

ગુલશન. ✓

Gulshan. વન ૩.

અધિપતિ—ભાગ ૧૫૫

Head office —NAVSAP
Bombay office—C. S. Khan & P. Hing Prasad
Grant Road

London agent—Messrs E. W. Harwood &
C. 21 Warwick Lane
London E. C.

દેડ ઓફીસ —વચ્ચારી
કુમર , —ડેડ ઓફીસ ગુલ્શન
પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ ગ્રેટ રોડ
વંદન એન્ટ —મેમ્બર્સ ઇલેક્ટ્રીક
દારુદુઝ ઓફ ડેડ ૨૧, વોલ્ટીક લેન,
લંડન, ઈ. સી

[પુસ્તક ૪ થી ૧૦] ગુલશન ૧૮૯૩ ૧૧/૬ અ. ૭.

માર્કેટ.

વિષય.	વેબ.	પાન.
૧ ગ્રામીણ નામ વિગતી ખુલાશી	ગ્રામીણ નામ તથા	૧૦
૨ I o d Hardinges Bird day	T J Dusat Par-ut law	૧૦
૩ માર રહિત મસા	મો એમ તાનપોગના	૧૨
૪ મારક નવી જુની	અધિપતિ	૧૩
૫ મિ ગદી (નો મદામ		૧૬
૬ મેલી મારી—(વાલી)	મામના	૧૭
૭ Science, Philosophy & Religion	S It Jawwal B A	-5
૮ હાન્ડરોશીરેખા	૧૦ મી માત	૨૧
૯ ૩ રતી માર—(વાલી)	મામ રમામાર્ક દો ગમાડી	૩૨
૧૦ પુસ્તક મુખ્યમેગર	એ રી તાનપોગના	૬૨
૧૧ મન તુ વિષમા ધ્યાન ધર	કો એમ મીઆ	૧૦
૧૨ એ ત ને ખા	મરિયાતી	૬૩
૧૩ કુલવા વાલી ગાર્ડ	દો એમ મમામા	૧૦
૧૪ Eke	N ૧૭૦૦	૪૮
૧૫ Lost Heart	Chra ma	૪૮
૧૬ એ મન—(વાલી)	માત	૫૭
૧૭ અપમે મારમે	એન ૬૦ એમા વી એ	૧૫
૧૮ મનુષ્ય કનક	કીરી લપગમ	૬૭
૧૯ વિરમા અધિપતિ—(વાલી)	પાન ૧૦ દેમા	૬૮

નામદાર વાઇસરોયના જન્મ દિવસની ખૂશાળી

Lord Hardinge's Birthday

હિંદી તખ્ત પધારતાં દુષ્ટ સાંધ્યો દાવ;
 મોઝા ફેંકાઓ બળ કરી, હરતી હોદા માંધ.
 લાગ્યો વાઇસરાયને, શુદ્ધ ન રહી શરીર;
 અડગ નીતિને અતુસરી, દિવંત ધારી ધીર.
 રસ્તામાં રેડયા વિના, સ્વારી ગઈ દરબાર;
 કરી ક્રિયા મન માનવી, મોગલ મહેલ મોઝાર.
 લોડ હબ્બર હાજર રહ્યા, ડાકરો દશ વિશ;
 મુખેથી સાળ થયા, પાખી પ્રગ્ન આશિશ.
 નિરપરાધી કોઇ પર, જુલમ થયો ન લેશ;
 ડોકો ક્રિસ્ટીયન નીતિને, વાગ્યો દેશ વિદેશ.
 ધર્મ નીતિ વર્તન જહાં, તહાં પ્રભુની સદાય;
 સર્વ ધર્મ સિદ્ધાંત એ, વાળ ન વાંકો થાય.
 લોક હિત હૃદયે જહાં, ધારા ધોરણ ન્યાય;
 કૃષ્ણ કૃપા કિરતાર ત્યાં, વાળ ન વાંકો થાય.
 વાઇ આજ સરખાપણે, નિર્મળ જેનો ન્યાય;
 રક્ષક બને ત્યાં રામજી, વાળ ન વાંકો થાય.
 પાળે પોતે રાત દિન, કરી પ્રગ્ન દિત કાર્ય;
 કેમ ન રીકે જગપતિ, વાળ ન વાંકો થાય.
 હિંદ હૈયાના હારને, વિશેષ ઇવન પ્રાણ;
 વાઇસરાય બચાવીયા, બહુ ક્યું બગવાન.
 આ સમયે અમ ઉપરે, કાષો બહુ ઉપકાર;
 “ધમ તહાં જય” સરનો, ક્યો યોગ્ય સત્કાર.
 બીઈ પોતાનું પાળીયું, પરચો પુરો સ્વામ;
 વખાણ વદીએ શું અમે, રાજ હિંદ તમામ.
 મંગળ વરણો મુલકમાં, જુન વીરમી દિન;
 ક્ષતિહાસે એ આપશે, રાજ ટેક અવિચ્છિન.
 સત્યનો ખેલી સર્વદા, જગત નિયંતા નાય;
 હેયટ મુખથી માગીએ, જોડીને બે હાથ.
 લેડી ને લોડ હારડીંગ, ધરે દિંદ પર હેત;
 વધતું આપ્યું યા વળી, આપો કુટુંબ સમેત.
 દીનદીન ચાલુ ચંદ્રસમ, કિંદ્ય બંગાઈ મહારાજ;
 ક્રિસ્ટીયન અમ ઉપરે, તપો અવિચ્છ રાજ.

While the Viceroy entereth Delhi
 Lo! a bomb some miscreant in Kings,
 And, though wounded, to his Duty,
 Brave Lord Hardinge nobly clings.
 March on! cries the valiant Viceroy,
 And our Statesmen, stout and tall,
 Lead the Grand Imperial Swaree
 To the Mogul Durbar Hall,
 They perform the Stately functions,
 With a true and loyal heart,
 And the Viceroy, cured by doctors,
 Takes a new and nobler start.
 Blessed by India's loyal subjects,
 Stronger than before he feels,
 Yet, in hunting 'out the culprit
 He with boundless Mercy deals.
 Rule Britannia! rule the waves,
 And rule the hearts of countless men!
 "Yato Dharmah tato Jayah"
 Scribes each Scripture with its pen.
 Whocan harm the Righteous Ruler,
 Bent on Duty's glorious course,
 Ceaseless doing equal Justice,
 Resting on Almighty's force?
 Humbly pray, O Mighty Godhead!
 We, three hundred millions, ten,
 Of dear India's loyal subjects:—
 Faithful women, children, men—
 Thanking Thee with deep emotions,
 For the Rescue of our Lord,
 Just at India's crucial Crisis,
 With Thine Merce's Mighty Sword.
 May the King, and Queen, & Viceroy
 And our Viceroy's Consort brave,
 Ever thrive in Peace and Plenty,
 And our Empire's Honour save!

T. J. Desai.

Bar-at-law

ગણેશજી જેઠાભાઈ

પેઈન કીલર.

Pain Killer.

પેરીડેવીસ તું પેઈન કીલર દુન્યાનો કાથી શ્રેષ્ઠ અક-
સીર ઇલાજ છે. આજ ધી-નેર વર્ષ થયાં દુન્યાના દરેક ભાગમાં
તે વપરાય છે. આજે તેનો ખ્યાલો ખપ હોય તે આગેવાન જગ્યા છે.
દુન્યાના દરેક ભાગમાં દરેક જગ્યાએ વાપરે છે

મધરાતના એકએક તમને આકરાં થય આવે ત્યારે જા-
કર ને બોલાવવાની દોડ દોડ કરી દુખ ખમવાની જરૂર નથી.
ગરમ પાણીના આડમાં ગ્લાસમાં પેઈન કીલર એક ચમચો ભરી નાંખવું અને જરા ખાંડ
યા સાકર નાંખી પી જવું. ત્વેષ્ટએ તો ફરી અનુભવવું; પણ ઉપાય તદ્દન સમજાણ છે.

મરડાથી દુખી થતા ભલ્લા રહીક! નકામો કાં હેરાન થાય છે? તારે માંડ
અકસીર ઇલાજ તૈયાર છે. ભલ્લા શા માટે દીવ કરે છે? બાટલી " સાથે આપેલી મુચના
મુજબ પેઈન કીલરનો ઉપયોગ કર ને પછી જો કે તમે ઘોડા જેવા થાઓ છો નહિ ?

અકસમાત જેવા કે જખમ, ચીરા, સોજા, ચાકાં, લચક વગેરે પર પેઈન
કીલર સૌથી ઉત્તમ ઉપાય છે.

દુન્યાના દરેક ભાગમાંથી હજારે સરટીટીકેટ વગર માંગે એવાની આ
પેઈન કીલરની ફત્તેહ અચુક સાબેત કરી આપે છે.

મીઠું કે, એક. ઇલાજ, લેવાર બમાંથી લખે છે કે:—

" પેઈન કીલર વગર મારું ગાઠું સહજ પળુ મળતે તેમ નથી. મારી નિશાળમાં તારકા-
ળીક ઉપયોગ મારે જ એક બાટલી હમેશાં રાખું છું. જેનાં જમ્બાચિરો લોટી હુદાગુ આંગળી
કે પગ લઈ આવે છે કે તુરંત પેઈન કીલર તેમને આરામ કરી દે છે. એક ખીજ બાટલી
મારા બોરડામાં છે ને ત્રીજી મારી મુસાફરીની જગ્યામાં છે. હજી ત્રીસ વરસ થયાં હજારોએ
પેઈન કીલર ફત્તેહમંદીથી વાપરું છે.

દક્ષિણ હિંદુસ્તાન ખાતેના એન.એલ.એ. મીઠું એચ. હુઈલીંગા લખે છે કે " હમારી એ-
રફનેન્સ માં પેરી ડેવીસનું પેઈન કીલર સૌથી ઉત્તમ હવા થઈ પડે છે. આજ કાંઈ વરસો થયાં
હવે તે વાપરે છોએ અને આંતરડાંના દુખારા, આંકરાં અને મરડા પર તો આ પેઈન
કીલર અચુક ફત્તેહમંદ છે.

દરેક હવા વેચનારને ત્યાંથી મળશે.

નકલીઆઓથી સાવચેત રહેજો:

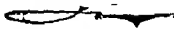
એકજ પેઈન કીલર દુન્યામાં ઉત્તમ છે

અને તે.

પેરીડેવીસનું.

પામઆણા શું છે?—ગેલેથાનો હુરમન.

કાંઈ નવી જુની.

દીક્રી ખાતે ભલા નામદાર વાઈસરોય લોર્ડ હાર્ડિંગ પર યુજરેલી બયાનક આદતમાં થી તે મહાન રહેમી બાપે આખાં હિંદની ભલી દુવા કબુલ રાખી તેમને મુક્ત કર્યા છે તેની ખુશખીમાં ગાઘ તારીખ ૨૦મી એ નામદાર વાઈસરોયની સાલગ્રેહનો દિવસ, બહાદુર અને દિલસોજ લેડી હાર્ડિંગની સુચનાથી આખાં હિંદમાં “બચ્ચાંઓના તહેવાર”ના દિવસ તરીકે ઉજવવામાં આવ્યો હતો. લાખોની સંખ્યામાં નિરાળામાં શીખતા બાળકોએ આ ઉત્સવ ઉત્સાહથી પાળ્યો છે. હમો માન્યે છીએ કે લોર્ડ હાર્ડિંગની યશસ્વી કારકિર્દીની યાદ આ દિવસથી બાળકોના દિલમાં જળવાઈ રહેશે અને જે દુષ્ટે આ “હીયકાઈ” પગલું ભર્યું હતું તે કંગાળ કોરમા પર ફીટકાર નાંખવાની હરદમ યાદ આ નિર્દોષ છગરામાં થયા કરશે.

x x x x

યુજરતે માસમાં કાઠિયાવાડ ખાતે ચયલાં ભારે નુકસાનની યાદ થતાં છગર કપે છે. ગે-ધરાજની અનળ બકીહારી છે. ‘ પલકમાં દર્યાવ ’ તે એમનું કામ છે. ગયે સાલ બાપડું કાઠિયાવાડ ગેય રાજની ગેરહાજરીમાં રડારોજ કરી રહ્યું હતું ત્યારે આ વર્ષ શરૂઆતમાં તેની રેલ છેલ્લેથી ભારે આદત અને નિરાશામાં ગરકાવ થઈ ગયું છે. છેલ્લા તોફાની વરસાદે ભારે નુકસાન કર્યું છે અને કિમતી બનોની ખુહારી થઈ છે. સૌથી મોટી આદતમાં પાલીતાણા સપડાયું છે. પોંચસોથી વધુની સંખ્યામાં નિર્દોષ બનો ત્યાં અદેલી આદતજનક રેલસાં સપડાઈ માર્યા ગયા છે, અને લાખો

રૂપાનું નુકસાન થયું છે. ના, એટલુંજ નહિ પણ કેટલાંક કુટુંબો એકદમ નાશ થયાં છે. પાલીતાણા ઉપરાંત મહુવા, અને કુડળા ખાતે પણ ભારે નુકસાન થયું છે. આદતમાં સપડાયલાં આ કમનસીબો તરફ દયાનો હાથ લંબાવવાની કોશીશ થાય છે. હમો છાછીએ છીએ કે સખી નર નારીઓ આવાં જરૂરી કામમાં પોતાનો અદના હિસ્સો આપ્યા વિના જરૂર સુકશે નહિ.

x x x x

ગયા અંકમાં પ્રગટ થયેલાં ચિત્રો બાબે જે બોલ લખવાના રહી ગયા હતા તે વાંચક વર્ગની દર યુજર સાદી અત્રે જણાવીશું, કેમકે ચિત્રો છેક છેવટે નક્કી થવાથી તેઓ માટે કાંઈ પણ લખી શકાયું ન હતું.

ગયા અંકમાં કવર પરનો ફોટો કાશ્મીર ના કુમાર શ્રી હરીસિંહજીનો છે કે જેમનાં લગ્ન રાજકોટ ખાતે ધરમપોરના મહારાણાશ્રીનાં સગપણમાં થયાં હતાં. આ યુવરાજ બાહોશ તથા કેળવાયલા છે અને કાશ્મીરની પ્રજામાં લોકપ્રિય છે.

બીજું ચિત્ર શેર બગ્ગરના રાગ જોવા ગણાતા જણીતા, બાહોશ નાણાં શાસ્ત્રી સર શાપુરજી ખી. ભર્યાનું છે. સર શાપુરજીનું જીવન વૃત્તાંત બહુજ અચ્છો ધોડો લેવા લાયક છે. ગરીબજાતમાંથી આગળ વધી હિંદમાં પોતાની નામનાનો ડોકો વગાડવનાર આ વિરલો અનળ ભેટું યજ્ઞાવે છે. નાણાં શાસ્ત્ર સંબંધીની તેમની સલાહ સત્તા સમજ લેખાય છે. ગયે વર્ષે

એમને નાહુંતો ખેતામ આપી બિટિશ સરકારે તેમની યોગ્ય કદર બુઝ છે. આ બાહોશ વેપારી બચ્ચો કશાંત્રી ધોળકશ વગડાવ્યા વિના ખેતાનું કામ ચુપ ચુપ કર્યો ગય છે. એમની છૂપી સખાવતો પુષ્કળ છે. હાલમાં તેઓ બિટિશ સરકારે નેમેસી હિંદી ચળણ કમિનીમાં જોડવા ઈચ્છાંડ ગયા છે કે જ્યાં નાણાં સાચીઓ વિચાર ચલાવે છે. પરમાત્મા એમની પર લાંબી જીંદગી ને ઉત્તમ સુખની વૃદ્ધિ કરે.

બીજાં એ ચિત્રો વડોદરા રાજ્યમાં આલેસા દુષ્કાળ પ્રસંગે લેખાયલાં છે. આ દુષ્કાળ સંબંધી હમો માસ એપ્રિલ અને મે અકામાં પુરતું બોડી ગયા છીએ એટલે ફરી ફરીથી તે બાબે કાંઈ જણાવવાની જરૂર નથી.

ગયા અંકમાં તેમજ આ અંકમાં પ્રગટ થયેલી નામદાર વાચકશ્રેય, લેડી હાર્ડિંગ અને કુટુંબની છબીઓ માટે અત્રે વધુ જણાવતું જરૂરી નથી. આપણે અંતરણ્ય પૂરેક એટલી જ દુવા ચાલીશું કે હિંદના આ દીક્ષેશ્વર હાકેમ, સહકુટુંબ લાંબી જીંદગી મુન્દરી ભનમ સુખ પામે.

આગતાં અકેનાં કવરપરતું ચિત્ર ગાણીના મુસલમાનીન આગેવાન ઔતરેબક્ષ સર ફાજલનાઈ ફરીમખાનું છે. આ બાહોશ વેપારી જાગીના છરણાત્રી ખાનદાના નખીરા છે અને મુસલમાનીન કોમના મોટા આગેવાન છે. વેપારની કુનેહ સાથે દેશ સેવા બનવવાના કાર્યમાં એઓ ઉત્સાહ બળો બાગબળવે છે. હિંદુસ્થાનની વડી લેજસલેટીવ કૌન્સિલના એઓ મુસલમાનીન પ્રતિનિધિ છે તથા મુંબઈનાં દરેક જાહેર કામમાં એઓ આગેવાની ભર્યો ભાગ લે છે. મુસલમાનીન પ્રજાના કોઈપણ કામમાં એઓ તન. મન અને ધનથી મદદ કરે છે. આ બાહોશ વેપારીને ખાનવંત સહેનશાહ જ્યોર્જ પાંચમાંની સાલગ્રેહની ખુશાળીમાં સરનો ખેનાય મળ્યો છે તે ગોચર છે. આ જૂરણને

એઓ તદ્દન લાયક છે. એમની કાર્ટિફિકેટ યશસ્વી છે, અને ભવિષ્ય ઉજ્જવળ છે. એમને મળતી મુઆરક બાદીમાં હમો હમારો અદના હિરમો આપ્યે છીએ અને હુમ્મીએ છીએ કે પરમાત્મા એમને સુખ, જીંદગી અને કિર્તિથી આબાદ કરે.

ગાણીના બાહોશ લેખક અને અભ્યાસી મી. જી. બાલ મીસ્ત્રીનું મરણ અવિચિત ખેદ કારક હતું. આ અચગ અભ્યાસી પારસીકોમના જાહેર સવાલો ધણો આગેવાન ભાગ લેતા હતા. એમનાં મરણથી સાહિત્યે પોતાનો એક સરસ લેખક મુખાપ્યો છે. મરહુમ જ. ન. પીટીટ અને કાકા કર્દાનના લખાનો એમણે એકીત કરેલાં છે અને તે ઉપરાંત એમણે ચોતે ફેટલાંક પુસ્તકો રચેલા છે. પરમાત્મા એમના આત્માને શાંતિ બક્ષે.

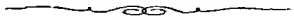
મરહુમ ગાકર લાલકાકાનું ચિત્ર તે ગમખવાર કદાણી આપણી સમક્ષ પાછી રજુ કરે છે કે જેમાં એક ચરકેલે કરેલાં કર્પિણ ખુનમાં સર કર્જન વાયકીતો જન બચાવવા, વચ્ચે જતાં, મરહુમે પોતાનો પ્રાણ બોલ્યા હતા. મોત દરેકને સરજત છે પણ હમર અને ચાલુસ જન તરફની ફરજ બજતવતાં આવતું મોત દરેકને માટે નથી. ધન્ય હોજો તારાંખાન વિના પર, ગાકર લાલકાકા, કે તારાંજેયું રત્ન ચેદા કરી હિંદને લાગતા કલકમાંથી નેને તેં બચાવી લીધી છે. ઉત્તમમાં ઉત્તમ બહેશતની અમગ શાંતિ તને હોજો.

“સ્વતંત્ર” મંગલચેશ્વર.

“ સાર રહિત સંસાર ”

રચનાર બી દાઠ એ તારાપોરવાળો.

દોહરા.

જગનની માયા જૂઠું સો, પેસા કે પરીવાર;
 એ પળતો જાગર છે, સાર રહિત સંસાર.
 ધનવાનોનું ધન જગે, ટકી નથી શકનાર;
 રાય રખડિયા કૈંક લાં, સાર રહિત સંસાર.
 તનની માયા તુચ્છ છે, ધન કેરી પણ ધાર;
 અકળિત ઇશ્વર એક તે, સાર રહિત સંસાર.
 સોબી જન લોભાઇને, કરે જગે બદ્ધાર;
 પરિણામે પાપે પડે, સાર રહિત સંસાર.
 પરમેશ્વરનો પ્રેમ ધર, વિધ વિધ તથા વિચાર;
 એજ ઉમેદે આવશે, સાર રહિત સંસાર.
 માન-તાત-પુત્ર-આનને, ખેશ—દેશ—ધરણાર;
 એક દિવસ તજવું થશે, સાર રહિત સંસાર.
 મોટા મોટા મહિપતી, મોત સમે સુરદાર;
 કરે ન અકલ કામ ત્યાં, સાર રહિત સંસાર.
 નિકમ જેવા વિર પર, પડ્યો મોતનો માર;
 ગાડે નવ કે આવીયું, સાર રહિત સંસાર.
 સાજ તાજ કે દ્રવ્ય બળ, શું સેના-સરદાર;
 મિથ્યા મળ્યા સર્વની, સાર રહિત સંસાર.
 હોય સખી કે સુમ નર, ગરીબ કે જરદાર;
 કાળ ન મૂકે કોઇને, સાર રહિત સંસાર.
 અજલ બેઠને અવનિર્મા, નર સખળા નાચાર;
 કાળા ન લાગે કામ ત્યાં, સાર રહિત સંસાર.
 રણ વિરલા રણધીર જે, જગત બધું જિતનાર;
 જમ તેને છતી ગયા, સાર રહિત સંસાર.
 શાદ તથા શુભનાનનાં, દેખાં પામ્યાં હાર;
 જમ વશ થયો ન કોઇને, સાર રહિત સંસાર.
 અકળિત લીલા ઇશ્વરી, દાદી તજ તકરાર;
 તે જાણે તેનો ભરમ, સાર રહિત સંસાર.

મેલીન્સ ફૂડ.

Mellin's Food

હાથે લગાડ્યા વિના તૈયાર કરેલો.

ખરચાં અને અશક્તો માટે

રામખાણ હલાળ

ખચપણથી તે ઘડપણ સુધી ઉપયોગી

થઈ પડે અને તંદરોસ્તી ને મજબુત

રાખે એવી સંપૂર્ણ રીતે તૈયાર કરેલા

ખોરાકમાંથી આ ખંનાવવામાં આવ્યું છે.

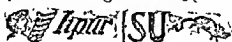
મેલીન્સ ફૂડની ખનાવટ આખાં હિંદ, ખરમા

અને સીલોનમાં દરેક ડુકાનદારને ત્યાંથી વેચાતી મળે છે.

જયાગ્રથના આડત્યા;

મેસરસ લેથમ એન્ડ કંપની એન્ટ ડેન્ટ—મુંબાઈ.

નક્કર સોનાનું ઘડયાલ સુદત.

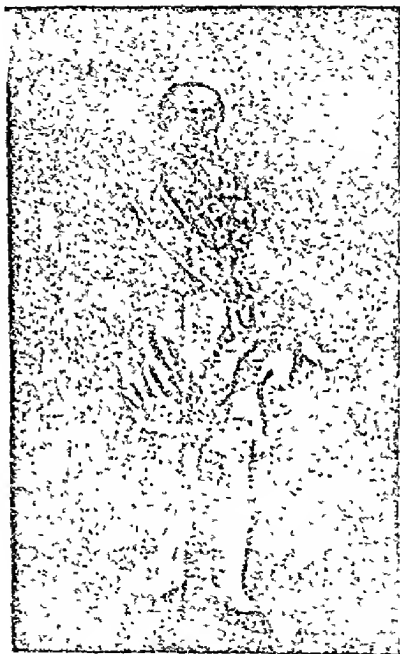
એક સદ્ગર પેદીની ખાસ માંગણી અનુભવવામાં તમને કરશે ખર્ચ થનાર નથી.

ચિત્રમાં જણાવેલાં દિવંદનાં આ જે સડેરાનાં ખર્ચાં નામો જાણી લખી મોકલશે અને દમારી શરતો કચ્છરો તેમને હમો નોટ તરીકે ફરતે કલાસ સરકાર ત્યાં સાચતું તકકર સોનાનું ટપ રૂપાનું ખાનુઆનું ઘડયાલ સુદત આપીશું અદરચોને રૂપાનું ઘડયાલ મળશે.

એક કાગળ પર તમે લખવાં નામો લખી તમારાં સરનામાં પાણી પરથી કુ એક આનાનો ડીકીટ સાચતું બીડી મેસર્સ હિંદોઈ એન્ડ કો. ૧૦, ગ્રોસવેનર બીલ્ડીંગ, રવીમ હાઉસ લેઇન, બર્મિંગહામ. ઇંગ્લેન્ડ તરફ મોકલજો. ઘડયાલ રાખે પહેરવા જ્ઞાનમ છતનારે સંકળી ખરીદવી પડશે. કાગળ લખતી વખતે "ગુલશન" નું નામ ખાસ જણાવશે. ગઈ વખતે હનામ છતનારાના નામો:—
મીસ છ ગ્રેમ ડેર એફ પી. ડબલ્યુ. આઈ. દીનાપાર. આરા એસ. ઇડયા. મી. આર. એસ. પસતાકયા. રહ. હજબાઈ હાદાબાઈ રોડ, મુંબાઈ.

કવીનીનના ધીયારા શા માટે લેજો છો ?— પામઆલા વાપરશે.

Long live H. E. Lord Hardinge

ધણી ઓલો લોર્ડ હાર્ડિંગ.

મોતી ગૌરી

યાને

મારવાડતું માણુક.

(ઐતિહાસિક ચાલુ વાર્તા.)

લખનાર—શામળદાસ

“નહિ, ખેટા તું શીઘ્રમુશીના કર । તારી બૂઝ છે. આજે તને એકલી જવા દેવા મારા છવ માનતો નથી,” શાકળદી જહાંનારાએ મીઠાસથી કહ્યું. ‘મારી ડાબી આંખ ફડકે છે એટલે રખે તું એકલી જતાં કાંઈ આપતમાં આવી પડે તે ની મને ધારતી છે. તારા ને મારા દુરમતો દાઢ એટલા બધા મગોર બની રહેલા છે કેનેમના રસ્તા વચ્ચે નડતી તું જેવી નડતલ દૂર કરવા તેઓ આશમાન અને પાનાળ એક કયાં વિના રહેનાર નથી. માફ કર્યું માન ! એમાં મોટાજ કે મગરૂરીનો સવાલ છેજ નહિ.”

“એ આશ્મી માફ છે, દુહુર” રંબા નમનવાદી બોલી. “પણ ત્યાં મારાપર કશિસ્તી મહેર છે અને તમો જેવાં જળજળ શાકળદીનું શિરાજ્ય મારે માથે છે તો પડી મારે શા માટે ચિન્તા રાખતી ! આટલે ને લગભગદુરમતો મારી આરાપાત્ર ફરી વડે પણ હું તો નેમની, તમારી ખરાબને, ટમાકડી બાર પણ દરમર ક્યાં વિના સફાઈ સજામન નીકળી વહશ.”

“હીક, તારી જો એવી મરજ છે તો પછી તને તેમ કરવા દીધા વિના બીજો ફરો કયાવ નથી. પણ તું જશે ને પહેલાં હું બોંયરાંવાતે રસ્તે ઝોલરાને મોકલી તપાસ કરાવીશ કે જોયી કેહબી નવનની ધામ્તી મને રહેશે નહિ; પણ જો ઝોલરાને કાંઈથી શકમંદ હીજઆલ જણાશે તો હું તને પાતળીમાં મારમસ્તીએ ખેસાડીને મોકલ્યા વિના રહીશ નહિ તે ધ્યાનમાં રાખજો !”

‘જો દુકુમ, દુહુર, રંબા તારમનવાતેથી સર નમાવતી બોલી. ‘તમારો દુકુમ મને સશસ્ત્રમથી કચલ છે. હું કેણુ એવી બેઆજર લાંડી છું કે આવી આપણી મહેરબાનીને જવાબ બીજી રીતે વાતો શકુ ?’

હજ રંબા કાંઈવધુ બોલે તે પહેલાં ઝોલરા તે ઝોલરામાં દાખલ થઈ અને બાદમાં ઘણું સંબાળથી બંધ કરી તેપર મગો પડેલો નાંખ્યો પડીજ તેણી શાકળદી જહાંનારા આગળ આવી; નમનવાદી પોતાનું ચર નમાવી ઉભી.

શાકળદીએ તેના તરફ મગકાદને જોતાં મુશ્કેલી કહ્યું, ‘ઝોલરા, હાં આવ. મારી પાંસે

બેસ. જે કામ આજે મેં તને મોંઘું હતું તેની તુલ્યતાથી વિગત બેસીને જણાવ.'"

શાહનદીનો હુકમ થતાં તે દાસી તેણી અગળ નમનતાઈથી બેઠી અને હુકમની રાહ જોવા લાગી.

"બહાર ઓડી પેદારનો બદોબસનો તો રાખેલો છેને ? કોઈ બરાબ છૂપાઈને આપણી વાન સાંભળે તેય તો નથી ને ?" શાહનદીએ સમાધ દીધો.

'હા, નહિ, હુકમ દરેક બાબતનો પુરતો બદોબસ કરેલો છે એટલે કશી રીતની ફીકર કરવાની જરૂર નથી. આસ વિશ્વાસ લાવક લોકોઓ, ફરતે ઓડી પહેરો ભરે છે. આપ કશી ચિંતા ના કરશો.'

"કીક, તો તું હવે તારી વિગત ચલાવ. કેમકે વખત વહી જાય છે અને રંભા બીબી પોતાને ધરે જવા આકુળ આકુળ બની રહી છે એને આજે ધરે જવા ના કશું, પણ કોણ જાણે હાં શું મોહિની છે તે એને જવા વિના માસવું નથી."

આ સાંભળનાર તે ત્રણે જણોએ હસી પડી. તે પછી ઝાઝરાએ પોતાની હકીકત રજુ કરી.

"આપ નામવરનો હુકમ મળતાં સાંજ ના હું બાદશાહ 'સલામતના મહેલની એકાદ મેજમનો વેડ લઈ, બની ધણી, નખરાં કરતી કોઈ શિકાર હાથ કરવાની મક્કસદે ભોંયરાવાળા રસ્તામાં ફરવા લાગી. હું હાં કુરતાઈ કરતી ફરતી હતી તેટલામાં મારી નજર એક શકમંદ બીસવાસ પર ફરી. બાડી નજરે તપાસ કરતાં મને જણાયું કે કોઈ પુષ્પ હાં બરાતો છૂપાતો હતો. હજી હું તે બાજે કાંઈ વધુ કરું તે પહેલાં તો લસકરી પોપાકમાં સજ્જ થયેલો એક જવાન સપેદસાસાર પોતાની મુઠ્ઠા આંકડા ચલાવતો હાં અવાજ કરતો આવી આવ્યો. તેનો દેખાવ જમરો દોરાધ દતો. આ બીસુને સપાડવામાં મને હઠાપણ મુજવાથી

હું નખરાં કરવા લાગી. મને એકત્રી ઉભેલી બેઠ મિયાં સાહેબ મારી જળમાં ફસી ગયા અને જેવા 'ધારે બીબી, કયું ઉદાસ હય !' કરતા મારો હાથ પકડવા આવ્યા કે તેજ પજે બેહોશીની દવાથી તરભોળ કરેલો મારો રમાસ તેમને નાકે ચાચડ્યો અને તે બાપડો બેભાન થઈને હજી પટકાઈ પડ્યો. તુરત હું તે બેહોશને બાગુમાંની છૂપા બેદવાળી ઓરડીમાં લઈ ગઈ કે જેની બાતમી તમો નામ વરે મને આપી હતી. હાં જતાં ને વાર તે સરદારનો પોપાક મેં ઉતારી લઈ પહેર્યો અને લારવાદ મારી પાસે રાખેલી સામગ્રીઓ વતી મારો ચહેરો હુબહુ તે સરદારના જેવો બદલી નોંધ્યો. તરવાર, કદારી, લટકાવી હું આ બાદ તે સપેદસાસાર જેવી બની ગઈ. આ થવા પછી તે સેપાદના હાથ અને પગ મજબુત બાંધી મેં તેને ઓરડીમાં પુર્યો કે જેથી હુસ્યાર થતાં તે કાંઈ પણ ફરી શકે નહિ; તેમજ તેના મોંઘામાં હુઆ માર્યા. આ બધી ક્રિયા પુરી થવા પછી તે સેપાદ ના મજબાની મેં તપાસ લીધી અને તેમાંથી એક કાગળ મળી આવ્યો કે જે નીચે મુજબ છે:

ઝાઝરાએ તે કાગળ પોતાની જગ્યામાંથી કાઢી શાહનદી સનમુખ રજુ કર્યું; જેણીએ તે વાંચી રંભાના હાથમાં આપ્યું અને તેણીએ તે પૂઝું કરી ઝાઝરાને પરત આપ્યું. તે કાગળમાં ત્યારે શું હતું ?

"શુરથીર અસ્લાઉદ્દીન ! આ હુકમ ના માથી' તમોને જણાવવામાં આવે છે કે આ જની છૂપી સમામાં દાખલ થનારાઓને તમારે સાચી હેવટની ઓરડીમાંથી લાવી હમારી લોકોઓના ઓરડા તુલક પહોંચાડવા. આ કામનો જુઓ તમારે સીર છે માટે. જુગ ફરપારીથી કામ કરવું."

આ ઓરડીની વિગત આમળ રજુ. મઠ ગઈ છે એટલે અત્રે તે માટે ફરીથી લખવાની કશી જરૂર નથી.

“આ હુકમનામું એવું તો સફળથી લખવામાં આવ્યું છે, હુકુર” જોડરા બોલી. “કે તે જો કોઈ પારકા શખ્સના હાથમાં જાય તો તેનો ઉપયોગ તે કદી કરી શકશે નહિ તેમજ જાણી શકશે નહિ કે તે શાહજાદી રોશનઆરાતું ફરમાન છે. આ હુકમનામું મળતાં મને બહુજ ખુશી પેદા થઈ કેમકે મારી ખાતરી હતી કે તે વિના મારી તબીબીમાં કદી પણ ફાવી શકાશે નહિ. આ વિગત વધુ ન લખાવતાં હું એટલું જણાવીશ કે તે સેપાહ બમ્બાના પોપાકમાં આપ્યાદ તેના જેવાજ ચહેરા સહિત હું બહાર નીકળી ઉધર ઉધાર બટકવા લાગી. તેવામાં કેટલાક સેપાહોતું એક ટોળું મને મળ્યું. આ સેપાહોમાંનો કોઈ પણ ચહેરો મને ઓળખીતો ન હોવાથી હું અજબ થવા લાગી. તેવામાં તેઓમાંના બે ચાર મને જોતાંજ નમનતાઈ થી હાથ જોડી બોલ્યા,

“હુકુર હમે તમારીજ શોધમાં છીએ, કેમકે વખત થઈ ગયો છે, અને આપની ખતિમગીથી શદ્દ જોવાય છે. આપ ક્યાં પધાર્યાં હતા, સહાબ? ચાલો, હુકુર, આપણી જગ્યાએ આપણે જઈ રહ્યાં!”

ધ્યાનત કરી હું તે સેપાહોની સાથે ગઈ. ત્યાં અકેકથી સરસ લોકોએ કેમકે હમક કરતી ફરતી હતી. મને જોતાંજ તેઓ બધી મારી આસપાસ વિટલાઈ ગઈ. તેમની હીલ આવ અને રીતબાન પરથી લાગ્યું કે તે સરદાર જમરો મવાત્રી અને મિયાં મોકુ હોવો જોઈએ. હું તો ત્યાં પડેલી આરામ ખુરસી ઉપર ધબ ધબને પડી અને તખ્ત નાદરસ્ત હોય તેમ આજ્ઞા કરવા લાગી. મારી નજાણી તખ્ત જોઈ તે બાંદીઓ મને પસવારવા લાગી અને ઘણાજ મીઠાસથી મારું મન બહેલાવવા લાગી. કોઈ મારો પગ, તો કોઈ હાથ તો કોઈ માથું કરી પોતાના નાકુક દાંધેથી દાંધી મને ખુસ કરવાની પરવાનગી

માંગવા લાગી. પણ મેં જોયું કે તેમ કરતાં કાંઈનો હુકાળ આજે પડી જશે તેથી બધી ઓને હુકમાં પતાવી, દુરજ શખીને જણાવ્યું કે વારંવાર મને ઉભરી આવતું હતું પણ ક્યાક અડધા ક્યાકમાં તો તુરત નાકુક થતું હતું. મારી આ વિગત સાંભળનાં તેઓ બધી મને ફરતેથી ઘેરી ને બેઠી અને તરેહવાર ટાકુક ટચકાઓથી મારું મનરંજન કરવા લાગી તેમની વાનચીત પરથી મને અજર મળી કે શાહજાદી રોશનઆરાએ એક છપ્પું લસકર તૈયાર રાખેલું છે, જેમાં હાલત તુરત પાંચસો આદમીઓ છે. આ પાંચસો આદમી દિવસના આથા રાહેરમાં જુદો જુદો ધધો કરે છે, અને તેઓમાંના ઘણાક દરબાર તેમજ શાહી મહેલમાં વડીક ઘુસેલા છે. આ લોકોની સાથે બન્ને બાંદીઓ પણ છે કે જે બાંદીઓને છપી સજા વખતેજ ફકત મહેલમાં નોકરી માટે બોલાવવામાં આવે છે. આ બધાં માણસો આખાં શહેરની છપી ખજર શાહજાદીને પૂગાડે છે અને દરબારીઓને કોડી રોશનઆરાની પનાદમાં લઈ જાય છે. છપી સજા વખતે તે દરેક આદમી હથવાર-બંધ ચક્રને નીકળે છે. આજ રાત્રીના જલસામાં તેઓમાંના સો મરદ અને પચીસ બાંદીઓ નોકરીપર હાજર હતાં.

“આહ! ત્યારે હું તે બાંદીઓના ચહેરા ઓળખી નહિ શકી તેવું કારણ એજ હતું.” શાહજાદી જહાંનારા ઉચ્ચેરાઈ ને બોલી.

“એમ લાગે છે ખરું,” રંબાએ ટેકા આપ્યો.

“મધરાતને વખતે કોઈનાં પગલાં સંભાલતાં બાંદીઓ ઉપર ગઈ અને અને હમે સાવધ થઈ બેઠાં. ચોક્કસ વખત પછી હકીમ સાહેબ રંબા બાહ સાથે ઉપર આવ્યાં.

“અજબ! મેં તો તને તે વખતે નહિ પીછાની કે એ તેં શું કમાલ કરી હતી?”

● “પછી, પછી શું થયું!” જહાંનારાએ અધિરાઈથી પૂછ્યું.

‘સાંભળો, સરકાર ! હવે કહેવાનું બહુજ થોડું બાકી છે. હકીમ સદાબખ્તા જવા પછી અડધેક કલાકે ભારે શોષણકાર થઈ રહ્યા અને ‘દગા’ હુવા—‘દગા’ હુવા’નો પોદાર કરતાં સોફો હમારા ઓરડામાં દોડી આવ્યા કે જ્યાં હું આરામ લેતી હતી. મેં જોયું કે આજ માઠ ‘આપી બન્યું’ ખરું; પણ નહિ. નીચે થતી શોષણકાર સાંભળી બાંદીઓ ઝડપથી ‘દગા—દગા’ હુવા કરતી દરબારવાળા ઓરડામાં દોડી ગઈ. હજી મુઠ્ઠી હમે કશું જાણતાં નહતાં કે કોણે દગો કર્યો હતો. ધીમેથી ચોપાસ મેં મારી નગર દોડાવી તો સેપાહોની વચ્ચે મેં મિર સલાખતખાં અને સોશનને જોયાં. તુરત હું સમજી ગઈ, પણ અજાણી અમ્માયક પૂછવા લાગી કે શું થયું છે ? આ પરથી મને સમજાવવામાં આવ્યું કે ખોટો શબ્દ કહેવાને લીધે સલાખત અને સોશનને પકડવામાં આવ્યાં હતાં પણ તેઓ દરબારમાં આવું આવતાં હોવાથી જે સરદારે તેમને કેદ પકડ્યાં હતાં તે સરદારને સમજાવવા શક્તિવાન થયાં કે તેમની પાસનાં કાગળો કોઈ બદમાશ ચોરી ગયું હતું અને તેમને બદલે દરબારમાં છુટી ગયું હતું. ‘અ’ દલાહને ખાતર જાહેદી કરો કે આપણે દુસ્મનને રૂશાહનદી રોશનઆરાની રૂબક કેદ કર્યો; નહિ કે કાંઈ અજાણ શીતો બરખા થશે અને પરિણામ ધણું ત્રાસ દાયક આવશે. સલાખતની આ વાત સાંભળતાં તે સરદાર ગભરાયો. સલાખતને તે બરાબર પીછાનતો હોવાથી તેની તો ખાતરી થઈ હતી કે કાંઈ પણ દગો રચાયશે હોવો જોઈએ તુરત તે પોતાના સેપાહો સાથે જૂમ બરાડા પાડતો ઉપર ધસી આવ્યો. મારી છાતી તો ધબક ધબક થઈ જતી હતી કેમકે રખે હું ફરી જાઉં તેની ધાસ્તી હતી, પણ તે ઉલ્લુઓને મારી ક્યાં પરવા હતી ? બહું હાઉસન જાઉં સન ઉપર ગયું પણ ત્યાં તો અજાણ મળ હ આવી, કેમકે બાંદીઓ અંદર જવા પછી દરવાજા બંધ થઈ ગયા હતા તે કેમે કરીને પછી ખુલ્લા થઈ શક્યાં નહતાં. જો કે સલાખત

તથા સોશને તે ઉંઘાડવા પોતાનું સીર પટ્ટી નાંખ્યું હતું !’

‘હા, હકીમ સાહેબે ધણી ચાલાકીથી અંદરથી દરવાજા બંધ કરીયા હતા તેથી ખુસી શક્યા ન હશે !’ રંબા હસતી હસતી બોલી.

‘હા, તમારું કહેવું બરાબર હોયું’ જોઈએ, પણ ખુદ જાને કયે રસ્તેથી શાહનવી રોશન આરા ત્યાં હમે વચ્ચે થોડી વારમાં આવી લાગી અને ધબરાયને ચહેરે ચોતરફ જોતાં ઉંડેરાદને બોલી:

‘શુરવીરો ! હું યકીનથી માનું છું કે આ કે આ બધી મોહોદાણ મારી કટી દુસ્મન જલ્દાં નારાની છે. ખરે ! હવડાં તો તમે લોકો ત્યાંથી એકદમ ચાલી જાઓ અને થોડો વખત શાંત રહેજો. લીલાહની બરકતે હું એ બદમાશ કોરગીને એનાં કર્તુકનાં ફળ જલ્દીથી ચખાડીશ અને એવો તો દાવ લાઈશ કે એ ત્રાદે ત્રાદે પોદારશે. મારી સાથે આવી સરકશી કરી છે ? દરતગદ્દલીલાહ !.....
...બસ.....જાઓ.....પધારજો.....
વાત્રેકુમ સલામ.....ખુદા હારીજ !’

“જો કે શાહનવી રોશનઆરાએ પોતાની આગળ મિર સલાખતખાં અને સોશનને ઉભેલાં જોયાં પણ એક બોલ વટીક બોલવા વિના તેઓ ચાલ્યા ગયાં. તુરત હાજર રહેલાં દરેક જણુ ગભરાટનાં માર્યાં નહાયાં. તેમની દોડધામ ખરેખાત જોવા લાયક હતી. તેમની નહાસ ભાગ પછીજ હું ધીમેથી ધૂપે રસ્તે થઈને તે ઓરડામાં આવી કે જ્યાં મેં તે સેપા હને કેદ કર્યો હતો. ‘ત્યાં જતાંજ હું તો અજાણ બધીમાં ગરકાવ થઈ ગઈ; કેમકે ઓરડી તદ્દન ખાલી હતી અને મારો કેદી ત્યાંથી જાણે છોડી ગયો હતો. મારા કેદીને કોણ ઉઠાવી ગયું હતું તે મને કશું સમજા પડ્યું નહિ. મેં બહુએ તલાસ કરી પણ કશું વળ્યું નહિ. આખરે લખાર થઈને રસ્તે થઈને મસ્જિદમાં આવી પણ ત્યાં કાણું ચશ્તું વટીક નહોતું. તેઓ પણ ધારતીના માર્યાં પલાયનમઃ કરી

ગયા હોવા જોઈએ. આ તપાસ પછી ફરી પાછી હું રેશનઆરાના દરબારી ઓરડા તરફ આવી અને ત્યાં આવી આપ હુકમ કરમાવેલું વારણ હોડિયું કે આપે મને દાખલ કરી.”

આવાન સાંભળતાં જહાંનારા અને રંબા અગ્નિવર્ણીમાં ગરકાવ થઈ ગયાં અને તેઓ રેશન આરાની ધુરતાઈ અને આચારી જોઈ કાંતમાં આંગળાં પકડ્યા લાગ્યાં. જોડરાની ચાચાકી મામળાનાં જહાંનારા ખુશ ખુશ સહઅંગે તુરત તેણીએ પોતાનાં મળાંમાંથી બે કિમતી મોનીનો દાર કાઢી તેણીનાં મળામાં પોતાને દાધે પહેરાવ્યો. પોતાની શોધણીની આવી ઉદાર મહેરમાની જોતાં જોડરા કુરનરા અગ્નિવર્ણી પછે લાગ્યા મઠ કે તુરત શાદન્દીએ હસીને તેણીએ ઉઘડીને પૂછ્યું.

“બાબા જવાહે; પાર્શ્વ મને કહેશે કે પેનું કામ પશુ એવીજ ચાચાકીથી તેં અગ્નિવર્ણી છે કે નહિ.”

“હા, હા!”

રંબા અગ્નિવર્ણી અને તરફ જોઈ લાગી કે વળી આ નવો ધંધો શનો હતો? નેળીને આગળ થતી જોઈ જહાંનારા જોડરી.

રંબા, હવે તો તું મારી બેઠી થઈ છે એટલે તારાથી કશી વાત છપાવવાની જરૂર નથી આ કારણે મેં જોડરાને જે કાંઈ કહ્યું હતું તે હું હવે તને કહીશ. તું અને હું વાં આગ્યાં તે પહેલાં મેં ગુપ્તગુપ્ત એક કાગળ લખી જોડરાને આપ્યું હતું અને તે કાગળ જોડરી કિસમે રેશનઆરાને પહેંચાડ્યા તાકીદ કરી હતી અને તે સાથે જણાવ્યું હતું કે બનનાં સુધી રેશનઆરા ક્યાં હતી અને શું કરતી હતી તેની ખાસ તપાસ કરી આવે. હવે સમજ પડી કે ચચો ખીખીખન, હવે ત્યાંની હકીકત જરા સનાવો.”

“આપ નામચરનો કાગળ લખ હું ચાચાકીથી શાદન્દી રેશનઆરા ના મહેકમાં જઈ પુગી,” જોડરા બોલાસો કરવા લાગી. “ફરતી ફરતી નખરાં કરતી હું શાદન્દીના સુચના ઓરડામાં

આગળ મઠ. ત્યાં જોઈહું તો સંખ્યાબંધ લોડીઓ પાદરા પર હતી. કાંઈ વળે તેકું ન લાગતાં હું જમીનપર સુધ મઠ. ઓરડામાં લગભગ અધારે હોવાથી તેનો લાભ લઈ ગળાડતી ગળાડતી, લોડીઓની નજર સુકાવતી હું શાદન્દીના ઓરડામાં મઠ. જોકે હું તો શાદન્દી તદ્દન નમરપરપણે બીજાનાં પર પડેલાં હતાં અને મળાડરી ધોરનાં હતાં. તાણે આડ્યા કસાકપર કશું બન્યું ન હોય તેવી તેમની હાલત હતી. ગુપ્તગુપ્ત તેમના પ્રજામાં કાગળ મુકી, મોટા જેવો માંડવાળી હું સાંથી નીકળી અને જેવી રીતે અંદર આવી હતી તેવીજ રીતે બહાર મઠ.”

“ચાચાકી” જહાંનારા “તાણી પાડતાં બોલી. “આહીન! વધાક, તુને ગરબ દિયા! રંબા, તે કાગળ શાનું હતું તેનો તું વિચાર કરે છે ને? સાંભળ, તે કાગળમાં મેં ફક્ત એટલુંજ લખ્યું હતું:

“રેશનઆરા! તારી બધી હુન્દાઈ પ્રગટ થઈ છે. ખુશો ખાતર ધુરધારી રાખ નહિ તો પરિણામ ખુશ આપશે. તું હજી મને જરાખર પીવાનતી નથી. ફક્ત ચોક લાગતો ખાતરજી હું તને હાલ માં જતી મુકું છું. અજાદ ને ખાતર તું હવે તારી ધુરતાઈથી દર રહે અને ઓરંગઝેબ સાથેના સંબંધ છોડી દે નહિ કર હમેશગીના પશાનાપ તું આવી પડશે અને પાછળથી તારી આપ હુસી કે કાંઈકી કશા કામમાં આવશે નહિ. ખમરદાર! બહુજ ધુરધારીમાં રહેજો!”

“મને લાગે છે આગની ધમ ચકડી તથા તમારી નીડીને લીધે શાદન્દી સાહેબ ઘોડા વખત સુધ રહેશે ખરા,” રંબા હસીને બોલી. “પણ મારું તો કહેવું છે કે કબેલ સાંપ કરક્યા વિના રહેતો નથી તો આપ ફરતર. હવેલાં ધુરધારીમાં રહેશે તેમાંજ શપથ છે.”

“તારું કહેવું રાત્ન છે, બેટી!” જહાંનારા

વિચાર કરતી બોલી. 'એની ખાત્યત સદંતર વિચિત્ર છે.'

જહાંનારાએ જે અમર રોશનઆરાપર કરવા ધારી હતી તે તુરત ક્ષણીભૂત થઇ હતી. જે કે આ કારસ્તાન જહાંનારાનું હતું એવી પણ ખાતરી રોશનઆરાની હતીજ નહિ પણ હેઠ્ઠાં કાગળે તેણીને પણ વિદિન કરી હતી અને તેથી વખતને અનુસરી તેણીએ થોડા વખત ચૂપ રહેવામાંજ હડાપણુ લેયું. જે કે તેણી ચૂપ રહી હતી ખરી પણ પોતાની પેચ-દાર યુક્તિઓ નો તેણીએ આગળ અને આગળ પેચ્યાજ કરી હતી અને તેનાં પરિણામમાં આખરે દારાંની દાર થઇ શાદગ્નદો ઔરંગઝેગ માદીપર આગ્યો હતો. પ્રારમ્ભમાં લખ્યું હતું કે શાદગ્નદો પછી ઔરંગઝેગે રાખ્ય કર્યું પણ તેનાં કાર્યમાં વધુ મદદ કરનાર શાદગ્નદી રોશનઆરા હતી. આઝા ખાને એક વગવાળું મંડળ ઔરંગઝેગની તરફેણમાં ઉઠું કરનાર શાદગ્નદી રોશનઆરા હતી અને તેણીની કાર-ની ઔરંગઝેગનો માર્ગ મોકળો થઇ હતો.

ઉપરી વાતચીત પછી જોદરા ત્યાંથી હીંગમ્બાને જહાંનારા રંબા સાથે ક્ષર ઉપરની નાનો કરવા લાગી. વાત કરનાં કરતાં જહાંનારા કહ્યું,

'એડી રંબા, હું હવે યદીનથી માનતી થઈ છું કે તારે કે મોતીએ હવે આઝા ખાને એક પણ દિવસ વધુ રહેવું સમ્ભવ નથી. આગળની મહાકાવ્યથી મિયાં સલામતખાંના મીનતજની કીડલી એટલી તો ફાટીગઈદશે કે તે કોઈની કિસમે એ ચાર દિવસમાંનારે ફેલાદ જગ્યાયા પિના રહેશે નહિ. આ કારણસર હમારી નો અસ્તા સલાદ એ છે કે રાજ અમરસિદ્ધે હવે પોતાના સેપાટો સાથે મોતીને લઈને શુપચુપ મારવાડ તરફ ઉપડી જવું અને જને તેટલી જડપથી આ કામ કરવું. હાલનેકાજ શાદગ્નદો દારાં અને ન હોવાથી તમેને તમારા માર્ગમાં

દરકત થાય એવી ધાસ્તી નથી. કોઈની કીસમે ઉનાવળ કરવી સલાહ ભરી છે:

એકાએક કાંઈ વિચાર થતાં શાદગ્નદી ઉઠી અને એક કાગળ પર કાંઈ લખી તે પર આદશાદી મોહોરનો છાપ મારી રંબાને કાગળ આપતાં બોલી,

"તું આ તારી પાસે રાખ. એ મુસાફરીનો આદશાદી પરવાનો છે. એ જેતાંજ સલામત કે શાદગ્નદો દારાં નો શું પણ ખુદ આદશાદ સલામત પોતેથી તને રોકી શકશે નહિ. એ તું સંભાળીને તારી પાસે રાખજે. એને એક ધડી પણ દૂર કરતી ના. વખતઆવે આદશાદી સેનાને આ પરવાનો બતાવી તું કાંઈ પણ દરકત વિના મારવાડ જઈ શકશે. આ કચુતરો તો તું મારી પાસેજ રહેવા દે, કેમકે એ રોશનઆરાનાં છે. તું તને બીજા જોડાપણું. આ જોડામાંના એકને તું તથા મોતી મારી સલામત પુર્યાં છે એવી શુભ ખબરની મીઠી સાથે મોકલી આપજે કે તે સીધું મારી પાસે આવી પુગશે. બીજું કચુતર તું તારી પાસે રહેવા દેજે કે જેથી કોઈ ખાસ જરૂરી પ્રસંગે તને તેનો ઉપયોગ કરવાનું બની આવશે. આ કચુતરને જેતું તું ઉડવા દેશે કે તે ઉડતું ઉડતું મારી પાસેજ આવશે!" એમ કહેતાં સમેત શાદગ્નદીએ તાખડા ફાટી એક દારી ને બોલાવી તેણી પાસે પાસે કચુતરોનું પાંચ મંગાવ્યું અને તેમાંથી એક જોડ પસંદ કરી નાનાં પાંચમાંમાં પૂરી રંબાને હવાથે કીધી. ત્યારપછી પોતાના ગળામાં લટકતો હીરાનો દાર કાઢી તેણીએ રંબાએ પહેરાવ્યો અને તે પછી તેણીને પોતાનાં હાથાં સરસી ચાંપી, રડવા લાગી. રંબા પણ રડી. બન્નેએ ત્યાર પછી એકમેક નાં આંસુ સોડી નોખ્યાં. આ પછી રંબા જ્યારે જવા દડી ત્યારે તેણીને અઠાસી શાદગ્નદીએ પોતાની જવેશનની પેડીમાંથી બીન્ને હીરાનો દાર કાઢ્યો અને કુંવરી મોતીમારી માટે આપતાં કહ્યું.

રંભા, મોતીને કહેજે કે મને બૂલે નહિ, અને હિન્દીની ગાદી સાથે હરહમેશ દોસ્તી રાખે. અહાહતું ચઢાતું છે તો દરેક વાત સારી રીતે પાર ઉતારશે. મારાથી બનશે તો કુંવરીને બોલાવી મળી લઈશ, નહિતો—'

તેણીથી વધુ બોલાયું નહિ. તેણીનું દેયું બરછ આપ્યું અને તેણી દરદર રહી પડી. સાર પછી મળી ભેટી રંભા સાંધી નીકળી પોતાની માનિતી સપ્તી ઝાંઝરાના ઝોરડામાં ગઈ. બન્ને એકમેકને ગળે લાગી ખુબ રહી. સાર પછી જતાં

જતાં બન્ને એ પોતાના હાથમાંની વિંટીઓ અદલ બદલ કીધી અને એક વાર ફરીથી મળવા ઝાંઝરાએ રંભાને સમજાવી તેઓ છૂટાં પડ્યાં.

સડવારતું પ્રહર પ્રકાશવાની તૈયારીમાં હતું કે જે વખતે રંભા શાહી મહેલમાંથી નીકળી બેંગરોને માર્ગે તે એકાંત મરહદમાં આવી કે જ્યાં તેણી એક વાર પ્રાણ બોહવાની અણી પર હતી.

પ્રકરણ ૨૮ મું.

એ મવાલી કેણુ ?

પ્યાર તોરે પ્યારી રાતન, મય હું ફીદા તુજે તન,
બાતોમે દીલદારી, યાતો પય વારી, અંબોઆં
તોરે પ્યારી રાતન-મય હું તોરે ફીદા તન.

ઉપર જણાવ્યું તેમ રંભા સડવારતું ગામજીથુ થવાની વખતે મરહદવાળા બાગમાં દાખલ થઈ અને ત્યાંથી હજી તેણી જવાર નીકળી પોતાને રસ્તે પડે છે, તેવામાં એક ગમડ મોગલ તેણીની સામે આવી ઉભો અને ખુબ ખુશ થતો, પોતાની લાંબી દાટીપસવારનો બોલ્યો,

‘સગર ! ખડી રહે ! તું કેણુ હય ?’

તે મોગલને અવાજ સાંભળતાંજ રંભા ગમરાઈ અને તેણીની આંખે ચક્કર આવ્યાં. તુરતજ તેણીને રાત્રીની મહોકાણુનો ખ્યાલ થયો અને તેણી સમજી ગઈ કે શાહજાદીનું કહેવું તદન સાત્ત હતું. હવે તેણી પસ્તાવા લાગી કે તેણીએ શાહજાદીની શીખ માની નહિ અને પોતાની જાને વળગી રહી. હવે બચવાનો કશો માર્ગ રહ્યો નહતો. આજ આ રસ્તે નહિ આવી હો તો બેહતર યાત. તેણી આ વખાસજીમાં હતી તેટલામાં તે મોગલનો મગ્ધથી ‘બહોત ખુબ !...’

નિસ્વાદ ! કયરો ?... કયા ખાન હય ?...’ કરતો આગળ આવ્યો. તેની શકમંદ લીધાસાથ જોતાં રંભા એકદમ દુરયાર થઈ. તેણીએ પોતાની જગ્યામાં છૂપાવેલી ફરી બહાર ખેંચી કાઢી અને “મરતુ યા મારતુ” નો દ્રઢ નિશ્ચય કર્યો. તે મોગલ રંભાની સામે આવી ને ઉભો અને એક મિનિટ સુધી તેણીને ટગર ટગર ટીકીને બોલ્યો,

“કયા, શીખીગતન રંભાબાઈ, આપ નામવર પોતે છો કે ?”

“હું ગમે તે હોઈશ તેવું તને શું છે ? તું તારે માર્ગે સર ચાલ્યો જા. મને સામાટે છેછેરે છે ? અજાહને ખાતર મને સતાવો નહિ !” તેણી દ્રઢતાથી બોલી અને ચાલવા લાગી પણ તે મોગલ સહજ પણ ગયો નહિ. તેની ઉક્તાક જોતાં રંભાએ છૂરી હાથમાં પકડી તે જોતાંજ તે મોગલ બચ્ચો ખડખડ હસીને બોલ્યો,

‘પ્યારે બીબી ! એ તું શું મેડાં કાઢે છે ? બ્યારે સ્ત્રીઓ તરવાર ને કટારી બાંધશે ત્યારે મદદ બચ્ચાઓ શું કરશે ? જાને ગન, આ છૂરી તેં મારે આટલે કાઢી ? પ્યારી, તારાપર આટલું બધું હેત કદં છું ત્યારે તું એમ કરે છે તે કેમ આવે ?.....આહ ! માનથી તે કેમ ખમાય ? લાવ, યુગયુગે મન, તારાં નાગલુકને સુંદર આંગળાંએ નાહક તકલીફ ના આવ. તે બાપડાં દુખી આવશે. તારી મરહુમ છે તો હું મારે હાથે મારું ગળું કાપી નાંખીશ. સમજ પ્યારી ! તું અયસી કય હોતી ?.....’

એમ કહેતાં સમેત તે મોગલે ઘણીજ આજ્ઞાકીયી રંભાના હાથમાંથી તે છૂરી ખુચાવી લીધી કે તે બાપડી બયથી ચરચર કંપ્યા લાગી. તેણીનું જીગર ધડક ધડક ઉડતું હતું અને હમણાં તેણી બેશુદ્ધ થઇ નય તેવી હાલતમાં હતી.

તેમ છતાં પણ તેણીએ હિમત રાખી અને પોતાની આંગળીએ પહરેલી ઝેરી વિંટીપર મુસ્તાક રહી. હવે મીઠાસથી વાહી પરાવીને કામ લેવામાં માલે હતો એવું ધારી તેણી ધીમેથી બોલી,

‘બાહ, તમે કોણ છો અને શા મારે ? કે મારી સાથે મારામરી કરો છો ?’

‘મારામારી ? વસ્લાહ.....બીબીજન તું કયા બોલતી ?’ ગિયાંછ એવમાં આવી બોલ્યા. ‘એને તું મારામારી કહે છે ? હું તારાપર પ્યાર કદં છું ત્યારે તને ને મારામારી નજીપછે.....યા અસ્લાહ ! કયસા મનબ !.....જાને મન, તું અનુપમ ખુશહુસ્ની ધરાવી મને પૂછે છે કે હું તારા પર શા માટે શીઝ થાઉં?...વસ્લાહ...વસ્લાહ... ફરેસ્તાનેશી પીગસામે તેવી તારી ખુશહુસ્ની પર હું દિવાનો નહિ બનું તો પીગું શું ફરં ? જાની, તું હવે તારી લનદાન બાપુએ રહેવા દે ને આ જગાનાં દિવનો અગ્નિ યુગલ એકજ

તારી મીઠી મધ જેવી સુખી મારે પુરતી છે. આહ.....આવ, પ્યારી દીલરખ્યા ! આવ અને મારો જીવ બેહસાવ !.....યાહ ! યાહ ! એ તું વળી નવાં મેડાં શાના કાઢે છે ? એ તું તારી વિંટી શાની બહાર કાઢ્યા કરે છે ? યાદ રાખ કે તારે હાથનું ઝેર મારે મનથી શરગત છે. તારે તપાસ કરવી છે ? લાવ, જોઈએ તો તારે હાથે તું ગને ઝેરને પ્યારો આપને પછી જો કે હું તે પીવું છું કે નહિ !’ એમ કહેતાં સાથે તે મોગલે અનબ ચપળાઈ કરી સાપની ફેણ વાળી તે ઝેરી વિંટી તેણીનાં હાથમાંથી સપાટા બંધ બેંચી લીધી. તે વિંટી તેણીની આંગળીએ હતી અને તે બેંચી કાઢતાં રંભાએ મીસ પાડી અને આંગળીમાંથી થોડુંક લોહી નીકળ્યું પણ તે મોગલે તેની કશી પણ પરવા કરી નહિ. તેની અનબ જેવી સાલાકી જોતાં રંભા પોતે પણ હેરાત થઇ. તેણીથી એક શબ્દ પણ બોલી શકાયો નહિ—તેણીને સુખ જોઇ તે મોગલ હસીને બોલ્યો.

‘કયું બીબી જન, કયસે હો ? આ વિંટીપર તમે બધી મચકુંદી કરતાં હતાં કે ? હવે તો તમારી છૂરી ને વિંટી હવામાં ઉડીગઈ છે તો શું કરશો ? કાંઈ બીજો ઉપાય છે ? હોય તો બતાવો.....હા, પણ હું શું બકું છું ? તારાં આંખનો એક ઈસારો ફક્ત મને પૂરે કરવા પૂરતો છે તેનો હવે ઉપયોગ કરી વસ્લાહ—વસ્લાહ ! તુને મનબ કિયલ તારી ને મારી પ્રિત દશે...તાક ને મારું એકમેકપર અનબ વદાલ દશે તોજ આપમે આ એકાંત જગ્યામાં એકાંત વખતે સાથે રાખ્યાં છેને ! ખરેખર કુદરતની મેટર અનબ છે. હા, હવે આપણે આ મરહુમમાં બેસી દીલરખીની વાત રહેલ કરી શકીશું. માટે મારા પ્યારુ જન, તું અજાણા નહિ. મીરજ રાખ. પદમાગાએ આપણી જોડ બનાવી છે તો પડી તું શા માટે એમ કરે છે ?

(સંધન)

SCIENCE, PHILOSOPHY AND RELIGION.

(For Gulshan)

(By. Siavan R. Jariwala, B. A.)

But though the scientist has overcome the abstraction of the ordinary consciousness in so far as he takes a compact & synthetical view of the components of the objective world, he has still to purify himself of another abstraction. It is when the scientist performs this ablution by the pure water of reflection & frees himself of all unreal abstraction, that he becomes a philosopher. Now what is this abstraction which keeps the Scientist from being called a philosopher? It is this. The Scientist has treated the objective world as if it was what he found it to be independent of the consciousness for which it is. He has considered the thing known to be existing outside, and independent of the knower. He has failed, in short, to

consider that the world with which Science has to do is what it is only for the mind that knows it. The world is as we know it to be only in relation to our consciousness. When viewed, therefore, as independent of consciousness, it is viewed only in abstraction. The object is what it is in relation to the subject, & the subject is what it is in relation to the object. Either of them regarded as independent of the other is a false abstraction. As soon as the man of science is apprised of this truth, his point of view is, ipso facto, changed. He now sees things not only from the scientific but from the higher philosophic standpoint. He then becomes aware of the truth that Science and Philosophy reciprocally influence each

‘પ્યારે બીબી ! એ તું શું ચેમાં કરે છે ? જ્યારે સ્ત્રીઓના તંવાર ને કરારી બાંધશે ત્યારે મદદ બચ્ચાઓ શું કરશે ? અને મનુષ્ય આ દુશ્મી તેં મારે આટલે કાઢી ? પ્યારી, તું આટલું બધું હેત કરે છું ત્યારે તું on છે ને કેમ આવે ?..... આ on transforms it. કેમ ખમાય ? લાવ of philosophy is નાનું નાનું ને on. Co-ordinating the parts with the whole. As Plato says a philosopher is a man who insists on seeing things together. Philosophy then corrects the abstractions of a scientific specialist and thus claims to be the only concrete science i. e. a science whose results claim to be true in more than a provisional sense. Mathematics assumes space as an existent infinite; Philosophy criticises this assumption & shows in what sense such an infinity can be asserted. Physics assumes the existence of material atoms and so on; Philosophy again shows how far the assumption is valid. All sciences in a similar manner start with certain assumptions & presuppositions, whose validity it is the sole business of Philosophy to examine. Science treats of the known in abstraction from the knower; Philosophy overcomes this abstraction & tries to explain this unique relation between knower & the known, between the subject & object. Philosophy thus, to use the famous phrase of Spinoza, views things ‘Sub specie aeternitatis.

તારી મીઠી મધ જેવી મનુષ્યની છે. આ philosophy, there is one res completa, or concrete fact & its duty is to expound the chief relations that constitute its complex nature.

Science makes use of certain categories without criticising them. As Science goes on enriching itself by the application of these categories to experience without encountering any selfcontradiction, it does not think of questioning their validity. But the ever insatiable human reason soars high & applies these very categories to unfold the nature of the region beyond possible experience. Let us take an example. The Scientist assumes that every event must have a cause, to which it succeeds necessarily. Now this law holds good for the world as we know it in time and space. The category of cause and effect when applied to experience implies the notion of time, for a cause is that which precedes the effect in time. Now when we say that God is the cause of the world, we put our God in time, for, if not, the category of causality cannot be legitimately applied to Him. Therefore God being an event in time, we demand His cause, but God is an uncaused cause, for

if not, we shall have to seek for a cause of the world ad infinitum. Here then we meet with a self contradiction, with what Kant calls an Antinomy of Reason. Philosophy then tries to find out the cause of this self-contradiction and it finds that the error lies in misapplication of the Category of Casualty. Philosophy proceeds to criticise the concept of causality and while justifying the use of it by the scientist in experience, it limits the valid use of the category to the realm of experience in time & space.

In a similar manner, Philosophy criticises all the categories uncritically assumed by Science. Thus Philosophy justifies what Science takes for granted. Epistemology, which is a part of Metaphysics analyses human experience and shows how the division of subject and object is set up in consciousness. It also limits our knowledge to experience and proves beyond question that we can never know the sacred objects which are proper to the sphere of religion in the same sense that we say we know the world of sensible appearances. Philosophy proves once for all

that God the soul, heaven & hell can never be the objects of **human knowledge** but at best they are the objects of a **reasonable faith**.

This naturally brings us into touch with Religion. Having pointed out the connecting link between Science & Philosophy, we have now to take up as a matter of course the relation between philosophy & Religion. Just as Science pointed beyond itself to Philosophy, so Philosophy in its turn points beyond itself, to Religion.

Now in order to understand what Religion is, we must all ways bear in mind the last words of philosophy. Philosophy proved that the objects of Religion were beyond the ken of the human understanding & left them to be believed by Faith.

Now Religion is of two kinds, according to most of the theologians, viz. natural and revealed. When we postulate the existence of God or a life beyond the grave from the inner promptings of our moral nature, we might call our belief as a part of Natural Religion. When we believe the same as being the express & direct message of the Deity to man kind through the mouth of a

Prophet, we are said to believe in a revealed Religion.

Now Natural Religion as I have defined it simply consists of the postulates of morality and thus forms part of the Metaphysics of Ethics. On the moral side of our nature we find an external conflict going on between Reason and inclination. We feel that we ought to follow Reason, but in so far as we are of imperfect mortal mould we cannot altogether suppress our inclinations.

Thus the result of the conflict will not be decisive unless we could look forward to **eternity** as the time given to us for attaining perfection, & unless we could trust to a **Power** able to make the realities of physical life conform to the development of the ideal nature. Thus the existence of God, and of an ideal world beyond the ensuous, and the Immortality of the Soul are though not matters of knowledge, objects of a reasonable faith.

Having resolved natural religion to be a part of the metaphysics of morals, we now pass to consider the relation of Revealed Religion to science and Philosophy.

(To be continued)

If you have tried everything for Malaria and can not shake it off just get a bottle of **Pamala**. It will cure you.

Why He Left.

"I'm very sorry, madam" said the new boarder, "but I have arranged to leave at the end of this week."

"Indeed!" rejoined the landlady. "Are you leaving the neighbourhood?"

"Oh, no!" replied the new boarder. "I'm merely making a change on account of the water."

"Why, what's the matter with the water here?" queried the landlady.

"It's impure," answered the other. "I frequently detect a slight favour of coffee in it."

PAIN KILLER IS THE FAMILY MEDICINE chest ready at all times to overcome cramps, colic, diarrhoea and other similar bowel complaints. Try it and you will obtain quick relief from pain.

It Was Returned

Old Lady: "Sir, you have stolen my daughter's love."

Unabashed Culprit: "Well, but I return it."

હાઈડ્રોથી રેપી.

(The Science of Hydrotherapy.)

પાણીથી દરદાને આરામ આપવાની વિદ્યા.

(અમેરીકાનાં ફીલીકલ કેદ્યર ખાતાનાં અનુભવ પરથી.)

લખનાર બે. પી. માકન.

તે દવાખાનરો ડાક્ટર; જીવનશક્તિનું અંધારણ વગેરેના લેખક.

(ગયા અંકથી આગુ)

વળી ચામડીને જુદી જુદી રીતે પાણી લગાડવાથી, જુદી જુદી લાગણીઓનાં અસર થાય છે, કાખલા તરીકે શરીરને ધિમે ધિમે પાણીમાં બોળ્યાથી યા લગાડ્યાથી નેટલી વધુ ઠંડી અસર કરે છે તે-ટલી એકદમ તેમાં કુબકી મારવાથી ઉપજતી નથી. મોટા જગ્યામાં પાણી ઝીટવું હોય ત્યારે નેટલી ડડી લાગે છે તે કરતાં ઝીણી ઝીણી ધારે શોષરખાથમાંથી પાણી ફીક ઉપર લઈએ ત્યારે વધુ ઠંડી લાગે છે. કારણ કે એકદમ ઝીટવાથી માણીના નેરાથી ચામડી સુન મારે છે અને લાગણીને મંદ કરે છે. તેથી ઠંડકે લાગતી નથી.

ઠંડુ પાણી ચામડીને લાગતાં, લોહીનાં (circulation) ફરવાને અને હાર્ટનાં કાર્યને ધીમું કરી નાંખે છે, છતાં આ દરેક જાણને બાજીતી વાત છે કે ને આ બી-

નાથી ઉલટીજ છે, અને તે એકે એકાએક ઠંડુ પાણી શરીરને લાગવાથી એક એવો અઠકો લાગે છે કે તે પછે હાર્ટનું કાર્ય આગું વધે છે. એ તો ન્યારે ઘણા વખત સુધી ડાક્ટર પાણીએ નહાઈએ યા પાણી લાગે ત્યારે જ હાર્ટનું કાર્ય કમતી થાય છે. કેટલાક કલાકો સુધી ને એક ડોઝ સેક યા ખરદની કોથળી હાર્ટ ઉપર મુકી રાખ્યા તો તે અવયવનાં ચપગતા કમી થશે અને પરિણામે શરીરમાં લોહીનું ફરવું ઘણું મદ થઈ જશે, અને બીજા હાથ ઉપર, ને હાર્ટને “ટોનીક” અસર કરવી હોય તો થોડીક પણ સુધી તે ઉપર ઠંડો સેક કરશો તો તરતજ શુભ અસર માલમ પડશે.

તાવ માટે સમખાણ ઈલાજ તે ઠંડા પાણીની એનીમાં ઝાડાને રસ્તે આપવી, તેમજ ઘણું સરખું ઠંડુ પાણી પીવાને આપવું જે માટે આગળ ચાલતાં વિગતવાર ખુલાસો કરીશું.

નકલ્યાઓથી ચેતને ! પેરી કેવીસનાં પેનકીલર સિવાય બીજું કોઈ લેતા ના !

ને ઘોડી યા સરળ અંટકાવવી જોઈએ, તેથી તેને લગના કાયદાઓ જાણવા જોઈએ છે.

આ (reaction) વલતી અસર માટે કેટલીક ચોક્કસ હાલતો છે કે જેને એક અભ્યાસીએ ધ્યાનમાં રાખવી ઘટે છે. દરદીની કેટલીક એવી હાલતો હોય છે કે જેને વેળા પાણીની વળતી અસર તનદરોસ્તીને લાભકારક હોતી નથી એટલું જ નહિ, પણ જ્યાં પ્રાણીક શક્તિ ઘણી કમી હોય, બુદ્ધિ, નાનું બાળક, અથવા જ્યાં તાત્કાલીક ટાકલાગી હોય યા “નરવસ” ઠાકી ચઢી હોય, ઘણું જડાપણું હોય, અથવા જ્યાં ઠંડીનાં ખલખાં ભરાવાની આદત હોય એવી હાલતો ઘણી સંભાળથી પાણીના ઉપયોગ ના છે.

હવે આપણે ગરમ પાણીનાં સેક વિષે જાણીશું.

શરીરને ગરમી આપવી અથવા ગરમ સેક કરવો, એ પણ ઠંડા સેકના જેટલી જ અગત્યની બાબત છે, અને તેથી ગરમી કેવી રીતે કાર્ય કરે છે તેના કાયદા સંપૂર્ણ રીતે સમજવા જોઈએ છે. શરીરને ગરમી પાણી તરફથી આપી શકાય છે. ગરમ કથી, વરાળનાં બાફથી, ગરમ હવાથી, અને રીયાના સિંધાં ફિરજીથી અથવા તો જે ત્વમાંથી વિજળીક ગરમ પ્રવાહ નીકળતો હોય તેનાંથી જેમ ઠંડી સેક, તેમ ગરમ સેકની અસરો નો આધાર પણ (૧) જે વસ્તુ સેક કર્યો હોય તે, (૨) તેની ગરમી (temperature); (૩) કેટલા વાર ક કીધો; અને (૪) દરદીની હાલત; આ ૨ ચીજો પર રહેલા છે.

શરીરનાં ભીતરનાં mucous membranes ભાગો બહારની ચામડી કરતાં

વધુ વખત ગરમી ખમી શકે છે, એ બાબતનો પુરાવો લોકો ગરમ પાણી કે જે ચામડીને બાળી નાંખે એવું ગરમ હોય છે, તે ખુશાળ પા શકે છે તે ઉપરથી આપણને જણાઈ શકે છે.

રશિયન અથવા વેપરબાથ એટલે વરાળનાં બાફની ૧૨૦ ડીગ્રી સુધી ગરમી સાધારણ રીતે લેવાઈ શકાય છે જ્યારે કેટલાક લોકો ૧૪૫ ડીગ્રી પણ વગર અડચણે ખમી શકે છે.

૨૨કીશ બાથની ગરમ સુધી હવામાં, ૧૪૦ થી ૧૮૦ ડીગ્રી (fahrenheit) તો સાધારણ છે, અને કેટલાક ખાસ ક્રમાં તો ૨૨૦ થી ૨૫૦ ડીગ્રી કાંઈ પણ નુકશાન વગર આપવામાં આવે છે. સાઉથ કેલીફોર્નિયાનાં જંગલોમાં વસ્તા ઇન્ડિયનસો અને મેક્સીકન લોકો, ગરમીની મોસમ કે જ્યારે પારો ૧૬૫ થી ૧૭૦ ડીગ્રી દખાડતો હોય છે તેવી ગરમીમાં ચાલુ રહેતા હોય છે, છતાં ત્યાં સનસ્તોક લુ લાગવાનું તેઓ જાણતા નથી અને કોઈપણ માણસને ત્યાં રહેવાની અડચણ લાગતી નથી.

૯૯ થી ૧૦૧૦ ડીગ્રીનાં ગરમ પાણી જ્યારે ચામડીને લાગે છે ત્યારે ત્યાં રહેલા લોહીનાં વાસણોને છુટા કરે છે, અને ૧૦૪ ડીગ્રી ગરમી લાગવાથી તેઓ સંકોચાઈ જાય છે. જેઓ ગરમ પાણીથી દાંડી ગયાં હોય છે તેઓ આપણને જણાવે છે કે જેમ ઘણી ડાંડકથી થાય છે તેમ ઘણી ગરમીથી પણ ધુંગરો છુટે છે, પણ ગરમ પાણીનો સાધારણ અસર એ છે કે, તે લોહીના વાસણોને ખુલાવે છે અને પ્રજિજ્ઞાને ચામડી ઉપર રતાસ લાગે છે.

(સંપન્ન)

The Brave and kind Lady Hardinge

લણાં અને જહાહુર લેડી હારડિંગ.

કુદરતનો માર !

એક નસીહત.

(એક ટુંકી વાર્તા.)

લખનાર—રૂપાબાઈ દાઠ રૂબાણી.

લેડી ડાનવર્સ આપણી આ વાર્તાની ના-
મકા, એવી શારિરીક મોહિની ધરાવતી હતી, કે
જેવી મોહિનીની સ્તુતી, આગળા મધિયાઓ
ગાઇ ગયા છે. એ બાલુની છંદગીનો વારીકમાં
વારીક સમય આજે આવી લાગ્યો હતો. આન-
રેખક કેપ્ટન વિલફ્રાઈ નામનો મિત્ર, જે તેણી
નાં ઘરમાં આપજનવ કરતો હતો, તેની રાધે
લેડી ડાનવર્સને ધણી ધાડી મિત્રાચારી
બધાઈ. એ કેપ્ટને, વખત જતાં તેણીના
હૃદયનાં તાંતણા ઉપર એયોકાસુ મેળવ્યો હતો,
કે તેનો હાથ જે રંગ વગાડે રમાડે તેને તે બાલુ
સર આપે; એવી મનજીત તેણી મહાઈ ગઇ
હતી. ખીજા હાથ ઉપર તેણીનો ધણી ખરે
ખરો અગીર માણસ હતો, પરંતુ એના શ્રેષ્ઠ
પુરોગામી ખુબીઓની પિછાનત તેમના
ધરોના ગુણોમાં ધણીજ થોડી ધાય છે,
બલકે બાજે વખત થતીજ નથી એના જગત
તો નિયમ આજે જન્ય છે. લેડી ડાનવર્સનાં
સંસારિક આત્માઓ અતં વિચારો જુદી દિસમના
હતા, અને સર જેમ્સના વિચારો જુદીજ

રાહ પર હતા. એ બંનેના વિચારો વારંવાર
એકમેકસે અથડાતા, અને ધણી વાર સર જેમ્સ
ગુસ્સાથી પોતાની ખતીને બોધ આપવા મંડી
જતા. એ દુઃખ ભર્યા પ્રસંગો ઉપર લેડી ડા-
નવર્સ હમેશાં દીગમ્મદ-ખામોશી-કે ખામોશી
બચે દબાવ્યો કહો-તે રાખતી હતી. પણ સર
જેમ્સને ઈનસાફ આપનાં કેલણુ જેકેએ કે
પોતાના તોફાની રાખડો કાનમાં, લાકડે, માને
ગુસ્સામાં કંઈ જોલાણુ ચલાણુ હોય તો તેનીજ
હાલતમાં ધરતી ખહાર નહિ જતા.

ધણી મોટી વયે પરજોશાઓમાંના ધણીઓ
માથાજી, પોચા દિસના હોય છે તેવામાંના
તે એક હતા. એવી વેળા મનમાં વિચારતા
કે—“કદાચ ને હું ધરે પાછો આવું તેટલાંમાં
કાંઈ એને થયું તો ! મારા જીવરમાં કડવી યાદી
સાધની રહી જશે કે મેં તેણીને છેલ્લા રાખડો
ગુસ્સામાં કલા હતા.” એ વિચાર આપનાં
તેવણુ તેણીની શોધમાં પૂંક જતા—માણી
માંગતા, બલકે પોતાને નરમ પાડતા; જોકે ધણી

તમારા સાંધા અકડે તો જરૂર પેરીડેવીસનું પેનકીલર વાપરજે.

વારે એ કામ તે મારી માંગનાર ઉપરજ વધુ કિર્તી વરસાવે છે, તે વાંચનાર કપ્પલ કરશે.

પણ લેડી ડાનવર્સે એવી આહુલ્યે અને મારી માંગવાથી કંટાળી ગઇ હતી, જે સ્વભાવિક હતું. અને આજે અચ્ચાર વાગે રાતે મેદાનની સનમુખના લખવાના ઓરડામાં તેણી ને એકલી બેઠેલી જોઇએ છીએ. કેપ્ટન મિત્રે મોઢામાં તેણીના મનની રશમો આગળ ખીન ધણુ સંસારી દાખલા રજુ કર્યા કે જ્યાં ઉચ્ચ પ્રકૃતિની-ઉચ્ચ વિચારની સ્ત્રીઓની લાયકાતની ખરી યુગ પિછાણવામાં આવે છે અને તેને લગતાં ધણું સુખનાં સ્વપ્નાઓ રજુ કરી તેણીને લલચાવી હતી. તેણી બ્યારે પોતાના સંસારનાં દોષ રહી તે વેળા તે કેપ્ટન હમદર્દ થતો રહ્યો. અને પરણેલી સ્ત્રીઓ સાથે સંસારને લગતી બાબતોમાં હમદર્દ થવું, એ દુર્લભ દિનારે આખે પાટા બાંધી દોળાવ ઉપર ચાલવા કરતાં વધુ ભય ભયું હોય છે તે સહેજ સમજી શકાશે. હુંકમાં કહીએ તો લેડી ડાનવર્સે એ કેપ્ટન-મિત્રની સાથે સંસાર ભોગવવાની કપ્પલત આપી હતી. તે કેપ્ટન રજુખરતું કાગળ તેણી ના મનવામાં હતું. “હું બાર વાગતાની બે ત્રણ મિનીટ આગમજ મારી ગાડી લઈને પરના જેટ બહાર વાટ જોતો યોજીશ.”

તેનાં કાગળનો કશો જવાબ નહિ આપીને તેની નિર્લજ્જતાને તેણીએ મંજુરી આપી હતી. એક નો કડર સિવાય સઘળાં ધરનાં નોકર બિછાને ગયાં હતાં. તે એક નોકરે લેડી ડાનવર્સને એવી ડીખ આપી કે જેવી કોઈએ જન્મમાં કદી આપી નહિ હોય. સર જેમ્સ બીજે દિને કદવાર લગી ધરે પાછા ફરવાની વજી નહિ હતી. અને તેવણની જાણને માટે પણ કાગળ આપી, તે પણ પેલાં કાગળની સાથે પોતાનાં જાનવામાં મેલ્યું હતું.

દિવાનખાનાં, અને લખવાનાં ઓરડા સિવાય બીજા સઘળે ઠેકણીના દીવા યુગવી નાંખ્યાં હતાં; કેમકે નાની બીજાનાં કરકસર કરવાની ખુબીઓ પોતાનાં નોકરોનાં-સન ઉપર દસ્તાવની કોઈ તક સરજેગસે જવા દીધી ન હતી. લખવાના ઓરડાને માથેના ઓરડામાં સોહામણાં—મધુર મુખડા અને, સોનેરી ચંચળતા વાળાં ચાર વર્ષની પુતળી ઉંઘાએલી હતી. લેડી ડાનવર્સે ને બાળકોને પોતાની સાથે લઈ જવાનો કરાવ કર્યો હતો તેથી આંખે ધારીશું કે, લેડી ડાનવર્સ જે બોલું પગલું ભરવા તત્પર હતી તેનો સઘળો દુપકા તેણીને જ નથી ધરતો. જ્યાં લગી એક સ્ત્રીમાં, માતાની પ્રેરણા યુદ્ધિ, અને માતાના પ્રેમનો પ્રવાહ સચવાએલો હોય અને વહેતો. હોય ત્યાં લગી કદી તેણી સદંતર પાપમાં બ્રહ્મચર્યેલી હોઈ શકે જ નહિ. લખવાના ઓરડાની એક બાજુએ કપડાંનો એક કોથળો પેંડ કરેલો પડેલો હતો. તે બાળકોનાં લૂગડાંએ તેમાંના ધણી વધારો કર્યો હતો. પુરોનાં કરતાં સ્ત્રીઓ ધણે ભાગે મુશ્કેલીની વખતે સમયસચકતા રાખી શકે છે તેમ લેડી ડાનવર્સે ઓરડામાંનાં ઘડયાલની ટીક-ટીક જોતી બેઠી હતી તે વેળા તેણીના મુખડા એક મુર્તિનાં કરતાં વધુ જીવવાળો લાગતો ન હતો.

એ ઘડિયાળનાં કાંઠા તપાસતી બેઠી હતી. તેટલામાં તો ઓરડાનું બારણું ખુલ્યું કે તે બાજુ કાગળમાં લખાઈ આવેલા વખતની વાટ જોતી હતી તેનું દૈયું ધક્કતું પાછું શાંત બની ગયું. ધરડી નર્સનો મુખડો માંહે દેખાયો. ચાલુમાંનાં અધારે ને લીધે તે રહેરા વધુ ગભિર જણાતો હતો.

નર્સ મેરી, સર જેમ્સની ચાકરીમાં આજ દસ વર્ષથી હતી. સર જેમ્સનાં લગનનાં ત્રણ વર્ષ આગમજની કારનારણની નોકરી ઉપર તે

હજારો ડાકટરો પામ્યાલા વાપરે છે તો તમે કેમ ભૂલો છો ?

હતી. પછી બાળક પેદા થતાં તેણીની કાયા તરીકે તેણીને દેહવામાં આવી હતી. પણ એ સમજા બીયામાંમાં તેણી કોઈ દિને હસતી કે મેલકતી દેખાઈ ન હતી. તેણીની વાંચ એ વાસા સાં વાંચી હતી. તેણીમાં માયાનાં જાણ ઉઠવા બરફ સરખા હતા અને તેણીની ચરમે નજી કોઈ કદબારસ બનાવતો પડ્યો દેખાતો આવતા સરખા હતી, જે કે તેણીએ એ બાળકનો કોઈ વાર પણ સંચારો વરીક કર્યો ન હતો. અને તેણીનો અવાજ ધ-જોઈ થીમો અને ગધૂર હતો.

“માફ કરજો, માફ કરજો, બાઈ” તેણી એક પગલું પાછળ હટતી બોલી. “મેરી!” એ તેણીના અવાજે તે સ્ત્રી ઓરડામાં યુવયુવ દાખલ થઈ, અને પોતાની પાછળ ઓરડાનું બારણું ઢાંક્યું.

“હું બાઈ કે તમે સુવ ગયાં હશે,” તેણી કાનવચ્ચે બોલી.

“મેં આ ઓરડામાં બેતી નેહ અને હું અન્ય થતી આ તરફ આવી.”

“અન્ય થયાં! એસો એસો, મેરી! એક પણ વાર પણ મારા આગળથી બસ્યો નહિ.”

“કેમ બાઈ સાહેબા!”

વાંચનાર આપણાં અંતઃકરણના વિચાર અન્ય નેવા હોય છે; તેમાં મુખ્ય કરી અકસ્માતો ઉઘ્ચ પ્રકૃતીની સ્ત્રીની બાજનમાં તે ઘણાં નિશાણ હોય છે, એમ ઘણી વાર ગ્રિહ યુગ છે. પોતે પોતાના વિચારોને પ્રગોડશે, પણ તેનાં ઉપર આંખ વિચામળા કરી નહિ શકે. તે પોતાના મનના વિચારો સાથે તકરારમાં ઉતરે છે; સમજતી કરે છે; પરંતુ જે તેણી શોધે છે તે તેણીને પાછળ દાડે છે; કહે તે તેણી પોતાને જમના હાથની વિરહ જવા ઉરે છે; પોતે તેથી બીજી છે; તેણી પાછળ હટતી નથી; કેવો જવાન. જગતથી તેણીના વિચારો અને કામોને મળશે તે તેણી ખુશ બને છે—તેથી બીજી છે—તેમ જતાં એની બીજીક ઉપર.

ધ્યાન આપવા માટે તેણી, પોતાના દિલ સાથે ખદા રાખ છે—અરે! શોધે છે—અન્યના હાથ સાથે લડવાનું તેણીને જોર છે એવું માનવંતો પ્રયત્ન કરે છે; એ સમજું છતાં પણ તે સામંતી ગદાકતો ટેકે જોધે છે, જે સજાક તેણીને ખુશી મેનવણી આપે છે કે તેણીના અંતઃકરણની મુશ્કેલી બેસે છે.

જે નરીય દેવી તે દિને રાત્રે બીજી રૂપે વચ્ચે નહિ પડી હતે તેણી દારી મેરી લેડી કાનવચ્ચે તે દિને બાકીમાં કુળતી બંધાવતે.

“હું એજતી પડી ગઈ હતી અને કોઈક છવને ઉઠાવી લાગતી હતી, મેરી; સારું થયું કે તમે આવ્યાં.”

“આવો ખરો ફરેતો બાઈની સાથે હોય ત્યારે બાઈએ ઉઠાસ રહેવું ન ઘટે!” એમ બોલતાં મેરીએ પોતાની ગમ ભરી આંખો ઓરડામાં જતા તરફ ઉઘડી જ્યાં માળપર મેડી કાનવચ્ચે મધુર બાળકી પડેલી હતી.

“તમેને કોઈવાર એકલું નહિ લાગતું મેરી?”

“હા, બાઈ! જ્યારે તે ખુશી મારી નજરથી આવે હોય છે ત્યારે જ લાગે છે.”

“પણ એ કોઈ તમારા પોતાના પેટનું નથી! એક સ્ત્રી પારકાનાં પેટનાં બાળકને પોતાનાં પેટ કદિ આડી શકે વાર?”

“હા—બાઈ; એક સ્ત્રી આડી શકે; પણ પુરુષ—નહિ.”

“એસો, મેરી! મારી સાથે વાત કરો; જે

તા વાળને અજબ મધ બેસતો લાગતો હતો; નેણીની જાતી ખુબસુરતી અને લાવણ્યને દી પાવતો હતો. તે દારીની શોકાતુર નજર પોતાનાં પોપાક ઉપર ફરેલી બેતાં લેડી ગાનવસે તે પોપાક વિષેનું તેણીનું મત પૂછ્યું.

“બહોળ સુંદર—ધણેજ સોહામણો છે, બાપ,” નર્સ બબડી. લેડી ગાનવસનાં કાને જાણે તેનાં વખાણનાં શબ્દો નહિ પડ્યા હોય તેમ તેણીએ સવાલ કર્યો,

“મને ખરું કહો, નર્સ, કે તમે શા માટે કોઈ દિવસે પણ હસતાં જણાતાં નથી. બેસો, ને વાત કરો.”

“કોઈએ—” નર્સે જવાબ દીધો. “બાપ, એકવાર મને કોઈએ સવાલ કીધો; અને હું ધારણ કે તેજ સવાલે મારી છંદગીનું પાતું ફેરવી નાંખ્યું.” તેણી અચકી ગઈ; એવી મતલબે કે દુઃખ ભરી કહાણી સાંભળવાની બે લેડી ગાનવસની મરજી ન હોય તો તેણીએ સવાલ પડતો મુકે; પણ નહિ; તેણીએ તો તે જાણવાની હકજ લીધી.

“આશો, મને કહો” અને તે દારીના હાથ લેડી ગાનવસનાં હાથ ઉપર પડ્યો.

“બાપ તે કહાણી લાંબી છે, અને કોણ જાણે શા કારણે આ સુંદર પોપાક મારી આંખ આગળ પાડો તે બનાવ સજીવન કરે છે. તે દિને રાતે તે એરતે એવોજ પોપાક સજ્યો હતો—જે સ્ત્રીએ પોતાનાં ભરથારની પિછાણત કરવામાં સજ્જડ ભૂલ યાપ આધી હતી.” ઉપલા શબ્દો સાંભળતાં લેડી ગાનવસે ઉતાવળે પોતાનો હાથ ખેંચી લીધો.

“બાપને એ સાંભળવા નથી ગમતું ?” “ના—ના, જો તમારી મરજી હોય તો બેસો,” લેડી ગાનવસે પ્રતિ ઉત્તર વાળ્યો અને નર્સ આગળ વધી. “એ સ્ત્રી દૂર ગામની આવેલી હતી. અને ચિત્રકળામાં અતિ દુન્નરમંદ અને કુશળ હતી. એવી નાનુક લાગણીની હતી કે, પોતાનાં ભરથારને હાથનાં આગળાં વતી ખાતાં

બેતાં તેણી બેસુદ્ધ થઈ હતી. તે ભરથાર ‘સાંસ’ બનાવી વેચનારો હતો. અને તે ધંધામાં ઘણા પૈસા પેદા કરતો હતો. એટલે પૈસા તેની કને હતા કે તે કરોડોપતિ ગણાતો હતો, છતાં દુન્યાની સંસારી રીતમાત તે ખરીદી શકતો ન હતો. એ લોકને પેટે એક અતિ સોહામણી પુત્રી પેદા થઈ હતી. આપણી છે તેવીજ સોહામણી હતી અને મારી સહી પોતાની બાળકીને ઘણીજ ચાહતી હતી.

“હવે આ ‘સાંસ’નાં બનાવનાર માણસનો એક મિત્ર હતો. તે સોઝનર—એક મહેરો સેપાહ હતો, જેણે ક્ય કંઈ લડતો હતો નામના મેલવી હતી. અને તે પુરૂષ પણ દુન્નરમાં કુશળ હતો. તેઓ બન્ને—તે સ્ત્રી અને તે સેપાહ ખુશ સ્વપ્ના બેતાં હતાં. કુલપાનની બહીહારી, અને ઉચ્ચ વખાણને લાવકની જગ્યાએ અને રથળો, કે જ્યાં ‘સાંસ’ની દુકાન એકે ન હોય તેવાં રળીયામણાં રથળોનાં ખુશ સ્વપ્નાં એઓ બન્ને ભેગાં યતાં ત્યારે બેતાં હતાં.” જ્યાં લેડી ગાનવસે ઉડીને ફેરા ખાવા લાગી. “જરા મારે પગે આંકડાં આવ્યાં, એટલુંજ !” તેણી બબડી.

“બાપ, તમારે બિછાને જવું બેઠએ,” મેરીએ ઘણી કાળજી સહિત સૂચવ્યું. “હું, સર જેમ્સની રાહ બેતી જાગીશ.”

“સર જેમ્સની !” લેડી ગાનવસનાં ઉજળા મુખ ઉપર લોહી ધાઈ આવ્યું. “આ જે સર જેમ્સની ઘરે આવવાની વકડી નથી—” જ્યાં પોતાનાં અંતઃકરણનાં કંબધી રીસે ભરાઈ અચકી તેણી બોલી—

“તમારી વાત આગળ ચલાવો, ડોસાં.”

“એ આગળ કહ્યું તેમ એ લોક બન્ને અરસપરસ પ્યારમાં પડ્યાં હતાં. જો કે તે પણ પરજીલો અને રંડાએલો હતો. ખરેખર, તેને પેટે પણ એક દીકરી હતી. એક દિને રાતે તેઓ બન્નેએ સાથે ન્દાસી જવાની ગોઠવણ કીધી—આ જંગા જેવીજ રાત હતી—ઘણું અધકાર રાજ

કરતું હતું. જાણે તે લોકની મતવજામાં હમદદ થતો હોય તેમ. ચંદ્રમાં પણ વાદળમાં ભંરાઈ રહ્યો હતો, પણ તેમ તો હોયજ નહિ, બાહ્ય."

"કોં નહિ ?—કોં નહિ ?" લેડી ડાનવસેં સવાલ કર્યો.

"બાહ્ય જો જમત તેમને પાપી દેરવે, તો સ્વર્ગની તેમને શી આશા હોય ? તેણીના ધણી ધણો ભયો, અને સારા ખવાસનો હતો ને ?"

"પણ તે 'સાસ' બનાવનાર હતો," લેડી ડાનવસેં તરફાવતે બોલી.

"જેની કમાણીનાં, તેની પાસે હીરા—ગોલી—ગાડી ઘોડા અને એક સરસ મેહેન જેવું રહેણાણ હતું." નસેં કંઈક બાવાય સાથે બોલી. "નહિ—નહિ બાહ્ય; આપણે તે પાપી કર્મ કરનારનો બચાવ ન કર્યો તેટલું પાપ એણું" મર્યાદામાં સાડા અગિયારનો ટકેરા પડ્યો.

"પણ પેલી નાની બુઝીવું શું થયું ?" લેડી ડાનવસેં એવિનો પ્રશ્ન કર્યો.

"તે લોક તે બાળકને પોતા સાથે લઈ ગયાં," નસેં બોલી.

"તારે ખાતર હું તે બચ્ચાં ઉપર માયામેદર રાખીશ, તે સેપાદ બોલ્યો હતો. પુરખો નો એની વાનો મણી સહેલાઈથી કરે, અને મૂખં મીઝાને તેમની એ વાનો માનતાં વિકાસ પણ ન ડાગે. તે સ્ત્રી અને પુરખ બંને પેરીસ અને ત્યાંથી તેઓ રિવેરા ગયાં. નાહસમાં જઈ લાગતાં તે સેપાદની બુઝી આપાની સાથે તેમને મળી અને તે દીને સદવારે તે હોરકમાં જે ન્યુસ રોપર આબ્યાં તેમાં ખજર હતી કે તે 'સાસ' ધનવજનારે તેમને બંધનથી છૂટાં કર્યાં હતાં. પોતાની મૂખં એરતની બેઠાની જાણતાં તેણે પોતાની આંધીસમાં જઈ પોતાનાં બેબાંમાં ખસતોશ ફેરી ઈવ આપ્યો હતો."

લેડી ડાનવસેંનાં હોડ દવા અને દેડસની મુજતા હતા.

"પણ તે સ્ત્રી ધણી હુનરમંદી હતી. તેણી ડેંગ કરવા લાગી કે તેણીનો ભરથાર ગેળીએ મરણ પામ્યો તેની કાંઈ અસર તેણીનાં મન ઉપર નથી થઈ; પણ ખરું જોતાં, તેણીનું ઈગર વિધાઈ ગયું હતું. મારી કહાણીથી તમોને કંઈયો તો નથી આવતો ને, બાહ્ય ?"

"નહિ, નહિ, પછી ?"

"તે સેપાદ પોતાની પ્રિતમાં તો ખરા હતો. મનમાં વિકાસ કરતી તે સ્ત્રીને એટલો તો સંધારો હતો. તે ધણી તેણીનાં તરફ ધ વો બસો હતો. એવી કોઈ વસ્તુ ન હતી કે, જેની ધંધા તેણીને થતાંજ તે ખરીદ કરી હાજર નહિ કરે. ફર્સ્ટેન્સમાં તેણી માટે તેણે એક સરસ હવેલી વેચાતી લીધી અને તેમને ત્યાં જમવા પછી, ઉચ્ચ ફેળવણી પામેલ એરતો બેઠી મળતી હતી. તે પેસાવાળો ધણી હતો અને તેથી ધણે સારાં ડેકાણાં મુસાફરી કરી ને જોવાને તેઓ શક્તિવાન હતાં, પણ તે સ્ત્રીની બાળકી ઉપર તેનો ખ્યાર ન હતો. એક દીને એક દુસ્વાર ચિતારાએ જમતાં જમતાં તે સેપાદને કહ્યું, "મારે તમારી બુઝીનો મહેરો ચિતારવો છે. તેને જોઈ નથી, પણ મારા મિત્ર કહેતા હતા કે તે ફરેસ્તા જેવી છે." પેલી સ્ત્રી સાથે તુરત નગર મેળવવાની તેની ઇચ્છાજ ન હતી, કેમકે તેની દયાનત ખોટી હતી. તેણે મોંઢ ફેરવી પોતાના નોકરને હોકમ કીધો કે મિસ ગેબીડને લઈ આવે. ગેબીડ તે સેપાદની પોતાની છોડી હતી."

"સખર સખર !" ધડાચલ બહી નગર નાંખતાં લેડી ડાનવસેં બોલી. એ વેળા તેણીનાં મુખજા ઉપર ઊંઘ રહેલું દુઃખ અબ્યાસ કરવા—અવશોકન કરવા લાપડું હતું. "બધા મારીજા કાંઈ એવા બેરકાર અને એકદર હોતા નથી ?" તે નસેં ખમમાં ચડાવ્યાં.

"વાર, આમળ ચલાવો, મેરી, પછી શું થયું ? એ તમારી વાત ઉપર મારું ચિત્ત શા માટે એટલું બધું હાગે છે, તે મને સમજ

પડેતી નથી ? મને લગાર ગમત પડે છે તેથી હરે ?”
 “હા, બાઈ; પણ આ આપણી યુગીની રૂપાનો
 સાદ આવે છે ?” તે દાસીએ બારણું ખોલી બહાર
 સાંભળ્યા પછી પોતાની બેઠક ઉપર આવતાં
 બોલી:—“બાઈ, યુગી ઘણીવાર ઉંઘમાં રહે
 છે ને. એને જરાકમાં લાગી આવે છે. યુગી
 બહુ નાનુક છે, બાઈ !” —

“પછી...પછી શું ?” અધિરો સવાલ થયો.

“પછી તે સ્ત્રી, અને પુરુષ પંદર વર્ષ
 લંગી ફાંદરે-સમાં વસ્યાં. ત્યાંની ખુશ
 આશો-હવા, ત્યાં આવતા ચિતારાઓ. અને
 તે બે છોડીઓએ તેમનું કરેલું પાપી કર્મ
 લગભગ ભુલાવી નાંખ્યું હતું. પણ જે આ-
 સામી પાપ કરીને પાપથી દૂર નહાસવા માંગે
 તેને ખોદાતાકા કંઈક થોડો વખત ભુલવા દીએ
 છે ખરો, જેથી તે મુવેલી યાદી પાછી સજ્જન
 થતાં બેવડો કારી ધા લાગે અને તે વધુ મોટી
 સજ્જને પોંદાયે છે.”

“એક દહાડે તે સ્ત્રીની પોતાની બેઠકે તે
 છી આગળ એકરાર કીધો. એક જુવાન ચિ-
 તારો, જે અડધથી જગમાં પોતાને એ હુન્નર
 માં નામાંકિત કર્યો જતો હતો, તેણે પોતાનો
 ખ્યાર તે છોડીને નહર કીધો હતો. તે ખ્યાર
 અરસપરસનો હતો. તે સ્ત્રીએ એ બિના પોતા
 ના ધણીને—સ્ત્રી ચોરી જનારાઓને કાયદો
 ‘ધણી’ના એલકાળ આપી શકે તો હાય તો—કદી,
 અને તેણે પોતાનો સંતોષ નહર કર્યો. તે ચિતારો
 એક લાયક આશક હતો અને એવાં ખાનદાનથી
 ઉતરી આવેલો હતો કે તેના કોઈ દાદા કે
 દાદાના દાદાએ જી ‘સાંસ’ બનાવવા કે વેચવા
 જેવો ધધો કર્યો ન હતો. એ કારણ ધણું
 માનવંત ગણવા લાગ્યું અને એથી ધણો હર્ષ-
 ધરમાં વ્યાપી રહ્યો હતો. જે દિને એ કારણ
 જગ—નહર થયું યાને એ લોક અદરાયાં તે
 દિને રાતે તે હવેલી લાખો બતીઓથી અગમી
 રહી હતી. એ સગાઈ—એ વિવાહ એવા હતા
 કે, મંત્રે સ્વર્ગના દેવતાઓ પણ ગણે હર્ષ સાથે

તે મંત્રુર કરતાં દિસતા હતા. પણ ફટી—અરે, તે
 મંત્રુર છોડી તો ગણે અકાશ ઉપરની, ઉતરી
 આવેલી દુરી સમાનજ હતી. નિર્દોષતાનો તેણી
 ફરેરતો હતી. બાઈ; આહ...તેણીની
 યાદ ધાઈ આવે છે. ત્યારે—મને—”

“તમેને ?” લેડી ડાનવસે દયાથલે સાદે
 સવાલ કીધો.

“તેની માતાએ મારી આગળ તેણીની
 એકસ જણાવી હતી તેથી એ દિને રાતે હું અર્ધ
 દહુ છું, કે આકાશનાં તારાં તે છોડીના કરતાં
 ઝાંખા દીસતા હતા. બહાર મેદાનમાં એકઠાં ઘ
 ચેલા ગઈયા અને ખીન મેજાયાનો, જેઓ ગાતાં
 વગાડતાં બેઠાં હતાં, તે બેરાં—માટીડા તેં વેળા
 તે છોડીનીજ અબુલખ ખુબસુરતી અને મોહિ
 નીની વાત કરતાં હતાં; અને તે છોડીની ગાતા,
 પોતાના ધણીનાં હાથમાં હાથ બેરપી મેદાનમાં
 ફરતી તે મેજાયાનોની સ્તુતિ અને વખાણના
 શબ્દોનો ગિહાસ મુગે મ્હોડે પીતી હતી. મેદાન-
 ને નાકે જતાં ફટી તે લોકને સામે મળી; તેણીની
 આંખો ચળકતી હતી અને મ્હોડા ઉપર રતાસ
 ધાઈ આપ્યો હતો. માતાએ તેણીને પાસાંમાં
 ખેંચી કોટી કીધી અને સુખન કીધું. પેલો
 ધણી,—જેને તે છોડી બાપ તરીકેજ ઓળ-
 ખતી હતી, તે ધણીએ પણ સુખન કીધું.
 “શું છે, મારી વ્હાલી ?” માતાએ પૂછ્યું.
 “હું ગીસેપ (તેણીનો અદરાયલો ધણી)ને
 શોધું છું. થોડીજવાર પર આમોખન્ને ડાન્સ કર-
 તાં હતાં, તેટલાંમાં કોઈએ તેવણને તેડી
 લીધા. ત્યારપછી સપળે ફરી વળી પણ તેવણ
 ક્યે જણાતા નથી.”

“નબરવસ મોર્થો !” તે સેપાહ હંસ્યો.
 “મારે એ પોર્થાને સ્ત્રીને હાય કરવાની કળા શીખ
 વની પડશે !” ફટી ધર ભણી ચાલી; અને તે
 ખન્ને જણાંઓએ દરખોતાની ઘટાઓમાં બટક-
 વા માંડ્યું. એ મેદાનની ઉતરે નદી વહેતી
 હતી. અને એક ગોનડોળા જેમાં ધણો વખત એ
 લોક ખુશ સ્વપ્નામાં શુન્નરતાં હતાં તે તરફ

ગયાં. મજાદ ભોગવનારાં નેએએ મેદાનમાં લીધી હતી તેમનાંથી ઘણું દૂર એ લોક આવી ગયાં હતાં; અને તેઓ એટલાં ધીમે પગથે ગયાં કે નદી કિનારે આવેલા દરખોતાનાં એકામાં કાંઈ એ જાણ્યું બેસાં હતું. તે લોકને એમનાં પગલાં સંભળાયાં નહિ. તે લોકની હાગરી કેડીની માને પેદેલાં જણાઈ, તેણી મક્કાઈ અજાણેથી બેઠી:—“આસાં હોવાં નેછે. આલો, આપણે એ લોકને ખસડ નહિ કર્યે” એ લોક ત્યાં જોવાયાં. એક પળભરની સુખ-કીદી મહી એક છોડીતો ધીમે કાકલુદી ભર્યો સાદ કાને પડ્યો, તે શબ્દો આ હતા. “તમે મને આહો છો કરી કહે, ગીસેપ !”

“કેડી હોવી નેછે,” તે માતા બોલી, અને એમ બોલતાં તેણીનું જીગર હીમની પેડે બધાઈ ગયું. તેણી સાચનાં પુરને તેણીને હળવેથી એંચી લીધી, ઉંચે આસ એંચી બોલ્યો “કેડી નથી !”

“ત્યારે ગેઝીલ ?” પેલી સ્ત્રીએ પૂછ્યું. સેપાહે કેડું હલાવ્યું, અને તેણીને ત્યાંથી લ ધને ચાલતો થયો. બાહ, તે પુરપનાં અવાજ માં ના હરખ કે પુશી હતી કે ના કિસગીરી કે ગમ હતો. તેની બેડી, આ સ્ત્રીની દીકરીની પૂડે પડી હતી. તે સેપાહ ની દીકરી, પેલી બી જ છોડીનાં કાણુમાં આપેલું જીગર ચોરી લેતી હતી. તે ધડીએ તે સ્ત્રીનાં જીગરમાં કેવો તિ ન ઝટકો લાગ્યો હશે તેનો તમોને ખ્યાલ આવે છે ? ખ્યર, ધર તરફ પાછાં ફરતાં પેલાં બચ ગીમાં પાપી કૃત્ય કરનાર સ્ત્રીએ એક શબ્દ પણ આપ્યો ન હતો. પણ કિમ્મદ બની ગઈ હતી, તેણીનો ગમ આંખમાં આંસુ સુકવી નાંખે તેવો હતો. તેણીના જીગરમાં શું થતું હતું તે, તે પુરખ જાણતો હતો. અને તેથી કાંઈ બોલીને તેની લાગણી ફુગાવવાના યત્ન કર્યો નહિ, પણ મેદાનમાં બેઠેલાં લોકોમાં કાંઈ અજાણ સુપકીદી પ્રયત્નએકી લાગી. પુરુષો એક બીજાને મ્હેરો પુરકવા લાગ્યા અને સ્ત્રીઓ

અકર વકર કરતી પોનાના હાથમાંના કુલ સાથે રમતી હતી. એટલામાં નદી તરફથી, જીગર વિધી નાંખે તેવી એક ચીસ સંભળાઈ. એક પળવાર કોઈ હાથું ચાલ્યું નહિ. કોંઈતે ચીસે દરેકનાં જીગરમાં જાણે છરી ભોંટી દીધી હતી. પછી એક જવાન છોડી તે નદીનાં અધારમાંથી ધસતી કે આવી. તેની પૂડે એક પુરખ પણ તેમ જ આવતો દેખાયો. પેલી છોડી બુમરાણ કરતી હતી, અને માથાનાં બાલ પીખતી હતી, અને પેલો જવાન્યો ઉગળો પુણી જેવો યઇ ગયો હતો અને તેની આંખોમાં ગભરાટ વ્યાપી રહ્યો હતો. તે છોડી ગેઝીલ હતી; તે જવાન્યો ગી સેપ હતો. “કેડી, કેડી !” ગેઝીલ બુમ મારતી આવી “જલદી દોડો, એતો નદીમાં પડી જ !”

એ કશ્ચારસ બનાવ પાછો ચાલ કરતાં નસે પોતાનાં હાથો વડે મોટું દાંડી દીધું હતું. એક મિનિટ માં તેની મોટી ઉદાસ આંખોમાં સજીરી ચમકી નિકળી, અને પાછી શાંત થયેલી તેણી જણાઈ. “બાહ મારાં, હમણાં તે દેખાવ મારી આંખની સામે દેખાયેલ, તે મારી આગળ બનેલો બનાવ છે. મોટું બ્યાદતવું દીવાનખાલું, ઉત્તમમાં ઉત્તમ મિષ્ટાનો — અને છાપરાંઓ ઉપર કુલની સુંદર તોરણો લટકતી હતી. ભોંય ઉપર ગોલાખનાં કુલનાં પાનાંની સેગ પાંચરી હતી..... મેજબાનો સઘળાં દેવાયેને અડકીને ઉભાં થયાં હતાં. માથાળું હાથોએ તે પાણીથી ટીપાતો ઉગળો સુંદર અકારને ઉચકી લાવીને મેજ ઉપર કુલોની મધ્યમાં સુવાડ્યો. તે વેળાનો દેખાવ કાણુ થી વિસરાય ! તેનાં ઉપર મેજબાનોની હેલ્લ ભરી નગર ચીટકી રહી હતી. પાણીથી ટીપાતા તેણીનાં લાંબા સુંદર વાળ અધારી રાતના જેવા કાળા હતા. તેણીનાં રૂખસારા તેની અતરાફની ગુલછડીનાં કુલનાં કરતાં વધુ સફેદ હતા. એવી ઠંડી માર અને રૂપાળી તે દીસતી હતી કે માણેક જેવા લાલ મુલેઅતારનાં કુલ જે તેની હૈયા-તીમાં તેણીને જીવ કરતાં વ્હાલાં હતાં કુલો,

પોતાનાં સોનેરી પ્યાસાઓમાંથી તેના છવ વગરનાં રૂબસારાને ચુંબન કરવા વાંકાં વળનાં લાગતાં હતાં—એ પછી મેજખાતે હળવે હળવે ખાલી થતાં ગયાં, અને છેવટે કાંઈ નહિં, પણ તેની કમનસીબ માતા, અને જેની સાથે તેની માતાએ પોતાની છંદગી બેઠી હતી તે સેપાહ ઓરડામાં રહ્યાં.

“આ શું મારા શુનાહનો બદલો મળ્યો કે ?” તે સ્ત્રી રડતાં રડતાં બોલી, તે સેપાહે કાંઈ જવાગ વાળ્યો નહિ.

પણ તેની આંખોમાંનો તે વેળાનાં દેખાવનો અર્થ એવો જણાયો કે તે એમ બોલવા ધ્રુવિતો હતો—‘તારા પાપની શિક્ષા—મારી નહિ ! મને શું તેમાં !’

“મારાં બાઈ, મારી કહાણીનું છેવટ આમું. સિવાય કે તે દુઃખી કંગાલ સ્ત્રી કેટલા વર્ષ લગી દીવાની થયેલી— સગાં કે મિત્ર વિનાની એકલી વાહેળન—તૂટેલાં છગરે દુઃખમાં ફેલી રજળતી રહી હતી તે સાંભળ્યા તમોને ગમતું હોય તો તે કહેવાતું રહ્યું છે. ખીનું કાંઈ નથી રહ્યું.” લેડી ડાનવર્સ આ વખતે એક બાળક મિસાલ રડતી હતી. જે રજાખંધ તેણીએ પોતાના હાથ તે નર્સનાં ગળાં ચોપાસ ઘિંટાવ્યા. “મારી ગરીબ મેરી ! તમારા મોંઢ ઉપર હસવું નહિં આવે તેમાં નવાઈ નથી !” તેણી ડચકાં ખાતી બોલી.

“તમારી મુઠ્ઠી મેરીયન, મારી ગરીબ કેટની યાદ દેવાડે.” મેરી બોલી. તેઓ બન્ને એક બીજાને વળગીને ઉભેલાં હતાં, તેટલામાં, ઘણી ઝડપે આવતી મોટરકારનો અવાજ તેમ ને કાને પડ્યો. લેડી ડાનવર્સ પોતાનું માથું ડચકું અને ધ્યાનથી સાંભળવા લાગી. તેણી મનોવિકારનાં જોરે હાંફતી હતી.

“મારી આગળથી ખસનાં, મેરી, એક પણ વસ્તુ મને એકસી હોડીને જતાં.” તેણી દસુસે બોલી અને ઘરડી નર્સનાં જમ્બાની લેસમાં પોતાનાં આંગળાં બેરતી તેણીને ખેંચી ચાલી.

“નહિ, મારાં બાઈ,” નર્સ ગણી ચેતી ગઈ હોય તેમ ધીરજ આપતી બોલી, “હું કદી તમોને એકલાં છોડીશ નહિ :” પેલી ગાડી વધુને વધુ પાસે આવતી હતી. લેડી ડાનવર્સ ગેટ આગળ ચોખતી તે લોકને સંભળાઈને સાથેજ કાંઈ પુરુષનો ખોખરો સાદ, દરવાજાને દરવાજે ઉઘાડવા કેહતો સંભળાયો.

“એ કાણ હશે ?” બીધેલી નર્સ ધીમે થી પૂછ્યું. લેડી ડાનવર્સ નર્સને વધુ વળગીને ઉભી.

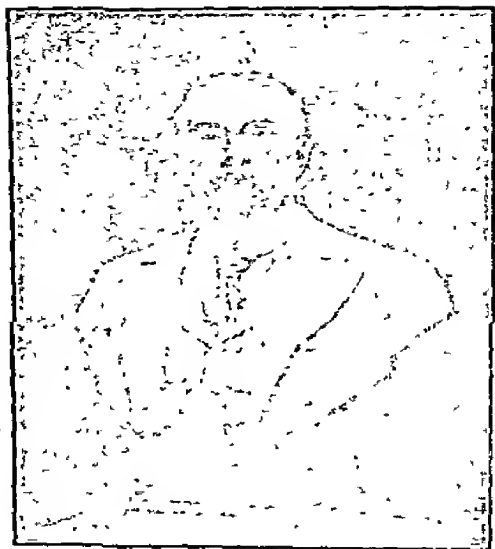
“હું નથી જાણતી.” તેણીએ જણાવ્યું. દરવાજાને ને ઉઘડ્યો. મોટર ધસારાખંધ આવી અને દિવાનખાનાનાં બારણાં આગળ ઉભી રહી, એક માણસ તેમાંથી કૂદી પડ્યો અને બેઆકબો હોય તેમ જોરથી અંગ વગાડવા લાગ્યો. “માણસો—માણસો ! દોડો—જલદી દોરો ! તમે ક્યાં છો ?”

“સર જેમ્સ છે, બાઈ” એમ બોલી મેરીએ લેડી ડાનવર્સને લઈ જઈને એક ખુરસી ઉપર બેસાડી, અને ઓરડાનું બારણું ખુલ્લું મુક્યું. તેજ પડીએ સર જેમ્સ ધસતા કે માળખર ચડી આવ્યા. તેમનાં મોઢડાં ઉપર લોહી લાગેલું હતું, અને આંગળાં લુગડાં કાઢવે ખરડાયેલાં હતાં, અને કાઢવ સાથે કેંઈ બીજા લાલ ભીના ગધ પણ લુગડાં ઉપર જણાતાં હતાં. “નેનસી ! નેનસી !” સર જેમ્સ ઉભરાતી છાતીએ બોલતો લેડી ડાનવર્સની બાજુએ આવ્યો. “ભયાનક બનાવ બન્યો !” જેનિંગ્સ અને હું બન્ને ઘેર આવતા હતા. રસ્તામાં વાંકે લેતાં હમે બીજું મોટરમાં ધસી ગયા.”

“હું સાંભળુંજે જેમ્સ પછી ?” તેણીનો મુખરો મોન જોયો ઉઠ્યો મારી ગયો હતો “તે મુજબની ગાડી હતી, તેનો કચરડાણ ચપ ગયો.”

“પછી જેમ્સ પછી શું ?”
રુબરું માર્યો ગયો !” સર જેમ્સ હંડી હાથ સાથે બોધ્યા અને ખુરસી ઉપર ફસડાઈ પડ્યા અને લેડી ડાનવર્સ.....આદ હવે વધુ લખાવવાની શી જરૂર છે. ?

The Late Dr. Lalkaka.

મરહુમ ડાક્ટર લાલકાકા

“ ખુદાવંદે બહાથેશગર. ”

ઉરદુના એક મહાન કવિ “કાયમ” કૃત નકલ—ભાષાંતર સાથે.

ગુજરાત માટે ખાસ.

લખનાર—એલસી હીરજી તારાપોરવાળા.

શુભ હય કે દો રાખ્યા બાદમ થે ચાર-હુવા ઇન્મેશ એકકુ એકતેદાર,
રહા હસરા અપની હાલતમે તમ-કે સુંદી હેં નયરગે હુનીયાકે રંગ.
ગયા થે ગદા ઉરા તંવગર કે પાલ-રીફા અપની હાલતકા કરકે કીયાશ,
કમા કાર પોંદ્યા નજ થે કુશ નગા-કે ઉરા વખત મશશુજ તાવ્યત વો થા;
બ દરતુર માશુદ બાદ અજ નમાન-કિયે દસ્તે દાવન જમ્ય ઉશને દરાન,
તોશુક શે ઉશને કહા હય શીતમ-શમઝકર (ગની) હશકુ આપે થે હમ.
સો આપહી ઇશે થાં તો પાયા બદા-કરેગા થે કયા અપની હાજત રવા,
ગરન થે બી હશશે કે કેહના હય હાલ-જ્ને કીજયેગા લખનો ઉશશે શવાલ.

“વહી દે-કે દેનેરો હસકુ હોકામ,
હય માહુમ રાકિકુ હરેકકા નમ.”

(૧) મેં સાંભળ્યું છે ને બે આદમીએ
આપસમાં એક દોરતો હતો; જેમાંથી
એક મોટી ઇજતવાળી જગ્યા પામવા નમીય
વાન થયો.

(૨) તેમાંથી એક બિન્ને પોતાની અસ-
લી તંગી હાલતમાંજ કાયમ રહ્યો; કારણકુ ફાની
હુનીયાના એજ રંગ ને રીનો છે ને આજે
એકને યઝની તો બિન્ને પડતી બોમવવા
લગાડે.

(૩) એક વખત તે ગરીબ ફકીર (દોસ્ત)
પોતાના અસલી દોસ્ત ને હાલ તંવગર ને
મોટી હુકુમત ઉપર હતો તેની ખાસ પોતાની

કાંઈક હાલત સુધારવાના ખ્યાલથી જઈ
લાગ્યો.

(૪) પેલા દોસ્ત જ્યારે બીજાને ત્યાં જઈ
લાગ્યો. ત્યારે નમીય સંજોગે પેલા તંવગર દોસ્ત
ખુદાવંદે કરીમની બંદગીએ મશશુજ હતો.

(૫) પેલા તંવગર દોસ્તે પોતાની નમાન
અને ફરજ શુખ્તથી ધટી દુવા કરવા સાર તે
દાદારની દરગાહમાં પોતાના હાથ હાલ્યા.

(૬) પિલાને હાથ બિલાવનાં જોઈ બીજા
દોસ્ત ને ગરીબ હતો તેજે એક હાથ મારી
કેહવા માંડ્યું ને એ મારા દોસ્તને તો હું
તંવગર ને ગરન વિનાનો સમજને આવ્યો હતો.

(૭) પણ હમણા માણુમ પડ્યું ને એ પોતે ફરીને હાજતમંદ છે; ત્યારે એનાથી શું મારી ગરમ ને હાજત પુરી થવાની છે ને એ શંખશથી હું કંઈ માંચું.

(૮) એ તંવર ને પોતે ગરહ છે—ને ને પોતાના પાલનહારથી માંગે છે ત્યારે હું હું બી કાંઈ નહીં તેજ આપથી પોતાની હાજત માંચું ! (ને સર્વ શક્તિમાન અદના તેમજ આજનો ખરો આપને પાલનહાર છે.

કવિની હેલી લાલનમાં પૂર્ણ અર્થ સમાયલો છે કે ને ધિરે એ ઉપલી ખેતો લખી છે:

તેજ પ્રદા તુંને (યાને જાંદને) આવશે —જેને બક્ષવાનું કામ છે ને ને સર્વ શક્તિ માન છે. શાકી યાને (દરામપાનાર) પોતે જાણે છે કે કોણને શરામ આપવી; કોણના જમ માં કમી છે; ને કોણ કટકું પી શકે છે.

મનઃપ્ર ગાણુસ જાતે પોતાની હરેક હાજતમાં રાતેય રાખી ને કંઈ માંગણું દેખ તે પોતાના પેદા કરનાર પદ્ધતિ દાદગર ને સંપુરક કરીને ને એ દુનીયામાં ચાલણું.

મન તું વિશ્વમાં ધ્યાન ધર.

અરે મન સમજીને માંગે શુ કરવા બલ દુખવા થા તરવા—અરે.
ગ્રાંતી ભૂજના છે ઉપયોગી તનનો મયેઃ દુર કરવા—અરે મન.
નિર્થક તારો આંડો યશેરે
ખાંડો ખોડે કાં પડવા—અરે.
માથા કાયા કર્યા કરે તું—માઠા રહી સમ મોર કુદી કુદી રાય ચરણપર—ખનશે જગને ચોર—અરે.
વિશ્વપતિના વિષય વિંછી લે
અંતે ચરણ હરી ધરવા—અરે.
રાગ રાગના દોષ તદ્દ કર—યોગ ભોગનો નેગ કુલ સમા દિવ દુણા પુટરો—ધ્યાન હરીસે ને—અરે.

હોઠ શોઠ મીઝી.

નહિજ માંચું !

“મારી સુનાઈને બહુએ સમજાવી પણ ઉહ ! એ ઓંસીયું આપણું જરાખી નહીં સમજ્યું. આખરે વ્યારે મારી તેહમી મેલેરીયાથી પટકાઈને ઝાકટરોનું કાંઈ વચ્ચું નહિ ત્યારે રામસ ચઈ મને પઠાવવા લાગી. મહીનો દહાડો ધીયા-રા ધીયાવ્યાને ખોલો બરી પૈસા ખરચ્યા તેને બદલે ત્રણ ભાગમાં મારી તેહમી હુશ્વાર થઈ ગઈ. અજળ રામબાણ ઉપાય હતો. પામઆવા હું હંમેશાં રાખું છું તમે સમજ્યાં કે? જરૂર એક આટલી રાખજો.

આજ કસડી ફેશન !

શીક્ષા—પેલી પીરોળએ એના વર સાથ છુટા છેડા કાંચ કરવા નીકલી છે ?

હીક્ષા—એનો વર ઘણો નખાનો, સમજ્યું, સાદો ને સ્થાનો છે તે એને પસંદ નહિ હતો.

શીક્ષા—ત્યારે એને કેવો ગમે છે ?

હીક્ષા—એને નો હાલની ફેશન મુજબ મોજીયો. ઉગાઉને છાકડો નેક્રએજ !

શાખીન.

રામબાણ ઉપાય

“અરરર ? શુ થયું ? પડી ગયો—પડી ગયો—જરૂરી પડી ગયો—બહુ લાચુ—માથ—બહુજ લાચુ ને !” કરતો મોહોશ્વો તમે ઉપર ચઈ ગયો કેમકે જરૂરી ઓટલા પરથી હેઠળ પટકાયો હતો, પણ તુરત પાસેના પેસુઆ એ કબાટમાંથી પેરીડેલીસનું પેનટીકર ચોપડ્યું તે અડધા કલાકમાં જરૂરી રમવા દોડયો—તમે સમજ્યા કે ? પેસુઆ.

કારણ ?

મીસ અકકડુસ—મી. જમશેદજી તમે આવા ચંચલ કેમ બન્યા ?

મી. જમશેદજી—જુની ધણી લપટપાન્યા વગર, લવટવ કર્યા વગર, અને મુઝે મોટેજરા પછુ વચમાં બોલ્યા વગર ખીનએલું સમજીને !

ઓરત કે બહા!

(એક ઐતિહાસિક કંડણાજનક કહાણી.)

લેખક—‘વૃન્નવિહારી.’

આ હું કે લેખની શરૂઆત કરતાં પહેલાં એટલું જણાવવું જરૂરી છે કે આ એક ઐતિહાસિક લેખ હોય તે લોકનાં એક અકલાંકિકમાં પ્રકટ થયો છે.

“કાઉન્ટેસ બેયેરી” એ તામનીઓળખાતી હંગેરી દેશમાં એક ઘણીજ શ્રીમાન બાઇ હતી. તેણે પોતાની પાસે એક તુર્કી હકીમને રાખ્યો હતો. આ હકીમનાં વ્યોત્તિશાસ્ત્ર સંબંધી નાં કેટલાક ચર્ચા દુરસ્ત કરવાનાં છે જેથી ખબર મળવાથી એક જર્મન કારિગર હકીમ પાસે ૪૦૦૦ ૧૬૧૦ની સાલમાં ગયો. યત્રો દુરસ્ત કરવાના કાર્યમાં તે એટલેબધો હોંશિયાર હતો કે હકીમે તેને પોતાનીજ પાસેજ રાખ્યો અને કાઉન્ટેસના કિંદામાંજ તેના રહેવા માટે વ્યવસ્થા કરી.

હકીમ સાહેબે પ્રથમ તેને ખગોલ સખંધીના કેટલાક ચર્ચો દુરસ્ત કરવા આખ્યાં કે ને તેણે ઉત્તમ પ્રકારે દુરસ્ત કર્યાં. તેણે કાર્ય જો-

ઈને હકીમ સાહેબ ઘણા ખુશ થયા. પોતાને ઉત્તમ પ્રકારનું કામ મળવાથી કારિગરને પણ સતોષ થયો; પણ આ તેનો સતોષ યાત્રો આનંદ વધુ વખત ટક્યો નહિ.

કારિગરનેકામ ઉપર લાખ્યાને ફક્ત પોત-પોત દિવસ લાખ્યા હશે, હેવામાં એક દિવસ હકીમ સાહેબ તેને એક ચોર દરવાજાથી કિલ્લા ની અંદરનાં બાગમાં આવેલા એક વિશાળ ઓરડામાં લઈ ગયા. આ ઓરડાની અંદર કારિગરે નજર ફેંકી તો તેને માણસ પડ્યું કે એક સુંદર જવાનના પુતળાને એક ખુણામાં ઉભું રાખેલું છે ! આજો દેખાવ નજરે પડવાથી કારિગરના મનમાં અનેક શંકાઓ થવા લાગી. હકીમ સાહેબ કારિગરને ને વખતે તે પુતળાની છેકળ આગળ લઈ ગયા ત્યારે કારિગર ભયનો માર્થો ધ્રુનતો ધ્રુનતો લયડતો પગે મહા મુશિબતે રહ્યો હોય રહ્યો. કારિગરે આંત્રિક તપાસથી જોયું તો જણાયું કે તે પોતાની જનાવટનું પુતળું છે અને તેને મનુષ્યનાં જેવુંજ રંગેલું

છે; વળી પુતળાનાં ગળામાં એક સુવર્ણ માળા પણુ છેની નજરે પડી. હકીમે કારિગરને કહ્યું: “આ પુતળામાં હેવી યાંત્રિક યોજના કરેલી છે કે આ કંદાને કોઇ હાથ અડકાડે તો તરતજ પુતળાના હાથ ઉંચા થઈ તે ઇસમના હાથને મળજીતાઈથી પકડી રાખે છે. આ હાથના શરી-રાકાર સાથે પોતાદનાં તીકણ પાનાં હોવાથી તે માળા પકડનારનાં હૃદયમાં પ્રવેશ કરીને તે હેનો નીકાસ કરી નાંખે છે. આ યાંત્રિક યોજનામાં બિગાડ થયો છે, તેથી કરીને તેને અત્રે બોલાવ્યો છે. આ માસેની રમમાંજ તેને આઠ દિવસ સુધી આવે તેણે ખોરાક તેમજ પાણીની વ્યવસ્થા કરી દીધી છે. યંત્રને સુધારવા માટે એટલી મુદત નસ છે. જો બરોબર સુધારો થશે તો તેને કારો ફાયદો કરી આપી મ્હોટી બક્ષીસ પણુ આપીશું અને જો ન ફાયરો તો ત્હારે ત્હારા ડુંભીએ આકંગાળ ખોરાકમાં ભૂખ્યે અને તરસે મરણુ પડશે!” આ કહી હકીમ ચાલ્યો ગયો.

હકીમના ગયા પશ્ચાત શું કરવું તે બિચારા કારિગરને સજ્જતું નહિ. આ પુતળાને કોઈ પણ પ્રકારનો દુષ્ટ હેતુ સાધ્ય કરવામાં ઉપયોગ થતો હતો એકએ એક તેણે વિચાર્યું, અને તેથી હાથું ભાંડકર કાર્ય તૈયાર ન કરતાં ત્યાંથી સટકી જવાનો તેણે નિશ્ચય કર્યો, પણ ન્હારી જવાને માટે તેને કોઈ પણ માર્ગ સુઝ્યો નહિ તેથી નિરાશ થઈ પોતાને સોંપેલું કાર્ય કરવા લાગ્યો. કાર્ય કરતા કરતાં તેની નજર રક્ષાને ભીંત ઉપર પડી. તો તેમાં કંઈકું પ્તદાર હોવું જેવું જોઈએ તેવી તેને સંકા થઈ. પોતાનું કાર્ય પડતું સુકી તેણે તપાસ કરી તો તેના ધારવા પ્રમાણે બરોબર તેને સુખ્ત દાર માલૂમ પડી આવ્યું. તે દાર તે બારણું નહિ પરંતુ કોરા પથ્થરો ગોઠવેલી પોતાણુ ભીંત હતી. પથ્થરોને ચણી લીધા ન્હોતા. કારિગરે એક બે પથ્થર મદા ‘મુશિબનેથી ખે’ બી કાની અંદર પ્રવેશ કર્યો, તો તેને એક

નીચે ઉતરવાનો દાદરો માલૂમ પડ્યો. તે દાદરેથી મળારતો, ભરાતો, અંધકારની અંદર આ દુર્લભી કારિગર નીચે ઉતરવા લાગ્યો. નીચે ઉતરી એક વિશાળ ઓરડો વટાવી જેવો તે આ ગળ વધવા જાય છે તેવોજ થોડો વખત તે આગળ ન વધતાં ત્યાં અટક્યો અને મન સાથે વિચાર કરવા લાગ્યો. પૈસાનો લોભ તે નાથી છોડી શક્યો નહિ. હકીમે દર્શાવેલી અર્થ લાભની બાબત તેનાથી ત્યજ દેવાઈ નહિ. પૈસાનો વિચાર આવતાં તેના મ્હોમાં પાણી છૂટવા લાગ્યું, અને ન્હારી જવાનો વિચાર માંડી વાળ્યો. તે પરત ફર્યો અને મૂળ સ્થાનકે આવી પોતાના કાર્યમાં મશગુલ થયો. પુતળાને દુસ્ત કરવામાં તેને વિશેષ શ્રમ લાગ્યો નહિ.

મુદત વિતી ગયેથી એકાએક ત્યાં હકીમ આવ્યો તે વખતે પુતળા તૈયાર થયું હતું. પુતળા તૈયાર થયું છે, હવે મને મ્હોટી બક્ષીસ મળશે હેવા વિચારમાં તે બિચારો કારિગર નિમગ્ન હતો પરંતુ બક્ષીસ મળવાની બાજુ ઉપર રહી અને બિચારાને ત્યાં આગળજ એક ઓરડામાં પૂરવામાં આવ્યો. હવે બિચારા કારિગરને ખાત્રી થઈ કે મ્હારે મ્હારો જન્મા રો આ બચંકર જગ્યાએજ પૂર્ણ કરવો પડશે.

‘કાઉટેસ ઇલિગ્નબેથ બેયોરી’ વિધવા. હોઈ ઘણી શ્રીમાન હતી. તેની રહેણી ઘણી બપકાબંધ અને શ્રીમંતી કાઠની હતી. વિધવા થવા પછી ઘણી મુદતે તેણીએ પોતાની પાસે ઉપલા હકીમને રાખ્યો હતો; કારણ આ હકીમ જ ન્હારુગર તરીકે પ્રસિદ્ધિ પામેલો હતો. આ હકીમે પોતાની સાથે ‘પ્રિક્કો’ નામના એક અતિશય દુષ્ટ અને કંગાસ મનુષ્યને કાઉટેસના ઘેર નોકરી કરવાને માટે આપ્યો હતો. ‘પ્રિક્કો’ અત્યંત કુર અને ઘાતકી પુરૂષ હતો.

જે બચંકર ગુન્દા માટે ‘કાઉટેસ’ ઉપર આરોપ આપી આગળ ચોકસી થઈ, તે ગુન્દા કરવામાં આ બન્નેએજ ‘કાઉટેસ’ ને પ્રવૃત્ત કર્યો.

રેલી હોવી જોઈએ હોવી ત્યાંના લોકોની માન્યતા છે. કારણ હેમલેજન લેના હૃદયમાં હેધું કસાવી દીધું હતું કે, હાલ હવાલ કરીને મારી નાંખેલી તરણ સુંદર કુમારિકાઓના રક્તથી તમારું અંગ ભીજવશે તો વૃદ્ધપણને લીધે મૃત્યુ તમારું સૌંદર્ય તમને પુનઃપ્રાપ્ત થશે.” ‘કાઉટેસ’ની નોકરીમાં ઘણીજ સુંદર તેમજ તરણ છોકરીઓ હતી તે એક પછી એક હતી ન હતી જેથી થઈ જવા લાગી અને તે કેવી રીતે તથા ક્યાં હતી ન હતી થઈ જાય છે તેનો કશો પણ પતો લાગતો નહિ. જો તે છોકરીઓનાં માબાપ કે કોઈ સચું વહાણું તપાસ કરવા પત્ત કરતું તે તેમાં તે ફળિજૂત થતું નહિ. પરંતુ ધીમે ધીમે ‘કાઉટેસ’ને પોતાને ત્યાં નોકરી કરનાર છોકરીઓ મળવી બધે થઈ, જેથી તેણે પોતાનો દુષ્ટ હેતુ સાધ્ય કરવા માટે પાસેના દેશમાંથી તરણ કુમારિકાઓ આણવા માટે પોતાની બે વિશ્વાસુ બાઈઓ ‘હેલેન કોલી’ અને ‘કાર્ડી’ની નિમણૂક કરી.

શુભ આરંભમાં કેટલાં સપ્તેશો ધારિગર એક દિવસે લાગ સાધ્ય કરી ત્યાંથી પલાયન કરી ગયા. અવળે રહેતે જગલમાં ઘણા દિવસ પ્રવાસ કર્યા પછી તેને કાઉટ પેલેટાઈનની ‘ગ્રે’સબર્બ શહેર જનારા કેટલાક જર્મન લોકોની મુલાકાત થઈ. એ જર્મન લોકો સાથે ‘ગ્રે’સબર્બ ગયા, અને બનેલી સર્વ બિના તેણે ‘કાઉટેસ’ને નિવેદન કરી. ધારિગરની કથા સાંભળી કાઉટેસનાં રૂપાં ઉભાં થઈ ગયાં.

* * * *

ઉપલી મુલાકાતને બે માર દિવસ થયાહશે હોવામાં એક દિવસે ‘કાઉટેસ બેયોરી’ સ્નાન કરવાને માટે સ્નાનાલયમાં ગઈ. તેની સાથે એક ખુબસુરત કુમારિકા હતી કે જેણે સ્નાનાલયમાં ‘કાઉટેસ’ને પોતાક ઉતાર્યો—સ્નાન કરવા માટે કાઉટેસ વિવચ્ચ થઈ બેઠી. હાલી રિયતિ તેણે આરસાની અંદર પ્રતિબિંબ રૂપે ઘણા સમય સુધી નિહાળી પ્રતિબિંબનું અવલોકન કરી તૃપ્ત

થયા પછી તે સ્નાન કરવા માટે તે લાંબા પીપમાં બાંધે બેઠી.

“તું પણ મારી પ્રમાણેજ પોતાક ઉતારીને વિવચ્ચ થા.” તે તરણ કુમારિકાને ‘કાઉટેસ’ નર-માત્રથી કહ્યું. ‘કાઉટેસ’ના આ શબ્દોથી કુમારિકાને ધણું આશ્ચર્ય લાગ્યું પરંતુ તેણે પ્રથમથી એવી રીતે સમજવામાં આવ્યું હતું કે “કાઉટેસનો” સ્વભાવ ધણેજ વિચીત્ર છે અને તે કંઈ કરવાનું કહે તે કરવુંજ જોઈએ. વિરહતા દર્શાવવા જતાં પહેલાંજ તે પ્રાણુ લેઈ લે છે. અર્થાત તે બિચારી કુમારિકા પણ વિવચ્ચ થઈ. વિવચ્ચ રિયતિમાં પણ તે રોમન કન્યા લેના પુરાણમાં વર્ણવેલા સૌંદર્યની મર્તિમંત પ્રતિબાંજ દેખાતી હતી, અને તેના રૂપ સૌંદર્ય તરફ ‘કાઉટેસ’ મત્સર ભુલિથી જોવા લાગી. ‘જો પેલી માળા રહેજ દીલીકર; ફાંસો આવે તેમ છે.” પુતળાના ગળામાંના કંઈ તરફ આંખ ધરી ‘કાઉટેસ’ તે કુમારિકાને કહ્યું.

આગળ પોતાનું મનણુ આવીને ઉભું છે. એ શું આ બિચારી નિર્દોષ કુમારિકાને માહિત હતું ! તે નિરાકપણે એ પુતળા પાસે ગઈ અને તેના કંઈમાંની માળા ઉપર પોતાનો હાથ નાંખ્યો. તરતજ પુતળાના બે તીક્ષ્ણ હાથોએ કુમારિકાના કમળ સમાન કોમળકરને દબાવ્યો—યા કર્યો. કુમારિકાએ ખૂમ પાડી. પરંતુ તે બિચારીની મદદે ધન્ય આવવાને પણ અસમર્થ હતો ! ધીમે ધીમે આખા પુતળાના દરેક ભાગો ચક્ર ચક્ર ફરવા માંડ્યા અને કુમારિકાના શરીરને લોહી છુટાણુ કરી મુક્યું !

તરતજ ‘કાઉટેસ’ પોતાનાં શુભ કાર્યોથી માહિતગાર ‘કોલી’ નામની સ્ત્રીને ખૂમ પાડી બોલાવી. ‘કોલી’ ‘કાઉટેસ’ની ધાતકી સેવામાં હાજર થઈ. કુમારિકાના શરીરમાંથી વહી જતા લોહીને એક મોટા ઘડામાં ભરી લઈ ‘કાઉટેસ’ની આજ્ઞાનુસાર ‘કોલી’એ પીપમાં રેડ્યું ! અરે રાક્ષસીણી ‘કાઉટેસ’ ! નિર્દોષ કુમારિકાનું બાળીદાન લઈ લેના રૂધિરથી સ્નાન કર્યું પણ ! રાક્ષસ

હૃદયમાં દયાનો સંચાર ક્યાંથી થાય? આવો પ્રકાર નિમ્નતા અનુભવથી 'કાઉટેસ'ને હવે નજીવોજ લાગતો હતો.

હૃદયરી કાયદો વિચિત્રજ હોય છે ! એક દિવસ પછી એક કલાક પછી અરે એક મિનિટ પછી શું થશે તોયું મનુષ્યને જ્ઞાન હોયું નથી ! તેથીજ તે પાપ કર્મમાં પ્રવેશ કરે છે ! જે વખતે 'કાઉટેસ' કુમારિકાના લોહીથી રના ન કરતી હતી તે વખતે મુખ્ય દારનો દરવાજો કોઈકોઈકું હોય એમ અવાજ થવા લાગ્યો; તથા તરતજ 'કાઉટેસ' પેલેટાઈન પધાર્યો છે; એકદમ દરવાજો ઉઘાડો. એવો દુકમ પણ સંભળાવા લાગ્યો. 'કાઉટેસ' જલદીથી પોતાનાં વસ્ત્રો પહેરવા લાગી, તથા "કોથી" કુમારિકાના શયને સુપ્ત દરવાજામાંથી લઈ જઈ દેહી દઈ તરતજ બને હું રાક્ષસી કૃત્ય જોમ બને તેમ જલદીથી હું પાવવાનો યત્ન કરવા લાગી ખંદારનાં માથુઓ દોકાક કરી રહ્યાં હતાં. 'હું' નમન સિયતિમાં હું, એવી ક્ષિત્તિમાંજ હું હું દાર ઉઘાડું ?' એવું 'કાઉટેસ' કંઈક ચુસ્તમાંજ કયું. 'કોથી' એ પ્રેતની ઉતાવળથી વ્યવસ્થા કરી લીધા પછી દાર ઉઘાડવામાં આવ્યું. તરતજ 'કાઉટેસ' અંદર પધાર્યો. ત્યારે 'કાઉટેસ'ના બે જભાઈ અને એક કચ્છરી સિપાઈઓની દુકડી હતી.

સુપ્તકાર વિગેરે છુપાં રચના જાદુકાદબી તપાસ કરનાં માફક પડી આવ્યાં તેમજ કુમારિકાનું શય પથ મળી આવ્યું. 'કાઉટેસ'ને અને તેના સોળનીઓને એકદમ કેદ કરવામાં આવ્યાં અને તેમના ઉપર આરોપ મુકવામાં

ગરીમાના મહોટા ધરનાના માથુઓ હોવાથી 'કાઉટેસ'ના ચુંદા બદલ દયા દૃષ્ટિ રાખવા માટે આ ન્યાય પ્રિય રાજા સાહેબે ન્યુરીને સૂચના કરી હતી.

'ન્યુરી'ની તપાસ તારીખ ૨ જાન્યુઆરી ૧૬૧૧ ના દિવસથી શરૂ થઈ. 'કાઉટેસ'ના કિસ્સાની તપાસમાં મળી આવેલા પત્રો ઉપરથી વૃદ્ધ વસ્થામાં તરણ દેખાવાની; પોતાની હોંશને લીધે તેણે ૧૫૦ સુકુમાર કુમારીના હાથ હવા લ કરી ગ્રાણી લીધા છે એવું સ્પષ્ટ માલુમ પડી આવ્યું. 'કોથી' બાઈએ પોતાની જુવાનીમાં આ ખુનોની ઘણીજ હૃદય દ્રાવક હરીકત જાહેર કરી છે; તેની જુવાનીના આધાર ઉપરથીજ આ હરીકત પ્રકટ કરવા હમે શક્તિવાન થયા છીએ.

'ન્યુરી'ના નિકાસ પ્રમાણે 'કોથી' અને 'કાઉટેસ' બન્નેને પ્રથમ નેમના હાથ પગ કાપી નાંખી બાળી નાંખવામાં આવી. 'ફિક્કા'નો ફક્ત સિરેચ્છેદ કરવામાં આવ્યો. તેને અધિક શિક્ષા સા માટે ન કરવામાં આવી એ માટેનો કોઈ પુરાવો મળતો નથી. હકિમ સાહેબ ન્દાસી જવાથી— અગાઉ આવી પડનારા સંકટની ખબર પડવાથી કે કેમ—કાઉટેસના આવનાં પહેલાં પગાપન કરી ગયા હતા !

મુખ્ય ચુંદેગાર જે 'કાઉટેસ' તોને છ' દગીબર કિસ્સાની અંદરજ કેદ રાખવાનો દુકમ થયો. આ સિદ્ધાંતે શિક્ષા કહેવાય કે કેમ તે સંકાયુક્ત છે. કારણ કિસ્સાની અંદર તોને સંપૂર્ણ સ્વતંત્રતા હતી.

આ અધોરી, કુર, નિર્દય 'કાઉટેસ' ૫૦ સં ૧૬૧૪ના ઓગસ્ટ માસની ચોવીસ મી તારીખે પોતાનાં પાપ કૃત્યો સાથે લઈ મર ખુને શરણુ યત્ન. તે સાથે હમાસ આ દુકે લેખનો પણ અનંકાગ આવ્યો !

She.

What shall I match thee to? The lily fair?
 Yes, fair in form it is, but then its life
 It draws from off the mould'ring culture there!
 O! vain for glory is the flower's strife!
 For cankered are its leaves, though smooth to feel
 The hideous worms entwine its roots unseen.
 O fair impostor! these do go to seal
 My judgment of what all in thee is mean!
 But She? so plain, in plainness richly pure,
 Untinctured, free from all deceitful art,
 She blooms in grace, from envy's tooth secure,
 Within the sylvan bowers of my heart.
 Perfumes and makes her lover's home and hearth
 Like unto Eden on this mortal Earth.

Nazook.

Lost Heart.

Sagacious my dear heart, Abandonment you made my;
 Keen thou wast too much, Relentless heart did fly.
 Image your unable to remove, Paragon can not have your;
 Abrogated you have me why Unable to say you more.
 Lay is reprimand of mine And pray God to bless her I;
 Repose God give you may Relict mother your do cry.

Chaman.

A TRIAL SOLICITED.

અગ્રગીત મરીન પોલીસ.

છેલ્લામાં છેલ્લી કેશનના ચોખ્ખાં સોનાં ચાંદી અને ઝવેરાતના ઉત્તમ

દાગીના ક્યાં ખનાવશે ?

ભલા ત્યારે અત્યાર સુધી શાને વિચાર કરે છે ?

ચોખ્ખાં સોનાં ચાંદી અને ઝવેરાતના નમુનેદાર દાગીના ખરીદવાનું

આં બુનું અને બાણીતું મથક તમે નથી બાણતા ?

દર માસે અમારે ત્યાં દરેક પ્રકારના દાગીનાનાં નવા નવા નમુનાઓ તૈયાર થાય છે.

ઝિક્કળ વખત પધારો, ખીજ વખત તમને કેયે જવા ગમશેજ નહિ.

ભેટ આપવા લાયક અકેકથી સરસ ચીજો છે.

ઉત્તમ કામ મધ્યમ કામ એકજ વાચદો
સોનાનાં ગેરંટી

અમારી આ જાહેર સરદીફીકેટ છે.

સતીય જાહેરો હોયતો જરૂર પધારો

તમારી સેનામાં

જ. મહેતાની કુંડાં તૈયાર છે.

ઝવેરીઓ, કારનર પાયધોણી, ખારીયા ખીલડીંગ—મુખંઈ.

ટેલિફોન નંબર ૩૩૮૮

નોકરીના ઢંકેલા ! તકદીરની તાસીર ! અને ભરપુર ખજાનો
ક્યાંથી મેળવશે ? !

વાંચક વાંચ ! અને મેહનતનો ખજાનો
મેળવવા માટે નીચલાં લખાણ તરફ તારું
ધ્યાન યુગાડ, થોડે પૈસે મોટો વેપાર ! સુ-
ખવાસી ધરો અને હિંદુસ્તાનની દિલખુશ
સેહેલવાહ તે શું સીનેમેટોગ્રાફ

ખસ હવે જલદીજ જરૂર છે. અને આખા હિંદુસ્તાનમાં
સૌથી વધુ જાતના સીનેમેટોગ્રાફ ત્યા ફીલ્મોના મોરો
જરૂરો રાખનારને મળવું છે.

પણ ક્યાં ?

કાલખાદેવી,
કે.એ. શેઠનાની કંપની.

KALSHETNA & CO.
KALBADENRIG
BOMBAY

હિંદમાંથી હજારો રૂપા કમાઈ આપનાર ઉચ્ચ સીનેમેટોગ્રાફ ૧૦૦૦૦ શીટ સાદી તથા
ગીન ફીલ્મો, હાઇ પ્રેશરની લાઇમ-લાઇટ સાથેના કંપલીટ સીનેમેટોગ્રાફ, ૩૦ ૧૨૦૦ સુધીનો
“ જાનનાળુ સીનેમેટોગ્રાફ ” “ એમ્પાયર મશીન ”. ૫૦૦૦ શીટ સાદી તથા રંગી
ફીલ્મો, ૩૦૦૦ કેન્ડલ પાવરની હાઇ પ્રેશરની લાઇમ લાઇટ સાથે, કંપલીટ ૩૦ ૫૦૦ સુધી
વીજળીક બત્તીથી યીએટરમાં ચાલતો સીનેમેટોગ્રાફ, એમ્પાયર મેલ્ટેસ કોસ સીનેમેટોગ્રાફ
થા પાંચે સીનેમેટોગ્રાફ, ૨૫૦૦૦ શીટ સાદી, કોમીક તથા રંગીન ફીલ્મો, હાઇ પાવર આર્ક લેમ્પ
રટ્રીબ્યુશન, બોર્ડ, ફાયરપ્રુફ, લેટર-સ્ટાઇલની કેબીન, તથા તેનો બીજા સંપૂર્ણ ઓળે સાથે
કંપલીટ ૩૦ ૨૫૦૦ સુધી.

તે ઉપરાંત જાત જાતના સીનેમેટોગ્રાફ, રેકૉર્ડસ, હારમોનીયમ, હાઇ પાવર લાઇમ-લાઇટ, ઇલે.
આર્ક લેમ્પો, ફોનોગ્રાફ તથા તેને લગતો દરેક સામાન.

છેલ્લી શોધના અને નવી રચનાના કેરોસીન ઓઇલ તેલથી વર્ક કરતા પંખાઓ, જેમ
જે કલાકે માત્ર ૧૦ પાઉન્ડ તેજ બળે છે વાસ મુફલ નથી, બીજા સાધનોની જરૂર નથી,
વેક મીનોટર્મમાં ઉર્જા રેવોલ્યુશન ફરે તે જોવા માટે ખુલા રાખ્યા છે.

હમો શાદી, પાર્ટીઓ, મેલાવડામાં સીનેમેટોગ્રાફના ખેસો રંગીન ફીલ્મોથી ચોડી શીમાં
જાવી તમારા તમારાગીનોને ખરેખર ખુશ કરશું.

તે માટે મળો અથવા લખો.

ટેલીગ્રાફ એડ્રેસ.
“ વીનર ”

તા. ૧૪૩ કાલખાદેવી રોડ—મુંબાઇ.

ઇભરાહીમ અબ્દુલકાદર

જનરલ પેપર મરચંટ

સુતાર ચાલ નં. ૪૭ મુંબઈ.

બણીતા વેપારીની એલતેમાસ.

રફ અને ગલ્ફેઝ પ્રિન્ટિંગ

હબલ અને સીંગલ કુલીસકેપ

સાદા તથા છુકના મારબલ,

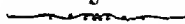
પ્રાઉન પેપર, છુકેતુ કેપકુ,

સોનરી રૂપેરી પાઉડર

દરેક જાતની છાપવાની સાહી

વગેરે વેચનાર.

ખહારગામના ઝારડરી ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવે છે.

એક ખરો ઇલાજ

બાદશાહી ચાકુતી.

ખરી "બાદશાહી ચાકુતી" નો રજીસ્ટર નં. ૨૨૦ છે

અવિચારથી કે ખીન મોં તેમાં કારણથી થયેલા ધાતુ સખાનીના દરેક જાતના રોગો દુર કરી નામરદાઇનો બડ સુખથી નાશ કરી જીવાનીમાંજ થયેલા ધડપણના ચિન્હો દુર કરી સંસારનું સુખ ભોગવવાને પુરતા લાવક બનાવનાર જાણીતી ડોક્ટર આંદલીઆ કૃત "બાદશાહી ચાકુતી" છે. જીવાનીનો ખરો જીવસો ઉત્પન્ન કરી જાણકને માટે ટકાવી રાખનાર અને સ્ત્રી પુરુષોથી દરેક રૂતુમાં પરેદજ વગર લઇ શકાય તેવી આ ક-તેક મંદ ચાકુતી છે. કિંમત ૪૦ ગોળાની ૩૫૫ રૂ. ૧૦.

કમળોર નસો માટે અકસીર "પુરુષાર્થ લેખ" કી. રૂ. ૨૫
ગરમી માટે રજીસ્ટર્ડ "અમેદાંતક"

પીસાખમાં અમન, રસી, ચરકા અને દુખાવા સાથેજ જીવું મા નવું દરદ તરતજ સારુ કરવું હોય નો જે દવાથી હળવો દરદિઓ સારા થયા છે. તે દવા જરેર વાપરો, કી. રૂ. ૨ દરેક દવાનું પોસ્ટેજ જુદું.

આંદલીઆની કું. કાલબાદેવી રોડ, પોપટવાહીને નાકે, અખમ.

રૂ. ૧૦૦ ઇનામ

તાવની રામબાણુ દવા.

આ દવાથી કોઇ પણ જાનનો તાવ ના ઉતરેનો લીધેલા પછસા પાછા આપીશું. આ દવાથી ચોથીઓ તાવ નથી ઉતરતો એમ સાબીત કરનારને રૂ. ૧૦૦ નું ઇનામ આપીશું જોણા ૪૨ ની ૩૫૫ની કી. રૂ. ૧-૦-૦. ખાસ પરજ નથી.

સકલીની દવા.

ચકલી સજીવનમાં ચકિત લાવવાનો શુભ નથી એમ સાબીત કરનારને રૂ. ૧૦૦ ઇનામ મળશે. દરેક જાતની નખળાઇ દુર કરી પુરુષત્વ વધારે છે. જીવારયાથી અગર ખીન કારણથી કમી થયેલી ચકિત વધારે છે. નામરદાઇના દરદો અને નસોની નખળાઇ દુર કરે છે. જોણા ૩૫ ની ૩૫૫ની કી. રૂ. ૨-૮-૦.

ધાતુ વિકાર—નામનું પુરતક એક કાર્ડ લખનારને મફત મોક્ષવામાં આવશે.

વેદ શા. ગીરધરસાલ કહાનજી.

ગીરધર ઔષધાલય

હું જોશીસ—ધોળકા, ગુજરાત.
આંખ જોશીસ—મુંબઇ, મારફીટ હીપી ચાલ બી.
વજીરસીદાસની કું.

કાગળ પત્રનો વ્યવહાર હું જોશીસ કરવો.

શું ઉ ?

ભલા માણસ બજારમાંથી એવો એળસો શું કરવા
ઉચ્છ્રી લાવે છે? હાથે કરીને કાં હેરાન થાય છે?

ફાટક કંપનીના

બાલનાં તેલ

વાપર્યાં છ કે? એકજ વાર અજમાવો અને તમાર ખાત્રી
કરો. તમારી સેવા બજાવવા હમો તૈયાર છીએ.

જરા નીચે નજર ફેંકશો

ફેશરનન	બાટલી એકના	રૂા	૧-૦-૦
જળા કુસુમ	૧-૦-૦
મોધરધ	૧-૦-૦
કીરોર માલતી...	૧-૦-૦
કામીનીઆ...	૧-૦-૦
દીક્ષાહાર...	૧-૦-૦
પુલપુલ	૦-૧૨-૦
જેસમીન	૦-૧૨-૦
પુષ્પ માલતી	૦-૧૨-૦
નવિ નવાઇ	૦-૧૨-૦
દીક્ષિ દરબાર	૧-૦-૦

આ ઉપરાંત દરેક જાતનાં અતરો, દવા, આહ, કાફી, ઉપરાંત
હરરાજની બિપયોગી ચીજો હમારે ત્યાંથી મળશે.

એકજ વખત ખાત્રી કરશો.

કે. આર. ફાટક.

જનરલ મરચંડ એન્ડ પારફ્યુમર,
હાકોરદાર રોડ, મુંબઈ નં-૦-૨.

એક ભૂલ-હંદગીભર ધૂળ.

(એક ટુંકી વાર્તા.)

સુવશન માટે ખાસ.

(લખનાર—સોલન.)

ખાન બહાદુર ખરસેદુ પટેલ ગંબીર માંદગીને ખીજાને પડ્યા હતા. તેમની ખીજાનગાં એક નર્સ રહી હતી જે તેમની રાત દીવસ ખરે પરે માવજત કરતી હતી.

“હાં આવ ! કાંઈ ગઈ ?” ખરસેદુએ ખીજાનાપરથી એક તારાસા મુક્યો. “ વરી કયાઈ ગઈ ? ”

થેસી નર્સ તુરતજ ખીજાના તરફ દોડી.

“જરાક મને ઉંચકાને બેસાડ” ખુદાએ ફરમાવ્યું. “ધકીઆળમાં જે ફેરવા વાગ્યા ?”

“ પાંચમાં પાંચ કમ છેલ્લું, ” નર્સે ધકી-આળા જેઠા ઉત્તર વાળ્યો.

“સેટ ! હમેશાની એની આદત ગદજ નહી. બધા વજીજો એવાજ ! એને ખજર છે કે હું ફક્ત આજની રાતખી નહી ફકાફું, તો ખી એને ફરફર કાંઈ છે ? એખી મારી મામે થયા બધા સામે મળી ગયયો લાગે છે. બસ બધે મધ ફરમોનાજ ! ”

નર્સે દવજો એક ડોઝ લઈ તેમની આગળ આવી.

“ખરસેદુ જા, આવ જરાક ખી જાઓ, નમાર ઉઠેરાયલું મગજ જરા શાંત થશે ને મનને સહન મળશે.”

“મારાં ભેગાં પર હું હમણા દવાની અમર કરવા માંગતો નથી. મને હમણાં ધણું અગતવું કામ છે. જે કામને સારું મારે જે શું તદન સામેત રાખવું જોઈશે. જા, ફોફાને પછની કે વીકો આવી મુવોજ કે નહી.”

નર્સે ખટન દાખ્યું જેના જવાબમાં એક નોટર તરતજ ત્યાં આવ્યો.

“વીકાજ વકીલ આવ્યાજ કે રાગા ?” નર્સે પુછ્યું.

“નકીજ. હજુર નહી આવેલા.”

“હ હ હ હો” ખુદાજ બખાલ્યા. “હું ધારજ કે એ ખી મારી સામે તાગડો રચવામાં સામેજ ચરેજો છે. મને પીગળાવવા માંગેજ ની ? પણ આ તરફ દૃં છેડે. વરસો થયાં મેં મારી જાતી ધાકી ફીવીજ. એ વીકો હજુ કેમ નહી આવી મુવો ?”

ખુદા વીકાજ વકીલ તેમના કુટુંબનો વ ફીલ થતો હતો. વીકાજ ધણાજ માયાજી અને નરમ દેધાંડા હતા. ધણી વખતે નેમને ફસ્ત મની- (ખરસેદુના બેટા) પણ ખેતી-હતી અને તેમ કરી ખુદાજની ખરગી વકીલ પોતા તરફ એખી લીધી હતી.

“મેહરાં હાં આવ.”

મેહરાં (નસં) તુરતજ ત્યાં બીછાનાં આગળ આવી.

“બીકાએને આને શાને વરે ખોલાયોછ તે તું જાણેછ કે? ડાકર કેહછ કે હવે મારાં પાણી બરાબ ચુકાછ. પણ એને ખબર નથી કે આમારા કુટુંબમાં એમ જલદીથી કોઇ મરી જતું. નથી હજુબીહું ચોડાં વરસ છવસ. તો બી કાલનો ભરસો નથી ની, તેથી પકકે પાષે કામ કરી રાખવા માંચુંછ. હું તો જાણું કે પેલો દુકતો પરતારો, ને તેનેજ લીધે હું એટલો વખત ચોખ્ખોબી ! પણ છટ, મારે એનો વિચારબી શાનો કરવો જોઈએ ? મારે મનસે એ હવે મારો દીકરોજ નથી. એ પોતાનીજ છાને વળી ગી રજોછ—હજુજીતી પોષી. તું એની વાત જાણેછ કે નહીં ?

“મારો છોકરો મને નાકરમાલ નીકળ્યો ! અમારી પાસે જોગીશનવાળાં રહેછ તેની છોકરી પેરીન સાથે એતું બધું નકકી ચયકું. કેવી મનહની અમારી બન્ને એસટેટો જોગાઇ ને એક થને ! તો એ કુટુંબી જેવો તેને તરછોડીને નાકરની ગીયો ને કોઇ ગરીબ ગમાર જેવી દુકતી સાથે પરણ્યો. પછી હાં આગ્યો ને મને બધી વાત કહી. એમજ જાણીને કે હું એને માફ કરશ ને એની પેલી કેદવાની બી ખારી બેરીને હાં ખુલ્લે દીધે આવકાર આપ્યા ! કેદને પેરીને હું આદનો તો નહીં ! કુદા ખાર સાથે મને શું કામ હતું ? ખાર ! મારા મનમાં તો મનહની યોજના રમી રહેલી હતી. મનુષ્ય કંઈ ખારને ખાતર પરખત નથી—”

હાં તે જોસથી હાંસવા લાગ્યો. હાંસવાથી તેનું અંગ મુજવા લાખું. મેહરાંએ તેને ત ક્યા આપીને વધારે તરો ખેંચાડ્યો.

“તમે દમખા પખી વાતચીત ના કરો, ખરોદછજા ! તમુને હાંસો થઇ આવેછ, તમારે એમ કરેકેશ નહીં જતું જોઈએ.”

“હું મારે ગમશે તેમ કરશ. મારું મારું થઈ જુએછ.”

મેહરાંએ પોતાનો નાજુક હાથ ખુદ્દાનાં કપાળ પર ફેરવ્યો. જાણે તેણીના હાથમાં કાંઈ જનુ હોય તેમ ખુદ્દાછ કાંઈક શાંત ચયત્તા દે આપા. અને તેમનો હાંસો પણ લગાર દપર પડ્યો.

“ખરું કેહુંછ એ દુકતો એક તદન નિર્ધન કુટુંબમાં પરણ્યો. આનહાન બી નહીં ને કંઈ ખુબસુરતી પર સોમાઈ ગયો. પૈસા વગર ખુબસુરતીને શું કરે ? મેં એને મારાં ઘરમાં આ વકાર આપવાની સાધ ના પાડી.”

“જોવ બાવાછ તમે એને એક વખત જોવ તો પછી તમે જરૂર એને માફ કર્યા વગર રહેશો નહીં,” તે દુકતો મારી આગળ ખોલ્યો. “કુદા ! એ એમજ જાણે કે હું ખુબસુરતી જોધને મારો હરાવ ફેરવશ.”

“ધણી વાત ના કરોછ. તમોને પોતાને જ કરાલ થાયછ.”

“તેમાં તને શું છે ? તું એક પગારદાર નર્મ છે પણ હું મરું કે છતું તેની સાથે તું ને શું નિરખત ? તું તારું કામ કર. તું તો એમજ જોતી દશે કે હું વધારે દયા ઇતું તો તારો વધારે પગાર પાકે !”

“શું તમુને કોઇ મારે બી મારો વિચાર તો છેજ નહીં કે ખરોદછ બા ? શું તમારી દુન્યા પૈસામાંજ સમાઈ ગઈછે ?”

“હા, હા. દરેક માણસનો હાથ મારી સામે છે ને મારો હાથ દરેકની સામેછે. હા, પણ હું શું કેદનો તો જો ! હા ! પેલા દુકતો રસ્તમ વિશે હું વાન કરનો તો. શું થયું ? પેલો વકીલ આવી મરેછ કે નહીં ? કોણ જાણે મારે આવશે. નખોદ ગીયાંજો બધાંજ મને સગાવેછ.”

હાં તેઓ જરાક ચોખ્ખા.

વા, રાહી, જાખમ માટે પેનડીવર ઉત્તમ છે.

“મેં તેએને સીધો રસ્તો બતાવ્યો. જા, તારી છયરી પીયરી બીખારડી બૈરીની સાથે,” મેં કહ્યું. “ને તેની સાથે જીખમરામાં તારા દહાડા પુરા કરે ! મને કંઈ તારી દરકાર ન થી. ફરીથી મને તારું કાળું મોઢું બતાવતો ના. ખરું કહું, એ તો એક જૂંડની માફક છેડાયો ને મારો સરો પરો રાખ્યા વગર નેમ ગમે તેમ બોલ્યો. નકરો જાણે બાપ ! મને તો એવી ચીઠ ચઢી કે એક લાત મારીને ચોર ડામાંથી બહાર કાઢી મુક્યો. લાત બી સળગડ ની પડેલી હું કે ! બેશુદ્ધ હાલતમાં નોકરોએ એને બોંબપરથી ઉંચક્યો. ધણું સરસ થયું ! એને તો એમજ જોઈએ. એ વરી તુને શું થઈ આવ્યું ? મારું માયું બધું ધમધમાવી મુક્યુંની ?”

“હું ધારું કે તમે ધણીજ ધાટી વતં છક ચલાવી. તમે ધણાજ ખરાબ છેએ.”

“ચપ, વધારે પટપટ નહી જોઈએ. હું તારો શેઠ ચાઉં છું ! વધારે પતરાળ કીધીજ કે ની તો બાંધી ખરતી માપવી પડશે. મુંગી મુંગી હું જો મોઢું તે સાંભળ્યા કર. મેં સોગંદ ખાધાજ કે જો દહાડો એ મારી મરજની સાથે થયો તે દહાડો એને ખરાખર પાદ રખાઉં. મારો એણે હુયો કીધો ? મારી લેવ રી દાનાદાન કીધી ! હું—હું ખાનખહાદુર ખ રસેદળ પટેલ ! અરે મેં આપ પેરીન સાથે એના લગનનો દહાડો બી મુકરર કરેલો ! કેવી અમારી બે એસટેટો જોડાઈને એક થતે ! મને એણે મધ્યામાં ખપાવ્યો. નકામાં હું જેમીસનવાળાંએ સાથે અથડી પડ્યો. જમશેદ જ સાથે મને નાદનપણથીજ દેરતી તે આ મુંઠણ જેટલા દુકતાપી તુડી ! પણ મેં બી એનો ખાર લીધોજ. હું બી શું કામ મારો દાવ છોડું ? એને એક અડધી બી નથી આપી જવાનો ! મને માણસ પડ્યુંજ કે દાસગાંજ એનો અવતાર એવો થઈ ગયોજ કે મોક્ષાની વાત નહી. કંઈ નહી. એને તો

એવું જોઈએ. હું બી તો ખરાબ કે એને પાઈ પાળનો મહોતાજ રાખું !”

“મને તમારી એવી વાત ના કહો,” મેહરાં બોલી. “તમારી એવી નિર્દય અને જન-નરની ખાસ્તતની વાત હું સાંભળવા માંગતી નથી.”

“હું હું હું ! જાને બાપ લાખ ચાલીશ ની દોકરી ! અરે બેસ બેમ, મુંગી મુંગી. હું તને પગાર આપુંજ કે તું મને આપેજ ? જો વાત લાવીજ તે ! તુંને સાંભળવુંજ પડશે. પૈસા તુંને શાના આપુંજ ? કામને વરે ! ને આપ બી કામનો એક ભાગજ છે. સમજ નાદાન દુકતી, મેં એ દુકતાને મારાં વીલ માંથી રદ બાતલ કાપીજ, ને મારું બધું એના કાકાના છેકરા કાવસને આપ્યુંજ. ચાર લાખ રૂપ્યા તો રોકડા છે ને વળી એસટેટો જુદી ! કેમ મેંનામાં પાણી છુટેજ કે ? જોયું એ નાદાન દુકતાએ પેલી જીખરીખારસ છોકરીને પરણીને કેટલું જોયું તે ? એ કોણ વીકો આપ્યો કે ?”

“છેત ને નામનો ટેલીફાન આવેલો” નોકરે આવી કહ્યું.

મેહરાં તુરતજ ટેલીફાન શાનો આવ્યો તે સાંભળવા ગઈ.

“મીં પીકાજ ટેલીફાન કરેજ કે તેવનની તખ્ત બગડેલી છે; પણ તે છતાં તેઓ આવશે, પણ આવતાં વખત લાગશેજ.”

“જલદી આવશે તો સારું, નહિ તો ગામમાં વડીલોનો કાંઈ ટોરો નથી. મારે ધણી ઉતાવળ છે. જો કરવા ધારુંજ તે જલદી કરવું જોઈએ. પોરી તું જાણેજ કે હું શું કરવાનો છું તે ? હું હમણાજ જરા વીચારમાંજ છું. એ કાવસ સાથે મને ખટખટ થયલી, તેથી એને મારા પૈસા આપી જવા કે નહિ તે વિચારમાં છું. મેં બીજેજ ખ્યાલ કીધો છે.

હું બીજું નહું વીલ બનાવવા માંડ્યું તેથીજ વીકાણ ક્યારે આવશે તેની હું વાર બેઠું છું. ”

બુદ્ધાણ એ તરીયા તળેથી એક મોટું એ-
નરીકપ કઢાડ્યું અને તે મેઢરાંને આપતાં કયું.

“એ આને બાળી નાંખ ! જલદી કર ! વીકા
આને તે અગાડ જઈને બરમ થવું બેઠાંએ. ”

અરશેદણ સગડીમાં વીલ બળતાં તપા
સતો ગેહો.

“ચાલો કીક થયું” વીલ બળી રહ્યા
પછી બુદ્ધાણ બોલ્યા. “ ગાર ને કંઈ છે તે
એક ઘણાંજ સરસ કામમાં વાપરવા આપી
જલદી ! ”

“વાર એમ ધારો કે આપ તમારો છો-
ને-ને બેરી સાથે પરખો છો તે-તે બેરી
માર્ગમાંથી દુર થાય તો તમે તેને એટલે
તમારા છેકરા માફ કરો કે ? કુદાચ આપ
બેરીને ખજર નહીં હોય કે તેના વરનો બાપ
તેને એથી રીતની સગ કરશે. કદાચ તેણીએ
એવું ધાધું હોય કે વખત જતાં તમે નરમ
થશો. પણ ને તેણી હમણા મરી જાય-ને
તેણી એના માર્ગમાં વધુવાર નહીં આવે તો
હું તો અમથું પુડ્યું-તો તમે કંઈ તમારો વિચાર
કર્યો કે ? ”

“નહી, કદી નહી,” બુદ્ધાણ શુદ્ધસાનેર
બોલી ઉઠ્યા, “હું શું જોતી નહી કે એ દુકતી
ને વચ્ચે નહીં આપી મુંઝ હોતે તો અલ્યા
કે તો એ પેરીન સાથે પરખ્યો હોતે ? હવે
શું કામ લાગે ? પેરીન તો પરખીની ગઈ.
મારો તો એવો પ્લાન હતો કે આ બે એસટેટ
ને કાઢીને એક ચાપ ને મને તેમાં લાભ થાય.
એને હું કદી માફ કરવાનો નથી. એજે મારી
સાથે યુનાદ કીધો. એને એની મુખાઈની કિ-
મત આપવીજ પડશે. એ જાં પોતાની બેરીને
મુવેલી કાંપ નદી મારી આગળ લાવે, પણ હું
કંઈ પીગળવાનો નથી.”

રસ્તમ પટેલ આપણી વાતોની આ નસ
મેઢરાં ગસાની સાથે પરખ્યો. દેનેલ તેઓનો
મેજાપ એક અકસામતને આનારી દતો. એક
દીવમ મેઢરાં પમે ચાલની જલ્દી દતી તેઢરામાં
રસ્તમની ગાડીની અડકટમાં આવતાં અડકટમાં

બચી ગઈ. ત્યારપછી તેઓ રોગ ખરોગ એક-
મેકને મળવા લાગ્યાં. અને પછી દોસ્તીએ
પ્યારનું રૂપ પકડ્યું. અને અતે તેઓ પરખ્યાં.
ચેસાનો સવાલ તો હતોજ નહી, પણ બ્યારે
તેણીએ જાણ્યું કે રસ્તમ સાથે પરખવાથી
રસ્તમને તેના બાપે વારસા કિસ્માગાથી ખાતેલ
કાધો ત્યારે તેણી ખરે મને રસ્તમ માટે દલ-
ગીર થઈ.

રસ્તમ એક વેપારીની એરીસમાં નોકરીએ
રહ્યો, પણ તેની તખ્ત દીનપર દીન લયડવા
લાગી એટલે નોકરી છોડી દેવી પડી. હવે
મેઢરાંએ નર્સ તરીકે કંઈ નોકરીએ રેહવા માંડ્યું અને
તે માટે તેણીએ પોતાના ડોકટરને કહી રાખ્યું
હવું જેથી અરશેદણ પટેલ સીક પડ્યાથી ડો-
ક્ટરે તેણીની ને મરજ હોય તો ત્યાં જવા
કહ્યું ને મેઢરાંએ કમ્પલ કીધું. તેણીની એવી
મતલબ હતી કે બુદ્ધાણની સારી રીતે માવજત
કરી, તેમને ખુશી કરવા, યાને તેણીની માય-
જતથી ખુશી થાય ત્યારે તેણી કોણ હતી તે
જાહેર કરવું.

અડવાડયાં સુધી ખડે પગે મેઢનત કરતાં
રસ્તમને માટે અસેમસે તેણીએ વાત છેડી
પણ ફાકટ, બુદ્ધાણ તો પોતાનાં ચતને ચીવરા-
ધથી વજગી રહ્યા હતા. હવે તો તેમજે મેઢરાંને
તેમની હાજરીમાં રસ્તમનું નામ લેવાની પણ
મના કરી હતી. પણ આજે તેણીએ એક
છેલ્લી કોશેશ કરી જોવાનો નિશ્ચય કર્યો, જેનું
શું પરિણામ આવ્યું તે તો આપણે ઉપર જોઈ
ગયા છીએ.

“અરશેદણ જા, તમે ધણાં સીક છેઓ
તે તો તમે જાણો છો કેની ? ”

“સીક ? હું સીક ! છટ, છટ, છોકરી !
હું તો સારી પેટે છેક એ તો ગકટરાંએ મસ-
લન કરીને મને જાં મુવાડી રાખ્યો, અને
એક ખાઈ હું સીક હોઉં તેણી થયું શું ?
અમે પટેલવાળાઓ કંઈ એટલા જલ્દી મરતા
નથી.”

“ધારો કે આજે રાતે તમે મરી જાઓ
તો ખુદને તમારી ચાલ માટે શું જવાબ દેશો ?
હું તમારા છેકરા માટે પડ્યું. તમે મને એની

વાત કહી. મને એમ લાગેછ કે હું તેને ઝેળ-ખુંછ-કદાચ તે હમણા ભુખમરાએ રીયાતો હશે. જે પૈસા તમે નાંખી દેઓછ તેમાંના થોડાને માટે તે ટળવળતો હશે ! ”

“મરવા દે તેને ! તેણે મને તરછોડ્યો કેની ? મને ગધેડા બનાવ્યો કેની ? જે હીસામ માંગવામાં આવશે તો હું તે આપશ; જેમ લાં દુ-આમાં ઇન્સાફ છે તેમ ત્યાં બેદરમખાંખીછે.”

પણ-પણ શું તમે તેને માફ નહી કરો ? પણ મોટું થાય તે અગાઉ ? કદાચ એ પરતા તોથી હોય કદાચ એ તમારી આગળ માફ માંગતો આવે ! તે પોતાની પરણેતરને હાંકી કદાચ વાને કબુલ થાય. જે તેણી એમ ધારતી હોય કે તેની અને તેના પૈસાની વચ્ચે તે હરકત સમાન છે તો તેણી ખુશીથી સાચી જશે.”

“જરે, કંઈ જોદાય જોદાય કર. વળી એ છોકરી એટલી સુમારી કેની તે હાથમાં આવેલો શિકાર જતો મુકે ! શું નરમ થી જેવી વાત લાવીછ ! ”

“પણ તમે કેમ બપુ ? તમે તો નહી હમણાંજ કહ્યું કે તેણીને જોવાની તમે ના પાડી ? ”

“જણે શું ? વરી ખખં ઘેરાંજ એમાં ! હવે તું મુંગી રહેછ કે નહી ? તે કસરેવજ દહા તારી કોઈ ઝોળખાણની તો તો નથીની ? તું ત્યારની વાત ચર્ચ એની છીક કેમ લેછ બેઠીછ ? ”

“હું કંઈ તે બેરીનો વીચાર નથી કરતી. હું તો તમારો દીકરો-તમારા એકપુરા દીકરાનો વીચાર કરેછ. ખરશેદજ્યા, એહ તેને માંક કરે ! ”

“શું પેલી કાવત્રાખાજ દહાને ખરચવા સાડં એને પૈસા આપી જેડં ? અરે વેલી, જે મારા દોષકામથી એના મોઢાંમાંથી અજ પણ જવું રહેવું હોય તો તે કામ હું ખુશીથી કર અને વળી ઉપરથી અડખડ હસ્થા કરે. એ આજે પેલો બૂટો ગ્રાહ્ય આવેછ કે નથી આવવાનો ? નખખોદમીયાને આજે શું ચયુછ. ? ”

હજી તો તેઓ બોલી રહેલું તેટલાંમાં ખારણાંપર કોણએ ટકેરા માર્યા.

“અંદર આવો કોણ છેઓ. વીકાઇ કે ? ”

“કેમ શું ચયું વીકાઇ તમને ? કેટલું મોટું કીધું ? ” બૂદાજીએ કહ્યું. “મારા જેવા આદમીને ખોટી રાખવાની તમારી મતલબ શું ? ”

“હું ઘણે દીકરીર છું મીં ખરશેદજી, પણ મારી તખ્તન આજે ફીક નથી. આજે સહવારને મારો કવ કર્યા કરેછ ને કંઈ સુઝતું નથી.”

“આલો વેકે, વખત જોડવાનો નથી. કામપર લાગે. મારે તમારું એક કામ છે જે તમને —”

હયાં વીકાઇ ધપ દેતા કે એક ખુરસીપર પડી ગયા અને એક હાથ પોતાની છાતીપર મુક્યો. મેહરાં તેમની બામુએ ઢોડી ગઇ.

“મીં વીકાઇ, તમે સીક છેઓ. તમારી તખ્તન ફીક નથી, તમને કંઈ ન્તેઇએછ ? ”

“નહી, દીકરી, કંઈ નથી જોઇડું” એ તો મારું દરક એકાએક એમજ જોર કરી આવેછ મને તો એને આશરમ પડી ગયલો છે. મારું હાટું લગાર વધારે તકલીફ આપેછ. આહ ! હવે તો હું તદન એલ રાષ્ટ છેડં. તું કંઈ ફીકર ના કરે ! ”

“તમારી તખ્તન ફીક નહી હતી તો હોમીને કાંય નહી મોકળો ? ” બૂદાજીએ પૂછ્યું.

હોમીને તો એકાએક બહારગામ ઉપડી જવું પડ્યુછ. મેં તમારું કામ હમેશ કીધેલું છે. અમારે માટે એવું કહેવાયછ કે પટેલવાળા ખીદમતમાં મરતાં મરતાંથી હમે આવીશું. કેમ તમે શું કરવા માંગોછ ? ”

“કામ, મેહરાં જરાક ઓરડામાંથી બહાર જા, આરો કલાક પછી આવજો ને આવે ત્યારે રાક્ષિ તરીકે બે નોકરોને લેતી આવજો. હવે વીકાઇ—સખર એક મીનીટ નર્સ, પેલી નાની લખવાની ટેમલ લાં લાખ.....

.....સાચ, ખસ ધણું મયું. હવે જા. ”

“મીં ખરશેદજી એહાને ખાતર દયાળુ ચન્ને” ! મેહરાંએ જતાં જતાં કહ્યું.

“તું જા હવે, મુંગી મુંગી, એ જોડેલો મારી તરફ દયાળુ છે તેટલો હુબી ચવરા, જા મારી ધીરમની હદ આવી રહીછ ! ”

અને ભારી પગથે તેણી હુણં ગઇ અને ઝોરડામાં ફેરા ફરવા લાગી. “આસઘળાનું મૂળ કારણ હું પોતેજ છેઉં,” તેણી બજડી. “હુંજે વયમાં નહિ આવી હતે, તો રૂસ્તમ પેરીન સાથે પરણ્યો હતે, અને ત્યારે તો ખર-શેહજની પનાહમાં હતે. મારેજ લીધે તે બાપડો ગરીબકર્મમાં અડળાય છે. ઓ ખોદા ! હું શું કરું ? બૂઝાને મેં ઘણા સમજાવ્યા, પણ એઓ સમજતા નથી. અંતે આજે વીલખી કરવા બેઠાછું !”

બરાબર અડધે કલાકે તેણી ઉપર ગઇ. એ નોકશને તેણી ભેતી આવી હતી તેઓને બહારજ ઉભા રાખી તેણી ઝોરડામાં ગઇ.

“આહાહા ! તું આવી કે ? મેં તુને શાશિઓ લાવવા કહેલા તે ક્યાં છે ?”

“તેઓ આવેલા છેછ, પણ તેઓને અંદર બોલાડું તે અગાઉ તમે તમારા દીકરાને માફ નહીજ કરી શકો ?”

“નહીં, કદી નહી, કદી નહીં. આજ જલદી કર. બોલાવ તે લોકને અંદર ! વીકાછ એ તૈયાર છેઓની ? બધું બરાબર છેની ?”

“હાજ બધુ તૈયાર છે. પણ સાહેબ ઘણું મોટું થાય તે અગાઉ આ મિસ નર્સ જે અર્ગ યુનિયન તેમાં અનેખી સામેલ થવા દેઓ કે—”

“ચુપ રહે ? બોલાવ પેમાં. માણસેને અંદર.”

તેઓ અંદર આવ્યા અને પોતાના મોનને બીજાને પટેલા શેઠની રૂખર બીહતા મુજતા ઉભા. ખરશેહજએ બીજાના પરથી સહેજ ડોકીયું કઢાવ્યું. અને વકીલે રટીતપેન આવી તે હાથ લાંબો કરીને કીધી અને કામળને છેડે અકકડ હાથે પોતાની સડી કીધી. તે માણુ એએ વકીલના ફરમાવ્યા મુજબ પોતાના નામે શાશિ નરીકે તે કામળ પર લખ્યાં. વીકાછએ તે વીકાને એક મજાનુત કવરમાં મુક્યું અને તેને સીક કીધું.

“આજે હવે તમે લોકો બહાર જાઓ— સમજોજ કે ? બહાર જાઓ. નર્સ ચાલ બાર-છું ઢાંકી દે. વીકાછ તું કે જે મારા પેલા ક-મિના દીકરાની હીમાયત કરતો તો ને તુંખી નર્સ—સમજ હું કેહુંજ તે મેં બધુ નકકી કીધુંજ. મારી એક બદામ એને મળશે નહી, મારું મગજ તદન ઠેકાણે છે. વીકાછ મને જ-વાય આપ. હું હમણા મારી પૂર અકકડ દુશ્વારીમાં છેઉં કે નહિ ?”

“હાજ સાહેબ.”

“હીક. મેં એને વારસા હિસ્સામાંથી ત દન રદ આતલ કીધો છે. લીહીહી !” જાં, તે હસી પડ્યો, પેહું વીલ લીધું એને છાતીએ દાખ્યું.

હસતાં હસતાં તેણે એક દચકું ખાધું, એકદમ હસવાનું બંધ થઇ ગયું અને તકવાપર દબ થઇને પડી ગયો. નર્સ તુરતજ દવાઇની ટેબલ તરફ દોડી ગઇ. એક ડોઝ ગ્લાસમાં નાખ્યો, અને તે કાઇને હજીતો તેણી. આગળ જાયજ તેડલામાં તો તેનો દમ આખર થઇ ગયો.

ગજરાટની મારી મેહરાં ડવાઇને ખરશેહ જનાં શય ગમ જોતી હતી તેડલામાં એક બીન્નેજ બનાવ બન્યો. વીકાછ પોતાના પગપર ઉભા થયા અને એક મોટી ચીચ્યારી પાડી. તેનો એક હાથ હાર્ટની ઉપર હતો. ચીચ્યારી પાડતાં સમેત તેઓ ખુરરીપર ઢગસો થઇને પડ્યા અને પડતાં સમેત પોતાનો પ્રાણ છોડી દીધો. મેહરાં થી આ દેખાવ જોવાઈ શક્યો નહીં. તેણીની આંખે તખ્તર આવી ગયાં.

જરાક વારે તેણી શુદ્ધિમાં આવી. એ ખરણુ પામેલી લાસો વચ્ચે તેણી એકકી હતી. વિગળીની પેરે તેણીના બેજાંમાંથી એક વિચાર, પસાર થઈ ગયો.

પેહું અખાચું કમખખત વીક કે જોતેથી તેનો ધણી સહનો રખડી જનાર હતો તે વીક ત્યાં તેણીની આગળજ હતું. એક કલાક અગાઉ મરનારના દક માન આપીને એક વીલ જેમાં રૂસ્તમના કાકાના છોકરાને બધુ મળનાર

હવું તે બાળી નાંખ્યું હતું તો કાં નદી આવી જાય તેણી બાળી નાંખે! જોનાર કાણ હતું! આ નયું વીસ બાળી નાંખે તો અસહનું હતું ને દસીમાં હોય તો ને અમરમાં આવે; અને ને વીસ નદી હોય તો મરનારનું સપ્તધ્વંધારા પ્રમાણે રૂપમને મળે. આ ઉપરથી તેણીએ તે વીસ કીડું અને સમગ્રી તરુકાગળ, પશુ તેની સમગ્રી આગળ જતાં જ રત્નધ્વંધારા ધરને દબી રહી. વીસ બાળી નાંખવા તેણીનું અંતઃકરણ ના પાડતું હતું.

"નદી નદી! હું તે કરીશકતી નથી! એ ક્યાંથી પાછળથી કાંઈપણ સુખ મળવાનું નથી. રૂપમ ધણી કાંઈજો અને ટેક વાળે છે. ખુદ તારી મદદ! ને ધાવ તે ખરું!" તેણી બોલી. "દશ ગરીબામાં રહેશું" પણ આવી રીતે મેળવેલા પૈસાથી સુખ મળવાનું નથી." એટલું બોલી તેણી પાછી રેખા આગળ ગઈ. વીસ પાણું તેની અમર જગ્યાએ મુકી દીધું, અને ખાસકરું કંપાડી મદદને માટે મોરચી જુમા-જુમ પાડી મુકી.

ખરેખર પટેલને ચુલ્લામાં ચાર દવાડા પગાર થયા. આજે મરનારનું ચાદરનું હતું. ચાદરખતી રિયા પુરી થયા પછી મર્મ મળતેલાં એ સપ્તધ્વંધારા એરડામાં એરડાં થયાં, કારણ આજે મરનારનું વીસ વાંચવામાં આવતાર હતું. બધાં સામર દનાં, રૂપમ રૂપમ પટેલ—મરનાર ને કીડો ગેરકાજર હતો. કારણ મેદસાએ પોતે કેવી લાગવમાંથી મુકેલીએ પસાર કરી હતી તે તેને તેણીએ લખ્યું હતું અને વળાઉં એકેક મેયું હતું તેને માટે જરાક પણ આશા નહીં હતી. એટલે નામો ત્યાં આવી સગાં વ્હાણાંએની દાસીમાં આવવા તેને મળ્યું નહીં. મેદસા ત્યાં કાજર દને ન દિ પણ મરનાર વડીલના બાગવા દોખીએ તેણીની પર એકઠીટ્ટી લખી ત્યાં કાજર રહેવા ફરમાયું હતું. તેણી સર્વ સગાંએ મોરચાં દનાં જાંબી સગાર એક એમાં જુણામાં વિચારમાં વિચારમાં મેડા હતી.

"મરનારના બાલુઓ અને મદદો" ને મી વકીતે ચલાવ્યું. "તમે આજે મરનાર વીસ વાંચવાનું છે માટે કાજર થયાં છે અમારાં કુલ મરનાર ખાં ખાં ખરે પટેલ—એક કરતાં વધારે વીસો બનાવેલાં છે પટેલનું વીસ જે મારા કબજામાં છે, તેમ મરનારે કંઈ પણ ચરત વગર પોતાની બાં માત્ર મીસકત અને દોસત, પોતાના દી—રૂપમ પટેલને આપવા લખા ગયા હતા. પ એક ઉંચું વીસ જે ચોડાજ દીવસ થા બનાવવામાં આવ્યું હતું. તે વીસને લીધે અ પટેલનું વીસ રૂપ બાન થાય છે. આ વીસની બે કોપીઓ હતી, એક મરનારની ને તાની પાસે હતી બ્યારે બીજી અમારી પાસે હતી. મરનારની પાસે કોપીનો કાંઈપતો લાગે તો નથી; પણ મને માનવાને કારણ છે કે નારની આદેશથી તેનો નાશ કરવામાં આવ્યો હતો."

તાં નેએ જરાક અચકાયા.

"મરનાર પોતાના મરજીની મોરચા ન આગળ એક બીજું વીસ બનાવેલું છે, જે માં પોતાની બધી માત્ર, મીસકત, પૈસા ટકા થયે રે પોતાના બનીતન કામ પટેલને આપી જાય લખ્યું છે—"

અને એ જુણામાંથી કાઢેલા ખુશીનો ઉગાર નીકળ્યો. જે નરક જોનાં મરડાંએ એક પારખી ને જુળીમાં આવી દસતાં મિરો, જે પરથી આજ કામ પટેલ, તે રૂપમના કામનો ઉકારો હોવે નેધએ એમ તેણીએ અનુમાન કર્યું.

"પણ મરનારે છેક ઉંચી થરી અ પોતાનું આ ઉંચું વીસથી ફેરવી નાંખ્યું અને એક બીજું વીસ બનાવ્યું જે નીચે પ્રમાણે છે—

આ લખી હું મારાં સપ્તધ્વં વીસો, કાંડી સીસોને રૂપ બાન કરે" હું, અને હું મ પુર અદ્ય દુરવારીમાં મારી સપ્તધ્વં માત્ર મીસકત, અસહયામન પૈસા, ટકા વગેરે, મારી

માંદગીમાં ખડે પગે, અને ખરાં દીસે મારી
માનવત કરનાર નર્સ મેદરોને કંઈ પણ શરત વ-
ગર આપી જાઉં છું.”

હયાં હોમી, વીસની જીજી કલમો વાંચવા
પડ્યો. પણ તેપર મેદરોએ ધ્યાન આપ્યું નહીં.
તેણી બેહોશ થવાની અણી પર આવી ગઈ. નહીં
ધારેલો ખનાવ બન્યો હતો. તેણી એકલી વારસ કરી
હતી કે જે વારસો તેણીનો અને તેણીના રસ્તમ
નો હતો.

અરે ખુદ ! તેણીએ જે લાલચને વશ
થઈને પેલું જીવ ખાળી નાંખ્યું હોત તો !

તો શું થાત? કાવસ પટેલ જે તેણીની તરફ
એક ખુની ખવીશના જેવા હોળા કંકડાવીને
જેતો હતો. તેને આ બધું મળતે !

“મરેરે, મુઝએ કંઈ જાણે ખરાબ ખબર
સાંભળી હોયની તેવું કંઈ કરી મરેછા મોનાબ-
રીએ સીપલી થઈને મરનારના પેટમાં ભરઈને
બધું પોતાતું હોજર બધું.” કાવસની ઝેરીએ
બખાળો કહાડ્યો.

સમાપ્ત.

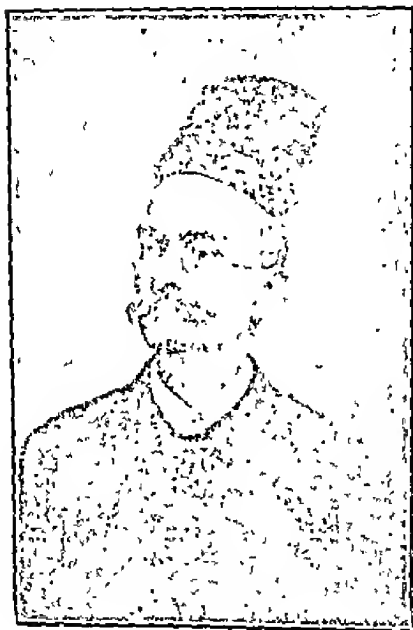
ગયું તે ના મળે પાછું.

કવ્યાદી.

હૃદય વ્હાલું રસીલીનું, ગયું ઉડી હડીલીનું;
પડે પણ કાણું ખીલીનું, ગયું તે ના મળે પાછું;
રડે માતા તૂજ વ્હાલી, રડી મન સહૂ થયાં ખાલી;
હૃદયમાં ગાંઠ એ વંજી, ગયું તે ના મળે પાછું.
અરેરે દહ આ મ્હારો, લાગે અતિ મ્હને ખારો;
બચાવો કોઈ તો યારો, ગયું તે ના મળે પાછું.
જગે જ્યાં નવિન ખેલો, ખંટપટ મનની સહૂ મેલો;
બને છો પણ એ ઘેલો, ગયું તે ના મળે પાછું.
હૃદયે હૃદય સદા મળતાં, ખાંખ્યાં ન કોઈથી અળતાં;
વિના અગ્નિ બળી મરતાં, ગયું તે ના મળે પાછું.
જગતનો સ્નેહ છે આ વો, ઉડે આકાશમાં લાવો;
ન હૃદયથી શાંત પણ ચાવો, ગયું તે ના મળે પાછું.
મન આશા હતી હિંડી, ગયું તે આજ સહૂ હિંડી;
ગુમાવો પણ બંધી મૂંડી, ગયું તે ના મળે પાછું.
અરે છે ત્યાગ આશાનો, હૃદયે જોયું નવ આણો;
અમન લે છાતી પર પ્હાણો, ગયું તે ના મળે પાછું.

અમન.

The Late Mr Jijibhai P. Mistry.'

મરહુમ મીં જીજીભાઈ પે. મીસ્ત્રી.

આપણો વારસો.

શુભશન માટે ખાસ.

(લખનાર-એન. ડી. શેઠના.)

આ લેખની મકસદ શું છે તે પ્રથમ એકદમ કહી દેવા કરતાં હું તે પ્રિય વાંચક પરજ છોડું છું. આપણા આગળ કેટલાંક વરસો, દાયકાઓ, તેમજ સદીઓ એક પછી એક પાણીના રેલાની મીસાલ વહી ગયાં છે, અને આને વીસમી સદી ના પહેલા દાયકાનો લગભગ આખેરીમાં આપણથી આપણી છ'દગી ગુન્નરવાનુ બહોળુ ખેતર આપણી આસપાસ નીહ્યે છીયે, આપણો જમાના એટલી હદ સુધી આગળ વધેલો લાગે છે કે, તેમાં દુન્યાને મહાત કરનાર અને એક વખત આખા યુરોપની સર જમીનને ધુળવનાર મહાન નર નેપોલ્યન બોનાપાર્ટ, (કે જેનું નામ એલેક્ઝાન્ડર અને સીઝરની સાથે દુન્યાની તવારિખમાં સદાનું અમર રહેશે) તેના બોલો "The word Impossible is found only in the "Dictionary of fools" એટલે Impossible "અશક્ય બોલ ફક્ત મુખાંઓની જ હીસનરીમાં મળી આવે છે. તેની અગત્યતા આને કોણુ પોતાની શકે નહિ. જમીન, પાણી અને આગ જેવા તત્વો ઉપર હિંત મેળવીને પોતાના કાળમાં લઈને કાળા માંથાનો માનવો આને છટેચોક ચોથું તત્વ હતા ઉપર સરસાઈ ભોગવવા ખાથે લીડે છે. આને વળી કેટલેક દરજ્જે જાણે

ફોલેમંદી સાથે બહાર નીકળવાનો હોય, તેમ પોતાના પ્રિય જાનની વટીક દરકાર ન કરતાં, તેનાં જોખમેખી અખતરાઓ તો એક બાજુએ રહ્યા પણ ઈનામની હરીફાઈનાં લખાણો બહાર પડી ચૂક્યાં છે. આને વળી એક ગોરા એક દિવસના શ્રમ માટે રૂ. ૧,૫૦,૦૦૦ બોલ ભાલતાં છતી ગયો છે. આને કરવું તે કહેવા નેટવું સહેલ થઈ ગયું છે. ભારે ઉત્સાહ અને ઉતેજનના પ્રવાહો હરેક બાજુએ થી ચાલુ અને ચાલુ થઈ ચૂકે છે, અને "The survivors of the filcost" જાણે એક ખાસપોર્ટ થઈ પડ્યા છે વીસ સદીઓ અને તે પુર્વે કેટલાંક હજાર વરસોથી ઉતરી આવેલો, દુન્યાની દરેક દરેક છ'દગીના વિભાગોને લગતો અનુભવનો ખજનો તે આપણ સર્વે ભાઈ બેનોના એક જ સરખો વારસો હીંચો છે. કેટલાકોને છ'દગીમાં મળેલો ફડકો અનુભવ આપણને ઘણાજ સારા નીતિમાન શબ્દો શીખવડે છે; અને one man's meat is another man's poison નહિ પણ one man's poison is another man's meat. ની માફક જે ઝેર એક માણસને જરૂર નહિ થયાથી તે માણસનો અંત આણે. તેજ ઝેર ચોક્કસ પ્રમાણમાં લેવાથી ખીજ માણસનું વદન નિરોગી, સ્વસ્થ અને તનદુસ્ત બનાવે છે. દુન્યાનો

મહાસાગર કાંઈ કોઈના આપનો નથી. તે મન દરિયાના પાણી કાંઈ ઘોડાઓને માટે હોયજ નહિ. ત્યારે હવે તે પર આપણુ સર્વેના હકક ધરાવે એક સરખો લાગુ પડે. એમ માની સર્વેને તેઓની મરજ અને બુદ્ધિ મુજબ કુદરતના કાયદાની રહે જાહેર ગી ગુલરવી નેઈએ; અને તેમજ ગુલરવા દેવી, અને ગુલરવા કહેવું નેઈએ. આપણુ માણસ જાતને પેદા કરવાની નેમ એ છે કે, ફક્ત આપણાઓની ખામીઓ અને દુર્ગુણો દુર કરી દુનીઆ અને મુશ્કીનું જ્ઞાન અને અનુભવ મેળવી, મીનાઈ માર્ગ પર કુચ કરીને; આપણા સઘળાઓને હંમેશાગીના ષોડે યા વહેલે મકાન મીનાઈ જહાંનમ સદાનો કરવા માટે જવું છે. આ એક નાના આર્ટીકલ રૂપે લખાણ હોવાથી અહીં ઉંડી ફોલમુશ્કીનાં વિચારો ને આપવામાં આવ્યા નથી. દરેક માણસ દુન્યામાં ખુદશી આંખોથી ચાલે છે. અને આંખોનાં સિવાય કોઈખી આંખ બંધ કરીને ચાલતાંજ નહીં હશે. અને બંધ આંખે જાંદગી નહીં ગુલરતાં હશે. પણ એતો 'ફીઝિકલ' Physical આંખો થઈ જાય તેવડે ને જોયું અને અનુભવું તે mental eyes એટલે મનની આંખો વડે પાણું ન નીકાળ્યું હોય, મનમાં તે બાબે વિચાર ન લાગ્યા હોય તેપર ઘેર ન કર્યો હોય અને ભવિષ્યમાં જો તેમનાં એ અમલ ન કર્યો હોય તો ખરચીતજ દેખઈતા ખુદી આંખે આંખ બંધ કરીને ચાલવા જવું છે. અનુભવ એ મકારના છે મીઠા અને કડવો. કોઈના અનુભવ કે જેનો પરથી આપણને ધડા લેવા નેઈએ અને ને ચીન યા તરીકાથી નુકશાન ઉપજ્યું હોય તે અને તેવી ચીજો અને તરીકાઓ આ પાણે પરદેહ રહેવું નેઈએ અને ને ને શીતીઓથી તેમને કાયદા, નફાઓ અને હાંસલ

થયા હોય તે સદા નિતિ રીતીઓ કાંઈ પણ અપવાદ વગર આપણને અખત્યાર કરવી નેઈએ. એ પારકાના અનુભવ કે જેનાથી આપણને સારી નિતિમાન અને ખુદાની રાહ પર જાંદગી ગુલરવાનું ખની આવે. તે ખરેખર મીઠો સાકર જેવો અનુભવ કહેવાઈ શકાય તેમાં કાંઈ સંદેહ છેજ નહિ. આપણો પોતાનો અનુભવ તેને કડવો કહીએ એ કહેતી ખરેખર સરચાઈથી ભરપૂર છે "પડેગી જામ બુજેગી." જેમ એક દરદી કડવી ઝેર જેવી દવા પીએ નહિ ત્યાં મુશી તે નિરોગી અને તનદુરસ્ત ખનેજ નહિ. તેમ જો દુન્યામાં હાંદિસાઓ, દુઃખ, દરદા, વિપત્તીઓ, આફતો, અને નુકસાનીના વરસાદો આપણી પર વરસે નહિ તો આપણો મીનાઈ જહાંનનો માર્ગ કઠી પણ સીધો અને સુતરો થઈ પડે નહિ. જેમ એક ઘાણું આગળ વધેલું જીવું અને ખીકટ દરદ આપરેશન કર્યાથીજ સાફ થાય, અને ત્યારેજ અને તે પછીજ દર્દી દર્દથી મોકળો થાય છે. તેમ મીનાઈ જહાંનના ઉમેદવારે અનેક પ્રકારના દુઃખ, દર્દો, સંકટો, હાંદિસાઓ, વિપત્તિઓ અને ગરદશીઓમાંથી પસાર થવુંજ નેઈએ. Happy the man who has endured much in this life." આપણા પોતાનાં કડવા અનુભવનું એક પાણું પીધાથી આપણે આપણું મીનાઈ ખદન તનદુરસ્ત, નિરોગી અને સ્વસ્થ બનાવીએ છીએ. અને મીનાઈ જાંદગીના એક તખતો આગળ વધીએ છીએ અને એ આપણી વૃદ્ધિ એટલે આગળ અને આગળ વધેલું આપણા ઉપર લખેલા વારસાની ગેરહાજરીમાં નેઈલું હુમાણું મેલેલ છે. તેટલું થાય નહિ. —

મનુષ્યનું કર્તવ્ય.

(ગુરુશન માટે ખાસ.)

(લેખક દ્વિવેદી જયરાજેન્દ્ર અંગદાસ.)

આ બૃમંડળ ઉપર આજ સુધીમાં જેટલા કિસ્સા ફેટીના ધર્મ—સમ્રાટ યદ્ય ગયા છે. તેમાંના એક મહાત્મા ગૌતમ બુદ્ધ અમારા ભારતવર્ષમાં યદ્ય ગયા છે. તેમના માર્મિક વિચારો અમારા ભારતના માન્ય ધર્મને પ્રતિકા છે. તથાપિ તેમની નીતિના કેટલાક અંશ એવા છે કે જે માય. હરેક ધર્મો ઉપર એક સરખી રીતે લાગુ પડે છે. તેમજ જો તેનું સ્મરણ સ્મરણ કરવામાં આવે તો મને આશા છે કે પ્રત્યેક મનુષ્ય એલિક અને પરમાર્થિક અન્નેમાં લાભ પામી રહે તેમ છે. તેમાં એવી સરખતા છે કે તે જડલી સમગ્ર જીવ તેમ છે.

ઉક્ત મહાત્માએ સમારિઓના કર્તવ્યને ઇલાગમાં રહેલી પ્રત્યેક વિભાગના કર્તવ્યને નીચે પ્રમાણે વ્યત્યાસ છે:--

૧ માતા. પિતા અને સન્તાનોનું

પરસ્પર કર્તવ્ય.

માતા અને પિતાનું સન્તાનો પ્રતિ કર્તવ્ય.

- (૧) તેમને હુમ્મીલી જમવત.
- (૨) તેમને સહુએમાં પ્રાપ્ત કરવ.
- (૩) તેમને જરૂરી જિજ્ઞાસા.

- (૪) તેમને સારી જગ્યાએ વિવાદ કરવો.
- (૫) તેમને પોતાની મિલકતના વારસ અનાવત સન્તાનોનું માતા, પિતા પ્રતિ કર્તવ્ય.

- (૧) પોતાના પગલોની રક્ષા કરવી.
- (૨) પોતાના માતા, પિતા અને તેમની સાથે મધ્યે રાખવાયણ મનુષ્ય તરફ છે થી વર્તવું.
- (૩) તેમની સાંપેડી મિલકતને સાચવી રાખવી સાવધાન મેળવવી.
- (૪) તેમની સાંપેડી મિલકત સાચવી.
- (૫) તેમની પગલાં તેમનું નામ અમ માય તેની રીતે વતવું.

૨) ગુરુ અને શિષ્યનું પરસ્પર કર્તવ્ય.

શિષ્યનું ગુરુ પ્રતિ કર્તવ્ય.

- (૧) ગુરુ આજ કે ગુરુ કમા થવું.
- (૨) જે કોઈ આજની પામે દેવ તે ગુરુ અપેક્ષ કરવું.
- (૩) તેમની આજનું પાલન કરવું.
- (૪) તેમની આજનામાં મનુષ્ય કરવી.
- (૫) તેમની કષ્ટાનુભવ વર્તન રાખવું.

ગુરુનું શિષ્ય પ્રતિ કર્તવ્ય.

- (૧) તેમને મનુષ્ય કરવાની કિલ્લ આપવ

- (૨) તેમનામાં જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છા ઉત્પન્ન કરવી.
- (૩) તેમને પોતાના જ્ઞાનનો બંડાર સોંપી દેવો.
- (૪) તેમના મિત્રોમાં પ્રસન્નતા કરવી.
- (૫) તેમને સમજાવવા બધી બચાવવા.

૩. પતિ અને પતિનું કર્તવ્ય.

પતિનું પતિ પ્રતિ કર્તવ્ય.

- (૧) તેમનો આદર સત્કાર કરવો.
- (૨) તેમનાપર પ્રેમ રાખવો.
- (૩) પતિનચ્છત પાળવું.
- (૪) જીવનથી તેમનો સારો સત્કાર કરવો.
- (૫) તેને જોઈતાં વસ્ત્રાભુષણ આપવાં.

પતિનું પતિ પ્રતિ કર્તવ્ય.

- (૧) જોઈતું કામ પતિને લાપક હોય તેટલું તેમને કરવાનું કરવું.
- (૨) પતિની જાતિનો, સગા વડાજાઓનો અને મિત્રોનો સત્કાર કરવો.
- (૩) પતિનચ્છતા ધર્મનું પાલન કરવું.
- (૪) સંસાર સંબંધી બધાં કામો ઉત્સાહથી કરવાં.
- (૫) દરેક કામ ઉમંગ અને ચતુરાઈથી કરવું.

૮. મિત્રો અને ઓળખાણવાળા

ઓળખાણ વચ્ચેનું પરસ્પર કર્તવ્ય.

સત્ય પુરોવાનું મિત્રો પ્રતિ કર્તવ્ય.

- (૧) તેમને નાજદાન આપવું.
- (૨) તેમની સાથે સત્યવાદી વર્તવું.
- (૩) તેમને દરેક વસ્તુથી લાભ તેમ યાચ કરવું.
- (૪) તેમની સાથે બરાબરીવાનો વહેવાર રાખવો.
- (૫) પોતાના મુખના બાળીયાર બનાવવા.

મિત્રોનું સત્ય પુરોવાનું પ્રતિ કર્તવ્ય.

- (૧) તેમની બધે જવાવડી.
- (૨) તેમના કબજી રક્ષા કરવી.
- (૩) સંકેત સમયે સદાચ કરવી.

- (૪) વિપત્તિના સમયમાં સાથે રહી મદદગાર થવું.

- (૫) તેમના બાળ બચ્ચાં પર પ્રેમ રાખવો.

૫. માલીક અને નોકરનું પરસ્પર કર્તવ્ય.

માલીકનું નોકર પ્રતિ કર્તવ્ય.

- (૧) તેમની બુદ્ધિ અનુસાર કામ લેવું.
- (૨) તેમની યોગ્યતાનુસાર બોલવું તથા પગાર આપવો.
- (૩) તેમના મંદવાઃ વખતે સજા કરવી.
- (૪) તેમના ખાસ પીવાનો યોગ્ય પ્રયત્ન કરવો.
- (૫) યથાસમયે તેમનો દનામ આદિથી સત્કાર કરવો.

નોકરનું માલીક પ્રતિ કર્તવ્ય.

- (૧) સ્વામીના પદેમાં નિંદાનો ત્યાગ કરવો.
- (૨) બધાં કામોથી નિચ્છત મદદ નિદા લેવી.
- (૩) માલીક પોતાની ખુશીથી જો કાંઈ આગે તે ઉપર સંતુષ્ટ રહેવું.
- (૪) નિયત કામ ઉત્સાહ અને ઉમંગથી કરવું.
- (૫) સ્વામીની સાથે કૃતજ્ઞતા-પૂર્વક વર્તવું.

સંસારિકોનું આશ્રિતોનું પરસ્પર કર્તવ્ય.

સંસારિકોનું આશ્રિતો પ્રતિ કર્તવ્ય.

- (૧) તેમની સાથે પ્રેમ પૂર્વક વર્તવું.
- (૨) તેમના ઉપર પ્રેમ રાખવો.
- (૩) તેમને પ્રેમ પૂર્વક સુસંગતિ આપવી.
- (૪) તેમનો આદર સત્કાર કરવો.
- (૫) તેમની આવશ્યકતાઓ પૂરી કરવી.

આશ્રિતોનું સંસારિક પ્રતિ કર્તવ્ય.

- (૧) તેમના અનિચ્છાનુસાર કશું જોઈતું દર કરાવવા પ્રયત્ન કરવો.
- (૨) તેમને સદગુણોની શિક્ષા આપવી.
- (૩) તેમનાપર પ્રેમ રાખવો.
- (૪) તેમને પરોપકાર કરવો.
- (૫) તેમના બધે દર કરવો.

પિરખાલ ચરિત્ર.

(મતાંચી માતૃ)

(ગુલશન માટે ખાસ.)

ગુલા ગુલા સારંગોપચી તખનાર પાલનજી ખરબેરજી દેશાદ.

લ ન્યાય કરવા કહ્યું. આ ઉપરથી બીરબલ બોલ્યો કે “હા, તું કહે છે તે બરાબર છે. આ ધણીએ તારી એક આંખ લીધી છે નો આવતી કાલે તે હું તને પાછી અપાવીશ. તું સહવારે મારી પાસે આવજો.”

આ સંજોગથી રાજ ચંદ્રને પેલા કાંજો પાછો ફર્યો. બીરબલે માણસ દોડાવીને ખાટ્ટી ની દુકાનેથી થોડીક મેંદાંની આંખો મંગાવી, અને દરેકને જુદી જુદી નાનાં પેટિયામાં મુકી. સહવારે પેલા માણસ પાછો આવ્યો અને આંખ માંગી.

બીરબલે તેને પેલી આંખો દુરથી દેખાડીને કહ્યું કે “આ માણસ (પાદશાહ) કનેથી અનેક જાણની આંખો મળી આવી છે, પણ એઓમાં તારી કંઈ છે તે માણસ પડતું નથી. મારે તું જો તારી બીજી આંખ દાડાડી આપે તો તેની સાથે સરખાવી જોઈને તારી અસલ આંખ શોધી આપવામાં આવે. બેડ આંખોને સરખાવવી જોઈએ, વગત કરવું જોઈએ, અને તે પછીજ તારી કંઈ છે તે કહી શકાય.”

પેલા કાંજાની હિમત ચાલી નહિ અને તે ત્યાંથી ચાલી ગયો.

x x ૨ x x

લક્ષ્મી છે. બિરબલે તેને વિદાય કરી વેળાને પેલી છોડી સાથે તેડી મંગાવી. પરપુછ કરતાં ખુલાસો મળ્યો કે છોકરી કેઈ ફરીની છે અને તેનું નામ કાશી છે, છેક બાળપણમાં ફરી તેને વેચી ગયો હતો.

છોકરીને આગમજથી તાલીમ મળેલી હતી તેથી તે બોલી કે “મારા બાપને મેં જન્મમાં દીડા નથી; વેળાજ મારી મા છે.

બીરબલે આ સર્વ સાંભળી લઇ તેઓને બીજી સહવારે કચેરીમાં બોલાવ્યાં, ત્યાં છોકરીનો બાપ વાણિયો પણ હતો, તથા લોકોની હજારો મજેલી હતી. કચેરીનું કામ ચાલુ થાય તે આગમજ સર્વ જણ બહાર બેઠાં હતાં. એટલાંમાં દરરખારના માણસે આવી બૂમ મારી કે “લક્ષ્મી છોકરી કોણ છે ?”

આ નામ સાંભળતાંજ વેળા સાથ ત્યાં બેઠેલી પેલી છોકરી ઉઠીને ઉભી થઇ, અને તેને લઇ પેલા માણસ દરખાસ્તમાં હાજર થયો.

“છોકરી, તેં કાલે તો મને એમ કહ્યું હતું કે તારું નામ કાશી છે; અને આજે તું લક્ષ્મી ક્યાંથી થઇ?” પેલા માણસ સાથ તેણીને જોતાંજ બીરબલે પુછ્યું.

આ સવાલથી છોકરી ગભરાઇ ખરી, તો પણ સાચુંજ બોલી કે “મારા બાપ અને લક્ષ્મી ફરી બોલાવતો હતો.”

“પણ તેં તો મને કાલે એમ કહ્યું હતું કે તું તારા બાપને ખીચાવતી નથી. ત્યારે તારો બાપ તને ક્યાંથી સાંભર્યો ?

× ૩ ×

એક રૂપાળી સ્ત્રીએ આવી ફરિયાદ કરી કે ફસાણુ સાવકારે મારા કપર બળાકાર કર્યો. બીરબલે સાવકારને તોડવી પરપુષ્ટ કરી. પણ તેણે તકસીર કમ્પૂસ રાખવા ના પાડી. બીરબલે સ્ત્રીની વાત સાંચી છે એમ કહી તેણીને પાંચ રૂપિયા દંડના આપવા ફરમાવ્યું. સાવકારે પોતાની આંખરને ડાઘ લાગે છે એમ કહી ખૂમ પાડી અને રૂપિયા દેટી દીધા, જે લઈ પેટી સ્ત્રી ખુશી થતી ઘરે ચાલી.

તેના ગયા પછી બીરબલે સાવકારને ફરમાવ્યું કે “જો તને ખોટોજ દંડ થયો હોય તો જા, જાઈને તારા રૂપિયા તેની કનેથી પાછા લે. સાવકાર પેટી સ્ત્રીની પુટે દોડ્યો અને રૂપિયા પાછા લેવા માટે બહુ મથ્યો, પણ તેમાં અતે નિષ્ફળ થયો, અને વળી તેણીના નખેથીથી થોડી સોડાણુ થયો ને તે જુદો.

તેની ફરિયાદ લઈને સ્ત્રી પાછી બીરબલ પાસે આવી, અને સાવકારને પણ ધસડી લાવી. બીરબલે આ તમાશો જોઈ કીધો. અને પછી પેટી સ્ત્રીને પુછ્યું કે “તું કહે છે તેમ મને નખે થીથી જખમી કીધો ને તો દીકર કીધું, પણ તે રૂપિયા તેં તેને લેવા દીધા ખરા કે ?”

“નારે સાહેબ, રૂપિયા મેં કરીને મેને લેવા દઈશ ? એકવાર તે મારી કને આવેલા પાછા જવા દઈ કે ? જુઓ આ રહ્યા તે !” આમ બોલીને તેણીએ તે બતાવ્યા.

બીરબલે કહ્યું કે “જો ધણી પોતાના ખરેખર રૂપિયા તારી કનેથી લઈ સકશે નહિ અને નફામાં તેં તેને જખમી કીધો, તે ધણીને તું બળાકાર ચુગારવા દે નહિ. તું જુદી છે. તેં એની સામે ખોટી ફરિયાદ આપી છે, તું તકસીરવાર સામેત થઈ છે. એના રૂપિયા તરત આપી દે.”

આ રીતે રૂપિયા પાછા અપાવી બીરબલે તેણીને ઘટલી સગ કરી, અને સાવકારને વિદાય કીધો.

× ૪ ×

એક નવાઇ જેવી ફરિયાદ આવી. દાકા ખાતેથી એક સોદાગર દોહતમંદ થઈને આવ્યો. ત્યાંથી પાદશાહને માટે એક રાજદંશ ખરીદી લાવ્યો. રાજદંશ સુંદર અને મોલક હતું. પાદશાહને બેટ કરવાની મતલબથી સોદાગરે તે ખરીદ કીધું અને તેના રૂ. ૧૦૦૦ આપ્યા. શહેરમાં આવી પોતાના ખાનગી દિવાનખાનામાં રાજદંશનું પાંજરું ટાંગી સોદાગર શહેરમાં વધારે અગત્યનાં કામો બગવવા ગયો. બીજે દિને તે પાંજરાં સુદાં રાજદંશ પાદશાહની જનાખમાં રચ્ચુ કરનાર હતો. સાંજે આવી જુઓ છે તો રાજદંશ ઉડી ગયું, અને પાંજરું તો ખાલી. પણ તે કાંઈ ખરે ખર ઉડી ગયું હોય નહિ, કેમકે તેનો પગ સોનાની સાંકળ વડે બાંધેલો હતો. કેલપણ નોકરનું એ કામ છે એમ સમજી સોદાગર ફરિયાદ લાવ્યો.

હવે ખરા ચોરને શોધી કેમ કહાડયો? નોકરાને પકડી લાગ્યા પણ એક પણ માણસ રાજદંશનો ચોર સાબીત થયો નહિ. પાદશાહે પોને તપાસ અજાવી, અને પરિણામે તો સોદાગરને નાસિવારી મળી. આથી તે બખાઈો કે અકબરનાં રાજ્યમાં વાજખી કનસાદ નથી. એવો તેનો પેદાર બીરબલે સાંભળ્યો તેણે પેલા નોકરાને ફરીથી તેમજા ફરીથી પરપુષ્ટ કરતાં કાંઈએ સંજો માન્યો નહિ.

બીરબલે હવે એક તાલ લગાવી. તેણે ભવાં ચઢાડ્યાં, ડોળા કહાડ્યા, આંખ લાલચોળ કીધી, અને પેલા નોકરા તરફ જ્યેયું. દરેકનાં મનમાં એવો ભય પેડો કે જાણે હમણાં નેણુનો તીર કાળજી વીધી નાંખશે. તેઓ આમ થર થર ધુન્નતા હતા એટલે બીરબલ સીંહની પેઠે પોકાર્યો.

“કેમરે બદમાસ ! તારાં મનમાં તે તું કાંકો રાખતો હશે ? હંસનું હંસ ખાઈ ગયો અને વળી પાછડીમાં તેનાં પીઠાં પણ ખોશી બતાવે છે કે ? ચોરીપર રીરજોરી તે એ કે ? કેમ તું તો ના કહેતો હતો ને ?”

શહેરનો કાલવાક હાજર થયો. તે પોતાની જોડે બે સોદાગરોને લાવ્યો, એકનું નામ શેરઅલી; બીજાનું નસીમો. અને શેરની માફક ભર-ચકસે લાડ્યા. અને તેથી નસીમ સંતોગે અને ધાયક થયા. લાડપતિ સમખ એ કે અને એક એકને ગમે પડ્યા, શેરઅલી કહે "નસીમો મારો શુક્રામ છે." નસીમો કહે "શેરઅલી શુક્રામ મારો છે."

આ બે મંથી ખરે કોણુ ? એ મુસ્કેલ સંવાદ થઈ પડ્યો.

શેરઅલી સોદાગર દિલ્લીમાં પંકાયેલો હતો. તેને શહેરના ઘણા બડેખાંઓ પણ વિગ્ગાનતા અને માન આપના હતા. એવા ઘણાએ તેની તરફથી જાગ્યાની આપી.

પણ નસીમો કહે "આજ સાત વરસ ઉપર મારો કેટલો એક ખન્નનો ચોરી મારો એ શુક્રામ ધરાંનથી નારી, દિલ્લિસ્તાન આવ્યો હતો તે શોધ કરતાં આજ મારે હાથ લાગ્યા. શુક્રામ તો મારી પાસે શેના હોય ? હું તો પરદેશી સોદાગર છું; ધરાંન મારું વતન અને સોદાગરી છે. લાંબીજ મને રહારી આ નારી આવેશ છે, એ પોતાને શેરઅલી નામે ઓળખાવે છે અને મને નસીમો કહે છે. પણ ખરો શેરઅલી તો હું જ છું; એ તો નર્ગી બો છે !"

અકબર વિચારમાં પડ્યો. આખી દર આર યુગપાક. કોઈ કહે તાનસેન ઇનસાફ આપાદ આપશે; કોઈ કહે કવિ ગંગ તરત શુક્રામને શોધી આપશે. સર્વ ઝુગાં રહ્યા. લા રે ગંગે સૂચ્યું કે "લાજની ન્યાય તોલનાર બીરબલ ખરો એ તો આ બેમાનો શુક્રામ શોધી આપે—બીજું તો કોઈએ નહિ.

અકબરે બીરબલ તરફ વેળું, બીરબલ હાથ જોડી કબૂલ થયો. તેણે બન્ને શેરોને એક પછી એક ખાનગીમાં બોલાવ્યા. અને દરેકને કહ્યું કે "હું જાણું છું કે તું બંને બંને શુક્રામ છે. માટે વાંકે ઝડ કબૂલ કર; અંગર નહિ તો ડોકુ જશે."

પણ તેમ ખરા સોદાગર તેમજ ખરા શુક્રામે બી તરફીર કબૂલ રાખવાની સાદ ના પાડી. હવે બીરબલ તેઓ બંનેને લાઇ કચેરી

માં પાછો પોતાની જગાએ બેઠો અને બદલા દને બોલાવ્યો. બંને દરેકને તેણે પોતાની સામે ઉભા રાખ્યા અને બદલાદને તેમની પાંદે રાખી એકદમ આ રાખ્યો રહી દીધા:—

"બદલાદ! ઝડ આ શુક્રામનું ડોકુ ફરારી દે !"

આ રાખત રાખતાંજ ખરેખરો શુક્રામ ચરધર પુગવા લાગ્યો. અને ખરેખરો સોદાગર તેની નજીકથી છોડીને બાજુએ ખસી ગયો. પાદશાહ અને દરગારે જોઈ લીધું કે ખરો શુક્રામ પુગતો હતો તે કોઈ જ નહિ પણ શેરઅલી નામ ધારણ કરી દિલ્લીમાં પંકાયેલો સોદાગર હતો ! તેણે તક-સીર કબૂલ કરી. પાદશાહે તેને ઇવતદાન બધું, અને ખરા ધરાંની સોદાગરે તેને કરી પણ સમ કરવાની ખાદેશ દેખાડી નહિ.

આ રીતે નસીમો તે શેરઅલી હતો. અને શેરઅલી તે નસીમો સાબેત થયો— અને તે બીરબલનાં પરાકમથીજ !

x o x

દિલ્લીમાં એક દિને આગ લાગી અને કેટલાંક ઘરો જોડે એક મટીબ જેવા દેખાતા ધણીનું ઝુપડાં જેવું ઘર પણ બળી ગયું. પોતાના ઝુપડાંને બળતું જોઈ પેલો ધણી પોકપોક રડવા લાગ્યો. આડેમી પારેથી એકદં બચ્યા; બની એટલી વસ્તુઓ અને કીમતી હાગીનાઓ બચાવ્યા; પણ તોએ પેલો ધણી તો બીસકુલ પોખ્યો નહિ.

પુછ્યું કે "કેમ રૂં છે ? તારી જનસો તો રાખણી મળીને ?"

"નારે બાધ ના !" પેલા ધણીએ રેતાં રેતાં ઉત્તર દીધો, "મારી જવેરાનની પેટી ક્યાં મળી છે ?"

"જવેરાનની પેટી? અલ્યા લગાડ પુ આવે છેને તારી કને જવેરાત, ક્યાંથી આવ્યું ? તું જુલો છે" આમ કહી, સોદાએ તેનો નિરસ્કાર કરવા મોકલ્યો.

"કેમ ? તારે મારાં કને તે જવેરાન ન હોય ?" મારા ખાટલાની ડાબી બાજુએ જમીન માં બોદેલા ખાડામાં પેટી છે તેમાં માફ બે લાખનું જવેરાન છે. નહિ કેમ હોય ?" એમ બોલીને પેલો કંગાલ પાછો રડવા મંડ્યો.

ત્યાં ઉભેલા શબ્દોમાં એક લુહાર હતો. તે હિંમતવાન, મજબૂત બાંધાતો અને લાલચુ હતો. તેણે ઉપડી વાતો સાંભળી પેલા ગરીબને કહ્યું કે, 'ને તારી પેટી કેઈ નહિ બચાવશે તો આગમાં બળી જશે અને તારા હાથમાં કશુંએ આવશે નહિ; ખરું ની? વાઈ ને એ પેટી હું બચાવી લાવું તો તું મને શું આપશે?"

"હા, બાઈ, હા. તું જ ને તે ઉપડી લાવ. તેમાંથી તારે ગમે તે તું લેજે, અને તને જે ગમે તે તું મને આપજે," પેલાએ શતાં શતાં ઉતાર દીધા.

"નેજે બાઈઓ, તમે સાક્ષી છો. આ કહે છે કે પેટીમાંથી મારે ગમે તે લઉં. કબૂલ છે? આલો ત્યારે હું અંદર આવ્યો."

આમ બોલીને લુહાર બળતા ઘરમાં ધસ્યો અને નિશાન આપી હતી ત્યાંથી પેટી બેઠી કહાડી બહાર લાવ્યો. બળતામાંથી તેને બહે મરતમે પસાર થવું પડ્યું તેથી તેના વાળ અડસરાઈ ગયા, અને કેટકે દેડાણેથી તે દાઝેણે પણ ખરો. પણ એ સર્વની દરકાર વિના તે પેટી લઈને બહાર આવ્યો, તેણે તાણું બાંધ્યું, અને માંહે બેસ્યું તો ખરેખર તમામ દાગીના ભરેલા હતા. તે બેઠે પેલા માણસ રાજ થયો, રેલું ભૂલી ગયો અને હસવા લાગ્યો. પણ જ્યારે પેલા લુહારે ઘાનત બિગાડીને પેટી માંહેનું સર્વ અરિયાન પોતાની પિછોડીમાં બાંધી લીધું અને ખાલી પેટી પેલા માણસને આપવા માંડી ત્યારે પાછી રશ્મિટ આવી. લુહાર તો આમ કહીને ચાલી ગયો કે "પેટી માંથી મેં મને ગમ્યું તે લીધું છે. હવે પાંપો મેનો? ને સર્વ સાક્ષી છે."

પેલા અવેરાનનો ધણી રડતો રડતો દુરિયાદ ગયો. પાદશાહની કમેરી બરાચલી હતી. બીરબલ હાજર ન હતો. પાદશાહે પોતાના દરબારીઓને ફરમાવ્યું કે આગમનના નિકાલ લાવો. સર્વ વિચારમાં પડ્યા. તેઓએ પેલા લુહારને તેડાવી મંગળ્યો તેનો બચાવ સાંભળી લીધો તેણે કહ્યું કે "શરત મુજબ મને જે ગમ્યું તે મેં એને આપ્યું. હવે એમાં મારે કંઈ વાંક છે, બદનવાજ?"

વાત તો ખેંચી. બદનવાજ પણ દાઢી પસરવા લાગ્યા. કમેરીને હવે એમજ લાગ્યું. કે પેલા અવેરાનના ધણીને રૂબરૂ આપે. એટલામાં બીરબલ આવ્યો. સર્વ ઉશ્કેટથી વાકેફ થયો. તેણે ડોકું ધુણવ્યું. અકબર સમજ્યો કે બીરબલ લુહારનો વાંક નેતો નથી. હવે તે નામદારે અવેરાનના ધણીને તેની શરત મુજબનો અવેજ મળી ચુકેલો ગણીને મુકદ્દમો કહાડી નાંખવા ધાર્યું, અને બીરબલની સલાહ પુછી.

"નહિ, બદનવાજ, એમ નહિ!" પ્રધાનજી બોલ્યા.

"ત્યારે વળી કેમ?" અકબરે ડોળા કહાડી પૂછ્યું, અને સઘળા દરબારીઓ બીરબલને બોલતાં બેસા.

બીરબલે લુહારને તેડ્યો. પુછ્યું કે "અરે બાઈ, તને આ બેમાંથી શું ગમે છે? પેટી કે અવેરાત?"

અવેરાત, મહારાજ!" લુહારે બંને હાથ બેઠીને ઉતાર દીધા. બીરબલને રાગનો ખીતાબ મળેલો હતો, અને તેથી હિંદુઓ તેને વધારે માન આપીને 'મહારાજ' કહેતા હતા.

"શરત શી છે?" બીરબલે ફરીથી પુછ્યું.

"મને જે ગમે તે હું એને આપું." લુહારે હાથ બેઠી, વાંકી ડોક કરી, નમનતાથી કહ્યું.

"બરાબર છે, ત્યારે તો તને અવેરાત ગમે છે; મારે અવેરાત સર્વ ધણીને હવાલે કરી દે," બીરબલે ચુકવ્યું.

"પણ મહારાજ! હું આગમાં માંયુ મારું તે આગમજ આ ધણીએ સર્વ દેખત મને કહેલું હતું કે તારે ગમે તે તું લેજે, અને તને જે ગમે તે તું આપજે. હવે મને ગમ્યું અવેરાત, તે મેં લીધું. ત્યારે તે એને શેતું આપું?" લુહાર રડવા લેવા થઈ બોલ્યો.

"ખરી વાત; પણ સાચે એવી પણ શરત છેની કે તને જે ગમે તે તારે એને આપવું; હવે તને તો અવેરાત ગમ્યું છે ત્યારે તારે તે અવેરાત એને આપવું બેઠ્યો."

આમ ચુકવીને બીરબલે પાદશાહ તરફ બેઠ્યું; પાદશાહ કમેરી તરફ બેઠ્યું અને સર્વેએ પસંદગીના સજ્જનો કહાડ્યા. પાદશાહે બીરબલના અદલ ધનસાઈની સ્તુતિ કરી.

ગુલશન.

Gulshan.

અધિપતિ—ભાગ્યજ્ઞા.

Head office —NAVSARI.

Bombay office—c/o Manek Printing Press
Grant Road.

London agent—Messrs E. W. Harwood &
Co; 21 Warwick Lane,
London, E. C.

હેડ ઓફીસ

મુંબઈ

લંડન એજન્ટ

હાર્વુડ એન્ડ કોં ૨૧, વોરવીક લેન,

લંડન, ઇ. સી.

—નવસારી

—કેર ઓફ માણેક
પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ ગ્રાંટ રોડ

—મેસર્સ ઇ. ડબલ્યુ

લંડન, ઇ. સી.

[પુસ્તક ૪ યુ]

જી

એપ્રિલ ૧૯૧૩

જી

અંક ૮.]

સાંકળ્યું.

વિષય.

લેખક.

પાન.

ભવતારણ્ય એં દિગ્ગજન અરોધમાં છે....	દા. એ. તારપોરવાળા.	૧૦
રેખ્ય ...	અધિપતિ ...	૧૨
Science Philosophy and Religion ...	Siavax R. Jariwala B. A.	13
ચત્ર—ચત્ર ...	રૂપાચાર્ય દોરબજી રથાડી ...	૧૭
ચાન્તી મોહમાં ...	જનવિકારી ...	૨૧
મેસમેરીઝમનો મારો પહેલો અખતરો (વાન્તી)...	મં. ડો. અસલા...	૨૫
ભિરબલ ચરિત્ર ...	પાંચનજી બરખેરજી દેસાઈ...	૩૩
દારેસા વગ્નો (વાન્તી)...	મોસ શીરીન ...	૩૭
વિધવા સ્ત્રી હાંસીને લાકડે । ...	કવિ બવાનીચંદ્ર નરસિંહરામ ...	૪૨
નીતિ જનક વિષયો ...	મીનાચંદર મણેકજી માદન...	૪૫
અલ્લશન વાળ્યે ગાથા ...	દીનસાદ એલજી સંજયી ...	૪૮
H. M. The Queen's Diamond Jubilee Absorbed ...	T. J. Desai Bar-at-Law	57
એ બધુ તાકરા કારણે...	Nazook...	60
તાણીને કો રહે છે અગ્નિ...	નાચુક...	૬૧
પ્રભુના અપાર શુભ ...	દો-સા-મીચી...	”
સ્વર્ગીય કવિ ...	એકવચસ એમ કવિ...	૬૨
તુલની આસીયત...	મીસ કીરી બેટન...	૬૩
સોલનના સ્થાપા ...	સોલન...	૬૫
	સોલન...	૬૬

“ભવ-તારણ ઓ ‘દિલનન’ અશોધમાં છે !”

લાવણી.

(રાહા : “ ગુલ ચમનમે ખીછછુ છુપા ખડા જહેરી હુએ.”

ખુદ અહુરમ જદનું માન અશોધમાં છે,
કુલ ભલાં અશો ઇન્સાન અશોધમાં છે,
પયગમ્બરની પયછાંન અશોધમાં ૧ છે,
આ છવનનું સનમાન અશોધમાં ૨ છે,
શુભ અકકલ, વાચા, — જ્ઞાન અશોધમાં છે.
આ દુનિયાનું પરદાન અશોધમાં છે,
તે જગવાલી યજ્ઞદાન અશોધમાં ૩ છે,
કુલ ભલાં અશો ઇન્સાન અશોધમાં છે. ૧
તે આલમ આલીશાન અશોધમાં છે,
તે સુખી સદાનું સ્થાન અશોધમાં ૪ છે,
નર—નારીની દામાન અશોધમાં છે,
આ દુનિયાના યજ્ઞમાન અશોધમાં છે
મજદાના કુલ ફરમાન અશોધમાં છે,
તે જહાંને રખ રહેઠાન અશોધમાં ૫ છે,
નર નેકોનું સત વ્યાંન અશોધમાં ૬ છે,
ભવ-તારણ ઓ “દિલનન” અશોધમાં છે. ૨

દા. એ. તારા પોરવાળા.

* યજ્ઞશને, હા. ૧૨—૩. ૭.

૧ યજ્ઞશને, હા. ૯. ૩. ૧૩—૧૪—૧૫.

૨ યજ્ઞશને, હા. ૫૦ ૩. ૧૩.

૩ યજ્ઞશને, હા. ૧. ૩. ૧.

૪ વહીદાદ, પ. ૧૯ ૩. ૩૬.

૫ વહીદાદ, પ. ૧૯ ૩. ૩૬.

૬ યજ્ઞશને, હા. ૧૨ ૩. ૭.

પેઇન કીલર.

Pain Killer.

પેરીડેવીસ તું પેઇન કીલર દુન્યાનો સૌથી શ્રેષ્ઠ અક-
સીર ધરાવ છે. આજ સીતેર વર્ષ થયાં દુન્યાના દરેક ભાગમાં
તે વપરાય છે. આજે તેનો ખુદો ખપ હોઇ તે આગેવાન જગ્યા લે છે.

દુન્યાના દરેક ભાગમાં દરેક જણ એ વાપરે છે.

મધરાતના એકાએક તમને આકરાં થઇ આવે ત્યારે ડા-
ક્ટર ને બોલાવવાની દોડ દોડ કરી દુખ ખમવાની જરૂર નથી.

ગરમ પાણીના અડધાં ગ્લાસમાં પેઇન કીલર એક ચમચો ભરી નાંખવું અને જરા ખાંડ
યા સાકર નાંખી પી જવું. જોઇએ તો ફરી અજમાવવું; પણ ઉપાય તદ્દન સમજાણ છે.

મરડાથી દુખી થતા ભલા રડીક! નકામો કાં હેરાન થાય છે! તારે માટે
આકસીર ધરાવ તૈયાર છે. બધા શા માટે દીલ કરે છે? બાટલી સાથે આપેલી સુચના
સુજ્ઞ પેઇન કીલરનો ઉપયોગ કર ને પછી જો કે તમે યોગ્ય નેવા થાઓ છ કે નહિ!

અકસમાત નેવા કે જખમ, ચીરા, સોજ, ચાંદાં, લચક વગેરે પર પેઇન
કીલર સૌથી ઉત્તમ ઉપાય છે.

દુન્યાના દરેક ભાગમાંથી હજારો સરટીફિકેટ વગર માંગવે આવી આ
પેઇન કીલરની ફત્તેહ અચુક સાબિત કરી આપે છે.

શીં. કે. એસ. ઇવાન્સ, લોન્ડન બર્મોથી લખે છે કે:—

“પેઇન કીલર વગર મારું માથું સદજ પણ ગળડે તેમ નથી. મારી નિરાશમાં તારકાન
જીક ઉપયોગ મારે છે એક બાટલી ઉમેરાં રાખું છું. નેવાં બધાંઓ લોહી છુદાણ આંજળી
કે ખત લઈ આવે છે કે તુરત પેઇન કીલર તેમને આરામ કરી દે છે. એક બીજી બાટલી
મારા બોરડામાં છે ને ત્રીજી મારી સુસાકરીની બેગમાં છે. જેમાં બીસ વરસ થયાં હજારોએ
પેઇન કીલર ફત્તેહમંદીથી વાપરું છે.

દક્ષિણ હિંદુસ્તાન ખાતેના બ્રિટિશ વૈદ્ય શીં. એચ. હર્બીઆ લખે છે કે “હમારી બો-
રડાને માં પેરી ડેવીસનું પેઇન કીલર સૌથી ઉત્તમ દવા થઈ પડી છે. આજ કાંઈ જરૂરો થયાં
હમે તે વાપર્યો છીએ અને આંતરડાના દુખારા, આંકરાં અને મરડા પર તો આ પેઇન
કીલર અચુક ફત્તેહમંદ છે.

દરેક દવા વેચનારને ત્યાંથી મળશે.

નકલીઆઓથી સાવચેત રહેજો.

એકજ પેઇન કીલર દુન્યામાં ઉત્તમ છે

અને તે

પેરીડેવીસનું.

પામઆલા થું છે!—મેડરેયાનો ફરમન.

હુમારી રીંચુ કોલમ.

એહિશતે-શદદાદ અથવા ખાજે ઇરમ

નામનુ ઇસ્લામી તવારીખનું પુસ્તક હમને એના પ્રયોજક મીં મોહમદ અહમદ તરફથી રીંચુ માટે આજ કેટલોક વખત થયા આવ્યું છે. આ પુસ્તક અસલ ઇસ્લામી તવારીખનો એક ચાનક આપનારો બનાવ રજુ કરે છે. તે દરેક ઇસ્લામી ભાઇએને વાંચવા જોગ છે. ઇસ્લામી ધર્મનો ખુબીએ અજરા અને નિકાબપોશના કુંક વિવાદ પરથી રહેજ માલમ પડે છે. આ પુસ્તકના પ્રગટ કરનાર અને પ્રયોજક મીં મોહમદ અહમદનો આ પહેલો પ્રયાસ છે. મીં મોહમદ અહમદ એડીટર મેમ્બર પ્રકાશનાગરેવી સ્ટ્રીટ મુંબઇ લખવાથી રૂપિયા એકની કિમતે મળી શકશે.

જાગે ખાલકન-ટર્કો ખાલકન ચુક્ક.

ઉપજા નામનું ટર્કો-ખાલકન સુદનાહેવા-લનું પુસ્તક તેના બનાવનાર ઇસ્લામી લેખક મીં મુનશી તરફથી અમને અભિપ્રાય અર્થે મળ્યું છે, જે કે આ પુસ્તક હમને તે

બહાર પડતાંજ મળી ચુક્યું હતું: પદ્મ તેનો અભિપ્રાય બાંધવો અવકાશ ઉપર મુલતવી રાખેલો હતો.

આ પુસ્તક માટે મીં મુનશીએ ખુબ પરિશ્રમ ઉઠાવેલો જણાય છે. તેમાં લગાઇનો તુલોતવીદ હેવાલ-સુલેહની કોનફરંસ લંડનમાં મળી ત્યાં સુંધીનો સમાવવા ઉપરાંત, મરહુમ સોપેહસાહાર મીં નાઝીમપાશા અને તેવાજ બહાદુર ટર્કી લડવૈયા મીં અબદુલ્લા પાશાના ફોટોઓ આપવા સાથે લગભગ બેસો પાના એ તેની જગ્યા રોકી છે.

તેની કીંમત માત્ર રૂ. ૧) રાખવામાં કર્તાએ ડહાપણ બરી નેમને જે વધુ પ્રચાર કરવા માટે રાખેલી જવાય છે. આ પુસ્તક ખાસ કરીને ઇસ્લામીએને વાંચવાજોગ છે અને તે સાથે ઇતિહાસના શોખીનો માટે પણ તે જરૂરી છે. હમો તેના લેખકને દરેક ફતેહ ઇબ્દીએ છીએ અને આશા રાખ્યે છીએ. લગાઇના ઉલ્લા ભાગની હકીકત પણ મીં મુનશી બીજા ભાગમાં પ્રગટ કરવા સમર્થ થાય.

અધિપતી.

“ દરેક સ્ત્રીઓ માટે ”

જાણીતો હુમારી આંસુવ.

પેટનાં દરેક દરદા માટે રામબાલુ ઇલાજ છે. નીચમસર અટકાવ લાવી ગર્ભાશય સાફ રાખે છે.

કીંમત ૪ ઐસ ખાટલીના રૂ. ૨-૦-૦

વાઘની ચરખી—સંધી વા માટે જગમસીધ તાલકાલીક ઇલાજ છે કીંમત

ઐસ ૧ ના રૂ. ૫-૦-૦

મલવાનું ઠેકાનું હાકેટર ડીં એચ. બટ.

નં. ૩૮ જામલી મોહલો મુંબઇ.

SCIENCE, PHILOSOPHY AND RELIGION.

(For Gulshen)

(By Siavax R. Jariwala, B. A.)

The grounds on which the belief in a revealed Religion is to be posited are, I am afraid, not very trustworthy. People in whose time God is supposed to have sent messengers with holy books on earth from time to time, were not very enlightened, and it is very likely that they might have taken a juggler like Mino the Mystic for a prophet. Whether Christ, Mahomed, Zoroaster, and Buddha were real messengers from Heaven or were simply great scientists & ethical philosophers or social reformers far in advance of the age in which they lived is a very controversial subject for adebt, and such a very fruitless discussion it is out of my scope to undertake here. Whether prophets or pretenders, it is a matter of fact they have left certain valuable books of literature, mostly allegorical and symbolical. Now from

these books we learn that every great revealed religion of the world has two sides, the doctrinal side and the ritualistic side. Every Religion contains certain beliefs, e. g. belief in the existence of an Omnipresent, All powerful Deity, in the existence of another world, Heaven and Hell, the day of Judgement etc. Similarly there is no religion without some sorts of rites & ceremonies, some kinds of offerings or sacrifices, observances & prayers. The rituals are posed to be very mysterious. All attempts to explain them scientifically have terminated in fantastic conjectures. The world of prayers are known in the Zoroastrian religion as Manthras, and in the Hindu religion as Mantras, both words meaning 'words of mystery.' It must be necessarily a mystery to man what this mystery means, for if

man could explain it, it would no longer be a mystery. Those then who attempt to connect Religion with science and try to unfold the religious mysteries by means of their reason, resemble those who, to use a couple of Prof. James's illuminating similies, who try to sieze a spinning top to catch its motion or try to turn up the gas quickly enough to see how darkness looks. As a snow flake crystal caught in the warm hand is no longer a crystal but a drop, so a religious mystery as explained by science is not a religious mystery explained, but only a product of imagination. In short, I say, it is as preposterous to test the rules of religion in the crucible of Reason it is to test a man's intel. by taking out his brain and rubbing it against a wall. Science and Religion as such have nothing to do with each other. Science is a matter of Reason; Religion is a matter of Faith.

We started then with the attitude of the common man towards the world and traced the path from the ordinary to the scientific and from the scientific to the philosophic consciousness. The last form marked for us the limit between the spheres of Reason, and of Faith and also showed how the Postulates of

morality, which we called beliefs of natural religion according to our definition of the term, tallied in all respects with the doctrinal part of all great revealed religions. Lastly we pointed out the absurdity of trying to explain the ritualistic element of revealed religions by the conceptions of science. Although reason is unable to understand and explain Faith on account of its own inherent weakness, let us not therefore laugh at Faith, which is our only intuitive eye to look at and admire the Divine Beauty !!

Thus far we have been constructive. We have tried to fortify our position, which the ramparts of Reason seem to be making invulnerable. Now let us carry an expedition into the enemy's camp. Let us cut down his feeble arguments by the sword of reflection and our duty is done.

Some months back we Parsi Elphinstonians passed a happy religious evening at the Albless Baug. On that occasion we had the pleasure of listening to a long and entertaining discourse on the relation between Science and Religion delivered by our that evening's guest Mr. Vimadalal. (To be continued).

મેલીન્સ ફૂડ.

Mellin's Food

હાથ લગાડ્યા વિના તૈયાર કરેલો

બચ્ચાં અને અશક્તો માટે

રામબાણ દલાળ

બચ્ચણથી તે ઘડપણ સુધી ઉપયોગી
થઈ પડે અને તંદુરસ્તી ને મળ્યુત
રાખે એવી સંપૂર્ણ રીતે તૈયાર કરેલા
ખોરાકમાંથી આ બનાવવામાં આવ્યું છે.

મેલીન્સ ફૂડની બનાવટ આખાં હિંદ, બરમા
અને સીલોનમાં દરેક દુકાનદારને ત્યાંથી વેચાતી મળે છે.

જ્યાંબધના આડત્યા;

મેસરસ લેધમ એબર ફ્રાન્કી એન્ડ કો. — મુંબાઈ.

નક્કર સોનાનું ઘડયાલ સુરત.

FRANK'S

જેક સદર પેટીની ખાસ માંગણી અજમાવવામાં તમને કરશે ખર્ચ થનાર નથી.
ચિત્રમાં જણાવેલાં હિંદનાં આ બે શહેરોનાં ખરાં નામો જેઓ લખી
પાકલશે અને હમારી શરતો કબુલશે તેમને હમો બેટ તરીકે ફરતે કલાસ સરકાર
પ સાચનું નક્કર સોનાનું ડપ રૂપ્યાનું બાનુઓનું ઘડયાલ સુરત આપીશું
દરરોને રૂપાનું ઘડયાલ મળશે.
જેક કાગળ પર તમે ઉપલાં નામો લખી તમારાં સરનામાં વાણ પરબીડ
આનાનાં ટીકોટ સાચનું બીટી મેસરસ ફ્રેસોઝ એન્ડ કો. ૧૦, ગ્રોસવેનર
સ્ટ્રીટ, રીસ હાઉસ લેધમ, બર્મિંગહામ. ઇંગ્લાંડ તરફ મોકલજો. ઘડયાળ સાથે
રૂપવા હિનામ જીતનારે સાંકળી ખરીદવી પડશે. કાગળ લખતી વખતે "ગુલશન"
નામ ખાસ જણાવશે. ગઈ વખતે હિનામ જીતનારાના નામો:—
લિસ જી. ગ્રેગ કેર એફ. પી. ડબલ્યુ. આઈ. દીનાપોર. આર. એસ. ઇડયા. મી. આર. એસ.
સેલતાકયા. ૨૯, જીજીભાઈ દાદાભાઈ રોડ, મુંબાઈ.

કવીનીનના ધીયારા શા માટે લેજો છો ? — ખામઆલા વાપરશે.

ચવ-ચવ.

(ગુલશન માટે ખાસ)

લગ્નનાર—રૂપાંબાઈ દોરાબજી રખાડી.

અસહવારે બનેલા બનાવોમાં, કેટલાંક કારણોના કારણે માલમ પડે છે, તો કેટલાંક વાંચવા —વખાણવા અને ગંભીર ગોર કરવા યોગ્ય ના મળી આવે છે. કેટલાંક ચાલક સાથે બોધ વાંચનારને આવે છે, જેથી તેમાંનાં યોગ્ય ઉપદેશો મધ્યમાં હોવા મારા વાંચક વર્ગ માટે રજૂ કરવાની ખારી છતાં સા ઘણી નથી શકતી:—

“ધરમાં નથી!” કાંઈ એક આસામી એકવાર પોતાના એક કવિ-મિત્રની મોસાકાને તેને ધરે ગયો. પરંતુ કરતાં તે ધરની કાર-બાદે જવામ દીધો કે, “ધરમાં નથી.” તે આવનાર આસામીની ખાત્રી હતી કે, ને એ પોતાના શેઠના શીખવા મુજબ બોલું બોલતી હતી, અને તે કવિ ધરમાં જ હતો. પરંતુ તે કવિ પચુપ ચાલી ગયો. યોગ્ય દિવસ પીતા કેડે ને કવિ પોતાનાં એ મિત્રને મળવા ગયો. બારણું ઉપર પરપૂજ કરતાં તે આસામીએ ધરની અંદરથી ધોડો પાડી કહ્યું:—“હું તમારો સાહેબ જોળખતો નથી શું?” પેલાએ માંહેથી ઉતર વાળ્યો કે—

“તમે બહુ મુખ જણાવ્યો છો, હું તમારે ધરે મળવા આવ્યો, અને તમે “ધરમાં નથી!” કરી તમારી ચાકરડીએ કહ્યું અને તે ચાકરડીને મેં ખરું માન્યું, અને તમોને નો હું પોને કહું છું તોપણ તમે ખરું માનતા નથી! એ કેવી મુખાંહી!”

એ પેલીસ નામનાં તે જાનાનાં વિખ્યાતિ પામેલા એક મહાન ચિતારાએ એકેકાનકર

બાદલાહતું ચિત્ર ચિતાર્યું, જેની ખારીક તપાસ લેતાં જેવી વખાણ કરવી જોઈતી હતી તેવી તે બાદલાહે નહીં કીધી. એવામાં તે બાદલાહની સ્વારીનાં ધોડાને અંદર લાવવામાં આવ્યો; તે ધોડાએ પેલા ચિત્રમોનો ધોડો છવતો ધોડો છે કરી સમગ્ર ખંખાર મારી ધુરંધરા લાગ્યો, જે ઉપરથી તે ચિતારો “બોલ્યો—મહાંપનાંહ! તમારા કરનાં તમારો ધોડો ચિત્રનો અમટે પરિકા જણાવે છે!” બાદલાહ હસી પડી ખાત્રી કમ્બલ રાખી.—

દિલસુદ્રે ગમોછનીસ પોતાની મરવાની વખતે કહીયો કે, મરણ પડી તેનાં શરીરને ભૂમિદા નદિ કરવું, પણ એમજ ખુશ્ખું નાંખવું. “શું શરીરને જંગલી જાનવરો અને પક્ષિઓને ભક્ષ મુકવું!” તેનાં મિત્રોએ અડ લીધી. “નહિ—નહિ—” તે મરનાર બોલ્યો:—“મારી આગળ એક લાકડી મુકી છોડજો, હું તેમને હાંકી કહીશ.” “તમે શી રીતે હાંકી કાઢવાનાં હતા, તમોને તેઓ જણાવાનાં જ નથી.” “જે તેમજ છે તો તે પક્ષિઓ મને ખાસે તે શી રીતે મને જણાવાતું કે લાગવાતું છે વાદ.” તે દિલસુદ્રે ઉતર વાળ્યો.

મેરાડિન્યાના રાજા એકેકાનકરને એકવાર શેહેરની બાહાર નીકળતાં મંદીરના દેવે ચેતવણી આપી હતી કે, મહોટે દરવાજા બાહર પડતાં જે કાંઈ પહેલે સામો મજે તેને ખારી નાંખવાની આજ્ઞા આપી મુકવી. એવું બન્યું દરવાજાની બાહર પડતાં એક ગધેડું હાંકનાર

સામે મળ્યો. તે ગધેડું હંકારી લાવતો હતો. તેવો જ તેને ઉતાવળે લઈ જઈ ગરદન મારવાનો હોકમ બાદશાહે આપ્યો. પેલાં ગધેડાવાળાએ પોતાનાં જેવા એક નિર્દોષને એવી સખ્ત સખ્ત એ પોહોંચાડવાનું કારણ બજાવવા માગ્યું. એલેકઝાન્ડરે પોતાનાં બચાવમાં મંદિરમાંનાં દેવની આસા કહી, જે બજાવતાં તે ગધેડાવાળો બોલ્યો “જહાંપનાહ ! એ દેવે મને નહીં પણ ખીજાં કોઈને શિક્ષા આપવાની ફરમાવેલી લાગે છે, કાં કે, હું જે ગધેડું હાંકી લાવતો હતો તે ગધેડું તમોને પેહેલે તો મળ્યું. હું તો તેની પાછળ ચાલતો હતો.” એલેકઝાન્ડરે પેલા આસામીની ચતુરાઈ ભરી વાત ઉપર ખુશ થઈ, પોતાની બુલ સુધારી અને ગધેડાંને મારી ન આપ્યો.—

કેનીન્સ નામનો એક રોમન સરદાર કામકાજ છોડી મોજ મારવાનો વિચાર કરી સીરાકુઝ ગયો. ત્યાં વારંવાર બોલતો કે ત્યાં કોઈ કુલ વાડી વેચાની લઈ ત્યાં પોતાના ગોઠ્યા અને મિત્રોની સાથે રહેવા ગમે છે, જ્યાં કોઈ ખીજાંની નડતળ નહિ હોય. એ એ વાત બાહાર પડતાં ત્યાંના પાછથીન્સ ના મના અક શરદે તેને કહ્યું ત્યાં તેની એક સરસ કુલવાડી છે—તે વેચવાની નથી પણ ભણેને કેનીન્સ પોતાનીજ હોય તેમ ખુશીથી વસે વાપરે. સાથે લાગું તેજ વાડીમાં બીજે દિને રાતનું ખાણું લેવાનું નોતરું પણ કરતો આપ્યો. તે સરદારે ત્યાં જમણુ લેવાની કચુલાત આપી. બીજે દિને તે વાડીમાં ભપકાદાર મેજબાની તૈયાર કરવામાં આવી. તે માલેક પોતે શરદે હોવાના સ બજે ત્યાંના સઘળાં નાનાં મોહટાઓમાં જખરી લાગ વગ ધરાવતો હતો; તેણે ઘોઝાક માછીને તેડી આગ્રહ કર્યો કે તે દિને તેઓ સર્વેએ વાડીનાં આગલા ભાગ તરફજ સઘળી ગરબડ રાખવી અને બધી માછલીઓ ત્યાંથીજ પકડવી અને તે પછી જે જે કરવું તેની ગોઠવણુ તેઓ સાથે કીધી.

બરોબર ઠેરવશે એ વખતે કેનીન્સ સરદાર ખાણું લેવા તે વાડીએ આપ્યો. ખાણું ધણું ભપકાખંધ ગોઠવેલું હતું અને તેમની નજર સામે સંખ્યાખંધ હોડીઓ અને મછ વા પડેલા હતા. ચોડેકવારે કેટલાક માછીઓ, વાડીએ પોતપોતે પકડેલી માછલીઓ લઈ આ બ્યા—માછલાં બધા પેલા બાંકરના પગ આગળ નાંખ્યાં. જે જોઈ પેલા સરદારે પુછ્યું. પાછથીન્સ આ શું ? આટલી બધી માછલી અને આટલી બધી હોડી ને મછવા હાં ?”

“અરે સાહેબ—” પેલા ‘શરદે’ ઉત્તર વાળ્યો એમાં નવાઇ નેવું કાંઈએ નથી. સીરાકુઝની સઘળી માછલીઓ આજ જ બ્યાએ એકઠી થાય છે; અને હાંના લોકોને મારી વાડી વગર ચાલેજ નહિ.” કેનીન્સ સરદારનું જીગર તે વાડીનો માલેક થવા માટે તલપાત્ર થવા માંડ્યું. તે વેચાતી આપવા માટે તે શરદેના કાલાચાલા કરવા માડ્યાં. પહેલાં તો તે શરદે વાડી વેચવાની આનાકાની કરવા માંડી અને હરકત ઉઠાવી. ડુંકમાં તે સરદારની ઉમેદ પાર પડી. પૈસાવાળો હોવાને લીધે તે શરદે મોંઠ માંડ્યું દામ આપી તે ખરીદ કીધી. બધું ખતમ થયું અને તે લોક ખુશીથી જમી ખાઈ ધરેધર ગયા. બીજે દિને કેનીન્સ સરદારે પેલાના દોસ્ત આસનાઓને વાડીએ આવવાનું આમંત્રણ કીધું અને પોતે સંકારેથી ત્યાં ગયો ત્યાં જઈને જુએ છે તો એક પણ હોડી કે મછ વાની જાત મળે નહી, કે કોઈ માછીઓ નજરે પડ્યા નહિ. એ જોઈ સરદારે એ વાડીના એક પાંડોરીને પ્રશ્ન કર્યો કે, “માછીઓના કંઈ તરેહવાર છે કે શું આજે જણાતા નથી ?”

“કાંઈ તરેહવાર હોય તેની મને કશી ખબર નથી. પણ એજમ્યા ઉપર માછીઓને માછલી પકડવાનો ધારો નથી. મછ કાઝના બનેલાં, બનાવ ઉપર મને ઘણી તાજુમી પેદા થઈ હતી. એ સાંભળતાં તે મૂર્ખ સરદાર કોધે બરાથો ખરો, પણ શું કરે કંઈ ઇલાજ નહતો.

નામાંકિત ચિતારો એપેલીસ ને એવી ટે વ હતી કે પોતાના ચિત્રની પાછળ છુપાઈ બેસી આન્યાં ગયાં તે ચિત્રની કાંઈ ખોડ ખાંપણું કા દતાં સાંભળતો હતો અને સુધારતો હતો. તેએવું માનતો હતો કે રાહસીઓ વધુ સમ્પત્તિ શુભ દેવ શોધી કાઢે છે જે સુધારવાને એનાથી બ ની આવે એવું કહે છે કે, એક વાર એજ રીતે પોતાનું એક ચિત્ર બહાર મેલી તેની પા ણ પોતે છુપાઈ બેઠો હતો તેવામાં તે રસ્તેથી એક મેલી પાસર ચયો, અને પાસર ચતાં તે ચિત્રમાં ચિતરેલા નેહાની કાંઈ ખાંપણું નેહ બખડતો ગયો, તે સાંભળી તે ચિતારાએ તેમાં તો ફેરફાર કીધો; બીજે દિને ને ફેરફાર કર્યો તેજ મેલીએ નેહ પુલાઈ ગયો, અને તે ચિત્રના પગની કાંઈ ખાંપણું કાઢવા લાગ્યો, તેટલાંતાં આગળ રહેલા ચિતારાએ તુરત તે ચિત્રની પાછળ થી ડાક્યું કાઢી કહ્યું:—“નહીં નહીં; બીજી ચીજોની ખોડ ખાંપણું કાઢવાનો મેલીને હક્ક નથી.” પેલો ચાટ બની નીચી ઝૂંકીએ ચાલતો થયો.

આગસા જમાનામાં એ નામાંકિત ચિતારા એકજ શહેરમાં વસતા હતા. એકનું નામ ઝ્યુક્સીસ, અતે બીજનું નામ પારહસીસ, હતું. એ બન્ને ચિતારાએ એક વાર પોતાનાં હુન્નરની કમીએવીયત માટેની ચરસા ચરસી ઉ પર ચડ્યા. ઝ્યુક્સીસ ચિતારાએ એક દ્રશની લૂમ ચિતારી તેમાં કુદરતની એવી અબેહુમ નકલ કરવામાં ફતેહ પામ્યો, કે પ ક્ષિએ છેત્રાઈ તે ચિત્ર આગળ ઉઠી આવતાં અને ત્રાંસ મારતાં એ પછી પારહા સીસ ચિતારાએ પોતાનું ચિત્ર બાહાર કા ઢ્યું; જેમાં શયનું કપડું ચિતાર્યું હતું. એવું સરસ તે ચિતાર્યું હતું કે ઝ્યુક્સીસ તે નેહ છેત્રાયો અને ચિતાર ઉપર ઢાંકેલો પાદો છે એમ સમજી ખસેડવા ગયો. એમ કરતાં પોતા ની બૂલ નેહ ત્યારે હુન્નર શ્રેષ્ઠતાઈ પારહાર ને પોતે કબૂજ રાખી તે બોલ્યો—“એ

તો માત્ર પક્ષિએને છેતર્યા” બીજા એક પ્રસંગે ઉપર ઝ્યુક્સીસ ચિતારાએ એક છોકરાનું ચિત્ર ચીતાર્યું; જે છોકરાનાં માથાં ઉપર દ્રશની ટોપની ચીતેલી હતી. પક્ષિએને તે ચિત્ર આગ બે ઉઠી આવતાં નેહ તે ચિતારો વધુ-બોલ્યો ‘મે’ છોકરાનાં કરતાં દ્રશનું ચિત્ર વધુસાર પાડ્યું; કાંકે જેની ચતુરાઈથી ને દ્રશની ટો પક્ષી ચીતી તેવીજ ચાતુરાઈ એ છોકરાને પણ ચિતર્યો હોતો પક્ષિપાસે આવતાં બીહતે.

એપેલીસ અને પ્રોટોજની એ બન્ને ચિતારા તે લોકનાં જમાનામાં અતિ નિ ખ્યાલી પામેલા હતા. પ્રોટોજની, રાહસ માં રહેતો હતો. એપેલીસ ચિતારા જે બી બ ચિતારાને માત્ર તેના હુન્નરની વખાણ અ ને કિર્તિથીજ આજળખતો હતો, તેનાં ચિત્રો પો તે વ્તે નેહ આવવાને ઉત્ક્રાંકિત બની ત્યાં સ ફર કરતો ગયો. રાહસ પટ્ટોચતાંજ પાદરો તે “શ્ચુરિશ” એ ગયો. પ્રોટોજની ઘરમાં નહિ હતો, પણ એક બૂઠી રત્તી, લાકડાંની ઘો ડી ઉપર ચડાવેલા એક મ્હોટા ચિત્ર ઉપર એા કી રાખતી બેઠી હતી. તેણીને પુછતાં ઉત્તર વાળ્યો કે તે ચિતારો બાહાર ગયેલો છે પણ દ્રાણ તેને પુછતુ આન્યું હતું કરી કહ્યું? તેણી એ સવાલ કીધો. “કહેને કે આ માણસ.” એમ બોલતાં એપેલીસ ચિતારાએ ત્યાં પડેલી પીંડી ઉંચકી રંગમાં બોળી એક અતી નાણુક લીટી તે ઉપર બેચી કાઢી—ગયો. પ્રોટોજની ચિતારો ઘર આવતાં તે છુદ્યાએ તેને સઘણ કહ્યું. તે નાણુક લીટી પડેલી નેત્રાંજ તુરત તે બોલ્યો “ખરખર એપેલીસ ચિતારો આવેલો હોવો નેહક્રિએ, કાંકે તેના સિવાય કાઈ એવું નાણુક કામ એવીસસાધથી કરી ન શકે. પંડી તેજ લીટી પાસે તેનાં કરતાં નાણુક એક લીટી દોરી અને કહી ગયો કે, ને તે પુરૂષ -પાછો આવે તો આ લીટી દેખાડી કહેને કે તમે આ માણસને શોધો છો? એવે લીસ પાછો આવ્યો અને તે લીટીની સોટથી બી છજતી નાણુક સફાધાર લીટીએ એકેક કરતાં બધીઆતી અને સરસ બધાં લગી કેનાણુકમાં

નાજીક લીટી દોરવાની પણ જગ્યા રહી નહીં. ટ્રોટાઇની ચિતારો તે જોઇ બોલ્યો “હું હાર્યો” એમ બોલી તેની મોઢાકાતે બંદરે ગયો.

ડીમોસથનીસ વકીલ એકવાર એક મોહોટા આરોપ માટે એક આસામીનો બચાવ કરતો હતો. ત્યાનાં ન્યાયધિશને ‘કેસ’ ઉપર બરોબર લક્ષ નહિ આપતાં ‘જોઈ’ તે બોલ્યો:— “તમે મારા હાથી જરા ધ્યાન આપો તો હું એક તાંજુબી ભરી અને રમુછ વાત સાહેબને કહું” એ સાંભળતાં તેઓએ પોતાના કાન ઉભા કરીયા. તે વકીલે બોલ્યા માંડ્યું:— “કોઈક જુવાન્યાએ એથેન્સથીને મેગારા જવા માટે એક ગધેકું ભાડે લીધું. એ મુસાફરીનાં આરસામાં બપોરનો સૂર્ય ઘણો સખ્ત તપવા માંડ્યો, અને આ સાયરા લેવા માટે કોઈ છાંપડો કે દરખત પણ માર્ગમાં મળે નહિ. તે જુવાન્યાથી જમારે તાપ નહિજ સહેવાયો ત્યારે તેણે પેલા ગધેકું ઉપરથી સામાનની ચુલુ ઉતારી અને પોતે તે ગધેકુંનાં છાંયડાં તળે આસરે લીધો. પણ તેનાં હાંકનારે તેને તેમ કરવા નહીં દીધો. એવી દાટી આપીને કે તેણે ગધેકું ભાડે લીધું હતું ખરું, પણ તેનાં છાંયડાંનું

કુંકાંઈ ભાડું નહિ આપ્યું હતું. ખીજો તેની વિરુદ્ધ એવી તકરાર રચી કરતો કે ગધેકુંનું અને તેનાં છાંયડાંનું બન્નેનું ભાડું આપેલું છે, અને ગધેકું ભાડે રાખ્યું તેમાં તેનો છાંયડો પણ ગણાયો. એ તકરાર તે બન્નેની વચે એવી ગરમા ગરમ ચાપી કે સેવટે બન્ને

એ અરસપરસ હાથ ઉગામવા માંડ્યા. એ મંકરતાં તેઓ કોર્ટ ચડ્યા — “એટલા લગી બોલતાં તે વકીલે પેલા ન્યાયધિશને ઘણુંજ ધ્યાનથી તેની વાત સાંભળતાં જો ને તે એકાએક બોલતો મુંગો રહી ગયો અને પોતાની જગ્યાએથી હુલ્લ ઉતરી પડ્યો જડને કાલાવાલા કરી તેને પાછો તેડવા લાગ્યા અને તેની કહાણી પુરી કરવા આગ્રહ કરીયો. એ જોઇ વકીલ બોલ્યો:— “એ શું હશે કે તમે એક ગધેકુંની કાહાણી વાંચ્યો છો, પણ એક માણસનો જીવ જોખમમાં પડ્યો છે તેનો મુકરદમો સાંભળવો તમોને બોળ સમાન લાગે છે?” એ સાંભળી તે જડને શરભાઇ વાંકા વળ્યા અને તે કેસ ઉપર લક્ષ આપવા લાગ્યા.

એક વિનતિ.

ચાલુ જંગલો તથા નવા પ્રેસમાં ગોઠવાતી નવી મશીનરીઓને લીધે આ અંકે વખતસર બહાર પડ્યો નહિ તે માટે દીવગીર છીએ, પણ એ અધી મુંઝવણો હાલ ટળી ગઈ છે એટલે અંકો હવેથી નિયમિત બહાર પડતા જશે તેની ખાસ ખાત્રી આપવામાં આવે છે. અધુરામાં પુરું અધિપતિની નાદુરસ્ત તબ્યતને લીધે વધુ દીલ યથ હતી, શ્રાદ્ધકોની ઇતિમદરીને હમોને આથી ખ્યાલ આવ્યો છે પણ જેઓએ હમોને પુછાવ્યું છે તેમને પત્રથી તુરત જવાબ આપવામાં આવ્યો હતો. મીં ભાગ્યાની નાદુરસ્ત તબ્યતને લીધે ચાલુ વાતોની વફતો પ્રગટ થઈ શક્યો નથી.

વાર્તા મોહમાં.

(ગુલશન માટે ખાસ.)

અખનાર—વૃદ્ધવિદારી.

મનને આનંદ ઉપાત્તવે એવી વાર્તાઓ 'લખવાનું' મહેને લગભગ ચારેક વર્ષથી અવસર લાગ્યું છે, આથી કરીને ઘણા ખરા પ્રસિદ્ધ એવો મહારા વાંચકામાં આવી ગયા છે. તેમજ મહારી ખેડવાની ઓરડી તે એક ન્દાની લાખએસીજ ખની રહી છે. આ પુસ્તક સંમદમાં હાલમાં નવલકથાઓ, નાટકો હદિનિદાસો વિગેરે બહુ બહુ જાતનાં પુસ્તકો છે. મહેને લેની કલ્પન નહિં રાખવાથી અમલ્ય એવો ફરસો બરમ રચાને પડ્યા હતા. આવી પુસ્તકોની દસા મહારા એક વાર્તાના પ્રેમી મીત્રે જોઈ ત્યારે લેખે કહ્યું—'અરે, આ પુસ્તકો-તેમાંની આ પુસ્તક નવલકથાઓ તે બરાબર સંભાળથી રાખો. એક કખાટ લઈ તેની જાતમ પ્રમાણે બપાર્યા કરો. "

મિત્રની સલાહનુસાર મહેને એક કખાટ ખરીદ્યું તથા તેમાં પુસ્તકો ગોઠવવાનું કામ મહેને મારી સ્ત્રીને સોંપ્યું. પુસ્તકો કખાટમાં બંધી રચા પછી મહારી સ્ત્રીએ કહ્યું. " કખાટ માં તો એકથી નવલકથાઓજ સમાવેશ થયો. બાકીનાં વિજ્ઞાન, હદિનિદાસવિગેરે પુસ્તકો ગોઠવવાની લેખેમાં સમયક નથી. એટલુંજ નહિં પણ એ પુસ્તકો ઉપર ધૂળ પણ એટલી બધી લાગી છે કે, તે ઘણાંજ ખરાબ થઈ ગયાં છે. "

મારી સ્ત્રીનું આનું પશ્ચાત્તી કહેવું સંભળી મહેને હસતાં હસતાં લેખેને કહ્યું. " હેમાં પુસ્તકો નો ચો અપરાધ કે કખાટમાં પુલકા જમ્યા છે લેખેમાં તે પુસ્તકો મહેને ત્યાં ગોઠવ. "

મહારી સ્ત્રીએ કહ્યું—'પુસ્તકો ધાબાજ ગોઠવવાના છે તેથી કરીને લેખેને પડ્યાં રહેવા દીધા છે. "

મહારી સ્ત્રીની સમજ પ્રમાણે લેખેનું કહેવું તથા લેખેનો પશ્ચાત્તી કાંઈ જોડો નહોતો, કારણ લેખેને નવલકથાઓ વાંચવાનો પગો શોખ હતો. બીજા પુસ્તકોની લેખેને વિશેષ દુન્યાર નહોતી.

તે દિવસથી લેખેને માલમ પડ્યું કે—આશુ-સનું મનોરમ્ય આનંદ તેમજ નીતિપર્યું કરવા ને માટે નવલકથાઓનો મદિમા ઉત્તમ છે. સંમાર આનંદરત્ન સમાજની સ્થિતિરિતિનું, દેશેદેશના રીતિરિવાજનું, અનિવાર્ય બાબતોનું વિગેરે ધણા પ્રકારનું જ્ઞાન બહુમત નવલકથા વડે આનંદથી મેળવી શકે છે. એટલુંજ નહિં પરંતુ ચાહેલા અવને વાર્તાવાંચનથી કાંકે જ્ઞાન મારે સાંતિ પણ મળી શકે છે. વાંચનાં મદિ-મા એવો છે કે કેટલીક વાર્તાઓ વાંચી નિરાશ થયેલાં પ્રેમી પુરુષોએ આનંદલ્યા કર્યાના દાખલા પણ મળી આવે છે. કેટલાંક યુવક યુવતીઓનું અવન સંવસ નવલકથા ઉપરજ અવરખીતિ રહેલું છે અને લેખેની સિદ્ધતા માટે નીચેની કંકે કદાચી ખસ થઈ પડશે.

૧.

પ્રસિદ્ધ નવલકથાકાર દુમાનું નામ બાગે જ કોણથી અજાણ્યું હશે. નવલકથા રચવામાં દુમા સર્વશ્રેષ્ઠ છે. યુવક યુવતીઓમાં તે ધણીજ પ્રસિદ્ધ પામ્યો છે. બદારથી તેમ અંદરની પ્રાણિના અભિવ્યક્તિ દુમાની અપૂર્વ રચનાનું અવરખેલન. શોષ ખાતરીયલું બૂલીને, કપાં કરે. જે દુમાની કોઈ પણ નવલકથા પ્રસિદ્ધ થાય

તો હેનાં ધારવા કરતાં બ્રહ્મકોનો સંખ્યા ધણી વધી પડતી. યુરોપમાં હુમાનો આ આટલો બધો પ્રસાર અને પ્રતિષ્ઠા છે ?

કાન્સમાં એક મુખ્ય મુવિંખ્યાતમા પેપર માં હેની એક ચાતુ નવલકથા પ્રસિદ્ધ થયા કરતી હતી. આ નવલકથામાં હુમાએક અસામાન્ય રૂપવંતી સ્ત્રીનું જીવનચરિત્ર ચીતરતો હતો. લગ્નને થોડા દિવસની વાર હતી તેવામાં નાયક નાયકા વચ્ચે સહેજ લઘ્વ યથ. નાયિકાએ પોતાના પતીને ધણીજ સખ્ત વચનો કહ્યાં. હેનું મન ફરી ગયું તથા હેને આ દુનિયા નરકવાસ જેવી લાગવા માંડી. આવા પ્રકારથી તે એકા એક સીક ચર્ચાગ્ર. દુનિયા માં શાંતિ રહી નહિ. ચિંતા તેમજ દુઃખનો હેના હૃદય ઉપર સખ્ત ફટકો પડ્યો છતાં અંધાભિમાનને લીધે તેણે પોતાના મનની વાત કોઇને કહી નહિ.

નવલકથામાંની નાયિકાનું ચરિત્ર લાં સુધી ચીતરવામાં લખવામાં આવ્યું હતું. આવતા અંદે નવલકથાને ઉપસંહાર લખીને તે પોતાની વાર્તા પૂર્ણ કરનાર હતો એટલામાં કાન્સ દેશનો એક સદસ્ય હુમાને ઘેર આવ્યો. આવનાર માણસ સાથે શેકહેન્ડ કરી ખુશ ખબર પૂછ્યા પછી હુમાએ તે ગૃહસ્થને પોતાને ઘેર આવવાનું શું કારણ હતું તે પૂછ્યું. ત્યારે તેણે કહ્યું—“હું જાણું છું કે તમે કંઈક ત્રામાં આપની ચાતુ વાર્તા લખો છે તો મ્હારે એજ પૂછવાનું કે હેનાં પ્રકરણો બાકી રહ્યાં છે ?

હુમાએ કહ્યું—“હવે વિશેષ પ્રકરણો રહ્યાં નથી. ફક્ત ઉપસંહાર બાકી રહ્યો છે તે આવતા અંકમાં પ્રસિદ્ધ થશે.

તે સદસ્યે કહ્યું—“હેવટે આપે આપની વાર્તાની નાયિકાનું શું પરિણામ આવ્યું છે, વાર ?”

હુમાએ પ્રત્યુત્તર આપ્યો કે—“નાયિકાનું છેવટે શું થયું છે, તેણી પતિના વિશેષને લીધે સીક થઇ ગઈ હતી. હેના બચકર રોગનું

વર્ણન કરી હેનું મરણ નીપજ્યું છે, પણ હમે મને આ હકીકત શા કારણથી પૂછો છો ?”

હુમાની હકીકત સાંભળી તે ગૃહસ્થને મુઠ્ઠા આવી આવે પ્રકાર નજરે પડ્યાથી હુમાને આશ્ચર્ય લાગ્યું; તેણે પૂછ્યું—“છે શું તે તો કહો ?”

તે ગૃહસ્થ પોતાને બંને હાથોથી હુમાને ગ્રેમથી પકડી કહેવા લાગ્યો—“આપ મુરખીને મ્હારે એટલીજ વિનંતી કરવાની છે કે નાયિકાને આપ મારી નાંખશો નહિ. ગમે તે પ્રકારે હેનો બચાવ કરો !”

આ સાંભળી હુમાને આશ્ચર્ય લાગ્યું—તેણે જીવતાથી પ્રશ્ન કર્યો—, ‘તેણે કેમ ? બચાવું લખાણ તો લખાઇને અધિપતિને મોકલી દીધું છે.

આ સાંભળતાંજ તે ગૃહસ્થની આંખોમાં આંસુ ભરાઇ આવ્યાં તે કરગરીને કહેવા લાગ્યો—“આપ કૃપા કરી કે સેવક ઉપર ખાસ દયા કરીને નાયિકા જીવનનું રક્ષણ કરો હવે સુધી અંક પ્રકટ થયો નથી. આપ ધારશો તો સહેજ મ્હારા કહેવા પ્રમાણે કરી શકશો.

“નવલકથામાંની નાયિકા ખરી નથી. તેના મૃત્યુ માટે તમે આટલી બધી ચિંતા શા માટે કરો છો? મ્હારા વિચારને તમે પાછા ખેંચી લેવાનો આગ્રહ શા માટે કરો છો? નાયિકા બચકર મોંઘીનાં મરણ પામી છે, એવું વર્ણન કર્યું છે હવે તે ફેરવવાનું શું પ્રયોજન?” હુમાએ પૂછ્યું.

“આપની નાયિકાના મરણ ઉપર મ્હારી પુત્રીનું મરણ અવલંબીને રહેલું છે. આપની આ ચાતુ વાર્તા મ્હારી પુત્રી શિરઆતથી વાંચતી આવી છે, બ્યારથી તેણે એ વાર્તા વાંચતી શિર કરી ત્યારથી એણેક થતી નય છે આપે નાયિકાના જે રોગનું વર્ણન કર્યું છે તેજ રોગ મ્હારી પુત્રીને લાગુ પડ્યો છે. તેથી આપ ધારશો તો સહનમાં મ્હારી પુત્રીને જીવતલાવન આપી શકશો. આપ જે નાયિકાને મરણ થયેલી જાહેર કરશો તે જરૂર મ્હારી પુત્રીને પણ હેના જેવી જ દ

સા થશે. તેથી કરીને આપને વિનંતી કરું છું કે આપ કુર ન થશો. વાર્તાની નાવિકાને બચાવીને મહારી પુત્રીને બચાવો કે જેથી આપનો મહાન ઉપકાર હું કદાપિ ભુલી જઈશ નહીં.”

આથી કરીને કુમારે તે સદગૃહસ્થને તે પ્રભાણુ કરવાનું વચન આપી ફરીથી ઉપસંહાર લખ્યો બીજા અંકમાં ઉપસંહાર એવા ભાવાર્થનો પ્રકટ થયો કે:-“છાશરની ઈચ્છાએ મહાભે-
‘હનતે તે આ રોગમાંથી સારી થઈ અને પત્ની સાથે ફરીથી સમાધાન થયું. હવે પત્ની પત્ની પોતાનું જીવન આનંદમાં ગુજારે છે.”

૨.

ઉપરનાં પ્રસંગને દશ વર્ષ થઈ ગયાં છે. આ સમયે ક્રાન્તિ દેશના એક અમીરને ત્યાં રહેનાં પુત્રનું નામ પાડવાની ક્રિયા થનાર હતી કે જે પ્રસંગે કુમારે આમંત્રણ હતું.

સંધ્યા કાળે પોષાક પહેરી કુમારે અમીરને ત્યાં ગયો. તે વખતે ત્યાં ઘણા ગૃહસ્થો હાજર હતા. કુમારે નગર ફેરવી તો પેલો સદગૃહસ્થ કે જેણે એક દિવસે વાર્તાની નાવિકાને બચાવ કરવા પ્રયત્ન કર્યો હતો તે હસમ તહેની નગરે પડયો આગતા સ્વાગતા થયા પછી હસતાં હસતાં કુમારે પ્રશ્ન કર્યો:-“ પછીથી આપની પુત્રીનું શું થયું.”

તેણે પ્રત્યુત્તર આપ્યો:-“મહારી પુત્રી સારી

થઈ; આપેજ તહેને જીવન આપ્યું. જુઓ તે પેલી રહી. ચાલો હું તમારી સાથે તહેનું ઇન્ડોક્ષન કરાવું. પછી તે બંને તે ઊંઠારી પાસે ગયા. કુમારે જોયું તો ખરેખર તહેની વાર્તામાંની નાવિકા પ્રભાણુજ તહેની સ્થિતિ હતી. તહેનું મુખ ધાણુંજ મુંદર હતું. તે કોઈ દેવકન્યા હતી. તહેનો કાળો કેશ કઢાવ અને તહેનાં નપોનોની આનંદી સ્તિબ્ધ છટાનું કંઈ અવશેષનું ફરી કુમારે આશ્ચર્યથી પૂછ્યું:-“ શું અંત કે આપની કન્યા.

ગૃહસ્થે કહ્યું:-“હાથ, ? ”

“કુમારે પુછ્યું:-આ બાળકો કોનાં ? ”

ગૃહસ્થે જવાબ આપ્યો:-“એ તહેનાંજ બચ્યાં છે. તહેનો વિવાહ થયેલોજ છે; હાથ તહેનાંજ બાળકો છે.

હસતાં હસતાં કુમારે કહ્યું:-“ ખરેખર મહારી નવલકથાની ચણુ ચારઆશ્વસિઓ થઈ છે!”

કુમારની તથા તે સ્ત્રીની જે દિવસે એક બીજા સાથે ઝોળખ થઈ ત્યારે કુમારના આનંદની સીમા રહી નહોતી.

પ્રિય વાંચક ! જોયું; મનુષ્યના મન ઉપર નવલકથાનું યા તો વાર્તાનું પરિણામ થાય છે તે. આ ઉપરથી વાર્તાનો મહિમા મહોદોજ છે એમ કહેવાને ગિલકુલ હરકત નથી.

‘માસિક મળહ’નાં ગ્રાહકોને

ખાસ ખબર.

મીં દાં એં તારાપોરવાળાની કલમથી લખાયલી
પ્રખ્યાત પારસી સમારો મોટી વાર્તા.

“દુઃખી દાદીબા”

અથવા

“પરીનનો પરતાવો”

હાલ ચોપડી રૂપે ચિત્રો સહિત છપાય છે. આ વાર્તાએ “માસિક મળહ”નાં ગ્રાહકોમાં અત્યંત લોકપ્રીયતા મેળવેલી હોવાથી એ વાર્તા કેવી છે તે બાબે એ માસિકનાં ગ્રાહકોને બે વાર કહેવું પડે એમ નથી. સેકંડો ગ્રાહકોની ચાલુ મુચના ઉપરથી મીં તારાપોરવાળાએ આ ખરચાળું સાહસ હાલ માંચે ઉડાવ્યો છે. આવતી પતેલી ટાંકણે પુસ્તક બહાર પડશે. સફાઈદાર કાગળ, સોનરી ગ્રીલીટનું પાકું પુસ્તક, હિંચા આદિ જેવર ઉપર છાપેલાં ૨૫ મુંદર ચિત્રો સહીત આ વાર્તા બહાર પડશે. આગમનથી નાણાં ભરીને નામ નોંધાવનાર પાંસેથી રૂ. ૨ બે અને ચોપડી મગટ થયે કીં ૦ રૂ. ૩ ત્રણ પડશે. પોસ્ટેજ છ આના વધુ. મહેરબાની કરી તમારું સુખારક નામ તુરત નોંધાવશો.

દાં એં તારાપોરવાળા

તારાપોર

(ડીસ્ટ્રીક્ટ-થાણા.)

મેસમેરીઝમનો મારો ❀ ❀ ❀

❀ ❀ ❀ પહેલો અખતરો.

(એક દુઃખી વાર્તા.)

જાનનાર-મ'ં ૨૧૦ ખસસા.

જમશેદ નીકલસન દ્રામમાં એક ખુણાની બેઠક પર હાથમાં આડે પેપરનાં કવરવાળું કોઈ ચોપાન્યું લઈને બેઠો હતો, વખતો વખત દ્રામ પર આવતાં ઉતારાઓ સામે નજર કરતો, તેઓને ધારી ધારીને તાંકી તાંકીને જોતો, અને વળી પાછો, નિરાશ થઈને પોતાનાં વાંચન પર મંડતો. પથુ જ્યારે એક માણસે પાછળ ફરીને જોયું, અને તેણેથી જમશેદની તરફ તાકી તાકીને જોવા માંડ્યું ત્યારે જ જમશેદના ચેહેરા પર કાંઈક પુરાકી વ્યાપી રહી.

“હા, એકરિસ-માહવરો ચાલુ રાખવો જોઈએ ! કોઈમી ચીજ માહવરા વિના સંપૂર્ણ થતી નથી.” તે મનમાં બડબડાવો.

પેલાં ચોપાન્યાનાં યોડાંક પાના ફેરવીને તેણે વાંચ્યું:—

“આ સર્વતું મુળ કારણ તમારી ધારણા-ધ્વજા-શક્તિજ છે ! જે કોઈ માણસનાં હાથમાં એની નાઝ આવી, એ શક્તિને કેળવી, ખીત્તવીને તેની ઉપર સંપૂર્ણ કાયુ મેળવ્યો, તેણે જાણે દુન્યા જીતી ! દુન્યામાં જેવી માંમશે ને તેને મથશે. ધારો કે એક અભ્યાસી કેલ

દ્રામમાં યા ટ્રેનમાં, યા આમનીબસમાં બીજા આદમીઓ બેગો બેગો છે, અને તેમાંથી કોઈ એક આદમી, જેની ઉપર તેનું દીલ લાગે તેને પોતાનો ‘સબજેક્ટ’ (Subject) બનાવવાનું પસંદ કરીને, તે સબજેક્ટ પર તેની પોતાની ઇચ્છા શક્તિને પ્રવાહ, ગુપચુપ ફેંકતો જાય, તો તે સબજેક્ટ જેમ ચાહે તેમ કરશે, જ્યાં કહો ત્યાં જશે, ગમે એટલું દુર હોય, છતાં અચુક દેકાણે શું બને છે, શું બોલાય છે વગેરે બધી ખજર તમોને કહી આપશે, એનું નામ તે મેસમેરીઝમ, યા હીપનોટીઝમ કરી કહે છે. દાખલા તરીકે એક અભ્યાસી જે પોતાનાં સબજેક્ટની ગરદન પર ધારી ધારીને, એકાદ્ર ચિત્તે જુલે, અને પોતાની ઇચ્છાશક્તિ થી ફરમાવે કે એમ ફરી જા, અને બોંબપર પડેલી એક ટાંચણી હવામાં હાથ ઉઠાવી કરીને ચોંટપર ફેરવ, અને એ પ્રમાણે જે ગમે તે હુકમ આપે, તે પ્રમાણે પેલા સબજેક્ટ કરશે!”

એટલું ધ્યાનથી વાંચ્યા પછી તેણે દ્રામમાં બેસવા આનતા દરેક ઉતારાઓને આગળ કરતાંબી મીઠુન એકાદ્ર ચિત્તે જોવા માંડ્યું.

જમશેદ નીકલસન, મેસર્સ દીનશ હોરમ-
જી સોલીસીટરની કંપનીની ઓફીસમાં શોર્ટ-હેન્ડ
કલાર્ક તરીકે ત્રીસ રૂપિયાને ખગારે રહ્યા હતા.
આગળ વધવાની કાંઈ આશા ન હતી. મોટી
મોટી ખીંચ કાપી કરતાં, તેમજ બીજી બેઠી
કામ સોંપે તે કરતાં કરતાં બ્યારે કંટાળો આવતો.
ત્યારે જરા 'મન વેરવા' સાથે મેમન ફેરીયાઓ
પાસેથી જીનાં ચોપડી ચોપાન્યાં લઈને વાંચતો.
ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે દામમાં વાંચતો હતો તેનું
નામ "Hand Book on Mesmerism"
ફરીને હતું. આ ચોપડી મેને પસંદ પડી હતી.
ક્યારા જેવી મોપેશો અને કહાણી ફિરસા
વાંચવામાં વખત ગાળવા કરતાં એવું કાંઈ નવું
શીખવું તો કામનું જ છે એમ સમજી તેણે
એ બાળકનો અભ્યાસ તુરતનો શરૂ કરી દેવો.

બીજાં માણસોને આપણે કામમાં લઈ
લેવાની શક્તિ! એક આંગળી પણ ઉપાડ્યા
વિના આપણી મરજી પ્રમાણે ચલાવવા કામ
કરાવાની શક્તિ મેળવવી! અને ફક્ત ઇચ્છાજ
દેખાડવાની બોટી! કે આ ચીજ થવી જોઈએ.
અને તે કામ થયું જ છે, એવી શક્તિ મેળવવી
જો કેવું માહબારન! કેવું આનંદ થયું જેવું?
અને કેવું તાત્કાલીક પ્રમાણમાં? એવી શક્તિ
મેળવીને માનુષ આદે ને મેળવી શકે! અને
આદે તે હાથ ફરી શકે! એ શું ચોડી મહત્વ-
ની વાત?

સમજો કે ઓફીસમાં દરમિયાની માફક,
જાણે કાંઈ કશામાં છેજ નહીં, તેમ બહારથી
દેખીની રીતે તો રેંછપેંછ જેવા, કામન કલાર્ક
ની પેઠે બેસવાનું! બ્યારે ખરી રીતેનો હુકમ
ચલાવવાનું! રાત્ર ચલાવવાનું! તેથી વળી કેમ?
એક બોલથી મોઢમાંથી બહાર પડ્યા વિના
ઓફીસનો પરાવળો તો શું, પણ ખુદ મેનેજર
સુદાં, તમારી મરજી પ્રમાણે કરે! વાદ, રાજાજ
છે એના શોધકને! આ પ્રમાણે જમશેદ નીક-
લસનનાં તરંગો દેખવા દતા.

ત્યાર પછી એક અજવાળાં દરમ્યાન, તે
બીજાં લોકો તરફ એટલો ધારી ધારીને, તાંકીને

જોયા કરતો હતો, કે તેની આંખના ડોળા પૂણું
તણાઈ આવ્યા, દુખવા લાગ્યા! એક વાર તો
કોઈ બે કડીયા, મજુરોની ઉપર અખતો કરતાં
તેઓતો ઉત્કેશાઈને એવા શુરો થઈ ગયા હતા
કે બે તેવી નવરી-એકાંત જગ્યાએ હોત તો
જમશેદનું કાંઈ બી તેઓ રંગી નાંખતે પણ
તેથી તે નાઉમેદ થયો નહીં, પાછો હાથો
નહીં. તેથી ઉલટું એની ખાત્રી થઈ,
એની ઉલટ વધી, અને વધુ ઉમંગથી બીજા
અખત કરવા લલચાવ્યો. તેણે અનુમાન કર્યું
કે તેની ઇચ્છા શક્તિ ખીંચી હતી. તેની ઇ-
ચ્છા શક્તિ મેહેનતનું ફળ દેવા લાગી! કારણ
કે ધણીક વાર તેણે લોકોને પાછળ ફરીને બે
વાની, ભોંય પર પડેલી ઠાંચણી ઉપાડવાની
ફદજ પાડી હતી.

હવે પછી તેણે જે પગલું લીધું તે એ
હતું કે, એક આમુક ખાસ અને લાયક સખ-
જેકટ શોધી કાઢીને, રોજગરોજ, એકનેએક,
ચોક્કસ વખતે, નિયમિત અખત કરવાનું કરા-
વ્યું. કારણ તેની પુકમાં એ પ્રમાણે નિમિત્ત
અખત કરવાને માટે બાર મેસીને, ખાસ
જણાવી હતી.

તેણે પોતાનાં બાદબિંધ કલાર્કો પર નજર
રોડાવી. બે એ લોકમાંથી કોઈ એકને પસંદ
કરે તો, છુપી રીતે, તે લોકને ખબર નહીં પડે.
તેમ, અખત કરી તેની ઉપર કામુ મેલવવાનું
કામ આસાન ન હતું. વળી તે તો રંગુ. પણ
બે ભોગ ચોપડીએ તે લોકની જાણમાં એ બીના
આવી તો પોને હસીમાં આવી પડશે, બધા
ખનાવશે, રોકોર-મરકરી કરશે. અરે પણ એ
લોકને કામમાં લઈને એ લોક પાસેથી આપણું
બધું ચાપ એવું શું કામ કાઢી ન લેવાય? એનાં
કરતાં નો હોદમજી રોજગર હોય તો
કેમ? જમશેદ નીકલસનને પોતાનાં કામને
સખએ દરરોજ અખત વાગને, હોદમજી રોજનાં
ઓરડામાં જવું પડતું હતું. શો સાથે એમ
લગમગ એક કલાક મુધી રોજ તેને રોડાવું
પડતું હતું. ને સાથે વળી રોજનો ઓરડાની
મનદનો બધે બેસતો, અને દરેક રીતે લાયક

બારીઓ બંધ કરવા કહો !” તે વખતે કાંઈ કંડી ના દીન ન હતા, ગરમી શરૂ થઈ ચુકી હતી. અને ગમે એવી કડકાઈની કંડી કેમ ન હોય, પણ હોરમછ શેડ બંધીને બારીઓ, એકદમ કઠીબી બંધ કરાવતા ન હતા. હવા આવવાને માટે એક બારી તો બરડર ખુલી રખાવતા.

‘ત્રીજી ‘નોટ’ એ હતી કે કોઈ વાર કામને સર હોરમછ શેડ જમશેદજીનીજ ટેબલ પર બેસતા હતા. તેવો જો પ્રસંગ આવે, તો તેમને ઉઠમાં નાંખવા. આટલા અખાત્રા કરી જોવાની યાદી હાલ તુરત તો કરી રાખી. અને જમશેદનાં ભરોસા પ્રમાણે એ અખાત્રા કે-તેલ મંદ ઉતર્યા, તો પછી એમ ખાત્રીથી માનવાનું અને કે હોરમછ શેડ તેનાં કાષ્ટમાં આવી ચુક્યા !

સોમવારની સહવારે અગ્યાર વાગતાની આગમજ જમશેદ પેલી યાદીને એક ચોપડી ને શેડના ઓરડામાં ખીખાં કામના કામગ્યમાં સાથે લઈ જનાર હતો તે ચોપડીમાં મુકીને લઈ ગયો અને શેડની આગ્યાની રાહ જોતો બેઠો. તેનાં સારાં નસીબે, રોગનાં કરતાં, આ ને શેડ જરા જલદી આવી પુગ્યા અને જમશેદ મનમાં ખુશી થતો પોતાનાં અખત્રા કરી જોવાની અધીરાઈમાં પડ્યો.

પણ પહેલાં તો, જાણે સારા સુકન નહીં મળ્યા. શેડનો મિત્રજ આજે જરા બરખી લાઈ હતો અને જમશેદ પોતાનો અખત્રા કરવાનું શરૂ કરતો કે તુરત શેડ તેને તે ઓરડાની બહાર. આફીસમાંથી બીજાં કામગ્યમાં લાવવા મોકલતા. એમ કેટલીક વાર તેને બહાર જાયું પડ્યું હતું. ધીમે ધીમે જ્યારે હાથમાં ધારેલું કામ આરોપવા આગ્યું, ત્યારે જમશેદ ને તક મળી. એક લાંબા લય કામને હોરમછ શેડનું ધ્યાન રાશું અને તેને લઈને તેવજે કેટલીકવાર સુધી ધ્યાનથી વાંચ્યું. વાંચતા વાંચતા તેવજે જમશેદ તરફ અહાડતી નજર નાંખતાં તો તેમને જણાયું કે તેમના મહેરા ગમ એકા અ ચિન્ને જોતો હતો. તે જોઈ તેવજે પુછ્યું—

“કેમ જમશેદ, શું છે ? તું કાંઈ બંધિયો, જ

ચોક્કો હોય તેમ દેખાય છે?” જમશેદનાં મ્હેરા પર રતાશ ધાધ આવી જાણે ગભરાઈ ગયો હોય તેમ ત-ત-પ-પથી ભાંચું-તુડું બોલ્યો, પણ તેનાં સારાં નસીબે હોરમછ શેડ ને કાંઈ પુરેપુરું સાંભળ્યું નહીં.

વાંચનારને ફરીથી યાદ દેવાડવાની જરૂર નથી કે જમશેદ પોતાના અખત્રા શરૂ કરી ચુક્યો હતો. થોડી વારની ચુપકીદી પછી હોરમછ શેડ પોતાનો હાથ કપાળ પર ફેરવ્યો. અને પછી ખુરસી પરથી ઉઠીને પેલી ત્રીજેરી આગળ ગયા.

જમશેદ તેવજુ તરફ વધારે ધ્યાનથી, આ તુરતથી, તાંકીને જોયું કે એવજુ શું કરે છે ! શું તેવજુ પેલું સૌથી છેલ્લું નીચેનું જ, “ડીડ” લેવા ઉઠ્યા ? ને નહીંતો બીજું બી કોઈ કામ તે ત્રીજેરીમાંથી લેશે ?

એક એ મિનિટ તો હોરમછ શેડ વિચારવંત હશે તે ત્રીજેરી પાસે ઉભા રહ્યા. જાણે કાંઈ યાદ કરતા હોય તેમ ઉભા રહ્યા ! જમશેદનું દીલ હવે જોરથી ધપકારા દેવા લાગ્યું. તેજે દાંત કચકચાયા, સુધી દાઈ કરી, પોતાની નજર ત્રીજેરીની અંદર, સૌથી નીચે મુકેલાં કામગ્યમાં પર ઠેરવી, અને મનમાં, પણ મગજનું કરાવથી બોલ્યો— “પેલું” સૌથી નીચે તું છે કે નીચે મુકેલું તેજ, કેમ ? કાદો કે નહીં ? જલદી ! જલદી !”

હોરમછ શેડ વાંકા વળ્યા. ત્રીજેરીનાં બારણાને હાથો પકડ્યો. અંદરથી એક નાનો કેસ-બોક્સ બહાર કાઢીને, સોનું પર મુક્યો અને વળી જાણે મુંચવળમાં પડ્યા હોય તેમ દેખાયા અને બોલ્યા— “અં ! અં ! શું કરવા આગ્યો જો ?”

જમશેદ મનમાં ધણી મગકાયો— “આદ ! શેડને શું ખબર, કે આ બધા ચેન-ચાળા અને પ્રતાપે થાય છે ?”

ત્રીજેરી આગળથી હોરમછ શેડ પાછા પોતાની ખુરસી પર બેસતાં બેસતાં બન્ને હાથો

અકેક સાથે પુણ્ય નેરથી ચોભ્યા—“આહા! હા, હા, હા! મી. જમશેદ જરા બધી બારીઓ બંધ કરો આજે કાંઈ દંડી વધારે લાગેછે!” જમશેદે દુકમ પ્રમાણે કીધું તો ખરું પણ પોતાનો બીજો અખતરોથી ફતેહમંદ થયો. તેથી કાંઈ ધોરો ખુશી થયો નહીં. તેને લાગ્યું કે હોરમઝ શેઠ પર પોતાના અખતરોની અસર ધારવા પ્રમાણે તો પુરે પુરી થાય છે ખરી.

હવે જ્યારે એ બે બાબતો સિદ્ધ થઇ, ફતેહમંદ પાર ઉતરી! તેથી હવે ત્રીજા અખતરો ને માટે ઉઘટ પકડી. નરીબે આજે પુરે પુરી ચાલી આવી! હોરમઝ શેઠ હવે જમશેદ નીકલસન તરફ પાંડ કરીને એક બીજી ખુરસી પર જમશેદ બેઠો. અને આજે કયું કામ જમશેદ કરવાનું છે તેની મોંઘ લેવા જમશેદને કદીને વિચાર વાંસ હવે જરાવાર બેસી રહ્યા. હવે જમશેદે ત્રીજો અખતરો અજમાવ્યો. એકાદ ચિત્તે ધણીજાં મ્યાન પૂર્વક પોતાની હજી રાશિતનું સપખું બળ પાપરીને હોરમઝ શેઠને હવે ઉપમા નાંખવાનાં કામ પર મંડ્યો. જાણે જમશેદની બળવાન હજી રાશિતના પ્રવાહનું જોર હોરમઝ શેઠથી ન ખમણી શકતું હોય તેમ હવે તેજે ટેબલ પર હાથ મુકી ને હાથ પર માથું ટેકીને એકા બાજા માંડ્યા. પાંચ સાત મિનિટ પછી હોરમઝ શેઠે ધરધર ઉપમાંધોરવા માંડ્યું. હવે કાંઈ શક મુજા જેવું રતું નહીં! આઝી સામેનીઓ શું ખુશી નથી? એથી વધારે શું જોઈએ! પણ નહીં, શું હોરમઝ શેઠ ખરેખર ઉપમાંજ પડ્યા હતા, કે અમથા સહેજ ત્રોડા ખાતા હતા, તેની ખાતરી કરી જોઈએ. તેજે પોતાની ‘નોટ-બુક’ ઉપાડી ને ધપ દેતી ટેબલ પર અક્ષબી, ટેબલ પર પેન્સીલ વડે ટપ-ટપ-ટપ કરીને આગળ કપો. ટેબલ પર પડેલા પેપર-વેટ ઉપાડ્યો અને ધમ હવે પાછો નાંખ્યો! ટેબલનું ‘ખાતું’ જોરમાં ઉપાડ્યું અને તેજાજ નેરથી એકદમ અચાજ કરીને પાડું બંધ કર્યું. પણ આ સર્વગડગડ છતાં, આ સપજી ધમચારી

ને અક્ષબીક છતાં હોરમઝ શેઠના ધોરવામાં કે હોરમઝ શેઠની ખુશ નિંદમાં કાંઈ ખમજ પડી નહીં.

પેડી ચોપડીમાં જણાવ્યું હતું કે ક્રમ માથુસને-સખજેકટ-ને આવી બર નિંદમાં આજ્યા પછી જે કામને માટે તેને આવી હા લતમાં અપ્પો હોય તે કામ કાજ તુરત તુરત સોંપવું-ફરમાવવું જોઈએ. જમશેદ તો વિચારમાં પડ્યો કે હવે શું કરવું? તેણે કાંઈ આગળથી ધારી રાખ્યું ન હતું. ખરું પૂછો તો, ને પોતાના સખજેકટને આવી હાલતમાં લાવી શકશે તેથી ચક્રી શુદ્ધ કર્યા રાખ નો હતો!

જમશેદે હોરમઝ શેઠની ટેબલ પર ફરી એક વાર નજર કરી. તેણે દુકમ કપો—“તમારી ટેબલ પર તમારી સામે પેન પડેલા છે ને ઉપાડો!”

હોરમઝ શેઠના જમણા હાથ પુજાવો આમ તેમ ટેબલ પર લાગ્યો. જમશેદે ફરીયા જરા નેરથી ફરમાવ્યું—ટેબલ પરથી કમ્પ ઉપાડો! ચાલો, જાલો!” અને તુરત જમશેદની મોટી ખુશાળી વચ્ચે હોરમઝ શેઠના આંગળાંમાં પેન પડેલી જણાવી. હવે જમશેદ નીકલસનની નજરે હોરમઝ શેઠની ટેબલ પર પડેલી એક-જુક પર ગમ. તેણે માથું એમ બી ને એમ બી દિશન રાખીને કામ લેવું જોઈએ! જોખમચારી, દિશન વિના કયું કામ માથે લેવાય છે! જોખમચારી વિના કયું પાર પડે છે? ઉખડીમાં માથું મુકી પછી ધપકારાએ કેવું કરવું? એમ વિચાર તેણે કાંઈક ધુગતા સાદે ફરમાવ્યું, “તમારી એક જુક ઉપાડો!”

હોરમઝ શેઠે હવે પોતાનો એક હાથ, જેણે માથું ટેકવું હતું, તે હાથ છોડી કંપો અને આમ તેમ એક બે વાર તે હાથ ફેરવા ને એક જુક ઉપાડી.

“ચાલો, પડેલા પાના પર કોનો ચંક છે. તે જુનો અને એક પાંચમે! ફરિયાનો એ

લખી દહરો. લાવનાર ધણીને પૈસા મળે તેમ લખો અને તમારી સહી કરો.”

એક બરાબર લખાયો. સહી સાખ સૌ થઈ. અને જાણે હવે બીજા હુકમની રાહ જો તો હાથ તેમ જમશેદ નીકલસનની તરફ ધારીને, તેનાં મોંઢ સામું જોતા એકા ? અત્રે કહેવું જોઈએ કે હોરમછ શેઠની આંખ એક વ્યક્તિ લખતી વેળા ખુલી ગઈ હતી. જો કે આંખ ખુલી હતી. તો પણ દેખીતી રીતે, જાણે કંઈમાં ચાલનાર માણસની પેઠે અસાધ્ય નાણાંમાં હતા.

જમશેદને લાગ્યું કે હવે ધણું થયું. હવે એ બાબત ખતમ થવી જોઈએ. નહીં તો કોઈ આવી પડશે તો પંચાતી ! તેણે વળી ફરગાવ્યું—“એ મિનિટ પછી જયારે તમે સુધ્ધિમાં આવો તારે, જમશેદ, લે આ એક તારી સાદી નોકરી, ખંતી પણ મહેનત, અને નિમકદલાકાતોનાં બદલામાં તને—” એમ બોલતાં બોલતાં તે અટકી ગયો કેમ ? શાથી ? ‘ઈ થયું’ !

જમશેદ નીકલસન આખર કરેને, ખાનદાની, આખરદાર, અર્ધ પ્રમાણિક માણસ હતો. હિસાબમાં આવી હિસાબજી, નાદાન્યન, મેચકુશી કરી, પાપી કર્મ કરવા તરફ મડી નર નેરવાળો, લજવાળો હતો, એ ખરી જાન; પણ પેલો હૃદય-નાર, અંતર અવાજ, પેલી કુદરતની બાબત નિશાની (કોન્ટ્ર-સીગનલ), બોલું, પાપી, કર્મ યાચ છે એવી અંતરની લાગણી, આખરે પ્રગટી નીકળી : એ લાગણીથી હોરવામાં તે પાછો હરપો. તે હત્યો. એ લાગણીને જેને માણદારી નહીં, કોઈકે મારી નહીં, તે કમનસીબ. કોઈ જોઈએ, કદમ બ-કદમ. પાપી, બદલમાં બની “અને ધર્મેન્દ્ર અને પાપી કાપ”નાં અનિવાર્ય નિયમને સરખાવશે ; તો, મડી બરનાં કાજ બંધર મુખમાંથી કદાચ આદાવશે, પણ આખરે મેડીતો જ્ય અને બની-

તો ક્ષય થશે નહીં ! પણ સખર, આપણે આપણી વાર્તાથી વેગળા ગયા છીએ.

આપણે ઉપર જોઈ ગયા છીએ કે જમશેદ પેલા શા ૧૦૦૦) પાંચસોતો એક પોતાને આપી દેવાને ફરમાવતાં, અચકી ગયો હતો. તેને સરખની લાગણી થઈ આવી. પારકાના પૈસા જોડે માર્ગે, જોડે બદલાને જોડી રીતે, તે મેળવવા જતો હતો તેવું બાન તેને હમણાંજ થયું. તેણે ધાયું કે એમાં જણાઈ આવવા જેવું, પકડાઈ જવા જેવું તો ધણું નહીં હતું. તોપણ, આખર કરે ને, એ હરામના પૈસા જણાય કેની ? એથી એક રીતની હમણાંજ, હુમ્મણાં, બદ દયાનતજ કેની ? હરામનાં પૈસા કાંઈ હજમ થાય ? “હસ મુલસે આપે, હસ મુલસે ગયે ઔર નફમેં દો જુલ્લે !” એમ વિચાર કરી, તે તુરત બોલી ઉઠ્યો—“નહીં જેવા તમે હુરયારીમાં આવો. તેવા એ એકને, ફાડી તોડી નાંખજો, આ એક” મેચીસથી સળગાવી તેનો નાશ કરી દેજો ! સમજ્યા ? પ્યાનમાં આવ્યું ?” એમ પકા હરાવથી ફરમાવ્યું.

એવી વેળાએ જેમ બનેછ તેમ, તેવું દીઠ ધુજવા માંડ્યું. તે થરથર કાંપવા લાગ્યો. અને સામેનાં ઘડયાલપર નજર કરી, પોતાની ખુરસીપર હોરમછ શેઠને પાછા સુધ્ધિમાં આવવાની રાહ જોતો બેઠો.

એક મિનિટ ગઈ, બીજીની પસાર થઈ. હવે જમશેદ નીકલસનને વિચાર આવ્યો કે બોપડીમાં જણાવ્યા પ્રમાણે “વારણ કરવાનું,” અજાણેદને પાછો શુધ્ધિમાં લાવવાનો ઉપાય અજમાવ્યો. ધારો કે હોરમછ શેઠ સગવડ નહીં થયા ! પોતાની અસહ શુધ્ધિમાં ન આવ્યા ! ધારો કે એવામાં એવણનાં ઓરડામાં કોઈ આવી લાગ્યું ? અને એવણની આવી બેઠેલા જોઈએ દાલન જોઈ ધારો કે—પણ આ વિચારોમાં હોરમછ શેઠનાં એક ખંખારથી, પછી એક હંસ નિસાસાથી, ખલલ થઈ, અને

જમશેદ નીકલસનના “ધારો કે, ધારો કે” બંધ પડી ગયા.

“હું ધારું છું, જમશેદ, કે યોગીવાર હું ઉંઘાઈ ગયો હતો, નહીં ?” હોરમંથ શેઠ એક આળસ ખાઈ બોલ્યા.

“હાથ,” આપણા જમશેદજી મેસમેરીઝમે જવાબ આપ્યો.

“ગઈ રાતના મને યરાખર ઉંઘ નહીં આવી હતી તેથી !” હોરમંથ શેઠ બોલ્યા. અને તેવજુની નજર સામે પડેલી એક યુક પર ગઈ. તેવજુ પેંડા લખેશો એક ધુટા કીંચો અને ચરચર-ચરચર કરતો કાંડી નાંખ્યો અને જમશેદ સામું જોડાને દરયા.

“હું તમને કહેતા જુલો ગયો મીઠી રીઝસન, કે મને એક ઘણી ખુશી બરેલો રજા ખમવાની છે ! તમારી દુસ્વારી, તમારી ખત અને કિન્ન માટે હું ઘણા ખુશ છું. રંચો આ તમે—”

“આરે નહીં શેઠ” જમશેદ બોલી ઉઠ્યો.

“આ એકના દુકાઓને મેચીસધી રળા ગાવીને નાશ કરે.” જાણે હોરમંથ શેઠ જમશેદનું બોલવાનું સાંભળ્યું નહીં હોય તેમ યોતાનું બોલવાનું પુરું કીધું. હોરમંથ શેઠનો આ ઉદ્દેશો દુકમ સાંભળી જમશેદે છુટકારાનો દમ ખેંચ્યો. તેના મન અખતર સંપૂર્ણ પાર પડ્યા હતા. તેનાં મનની ઉમેદ, તેની હોંશ, ને ઉકટ પાર પડી ! અને શુકર ને ખાદાના કે કાંઈ ખુરં કામ નહીં થયું.

હોરમંથ શેઠ ટેબલ પર જરા વાંકા વળ્યા જમશેદ ગમ, જમશેદનાં મ્હેરા તરફ સીધી નજર કરીને, એક કાગળની કાપડી જમશેદને આપીને બોલ્યા—“હું ધારું કે એ કાગળ તારું છે, નહીં ? અને મારા ધારવા પ્રમાણે મેસમેરીઝમના અખતર કરવાની તોંવ રખેડી લાગેલ ! મારા ધારવા પ્રમાણે તું એ બાબતનો અભ્યાસ કરેલ ની ?”

જમશેદનીકલસન, યોતાની યોતાને હાથે લખેડી તોડતી કાપડી જોઈ હેરાત થયો કે એ એમ શેઠનાં હાથમાં કેમ ગઈ? શેઠ હવે બોલ્યા—“હું બી યોનું ઘણું “શોર્ટહેન્ડ.” કુંકા અક્ષરની બાબા શીખ્યો છું. અને કોઈનું લખેડું સારી રીતે ઉકલાવી શકું છું. અને મેં ધારું” કે આપણી એકીસનાં કામને લગતું દો એ મ સમંજને ઉકલાવો જોયું ! વળી યોગ દીવસ ની વાત પર મારી ટેબલ પર બીજાં કામનાં કાગળો બેગી મેસમેરીઝમને લગતી ચાપડી બોલું લાવેલો, તે મારા જોવામાં આવી હતી, જો. તારા જોવા જુવાન માણસો, નવું નવું શીખવા-જાણવાની ઉમર લે, તે મને ઘણું પસંદ છે. અને હું ધારું કે તને તારા અખતર કરવામાં મદદ કરવાનું મેં ખતનું કર્યું છે. પણ ખરું કહું છું કે વાંકા વળી વળીને જમીન પર પડેલી રાંચણીઓ ઉચકતા ઉચકતાં મારા બરડાનો કોઈ બી બેવડ વળી ગયો છે !”

એટલું બોલીને હોરમંથ શેઠ ને વાન પડતી મેટી. તેવજુ જોયું કે જમશેદ નીકલસનને એટલીજ વાતથી બરેટ પાણી ઉતર્યું હતું અને તેના કપાળપર પરસેવાનાં રેલા આસપાસ દેતા-મ્હેરો શીકડો પડી ગયો હતો. બોલપર નીચી નજર કરીને વિચારવંત ટમે જમશેદ બેઠો હતો. તેની ખુરશી આગળ જમને તેના ખભાં પર હાથ મુકી શેઠ બોલ્યા—“મી. જમશેદ નીકલસન, હું જોઈને, જાણીને, ઘણાજ ખુશ થયો છું કે તું લાલચમાં સપડાયો નથી ! અપ્રમાણિકપણે વનંયો નથી ! અને ખોટા માર્ગે દોરવાયો નથી ! આજના જેવી બાબતમાં તને લલચવાનું ઘણું હતું. અપ્રમાણિક ચતાં વાર વાગે તેમ ન હતું. ખોટા માર્ગે દોરવાઈ જવાનું આસાન હતું. તેમ છતાં હું જોઈને ઘણાજ ખુશ થયો છું કે જુઝાઈ, હા, એથી એક તરાહની જુઝાઈ જ કહેવાય, કળ્યાણજી કહેવાય, તેવી જુઝાઈ ને કળ્યાણજીથી, સામાં ઘણીની જાણ વગર, હોરમંથા પૈસા, હોરમંથી મીલકત, હોરમંથી

દોહન મેળવવાનું, ખરું કહીએ તો ચોરીજ કરવાનું મન, તે નથી કીધું!”

તેજણે બોલવાનું આટું રાખ્યું—“હરે જો, જે બનવા પામ્યું છે તેને માટે એક લેખે મારોથી વાંક છે! મારે એ વાત મનપર લેવી જોઈતી ન હતી. મારે એ વાતમાં તને ઉત્તેજન આપવું જોઈતું ન હતું. મારે એમ તને “બનાવવું” નહોતું ન હતું! અને તેથી હું તેનો બદલો વાળી આપવા માંડ્યું છું. પણ તું કંઈ એમ ના “સુઝમાં રોગત જોલોતો” કે તારો પગાર વધારી આપશ, કે એક બીજો એક લખીને તને સંપૂર્ણ કરીશ! એવું જે કંઈ કરું તો તું તો એમજ સમજે કે હવે તું પુરે પુરો મેરમેરીટ્ટ થઈ ગયો! અને જો એનાજ પ્રતાપે થયું! નહીં, તેમ નહીં. મારો વિચાર એ કરનાં જુદીજ રીતે, એ કરતાં ઘણીજ સારી રીતે, તારું બહું થાય, તારી બેહેતરી થાય, તું પાછળથી સુખી થાય તેવું, તને ઘણો સંગીન ફાયદો થાય તેવું કંઈ કરવાનો વિચાર છે! જે સાંભળ! તારી મરજી હોય, તો એ ગધા દોંગ-ધનુરાના પછાડ છોડી દે, ને એ મેરમેરીટ્ટમની, પાછળ જેમ ખત રાખીને ગાળ્યો તેટલીજ ને તેવીજ ખત રાખી, હજાર લગ્નને ને ફાયદોના અભ્યાસ કરવા માંડશે, તો હું તને મારી ચોપડીઓ આપીશ ને મારેથી બની શકતી દરેક મદદ તને આપીશ. મારાનની પરીણા પાસ કરશે, તો પછી તને મોટીસીટર બનવાનીજો જોગવાઈ કરી આપીશ. મારે ને એ બાબદ મારેથી ગંભીરથી, વિચારીને ધ્યાનપર રહે, ને એનો જવાબ મને કાલે આપજો. બન, દમણ તો મન.”

x x x x

કજસન મોટીસીટર બની; ફોટેહમંદો સાથે, મેસર દીનશા, હોરમજ અને નીકલસનની કંપનીમાં જોડાઈ વિખ્યાતી મેળવી સુક્યો છે. પણ મેરમેરીટ્ટમની બાબદમાં હજી તેનીકલર કાંઈ કરી થઈ નથી. ઉલટું એ બાબતનું જ્ઞાન અને અનુભવ આગળ કરતાં બહુ વધી ગયલાંછે; પણ તેના જેવી અખત્રા ફોટેહમંદ થયા, તેમાં હોરમજ શેફર અગભાવેલા અખત્રાઓ કરતાં વધારે અસરકારક કોઈજ થયો હશે. તે અખત્રા જેવું ફાયદાકારક પરિણામ ખીજા કોઈજ અખત્રાએ દેખાડ્યું હોય!

સમાપ્ત.

સુદતની શીખ!

બેરેલી બાંગા બખ્ખામાં ખીસું ખાસી કરી પાસે કાંઈ રહ્યું નહિ તેથી ઉપરના ભાડુન કુમસી બાહ પાસે ઉછીના ચાર આના મેચ ગયો.

“એ તમે બહાર પી આપીને મારી પાસેથી પેસા શાના ઓકાનોજ ને?” કુમસી બાહ જટ છેડાઈ પડી બેલી ઉઠ્યાં.

“મને બસ ચારજ આના આપો.”

“નહિ ચાર આનાખી નથી ને ચાર અરધીખી નથી.”

“તમારી પાસે ચાર અરધીખી નથી! અરરરર! ત્યારે બહાં માણસ આપ ઘેરમાં શું કામ રહેજો? ને કાંદથી બાહું આપશે! આપ માણસને ક્યાંથી પગાર આપશે? બહાં માણસ, ત્યારે કાંઈ લખજોતો બદલ કરેજો! મારું માનો તો જ્યો બદલ કાંઈ નાંખો ને કાંઈ બચાવો! વખત ધણો ખરાબ આંધોજ! આપ તમારી એ દોહરી તને મોટી—મોટી રીતે થઈજો—” કુમસી બાહ દરડા મોટી ને બહાર ગયાં ને બેરેલી બાંગાનું બારણું અંધ વચ્ચે લટકી ગયું.

જાણાં બદલેર ચાનાઈ

ખિરબલ ચરિત્ર.

(ગત્રાંકથી ચાલુ)

(ગુલશન માટે ખાસ.)

જુદા જુદા સામનોકરણી સખતા—પાસનછ બદલોદર દેશાઈ.

ખલો તે પડે.

પણ દલુ તેઓની અદેખાઈનો આનસ
જુઓ ન દેતો. તેઓએ દેશની પ્રાંસથી
બીરમને બેરબોલ, એક જોયા સખ લોખ
દના. તેઓ તેને ફસાવતી કાંઈને કાઢ તર
બીર ફાવતાન દના એકામાં એક ખનાર
ખની ગયા.

“એકે તમો ખતે તમો” જેવો એક મુ-
સખમાન આમરે એક દિને રત્ના તમે એક
દિની એકે સત્તાવનો બીરખતે દીડા અબીર
જવાન અને દેખનમંદ. પેલી બાઈ ગુલાન
ઓ રૂપાળી. બીરખત નગર તર્યા એક નિ-
કોતો એક મુખા તરમા. આને દુઃખી તો
બીરખતે અબીરને કપો દેશ મંડો; અમોર
મોતે ગુનાર, એકરે ગુરમામાં આનો. તે જો
પરમે કે “આ સી મારી છે. એક કશર
દિંદુ માથ નાચી રેતી દની. મારે દાખ સખ
કે એકે એકે મારે પર મહ મહો હું, પણ
તું કેમ ?

પેલી ગુલાન બાળાએ આ દાવો વુઝ-
કાર સાથ ના પાડ્યો. તે બોલી કે “મહ” તો
એક આમનુની પુત્રી હું. આ મમી મમી વ-
ખનો મારી પુકે લાગી મને રૂને રોડાએ ફર-
વા દેતો તર્યો. એ મારું મીવજ લુટક મમી
છે. અહીં તમે મને બચાવો.”

બીરખત તેને પેર પલેંચની કદમને
નંપાર ધરો. પણ એ વાન પેલા રત્ન પર
ચડેલા અમોરને કમી નહિ. તે આમો થયો.
અને બીરખતને વગર એકાખતે તેના ઉપર
ધર્યો. એક વખતે પોતાનો રેગ કાઢી નાં-
ખી બીરખત, આમણી ચાલોએને વિખેડીને
જેમ મુરં મચડી નિકળે તેમ, વગ પ્રધાન દા-
ખ પ્રધાની નિકળ્યા. તેને દેખી અમોર તો
ચર ચર ધુલ્લામાંડી મયો. બીરખતે પેલી
કુમારીને તેના બાળને તર પૂતાડી અને અ-
બીરને પોતાની પાસા તેડીને એક રાત પો-
તાના મહાનમંદ જથે કડી રાખ્યો.

પરનારી ઉપર કુદૃષ્ટિ કરનાર સ્ત્રીલેખ
ટપાપીઓ ઉપર અકબરને બહુ તિરસ્કાર
હતો. સર્વ વાતો તેણે જાણી ત્યારે તેના ચુ
સ્સાનો પાર રહ્યો નહિ. પેલા નીચ અમીર
ને તેણે બહુ ઠપકા આપ્યો અને જન્મદેશ
નિકાલ કર્યો. બીજી તરફથી તેણે બીરબલને
શાખાશી આપી.

આવા આવા દાખલાઓ મુસલમાન
અમીર ઉમરાવો અને ફરખારી કારભારીઓ
ને બહુ સળતા હતા. તેઓ તો કાંઈબી કરી
ને આ કાફર બ્રાહ્મણાનું કાટણુંજ કાઢવા
માંગતર હતા. એ તેમની મતલબ પાર પાડવા
ની વેળા પણ ઈશ્વર કૃપાથી તેમની પાસે
આપી હતી.

પાદશાહનો એક ખાસ હુન્નમ હતો. એક
આંખ ગેબ હોવાથી તે કાણિયા હુન્નમને
નામે ઓળખાતો. બીરબલના ગ્રન્થોએ તેને
મોટી રકમની લાઝમ આપવા કહી હાથમાં
લીધો. હુન્નમલાખની લુટી પાધરી રહેજ નહિ,
અને અકબરને ગામ ગંપાટા બહુવાનો શોખ
ભારી. એટલે ઉપક્રી ગોઠવણ પછી એક દિને
પાદશાહને કાણિયાએ ખુશ મિનનમાં જોષ
વાન છેડી.

“જેઠાંપનાહ ! આપ દરરોજ ગામની
ને રાજ્યની ખજાર અંતર રાખો છે; પણ
સ્વર્ગની કાંઈ તમને ખજાર છે ? તમારા પૂર્વજો-
ના પુન્ય પ્રતાપથી તમને આ સર્વ રાજ્યતાજ
મન્યાં અને તેમાં તમે બહુ વધારો કર્યો. તો તે
વધારા પૂર્વજો સ્વર્ગમાં કેવી રીતે વસે છે
તેની કાંઈ ખજાર તો મેળવો ?”

“વાતો તો ખરી,” અકબરે રમુજમાં
ઉત્તર દીધો; પણ ત્યાં જઈને ખજાર કેણુ
લાવે ? અને તે શી રીતે ત્યાં જાય ?”

કાણિયોઓએ, “ખજાર લેવા કેને મોકલવો
એતો આપનું કામ છે છે; પણ ત્યાં શી રીતે જવું
એ હું કહું. જુઓ મહારાજ, શેઠેર બહાર સ્થાન

છે ત્યાં તમારે જેને મોકલવો હોય તેને ખેસા-
ડવો, અને તેની આસપાસ સવા લાખ પૂજા,
ધાસના એક મિનારાના આકારમાં ગોઠવવા
પછી આ મિનારાને સળગાવી દેવો, એટલે
તેમાંથી ધુમાડો નિકળશે. આ ધુમાડો આકાશે
ચઢશે અને તેની જેઠે પેલો તમારો પસંદ
કરેલો ખેપિયો પણ ઉપર પણ ચઢી જશે.
ખંદે નવાજ ! જેનેથી તમે પસંદ કરો તે ત-
મારાં રાજ્યમાં સર્વથી જીવિવાન અને તમારો
બહુ વિશ્વાસ હોવો જોઈએ, હાં નહિ તો
પછી ખરો જવાબ આપને કોઈ લાવી આપ-
નાર નથી. મારી નંજરમાં એ કામ માટે
બીરબલ સિવાય બીજો કોઈ દોસતો નથી.”

પાદશાહે જોયું કે બીરબલને ફસાવવાનું
આ નવું ચોક્કું મંડાય છે. પણ એ મુશ્કે-
લીમાંથી પણ, તે ચતુર સલામત નિકળી
આવશેજ, એવી પાદશાહની આતરી હતી.
તેણે કાણિયાની સલાહ પસંદ લીધી અને તે
મુજબ અમલ કરવાની ખુશી દેખાડી. એ બીના
કાણિયા લાઇએ જઈને મુસલમાન અમીરોની
મેહફિલમાં કહી સંજળાવી, અને પોતાનું ઇનામ
મેળવ્યું.

પાદશાહે બીજો દિને બીરબલને પોતાનો
ધરોહ જણાવ્યો. કે તેમને નેપાગાનોની ખજાર
અંતર જાણવાની જરૂર છે, અને તે ખજાર
બીરબલે જતો જઈને લાવવી.

“બીરબલ એતી ગયો, પણ બોલ્યો કે
જવાને ખુશી છું; રસ્તો ખતાવો.”

“રસ્તો તો કાંણીઆહુન્નમ બહુ સરસ
દેખાડ્યો,” આમ કહીને અકબરે સવા લાખ
ધાસની પૂજામાં બીરબલને સળગાવી મુકવાની
નરમ થી જેવી વાત માંડીને કહી.

બીરબલે પોતાના શરૂને પીછાની લીધો,
અને પછી સ્વર્ગમાં જવાનું કબૂલ કર્યું.
પણ ત્યાં ઘણા દિવસ રહેવું પડે તો પોતાનું
કુટુંબ જુલું મરે; એટલા માટે તેણે એક
લાખ રૂપિયા પોતાના પગારને પેટે આગમજથી

માંગી લીધા અને એક મહિનાની મહેતસ માંગી પાદશાહે તે આપી, અને બીરબલે એક વિશ્વાસુ કઠિયાને બોલાવી પોતાનાં ઘરથી ને રમ-ચાન સુધીનું એક બોંધરૂં તૈયાર કરાવી તે કામ પાછળ એક સાખ રૂપિયાની રકમ ખર્ચ કીધી. કામ બહુ ઝુપઝુપ ચાલ્યું; કાણિયા હજમ કે મુસલમાન અમીરોને પણ પાદશાહને પોતાને બી કસી ખબર પડી નહિ, એટલુંજ નહીં પણ બીરબલના પાડખડોરને બી આ ખીના જાહેર થયા પામી નહિ. બોંધરાનાં બે દરવાજામતો એક પોતાના મકાનમાં અને બીજે રમચાનમાં જ્યાં પોતે બેસનાર હતો ત્યાં રાખ્યો.

સપ્તમું ગ્રામ રાખ્યા પછી મહિનાની યુદ્ધ પુરી થઈ કે બીરબલે પોતેજ પાદશાહને માદ આપી, સપ્તમી સ્વારી રમચાન આગળ જઈ ઉભી. કાણિયા બાઇ તેા મુજબર તામ રેતા હતા કે આજ બીરબલ મુઆજ ! તેના યુસલમાન મુરખીઓની ખુશદાહીતો પણ કંઈ પાર ન દતો કે હવે પાદશાહને આપોઆપ મદમદિઆન નહર નેમ્વારના છુટકોજ નથી.

સાંની નગર આગળ બીરબલ રમચાન માં તે જગાએ બેઠો, કે જ્યાં બરાબર બોંધરા તો દરવાજે છુપ્યો આવી રહેશે હતો. પાડી કાણિયા ફરમાવે તે મુજબ બીરબલની આસ-પાસ માસના પૂજા ગોઠવવાનો અકબરે ઢુકમ આપ્યો. આમ થયું કે પાડી કાણિયાએ પોતેજ પડેલી આગ સળગાવી, અને એક સેદજમાં તમામ પાસ ચાલ્ય ચાલ્ય કરીને જગવા ચાલ્યું. બીરબલના શત્રુઓ સમજ્યો કે હવે કસ મળ.

પણ તેમ ન હતું. પોતાના માંધાપુર પાસ ખડકાયું એવેસે બીરબલ તે પેસા હુપા દરવાજામાં ઉતરી પડ્યો, અને બોંધરૂંના માર્ગ વારે પોતાના મકાનમાં દાખલ થયો, અને હુપો ભેગામ તદને પોતાના સંબંધમાં રમચાન તરફ રી ચર્ચા ચાલી રહી છે તે સંતેજવા રાખ્યો ! તે ત્યાં જઈ પુચ્યો ત્યારે તેા તમામ

પાસ એક મિનારાના આકારમાં ગોઠવાઈ રહ્યું હતું. એ પછી તે સળગ્યું. અને તેના હુમલા સમેત બીરબલ આકારમાં ચઢ્યો તે પોતે નજરો નગર જોયું—એવી કાણિયા હજમ ક-ફાસ મારવા લાગ્યો !

આ બનાવથી દિંદુઓ દીમગીર થયા, પણ શત્રુઓ રાજ થયા, તે સર્વ વચનો બીર-બલે કનેકાન સાંભળ્યા. વળી કાણિયાનાઈએ પોતાનું હિનામ મુસલમાન અમીરો કનેધી માંચું અને આ સપ્તમું પોતાના પરાક્રમથી બન્ધુ એયું તેને બોલતો પણ બીરબલે સાંભળ્યો. બીરબલ પીમેથી બોલ્યો કે—“ ધીમે થા, ખચ્ચાજ, જરા ધીરે પડ. આજ મારો ચર દાસ તો કામ તારો એધી બદતર. જાણતો નથી કરિ શું કહે છે તે, કે—

પીપંગ પાન ખરંતી, દસની કુંપંગિયાં,
દમ બીડી તુજ બીટરી, પીર બાપુડિયાં.”

સર્વ સવારી પાડી ફરી ત્યારે બીરબલ પણ જાનોમાનો પોતાને ઘર જતો બેઠો. તે દરશાજ નગર ચર્ચા સાંભળવા બદાર નીકળતો, પણ કહી જ પડતો નહિ. એમ ફરતાં જ મહિના વડી થયા, આ લાંબી મુદત સુધી તેણે માથે પાગ વપરા રીધા હતા, અને તેની કાઠી પણ એવઠા દિવસમાં બહુ લાંબી ઉતરી આવી હતી. સ્વર્ગમાં જઈ આવવાની આ ઈ થાજી હતી. તેણે અન્હો પોતાક પડેયો, થોડાંક ઘરેજી ધાવ્યાં, અને માથે સફેદ કપડાંતો ફેરો બાંધી લીધો. આ વેસ સાથ તે દરવાજ તરફ ચાલ્યો. માર્ગમાં તે તેને કેઈએ એળખ્યોજ નહિ, પણ દરવાજામાં પાદશાહે પણ પીંજ્યો નહિ. ક્યાંથી પીંજને ? દરવાજાઓ તો તેને કેઈ સાધુ મા સંપદ સમજ્યા.

પાદશાહે તેને અચરતી સાથ જોઈ તે કાણુ છે તે જાણવાની આદેશ કીધી, ત્યારે પેસે બોલી હુક્યો કે “ ખુદાઈ, મને નથી પીંજનાન ! એ તો હું બીરબલ છું ! સ્વર્ગથી પાછો ફરી આપ-ફી ખિદમતમાં આવ્યો છું ”

પાદશાહ—અહો, ખીરબલ ! તું આત્મે
ખરો કે ? હજી આત્મે ! કેમ પાદ મારા ને-
યાગાનોના શા શમાચાર ? એદસ્તમાં તેઓ
સારી પેરે તો ખરા કે ? વાહ આ તારા વાળ
એટલા લાંબા કેમ ? શા માટે હનમત કરાવતો
નથી ? કણિયાને બોલાવી વાળ ઉતરાવ.

ખીરબલ—જેદાંપનાહ ! સ્વર્ગમાં આપ-
નાં વડીલો બહુ મજાહ લોગવે છે. તેમને
પરમેશ્વરે પુરના સુખમાં રાખેલાં છે. તેમની
દોઝત અને શાહેખી વિશે તો યુઝવુંજ શું ?
તમને તેઓએ આશીપ કહેવાડ્યા છે. તમારે
ખાતર તેઓએ મારો બહુ આદરસરકાર કર્યો,
પણ એક વાતની પેતાની જરૂરીયાત દેખાડી.
હુકમ હોય તો ખીયાન કરે.

પાદશાહ—હા. હા, એકદમ કહે. તેઓને
શી વાતની ખોટ છે વાહ ? અને તે મારાથી
પુરી પાડી શકાય એમ છે કે ?

ખીરબલ—ખુદાવંદ, આપ મને કપકોદીધો
છો કે મેં અદા અને શીરના વાળ કાં નથી
ઉતરાવ્યા, અને તેઓએ વધવાકેમ દીધા છે ?
પણ સ્વર્ગની નમને ખખર છે, તામદાર ! ત્યાં
હનમ નામે મજે નહિ. આપના વડીલો પણ
એટલા માટે બહુ કંટાળે છે. તેઓના વાળ
બહુ બહુ વધી ગયા છે. એટલા માટે તેઓએ
મારા પાસે આપને કરગરીને કંટાવાયું છે કે,
એક ખાસ વિશ્વાસુ, ખાતરીનો, દુશિયાર
નાર્તીને ત્યાં ઝટપટ મોકલી આપવો.

પાદશાહ—એવો હનમ તે કાણ હશે ?
અરે હા મને યાદ આવી. મારો કાણિયાહનમ.
તું નિશાની આપે છે તેને બરાબર લાવકોનો
વજામ છે.

આમ કહી પાદશાહે હનમને બોલાવી
મંગાવ્યો. ખીરબલને પાળ-ફરવાની તેને તો
તો. ખખર પડી ત્યારથીજ પોટકાં લેવાયાંહતાં,
અને તેટલાંમાં પાદશાહ તરફથી મોસલ આવેલો
બણી તે તો ગભરાઈ ગયો. ખીતો ખીતો તે
ફરખારમાં ગયો, ત્યાં જટાધારી બાવા દાખલ
ખીરબલને જોઈને તે ખીચો, જેતો દેખાવહન
મને હમણાનો હમણા કાચોને કાચોજ ખાઈ જાય

એવો હતો. પાદશાહે તેને ધડો પાડી
મર્વ હડીકત બહેર કીધી, પણ જ્યારે સ્વર્ગે
જવાની વાત બણી ત્યારે તો કાણિયાસાઈ
છવતાજ મુઆ !

પણ ગયા ચિતા કાંઈ આજે ? પાદશાહ
ના હુકમ આગળ તેતું શું ચાલે ? તેણે મ
હિનાની મેહતલ માંગી, એથી મતલબથી કે
એ મુદતમાં દિલ્લીથી પોખારા ગણી જાય. પણ
સ્વર્ગમાં હનમની બહુજ તારીફ છે એમ
ખીરબલે ફરી હાથ જોડી વિનંતી કર્યાથી પા-
દશાહે કાણિયાને તૈયારી કરવા માટે આઠ
દિવસથી વધારે મુદત આપવાની ના પાડી.
પણ અઠવાયુ કંઈ એકદમ નાસી જતું નથી.
કાણિયે ઘર જઈ બાઈડીને વાંકેટ કરી અને
નાસી જવાનો સંચો કર્યો. ખીરબલને એ બા-
જે ખખર હતીજ, માટે હનમના બારણા પર
સિપાહી બેસાડ્યા.

અતે જેણે ખબરું તેજ પડ્યો. ફરતે
જે અહીંનું અહીં છે. કાણિયાએ દેખાડેલી
જ તદખીર તેના ઉપર પણ ચલાવવામાં આ-
વી. સ્મશાનમાં તેને બેસાડ્યો. સવાજો પુજી
લાસતી તેની આસપાસ ખડકીને મિનારો
બનાવ્યો, અને તેને ટુંકી મુકતાંજ હનમભાઈ
તેમાં બગી સ્વર્ગે ગયા!

તેના તેરડને લાયક હતી નહી. તેણીના માઆપ તેણીને ન્હાની મુકી મરણ પામ્યાથી તેણીની એક કાકીએ લાડ અને પ્યારથી ઉધારી હતી. તેણી અતી ખર્ચાતુ અને અપ-ડુંડેટ લેડી હતી. ફેશનેબલ ડ્રેસો અને તરેહવાર જીજીસોનો ભારી શોખ હતો. બેહરામને પરણવા પછી પણ એવા લખણું ખર્ચો કરવાના તેણીએ ચાલુ રાખ્યા. એકાદ બે મહીના તો મામલો ફીક ચાલ્યો. પણ પછી બેહરામથી પોતાની વાઈફ તું ઉડાઉપણું સાંખી શકાયું નહી. તક મળતાં અવાર નવાર તે તેણીને સમવવા લાગ્યો, પણ પીરોગળએ કાંઈ ખ્યાનમાં લીધું નહી. તેણી તો ગોપા આંધળીની પેઠે કાપડયા, દરજી, રંગારા વગેરે ખીજાં ખીજાં જીલોના ચોડા ચઢાવતીજ ચાલી. આથી એક દીવસ સખ્ત ઝગડો લાગ્યો. એક સહવારે બેહરામ નાસ્તો ખાઈ એશીસે જવા તૈયાર થયો. પીરોગળ તરતનુંજ આવેલું કાપડયાનું ખીજાં લાવી અને પૈસાની ઉધરાણી કરવા લાગી આ ઉપરથી બેહરામનો કાંઈ ખીજ્યો. તેણે આ તક સારી હાથ આવેલી જોઈ પીરોગળની સખ્ત ઝાટકણી કહાડી, અને એક પૈ પણ નહી આપ્યાને સાફ કહી દીધું તેણે તેણીને ઉડાઉ ખર્ચો કરવા માટે સખ્ત ઠપકા આપ્યો, તે આપણે આ વાર્તા તે મથાળે જોઈ આન્યાં છીયે. હવે એટલી ટુંકે આગળ આપવા પછી હું મારી વાર્તા આગળ ચલાવીશ.

બેહરામના એશીસે જવા પછી પીરોગળએ કાપડયાને પટાવી સમગળથી કાંઈ પણ કરી તેના પૈસા તેણી ચુકવસે એમ કહી વીદાય છીયો, અને પોતે રડી બળી મુગી બેડી. તેણી બેહરામનો સ્વભાવ સારી રીતે પીછાણતી હતી, અને તેની સાથે હર વેળાએ કેમ વર્તયું, અને તે ખુશ મીઠગળમાં હોય ત્યારે હસી દસાવી નખરાંથી સીસામાં કેમ ઉતારવો, તે તે સારી પેઠે જાણતી હતી, ટુંકમં કહેતાં એટલું બસ યશ કે બેહરામની નાડ તેણીના હાથમાં હતી.

ઓરત જત એવીજ ચંચળ અને સમજી હોય છે કે ગરીબ આપડા ધણીજીને એક ઘડીમાં રમકડાં મીસાલે પોતાના હાથમાં રમાડી દેય છે, અને એક ઘાતકી ધણીને પણ પોતાના નખરાં અને પટળટ સમગળવટથી લલચાવી તાબેદાર બોકડાં બનવાની ગોપા કુદરતી ફરજ પાડે છે. એવી સ્ત્રીજાતને ખુંદ તરફની એક ગેળી શક્તિ મળી છે. જ્યારે ગરીબ અચારા ધણીજી લાંબી ટુંકી ટેટાં હાંકી પોતાનું કાંઈ જ નહી વળવાથી પોતાની હાથની ધરતીનાં મેસમેરીઝમને આખરે વશ થાય છે ! ગરીબ બીચારો !

સાંજે બેહરામ એશીસેથી ઘેર આવ્યો ત્યારે પણ તેણી ગુસ્સામાં ટોપરો ચલાવી રહી. આખરે તેણીની છત અને બેહરામની હાર થઇ. તે જો કે કંજુસ હતો પણ છવનો ધણો દયાળુ હતો. પોતાની વાઈફને આપેલા સખ્ત ઠપકા માટે તેનું જીગર આપ્યા દીવસનું કંખતું હતું, અને તેને પસ્તાવો થવા કરતો હતો. તેણે ઘેર આવી પૈ રૂપ્યાનો એક એક તુરત પીરોગળને કહાડી આપ્યો અને પછી તેણીને પટાવી સમગળી પાછી સજાહ કીધી.

ઉપલા બનાવને થોડા દીવસ વીત્યા પછી એક સાંજે પીરોગળ પોતાની એક સહીને મળવા ગઇ. ત્યાંથી પાછી ફરતાં રસ્તામાં આવેલી એક ઝવેરીની દુકાન આગળ તેણી એકએક ઉભી રહી ગઇ. તેણીની નજર તે દુકાનમાં મુકેલા કાચના કેસમાં એક સુંદર હીરા જડીત લોકીટ હતી તે ઉપર પડી. તે એક ખરીજ સુંદર મન લલચાવનારી ચીજ હતી. પીરોગળ લોકીટ દીકરીટીને જોવા લાગી. તેણીનું તે ચીજ ખરીદવાનું ધણું મન થયું. પણ તેણીની પાસે ફક્ત સોજ રૂપ્યા હતા. બેહરામ પાસે તો કાંઈ માંગી શકાય નહી. છેલ્લી મારામારી વખતે તેને તેણીને સાફ કહ્યું હતું કે કપડાં અને જીજીસ તેણીની પાસે પૂરતા હોવાથી હવે વધુ લેવાની કાંઈ જરૂર નહી હતી. હવે કરતું કેમ ? પણ સખર-એક

રસ્તો યાદ આપ્યો બેહરામ અવારનવાર કહેતો કે નકામાં ધુળ જેવી ચીજો ઉપર પૈસા ખર્ચવા કરતાં કાંઈ એવી ચીજ લેવી કે જે સદા સુધી તીખે, મોંઘી છતાં નફાકારક સમનેલાવે મળતી હોય અને પૈસા ખર્ચેલા ગયાય. એવી ચીજો ખરીદવામાં તેને કાંઈ વાંધો નહીં હતો. આ ઉપરથી તેણી એકજ નક્કી છેવટ ઉપર આવી કે એ લોકોટની કીમત પુઝી પોતાની પાસનું થોડું ઉમેરી બેહરામ કનેથી ન્દાની રકમ લઈ કાંઈપણ કરીએ લોકોટ લેવી.

તેણી કીમતથી દુકાનમાં દાખલ થઈ અને તેના માથેક માટે પુછ્યું. તુરંત એક લાંબો અને પતલો જેવો યુરોપીય પ્રદસ્થ તેણીની આગળ આપ્યો. તે તે દુકાનનો માથેક હતો. તે દેખાઈ તોજ કાંઈ બસો સદ્યદસ્થ હતો. આવતાં સાથે નખીને તેણે પીરિઅને સમામ કીધી અને પછી બેસવા માટે ખુરસી આપતાં તેણી શું માંગની હતી તે પૂછ્યું.

“મી. વૅર, મેહેરઆની કરી જણાવશો કે આપ લોકોટની કીમત શું છે ?” પીરિઅન એ એક લેતાં પૂછ્યું.

તેણીનો આ સવાલ સાંભળી તે માથેકે કેસ ઉંઘાડી પેલી સુંદર લોકોટ જહાર કહાડી તેણીના હાથમાં જોવા માટે મુકી અને નમન-તદ્દથી જવાબ આપ્યો.

“બાબુ, આપ લોકોટની કીમત ત્રણગો રૂપિયા છે.”

“ત્રણગો રૂપિયા ? એથી કાંઈ ઓછું નહીં ?”

“નહિ બાબુ, એક અઢી ઓછી નહીં.”

“વારું, મી. વૅર,” થોડાકયાર વિચાર કરી તેણીએ કહ્યું, “વારું, મી. વૅર, હું જોએની કીમતના પૈસા થોડે થોડે હફતે ભરું તો તમને કાંઈ વાંધો છે. ?”

“વાંધો ? વાંધો જેવું તો એજ કે હમે આજ સુધી કોઇને પણ એવી શરતે

કાંઈ આપ્યું નથી. હમારી દુકાનમાં એવો કાંઈજ ધારો નથી, પણ ચોકસ કેસમાં એ વી શરતે આપવાનો હું વાંધો જોતો નથી. તમે—”

“હું વિશ્વાસને લાયક છું, મિ. વૅર,” તેણી નખરાંથી હસતી બોલી. “મારા ધણીને આખું મામ ઓળખે છે. તમે પણ કદાચ ઓળખતા હશે. તેવણ મી. બેહરામ દાવર—”

“ઓહ સર્જન્ટ્રી, હું તેવણને સારી રીતે ઓળખું છું, બાબુ, અને તમને એ લોકોટ એ વી સરતે આપવા મોટી ખુશી સાથે તૈયાર છેકું.” તે નખીને બોલ્યો અને પછી મનમાં વિચારવા લાગ્યો કે મિ. દાવર જેવો એક પૈસાદાર અને આખરદાર શુદ્ધ પોતાના વાઈને એમ હફતે હફતે પૈસાભરી ચીજો ખરીદવાની રત્ન કેમ આપેનો હશે ? કદાચ તેણીએ ઉગડપણનો વધુ લાભ લીધો હોય તેથી ? હા. તેમ બી હોય. કારણ આજ કાલ એવા બનાવો ઘણા બને છે.

“વારું, ત્યારે મિસીસ દાવર, આપ લોકોટની કીમત ત્રણગો રૂપિયા છે, અને તમે મિ. દાવરને એમ જણાવવા કહો છો કે એની કીમત ફક્ત દોઢોડેસો રૂપિયા છે. પણ—”

“સખર, મી. વૅર” તેણી વચમાં બોલી ઉઠી. “મારા ધણી એની કીમતી મોંઘી ચીજો ઉપર અખાવ રાખે છે, અને એવી મોંઘી ચીજ ખરીદવા માટે તેવણ ઘણા ચીરડાશે. માટે તમે મેહેરઆની કરી એવણ એ લોકોટ લેવા આવે ત્યારે એની કીમત બસો છે, એમજ કહેજો, અને જ્યારે એવણ કાંઈ ઓછું જ કરવા કહે ત્યારે તમે જાણ મેહેરઆની દાખલ દોહોડસો એ આપજો એટલે એવણ ઘણા ખુશી થશે, અને પછી તમારા બાકીના દોહોડસો રૂપિયા હું તક મળતાંજ થોડે થોડે હફતે પુરા કરશ.”

“ધણું સારું, બાબુ” તે ઝવેરીએ નમનતદ્દથી જણાવ્યું અને પછી પેલી લોકોટ તેનાં હાથમાં પાછી મુકી ‘સાહેબજી’ કરી પીરિઅન ઘર ગઈ.

થેર જતાંજ તેણીએ જોયું કે બેઠરાંમ ઓઢીસેથી થેર આવેલો હતો. તે આજે કાંઈ ધણેજ ખુશ હતો, પીરોજ માટે આવો એક અનિ સારી વક હતી, અને એ તકનો તેણીએ તુરત લાભ લીધો. પોતે હસી હસી બીજી ત્રીજી વાતો કરવા લાગી, અને સફળી રીતે મન આપવા લાગી. આખરે તેને ખુબ દસાવી, રીઝાવી, ગાયન ગાઠ. છેક છેડે તેણી એ તેને સંજ્ઞા બતાવતી વાત કરી.

“અરે એ તો બહુ હુશ છે—હુંગેશ વધારે લાવ લેજે ! તે ખુશ મિત્રજેજ ઓલ્યો.

“નહી વહાલ તમે જાતે જઈને કાંઈ ઓછે ભાવે માંગણો તો કરાવ તેઆપશે. મને એ લોકોટ વણીજ ગમેછે અને મારી વરસામાંની નગ્નદીક આપીછે, તોલેવ વળી, મને એ અપાવો. ઓઢીની ડીવર, મારી સાત્રધેડની બેટ દાખત્ર નમે એ લોકોટ નહી અપાવો ?” કાત્રાવાત્રા કરતી, પટાવી અને તેનું માંયું પ્યારથી વસવાટની તેણી સમજવવા લાગી.

આખરે તેણીની છન ધઈ બેઠરાંમ બીજે દીને તે લોકોટ આપવા તૈયાર થયો, “જન વડાની, હું તુને એ લોકોટ નારી સાલ ગ્રહતી બેટ દાખત્ર અપાવશ. હવે તો ખુશી થઈતી !” આહ ! જોરના જાદુઈ સ્ત્રીવમાં બસા બસા મરેલો માદાન થાય છે, તો બેઠરાંમ દાવરના તે શું ભાર, બસા !

બીજે દીને સ્વારે બેઠરાંમ ઓઢીસે ગયો ત્યારે પીરોજને કહેતો ગયો કે માંજે થેર આવવા ને ઝવેરીની દુકાનેથી લોકોટ લેના આવશે. પીરોજના દરખના પાર શું ? તેણી ગાથા બેસી દીવતી જેની ધઈ ગઈ હતી.

સાત્રધેડને દીને એ સુંદર લોકોટ તેણી પોતાની પેલી નથી માંજી સાથે પેદરજે તો કેવી શોખી નીકળશે. લોકો તેણીની કેવી અરખાઈ કરશે એવા એવા વિચારે તેણી કરવા લાગી અને સાંજ ક્યારે જવડી પંદ તેની આનુરનાથી તેણી રાદ જોવા લાગી.

આખરે સાંજ પડી અને બેઠરાંમ આ બો તેને દુરથી આવતો જોઈ તેણી હરખ બેર દરવાજા ખુલી લેવા દોડી.

“બેઠરાંમ, તમે ઝવેરીને ત્યાં જઈ આ વાકે ? પેલી લોકોટ લાવકે ?” આનુર કહેતે તેણી સવાલો કરવા લાગી.

“હા, પીરોજ હું ત્યાં ઝવેરીને ત્યાં જઈ આવ્યો. તે બીચારાએ એ લોકોટ રીકછેકે દોહોડોએ આપી—”

“અરે કેવી ખુશાળી ? ત્યારે તમે લાવા કે ?” તેણી હરખથી તામડા ફાટતી બોલી.

“પણ તું સમજતી તો, હું કે હુંજ તે ? મેં એ લોકોટ ખરીદી તે પછી કસખમાં ફાઈ કેન્ડને મસવાનું હતું ત્યાં ગયો. ત્યાં જનું એમ કે મિં લોરીસ નામનો દમારો એક યુરોપિયન કેન્ડ ત્યાં હું બેઠો હતો ત્યાં આવ્યો. તે લીરા મોતીની જાણેતો એક અથંગ પરિશિષ્ટે એમ વાતવરથી વાત થતાં તેણે જણાવ્યું. તેપરથી મેં તે લોકોટ તેને દેખાડી. તું માનશે, પીરોજ કે તેને એ લોકોટ દેખાડવાનાં આપણને તો મોટો લાભ થયો. તે તો એ લોકોટ જોઈ હરખમાં આવી જઈ બોલ્યો કે એ લોકોટના લીરા ખરા હતા અને કરતાં જે મોતી હતાં તે પણ એમુલાં અને ડોંમની હતાં. તે બીચારાએ કાત્રાવાત્રા કરી એ લોકોટ પોતાને આપી દેવાની માંગણી કરી, અને દોહોડોએને બરસે બસો આપવા તૈયાર થયો. આ ઉપરથી મેં તે લોકોટ આપી દીધી અને બસો રૂપા.”

“અરે, અરે, એ તમે શું દીધું ? બેઠરાંમ, તમારી કંલુસાનું એ પરિણામ છે. લોકો પેસાની જે નમે વાલુ કીધી નહી હોત તો એમ જનવા પામતે નહી.” પીરોજ અધા ખાતી રડવા લાગી, અને ત્યારે બેઠરાંમ પટાવી તેણીને પુઝી ત્યારે સફળી દફાઈને તેનીએ તેને કહી.

“કાંઈ નહીં. કાંઈ નહીં, તું રૂ ના પીણાં,”
 જે તેણીને માયાથી પસવારનાં કહેવા લાગ્યો.
 “હું અનરૂપી જલ્દીએ ભોડી પછી લાવસ,
 તું દલગીર ના થા.”

“પણ પાણી આપશે નહીં તો ? તે હવે
 ત્યાં નહીં દશે તો ?”

“નહીં. તે ત્યાં જ હોશે. તે જલ્દી
 આપશે તું બીહના. હું હમણા જ જાઉં છું.”
 અને તે એકદમ મારની ગાંધીએ ત્યાં ગયો.
 તે થોડે થારે તુરત પાછો આવ્યો, અને તથા
 ખ્યાર સાથે તે ભોડી તેણીના હાથમાં મુકી.

“લે પીરોન ડીવર, આ ભોડી હું પા-
 ણી લાવેલાં તે બીચારાએ એકે ભોલે મને પા-
 ણી આપી, લે બહાલી એ તુને મારી તરૂંથી
 તારી સાતમેદની બેટ છે. હું એના પુરેપુર
 પેલા ઝવેરીને આપી આપેલ. બહાલી એમાં હું
 તારો કાંઈ જ વાંક નેતો નથી. એમાં મારો
 વાંક છે. મારી કંલુસાઈ ને લીધે જ આ
 મારી પર વિશ્વાસ મુક્યો નહીં તે મને તે
 સમજાયું. મગર ખ્યાર, જે બની તે બની, આ
 હવે તે પર વિશ્વાસ કરવો ફોક્ક છે. ચાલ જરા
 કલાક બહાર ફરી આવ્યો. સા સર જેનું
 છેવટ સાઈ.”

સાડી સરડીકેડટ.

ધર ધણીઆણી—તારી પાસે કાંઈ સરડીસી-
 કેટ છે કે ?

અરજદાર નોકર—હા, બાબ, ધણીબી. એક
 અડસડીયાંથી વધુ હું કોઈબી જગ્યાએ કદી
 રહ્યો નથી.

સમજતા તે એ !

“કાંય બા, ટેલીફોન કરતી વખતે ટાપી
 કાંય ઉંચકી રાખીય ?”

“હા,—કાંય ને હું એક ખાંતુને ટેલી-
 ફોન કરું તેથી !”

જખરો બા !

પાલનજી આજે લગાર વહેલા આપા ને
 પીણાં માય લગાર ધણીને વેહેલો બોલિયેથી
 આવેલો નેઈ અજગ થયાં.

“કેમ પાલનજી ? આજે કાંઈ ઘેરે વહેલા
 આપા ! નહિ તો રાતના દશ માય તોગી તમા-
 રા પતો નહિ આજે મુરજ કયાં હશે.”

“હા પીણજી હું વહેલો આપો ને તે મો-
 કસ કામસરજ આવેલ.” પાલનજી મુઠના આંકડા
 મરોડતા બોલ્યા.

“તું મોકસ કામ છે ?”

“મારી કલગમાં આજે રાતના ખાણું
 છે ને હું ત્યાં જગ્યાએ છું ને કદાચ મોડાબી
 આવશ.”

“જસ જસ, જલ્દી તમારું મોકસ કામ તમા-
 રું તો સદાજુ એવું હોશે મરેરે કાણ સાચી ને
 દોસ્તદાર છે. જસ ધક ધ્યાન મધું બહાર ને
 બહારજ. કાલે તો ફલાનાનું વરસ છે ત્યાં
 ખાવા જનાર છું આજે તો પેલા મુખજાની
 બેરી વ્યાધ તો તેને ખાવા જનાર છું. હવે
 છેક મોડી રાતે લહડના આડતા આવજો.”

“પીણજી હું તારું એ બાપજી સમજવાનું
 વેહેલો આવેલ. તારું બાપજી સમજ્યા વગરજ
 જતે તો કલગમાં મને ફાર પડ્યા કરને કે પીણજી
 જખડતી હોશે, તેજેલો ઘેરે જવથતેવીજ મને
 ખાઈ જશે. હવે પીણજી હું ગમે ત્યારે આવશ
 ને હું વગર બીકે ત્યાં પીણજી ને આવશ, કેમ ને
 ત્યારે આવશ ત્યારે તો તું મને કાંઈ બોલશે નહિ.
 તારું બાપજી તો મેં વેહેલેથી સમજ્યું.”

નેઈ કે માડીજાની ગત !

પાલનજીએ હાથમા પાવડી લીધી આવની
 પકડી. પીણાં માય ફરતાં, ચટકતાં બેઠાં.

ખરજેર ચીનાઈ.

વિધવા સ્ત્રી ફાંસીને લાકડે!

તેનો પશ્ચાતાપ.

ગુલશન માટે ખાસ

લખનાર—કવિ લવાનીશંકર નરસિંહરામ

ફાંસીનાં લાકડાંપર એક અદાર વર્ષની અચામ રૂપાળી યુવાન અબળા ગભરાપેલે ચહેરે ઉભી હતી. તે ઘણીકં ડુટડી હતી. તેના રૂપ આગળ ઈર્ષના ધરની અપમંજરા પણ પાણી ભરે? જરા આગળ આવીને જોતાં તે વિધવા લેરે જણાતી હતી. ફાંસીની વખત થવાથી એક પોલીસ અધિકારીએ આગળ આવીને મોટે સાદે ફાંસીનું ચારંદ વાંચી સંભળાવ્યું.

“બાઈ, તારે માથે ખુનનો યુનો સાખીત થવાથી તને હમણાં હમણું મરતાં સુધી ફાંસીએ લટકાવવાનો સરકાર તરફથી ખાસ હુકમ પો છે. તે હુકમ જનમું તે પહેલાં તારે કાંઈ કહેવાનું છે?”

ફાંસીના લાકડાં પર ચઢેલી સ્ત્રી યરચરતે પગે આંખમાં આંસુ આણીને બોલી,

“બાઈઓ અને બાઈઓ! બ્યારે હું ચોરી ચળમાં આખરને દમ ખેંચવાની તૈયાર ઉભી છું ત્યારે તમને મારી ખરી હકીકત જણાવવી જ રહી છે.

“બાઈઓ મારે વતન ગુજરાતમાં છે. હું ત્યાંના એક કુલીન પણ વણીક વકીલની દીકરી છું. મારા મા બાપ નિર્ધન હતાં તેથી, પૈસાની, લાલચે એક ચૈસાદારના પૂતની સાથે મને પરણાવી ને તેમના બદલામાં મારા પિતાજીએ પુખ્તળ ચૈસા લીધા. મારી ઉંમર એ વખત ૧૬ વર્સની હતી. હું બ્યારે સાસરે આજ્ઞા વળતી યદ્ય ત્યારે મારો બાપ પતિ પારણામાં સુતો સુતો રહતો હતો. આમાં કન્નેડામાં મને સંસાર સુખ કેવું હશે? તે તમે જાણશો.

એક બે આજ્ઞા વળી ત્યાં સુધી મારાં સાસરીઆંવાળાં મારી સાથે હળી મળી ચાક્યાં. પણ બ્યારથી હું સંસારમાં સ્થિરથાસ કરીને વસી ત્યારથી મારે માથે ન થાય એટલા પરતા વ પડવા લાગ્યા. મારી વદણી સાસુ ને નિર્દય નણુંદ મને જોઈને કંકડા મેળે. દરેક જહાડું શોધીને મારી સાથે લડાઈ માંડે. પાણી ભરવા જાઉં ને અજાણતાં બેડું ડુટે તો ન થાય એટલું કરે ને દિવસે ખાવા પણ ન દે. આ કેવો જુલમ! મારો પતિ નાદાન વધે તો તેથી મારે ઉપરાણું કોણ લે? મારા માત પિતા બન્નાં સુધી જીવ્યાં ત્યાં સુધી હું વધારે મુઝાંણી નહિ. મળવા હળવાને જહાને બે મહિના પીયરમાં જાંને રહું ને મારે સબજું દુઃખ વીસારે. આતું પીયરતું સુખ ઝાઝા દિવસ ન રહ્યું. મારે બે મહિના કરવાનું ટેકાણું જાં રહ્યું. મારે આતું કન્નેડું જોડી જાણી જોઈને દુઃખ દરિયામાં જે માખાપે ઝીકી તેવું કોઈ દહાડો સાઈં થાય નહિ. મારા લોહીના પૈસા લાઈને જે માખાપે સુખની આરા રાખી હોય, તે આરા કે મ ફળીજીત થાય? મારી આંતરડીના રાપથી એવો નિરાશીઓ ચૈસો ખાવાને મારા માત પિતા આ અસાર સંસારમાં મને પરણાવીને વધારે મુદત રહ્યા નહિ. પીયરમાં બાઈ બોળાઈ વખરે બીજું અંતરતું સચું કોઈ ન રહ્યું. સાસરામાં સાસુ-નણુંદના ન ખમાય એવા મેણાંની ગાંઠાના વરસાદે ખમી હું દહાડા પૂરા કરવા લાગી. સમજી કંઈ વગર હું કોડીડીના કોડ કોણુ પુરા પાડે? પણ મને આજ્ઞા હતી કે મારો કંઈ કાજ રહવારે મોટો થશે ને મ

ને મનગમતા સંસારના દહાવા આપશે. એમ સમજીને હું મારા દહાડા મુખે દુઃખે શુભરતી હતી, પણ નસિય જ્યાં જુઓ ત્યાં આડુને આડું. નસિયમાં રાંડ વિધાતાએ સાફ લખે હું નહિ તે કયાંથી રહું થાય.

ઉન્હાણામાં મારા પતિને અચાનક એરી નિકળી આવ્યાં. એટલે ઘોડા દિવસમાં રિખાઈને તે સ્વર્ગવાસી થયા. હવે મારે શું કરવું ? મારા દુઃખ બધાં દહાડા કેમ લેવા ? મારી સઘળી આશા આ બનાવથી ધુણધાણી યઇ. મારે એકે આધાર ન રહ્યો. મારા પર આગળ કરતાં મારી કંકાશણી સાસુ અને નિર્દય નણ્ણદોરે જુલમ વધી પડ્યો. તેઓ ન જાણ એવી માલો ભાંડવા લાગ્યા. રોજ નહારી કહી ને મને ચીડવે. “નળનાં પગલાંની પીપરમાં બમરો જુસીજ આવીને મારા એકતા એક છોકરાને રાંડે ભોગ લીધો.” આવાં આવાં મારાં ઉપર જુદાં આળ ચઢાવીને રોજ રોજ મારાં પર ટપકા મારે. આથી હું ગુપગુપ એક રોજ મારે પીપર ન્હાસી આવતીને મારા ભાઈ ના ઘરમાં રહી દહાડા પુરા કરવાની મેં ઉમેદ આંધી, પણ મારી ભોળાઈ એવી અટ્ટળી ને નાશ સ્વભાવની નીવડી, કે વધારે વાર મને ઘરમાં રહેવા દીધી નહિ.

મારા માઆપણું ઘર તેમાં મારા કરો હક નહિ. એ જોઈને મને કેટલું લાગી આવ્યું હશે ? મારા મરીબાશ ભાઈનું મારી ભોળાઈ પાસે કશું ઉપજવું નહોતું. તેછતાંલોક લખાએ ઘોડા મદિના મને ઘરમાં રહેવા દીધી. રોજ રોજ મારી ભાબી છણકા કરે ને સાસરામાં બમરો જુસીને મારાં ઘર પાવન કરવાને આવી છે એવાં એવાં ન સંખાય એવાં મ્હેણાં મારે. આથી હું કંટાળીને એક બાડાંની એરડી લઇ ને તેમાં રહી.

સોડેલું દળણું ખાંડણું, વગેરે કામ કાજ કરી ગાર પાપી પેટ હું ભરવા લાગી. મારા ભાઈને આવાં ભારી સંકેટમાં મારી, કોઈજ દયા ને આવી ને આ કરતાં પણ વધારે સંકેટ આપવાને વિધાતા હજી સુધી નહિ. આ વેળા એ મારી વય વીસ વર્ષમાં ભર જોજનમાં બે દોરે કેટલીએક વિધવા કુટુંબીએ મને પોતાના

પાપી ગાખાડામાં લેવાને સમજવવા લાગી. આરામાં આજ સુધી કશું પાછી મરુ ન હોયું. હું રાત દહાડામાં પુરું સગવતી ન હોતી, તેથી મેં તેમની પાપી માંગણીની જોખી ના કહી ને છણકાવી કાઢી. તે છતાં મને ભોળવવાને તેમણે અનેક વત્તો કરવા માંડ્યા.

“અરે ! તારી આવી અવસ્થાના દહાડા આવા રાતે કેમ નીકળશે ? આ દુનિયામાં આ વતરીને મોજ મજા જ્યાં સુધી કરી નથી, સંસારના સુખનોદહાવો જ્યાં સુધી લીધો નથી, ત્યાં સુધી જન્મ લીધો ન લીધો બરાબર છે. માટે હમારી પેટે ખાણ પીધને મજાદ કર. અમારાથી શા માટે હેસન થાય છે ?”

આવા અવળા ઉપદેશથી અતે મારી દયાનત ફરી. મને એવી ચુલીમલ ને પ્રતિટતા ખલિ હોય છે, પણ તેમની મતિ ફરતાં વિચંબ નહિ. “શ્રીની મતિ પાનીએ” એ કહેણી સાચી છે. હવે હું વિધવા વાન્હનાથી આંધળી થઈ. આ સંસારમાં વ્યહવારનું સુખ કેવું હશે તેના હવે મને વિચાર થતા લાગ્યા. ઉવટ મારી જુદી જાણ થવાથી હું બ્યાળીયારમાં ફસી ! હવે આવા ચનાહ કરવાને હું કરી નહિ.

“પાપ પાવને વધારે છે,” એ ખરું છે. મારા એક પાપે બીભતે પધાયું. ગર્ભપાત સરખાં અથોર પાપ કરતાં હું શીખી પણ પાપ કેલું છલું રહે છે, કે મારું રહે ! અતે હેંદી વાર હું પકડાણી છું. મારાં પાપનો કળો પડો ઉપારો થયો છે. મેં એક વણિકના પુત્રની સાથે ઘર માંડ્યુ હતું. તેની માતિમાં કન્યાની ઘણીજ આછત છે તેથી તે પચીસ વર્ષનો ઘરો પણ સ્ત્રી મળી નહિ. તેની પાસે પરજુવાનો નેટલો પેસો પણ નહતો તેથી તેણે જાણ્યું કે આ ભવમાં તો હું કદાચી કાલે પરજુવા પામનાર નથી. આવું સમજીને તે કામ વાન્હનાથી મારી સાથે વ્યભિચારની જુરી સંગતમાં પડ્યો. મારી સાથે આજ સુધી તેણે દેહિન રાખી હતી. મને તેનાથી આ વેળા હમેશ રહ્યા. તે તોડવાને ન થાય એટલાં અમે કાંઈ આપો, પણ નસી-ખત્તર બેરે આ વખતે તેમાં ફતેહમંદ થયાં નહિ. પૂરા દહાડા થવાથી અમે બન્ને જાણુ ફિકરમાં પડ્યાં. આ સંકેટમાંથી ઉગરવાને મારે અમે નિર્ધ

સુખહાતુ લઈ પવિત્ર કાશિક્ષેત્રમાં આવ્યાં. ત્યાં
 અને પૂરે દહાડે એક કલેયા કુંવર સરખો પૂર
 અવતર્યો. અહા ! હા ! તેના રૂપનાં તે હું
 શાં વખાણ કરું ? તેની કાંતિ કામેંદ્રને લગ્નવે
 એવી રૂડી હતી. તેનું મુંદર ગોળ મોહું હતું
 મુધી મારી આંખે તરે છે. અરે રે ! તે આ
 જ મુધી જીવતો રહ્યો હોત તો મારી આવી
 હાલત થાત ? અરે રે, મરતાં મરતાં તેનું કુમ
 ખૂં મોહું જોવાતો અને જોગ મળ્યો હોત તો
 મારી કેવી સદગતિ થાત ? પણ ભવિષ્ય આ
 ગળ કોઈનું ચાલતું નથી. મારા પારને છોકરા
 ના જીવ કરતાં પોતાની આખર યધારે વ્હાલી
 લાગી. છોકરાને મારીને જલદી દેકાણે પાડીએ
 તો આપણી આખર રહે એવો વિચાર તેના
 મનમાં આવ્યો. મેં તેને ધણોજ સમજાવ્યો.
 મારા હાથે મારા પુત્રને કેમ હણાય ? હું અ
 ભાગણી ! તેને ધીમ્નને હાથે મરતી કેમ જો
 ધ શકું. ગમે એવાં નિર્દય મનની માતા હશે
 પણ તેના બાળક તરફ તેનું દીક્રા ખેંચાયા વ
 ગર કોઈ કાળે રહેનાર નથી. હરજીને ગોળી
 મારીને દાર કરે પરંતુ પોતાના વહાલાં બચ્યાં
 ને વેગળું મુકીને કોઈ કાળે રહેનાર નથી.
 એવાં કુદરતી પદાર્થો મારે હાથે એ કુર કર્મ
 હું કેમ કરી શકું ? અથવા એવું અધાર ક
 ન કરવાને બીજા માણસને હું કેમ જોડી
 મલાહ આપું ? મારા વરને હું ગળે વળગી
 પડીને છોકરાને જીવતો રાખવાને સાર દયામણે
 મોડે કાસવાલા કરવા લાગી, પણ તે કેમ
 માને ? આજરના ભયમાં આવી પડેલા મારા
 ચારે મારા હાથમાંથી માફ રાંક બાળક ઝૂંટવી
 લીધું, ને ગંગા નદિના કાળા પાણીમાં પધરાવી
 દીધું. તે નિર્દોષ બાળક પાણીને તળાએ દમે
 શાં નું નિદ્રાવશ થયું. આવા બનાવથી હું એ
 બાન ધમને બોંધ પર પડી ગઈ. મારા સરીર
 ની એમાનીને લીધે મને ખજર ન રહી. એ
 વામાં સરકારના સિપાઈઓએ આવીને મને
 પકડી લીધી. મારો ચાર અને આવી આપણમાં
 મુકીને ન્હારી ગયો. ચોડા દિવસ મુધી મારી
 તપાસ સરકારમાં આવીને મને યુનેહગાર દરા
 વીને હેવટની આ ધાતકી સજા મને ફરમા
 વી છે. મને દગો દેનાર ચારને હું હમરો દ
 વર આપ દેતી હતી પણ મને હમણાંજ જ

ણાયું છે કે મારી ફાંસીની શિક્ષા સાંભળીને તે
 શેષથી તથા પોતાના અધાર પાપ કર્મના પ
 આતાપથી કરવત મુકાવીને સ્વર્ગવાસી થયો
 છે. એવું મોત એ પ્રકારે થયું અને હું
 આ ફાંસીને લાકડે લટકીને મરવાને માટે તૈયાર
 ર ઉભી છું. એવી રીતે આ મારો પાપી જીવ
 આ પાપ કર્મથી જશે. પણ બાઈઓ ! અને
 બાઈઓ ! તમે જોશો કે હું નિર્દોષ છું. હું
 આ ખુનના યુનાહમાં સામીલ નથી. તેમાં મા
 રો હાથ નથી. હું કશું જાણતી નથી. ત્યારે
 મારો ચાર શું ખુની છે ? ના. તેણે આ ખુન
 બંધી જોઈને કીધું નથી. તેણે આ બાળકનો
 જીવ લેવાનો વિચાર પણ કીધો ન હોતો, પણ
 માની લીધેલી આખર એ તેને આ અધાર ક
 ત્વ કરવાની છુપી ઉચ્કેરણી કરી. તમને મેં
 આટલો ખુલાસો કીધો ન હોત તો મારા ઉપ
 ર ખુનનો વાજબી રાક નાંખી તમે મને બાળ
 હત્યારી ગણત. બાઈઓ ! હવે હું મરવાને તૈ
 ચાર છું. મને જે સરકારે ફાંસીની શિક્ષા ન
 કરી હોત તો પણ હું જીવનાર ન હોતી. મેં
 મરવાનો નિશ્ચય કીધો હતો. અરે ! લોકો ત
 મે મારા મોતથી ધડા લ્યો. તમે હવે વિધવા
 વિવાહ કરો. અમે વિધવાઓ નીતિને પહોંચ
 વાને ધણું એ ઈચ્છીએછીએ. અમને કુકર્મ
 કરતા આ લોકોને અને પરજોડનો ધણોજ
 ભય લાગે છે, પણ શું કરીએ ? ઈશ્વરી નિય
 મ આગળ અમારું કશું ચાલતું નથી, તેથીજ
 આવા કુકર્મ કરી અમે પાપના પોટલા બાંધી
 એ છીએ. આવાં અધાર કર્મનું પાપ અમારે
 શિર નથી. જે માબાપો પોતાની વ્હાલી બાળ
 કીને વિધવાપણની વિશેષ વેદનાના પરિતાપ
 માં બળવા દે છે તેમને શિર આ સંધળું પાપ
 છે. બાઈઓ ! અને બાઈઓ ! તમને મારા છે
 લ્લા રામ રામ છે. આ દુનિયામાં અવતરી
 ખાલી હાથ જઈ છું. મારી આરા મારા મન
 માં રહી છે. હું આશાભર મરું છું. હે ઈશ્વર
 મારા અપરાધ ક્ષમા કરો. ૧" એટલું બોલતાં
 તરણ વિધવા ગળામાં ફાંસી ધાતીને ફાંસીને લા
 કડે લટકતી થઈ. ચોડી પળ તરફથી આં મારીને
 તેનો અમર આત્મા તે કિર્તારની પવિત્ર હજુર
 માં ન્યાયને માટે દોડી ગયો.

નીતિજનક વિષયો.

ખુદાની હાજરી.

(ગુણશન માટે ખાસ.)

લખનાર—મીનાચંદ્ર માલુકજી માદન.

“એકમ ઇમર સર્વે પ્રાણીને વિશે શુભત રહે-
લ, સર્વ વ્યાપક, સર્વે પ્રાણીઓ આંતરાત્મા,
કર્મનો મીઠાઈતા, સર્વે જૂનમાં વસનાર, સર્વનો
સાક્ષી અને સર્વને ચેતન આપનાર છે”—શ્વેતાં-
બર ઉપનિષદ.

“ જે મહાત્મા આપણે સર્વ, અને સ-
ધનાં ને બનાવનાર તેની આંખોમાં નાનું મોઢું સર્વ
એકજ છે; જ્યાં તે હાજરી આપે છે, ત્યાં સધળું
હસ્તિમાં આવે છે; અને તેની હાજરી સધળે છે”
—એમરસન.

“ ખુદા સધળે દેકાણે છે અને સધળાને
ચાહે છે; એક ખુદા—એક કાપદો એક દરિય”
—ટેનીસન

આપણે સધળાં એક બીજાને ભેટપે
છે; એક એક સાથે વાનો કુર્ચે ઢિપે અને
આ દેખાતી દુન્યાની ખુશમુસતી ઉપર કે તેની
બીજી ચીજે ઉપર ગાપાં ચલાવે છીએ—
અને ગોથા એજ ચીજને આપણી દરિત સાથે
સંબંધ ધરાવતી હોય તેમ તેમાંજ ગુરુત્તર રહી
થે છિપે. પણ એ વેળા એ ઉપરાંત, ધણીક
ચીજે એ કરનાં વધુ ઉપયોગી અને અનુચ-
લની પડી છે; તે આત્મિક કે મીતોઈ છે. જે-
આ દુન્યા પછી કામ આવનાર છે. જે હવે પ-
છીની આપણી જીંદગીના સાચી યથ રહેશે.

દું ધારંધું કે ધડી ભર બી આપણુને
તે ચીજોનો ખ્યાલ પણ કરવો ધરાવત છે. અને
દું એ વધુ માનુંધું કે એ વિચારોથી આપ-
ણુને ભડાં ધવું ભેટાએ. તેથીજ આપણુને
આ બોદણો દુન્યાની વિશાળ નિશાળમાં મોકલ-
વામાં આવ્યાં છે કે જેથી આપણે એક બીજા
ને મદદ કરતાં થઈ એક એકને ભડાં બતાવે.
અને જેમ જાનમાં તેમ જીંદગી અને દીવમાં.
વધુ ઉપયોગી અને વધુ ભડાં અને થઈ થઈ.

પણ ત્યારે ભડાં ધવાનો અર્થ શો? એ
આજ આપણે સધળાં સમજાવે છીએ.
અને જે આપણે સધળાં માટે એક સરખાં
ખુદાના શુક કે આપણા ધર્મોમાં ગમે તેવા
ફરક હોવા છતાં, આપણે સધળાં ભડાં ને પુરાં.
પિજાનવા એકજ વિચાર રાખીએ છિપે. અને
ત્યારે આપણે ભડાં ધવાની વાત કર્યે છિપે.
ત્યારે તે એક મદાન બસાઈ, જે મારે અને
તમારે માટે એક સરખી છે, તેની વધુ નજ-
દીક આવે છિપે. તેથી આપણે આ ખામનો.
માં તે ખામન ઉપર વિચાર કરીધું કે કર્મમાં.
મારે અને તમારે ફરકો સમારે છે નોકરજનન.
શી જેમાં “ આ તારું ” અને “ આ મારું ” આ-
જના પ્રારંભ માટે મેં જે ખામન પસંદ કરી.
છે તે ખુદાની પાક હાજરી પિજાનવાને લગ-
તી છે. અને જે આપણે ખુદાની પાક હાજરી.

ને સઘળે દેકાણે અનુભવીએ તો હું ધારું છું કે આપણને વધારે ભાંતે થવું જોઈએ.

આપણે સઘળા માનીએ છિયે કે ખુદા છે. તેટલુંજ નહિ પણ આપણે તે માટે ખાતરી પૂર્વક છિયે. ભલે તેવું નામ પરમેશ્વર હો કે અદ્વૈતાદિ. ગોડ હો કે હોરમઝદ, પણ આપણે એટલું તો માનીએ છીએ કે એક મહા જગતના તમામ જગતના પેદા કરનાર, પનીત્ર અને પ્રેમવાળો એક હુસ્તી ધરાવે છે; કે જે આ જગત ઉપર કે સ્વર્ગમાં સત્ય કરે છે અને તેણે જે જે ચીજો બનાવી છે તેનો પીતા અને સાંભાળનાર રક્ષક છે. આપણે એ પણ માન્યે છિએ કે જે બી કાંઈ ભણું છે, જે બી કાંઈ પવિત્ર છે, જે બી કાંઈ સત્ય છે, જે બી કાંઈ ઉત્તમ છે, તે સઘળું તેની તરફથી આવે છે, કે જે એકલોજ તમામ સંપૂર્ણ છે; તેમજ આપણમાં જે બી કાંઈ ભણું અને સત્ય છે તેને તે સાહે છે અને પંસદ કરે છે અને જે બી કાંઈ ખુદ છે તેને તે ધિકારે છે અને અટકાવે છે.

એ ઉપરાંત, આપણે એ પણ માન્યે છિએ કે આપણા સઘળામાં એક આત્મિક શક્તિ રીતોઈ જોઈ, એક અંતરંગમી વ્યાપી રહ્યો છે; જેને આપણે સઘળી તકરારો ને રદ કરતાં, અંતઃકરણનો અવાજ, અથવા દુધિરનો નાદ કહીશું. હું માનું છું કે એ અવાજ, એ નાદ સઘળી માણસાઈ હરિતમાં રહેલો છે તે એક રાશની છે જે સઘળા માનવીને રાશની આપે છે. તે એક રાશની છે તે આપણા દરજના માં ઉપર અંતર રાશની નામે છે અને દરેક માતસને તે તે દરજ્જાને માં બનાવે છે. આરે સઘળા માણસો તે નાદને તામે ચાપે તો ! પણ આપણે જાણ્યે છિએ કે એ અવાજ કે નાદ ઉપરાંત આપણામાં પાપ અને અનાદ રહેલો છે, કે જે સ્વાર્થ અને પુરાણને પડકારા ઉઠાકરી રહ્યો છે, કે જે નાશવંત મગરી ઉપર બેસેલો મુકવા દરદમેશ દિદાપત કરી રહ્યો છે. દુન્યાઈ ચીજો મેળવવાને લગમજ

આપણી ગડબડ આપણને ખુદાના અવાજથી બેહરા બનાવે છે અને અંતઃકરણના અવાજને સાંભળવા દેતી નથી.

આપણને આપણું અંતઃકરણ કશું પણ દાંબ વિના સાફ, ચોખ્ખું અને પવિત્ર કરવા દો, જેથી આ નાશવંત જગતની લાલચો આપણને ખુદ તરફથી ધસડી લઈ જઈ શકે નહીં જલકે આપણે તે પરમપ્રિય હાજરીમાં જોવા રહી-વસી શક્યે !

અરે, જે આપણે ખુદાની હાજરીને તેની ખરી સમજમાં પિઠાન્યે તો જે ગડબડી આપણે પુરાણને વશ થઈ જઈએ છિએ, તેટલા ધણે નહીં. ધડીમર આ ઉપર વિચાર કરો:—ખુદાની હાજરી ! અરે, આથી શી ચીજ વધુ પ્રોત્સાહ અને અભયપ્રીતી ભરપૂર હશે ? કારણ તેનો અર્થ શો ? એનો અર્થ એ કે મહાન અને મનનની બાહર રહેલો, કહાપણ અને શક્તિમાં જોડ્યો નહીં ધરાવતો, બંધી ભલાઈ અને સમજમાં પણ ન આવે એવી પવિત્રાઈ સમાવતો એક મહાન પિતા આપણી નજદીકમાં છે, આપણી પાસે છે, આપણી અંદર છે. અને જેમ એક પિતા પોતાના બાળકની પરવરશી અને રાહબરી કરે છે તેમ તે પિતા પણ આપણી પરવરશી અને રાહબરી કરવા સાથે આપણી પાસે છે. આપણે જે બી કાંઈ કર્યું કર્યું તેમાં તેને ભોગ લેતો કરી શક્યે. આપણે જે બી બોલીએ તે તેનીજ મુંગી ન બાન વાટે બોલી શકીએ. આપણે જે બી વિચાર્યું, તેમાં તેનાજ મહાન મનને ઉપયોગ કર્યો. એનો અર્થ એ કે આપણું સઘળું કાર્યો, વચનો અને વિચારોમાં તેનીજ હાજરી જાણ્યે આને પિઠાન્યે ત્યારેજ આપણે પુરાણથી બચી શકીએ. ત્યારેજ આપણે તેની હાજરીને બુઝી જઈએ છીએ—અને અફસોસ આપણે પાપ અને બંધમાં ફસી પડ્યે છિએ. હું તમો એમ માનો છો કે અમરને તમો ખુદાની હાજરીને પિછનો અને તે તમારી સઘળા વાતો અને કાર્યો જુએ છે તે માટે ચક્રિત ધરાવો તો કદી

તમે પાપ અને બુરાઈમાં ફસી પડો ? લે તમે એમ મણો કે તેની પવિત્ર આપણે નિરંતર તમારી તરફ દીકાઈ રહે છે તો તમે તમારો વખત આપણા અને બુરાઈમાં કાઢો ? લે તમેને તે સમજતો હેમ તો શું તમે એક પણ કોપાગમાન અને અપ્રેમી શબ્દ કહી શકો ? લે તમે તેની પવિત્ર હાજરીમાં માફિત હો તો શું તમે એક પણ બુરાઈ વિચાર કરી શકો ? અરે લે આપણે તેની હાજરી ને પિછાને અને જેમ એક પિના પોનાના બચ્ચાને પ્રેમ કરી તેનું પાળવું કરે છે તેમ તે આકાશી પિનાં પણ આપણને અહીં આપણને પોપણ આપે છે. તેમ સમજો તો હું કંઠીશ આપણે કદી પણ બદું ન કરી શકો.

આજને માટે આપણે વિશ્વાસ લઈએ તે અગાઉ જે વિચાર આપણાં મનમાં ઉપર મનપ્રતાપથી દાખવા માંડ્યાં હું તે આ છે: ખુશ મને જુએ છે: તે મારી પાસે, મારી આદર છે. જેથી કાંઈ વિચાર હું, ઉચ્ચાર હું બધા કહે હું તે તે જાણે છે. તે મારા ઉપર એક પિના અને દેવતા જેવા માયા રાખે છે. તેથી મને તે પિનાની વધુ નજીકમાં વસવા દો અને મારી સઘળી મુશકેલીમાં તેની મદદ મને માંગવા દો. તેની આંખોમાં કાંઈ પણ નાનું તથા મોટું પણ નથી. તેની પર ભરોસા મુકતાં હું બસો અને મનપ્રતાપ ચક્ર. જ્યારે તેના વગર એક પણ બાકાઈ કપો અગાઉ પડીશ અને લપસી જઈશ. “અમર જે આ વિચાર આપણા હૃદયદારા દશરે તો તે આપણને ગરર મદદ કરશે.

હું વિદ્ય થાવું તે અગાઉ પિનતિ કરીશ કે તે આપણી હાજરી માટે ધીરવિચાર કરશે ? અને હરેક સહવારે જ્યારે તમે જિજ્ઞાસેથી હો ત્યારે એમ મનથી કહેશો કે “અરે પરમેશ્વર, તું હમારી પાસે અને સાથે છે.” અને જ્યારે રાત્રીએ ફરી જિજ્ઞાસા ઉપર આરામ કરવા લેશો તો તે વેળા પણ એજ વિચાર તમારા મનમાંથી પસાર થઈ

જેવા જોડાશે. તેમજ હરેક નવી સીમે જોનાં, નવું કાંમ આરંભનાં તેનાજ પરમપિય નામથી સરજાન કરજો. હાંસીની નાનામાં નાની તકે પણ તેનાજ કૃપાળા એમ-સમ-પયા-આકાશથી આરંભ કરજો જેથી આ દુન્યા ઉપર પણ તમે તેનીજ હાજરી પિલાની વધુ બસા, વધુ ઉચ્ચા, વધુ સદ્ગુણી, વધુ સાચા અને વધુ શુદ્ધ થઈશું.

એનું નામ તે આંદ !

તેણી—તમે આજ શુધી બહારની માટે એકથી આંદ મેળવ્યો નથી કે ?

તે—નાહી. પણ હવે તો હું ખરેખર એક મેળવવાનો છું. તમે મારાં વાણ્ય થશો ?

કેવું હરવા સરખું !

“હું તદન ચોક્કસપણે કદી શકું છું કે મારામાજ સહ કે વારેજા રહેશે. કાંઈ જે તે પશુવા માટે ધણો બીરુછ.” “ખરેખર ? કેવું હરવા સરખું ? હું કુચારે હનો ત્યારે મેં તો પાણી જેવું આગમનથી કાંઈ જાણ્યું નહીં.”

ખરેખર !

કાજી-હાંન દુખે છે ? પગની નાંખ ? મારો જે દુખનો હોયતો, હું તો હાનનાં ગકરને ત્યાં જઈ પગની નાંખું.

હાનો બરીજો-દુખી એમજ કરને, કાજી જે તમારો દુખતો હતે તો !

બચારો એવી શું કરે.

ખરીહતાર—સાહેબ, આપ કમો મેં તમારી દુકાનેથી જે આજે લીધોતો તે કાંઈજ કામનો નથી. એ તો તદન બમો ઉધાછથી બરેસો છે.

કુશનદાર—તેમાં હું શું કંઈ મેહેરબાન. ચાર રૂપામાં ત્યારે તમે ચાની આશા રાખી હતી? પતંગિયાની કે ?

શીરીન

ગુલશન વાજંત ગાઈડ.

ફાંકડો હીલુરી નાટકનું ગાયન.

આશા આશાઓની દુનિયાં જૂડી છે
 જૂડો એ વહેવાર-આશા.
 ખોટી છે એ છંદગાંની જમાનાની હસતી ફાંતી.
 આશા પર રાખુ જાની હું આધાર.-આશા.
 એતેવાર એતે શાંતો ખોટી એતે દીલથી જાનો
 હસતો એ જોડો જાનો મદા એતે જૂડી માનો
 જુલાવે સદાએ આ જૂડો સંસાર-આશા.

[આશાઓની દુનિયાં જુડી જીજે જૂડો એ વહેવાર આશા]
 સા સા ગ મ પ ધ ધ પ મ પ ગ સા સા ગ ગ મ ગ રે સા
 x x + + x +

ખોટી છેએ છંદગે ગાઓની જમાનાની હસતી છંદાઓની
 મ મ ગ મ પ ધ પ ધ મ પ ગ મ મ મ ગ મ પ ધ પ ધ મ પ ગ મ
 x x + x + x x x x x

આશા પર રાખુ જાની હું આશા આ આ આ આર આશા
 મ મ પ મ પ ધ ની સા , પ ધ સા ની ધ પ મ ગ રે સા
 x x x ડી ડી + x x x

[એ તેવાર એતેએ શાંતો ખોટી એતે દીલથી જાનોએ એ એ એ]
 સા સા ધ ની સા રે ની સા સા , સા સા ગ મ સા ગ ગ સા ગ સા મ ગ રે સા
 x x x x x x x

ખખ

હસતોએ એકો જાનો મદા એતે જૂડીઈઈ આ આનો
 મ મ ગ મ પ ધ ધ ધ , ધ ધ ધ ધ અપ પ ધ ગ મ
 x x x x x + + x x x x x

જુલાવે સદાએ આ જુડો સંસાર આઆઆઆર
 ગ મ પ ધ ની સા સા પ ધ ની સા ની ધ પ મ ગ
 + + ડી ડી + + + +

દીનશાહ એકલક સંજાણા.

નંદીકે દીવાર, વગે શેરીકે મુગીકે કલાસ

૧૩૪, પાટલી બગીચા, કોટ, મુંબઈ.

A TRIAL SOLICITED.

ઝગઝગીત મશીન પોલીશ.

છેલ્લામાં છેલ્લ ફેશનના ચોખ્ખાં સોનાં ચાંદી અને ઝવેરાતના ઉત્તમ
દાગીના ક્યાં બનાવશો ?

જાણ ત્યારે અત્યાર મુશ્કેલી શાને વિચાર કરો છો ?

ચોખ્ખાં સોનાં ચાંદી અને ઝવેરાતના નમુનેદાર દાગીના ખરીદવાનું
આ જુનું અને જાણીતું મથક તમે નથી જાણતા ?

દર માસે અમારે ત્યાં દરેક પ્રકારના દાગીનાનાં નવા નવા નમુનાઓ
તૈયાર થાય છે.

એકજ વખત પધારો. બીજી વખત તમને કેવે જવા ગમશેજ નહિ.

લોટ આપવા લાયક અડેકથી સરસ ચીજો છે.

ઉત્તમ કામ મધ્યમ દામ એકજ વાચદો
સોનાનાં ગેરંટી

અમારી આ જાહેર સરેડીફીટ છે.

સતોષ નોંધતો હોયતો જરૂર પધારો

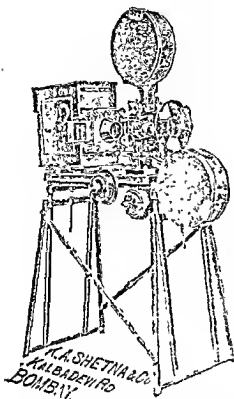
તમારી સેવામાં

જ. મહેતાની કુાં તૈયાર છે.

ઝવેરીઓ, દોરનર પાથપોણી, બાર્ણીયા બીસડીંગ—મુખાંઈ.

૨૩ ફાલ્ગુન નંબર ૧૨૮૮

નોકરીના ઢકેલા ! તકદીરની તાસીર ! અને ભરપુર ખખનો
ક્યાંથી મેળવશે ? !

વાંચકે વાંચ ! અને મેહનતનો ખખનો
મેળવવા માટે નીચલાં લખાણ તરફ તારું
ધ્યાન પુગાડ, થોડે પૈસે મોટો વેપાર ! સુ-
ખવાસી ધધો અને હિંદુસ્તાનની દિલપુશ
સેહેલવાહ તે શું **સીનેમેટોગ્રાફ**

ખરો હવે બલદીબ બહુ જાયે, અને આખાં હિંદુસ્તાનમાં
સાથી વધુ જાતના સીનેમેટોગ્રાફ તથા ફીલ્મોનો મોરો.
જરૂરો રાખનારને મળવું છે.

પણ ક્યાં ?

**કાલબાદેવી,
કે.એ. શેઠનાની કંપની.**

હિંદમાંથી હજારો રૂપા કમાઈ આપનાર ઉચ્ચ સીનેમેટોગ્રાફ ૧૦૦૦૦ શીટ સાદી તથા
રંગીન ફીલ્મો, હાઇ પ્રેશરની લાઇમ-લાઇટ સાયનો કંપલીટ સીનેમેટોગ્રાફ, ૩૦ ૧૨૦૦ સુધીના
“ જાનનાળુ સીનેમેટોગ્રાફ ” “ એમ્પાયર મશીન ” ૫૦૦૦ શીટ સાદી તથા રંગી
ફીલ્મો, ૩૦૦૦ કેન્ડલ પાવરની હાઇ પ્રેશરની લાઇમ લાઇટ સાયે, કંપલીટ ૩૦ ૫૦૦ સુધી
વીજળીક ખતીથી યીએટરમાં ચાલતો સીનેમેટોગ્રાફ, એમ્પાયર મેલ્ટેસ કોસ સીનેમેટોગ્રાફ
તથા ખાસે સીનેમેટોગ્રાફ, ૨૫૦૦૦ શીટ સાદી, કોમીક તથા રંગીન ફીલ્મો, હાઇ પાવર આર્ક લેમ્પ
ડીરેક્ટીવ્સુશન, બોર્ડ, ફાયરપ્રુફ, લેરેટ્ટ રટાઇલનો કેબીન, તથા તેનો બીજું સંપૂર્ણ ગ્રીને સાયે
કંપલીટ ૩૦ ૨૫૦૦ સુધી.

તે ઉપરાંત જાત જાતના સીનેમેટોગ્રાફ, રેકૉર્ડસ, હારમોનીયમ, હાઇ પાવર લાઇમ-લાઇટ, ઇસે
ટ્રીક આર્ક લેમ્પો, ફીનોગ્રાફ તથા તેને લગતો દરેક સામાન.

છેલ્લી શોખના અને નવી રટાઇલના કેરેસીન એપ્રલ તેલથી વર્ક કરતા પંખાઓ, જમ
૨૪ કલાકે માત્ર ૧૦ પાઉન્ડ તેલ ખર્ચે છે. વાસ મુદ્દલ નથી, બીજા સાધનોની જરૂર નથી,
એક મીનોટમાં ૩૭૫ રેવોલ્યુશન કરે તે જેવા માટે ખુલ્લા રાખ્યા છે.

હમો શાદી, પાર્ટીઓ, મેલાવડામાં સીનેમેટોગ્રાફના ખેલો રંગીન ફીલ્મોથી ચોંડી શીમાં
બજવી તમારા તમાશખીનોને ખરેખર ખુશ કરશું.

તે માટે મળો અથવા લખો.

ટેલીગ્રાફ એડ્રેસ.
“ વીનર. ”

નાં ૧૪૭ કાલબાદેવી રોડ—મુંબાઇ

[છપાઈ બારે ૩૧. ૧૨. ૩૩.]

આ અંકનો વધારો.

પ્રમાણિક પદસા મેળવવાની શુકિત.

દિન્દની હાલની સ્થિતિમાં જે પણ તેને આગવ વધારવાને મદદ આપે તે એકાદ આપણા રેકને પાત્ર છે. દિન્દમા પદસા મેળવવાને સગલી છવ્વેનાં મેદનંત છતાં ત્યાં ગરીબી મોટા પ્રમાણમાં રાજ્ય કરે છે તેવું મુખ્ય કારણ એજ કે જે કાયદાઓને યુરોપ અને અમેરિકાની પ્રતેષ અને આખાદી આભારી છે, તેની લગભગ ખિન માલુમી છે. એવા હેતુ થી “પ્રમાણિક પદસા મેળવવાની શુકિત” “યુરોપ અને અમેરિકાની પદસા સમ્બન્ધી આખાદ હાલતના કાયદા” નામની એ. પી. દમિએ પ્રગટ કરી છે (જેદજ પ્રેમમાં છપાય છે. આ આદી અને સરકાર ભાષામાં લખવામાં આવી હોવાથી પાસે દિદુ અને મુસલમાન ગંધકેને સવવતા થઈ પડે) આ ૧૨૦ સદાની ચોપડીની કિમત માત્ર આણા ૮ રૂપી છે (બાદર ગંભિરતા સાહેબોને એ આના ચોરેજ અને એ. પી. મળી થયે) તમે સાહેબ પણ એકાદ એ નક્કસ અરીદી એવી લેવી “સાયન્સ” ને ફેલાવ કરવા ઉપરાંત અત્તા લખનારને ઉપકારી કર્યો એવી ઉમેદ છે.

નામ નોધાવો:—

મીનાચેહર માનેકજી માદન,

એમ્પ્રેસ ન્યુ થોલ, નાગપુર.

તા. ૬.—ગણવાની રત્ન લખ્યે છિયે કે અત્યારથી ઘરાંકોએ નામ નોધાવેલાં હોવાથી અને માત્ર ગણુત્રીની નક્કસ છપાવી હોવાથી એકાદર તુરંત નોધાવા માં આવશે પાછલ થી નાઉમેદ નધવું પડે.

[છપાઈ બાહર પડી છે.]

આપણી બખ્તાવર પતેલી બાઈ!

એ નામની પારસી તરબોરતીઓના પતેલી નવરોજ સાથ નીકટ સંબંધ ધરાવતી પારસી સુસારી એક એસીજનક માતા, જે બાણીતા લેખક તથા વાર્તા નવેલ મીઠા ખરસેદજી બ મનજી દુરામરોજની કસમથી સખાવડી છે અને જેમાં એમની “અકાશવતી ખુરશી” “ધર્મી બોડાંની ગેમી ફૂટેડ” “જંગલનું ગુપ્ત ગુપ્ત” “સપ્તરિનો વારસો” વીજેરે આગવી લોકપ્રીય વારતાઓની પેઠે પારસી સુસારીને એક સાદો તથા શુદ્ધ વિદ્યાર્થી, ધર્મી તથા મુક્તિ મેળવણી સાથે, શેઠરી તથા મામડાંવાસી પારસી છાંટગી મીઠાન, જંગલો પહાડો તથા વાલો દ્વારેના કુદરતી દેખાવોની ગુંથણી સહીત અને પ્રસંગોપાત કરીતાની પ્રસાદી સાથે બહુ પેચદાર તથા ભેદ ભરેલી રીતે આપેલા છે.

કી મનઃ—આર આના; પોરેજ અગ્રો આનો; દેશવરે ખાને વેશુપે એજવણી મોકલવામાં આવશે. મુંબઈ મધે ઠાટ, મીંદરોડ, સાંજવર્તમાન એસીસમાંથી, તથા નવસારી મધે નરી માનવા-કતાને ત્યાંથી મળશે.

એજ કતાંની રમેલી “ધર્મીબોડાંની ગેમી ફૂટેડ” એ નામની વાર્તા રૂ. ૧ ની કીમત (ટપાસ ખરચ એ આના.) મુંબઈ મંદિરવાની વર્તમાન પ્રેસમાંથી તથા નવસારી મધે “એના કતાને ત્યાંથી” મળશે.

નેપોલીયન બોનાપાર્ટ

(સખનાર:—ગોડગદાર મધુરાદાર શાહ, બી, એ. એલ એલ બી.)

નેપોલીયન બોનાપાર્ટનો સૌથી શ્રેષ્ઠ વિશ્વનીય નિબંધપાત્રી હરિદાસ અમેરિકન મંચાર એબટ ને જજાવણે તેના સખેસા પુસ્તકને આધારે આ મંધ તપાર કરવામાં આ વેલ છે. એબટનો લેખ એક મનોદારણી નવલકથાની માફક તે વાંચી જવાય એવો છે. અને સમગ્ર પુસ્તક વંચાણ રજા બાદ વાંચનારને કાંઈ જમી અપુરું આનંદ અને નવીન જ્ઞાન મહેલે.

આ મુંબઈ એક્ટર નર્મયદલ ૧૫ જેવડાં અને તેમાં જેવડા દલખ છે તેમાં દલખજાઈ આશરે ૧૦૦૦ ૧૫૬ ચત્રો સંમયકે, (૨૫૦ પાકકતાં) નામ ને ૧૫૬ નામનાં આગળા બાદ પહેલો ભાગ છાપવામાં આવશે. દુલ્લ ૧૬૦ નામ નોખામાં છે.)

પુસ્તક પ્રમટ યજ ૫૫૧ તેના રૂ. ૪-૦-૦ લેવામાં આવશે.

આગળની માફક ચત્રગણે ૪ મેથી રૂ. ૪-૦-૦ લેવામાં આવશે.

ઊંચે નેપોલીયન બોનાપાર્ટની એક છાંટગી પુસ્તકનો એક નકલ, જેટલા માબુલે! તથા રથેલેના નામ પુસ્તકમાં આગળાં કરી તેના અનુક્રમજ્ઞા દરેક પ્રાદાને પ્રેસવામાં આવશે ૫૫ બ્યારદાર નીચેને સરનામે કરશે.

લીમડી પોત, પોરેદરા. }
ત: ૧ મ. ૩ ૧૮૧૨ }

• ગોડગદાર મધુરાદાર શાહ.

ઇભરાહીમ અબ્બદુલકાદર

જનરલ પેપર મરચટ

સુતાર ચાલ નં. ૪૭ મુંબઈ.

જાણીતા વેપારીની એલતેમાસ.

રફ અને ગલેઝ પ્રિન્ટિંગ

ડબલ અને સીંગલ કુલીસકેપ

સાદા તથા છુંકના મારખલ,

પ્રાઇન પેપર, યુકેનુ કપડું,

સોનરી રૂપેરી પાઉડર

દરેક જાતની છાપાની સાહી

વગેરે વેચનાર.

બહારગામના ઓરડરો ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવે છે.

‘માસીક મળહું’નાં ગ્રાહકોને

ખાસ ખબર.

મી૦ દા૦ એ૦ તારાપોરવાળાની કલમથી લખાયલી
પ્રખ્યાત પારસી સમારો મોટી વાર્તા.

“દુઃખી દાદીખા ☐←

અથવા

☞☐ પરીનનો પસ્તાવો”

હાલ ચોપડી રૂપે ચિત્રો સીકિત ઉપાય છે. આ વાર્તાએ “માસિક મળહું નાં ગ્રાહકોમાં અત્યંત લોકપ્રિયતા મેળવેલી હોવાથી એ વાર્તા દેવી છે તે બાબે એ માસિકનાં ગ્રાહકોને એ વાર કહેતું પડે એમ નથી સોંકડો ગ્રાહકોની ચાતુ મુચના ઉપરથી મી૦ તારાપોરવાળાએ આ ખરચાતું સાદુસ હાલ માંધે ઉઠાવ્યો છે. આવતી પતેલી ટાંકણે પ્રગટ બહાર પડશે સફાઈદાર કાગળ, સોનેરી ગોરીટનું પાકું પુક, તથા ઉંચા આઈ પેપર ઉપર છાપેલાં રૂપ મુંદર ચિત્રો સહીત આ વાર્તા બહાર પડશે. આગમનથી નાણાં ભરીને નામ નોંધાવનાર પાંચેથી ૩.૨ એ અને ચોપડી મળત થયે કી૦ રૂ. ૩ તથા પડશે. પોસ્ટેજ ૬ આના વધુ. મહેરબાની કરી તમારું મુખારક નામ તુરંત નોંધાવશો.

દા૦ એ૦ તારાપોરવાળા

તારાપોર

• (ડિસ્ટ્રીક્ટ-પ્રાણ.)

એક ખરો ઇલાજ

બાદશાહી ચાકુતી.

ખરી “બાદશાહી ચાકુતી” નો રજીસ્ટર નં. ૨૨૦ છે

અધિચારથી કે બીજા ગમે તેવા કારણથી થયેલા ધાતુ સંબંધીના દરેક જાતના રોગો દૂર કરી નામરદાઇનો જડ મુળથી નાશ કરી જીવાનીમાંજ થયેલા ધડપણના ચિન્હો દૂર કરી સંસારનું સુખ ભોગવવાને પુરતા સાચા બનાવનાર બહુમતી ડોક્ટર ચાંદલીઆ કૃત “બાદશાહી ચાકુતી” છે. જીવાનીનો ખરો જીસો ઉત્પન્ન કરી બધુકને માટે ટકાવી રાખનાર અને સ્ત્રી પુરુષોથી દરેક રજુમાં પરેદજી વગર કાઢી શકાય તેવી આ કૃતેક મંદ ચાકુતી છે. કિંમત ૪૦ ગોળીની ડબી ૧ના રૂ. ૧૦.

કમજોર નસો માટે અકસીર “પુરુષાર્થ લેપ” કી. રૂ. ૨૫
ગરમી માટે રજીસ્ટર્ડ “અમિહાંતક”

પીસાબમાં અગત, રસી, ચરકા અને દુખાવા સાથેનું જીવન માં નવું દરદ તરતજ સાફ કરવું હોય નો જે દવાથી હજારો દરદીઓ સાજા થયા છે. તે દવા જરૂર પાપરો, કી. રૂ. ૨ દરેક દવાનું પોસ્ટેજ જીવું.

ચાંદલીઆની કુંડા કાલબાદેવી રોડ, પોપટવાડીને નાકે, મુંબઈ.

રૂ. ૧૦૦ ઇનામ

તાવની રામબાણુ દવા.

આ દવાથી કોઈ પણ જાતનો તાવ ના ઉતરે તેો લીધેલા પદ્ધતિ પાછા આપીશું. આ દવાથી ચોથીઓ તાવ નથી ઉતરતો જેમ સાબીત કરનારને રૂ. ૧૦૦ નું ઇનામ આપીશું જોણી ૪૨ ની ડબીની કી. રૂ. ૧-૦-૦. ખાસ પરેજ નથી.

શકતીની દવા.

શકતી સજીવનમાં શકિત લાવવાનો ગુણ નવો જેમ સાબીત કરનારને રૂ. ૧૦૦ ઇનામ મળશે. દરેક જાતની નબળાઈ દૂર કરી પુરુષત્વ વધારે છે. વૃદ્ધાવસ્થાથી અગર બીજા કારણોથી કમી થયેલી શકિત વધારે છે. નામરદાઇના દરદો અને નસોની નબળાઈ દૂર કરે છે. જોણી ૭૫ ની ડબી ૧ ની કિં. રૂ. ૨-૮-૦.

ધાતુ વિકાર—નાખતું પુરતક એક કંઈ લખનારને મફત મોકલવામાં આશે.

વેદ શા. ગીરધરલાલ કહાનજી.

ગીરધર ઐયધાસ

દેડ એ.શીસ-ધોળકા, ગુજરાત.
આંચ એ.શીસ-મુંબઈ, મારશીટ બી.પી. થામ બી.
વજીરસીદાસની કુંડા.

કાળજીપ ત્રનો વર્ષવાદાર દેડ એ.શીમે કરવો.

વીલસનની

ચાહ તથા કોઈ

ની નોંધ કરી

તમારા બજાર માસતરને ખરીદી

લાવવાનો ઓરડર આપશો.

હરેક હેઢાળે વેચાય છે.

ડેપો—૬૦, ૬૧. પાંચસીબજારગટ, કોટ, મુંબઈ.

શું ઉ ?

ભક્ષા માણસ બજારમાંથી એવો એખરો શું કરવા
ઉચ્ચક્રી લાવે છે? હાથે કરીને કાં હેરાન થાય છે?

ફાટક કંપનીના

બાલનાં તેલ

વાંપ્યાંછ કે? એકજ વાર અજમાવો અને તમારી ખાત્રી
કરો. તમારી સેવા બજાવવા હમો તૈયાર છીએ.

જરા નીચે નજર ફેંકશોજી

કેશરંજન	બાટલી એકનો	ફા. ૧-૦-૦
જામા કુચ્છ	...	૧-૦-૦
ગોપરધ	...	૧-૦-૦
કીચોર માગતી...	...	૧-૦-૦
કામીનીઆ..	...	૧-૦-૦
દીસબદાર...	...	૧-૦-૦
બુલબુલ	...	૦-૧૨-૦
જેસમીન	...	૦-૧૨-૦
પુષ્પ માગતી	...	૦-૧૨-૦
નવિ નવાહ	...	૦-૧૨-૦
દીપ્તિ દરવાર	...	૧-૦-૦

આ ઉપરાંત દરેક જાતનાં અન્તરો; દવા; ચાહ, કાફી, ઉપરાંત
હરેકાજન ઇપયોગી ચીજો હમારે ત્યાંથી મળશે.

એકજ વખત ખાત્રી કરશો.

ફે. ૦ આર. ૦ ફાટક.

નંદરમ મરચંદ જે. ૩ પરાપુમર.

કોટરદાર રોડ, મુંબઈ નં. ૦-૨.

THE DIAMOND JUBILEE PROCESSION OF H. M. THE QUEEN VICTORIA, EMPRESS OF INDIA.

(A leaf from 'My Seven Years in England').

By—Trimbakrai Jadavrai Desai, Barrister-at-Law.

Now came the Jubilee Day on the 22nd of June 1867. Hugo buildings were pulled down in order to erect stands for spectators. I had to pay three guineas for a single chair in the last row of seats in a shop-window in the Strand. The front seats cost ten guineas each. In one place along the route of the procession it was reported that so much as three hundred guineas was paid for a prominent seat. The owners of some of the buildings earned so much by thus providing spectators with seats that they could erect new and magnificent buildings in the place of old ones that had been pulled down for the said purpose. The people were going to the route of the Procession from the early morning. By 8 A. M., there was no walking space left on both the sides of the road. Illustrated programmes of the Jubilee Procession were sold all over London. The day was cloudy. Her Majesty was to leave the Buckingham Palace at 11 A. M. The representatives of the Army and the Navy appeared in their respective uniforms. Exactly at 11 o'clock just as H. M. the Queen placed her foot in the State-Carriage, the clouds dispersed and we had the most glorious sunshine. We had, in fact, the proverbial "Queen's weather". I was located, as said above, in the window of a shop in the strand near the Temple Bar. In spite of my paying three guineas I had such a seat in the rear that every time anyone wanted to pass through, I had to get up. Before the Procession came a gentleman who had engaged a few guineas seat in the front row came to me whether I would allow him to

exchange seats with him, as he wanted to be with the lady who was sitting near me. I obliged him with the greatest pleasure and took my seat in the front row. I was so uncomfortable in the back row that I regarded it as a real God-send to me. The gentleman was also happy in the company of the young lady.

I bought a copy of the Programme of the Procession sold there in a book-form. It gave all the details with illustrations of the actual Procession that was to be expected. The Procession now commenced. The Police had kept and maintained an excellent order.

Long lines of cavalry and infantry began to pass by us one after another. Each part of the British Empire was only represented. There was also an infantry from Hongkong in typical Chinese dress. There were American Indians, Negroes, and, in fact, people of all kinds, creeds, and colours. The police or rather their representatives passed on with their bands. Each force had its own musical band. The English, Scotch, Irish, and Colonial infantries and cavalries passed by us in sweet succession. The Scotch Highlanders and their bagpipes had always a

peculiar charm for me. The important Colonial Representatives passed by us in State-carriage. The high officers of state, European Princes and the Prince of Japan passed on horseback. There was in the procession Colonel Sir Pratap Singh of Jodhpur who made a visible impression. He had Indian attendants on both the sides and was marching on horse back with all the dignity of an Oriental Potentate. There were also there in Representatives of the Imperial Service troops. Lord Roberts of Kandhar, the commander-in-chief, and other field Marshals passed on horseback receiving the ovations of the jubilant public. H. R. H. the Duke of Connaught, H. R. H. the Duke of York, and other Princes of the British Royal Family passed on horseback through the Police lines on both the sides of the route. At last after about an hour there appeared the august figure of Her Most Gracious Majesty the Queen Empress, seated in a state-carriage drawn by six cream-coloured horses. The Indian cavalry, acting as Her Majesty's Life-guards was just in front of the State-carriage, while H. R. H. the Duke of Cambridge and H. R. H. the Prince of Wales rode on horseback on each sides of

Her Majesty. H. R. H. the Princess of Wales and H. R. H. Princess Henry of Battenburg were with Her Majesty in the same carriage. At once there was an outburst of enthusiastic and continuous ovations from both the sides of the road. Her Majesty had been graciously returning the salutations of the public all the while by bowing her head to them every now & then, and I think she must have been completely exhausted on her return to the palace. There were other ladies of the Royal family in other carriages. A long train of life-guards &c. followed the Queen, and when the procession arrived at the Temple Bar the Lord Mayor of London presented the sword to Her Majesty. He the *Nagarsheth* of London, being not used to going on horseback seemed to feel awkward while riding on that occasion. Still, it had to be done, and the Procession proceeded via Ludgate Circus to St. Paul's Cathedral where a grand and imposing

Thanksgiving Service was performed in the presence of the representatives from almost all the parts of the world. It is noteworthy that the European Sovereigns pray to God on all such occasions and attribute all the good received to His Grace and Mercy and thank Him gratefully for the same with all their hearts & soul. H. H. the Thakore Sahib of Gondal and H. H. the Thakore Sahib of Morvi were also there but they did not take part in the Procession. An English lady of our acquaintance, who had seen H. H. the Rani Sahib of Gondal, came to our house in the afternoon and was in raptures. She was quite surprised with what she had seen on the person of H. H. the Rani Sahib by the way of ornaments, clothes &c., of exquisite price and beauty. H. H. the Rani Sahib was in regular Indian costume, and so was H. H. the Thakore Sahib of Gondal. I, however, had not the opportunity of seeing them as I was located in the Strand.

(To be continued).

ABSORBED.

As the full-blown flower on its slender stem-
 Heav'ly bedewed it bends its gentle head,
 Petal into petal full drenched all night,
 So laden with some concentrated thought,
 With eyelid-curtains dropped to full extent,
 Lest slyly thence the captive thought escape,
 And with the bellows of the lungs full closed,
 Lest with the breath it mount the outer air,
 She o'er the sunken breast doth drop her head,
 Unconscious of the noisy world around;
 A statue more, and less a living thing.
 And boldened at the stillness now and then-
 The sportive sparrow doth so gently peck-
 Her Bonnet decked with deepest floral hues,
 Thus bound in body, mind and soul with thought,
 She thinks and thinks and thinks,-in thought absorbed!

Nazook.

મુગાં જોલતાં થાય છે.

મહેરબાન સરકાર તથા ગુનીસીપાલીટી દર વર્ષે રૂ. ૧૫૬૦ ગ્રાંટ આપે છે.

પ્રોફેસર દાતેની મુગાંજોલતાં જોલતાં કરવાની નીરાળ મુંબઈમાં સને ૧૯૦૮માં
 ; કરેલી છે. આમાં કોઈ પણ મુગાં તથા બેદરે આજુસ આવે તો ખાત્રી પુનઃ
 ગો. ૧ રશે. ગરીબ મુગાં ખાંડકાટ મક્ત શીક્ષણ મળે છે. હાલ નીરાળમાં
 ને ૭ શીક્ષકો છે.

Prof: DATE'S DEAF & MUTE INSTITUTE,

પ્રોફેસર દાતેની મુગાં બેદરે નીરાળ

નારાયણના નંદિર સામે,

દક્ષિણેની રોડ-મુંબઈ.

એ બધું તાહરા કારણે.

ગર આજ આશના મંજે, ન કલિકા, યાર હોતા,
તનમે તનદશી હોતી, દિલમે કરાર હોતા,
તું હોતા સરપરકી, યું, તાઅત્રેયું હોતી સરકશ,
હલકા-બ-ગુરા મેરા, વ્હો તામેદારે હોતા.
પુતખાના તેરા અગે ખુશ, રાહમે નહર ન આત,
ન સાયકાંગ હોતા, યા નમસકાર હોતા.
મીલતા ન સાકી ગુલસા, ખાત્રા ન હોતા લખરીક,
કરતા ન મય-કરી અમીર, સરમે ખુમાર હોતા,
હોતાન ગુલસા દિલમર, હોતા બજામે ખુશ દિલ.
એ દિલ મએ યું ન હોતા, ન શોશે પુકાર હોતા,
બાહુ તુ કયા લેજાતા, છાપા યુ માર મુજો,
યો કયા મજાત તેરી, બેદાર યાર હોતા,
“નામુક” વ્હો રખ ગુલગો, કહેના હમે મુસકાર કર,
મુરદા-મે-જાન ન હોતી, તેરા શુમર હોતા.

નામુક.

જાણીને કાં રહે છે અંજાણ.

જરા ખુશ હાથોસે	ફરીયાદ કયા	હમે
જાણુ અનજાણુ રહે	ફરીયાદ કયા	હમે—જરા.
એ ચર્ખે જગમે ઘાતા	હમે કયુ	ગરદન
અસીર બનકે પનક	રહા કયુ	સર તન
એકી ગફલત બને	અંજીર	તુમારી
જરા હમે જાણુકે	ફરીયાદ કયા	હમે—જરા.
એ સીરાએ ખાનેમે	સો રહે કયુ	બેકામ
નિંદકા જમા ઘાતા	ગમે કયુ	બેકામ
રહો ! બીદાર સફા	મંઝીલ	તુમારી
જલવા ખુશ હાથોસે	ફરીયાદ કયા	હમે—જરા.

હો-સા-મીસ્તી.

ॐ પ્રભુના અપાર ગુણ. ॐ

ખાસ ગુણશત માટે.

લેખક-ઓધવદાસ એમ. કવિ

દોહરા.

કર્ણુ તણું પણ તોડવા,	માથું સરીરનું દાન
આપ્યું તે પણ ભાવથી,	સ્વીકાર્યું ભગવાન.
શુદ્ધ ભક્તિના સ્નેહથી,	તાહ્યાં તુર્તજ તેહ.
એના ઉત્તમ આપના,	ગુણ અપારજ છેહ.
અદ્ભુત શક્તિ આપનારી,	વર્ણી નહી શકાય.
એ હું સમજ્યો આજથી,	પકું આપને પાય.
પૃથ્વી પર નીપજવીયા,	અસંખ્ય પ્રાણી તાત,
પર્વત નદિ વન પ્રસને,	સાગર છે ભડી ભાત.
પથર તરતા જળ મહીં,	રાખ્યા મારા નાથ,
લોકમાં પ્રીતે ગયા,	લઈ સૈન્યને સાથ.
રાખ્યા સનમુખ આપની,	પ્રેમ ધરી હનમાન
દાસ ભક્તિ દીવમાં ધરી,	ભાવેથી ભગવાન
અહુધ્યાને ઉદ્ધારવા,	ગયા રૂપીના સાથ
પદરજ સ્પર્શકરી પ્રભુ,	ઉદ્ધારી મુરનાથ.
વૃન્દાવનું પણ રાખવા;	આપ્યું ને વરદાન
પાળો તેને પ્રીતથી,	ઉત્તમ આપી દાન.
બોજન સમયે ભાવથી,	બોલાવ્યો તમ પાસ
કર્ણો સહવન સ્નેહથી,	કેલધંધાને ખાસ.
અર્જુ ચાલી આવું હું,	મંદીર માંહી રોજ
દાગી નાખી તન થકી,	ઉધવ, માયા બોજ.

સ્વાર્ગીય પ્રેમ.

શુદ્ધશન માટે ખાસ

લખનાર—મીસ કીકી બેન.

સરલા ધણીજ રડતી હતી અને તે કેમ રડતી હતી તે માત્ર તેનું અંતઃકરણ અને તેની વ્હાલી સખી ત્યા માંજ નજીવતી હતી. રડતાં રડતાં તેનું મોઢું, મુખ સવું થઇ ગયું હતું. આંખો કુલીને ટેરા થઇ ગઇ હતી અને સતરે હૃદય ન આવવાની નિશાની તેના મોં ઉપરના ચોથરથી નજીવતી હતી છતાં તે ધણી જ રડતી હતી. માથાનું ઓઢણું ખમા ઉપર પડ્યું હતું અને એક હાથ માત્રે લગાડીને દુખી વિચારમાં રડવામાં મગ્ન થઇ ગઇ હતી તેથી તે તેની પ્રિય સખી સરોજ ઓરડામાં આવી તે પણ નજીવતી નહોતી. સરોજ તેને જોઈ રડવા લાગી અને અતે ધૈર્યંધરી શાંત થઈ અને પોતાની સખીના ખભાં ઉપર હાથ મુક્યો ત્યારેજ તે દુખી બાળાએ સખીનું આગમન નજીવું.

“સરસે. મારી વ્હાલી બહેન, રડવાથી શું થશે.” જરા ધૈર્ય ધરીને શાંત યા.” સરોજ પોતાની પ્યારી સખીને ચિનવવા લાગી.

“બહેન શું કરું ? રડવાથીજ મારું દુઃખ ઓછું થાય છે. ન રડું તો મારું હૈયું ફાટી નાખ. મારી વ્હાલી, મારું દુખ હું ખરી શક્તિ નથી. પિતાજી મને રીખાવે છે તેના કરતાં મારી નાંખે તો સાફ, ” સરલા આંખમાં આસુ સાથે બોલી.

બંને સખીઓની અંતઃકરણના ખુલાસા ની વાત સરલાની મા વિદ્યાએ જોડેના ઓરડા માંથી સાંભળી. પોતાની પુત્રીનું દુખ ન ખમાવાથી પાસે આવીને સમજાવવા લાગી.

“સરલા, મારી દીકરી તું રડે છે તે માત્રથી નથી ખમાતું. તું જાની રહે મારી લાડકી ને ધીરજ રાખ. હું તારા બાપને સમજાવીશ. તું આસા રાખ ને તારા જીવને કલ્યાંત ન કરાવ.”

“મા, હું આસા રાખું ને, શું ધીરજ રાખું ? પિતાજીના વચ્ચે જોવા દેવાને તું પીગળાવી શકવાની નથી, અને મા પછી શું થશે તે હું સમજ શકતી નથી,” સરલા જાની રહીને બોલી.

વિદ્યા તેને શાંત થયેલી જોઈ પોતાને કામે લાગી અને સરોજ પણ પોતાની સખીની સાથે તે શાંત પડી અને ઘરના કામમાં લાગી ત્યાં લગી તેને સમજાવી ખુશ કરીને પછીજ ઘેર ગઇ.

સરલાના પિતા દેવશંકર અને માતા વિદ્યાને સરલા એકજ સંતાન હતું. તેઓ પૈસા ઘર હોવાથી વાલંકેશ્વર ઉપરના પોતાના મોટા બંગલામાં રહેતા હતા. સરલાના પિતાને એક શીવશંકર નામના તેના જવાજ શીમલ મીત્ર સાથે ઘણાજ ઘરોએ હોતો અને તેના એકના એક જૂનું ચંદ્રવદન સાથે સરલાનો વિવાહ નાન પણમાંજ કરેલો હતો. સરલા ને ચંદ્રવદન પાસે પાસેજ રહેતા હોવાથી નાનપણમાંજ એક બી-ગ્ગને જીવ કરતાં વધારે ચઢાતાં હતાં અને સરલા પંદર વર્ષની થઇ તે વખતે બંને નામ મન મળી ગયેલાં હતાં અને લગ્ન થવાના નક્કી હતા તેવામાં વેપારી બાબતમાંથી વાંધા પડ્યો ને બંને મિત્રને વાંધા પડતાં તે લોકોને જીવ દીવસે દીવસે હવે થઇ ગયો અને તેને પરિણામે બીમારી સરલા અને ચંદ્રવદન હમેશા માટે છુટાપ

ડયાં. અને મિત્રોના છુટા પડવાથી વિચાદ યાત્રી નાંખ્યો અને એક ખીન્નતું મેં પણ જોતા ન હતા. સરસા તેની દીકરીમાં ડુબી ગઈ. ખાવા પિવાતું મુકીને રડવા લાગી, તે છતાં તેના પિતાના મનમાં દયા આવી નહીં. વિદ્યાના કાસાવાલાથી પણ તેવું વળગ્યાંતઃકરણ પીગમ્યું નહીં. ખીન્ન પોતાને ચોખ્ખા લાગતા યુવક જોડે સરસાનો વિચાદ કર્યો. સરસાએ વિવાદ થયા પછી રડવાતું મુકી દીધું, પણ ખાવા પીવામાં દીવસે દીવસે ઉતરતી ગઈ. લગ્ન તરતજ લીધેલા દેવાથી ધરમાં ધામધુમ થતી પણ સરસા મુન્ય હૃદયે હિસાહ ચીના, ભાગ લીધા ચીના, ભાગ અથવા તો ઔરધમાં બેસી રહેતી અને તેના પીતાની મનાઈને લીધે તેને કોઈજ બોલાવતું નહીં.

આજે સરસાનો લગ્ન દીવસ છે. હસ્ત મેલાવતું મુહુર્ત સાંજનું હોવાથી બધા ધરમાં આનંદ વ્યાપી રહ્યો છે. સાંજ પડવાથી લગ્નનો વખત થવાથી વરપૈડા આવ્યો. વર હત્યો તેને ચોખી લીધો. એ દેખાવ એક મુદ્દર યુવક સામેના ગાડને અટકીને જોતો હતો. તેવું હૃદય તે ધરમાં હતું અને તે હૃદયને તે ખીન્નને હુડી જતું જોવાથી નિરાશ હૃદયે ઉભો હતો. એટલામાં રડવાનો શોર મંડપમાં સંબળાયો અને દેવશંકર મોટેથી રડતો હતો. “હા સરસે, હા બાસે, હા પુત્રી,” એમ તે મોટેથી રડતો સંબળાયો. તે સંબળાવે તે યુવક એકદમ દોડ્યો અને મંડપમાં જઈને જોયું તો તેના હૃદયની મુર્તિ આરસની પ્રતિમા જેવી મરી ગયલી પડી હતી ને તેના માતા પીતા તથા સંબંધી આસપાસ બેસીને રડતાં હતાં. તે જોઈને ‘હાપ સરસે’ કરતો તે તેની પાસે પડ્યો અને તેવું હૃદય એકદમ મતી કરતું બધે પડવાથી તે પણ પોતાના હૃદયની પ્રિયતમાને મળવાને આજ્યો ગયો.

દેવશંકર પોતાની ફાંધી મૃત્યુ પામેલા બાળકને દેખીને વધારે રોવા લાગ્યો. અને રડતો બોલ્યો, “તારા બાળકનાં વજ્ર દેવાનો ભોગ

યજ્ઞ પડેલી બાળા, તું તારા પ્રિયતમ સાથે પરમ પી બોળામાં બેસીને આનંદ પામજો અને તારા પીતાને માફ કરજો. ચંદ્રવદન, મારા પ્રિય પુત્ર, કોષને લીધે તમારા બંનેનો મેં છવ લીધો છે. તમે બંને મને ખરા અંતઃકરણથી માફ કરજો.”

બંને પ્રેમી યુગલને સાથે બાળ્યાં. તપાસ કરતાં જણાયું કે ચંદ્રવદન અમથોજ કરતો. તે તરફ આવી ચડ્યો હતો અને પોતાની પ્રેમ મુર્તિનાં લગ્ન જાણી તે બગ્ન હૃદયથી ત્યાં જોતો ઉભો હતો.

અરે—અરે—

ધરધણી પોતાના કુટુંબ સાથે જમવા બેઠો હતો તેટલાં એક બારીમાંથી એક બાલ આવી તેના એક છોકરાને માગ્યો. થોડા વારમાં એક છોકરો તે બાલ લેવા આવ્યો.

“સાહેબા બાલ આપો!”

“શું લલલલ ?” ધરધણી મુકરી ઉઠ્યો, “ધુ સીલી એસ ! ગેટ આઉટ ! મારા છોકરાનું માથું બાંગી બોલ લેવા આવો છ ?”

“અરે અરે મહેરબાન ! જરા વિચાર કરો ! તમારા દસ બાર છોકરા છે અને હમારો તો એકજ બાલ છે !”

(શાખીન)

સરખામણી

સોરાખ:-તારી જલ ડીવર રડીમ રોવર જેવી છે.

શીરીન:-ઓ વાય ! રડીમ રોવર જેવી તે વરી શા વરે યજ્ઞ !

સોરાખ:-કારણ તું રડીમ રોવરની પેઠે સામે વાળાને કચડી નાંખેછ !

(શાખીન)

❀ તલની ખાસિયત. ❀

પારખો, તમે કેવા છો ?

(ગુલશન માટે ખાસ.)

લખનાર-સોલન

માણસના શરીરના જુદા જુદા ભાગપર કાળા યા રાતા તલ હોયછે તેથી શું લાભ યા ગેરલાભ થાયછે, યાને તેની શું ખાસિયત હોય છે તે નીચલા ઉપરથી માલમ પડશે.

તલ જે હૈયાં ઉપર હોય તો તે માણસ ઘણો ધાતકી હોવો જોઈએ. પેટ ઉપર હોય તે માણસ ઘણો ખાધરો હોય. પેટના છેક નીચેના ભાગ પર હોય તો તે માણસ ઘણો નબળો હોવો જોઈએ. જે માણસના ધુટણપર તલ હોય તે ધણી ખુબસૂરત અને પેસાવાલી બૈરી મેળવે.

એક સ્ત્રીના ડાખા ધુટણપર તલ હોય તો તે ધણાં છોકરાંની માતા થાય જ્યારે જમણે ધુટણે હોય તો વફાદાર અને માયાળુ સ્વભાવની નીકળે.

એક માણસના નાકની એક છેડેથી બીજી છેડે એક તલ પસાર થતો હોય તો તે માણસ દુર દેશાવરનો ફરનારો હોવો જોઈએ. એક સ્ત્રીને તે ખસણે તલ હોય તો તેણીનાં કાંઈ સંબંધુઓને એટલે કે આખા દહાડામાં બસ ચાલ ચાલન કર્યા કરે,

એક માણસને ગળાંપર તલ હોય તો તલંગર થાય. એક સ્ત્રીને હોઠના નડખાપર તલ હોય તો તે દુખી હોય અથવા તો દુખ આનવાની તે નીશાણી છે.

જેનાં કપાળની અધવચમાં બાલની આગળ તલ હોય તો તે અપ્રમાણિક, ધાતકી અને ઘણો તકશરી પુરુષ હોવો જોઈએ. જે તે તલનો

રંગ મધ જેવો હોય તો લોકોનો ચાહતે છતી શકશે. તલ જે રાતો હોય તો તે લુચ્ચાઈની ની શાની છે. તલ કાળો ઠણુક હોય તો ધણુપણુ સ્વભાવ ખતલાવશે. આ તલ જે મશાની માફક ઉપસેલોહોય તે બાગ્યશાળીની નીશાની છે.

જે પુરુષના કપાળનાં જમણી બાજુએ તલ હોય તો તે સારા માણસના સમાગમમાં આવી ઘણો ફાયદો પામશે, અને બીજાઓ ઉપર ઉપરી પણું ભોગવી માનપાન મેળવશે. જેમ તલનો રંગ શીકો તેમ આખર વધારે. રાતો રંગ હોય તે ધર્મ પર આસ્થાવાળો નીવડશે. કાળા રંગનો તલ હોય તો મોટા માણસોની તે અદેખાઈનો ભોગ થઇ પડશે. મસાની માફક તલ હોય તો તે નસીમવતો નીવડશે.

કપાળની ડાખી બાજુએ તલી હોય તો તે પોતાના કામથી બીજાને શંકાપ આપશે નહીં અને જે ડાખ ઈસરો પણ ઈસરો સોજાવશે. ડાખી બાજુ પણ જરાક વચમાંથી તલ હોય તો મોટા માણસો તેની પામદસ્તે હાજર રહેશે. તલ મધના રંગનો હશે તો પોતાની દોહત ઉડાવી યા શુમાવી દેશે. રાતા રંગનો હશે તો ગરીબાઈમાં આવી પડશે. કાળા રંગનો હશે તો ઇતરાઈમાં આવી પડશે.

કપાળની ડાખી બાજુએ ધાનની પત્તી પર રાતો તલ હોય તો તે માણસ ખુબિયાન, કાળા રંગનો તલ હોય તો તે જુદો અને તરકડી ની

ડ્યાં. અને મિત્રોના છુટા પડવાથી વિવાહ ટાળી નાંખ્યો અને એક બીજાનું મેં પણ જોતા ન હતો. સરસા તેની દીકરીમાં હુબી ગઇ. ખાવા પિવાનું સુકીને રડવા લાગી, તે છતાં તેના પિતાના મનમાં દયા આવી નહીં. વિદ્યાના કાલાચલાથી પણ તેનું વજનમાં ઘટાડું પીગમ્યું નહીં. બીજાનું પોતાને ચોગ્ય લાગતા યુવક જોડે સરસાનો વિવાહ કર્યો. સરસાએ વિવાહ થયા પછી રડવાનું સુકી દીધું, પણ ખાવા પીવામાં દીવસે દીવસે ઉતરતી ગઇ. લગ્ન તરતજ લીધેલા હોવાથી ઘરમાં ધામધુમ થતી પણ સરસા શુન્ય હૃદયે ઉત્સાહ વીના, ભાગલીલા વીના, બાગ અથવા તો ચોરડામાં બેસી રહેતી અને તેના પીતાની મનાઈને લીધે તેને કોઈજ ખોલાવનું નહીં.

આજે સરસાનો લગ્ન દીવસ છે. હસ્ત મેલાપનું સુકુત સાંજનું હોવાથી બધા ઘરમાં આનંદ વ્યાપી રહ્યો છે. સાંજ પડવાથી લગ્નનો વખત થવાથી વરઘોડો આવ્યો વર ઉતર્યો તેને પોખી લીધો. એ દેખાવ એક સુંદર યુવક સામેના કાઠને એટલીને જોતો હતો. તેનું હૃદય તે વડ અને તે હૃદયને તે બીજાને હુદી તલ નિરૂપ હૃદયે ઉભો હતો. એટલાનીશાની છે. તલ ધણી હોય તો જુનું. અરે, હા બા તેની પર આવી પડવાની, પણ છતાં માંથી આશાનીથી પસાર થઇ મુખમાં દીવસો પસાર કરશે.

હડપગી યા દાદની બાજુમાં જોને તલ હોય તે ધણીજ ગરીબ સ્વભાવનો, ઉઘોગી, સદચલુષી હોય અને દરેક આરંભેલાં કામમાં ફતેહ, મેળવશે.

❖ **સોલનના સટાંડા** ❖

બરાબર ધાત ધડ્યો.

શુરતાદ ગરગર રોજ કલબમાં પીધરમને મોડથી ઘર આવે. મીઝીસ સહવારે કહે કે

થઇ પટેલી બોળા, તું તારા પ્રિયતમ સાથે પરમં પી બોળામાં બેસીને આનંદ પામજે અને તારા પી તાને માફ કરજે. ચંદ્રવદન, મારા પ્રિય પુત્ર, કોષને લીધે તમારા બનેલો મેં છવ લીધો છે. તમે બંને મને ખરા અંતઃકરણથી માફ કરજો. "

બંને પ્રેમી યુગલને સાથે બાળ્યાં. તપાસ કરતાં જણાયું કે ચંદ્રવદન અમથોજ દૂરતો તે તરફ આવી ચડ્યો હતો અને પોતાની પ્રેમ મુર્તિનાં લગ્ન જાણી તે લગ્ન હૃદયથી ત્યાં જોતો ઉભો હતો.

અરે—અરે—

ધરધણી પોતાના કુટુંબ સાથે જમવા બેઠો હતો તેટલાં એક બારીમાંથી એક બાલ આવી તેના એક છોકરાને લાગ્યો. ચોડ વારમાં એક છોકરો તે બાલ લેવા આવ્યો.

“સાહેબા બાલ આપો !”

“શું ઉલ્લેખ ?” ધરધણી પુકારી ઉઠ્યો, “યુ સીલી એસ ! ગેટ આઉટ ! મારા છોકરાનું માથું ભાંગી બોલ લેવા આવ્યો ?”

“અરે અરે મહેરબાન ! જરા વિચાર કરો ! તમારા દશ બાર છોકરા છે અને હમારો એક જ બાલ છે !”

વકીલ— (શોખીન)

આ રેશમી રમણ... કરવામાં આવ્યો છે તે તમારોજ છે ? તમે તે તે બોળખી શકશો ?”

દરયાદી—હા સાહેબ વકીલ—પણ તમે એ ટલા બાગીપુર્વક કેમ છે બો ?

દરીયાદી—સાહેબ તમે રમણ પરથી જ જોશો કે એ તદ્દન જુદીજ જાતનો છે. તેથી હું તે પારખી શકું છું.”

વકીલ—તમને માલમ છે કે એમના એકે મારી ખાસેખી છે.”

નશન.

ફરપાટી- હોયખી સાહેબ. મારા માલ ચોરાયલા!

વડીએ વધુ સવાસો પુછવાતું માંડી વાળ્યું.

ફીલદરતું પાણી.

"આપા કાલ ગાઇ ? હયાં આવ." બા ધડે હાંક માર્યો.

"આવીશ બાઇ. કાંઈ, શું કહેા ?"

"તેં આજે માટલામાં પાણી ગાળીને નામેડું કે ?"

"અરે હારે બાયજી, મેં હાથે ગાળેડુને !"

"શાકરે ગાળેડું ? કટકો તો ધોળીને ધોયા નાંખયો ?"

"ફલનસે."

"ફલેનસે ? અરે પાણી ગાળવા ફેલનસ તારા હાથમાં કાંઈથી આવું ?" બાઇએ અચરતી બતાવી.

"જી, મેં મોટા રોડનું ફેલનસનું ચટ્ટે લીધું તું."

"ઓ તું અરેરે મુંડ. એવનતું નવું ફેલનસનું ચટ્ટે બગાડ્યું. મુંડ તુને કંઈ—"

"બાઇજી અમથા શું કામ ગમ્મરાવોજી," આપાએ કહે કહેને કહ્યું મેં નવું ચટ્ટે નથી લીધું. મેંમાં કપડામાં કંઈપણથી લીધું તું."

માંડું મારતા સંજ્ઞાળાએ?

ચર્ચાગટ રોશનનો મહારયોનો વેડીંગ રમ હતારોયો બરાપસો હતો. આમાં એક પારસી છઝીચેરપર બેઠો હતો અને તેના બેળાપર એક નવું મેળી હતું.

મેળી ઠળવધને રમું હતું અને તેને કેમ મુંડે રાખવું તે પેલા પારસીને આવડ્યું હતું નહીં એમ લાગ્યું હતું. આ ઉપરથી ત્યાં બેઠેલા એક બીજાને પારસી તેની આમળા અલ્પો અને પુછ્યું.

"હા"

"તમુને આપ છોકરાને આવી રીતે રાખતાં બેઠેનેજ હું તરત સમજી ગીયો." પેલાએ કહ્યું. "હવે એ બાતું કંઈ પાછાં આવે એમ લાગતું નથી."

"નહીજ જરૂર આવશે."

"અરે નહીરે બા, સેવક પરખી એવું થરેડું છેતી. હું બી એક વખત રોશન પર બેઠેલો હતો તેટલાં એક બાઇ એક છોકરું મને આપીને કહ્યું કે પાંચ મીનીટમાં આંકિજ તેટલાં રમાડજોજી. તે આમની ધડી મુધી તેની પાંચ મીનીટ થયાજ કરેજી."

"નહી પશુ આપ બાઇ તો પાછાં આવશેજી."

"અરે કાંઈ બોલાવ કરો. નમે બા હજૂર નવા લાગોજી એટલે—"

"નહીજ, પશુ એવન તો આવશેજી. કારણ નેવન મારા ધણીયાણી થાયજી. જરૂર સામાન—"

પશુ પેલા વધુ માંતળવા કિમોજ નહી.

સમજે તો ધણું છે.

આરડીરટ - (રામાને) કેમ રામા માર પીકચર એકઝીમીશનમાં મુકી આપ્યો કે ?

રામો - હાજી સાહેબ. રોડયાઓ એથી પાણી-મુશી થયલા દેખાયા.

આરડીરટ - (હરખાના) હાં કે ? એ લોકે શું કહ્યું રામો.

સાહેબ એ લોકે બોલ્યો તો કંઈ નહી. પશુ તમારું પીકચર બેઠીને ખુબ હસવા પડ્યા."

તમને શું જોઈએ છે ?

હમે દરેક જાતનું નવું તેમજ સેકન્ડ હેન્ડ સાંચા કામ યુરોપ, અમેરીકાથી ખાસ મંગાવ્યે છીએ. વ્હારડેલનાં મિન્ટીંગ, તથા લીધો મશીનો, જૈંબ કામ માટેનાં અને ફાટો ઝીકોનાં અપ-ટુ-ડેટ ટ્રેડલો અને મશીનો, કટીંગ, સ્ટીચીંગ તથા પરફેક્ટીંગ મશીનો તેમજ સ્ટીરીઓ મશીનો હમે ખાસ મંગાવ્યે છીએ.

તાત્કાલિક જરૂરયાતને પહોંચી વળવા આ મશીનરીઓનો સારો જથ્થો હમે સ્ટોકમાં રાખ્યે છીએ.

એક જ વાર અજમાવશો.

પેરોલ મેકસીમ કું.૦

સીતારામ બીલ્ડીંગ,

મુંબાઈ.

ગુલશન.

Gulshan.

અધિપતિ—ભાગ્યલા.

Head office —NAVSARI.

Bombay office—o's Manek Printing Press
Grant Road.

London agent—Messrs E. W. Harwood &
Co; 21 Warwick Lane,
London, E. C.

દેહ ઝોફીશ —નવમારી

મુંબઈ ,, —ફેર ઝોફીશ માણીક
મિટિંગ પ્રેસ યાંટ રોડ

લંડન એજન્ટ —મેસર્સ ઇ. ડબ્લ્યુ
હાર્વુડ એન્ડ કોં ૨૧, વોરવિક લેન,
લંડન, ઇ. સી.

(પુસ્તક પથુ)

નવેમ્બર ૧૯૧૩

અંક ૧૦.

સાંકળ્યું.

લેખક.

પાન.

વિષય.

૧ દરીમાં દરિયાની...	...દરમીસ...	...૧૦
૨ વાઈન ગાઈડ...	...દી મે. સંમળા...	...૧૨
૩ એક અસાધારણ સામ...૧૩
૪ રિન્યુ...૧૪
૫ સારથી...	...મો. ક. દેવવડાકર...	...૧૫
૬ મોતી મારી...	...ભાગ્યલા...	...૧૭
૭ નીનિ જનક વિષય...	...મી. ગાંધી માનવ...	...૨૨
૮ તવારીખમાં ઉત્કથું...	...દા. એ. નરસિંહરાવા...	...૩૧
૯ અસરતની ગરૂર...	...મે. પી. માનવ...	...૩૩
10 Science, Philosophy & Religion...	...S. S. Jariwala...	...૩૭
૧૧ વિગમ અરિય...	...પાવનજી બ દેસાઈ...	...૪૧
૧૨ મીકી નિંદા...	...દે. મો. મીમ્મી...	...૪૫
13 David's Letter...46
14 Love & Joy...	...Victor Roberts...	...47
૧૫ કોઈ રમૂજ...	...આચાર્ય...	...૪૮
૧૬ બંદીનું બળ...	...બે સો. જનાઈ...	...૫૭
૧૭ અનતો પ્યર...	...રૂબીનજી દો. રાજાડી...	...૬૧
૧૮ નેરેતી બાવતી બ.કેસ...	...મં. રો. અરણ્યા...	...૬૮—૮૮

“હરિમાં હરિઆખી.”

ગુલશન માટે ખાસ.

લખનાર—હરમીસ.

જ્યાં હરિનું હરણુ, છે દયાને કરમ;
 ત્યાં ન થાશે મરણુ, સદાય નથી ધરમ.
 ત્યાં લડત નથી, કાંઈ ચઢત નથી;
 કાંઈ પડત નથી, નડત નથી.
 જેને નામ હરિનું મુખમાં લીધું, જોરકુખમાં કીધું;
 દહે મુખમાં દીધું, જાણે અમૃત પિધું.
 જ્યાં માનતણાના ભાર રહ્યા, અપમાનતણાના ખાર રહ્યા.
 નભત જતના સાર રહ્યા, એક પંકિતના એક હાર રહ્યા.
 ત્યાં દોષરોશનું ચલન નથી, હરવાત વાતમાં વળણુ નથી;
 જ્યાં જોરઝનનનુ ઝલણુ નથી, કાંઈ દાખ દોરનુ દલણુ નથી.
 ત્યાર શીર કોણા તલવાર નથી, તુંભા તનમાં પળભાર નથી;
 ત્યાં ક્રોધ કાંઈ ઇલકાર નથી, “હુ”નો ત્યાં અખત્યાર નથી.
 (પલકાર)
 ના શોખી દોની ચાલે નહી, દેખા દેખી ત્યાં હાલે નહિ;
 માળ વર્ષથ કોઈ જાળે નહિ, નાલેશ કપટ કોઈ કાળે નહિ.
 ત્યાં સંપ સેવાની શુદ્ધવાણી, ના પરમ સાથ કરી હાણી;
 નથી દુખ, વિલાપ, કરી કહાણી, ત્યાં મધુરવાસને ગુણસાની.
 જે દોષ હરનો ઘસ થયો, ને ત્યાં ગોઠોનો વ્યાસ રહ્યો;
 ન નિચ ઉંચનો કયાસ રહ્યો, તેનો સ્વર્ગમાં વાસ થયો.
 ન કરાંતી ચોરી નહી, હુકમતણી ત્યાં દોરી નહી;
 ગુહ્ય ભાવ કાંઈ ચોરી નહિ, સિવા હરિ ત્યાં જોડી નહી.

પેઇન કીલર.

Pain Killer.

ચેરીડેવીસ નું પેઇન કીલર દુન્યાનો સૌથી શ્રેષ્ઠ અને સૌથી ઇલાજ છે. આજ સીતેર વર્ષ થયાં દુન્યાના દરેક ભાગ તે વપરાયો છે. આજ તેનો બહુભોગ ખપ હોઇ તે આગેવાન બન્યા છે.

દુન્યાના દરેક ભાગમાં દરેક જગ્યાએ વાપરે છે મધ્યસ્થતા એકાએક તમને આકર્ષાં થઇ આજે ત્યારે કદર ને બોલાવવાની દોડ દોડ કરી દુખ ખગવાની જરૂર નથી.

મરમ પાણીના અડધાં ગ્લારામાં પેઇન કીલર એક ચમચો ભરી નાંખવું અને જરા ખાંડ વા સાકર નાંખી પી લેવું. જોઇએ નો ફરી અગત્યાવયુ, પણ ઉપાય તદન સમજાય છે.

મરુટથી દુખી થતા લાસા રફીકે! નકલો કાં દેશન થાય છે? તારે માટે આકસીરે ઇલાજ તૈયાર છે. બજા શા નારે દીસ કરે છે? આકસી જાયે આપેલી ચુચના મુખ્ય પેઇન કીલરનો ઉપયોગ કર ને પછી જો કે તમે પેલા જેવા માએજ કે નહિ?

આકસમાંત જેવા કે જખમ, સીરા, મોળ, ચાં, લગક વગેરે પર પેઇન કીલર સૌથી ઉત્તમ ઉપાય છે.

દુન્યાના દરેક ભાગમાંથી હાલજો સન્ટ્રીશીકેટ ખગર માંગને આવી આ પેઇન કીલરની ફતેહ અચુક સાબેત કરી આપે છે.

મીઠા કે. એસ. હાલ-સ. લેવર જમાંથી લખે છે કે:-

‘પેઇન કીલર ખગર મારું આડું સદાજ પશુ મળે તેમ નથી. મારી નિરાશમાં તાત્કાલિક ઉપયોગ મળે હું એક બાકસી દમેમાં રાખું છું. જેમાં જખમાંથી લોલી હુલાણુ આંગળી કે પગ લાઈ માને છે કે હુરત પેઇન કીલર તેમને આરામ કરી દે છે. એક બીજી બાકસી મારા બેરડામાં છે ને જીંઘ મારી મુઝાવડીની બૈજમાં છે. એમાં ગીસ વરસ થયાં હુજારોએ પેઇન કીલર ફતેહમાંથી વાપરું છું.

દિશાનુ વિદુરનાન ખાનેના યોગજોગથી મીઠા એવ હુજીયા લખે છે કે “હમારી જી-રફનેન માં પેરી ટીસણું પેઇન કીલર સૌથી ઉત્તમ દવા થઈ પડી છે. આજ કાંઈ વરસો થયાં હોય તે પણ એ જીયે જીને આ

કીલર અચુક ફતેહમાં છે.

દરેક દવા લેવાનારને ત્યાંથી મળશે.

નકલીઆંથી સાવચેત રહેજો.

એકજ પેઇન કીલર દુન્યામાં ઉત્તમ છે

અને તે

ચેરીડેવીસનું.

પામઆણા શું છે?—મેલેરયાનો ફરમન.

ગુલશન વાજંત ગાઈડ.

વસંત પ્રભા નાટકનું ગાયન.

માનો માનોને રસીલા આતો ન સારી વાત
છેક આમ શું કરો છો બોલાવે જાઓ તાત
રસીલી પ્રેમ પાન અમૃતે હવાએ
હાજી પ્રેમ વાત જાણું છું ખીયા
કયાશે વિધાઈ કેદી યદ્ય રલા.
વીતી જાય રાત વાતે નાથ શું ઘેલા થયા.

મા નો મા નો ને એ ર સી લા આ અપ તો એ ન સા રી વા ત
ધ ની સા રે ગ મ પ ગ મ રે ગ સા રે સા ધ ની સા આ
+ + + + +

ખ ખ આ મ શું કરો છો બો લા વે જા ઓ તા ત
મ મ ધ ની સા રે ગ મ પ ગ મ સા રે સા સા } માનો.
x + x + +

ખ ખ ખ ખ ર સી લી પ્રે એ મ પા આ ન અ મ ર અ તે એ હ હ વાએ
મ ધ ની સા રે સા મ ગ રે સા રે ની સા ધ ની પ ધ મ } એ વાર.
જૈ ખ જૈ + x જૈ ખ જૈ ખ ખ જૈ
હા જી પ્રે મ વા ત જાણું છું ખી યા
ગ ગ મ મ મ ધ ગ મ સા રે સા } એ વાર
+ x + + +

ક ટા આ હા વી ધા આ હ હ કે દી ય હ રે લા
સા સા રે ગ મ પ ધ મ પ ગં પ મ ગ રે સા
+ + +

વી હ તી જા એ રા ત વા તે ના થ શું ઘે લા થ યા
સા રે સા રે મ મ મ રે રે સા રે સા ની ધ ની સા } એ વાર.
+ x + જૈ ખ જૈ માનો

દીનશાહ એકલું સંભળા.
મુઝી દીયર યગ બેડીક મુઝીક દલાસ
૧૩૪ પારસી બજાર હાટ મુંબઈ.

એક અસાધારણ લાભ.

લેખકો માટે ખાસ.

એ ગિની પ્રુસ્ટ કેપના લગભગ ૬૦ થી ૮૦ પાનની કોઈ પણ સંસારી ય

અતિશયિક લાગી વાતો માટે.

એક ગીની એક નાની વિદ્યુત્ સંસારિક યા અનિશ્ચયિક વાતો માટે.

અડધી ગીની એક મુંદર રમુજ સ્કેચ માટે.

એક ગીની એક નાનો પારસી સંસારી વાતો માટે.

૨૫૫ દર પ્રુસ્ટ કેપના ૧૨ થી ૧૫ પાના જેટલા કોઈ પણ આગત પરના ઉત્તમ વિષય માટે.

ઉપરના ઇનામો ગુણશાન અને સ્વતંત્રતા માટે તરફથી ખાસ જાહેર કરવામાં આવ્યાં છે, આ ઇનામની હરીફાઈ તા. ૨૫-૧૨-૧૯૧૩ સુધી ખુલ્લી રહેશે.

લેખકોએ નીચલી મુશ્કેલીઓ ધ્યાનમાં લેવી.

૧ કુટુંબી વાતો પ્રુસ્ટ કેપ ૧૨ થી ૧૫ સાઇઝની હોવી જોઈએ.

૨ એકથી વધુ હરીફાઈમાં ઉતરવાની દરકને છૂટ છે.

૩ લખાણોની માલિકી પર લેખકનો હક રહેશે નહિ.

૪ ઇનામની હરીફાઈનું પરિણામ ૧૯૧૪ના જાન્યુઆરીનાં પહેલાં અઠવાળાનાં સ્વતંત્ર માં તેમજ જાન્યુઆરીનાં ગુણશાનમાં જાહેર થશે.

૫ અધિપતિનો અભિપ્રાય છેવટનો ગણાશે.

અખે.

હરીફાઈ

C/o અધિપતિ,

ગુણશાન અને સ્વતંત્ર
નવસારી.

ફિંચુ.

ખી

લખનપ્ર—દા. એ. તારાપોરવળા.

કિંમત રૂપ્યા ત્રણ.

વડણીના પારસી કવિ અને લેખક મીં. દાદી તારાપોરની આ સુંદર વાર્તા લગભગ ૫૦૦ પાનાની હોયને આજ દોઢેક મહીના થયાં મળી છે. મીં. તારાપોરની વાર્તાઓની કમક તથા કૈલી માટે સીધારસના જે જોય લખવા એ સેનાં પર દોડ ચડાવવા જેવી વાન છે મુગ્ધપ્રજાકામાં નીકળતું જોકળી શુન્દરની વર્તમાનપત્ર કે મ સિક મીં. તારાપોરવાળાની કાળેલ કદમથી 'પાકાત રદ્યુ' નહો, નો પછી એવા અચુક કદમીકારાવસા જાના અને વડણીના લેખક માટે સીધારસની શી જરૂર હોય ? આ વાર્તાનું વધું લાઈદાદી જાપોકાર જાહેર કરે છે કે હવના જગના જનાવપરથી લેવામાં આવ્યું છે અને તેથીજ તે આકર્ષક પડ્યું છે એમ જણાવવામાં કદી સહરાવાત નથી. વાર્તામાં જે બિન્ન વિદ્યન પ્રકારનાં પાત્રો પોતપોતાનો ભાગ ભજવે છે તેદાસના સંસારમાં નજરે પડતાં ચિત્રોનો ખુલ્લો ખુલ્લો વાસ આપે છે. વાર્તાનો રસ અને ત્વેષ છે કે જેવટની ઘડી સુધી સચવાયતો રહેશે છે, મગર બાહ દાંડને એટલું તો જણાવીશું કે વાર્તા ખતમ થતાં રતોપના એક ઉદ્ધાર સાથે તે જાણુએ મુકવા સાથે હમાઈ મન કમાર પમાલજીમાં પડ્યું દતું કેમકે વાર્તા જલ્દી અધુરે મુકવામાં આવી હોય એવું દોષ છે. તેનાં પાત્રો દાદીનું, પરીન અને આસાનાં જીવીયો અને જેવટને એકાદ નાના પ્રકર-જુગાં યુગો સીધાં દોલ તો જાદુજ રસિકના હોમદાન. જુગાર ખાનગી જે રીત રજુ થયો છે તેમાં સ્વાધાદાજુ મેટો જુગાર મ્હાળ છે. રસ કોઈ પર પાંચ મિનિટમાં લાખે રૂપ

બોર કરતા માણસો નો જેવો આ ખરને જુ દારીનો માર્ગ જનાવવામાં આવ્યો છે. જો ઉપજો રીત સહજ લંગાવવામાં આવતે તો તેનો ભાગ જાદુજ કુદરતી થઈ પડતે.

લાઇ દાદીની ગ્રુ વાર્તા માટે હોમ જેવટી પ્રસાદા કર્યો તેટલી થોડી છે. ચિત્રો શુદ્ધ વાર્તાઓ જેવી અચુક પસંદગી વાંચક વર્ગની પામે છે તે લાઇ દાદી સમજતા લાગે છે. જાહેરતા આટીસ્ટ પાસે દોરાવેલાં ખચીસ ચિત્રો આ વાર્તાનું જૂથજુ છે.

ચોપરીનો સુંદર જેટ અપ ; તેમાં સમા વેલો મિષ્ટાન મેલો; દુકાંકાણે પીરસેલા નીતિ જનક ચાખુંકા; તેનાં ચિત્રો તથા દરેક ચીજ જેતાં રૂપ્યા ત્રણ કુચ્છ જીસાદ માં નથી. હોમો છન્દીશું કે માઇ દાદી પોતાના આ પ્રયાસમાં દરેક રીતે ફતેહ મંદ થાય કે જેથી દર તરફ એઓ નવો નવો પ્રસાદ મખાડતા રહી પોતાની આ સંકલ્પ સેવામાં વધુ ઉમંદ પડે. શુલશનના વાંચકોનું આ ઉત્તમ વાર્તા તરફ હોમો ખાસ લખ જેઓ છીએ. વ્હાતાં એને જેટ આવવા આ એવદાવક વાર્તા ખરેખર આવકાર દાયક છે.

આ ચોપરીની પ્રસ્તાવના બહેન બી ખાખજી પાત્રમોકાટે લખી છે અને મીં. તારાપોરવાળાની વાનગિ તેમજે અચ્છો છન્દાદ આવ્યો છે. આ વાર્તા તરફ હોમો ફરીથી તમારા વાંચકોનું લક્ષ્ય એવાની જ રૂર જોઈએ છે.

પ્રભાત.

માસિક, પ્રગટ કરનાર એન જર્નલ્સની કુલ
લવાજમ ટપાલ સાથે રૂ. ૩-૮-૦

આવ, બહામાં પ્રજ્ઞાન, જલો આવ ! તારી

આમદ મુખારક છે. જે સમકતા દિવસથી
તારી દરતી આ દુન્યામાં થક છે, જે ઉચ્ચ
નેમ કસિપ તું આદર્શાયું છે, જે નેમ અનુ-
સાર તારા જે અકો નીકળી ગયા છે તે
નેમને છેવટ સુધી જાગરી રાખજે તેમાંજ
તારી ફતેદ થાને સાદિત્યની ફતેદ છે પણ
જૂના અને જાણીતા કલમકરીની સલાહના
સાથે 'પ્રજ્ઞાન' નામનું મસિક ગયા સપટેમ્બર
માસથી જવાર પડ્યું છે. આ માસિક કામગીરી
ગોલીડીઅન દબાવ નીકળ્યું છે તથા સદિ-
ત્યનો મજો મુંદર મેવો અગ્રેજ તેવજ મજ
રાજીમાં ખીરજામાં આપ્તે છે દશે પડીજ
મેજર સાથે આ માસિક વાચ્યુ છે. તેમાં
"હરમીસ"નાં લખાણો કાંઈ અત્યંત જન-
તથા જીવ સાધનાં થયાં છે શર મપડી રંગમાં
જાંગની પાસથી જાનાં પહેરોની આકર્ષક
જાણ્ય છે નો અત્યંત જાણનાં તે નવક
વર્ગનું ખ્યાન સારી રીતે જેનેજ જાણમે
તેમાં કરો સાર નહી. આ માસિક ગા
મિત્રે પુકત છે અને તેમાં પ્રગટ જતાં મિત્રો
ખરેજ મુંદર છે. હવેને આજપણી જે લખે
જે આ માસિક સપાળા પાસજમમાં આજ
ઉત્તમ મેટ અથ સારો નેમ જાણનાં
સાચો જેમ પરકમે. રાંધક પણ નરકથી
ગરો ટેકો મજાં આ નોંધ આજકાલે કે નહ
જાતું કરી જનારે મેમ લાગે છે. જેકજ

ખામી હોયને આમાં દેખાઇ છે અને તે
તેમાંની કડક લાપા માટે છે. લાપા લગાર
એણી કડક સાથે તો સાર, કેમકે તેથી
દરેક પાસથી વાંચકને તેનો ઉપયોગ કરવાનું
બની આવશે હવે એ સાદસીકલાઇને અંત-
કરણ પૂરક આવકાર આપે છીએ.

સદ્ગુણ.

કાફી.

સખી હો સરસ ફલદાની મુલાવી હાથે શાણી
ઓસો મધૂરી વાણી-ફુલની મુગમી લમાણી
ખાત્ર ખામની મનહર કળીયા—
મુંદો લઈએ મનમાની—
ખમરી રહી દેખણી વાસે
વિપવિધ લાન વખાણી-મુલાવી—
ગાયા ગદમુજનાં અતુમગી-રે મુજનમાં—
ખીલેલાં ફુલડાંને અહાર—
વીણીને ભરોએ વહેતાં—
છાંચોએ મુતી મેંદાં—
જોખાં મુંદર રંગે ખામ—
મુજવતા ઉપવનમાં—
તન મનમાં સવા-મખી—

આપ એક ખરેખરા મરદ બન્યા છો અને લ
લા લાઇ છો ! શું આપ આપની જવાં મઠી
ને ત્યારે કંઈક લગાડવા માંગો છો અને મુજ
નામ્નાર ખેચાર અગલાને હંફાવી હરાવી મને
નિરાશાના ગારમાં મરતી. સખડતી કરવાની
ધ્વજા ધરાવો છો ?

‘ના, હું’ તેમ માનતી નથી ? તમારા જે
વા શુરવીર આપું નીચ કૃત્ય કરેજ નહિ. હું
ખરા જીવરથી કણુક કરે છું કે તમારામાં
અજાજ આજ્ઞાથી છે અને તમે ચાકાકીથી ત
થા સફાઈથી મારા જેનીને દરેક રીતે લાચાર
બનાવી દીધી છે. હું મને પોતાને અત્યર શુ
ધી બધુ હુશ્ચાર સમજતી હતી પણ મારી
ખાત્રી અંધ છે શેર મઠો આગળ કેંઈ બી સ્ત્રી
ની પતરાજી તનખા સજાન છે... લીકાદને
ખાતર ક્ષેત્રે તો મારા પર કરમ અક્ષેસ કરમા
વી મને લાંબી જવા દ્યો. હું તમારી મને
જાનની આમારી રહીશ અને તમને મારા બાઈ
સમાન ગણી તમારી આજ્ઞાથી માટે તે કિસ્તા
રની દરગાહમાં હરમ દુવા શુભરની રહીશ.
વધુ તે તમેને શું કહું ? તમે શાચ્છા છો...
તમારા જેવા ભક્ષા માટે મારે બીજું શું વિ
ચરું ?... માઈ, મને જવા દ્યો... તમે કહે

તમારે પડે લાચું... મને ના છેડા... તેમાં

તમને શું કાળું

જન જશે તો પણ હવે હું તને હરગીજ છો
ડનાર નથી. ચાલ પ્યારે બીબી, ચલ !... તા-
હક ફેરવે શા માટે કરે છે ? તું મને ચાહે
છે પણ શા માટે એમ શરમ થ છે ? તારે
ખાતર મારા જાનનો ભોગ આપવા હું ઈતેમર
હું તો પછી વધુ શું માંગે છે ? તારી બચ્છા
હશે તો એક કલાકમાં અપણે કાઢને ત્યાં જ
છ નેકાદ કરાવી દેશું... મને કે મારે મનથી
નેકાદ કરવા કે નહિ તે તો અધું સરખું જ
છે... કાજ સાહેબનાં દુવાથી શ્રી હાંસલ થ.વ છે
તે. હું સમજી શકતો નથી... આવ, દીવરૂખ્યા,
આવ અને આ તરમાં જીવરની આગને છી
માવ ! તારી એકજ બગલગીરી... અહ ! રંભા
બંને મન ! તે મને ખરે દોરતો બનાવ્યો
છે ? તારા પગમાં લુખ્ત થયેલો હું નાશીજ...
આહ ! ભોલ્યની જરૂર છે ?

એમ મહેતાં કહેતાં તે દસીને રંભા બે
વા લાગ્યો, અજાજખીમાં હરશુદ્ધ થઈ રંભા
તે ભોગમને જોવા લાગી અને એ પીતો ક
મંખખત કાજ મુખેછા ! ફરી વમાસણ કરવા
લાગી તેણી ચોપાસ પેતાની અગર નમર
દાગવી રહી પણ કેંઈ બી રીતે બચાવ થઈ
શકે તેવું તેનીને જણાયું નહિ. અંચીજ રીતે
તે ભોગને નેણીનાં અશક્ત બનવી દીધી હતી.

સદર પેદીની ખાસ માંગણી અજમાવવામાં તમને કરશે ખર્ચ થતાર નથી.
ચિત્રમાં જણાવેલાં દિંદનાં આ જે શરદેશનાં ખરાં નામો જેઓ લખી
કેલશે અને હમારી શરતો કણુલશે તેમને હમો ભેટ તરીકે ફરતે કલાસ સુરકાર
ગ્રાપ સાચતું નકકર મોનાનું ૪૫ રૂપ્યાનું બાનુઓનું ઘડ્યાલ મુકત આપીશુ
રોને રૂપાનું કડયાલ મળશે.

એક કાગળ પર તમે ઉપજાં નામો લખી તમારાં સરનામાં વાળુ પરખીકું
મેક આનાનાં રીકીટ સાચતું બીડી મેસસ ફેલોઝ એન્ડ કો. ૧૦, શ્રાસવેતાર
પીદીંગસ, રીપ હાઉસ લેહન, બર્મીંગહામ. ઈંગ્લંડ તરફ મોકલાવે. ધણીયાગ સાથે
હિરવા મિનાગ જીતનારે સાંકળી ખરીદવી પડશે. કાગળ લખતી વખતે “શુદેશન”
નામ ખાસ જણાવશે. ગઈ વખતે હતામ જીતનારાના નામો:-

મી. એસ. રહેમાન, સી. એમ. હોસ્ટેલ, ગોહતી, અસામ
મિસ એ. ગેરવાનજી, ૧૨મી કોસલેન, ખેતીનાડી મુંબઈ.

કવીનીનના ધીચારા શા માટે લેઓછે? — પામઆશા વાપરશે.

એમ કહેતાંજ તેણે દરિયાને રંભાનો દાપ પકડ્યો કે કોપના આરેશમાં લાલચોળ થઇ રંભાએ તેનો દાપ તરછોડી નાંખ્યો અને ગર્જના કરતી પોકારી.

“ચલ, દડ, કાપીર! ખબરદાર એક પગ તું આરણ વધે નો ? યાદ રાખ, તું મને લાચાર સમજે છે પણ તારા કરતાં હું દોઢ માસણી વધુ છું. જો આંરણા, આધુરી જો ! એક પગતું આરણ વધ કે એ તારી છતીમાં જાઇ પુગશે નહિતર મારી છાતીમાં ધુની જશે ! તારા જેવા પાણીને દાપ જવા કરતાં મને મરતાં જરા પણ દુઃસ્ત લાગતી નથી.”

આ કહેતાં સમેત તેણીએ પોતાની પાસની એક આખર નાની કરારી જેવી મોટી છરી જેવી કાઠી અને ઘણીજ મજબુતાથી તે પકડી રાખી તે મોગસ તરફ કરડે ડેળે જોવા લાગી.

આ જોતાંજ તે મેમજ દરિયાને બોલ્યો,

‘ખુદાકી દરમ...એતો ગર્જન હુવા !

વાત...આક્રીન છે તારી ચાલકીપર ! તારી દુશ્પરસી જેતાં હું આંગણમાં દાંત...ના ના, દાંતમાં આંગણ પકડ્યા વિના રહી શકતો નથી અજાજ...તુંને ગર્જન કીધા...જાને મન, તારી આંખોના એકજ છતારો મારાં કાગળને લોડીથી ઝડપું કરે છે તો પછી તારે આ કટારી ભેંજી તેને તેમ કરવાની જરૂર શી ?’

આ સાંભળનાંજ રંભાતું એકજ ઉઘાડ ગયું અને તે હેઝાને પૂકારી.

‘કમરે દરામજલ !...પાછ જામસ, તું તું કાંઈ દાપે કરીને તારાં મોન આજે છે. તું જાણે છે કે હું તને કશું કરી શકનાર નથી. પણ એકજ કદમ આરણ થઈ તે તરફ તારી કંચ મા આવી પાંખી છે કે ના ? તે તને માણુમ નડે ચલ. દડ કાપીર, તારા જેવા જેવા રંખડના બાગાંએની મારે શી પરવા છે ! બાજૂ થા, નડો તો નવક મારોં જાણ !’

‘જાને મા, મોન એકવારનું છે તે. રહી તેને માટે ખાસની રાખવાની જરૂર છે ! તારા

જેવા નાચુક દાપનો માર ખાવો...યાદ ! તારાં આંગણએથી મેલતને ઘરજાગત થયું, તેનાં જેવું બીજુ અમૃત શું છે ?...પણ...પણ તારે એટલી બધી તકલીફ ઉઘાડવાની જરૂર છે નહિ...તું એની તરફ તારા સુંદર હાથિને ના આપ...શા માટે તું કટારી ઉઘામે છે ? તારી સુંદર આંખે મોંથી નીકળતો એકજ ઘસારો મને મારી નાંખવાને પુરતો છે તો પછી આટલી બધી નકામી ખટપટ શા માટે ? તારા અશક્ત મારવાને તારી આંખોનો અમકાર બસ છે તો ઉઘાડ તારી આંખો...જાનેમન, તું એમ ના કર ! તારાપર દીવતા બનેલા ને હેરન ના કર ! આવ...પ્યારી માથુક...આવ અને જલ્લાં છગરને આજામ આવ ! શા માટે તું એમ કરે છે ! શું તું મને બીખારી સમજે છે ? ના, ના, દોઝતના દર્શનમાં તને અમન ચમન કસવાની આરામાં પૂર્ણ શકિત છે—હું તને મારા જાન કરતાં અધીક ચડીશ...મારી ભેગ મેલી સરદાર બનાવીશ અને...”

‘રાખના ! તું તું આખરે પણ તારી જાતપરજ જવા માગેજ કે ?’

‘ક્યાશ ?’ તે હડે કહેજે દરિયાને બોલ્યો. ‘શું હું મારી દીક્ષ્યા સાથે દીક્ષલગીની બે ચાર વાન કરું તેમાં જાન શી જણાવું ? શુ તરફ એમ કહેવું છે કે મારે મારી માથુક સાથે દરો દસારીને વાત ન કરવી...બૂલ છે, જાનેમન...નરી બૂલ છે...’ અને આ કહેતાં સમેત તેણે ઘણીજ ચપ્પાળી તે જેવી છરી સુઆવી લઇ તેણીનાં જાન દાપો પોતાના એક દાપમાં મજબુત પકડી લીધા. ‘જાનેમન તું શુમ્મે ના થા !...યાદ ! તું ચુરસે ચાપ છે કેની તારે મને ખબર ગમી આવે છે...ને વખતે જાને તુરત તને એક બોરસો લેતાનું મને અજાજ મન થઇ આવેજ !...’ યુ...લ તેજે રંભાને તરફ નેણીના કાનમાં ચાર સખ્ટો કલા અને તે પછી નેણીના દાપ છોડી પોતે દુર જઇ ઉભે, આ મર્યાપર આંગેયો વિવિજ દુકો કાઠી નાંખી, મેંદાપરનો લગાડેયો રંગ પોતાના

ગંજવામાંના લીના રમાલથી લુછી કાઢી ખોટી દાઢી મૂછ દુર ફેંકી દીધી કે તેની સુરત સદં તર બદલાય ગઇ અને તે પોતાના અસલ સ્વરૂપમાં જાહેર થઇ ગયો. એક પળ સુધી રંભા તે બદલાતા આકારને અન્યથામાં દરજી ફાડ થઇ જોવા લાગી અને તુરત પોતાની ખાતરી થતાં તેણી ખૂશાલીની મારી એકદમ દોરી તેને વળગી પડી તેની ગાદમાં દખાઇ ગઇ. અને તે બન્ને એકમેકને પોતાનાં ખરાં છગરથી પેટમાં દાખતાં ચુમ્મીઓનો વરસાદ વરસાવી રહ્યાં. ગોપા નેમને એકબીજાની ગાદમાંથી જરાપણ ખીસવા ગમ્યું નહોતું.

લલા, આ શું કહાંણી છે ? આત્યાર સુધી રંભા અજાણ તમારી કરતી હતી તે આ પ્રમાણે કેમ વટલી ગઇ ? રંભા—દાની કૂળ દીપક દેવી સગાન ગણાતી સુરત રાજપુતાણી એકાએક મોગલના પાસામાં કેમ દબાઈ ગઇ તે વિચારજ પદેમી નજરે આપણને અન્યથામાં ગરકાવ કરનાર છે. પણ ત્યારે એ બેદ શું હતો ? તે બેદ ધાંધળ નહિ પણ સાદો અને સહેલો છે. મોગલના વેશમાં તે જવાન રાજપુત બચ્ચો હતો, જે રંભાનો વિચારાયજો આરાક હતો. અને તેથીજ રંભાને શરમ પામી પરી તેની ગાદમાં લપટાયલી આપણે જોઇ છે.

‘શાબાશ !’ રંભા શરમાતી બોલી. આજે તો તમે ખરેજ ગજબ કીધો છે...ખરેજ કમાવ કરી છે!...આહ ! ધારતોને મારે મારે ઇવ હડી જતો હતો ને તમે તો મગ્નદથી મારી ગમ્મત દીધી. ખર મજ નાચીજને સતાવવામાં નમેને જો મગ્નદ મળી હોય તો શીકર નથી. બલા, મને હવે કેહરો કે બધા સારી પેટે તો છે ને? વાર, તમે લાંબા અચ્ચુચ કેમ આવી ચઢ્યા ?

‘પ્રિયે, તનેજો હરકત ન હોય તો આપણે પેલા તારા છૂપ્યા રસ્તામાં જઈએ અને ત્યાં હું તને મારી સર્વ હકીકત નિવેદન કરી તારી દરેક હકીકત માંભળાશ.’

‘આતો ત્યારે, પણ મને કહેજો કે તમે

આ છૂપ્યા રસ્તાની વાત શી રીતે જાણો ?’

‘મને ફરીથી ખબર નથી. હું તો લાંબા રાતનો રખતો ફરતો હતો. આજે લાંબી સવારના બહાર જવાનો વિચાર કરતો હતો તેટલામાં તને આદરથી નીકળતી જોઇ હું ચોકચો. તને ખજાબર જોળખવા પડીજ મેં તારી સાથે આટલી મગ્નક બનાવી માટે મારી જીલ થઇ હોય તો મને માફ કર !’

‘રસ્તે ચાલતાં- બેસંઓની મગ્નક બનાવ નારને માફ કરવો કે- નહિ તે પર હું વિચાર ચલાવીશ !’ રંભા હસીને તે બહાવા ચહેરા તરફ ખાસથી જોતાં બોલી. ‘પણ હુઝુર આપ નામવરને હું જે ગમે તે બધી છું તે મને માફ કરજો ! હું બહુજ શરમાઈ છું !’

‘લે જો, વાન લાવીજ તે !’ તે સદાર હસ્યો. ‘ધખ્ખો મારીને સકામ કરેજ કે ? નારે બા, તારી એવી ગાળ મળાયતો મારા છગરમાં ક્યામત તુલીક નેધાઇ રહેનાર છે...સમજ્યાં કે છ ?’

‘એમ સૌ ?’ રંભા હસીને તેને વળગતી બોલી. ‘ત્યારે તો મારી બધારાત પણ તમને માફ કરવાની નથીજ. સમજ્યા કે એ ?’ એ મ કહેતાંજ તેણીએ તે સુરમનો દરવાજો ખોલ્યો. તેઓ બંને જાંઘર ગયા અને તેમની પૂઠે તે બંધ થયો. બે કસાક પછી તે પ્રેમાળ જોડું બહાર આવ્યું. તેઓ વચ્ચે શી શી વાતો થઇ હતી તે અત્રે જણાવવાની જરૂર નથી, કેમકે તે પાછળથી આપોઆપ જણાઇ આવશે. બહાર નીકળ્યા પછી ફરી પાછાં તેઓ એકમેક ના પ્રેમમાં લુબ્ધ થયાં અને પછી છૂટાં પડી બંને જુદે જુદે માર્ગે ગયાં. રંભા કાંઇ અજાણ ખબર થતી મોતીને જાણ મળી. ચંદ્રાવતી રાણી તથા મોતી આગળ ગઇ રાતના જલસાની કહાંણી તેણે ખુશી સમજાવી હતી પણ પેલા રાજપુત બચ્ચાની વાત તેણીએ કેહને પણ કહી ન હતી.

પ્રકરણ ૨૬.

હિમ્મતે મારાં તો મદદે જુદાં !

આમણાં પ્રકરણમાં મિયાં સમ્રાજનની દેવી રેવડો યજ્ઞ હતી તથા મિયાં સાડેજનો કેવો દેડ ફરેતો થયો હતો તે આપણે બોલાસે વાર જોઈ આગળ છે. જેમ જેમ મિયાં સમ્રાજન પોતાના પ્રાણમાં હતો એવો તેમ તેમ તે વિકાળ વર સમ્રાજન બન્યો જન વધુ ને વધુ ક્રીપણ બારવા લાગ્યો. મોતીની ચુદર તરફર આખી રાત અને દિવસ જોઈ તેની નજર આગળ આવી તેની ઠેકડી ફરી તેને હેરાન પરેશાન કરતી હતી. રોજાનગારા એમ મના છપા જલસાના બવારા પછી મહાનન ચૂપ રહેતા નહિ. તેને કંઈ પણ બરાબર સમજ પડી નહિ પણ ઘર જઈ જીજી સહવારે તેણે પોતાના હાથ નીચેનાં શાકી લસકરના વડાને બોલાવી, ખાસ એક દુકાને તે છપ્પા રસ્તાના માર્ગે માટે શાકી.

જે રંભાને પા કલાક મોકલું થયું હોત- પોતાના પ્રાણ પ્રિય સાથે દોઝવગીની વાનમાં તેણી થોડી વાર મરાણલ યજ્ઞ હોત તે સમ્રાજનના આ સીપાહોના સપાટમાં તે સપાટાઈ ગઈ હોત અને તેણીનું શું થાત ને હાથ અને કોણવાની જરૂર ન હતી... પણ બલિષ્ઠ જાણુવવાની શી જરૂર છે ? વાતીમાં જો એમ થયું હોત તો તેમ જનત એક કમરોડ કાઢવાની જરૂર નથી, કેમકે તે પ્રમાણે જો બને તો વાતીનું વધુ આગળજ કેમ વધી કેમ શકે અને વાતીનો રસ કેવો રીતે જમી શકે ? તે તો બની શકે-તેમ જોઈ નહ તો પછી આવા ઉદગારોને આજુએ રાખી આપણે આપણી હરીકતમાં આગળ વધીશું.

રંભા પોતાના પ્રાણ પ્રિય સાથે બહાર આવી કે થોડી વારે તે છપ્પા રસ્તાના જેટલા માર્ગે હતા તેનાં મોંઘા આગળની જગ્યાએ

નો કળાને લશકરી હુકડીએ લીધો. તે બેઠી માર્ગમાંથી બહાર નીકળતા કોઈ બી માણસ અંતર કે આંસુ ને પકડવાનો સમ્પત હુકમ હતો. ગમે તેવું રાજવંશી માણસ હોય પણ તેને સમ્રાજન સનમુખ હાજર કર્યા વિના હોય વામાં આવે તો જ તે હુકડીના સરદારને પોતાનું મસ્તક જમ્માદને સ્વાધિન કર્યા વિના છૂટક રહે તેમ નહતું. સમ્રાજનનાં પોતાની કુરસી માટે જાણીતો હતો. જમ્માદે આખી શાકી સેના તેના ત્રાસથી ધર ધર ધ્રુજતી હતી તો પછી એક સાધારણ અમલદાર તેની સામે પોતાનું માથું ઉંચકવાની સરકશી કેવી રીતે કરી શકે ? રખે શાહનગરી જહાંનારા આ છપ્પા માર્ગે મારફતે પુરવરી ગોત્રીગોત્રી સાથે છપ્પા શરદા ચલાવે તે કારણેજ સમ્રાજનને આ મધુ ગયું હતું. અત્યાર આમમજ તેણે એવી મોડવણ તો કરી મુકી કે જ્યો જહાંનારા નો જાણુ મોતી આગળ જઈ શકે નહિ પણ ને હૈયાં ધુટેલા સમ્રાજનને સ્ત્રી અરિતો ખ્યાલ હતો નહિ. તે તો મર્ગમાં મોંઘા યજ્ઞ પોતાનેજ સાર્થકી સરસ રામજતો હતો... ગોપા જાણુઆમાં હુકાર મારતા ગર્વિષ્ટ દેડકાની ચેટે તે પોતાને આખી કુખાને પોતાના તાબા હેઠળ આવેલાં સમજતો પણ તેને જહાંનારાની અત્યજ શક્તિનો ફરી ખ્યાલ હતો નહિ. તે આંધળાને ખમર ન હતી કે શાહનગરી જહાંનારાની પ્રખર જાણમાં તે સાધારણ માલસી સમાન હતો કે જેને તરફડાં મારી મારીને પણ પોતાની રાજમતને તાણે યજ્ઞ વિના છૂટકા ન હતો. તેને મુદ્દસ ખજર ન હતી શાહનગરી જહાંનારાએ રંભાને શાકી પરવાનો આપ્યા હોત જેની રજા તેણી અને તેણીની સાથવાળાં કોમને પણ અટકાવવાની કોઈ પણ લશકરી સરદારમાં તાકાત હતી નહી. તે હુકમ એવો હતો કે જેને ઊરત ચુંબન કરી, નમન તાજી નમી, ખાન લાવવાનું આખાં હિદમાં પ્રજાને ખાસ કરમાન હતું... ગોપા, તે હુકમ સામે શકનસાક વરીક એક શબ્દ એયરી શકતો ન હતો.

મિયાં સસાજનખાંએ પાંચસે સીપાહોની
આ હુકમી પોતાની અંગત દેખરેખ નાંચે રા
ખી હવે પોતાની તદ્દમીની ત:સીર ઉઠેજવા
મંડી. આ સીપાહોને પંસાની લાવચે તેણે એ
વા તો પોતાના કમીના ગુલામ બતાવી દીધા
હતા કે સસાજતના એક શબ્દને ખાતર મરવા
યા મારવા તેઓ તત્પર હતા. પહેલાં આ રીતે
પોતાના ટાંટ્યામાં જોર લાવી મિયાં સાહેબે
મોતી ગૌરીને રાનો રત છૂપા છૂપા ઉપાડી
જવાના ગોઠવણ કરી તેની બારીકે બારીક સા
મઝીએ તૈયાર કરી મુડી હતી. ગેમમ રોજ
નઆરા તેને શાહમદદ ઔરંગઝેબની પોસ્ટ
પનાડમાં જાઝ રહેવા માટે જો પત્ર ખાસ આ
પનાર હતી, જે માટે તેણીએ કપુલાત આપી
હતી, તે પત્ર હજી તેને મળ્યો ન હતો. તે
ખાસ કરીને આ પત્રની કાગળે કે જે રહ જો
તો હતો. પણ તેને ખબર ન હતી કે આ પ
ત્ર તો તેની મે: દાબરીમાં હતીમ સહેજ
ગેમમ રોજાનઆર. પાસેથી ક્યારેકનો ગેજવી
શક્યો હતો. રોજ શમગની તે રાહ જોરા લા
ગ્યો પણ કાંઈ ન વળતાં આખરે કંટાળી ને
પત્ર વિના પોતાની દિશ્મન અને કુરતાશ પર
રતાખ યથ તેણે મોના ગૌરીને ઉપાડી જઈ

હંફાવી. કુંવરી મોની ગૌરીને ઉડાવો તે આખા
ખાતે રહી શકે તેમ પણ ન હતું. કેમકે તે
મણુતો હતો કે આ વાતની જવાંનારાને ખબ
ર પાનાં તેણે બાદશાહ સકામતને ઉધું ચતું
સમજાવી તેનો મન પણ કદાચ લેવડાવાની એ
કરણ કરે તો તેમાં કશી નવબ ન હતી. આ
ઉપરાંત આખામાં રહીને છંદગી સાથે રમત ર
મતાં તેને શાહમદદ દરંગો બારે બપ હતો
કેમકે તે હુંદ શાહમદદ મિયાં સાહેબની આ
આતશ સાચની રમતની ખબર મેળવતાં તેની
બોરીએ બોરી તોડી પીખી નાંખે તેમાં કશી
અઝવશી ન હતી. દરંગ તેમ યનાં તેને છત્ર
તો તો છોડેજ નહિ પણ તે ઉપરાંત તેની પા
સેથી મોની ગૌરીને ઉડાવી લઈ ઘણી રહેવાઈ
થી પોતાના જનાનમાં દાખલ કરી દે. આ
બધી વિગતો ધ્યનમાં લઈ નકકી અનુમાન
ક્યું કે આદે ઔરંગઝેબ તેને પોતાની મહેર
બાનીમાં રાખો યા ન રાખો પણ લાથે કરીને
સોંદના ગુલામો એસી રહી કોઈ બી પહે તે
નાં ઉધડા ડાયા ધુસી જવાના ધડક ધુમરા
માં રહેવામાં કશો મલ હતોજ નહિ.

ઉપડી ચુક્યો હતો. તેની સાથે તેના પાંચસે સ્વારો હતા. ખુદશા આકારમાં રજુ થઈ કુંવરીને લઈ જવામાં ડહાપણ હતું નહિ તે સ્પષ્ટ સિદ્ધિ જણાવતો હતો કેમકે તેમ ચત્રાં કાલ તો દુકાળ આવે પડે એવો માનવો હતો. તે માનવો હતો કે એક વાર રાજપુતો ખરેખરે થકને પણ લોકે છતાં મોટી મોગસ સેના આગળ તેમને આખરે પચ્ચ દાર્દરા રિના છૂટક ન હતો તો પછી તકનીકીય કામ કાઢી લેવા માં દરેક માત્ર હતો. આ કારણે રાજસિંહ અને તેના મળત્યાઓ ખસ છૂપા વેશમાં આ આગળ હતા.

આથા સહેરથી એકદમ આડે છે આ વેશમાં ખુદશા મેદાનમાં આવ્યા કોટરોકે વખત થયાં પાંચસે મોગસ સેનાએનો એક નાનો કાકી પ્રકાશ નાંખીને પડેલો હતો. આ લોકો પોતાને પેલાવરની નજીકના મોગસ વેશી આ તરીકે મોળખાવતા હતા. અને હરનરંહ નો માત્ર વેશ તો મેળે શેરમાં દુકાનો રાખી હતા. ખાસ કરીને તેઓનો મોટો ભાગ નાના નાની તીંગેરીઓમાં કિમના જવાહરો મુકી ઘરે ઘરે વેશવા કરેલો હતો આન સાંજ પડતાં દરેક જણ પોતાને મુકામે આવેલો હતો આ વેપારીઓ દરેક રીતે લડાવક અને હથેલવંધ હોવાથી પોતાની હાથથીની તપાસ કાવતી પ અને તેઓ પોત પોતામાંજ કરી લેતા હતા. જો કે આ વેપારી નમ્યાઓને જાદરાહ સ લામનની રૂપરે લાગર થઈ પેના તરફને જ દના ભરે લાગર કરી સહેરમાં વેપાર કરવા તો પરવાનગી મેગી ચૂકવા હતા, છતાં રાજ્યનાં બીનાં ગામ પાંખાંઓને પશુ જો તેના પ્રમાણ પ્રમાણે નવાજવાનું તેઓ સુઝવા ન હતા. એવી દલ મુકી કે સાંજે પણ અપરામી કે નોર પોતાની હથેલીએ સીતમ લગાડવાથી જાકલ રહી મરો ન હતો આ કારણે તે પ રોજીઓ બહુજ આગ્રહ થક દના અને જ્યાં મને ત્યાં તેમને મુશી જતાં કીરી દરેકત આવતી નહતી. 'દામ કરે કામ જોર બીજી

કરે સત્તામ' વાળી ગણતરી પર તે વેપારીઓનો વડો ચાલ્યો હતો એટલે કામ પણ તેનુંજ પા કયું થતું હતું. જ્યાં સહેરમાં એક દિવસ દ રવાના સાંસાં ત્યાં તેમને દરેક વાવની છુટ હ તી. પેતા—પેસા—તારી અજબ બકીદારી છે. શું રંક કે રાપ તારા એકસાન ચુકામો છે. તારી મોહોરીમાં ફસનાં કોમકમ આ બકી દુ ન્યામાં બકી રહે છે અને ત્યારે તે અપરાદ દેવાંથી પુરવની ગણતરીમાં આવી જાય છે. પે- સાનીજ મહોકાણે દુન્યામાં તરેલવાર ઉચક પા થત થાય છે—દુન્યા છેક કિનિજતા પર જૈન રી જત છે—માણસ જત પોતાનું માનસિક પણ તજ દે છે—આખરે જત પોતાના નામ ને રંગોળી પોતાનાં કુકળના નિયમકિક નામને દોળિત કરે છે—દોરન દુરમન થઈ જાય છે—કુટુંબમાં કયેક જરૂર થઈ સમ પણ સ્નેહ સહ દવામાં ઉડી જાય છે—અ ને મળુસ જન પોતાનો જૈન પકિત પરથી મનગી હેકા મુનમાં રંગોળીય છે...એનાં એ વાં અનેક પ્રાચો પેસા આ દુન્યામાં કરી એવા દુન્યાને થકા થે થે કરનાં નવાવે છે... ખરેજ પેવારી અતન બપાદારી છે..... પણ આપણે વાનાંથી વેગળા ચાલ્યા

આ કારણે સર આથા સહેરમાં તે વેપારીઓને કેદ પણ એક મેડ વડીક પૂડી રાકેલો ન હતો, મા ના કોઇ ગણુસની પરવા હ કરતુ હતું કે આ વેપારીઓ કેની જાનનો મલ ખરીદતા હતા તથા કેના જાનને વેચતા હતા. લોકોને બજા કંજા હતી! આજના જે વો અનમોક કરારો ને જમાવો ન હતો. તે વખતે સૌ કોઇ પોત પોતાની કોડી લેતું હ તું. અને પારકો માણુવ શું કરે છે ને માણુ વની દરકાર કરતું ન હતું.....ત્યારે આ ને !.....તદ !.....અ ને શું નજરે આ વે છે ? જ્યાં જુ યો ત્યાં નડ નિંદ ને અ દેખાઈ ! આજે ને પત તજે બજે ને તંકા લોગવવા દોડે એવો વખત છે. ધરનું ખાત્ર પારકાની નિંદ કરવી...તેનાં છિદ રોતી કાઢ

વાં...પોને ગમે તેવા ઓખ્યક હોય છતાં બી
બની મરકરી [કરવા...બીજાને રશવા કરવા
પહેલી તક હાથ ધરવી...પછે માઝકાં-મારી
મેઢે રામ પુકારવાની પેરવી કરવી અને બીજાં
ઓના કૃતપોથી દુન્યા કોણ બલે કેમ હુણાહુણ
જતી હોય અને પોતાના જેવા ફરેસ્તાઈ રૂપ
મા ફરતા રમતાનો કેવી રીતે દુન્યાને ગરક
જતી બચાવવાની પેરવી કરે છે તેવા ઢોંગ
કરવા.....જાહ ! આજના જમાનાની એ
તાસીર છે...એતો...ઉંહ !આપણ, આ
સંભાળણ કરવા આને દલગડી કેમ લપસ્યા
કરે છે તે કાંઈ સમજતું નથી.

મિર સંસાળતખાંએ પોતાની અંગત દે
ખરેણ હેઠળ જે લશકરી દુકડી રોડી હતી તે
આ હતી. ચોકકસ ખખરો પરથી મિયાં સાહે
આ લશકરી વેપારીઓના સરદારની મુલાકાતે
જવા નીકળ્યો ત્યાં શી શો વાતો થઈ તે સા
થે આપણને પણ પહું નહિ ને થોડું કામ
હોવાથી મિયાં સંસાળતખાંની આપણે પણ
પૂક પકડીશું.

રામી સાંજનો વખત થવા પછી રોહિજ
જમકળું રહેતા મિર સંસાળતખાં પોતાની સા
: છ ગુલામે કાઠીને બહાર નીકળ્યો અને
કંઈકા બહાર પગલ નાંખી પહેલાં મોખલ વેપા
રીઓના સરદારના તંબુ તરફ ધસ્યો તેની સા
લ પરથી જમ્માનું હતું કે તેઓ જમ્માથી બાકે
ગાર હોય. સરદારના તંબુ તરફ જતાં તુરત
તેને આવકાર આપી અંદર લઈ જવામાં આ
વ્યો કે જ્યાં તે પાવેરીઓનો જવાન વગેરે

ની હતી...ફક્ત ખોટી તંબુઓ ઉબેડવાની
હતી. બધાઓ ખુબ ધાંધલ ધરપચમાં હતા.

આત્યાર સુધી સંસાળતખાંએ તે સરદાર
સાથે બહુજ ધીમા અવાજે વાત કરવાથી મ
મે તેના તાબડા કાન છતાં આપણે સાંભળી
શક્યા ન હતા કેમકે તંબુમાં ઘુસવાની સર
કશી કરવા જતાં ચોમેર ફરતા સત્રીઓની તર
વારોના નાહક ભોગ આપણે થઈ પડ્યે તો
વળી લેણાના દેણા થઈ ગય ને ધરે દાથની
ધરતી ધોયલાં બાંગી ધણીજને નામના ધપકડા
મેતી રહે તે તો જુદું...એટલે એવાં ચોગંધી
સાત ગાઉ દુર રહી તંબુની બહારથી હવે થ
તી મોટા અવાજની વાત ચીત સાંભળવા આ
લો આપણે તજવીજ કર્યે.

‘મગર, હજરત’ તે જવાન સરદાર ખો
લતો સાંભળાયો. ‘તમારાં આવાં મહામારત
કામ માટે હમોને એક બે વર્ષે હમારો ખાપી
કો ધંધો છોડી દેવો પડે તેમ છે; એટલુંજ
નહિ પણ હમોને તમારે ખાતર લગાઈ ફરી,
ગળાં રહેંસવા પડશે, હમારા પોતાના જાતનો
ભોગ આપવો પડશે, દુન્યામાં રશવા થવું પ
ડશે તેમજ તમારી સાથે હમારે દશિયુ તરફ
જઈ રાહબંધા ઔરંગઝેબની પનાહમાં ભેગવું
પડશે...આવાં મોટાં કામને માટે ફક્ત પાંચ
હજાર અસરફી તમો આપો તે કેમ ચાલે મ
રીગ પરવર ? તેમાં હમારાં બન્ન્યાં ઓકરાંતું
શું દળદર ફીટે ? ના. બાકા, એટલાએ તો
ન ચાલે ? કેમમાં કેમ દશ હજાર અસરફીઓ
આપો અને તેમાંથી અડધી પાંચ હજાર અસ

આ બતાવતાં તમોને કોઇ પણ રોકી શકશે નહિ. તમો આવ્યા પછી આપણે હુમલો કરીશું.”

‘બહોત અચ્છા ! બલા, વાર જણાવ શો કે લગાઇ પછી તમારે કામ પાર પાડી બહાર આવવા માટે પણ આ પરવાનોજ આ લશે ને ? તે વખતે તો હમોને રોકશે નહિ ને ?’

‘ના, આ હુકમ ફક્ત તમોને શહેરમાં હાથ ધરાવવાનો છે. એ બહાર જવા માટે આ લશે નહિ! પણ તમારે તેની શીકર રાખવાની જરૂર નથી, કેમકે હું તે વખતે તમારી સાથે જ હોઈશ, આ બીજું હુકમનામું પણ મારે મકાને તૈયાર છે એટલી તેની જરૂરતે આપણે હરકત વગર બહાર જઈ શકીશું. આ પરવાનો મેળવતાં મને ધણીજ આગ્રહ આવી હતી પણ તાલ તસાવત કરતાં કામ યથા ગયું હતું.”

‘લાહોલ વલ્લાહ ! ત્યારે તો શીકર નહિ જાઓ હજરત... અલ્લાહને યાદ કરો, કેમકે તમારે કામ પાડ્યું યનાર છે. તમારે કોઇ પણ જાતની હમીરી તરફની ચિંતા રાખવી...’ એમ કહેતાંજ તે જવાન સરદાર ઉઠ્યો અને તસલીમ આદાબ કરી, દુવા બંદગી કરી સલામતખાને રૂખસદ આપી. આ વખતે શહેરમાં સર્વ ઠેકણે અધિકાર વ્યાપી રહ્યો હતો.

પોતાના હાથમાં આ બીજી ફોજની મદદ રાખી મિયાં સલામતખાંએ હવે મજબૂત તાબડો રચ્યો. બાદશાહી સેના તથા આ શુરવીર વેપારીઓની બેગી મદદથી અમરસિંહને ગરહાપેય કરી નાંખવામાં તેના માગમાં કોઇ પણ જાતની સુરક્ષા આવે એવું સલામતને જણાયું નહિ. તેની ખાતરી યથા કે બાદશાહી સેના હુમલો કરી અમરસિંહને રોકશે તેટલાં મોતી ગોરીને બીજી ફોજની મદદથી ઉપાડી જઈ તે શહેર છોડી ચાલતો પણ યથા જશે. અણીજ ઝડપથી અને ચાલાકીથી આ કામ કર

વાની જરૂર હતી. એ બાદશાહી સેનાને કાંઈ ખતરો પડે તો ઉલટું કાંટાનું કટેસર થઈ જાય. એ કે તેને બીજી ફોજની જરૂર ન હતી પણ આગ્રાથી નહાસતી વખતે તેની મદદ કોણ રહે તે માટે તે ખાસ ઇતેમત હતો. દક્ષિણ તરફની સુસાફરીમાં અનેક સંકટો પડ્યા વિના રહેનાર ન હતા તો તેવે સમયે એ આ શુરવીરો તેની જોડમાં હોય તો તેને કોઇ પણ રીતે ધારતી રાખવાની જરૂર રહે નહિ.

બલા, ત્યારે આ વેપારી સીપાહો હતા કોણ ? જરા ધીરજ રાખશો, આપણે તે જ લદાયા જણી લઈશું. સીધીમાઈ ચાંદ દેખો તો બાબા આપસીજ નગર આવગા.

સલામતખાં ધરે આવ્યા પછી થોડી વાર થોળ્યો. રાત્રિનો શિદ્દા અધિકાર જ્યારે વધુ થવા પામ્યો ત્યારે તંત્રે બાદશાહિ ફોજમાંના સુનંદા ત્રણસેં સીપાહો પોતાની સાથે લીધા અને તે અમરાસદના મહેલ તરફ ઉપડી ગયા. તેજ વખત તના માનતા ગુલામ શહેર બહારના શુરવીરો આગળ ગયા અને ત્યાંવા તમને પોતાની સાથે લઈ ગયો.

બધો જમણો હવે તે હજમત મરજદ જે આ વાતમાં અગત્યનો ભાગ ભજવી રહી છે ત્યાં આગળ આવતાં તે વેપારી શુરવીરો થોળ્યા. બીજી પળે સલામત આવી તેમને મળ્યો. બાદશાહી ફોજનાં માણસો તથા વેપારી સીપાહોમાંના સુનંદા સો સ્વારોને લઈ હવે થમે હાથ મલાવવા સલામતખાં આગળ ધર્યો. ફતેહમાં તે કુગરાતો હોય અને મસ્તીમાં તે મસ્ત થયેલો હતો. તેને મનથી મોતી તેનાં હાથમાં હતી. ચાલો, બલા, અમરસિંહને ત્યાં શું યાય છે તે જોવા આપણુ પણ ત્યાં જઈએ.

પ્રકરણ ૩૦.

‘અમરદાર ! હું રાજસિંહ છું’ !

એક આજુ મિયાં સલાખતખાં પોતાની યુક્તિઓ ચલાવી રહ્યા હતા ત્યારે બીજા બાજુ રાજ અમરસિંહ પણ પોતાની સુસ્તીમાંથી ગળત ચઢ તૈયારી કરી રહ્યા હતા. તેને ખાસ છૂપી અમર ગળી હતી કે રાને સલાખત ખાદશાહી સેના સાથે તેને મારવનો તાગડો રચ્યો હતો. આ અમર મળતાંજ તેણે પોતાની સરદારી હેઠળની પાંચ હજાર સેપાહોની ફાજ ને પોતાના મહેલ અગળ બેઠાની મંગલ્વી; પણ અડધા દલાખમાં તેનો માથુપ બહીરે મોકલે પાછો ફર્યો અને જાણ્યું કે નામવર બાદશાહ સલાખને રાજ અમરસિંહની સરદારી ખુશ્કી લીધી હતી અને તે ફાજના સરદાર તરીકે બીજાને નેમ્યો હતો. જો તે ખાસ હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો કે સીપાહોમાંનો કેઇપણ માથુસ અમરસિંહને તારે લાવ નહિ નેતા ખાસ તા કીદ રાખવી. આ અપમાનની જાણ થતાં અમરસિંહ ગોળા બહુકા લઇ ઉઠ્યો... તેના યુસ્તાની હલ રહી નહિ. તેની ખાતરી થઇ કે મિયાં સલાખન તેને લાં નરોડો હોવાજ જોઇ એ અને તેનોજ સમગ્રવત્તી બાદશાહ સલાખને આ ફરમાન કાઢેલું હોવું જોઇએ... બાહ તેણે ધણું ધમ્મણું કે તે ફરમે ધેડો હાથ તેની સમક્ષ હોય અને તેમ હોયતો... બાહ ! લખતતી શીજર છે ? જ્યારે અમરસિંહની ખાતરી થઇ કે સલાખત મિયાં કાંઇ પણ તોફાન મચાવ્યા વિના રહે તેમ ન હતું એટલે તેણે પોતાના અંગળ રક્ષકની ઢુકડી ને બેઠાની મંગલ્વી—સગમગ ખસેં રજપૂતોની આ ઢુકડી પોતાનો સરદારનો હુકમ થતાં તેને મારે પોતાનો ખપારો જાન લીધે આપવા તૈયાર થઇ

દેખતી આવી. આ બાદશાહ સીપાહોને પોતાના મહેલમાં એકા કરી જૂડી જૂડી જગ્યાઓની વિચત આપી અમરસિંહ નચિત થઇને બેઠો. પણ આપડી ચંદ્રવતિ અને મોતી મોતીના લાલ ધણાજ ખુશ હતા. તેઓ આંખમાં આંસુઓ સહિત ફરતી હતી અને જો કે રંગા તેમને બનતો દીલામો આપી ખુશું જણાવતી હતી કે ‘આજ રાત્રે તો કશુંએ થનાર નથી’ છતાં પણ તે મા બેટીને કાંઈજ અજાબ બધ થતો હતો, ગોળા તેમને નાજીક આવતાં મોતની અજાબ આપાહી થઇ હતી.

અમરસિંહ પોતે પોતાની સ્ત્રી તથા બેટીને દિવસે આરથે પણ કાંઈ વધુ નહિ. અમરસિંહ પોતેનો સદંતર બેપરવાહ હતો. ધીમે ધીમે દિવસ પસાર થયો અને રાત્રીનો ચિહ્ન અંધકાર પોતાનો દોર સુપડીદીમાં ફેલાવવા લાગ્યો. ગરીબ બીચારી મોતીગોત્રી ! તેણીની હાલત ખરેખર દયા ઉપજાવવા જોગ હતી. પોતાને લીધે થતાં આ રમ આજુને લીધે તેણીનો છવ અજાબ ઉચાટ હતો. પગપગથી શા માટે તેણી મોત આપતો ન હતો તે વિચારમાં તેણી ખિન્ન પછે લીન થયેલી હતી તેવામાં રંગા તેણી આગળ આવી બેઠી કે ફરી પાછું તેણીનું રડવું ઉભરાઇ અબુ અને રંગાને ગળે વળગી પરી કુમકે કુમકે તેણી રડવા લાગી. રંગા પોતાની સમીને બહુ વિનવતી હતી પણ મોતીને ગળે ને કેમે કરીને ઉતારવું નહતું.

‘રંગા—રંગા !’ તેણી કરગરતી બોલી. ‘મારી ખાતરી છે કે આજ કે કાલ રાત્રે મારાં સર્વોત્તમ સુખનો નાશ થશે અને આ દુષ્ટ દેહ પોતાના પંચમુતોમાં મળી જશે. બહેન, તું એમ ના જો ! મોતને હું ડરતી નથી. રજપૂત બાપની બેટીને મોત જેવી ઝીંગનો કરોડ ડર નથી. મોતની સાથે હસી હસીને કેરી બજારગીરી કરતી તે હું સારી પેડે જાણું છું. અને તે વાતનો મુખકેજ નથી. હું ફક્ત એટલા માટેજ દીલગીર છું કે આ

પાપી જીવને તેની માંગેલી-મરણેલી-મરાદો ફળી નથી. આહા !...જે બહાસા પ્રાણની મૂર્તિ આ જાતીમાં કોંતરાઈ રહી છે-જે સ્વરૂપ હજી મારી નજર સનમુખ દેખાવ દેવું રહ્યું છે- તેની સેવા આકરી બળવવાથી હું અમાણીની મનસીબ નીવડી છું. અરેરે...હું કંગાળ કર્કશા જેવી...આહા ! એ શું ?...આવી આફતમાં એ શુભ સુકન કેમ ?

‘સખી જો જો, મારી રાખી આંખ ફરકે છે !’ રંભાએ ઉશ્કેરાઈને કહ્યું.

‘હા, હું પણ તેજ કહું છું. મારી પોતાની રાખી આંખ ફરકે છે. આ ભારે આફતમાં એ ચિન્હ શા માટે હશે ? આહા એ શું બનવાનું હશે !’

‘ખૂબ, એ બધું શુભાજી ચવાનું હશે. શા માટે નાહક ચિન્તા કરે છે ખૂબ ? પરમાત્મા ઇશ આપણને કદી આવા સકટમાં તજનાર નથી. અત્યારસુધી તુલીક તે મહાનામી પિતા આપણા પર મહેસ્વાન યથા રહ્યો છે તો તે શું આવી વખતે આપણને છોડશે ? તેં હજી સંસારનો લ્હાવો આપ્યો નથી.....પતિ સેવા કરી નથી.... તો શું કસોટીપર ચઢ્યા વિના આ દુન્યાથી તારો સંબંધ છોડવો લેવામાં આવશે ? ના...નાકુળ દેવતાઓ તારા રક્ષકો છે ને મારી ખાતરી છે કે આજ રાત્રે...આજના અમાવાસ્યાના કાળા અંધકારમાં તારા લાભની ન કાંઈરાત જરૂર બનશે. હું તો યકીનથી માનું છું કે જે પ્રેમ મૂર્તિ તારા મનમાં રમી રહી છે તે પ્રેમ મૂર્તિ-પ્રતાપી રાજસિંહ— આજ રાત્રે તને જરૂર આવી મળશે ?’

બધી કેમ માતકી બને છે ?’ મોતીએ નમ્ર ઇપકો આપ્યો. ‘શું’ આ વખતે આવી મનક કરવાનો છે ? હવડાં તો તું કાંઈ એવો ઉપાય બતાવ કે જેથી આપણે આપણો પવિત્ર ધર્મ બચાવી શક્યે.’ કાંઈક વિચાર કરી મોતી હસી અને બાજુમાંની સંકુક ખોલી તેમાંથી ઝેરી વિંટીઓ કાઢી અને પોતે એક પહેરી, બીજી રંભાની આંગળીએ પહેરાવી. બીજા હાથમાં પણ તેવીજ કાતીલ વિંટીઓ પહેરી, ખાસ ઝેરી પાનાની એકેક વિંટી પોતાની ચોળીમાં બાંધી એ સુકી. આ વિંટીઓમાંની એકથી બે મિનિટમાં પ્રાણ જાય એવું કાતીલ જેર હતું. આ થવા પડી બનને એ બાજુમાં મુકેલી બંકુકોમાં ગોળી ભરી. તેઓ તેમ તાંકવા માં હુસ્તાર હતાં... આહા ! કસારીઓ અને

ખીલાડીઓથી ડરતી હાલની સ્ત્રીઓનો તે જ માનો ન હતો. તે વખતે રાજપુત સ્ત્રીઓને ખાસ કરીને મેરઢાની લડાયક તાલીમ આપવા માં આવતી હતી અને શુરાતલ્યમાં તેથીને તેઓ ધણીવાર મદોને બાજુએ હડાવતી હતી. ખીંટીએ મુકેલાં બખતરો પહેરવાનો વિચાર તેમને થયો પણ તે હાલને કાળ દૂર રાખી તેમણે તીર કાંમડાં ઉપાડ્યાં અને કમરે બે આબદાર કટારીઓ લગાવી. આવી રીતે હથ્થા ર બંધ યથા તેઓ એક બીજીને ગળે વળગી રડવા લાગી અને એક મેકને દોલાસો દેવા લાગી. ધીમે ધીમે રાત્રીનું પ્રહર વધતું જ ગયું અને મધરાત ચવાનો વખત લગભગ નજદીક આગ્યો.....આહા ! મધરાતનો સમય થયો.

તે કાળ રાત્રીનો સમય ધીમે ધીમે વધતો ગયો.

‘રંભા...રંભા...તું આવા વખતે એટલી

(સાધન છે.)

નીતિ જનક વિષયો.

યકીન અથવા શ્રદ્ધા.

(‘સુલશાન’ માટે લખનાર—મીતાચંદ્ર મહેશભાઈ માદન.)

“જ્યારે આપણે પુરવાર ન કરી શકાય ત્યાં તે એકનો ચહેરો જોયો ન હોવાથી આપણુ યકીન ઉપરજ માની શકાય.”

મઘ વેળા આપણુ ખુદાની હાજરી વિષે ખોલી સુકયા અને તેની ચાલુ હાજરી પિજાન વાધી જે આનંદ મળે છે તે આપણે જાણ ગયા. વળી આપણે એ પણ કહ્યું કે તે નરક ધાસ્તી અને બીકના વિચાર કરતા ત આપણે પિતા, પાસગાન અને પ્રેમી છે કે જે હરેક વેળાએ પોતાના બાળકોની પરવરથી કળા ને યાર અને સારથ છે. અને જે તમામ દુન્યા તે પિતાની નજદીકી મળી આવે તો આ પૃથ્વી ઉપરે પણ ચુનાક જેવું કશું ન રહે.

તેજ વેળા આપણે જોયું ને આપણે માન્યે હીએ, આપણને ખાતરી છે કે ખુદા છે. આપણી છાંછાં અને વેદણી કરણી સાથે એ વિચાર જોઈએ તો મર્જગુન રાતે જડ થા જી જોડો છે કે આપણે મને તેવે પ્રકારે પણ તેની હાજરી અને હસ્તિમાં માન્યે હીએ. જે એક બારગી તેની હસ્તિની પુરવારી પણ આ છે તો આપણને આપણી સાદી સમજ ઉપરજ આધાર રાખવો પડે અને તેથી એ ચી જ આપણી શક્તિની બહાર છે. ઇશ્વર આપણાથી નહીં અણી શકાય જોઈએ. બળવાન અને ભુલક છે; તે આપણી આ સાદી અને ખાતરી આંખોએ દેખાઈ શકાય નહીં એવો છે. એ છતાં આપણુ સઘળામાં અંતરજનમી રહેલો છે જે આપણને ખાતરાં અને ભુલતું જાન આપે

છે, જે આપણને આપણી દૂરજથી માંદેર કે રે છે; જેને આપણે ન્યાતઃકરણ કહાયે છીએ—તે ખુદાનો અવાજ છે કે જેને એક માણસ જોઈએ સાંભળશે અને તેના હુકમ મુજબ કરશે તેમ તેમ તે અવાજ વધુ પ્રગટ, વધુ મો. યે અને મધુર થતો જશે; કે જે અવાજ ઇશ્વરની હસ્તિને સામેન કરે છે. હું એમ ન થી કહુનો કે આ સામેની જૂમિનીના દાખલા જેવી છે; પણ એ સામેની આપણને સતેષ આપે છે; અને આપણે જનમવા તે વેળાથી અંતરનો કેઈ અવજ પણ એ માન્યતાને મદદ આપે છે. એ ઉપરાંત આ જગત તરફ જોવાથી તેનું કામ જે મુજબ સધળું કામ અને કાળ સાથે આપણું વાપ છે તે ઉપરથી પણ ખ્યાલ કરી શકશે કે તે પોતાનાં મેજે પેદા થઈ આ મુજબ કામ ન કરની હોય પણ તે કામગીરી પોતા મેર તે ખુદ કામગીરી આ પનાર કરે રહેલો હોયો જોઈએ.

એજ સાથે આપણને એક શ્રીએ પણ વિચાર કરવાનો છે. અને તે આપણી મરછ છે. આપણે આપણી મરછ પ્રમાણે કરી શકાયે નહીં? આપણે જે કંઈ છીએ તે આપણી મરછનું છે આ કોઈ તેને તેમ કરવાની દરજ પાડે છે? જે ઇશ્વર ન હોય અંતઃકરણ ન હોય, મરછ ન હોય તો નીતિની જગત દારી અને નીતિને લખતો લંગ જેવું કશું ન હોય. જે આપણે આહ્યે તે કરી શકાયે અને આપણે કોઈ અશુદ્ધિ દાહ્યામાં રમકડું ન થી કે જ પોતાના ખ્યાલો પ્રમાણે આપણને

તવારીખમાં એક ડોક્યું.

લખના—દા. એ. તારાપોરવાળા.

જર્મન ભાષામાં “આઇબશ”નો તરજૂમો થયો. ઇ. સ. ૧૮૩૬.

ઇંગ્લાંડ દેશમાં બારીના કાચ પહેલ વહેલા ધર સંસારી ઉપયોગમાં આવ્યા. ઇ. સ. ૧૧૮૦.

ઇંગ્લાંડમાં કાચની ચીમનીઓ પહેલ વહેલી વપરાસમાં આવી. ઇ. સ. ૧૨૦૦.

ઇંગ્લાંડમાં પહેલ વહેલી પાર્લામેન્ટ રચા પન થઇ. ઇ. સ. ૧૨૧૬.

યુરોપમાં મુઅર લોકોએ જ્યોત્સીશી અને એસ્ટ્રોનામી દાખલ કરી. ઇ. સ. ૧૨૨૦.

પહેલી ‘રેયુનર’ ઇંગ્લીશ પાર્લામેન્ટ મળી. ઇ. સ. ૧૨૬૫.

Schwarky નામે એક જર્મને જન પાઉડર બનાવ્યો. ઇ. સ. ૧૩૩૦.

Canary Islands ની શોધ થઇ. ઇ. સ. ૧૪૪૫.

Order of the Garter નો ખેતાજ સ્થાપવામાં આવ્યો. ઇ. સ. ૧૩૫૦.

“હેલીના તારો” (Halley's Comet) પહેલ વહેલો પ્રતિધ્વીમાં આવ્યો. ઇ. સ. ૧૩૭૮

Yam Van Eyck એ પહેલ વહેલું ઓપ્તિ પેન્ટીંગ ચીતાર્યું. ઇ. સ. ૧૪૧૦.

આપકળા ની શોધ થઇ. ઇ. સ. ૧૪૬૦

જર્મીનનાં અને દરિયાનાં નકશાઓ ઇંગ્લાંડમાં પહેલ વહેલા બનાવવામાં આવ્યા. ઇ. સ. ૧૪૮૬.

વાસ્કો-ડી-ગામાએ હિન્દુસ્તાન જવાનો દરિયાઇ માર્ગ શોધી કાઢ્યો. ઇ. સ. ૧૪૯૮

“ડિફેન્ડર ઓફ ધી ફેથ” (Defender of the Faith) નો ખેતાજ હસ્તીમાં આવ્યો. ઇ. સ. ૧૫૨૧.

“Great Bible” પ્રગટ થયું. ઇ. સ. ૧૫૩૮.

ઇંગ્લાંડમાં લોખંડ પહેલ વહેલું ઓટ વામાં આવ્યું. ઇ. સ. ૧૫૪૩.

ઈંગ્લાંડમાં પહેલ વહેલી શોધ બનાવવા માં આવી. ઈ. સં. ૧૫૪૫.

* * *

“ટેલેસ્કોપ” (Teleskope)ની શોધ થઈ. ઈ. સં. ૧૫૪૯.

* * *

નવાંકુ ઈંગ્લાંડમાં દાખલ થયો. ઈ. સં. ૧૫૬૧.

* * *

ઈંગ્લાંડમાં પહેલ વહેલા પટેરા અમેરિકાની ‘કોલોમ્બસ’ થયા. ઈ. સં. ૧૫૬૩.

* * *

પહેલ વહેલું અંગ્રેજી ન્યુસપેપર પ્રગટ થયું. ઈ. સં. ૧૫૮૮.

* * *

ગેલિલિયો (Galileo)એ ‘થર્મોમીટર’ (Thermometer) શોધી કાઢ્યું. ઈ. સં. ૧૫૯૭

* * *

રેશમ (Silk)નો વ્યાપાર કાન્સમાં દાખલ થયો. ઈ. સં. ૧૬૦૨

* * *

“ડોન કવીઝોટ” (Don Quixote) નું બીજું વિખ્યાત પુસ્તક પ્રગટ થયું. ઈ. સં. ૧૬૦૫.

* * *

“હડસન બે” (Hudson's Bay) ની શોધ થઈ. ઈ. સં. ૧૬૧૦

x x x

“રેલેફ્ટ દુનિયાની તવારીખ” (Raleigh's History of the World) પ્રગટ થઈ. ઈ. સં. ૧૬૧૪.

x x x

Circulation of Blood ની ‘હારવરી’ (Harvery) એ શોધ કીધી. ઈ. સં. ૧૬૧૧.

+ x +

મુગાં બોલતા થાંચ છે.

મહારાજાન સરકાર તથા મ્યુનિસિપાલિટી દર વર્ષે રૂ. ૧૫૬૦ ગ્રાંટ આપે છે.

પ્રેમીસર દાતેની મુગાંબોલ બોલતાં કરવાની નીશાળ મુંબઈમાં સને ૧૯૦૮માં થાપન કરેલી છે. આમાં કોઈ પણ મુગાં તથા બેદરો માણસ આવે તો ખાની પુવક રીતે બોલતાં રહે. ગરીબ મુગાં બાળકોને મફત શોક્ષણ મળે છે. હાલ નીશાળમાં ૪૦ છોકરાઓ અને ૭ શોક્ષકો છે.

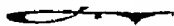
Prof. DATE'S DEAF & MUTE INSTITUTE,

પ્રેમીસર દાતેની મુગાં બેદરો નીશાળ

ભાયાણના નંદિર સામે,

કલ્યાણેવી રોડ—મુંબઈ.

શરીરની શક્તિ બાંધવા માટે કસરતની ખાસ જરૂર.

અમેરીકાનાં તે વિષે ફીઝીકલ કલચર આતાના મહાન નર બરનાર મેકફેદનનાં ખાસ લાખણનો સાર

લખનાર—એ. પી. માદન.

જો કે શરીરની શક્તિ અથવા મજબુતી માટે જોશક અગત્યનો છે, છતાં કસરત વિનાં તમે જોર-શક્તિ મેળવી શકો નહીં. જોર બાંધવા માટે જોરનો ઉપયોગ કરવો જ નહીં. ચપળતામાં જીંદગી રહેલી છે, અને જોર-શક્તિ જાળવી રાખવા અને વધારવા માટે જોર વાપરવું જ પડે છે. મજબુત મેદનત કયાં વિના કોઈને પણ શક્તિ મળી શકતી નથી. શક્તિને કામે લગાડ્યાથી અને મસક્કાનો રોજ ઉપયોગ કરવાથી જ તે મસક્કો વધુ મજબુત, વધુ સરસ અથવા વધુ મજબુત, વધુ શક્તિવાંત થાય છે અને એક જણ વધુ સરસ અથવા વધુ મજબુત મરદ અથવા સ્ત્રી બની શકે છે.

દાખલા તરીકે, એક ઉધરતા છોકરા અથવા છોકરીનો ખ્યાલ કરો. કાયદા તરીકે, સાધારણ રમત તેઓ રમે છે તેથી તેમના શરીરનાં ચોક્કસ ભાગો બાંધાય છે, આ દલગીરીની વાત છે કે છોકરીઓ મરા માટી થઈ બાઈ જેવા થયાં કે તેમનું દોડવા રમવાનું તુરત બંધ પડે છે; ત્યારે તેમની સ્થિતિ વીધે કહેવાય છે તે માટી

થઈ બેઠેલ હવે એવી ચીજ તેના કર-જળ કરતાં ઉતરતી છે. એવી રીતે માટી બાંધ થવાથી તેમને નબળાઈ આવતી જાય છે, વધુ મંદવાડ અને વધુ દરદો થવા પામે છે. છોકરીઓએ તડાને તડાં રહેવું અને દોડવું રમવું નહીં એવા ખ્યાલોએ ઉધરતી છોકરીઓનાં દહનુ સત્યાનાશ વાળી નાખ્યું છે, એવું ફીઝીકલ કલચરનો મહાન શોધક બરનાર મેકફેડ વર્ણવે છે. -તે કહે છે કે છોકરીઓ રમત ગમતમાં દોડે-કુદે તે મને બહુજ પસંદ છે. જો દોડેતો હલકાં ગણાય એવી અમરથી લોકલાજ રાખી-માટીમાં ખપવાનું ડોળ ઘાલવું એ સારી રીત નથી. દરેક જુવાન મરદ આ જોરતે પોતાની ખરા સ્વભાવનાજ થવું નહીં. જવાન છોકરીઓને તાનદરેસત રમત ગમે એ વાજબીજ છે. પણ જ્યારે ઉંચી એડીનાં ટાઈત બુટો જેની એડી કોઈકવાર તો પગના તથ્યાનાં વચલાં ભાગ સુધી લંબાયતી હોય છે કે, જેની, ઉપર લોકોનું ધ્યાન ખેંચાય છે તેવા બુટો પહે-રાય છે અને ત્યારે જ પગના અંગુઠા ઉપરજ ચાલવું પડે છે ત્યારે તે છોકરી

છાને પડ્યા ત્યારે જ તમે ખરેખર માંદા ન હોશો તોયે તેમ કીધાથી થોડાકજ વખતમાં તમે ખરેખર ગંભીર રીતે માંદા પડશો. જ્યારે કાંઈપણ તીક્ષણ દરદના હુમલો થઈ લાગે છે ત્યારે એક સાધારણ દાકતર તમને કહેશે કે તમારે બીજાનામાં પડ્યા રહી કાંઈ પણ હોલચાલ કરવી નહીં. એવી રીતેથી કો-ધાથી-જ્યારે દરદી ઉઠવાની કોશિશ કરે છે ત્યારે તેનાથી કદાચજ આલી શકાય છે તેને ફર આવવા માંડે છે. મારી તમને સલાહ છે કે, ગમે તેમ કરી તમારે ઉઠીને ચાલવાની અને દમ લેવાની કોશિશ કરવી, અને તમારા અવયવો ન પોતપોતાનું કાર્ય બજાવવા દેવું અને સીકનેસ “ને મારી કાઢવાને ફરજ પાડવી-થોડાકજ વખતમાં તમે નરોશો કે તમે “આલસાઈ થઈ જશો, અને ને માં-દગી તમને મહીનાઓ સુધી બીજાનામાં રાખી મુકતે તે સઘળી જતી રહેશે.”

હવે આ તો તીક્ષણ દરદ વેળા કસરત-નો ઉપયોગ દખ્ખાઓ-પણુ જેટલો તેનો ઉપયોગ આલુ romic ફ્રીસાદા માટે અગ-ત્યનો છે તેટલો આ કોઈકવાર ચતાં દરદો માટે નથી માર માનવું છે કે ગમે એવું કોઈની વતનું કોનીક ડીસીસ હોય તે ચોક્કસ કસર-તો લેવાથી ઘણી જલદીથી દુર થઈ શકે છે. તમારે જો કાંઈ કરવું છે તે મસાહોને મન્યુત કરવાં, નરવસ ભાગોને મન્યુત કરવા અને એમ કરી શરીરનાં અવયવોન સતોષકારક રીતે કાર્ય કરતાં રાખવાનાં છે. એટલુંજ નહિ, પશુ વધુ શક્તિ, વધુ જ્વેશ, વ-ધુ એનરજી મેળવવાની છે અરધા સાતને અરધા માદા માણસ રહે એમ હું માનતો નથી. જો તમે હવે રાકો એટલા સા-ન રહેતા હો, આ ધરતી ઉપર રહેવા

માટે પુરતા મન્યુત હો તો પછી તમારા કને નેઈએ તેટલી જીવનશક્તિ છે કે ન-થી તમે તમારા શરીરનું જોર એક ઉંચ મકારનું ખાંધી શકો- નખજો રહેવા માટે કશું કારણ નથી.

આલુ દરદથી પીડાયા કરવાની કરી જ-રૂર નથી, પણ ત્યારે કાંઈ કસરતોથી આ-વા પરીણામો આવી શકે એમ તમે પુ-છો તો એશક તે માટે તમને નેઈતી ઘણીક ખખર દાખલા તરીકે ચાલવાની કસરત હું આપી શકું કે ને દુનિયામાં કોઈખા કસરત કરતાં સઉથી સરસ કસરત છે. જો એક ચોક્કસ કસરત લેવાની મને ફરજ પાડવામાં આવે તો હું એશક ચા-લવાની કસરતજ પસંદ કરૂં.

ચાલવથી કરી તે નરવસ શક્તિ આવે છે ને જીંદગી ને ખુશાલ રાખવા માટે જરૂરની છે:

આપણે બધાને જવાનજ રહેવા ગમે છે. છુટા થવાની કરી જરૂર નથી એમ કું માનું છું. વળી છુટાપા સામે નખજાઈ આવે છેજ એવું ને મનાય છે કે તેમ રહેવાની કરી જરૂર નથી. મેં આગળ ક-હ્યું છે તેમ, જ્યાં સુધી તમે જીવતા રહો ત્યાં સુધી તમારે ખરેખર જીવન જો-ગવણું નેઈએ અને જીંદગીની દરેક પળે કોઈને કાંઈ ખુશાલી ગમત મેળવવાને શ-કિતવાને હોવા નેઈએ અને તે જ્યારે ત-મે નિયમીત તમારા જોટલાઓને કસરત આપી આલુ રાખો ત્યારેજ છેક છેટલા દીવસ સુધી તમે તનદોસ્ત અને ખુશાળ રહી શકો- એ માટે એક દાખલો તમને ૬૫ વરસની ઉમરની ખુદાગ્રહસ્થના આ-પીકા જેની જીવનશક્તિ લગભગ બધી ખપી ગઈ હતી.

(અધુરું.)

SCIENCE, PHILOSOPHY AND RELIGION.

(For Gulshan)

(By Sitaw R. Jaiwala, M. A. LL. B.)

Descartes, the father of modern Philosophy, thought the pineal gland to be the seat of the soul. Some days back to my utter surprise I heard a Theosophist Cartesian, one Mr. Swamy Narayan declaring to his audience in the hall of the N. G. Library that science, which was but a few years ago laughing at the cartesian supposition of the Pineal gland to be the seat of the soul, had now come to its senses & perceived the truth of the cartesian theory. I really wonder how modern science could find out a place for the spaceless & timeless, immaterial soul, as I am quite surprised to find a theosophist inconsistently applauding a doctrine, which seems to be resolving the soul into a material monad. Now leaving Mr. Swamy Narayan with his inconsistent beliefs, & requesting my readers to excuse me for a necessary

digression, we shall pass on to consider the theory of the soul, as contained in the Rational psychology of Scholasticism.

This theory declares that the principle of individuality within us must be substantial for psychic activities are impossible without a concrete agent. This substantial agent cannot be the brain, but must be something immaterial for thought is immaterial thing. Thought is again free & simple as opposed to the compounded activities of the brain. The principle of psychic life therefore must be both immaterial & simple as well as substantial, must be what is called a soul. From the simplicity & substantiality of the soul follow its incorruptibility & natural immortality. Now if we examine this theory, we shall find that we need only a mere

ogical unity for the explanation of all the subjective phenomena of consciousness, but as Kant says, it is a paralogism to translate this logical unity into the substance of which mental phenomena are phases. 'The soul' of Rational Psychology is but another word for the ground of possibility of the thought. This removes all substantiality from the soul, and the argument of the Scholastics for the immortality of the soul falls to the ground. To Hume it is the successive perceptions alone that constitutes the mind. With Hume philosophy culminated in Scepticism. The soul was reduced to an illusion. Kant corrected Hume & mitigated the rigour of his Scepticism by constructing his Transcendentalist theory. Every object of knowledge, says Kant, has the 'I think' attached to it. The awareness that I think is therefore implied in all experience. This I think, which runs through all the beads of impressions like a string of a necklace. Kant calls the Synthetic Unity of apperception. But although this unity is a *conditio sine qua non* of experience, Kant denies it to have any positive attributes. Self-consciousness of this sort tells us 'not *how* we appear, not

how we inwardly are, but only *that* we are.' At the basis of our knowledge of our selves, there lies only the simple & utterly empty idea *I*. In this *I*, or *he* or *it*, which thinks, nothing more is represented than the bare transcendental subject of knowledge. The pure Ego is thus for Kant not the soul, but only that subject, which is the necessary correlate of the object in all knowledge. There is no soul, Kant thinks, but this mere ego-form of our consciousness tells us nothing about it, neither whether it be substantial nor whether it be immaterial, nor whether it be simple, nor whether it be permanent. Thus (to quote Wallace) the only link which holds all mental phenomena together is the thread of consciousness; but the continuance of that thread we dare not assert scientifically to be possible in conditions (of a future life) unknown to us. We may thus believe in the immortality of the soul only by an act of *moral faith*. As we have seen in the first part of the lecture, the will, seeking to realise the chief good, must be itself in complete harmony with the moral law. In order to achieve this, the soul must be immortal. Thus it is philosophy which has rationalised

the recent western scientific discoveries were known to our eastern ancestors in his learned pamphlet. Motor cars were running in the streets of Persipolis, the doctor of philosophy writes ironically, & Kaikhusroo was sending wireless messages from the cave of his retirement. Electricity? Oh, king Jamshed knew all about it & king Kaoos was in the habit of flying in an airship.

The propensity to find all western wisdom of the 20th century in the oriental books would thus when indulged in too much, plunge us into the most ludicrous absurdity. Let us learn the Scriptures with an unprejudiced mind & read as much as there is to be found in them really.

Lastly even if we compel every religion to say that our final goal is to merge into the being of the Infinite Goodness, even if we suppose that becoming one with the Divine essence is 'a consummation devoutly to be wished,' still let

us bear in mind that science has not proved the possibility of such an end, because it is not its business to pronounce anything concerning the destiny of man. It is Philosophy which makes such a belief a matter of rational faith by pointing to an ideal of moral perfection, which we are bound to attain as members of an ideal world after our moral progress through infinite time.

The authority of Science is not Religion. The authority of Religion is not Science. Both of them mind their own spheres; both find their rational justification in Philosophy. Let us not then go to Science for a proof of every thing, for there is many a suprasensible thing, which we.

"By faith, & faith alone, embrace, Believing where we cannot prove."

[The end]

If you have tried everything for Malaria and can not shake it off just get a bottle of **Pamala**. It will cure you.

બિરબલ ચરિત્ર.

ગતાંકથી ચાલુ.

ગુલશન માટે ખાસ.

જુદાં જુદાં સાધનોપરથી લખનાર—પાલનજી બરજોરજી દેશાઈ.

હરીફની હાર.

અકબરની ખુશહાલીનો પાર રહ્યો ન હિ. તે તાનસેન તરફ જોઈ આક્રીન ! આક્રી ન ! પોકાર્યો. આ સરસ તક હતી. સર્વથી વધુ ઉમરાએ હાથ જોડો, કુનસ બખવી અરજ કીધી કે “જહાંપનાહ ! અકબર શાહની વજીરાન હિંદને બદલે મુસલમાનોજ ધરે, અ ને તે મુસલમાનોનો મુસલમાન તાનસેન સિવાય બીજો કોઈ ન હોય.”

“બખિત તાનસેનની શુદ્ધ હેરત ઉપ જવે છે.” પાદશાહ બોલ્યો, અને સર્વ મુસલમાન દરબારી ત્યાં સમગ્રયા કે હવે આપણે બે ડો પાર ! તેઓ બહુજ વાંકા વળી શાહનાં કદમને બોરસો લેવાને તૈયાર થયા. પણ પાદશાહને ફરીથી બોલતો સાંભળીને યમ યછ ગયા. “પણ” અકબરે પોતાનું બોલતું આગળ ચલાવ્યું. “તાનસેનની એ હેરત ઉપગતવનારી શુદ્ધ બીરબલને ન પહેચિ !” સઘળા દરબારીઓ તો ગોચા પથરના પૂતળાં હોય તેમ

ઉભા હતા ત્યાં ઉભાજ મધને રહ્યા. તેઓના મોઢાં ઉતરી ગયાં, કંધાં ખેસી ગયાં, વગર આર ખાવે ગોચા ગેબ થઈ ગયાં ! અકબરે તે જોઈ લીધું, અને પાછું બોલવા માંડ્યું કે “બીરબલની શુદ્ધ બે મિસાલ છે. તાનસેન કરતાં બહુ બહુ ચહડતી છે. હું તમને તે ચંદ રોજમાં દેખાડી આપીશ.”

ચોક્કાક દિવસ નહિ ગયા એટલામાં અકબરે અહમદેશના રાજ ઉપર એક નામું લખી તેમાં ફરમાવ્યું કે “આ રૂકો શાવનારાઓને જરા પણ દીક નહિ કરતાં એકદમ ગર્દન મારવા.” આ નામાતી મતલબથી સર્વને અજણ રાખીને પાદશાહે બીરબલ તથા તાનસેનને બોલાવી તેમના સ્વાધીનમાં તે આપ્યું અને ફરમાવ્યું કે “જરા પણ દીક નહિ કરતાં તાકીદે અહમદેશના રાજની દરબારે જઈ આ નામું હાથે હાથ પુગાડવું અને તેનો જવાબ લઈ આવવો. કામ મદ્દામારત અગત્યનું અને ખરા ખરીડું છે.”

ચતુર ખીરબલ એવી ગયો કે આમાં કાંઈ દુગો છે. પાદશાહ કોઈ બી કામ ખીરબલની મસ્જિદ તિના કરે નહિ, અને આજે ગુપચૂપ કાગજ લખી આપીને તેમાંની બીનાં થી વોકેફ કર્યા વિના ખીરબલને તે લઈ જવાની તાકીદ ફરમાવે, એટલે શું ? ખીરબલે તાનસેનને કહ્યું કે “ખચીત આમાં કાંઈ દુગો છે. પણ શીકર નહિ. વેળા આવવે સવં થઈ રહેશે.”

મુસાફરીમાં કેટલાક દિવસ લાંબા પછી બને મહાન પુરોષ જલદેશના નગર ખાતે જઈ પહોંચ્યા, અને રાત્રીને ઘટે તેથી વધારે માન પાન આપીને પછી તેઓએ અકબરશાહ તુ નામુ તેની ખિદમતમાં રવુ કીધું. રાત્રીએ તે ઉખેડીનેજ વાંચનાં અકબરનો હુકમ બખ્ત લાવવાતું કામ પોતાના માણસોને સોંપ્યું. તેજે ફરમાયું કે “આ બંનેને શહેર બહાર લઈ જઈ ગઈને મારો !”

આ હુકમ સાંભળી માણસો તે બેને ધરી ચાલ્યા. માર્ગમાં બાપડો તાનસેન તો બહુ બહારગયો. મુકતમાં જન જન્ય છે એમ સમજીને તે તો થર થર ધુજવા લાગ્યો, અને રડયો પણ ખરો,

ખીરબલ કહે—“ગિયાં તાનસેન રડવે શું થાય ? તમારા જતલાઈ કહે છે કે તમારી સુધિ સર્વોત્તમ છે. ભલે—ચાલો ત્યારે તમે કાંઈ એવી સુધિ લગાવો કે આપણો છુટકો થાય. વહરાત એમ કરશે કે ?”

તાનસેન જેવો મંદ આદમી બીજો એ કે નહિ. તે બહુ બલો હતો. મગફરીનું તો નામ પણ જાણે નહિ. પોતાના નુનરમાં કુશળ ખરો. પણ પોતાનું સંજ્ઞાપદ તેજે તેમાંજ મળેલું. તેને વહરાત વહરાત કાંઈ લેખતી ન હતી. એ તો જનબાઈએ ખીરબલની પૂર્તી કરી તેને આગળ પાડવામાં ગયો હતો.

બાકી ખોદાના વસી જેવો તાનસેન વહરાત થઈને પોતાના મનની શાંતિ અને દેહનું સુખ ખોવાને કાઢી કાઢી પણ રાજ થાય કે ? કદી નહિ.

“ખીરબલ મહારાજ ! ચતુરાઈના ખાં તો આપ છે. સુધિબળ સંકટ વેળાજ પરખાય. તમે ઘણી વેળા આપનું પાણી દેખાડી આપેલું છે, માટે આજે તાનસેનને નાહક મરવા દેશો નહિ.”

તાનસેન મહારાજ માણસ હતો. ખીરબલ તેને ચહોતો નહિ પણ માન આપતો અને તેની ખુબી પિછાનતો હતો. પોતાના ચતુરઓ ના કાંઈ દાવામાં તાનસેનની સામેલગીરી ન થીજ એમ ખીરબલ અચ્છી રીતે જાણતો હતો. તેજે તાનસેનને ધીરજ આપી, હિમત રાખવા કહ્યું. “આપણુ સત્તર છુટી જઈશું,” તેજે કહ્યું. “પણ તે ક્યારે ? હું જેમ કહું તેમ કરવાને આપ કબુલ થાઓ ક્યારે.”

ગવઈયો તો ખીરબલનો દાસ થઈ ચુક્યો હતો. તે તો તે જેમ કહે તેજ કરવાને ખડે પગે તૈયાર હતો. માટે ખીરબલે ગઈને મારવા ના રસ્તા ઉપર ચાલતાં ચાલતાં તાનસેનને કાંઈ કાંઈ વાતો સમજાવી દીધી. એમ કરતાં જ્યારે ગઈને મારવાની જગા આવી લાગી ત્યારે જલ્લાદે બંનેને ઉલા કરી પ્રથમ તાનસેનનું ડોકું ઘડી છુટું પાડવા માટે સમ શીર ઉઠાવી.

એજ વખતે ખીરબલે ધસી આવીને કે કે “ના ના પ્રથમ માથું ડોકું જટકાવી નાંખો.”

તાનસેન કહે—“એમ કેમ બને ? મને પ્રથમ મારવા કહાયો છે ત્યારે તો માથું સર પહેલું ઉઠાવું જ નેહમ.”

ખીરમલ—કદી નહિ. પાદશાહનો હું વ
જર છું મારે હું પહેલો જઈશ.

તાનસેન—તું વજર હશે, પણ હું તો
ગવધયો છું. રક્તતને હસાવું છું; કુખીને સં
તોળી બનાવું છું; ગરીબને તવંચર કરું છું.
પાદશાહને જીવતાં જીવન બેઠસ્તમાં તો હું
મોઢકું છું. મારે મારું સર પહેલું કાળો.

આ રીતે બને વયે બારી ઝગડો લડી
હોતો થયો, અને ખીરમલ તથા તાનસેન એ
દેક જોડે હાથો હાથ લડવા અને અકેકના
ટોડા પીસવા તૈયાર થયા. પેસો જરજાદ તથા
તેની સાથવાળા માણસો આ નવાઈ જોવી વદ
વાડી અગળ થયા, અને કોનું કોનું પહેલું
કરાવવું તે સગાજ સકયા નહિ. વળી તેમના
રાગએ તેઓને કહેલું થયું ન હતું કે દક્ષા
નામે પહેલો પુરો કરજો. એટલા માટે મગ્ન
આમળ શયજી સરમલ પાંજુ ગયું.

સગા પયુ લયળી જિના સાંજળીને વિ
સ્મય પાળ્યો. તેજો પેલાઓને પુછ્યું કે “કેમ
તમને જીવ વહાલો નથી થાયતો કે મરવાની
એટલી વધી દોઝડી કરો હો ?”

ખીરમલે આમળ આવી નમસ્કાર કરી
ઉત્તર દીધો કે “રાગજી, એ વાત અમને
માં પુછો: અમે તે કહેવાતા નહિ. કહિયે તો
વળી અમને ખેલ વનય, વળી જે તમને ક
હિયે તો આમારા પાદશાહ સમામને અમને
જે મનવાડી તમારી કને મોકલાવેલા છે તે
મતલબ ઉઘી વળી બધ. માટે પુછો મમે એ
ટકું, પણ અમે તો ખરી વાત નહિ કહીયે.
હું તમે એટલું નથી સમજી શકતા કે અકબ

રશાહને જે અમારો જાન લેવો હતો તો તે
પોતે કાં નહિ લેય ? પણ નહિ; એમાં બેઠ
છે; બહુ ઉડા બેઠ છે. તે તમે નહિ સમજો.
આલો અનંદાતા, મારું શીર છેલ્લેય; પહેલું
મારું—વળી આ તાનસેનનું !”

તાનસેન—ના, ખુદાવંદ ! મને કુપહેલો
મારો.

રાગ—તમે બેમાંથી જે ઘણી તમારા
પાદશાહના બેઠની વાત મને કહેશે તેનું શીર
મથમ છેડીશ.

તાનસેન—ના, ના, તેમ કંઈ બને ?

ખીરમલ—તેમ તો નહિજ બને.

રાગ—ત્યારે હું તમારું માથું કાપીશ
નહિ.

ખીરમલ—અરેરે ! એમ કરશો નહિ,
મહારાજ ! ત્યાં તો અમને ખેલ જશે, પશુ
ત્યારે તમે આમ હક લમ્પ બેસો છો ત્યારે તો
તમે ખરેખરી વાત વહી વહી છું. પણ
તે બેસી સતે ૬ એક નમ મારી ગાત પુરી
યાવ કે ખીજ ગમ તમેજો મારું શીર છેલ્લું,
અને વળી મમે તે વી ઘાસ તો પણ તમારે
આ વાતથી આમારા અકબરશાહને વળગીના
કરવા નહિ. કેમ કહ્યું છે ?

રાગ—કહ્યું છે. કહે, જોડ ?

ખીરમલ—જુઓ ત્યારે. અમારા પાદશા
હે લાંબી મુદત થક તમારું રાગજી જીતવાની
મનજી સખેલી છે; પણ તમે પડયા બહાદુર
અને તમારું સંન્ય પડ્યું મોટું, એટલે અક
બર નાચાર થયો. એટલામાં પાદશાહનો મોઝ
વી જે મકે હવ કરવા ગયો હતો તે આવી
લાંબો. પાદશાહ તેની સલાહ લીધી. તે કહે

કે બ્રહ્મદેશનો રાજા નીતિમાન અને ધર્મી છે, માટે તેનું રાજ્ય જીતાય એમ નથી, પણ જો કાંઈ એવી તદ્દપીર થાય કે એ ધર્મી અને દયાળુ રાજાને હાથે એ નિર્દોષ માણસો ના જીવ નાશક બન્યો તો પછી એ રાજાનું તત્કાળ મરણ નિષ્કર; અને જેનો જન એ રાજા પરહો લે તે તેની જગાએ બ્રહ્મદેશનો મહારાજા થાય, તથા જેનો જન એ પછી લે તે એ દેશનો પ્રધાન થાય. હવે આ રા અકચરશાહના અંગે ખાસ વજર અને આ મીર છિયે. અને આમરી ઉપર તે નામદારનો મોટો ચઢા છે. જોડસા માટે તેણે અમને તારી હજુરમાં મોકલ્યા છે કે અમોમાંથી જેનો જન તું પાછો લે તે તારા તખ્ત ઉપર બિરાજે. હવે એ ધર્માત્મા ! મારી સર્વ દક્રીકત તે સાંભળી લીધી છે તો તારી કષ્ટ બન દુન્યા તું મારો જન લેવાની દીક્રા મા કર” રાજા વિચારમાં પડ્યો. પેલા જામને દીક્રી દીક્રીને જોયા પછી તે તુરંત ખેડી ઉઠ્યો કે—“વાદ ! વાદ ! તદ્દપીરનો નીક રંગી છે ! ત્યારે તમને મારીને હું મારો જન ખેડું કે ? અને માર રાજ્ય તમારે ફર્યાદીન કર” કે કિમને મારવામાં મને લાજ તો નહિ પણ સમુદ્ગમન ! જાઓ અજપદી મારાં રાજ્યમાંથી ચાલી જાયો ! મારે તમને દાખ લગાડવો નથી.”

આ દુકમથી બીદજને અને તેનું જોષ ને તામસેને એવો દેખાવ દીધો કે ગોપા તેઓની રજોમણી લોડીન હરી ગયું હોય ! તેઓને ધક્કા મારીને રાજાની હજુરમાંથી બહાર ક

હાડયા નહિ ત્યાં સુધી તેઓએ એક પગ પણ ખસવાની ના પાડી; અને એક વાર બહાર નિકળ્યા કે પછી ઉભી પુછડીએ દીક્રી તરફ નાંટી !

અકચરની દરબાર મળેલી હતી એટલામાં તેઓએ કેટલેક વહાડે ત્યાં દેખાવ દીધો તેઓ પાછા ફરશે જ એવી પાદશાહની તો ખાતરી હતીજ. તે નામદારે પ્રથમ તાનસેનને પુછ્યું કે “કેમ મિયાં ! તમે કેમ છુટી આવ્યાં !

તાનસેને સર્વ વાત માંડીને કહી, અને સેવટે બોલ્યો કે “ખુદાવંદ, મને બીરજને જીવત દાન બક્ષાન્યુ ! એ ન હોત તો હું જીવતો ક્યાંથી પાછો ફરવા હતો ?”

સઘળાઓ અચરત થયા; બીરજસની શુધ્ધિ ઉપર તેઓને આદરીત ક્યાં વિના આશ્ચર્ય નહિ. તેણે લગાડેલી શુક્તિ સાંભળી તેઓ ખુબ દરયા ખરા; પણ બજેલાં જગેલાં દિલસાથ પોતાને ધર પાછા ફર્યા કેમકે તાનસેનને વજરત આપવાની નેમમાં તેઓ નિર્દોષ થયા હતા. પાદશાહે જતી વેળા તેમને ક્યું હતું કે કે “બીરજસની શુધ્ધિને તાનસેન નહિ પહોંચે ?”

નહીજ માન્યું !

“મારી ચુનાઇને બહુએ સમજાવી પણ ઉંદ ! એ બોરીકું ગાયકું જગાળી નહીં સમજ્યું. આખરે ત્યારે મારી તેદમી મેલેરીવાથી પટકા અને કાકરોલું કાંઈ વચ્ચું નહિ ત્યારે રમસ યજ મને પટાવવા લાગી. મહોતો દદાડો ધીચારા ધીચાળ્યા ને ખોત્તો બરી પેસા ખરમ્મા તેને બદલે તજુ ભાગમાં મારી તેદમી દુરવાર ચલ ગય. અજાજ રાગખાગ ઉપાય હતો. પામઆલા હું દમેયાં રાખું છું તમે સમજ્યા કે ? જરૂર એક બાટલી રાખજો.

મીઠી નિંદ્રા

થાક બદનની નિંદ્રા માતા ન જોએ કાઢવ ન કાંટા
પલંગ રોજ કે ખાટ ન જાણે ઉધે પછી તે જ્યાં ત્યાં
કેવી સીસમની તુજ કાયા-નિદ્રા, નિર્મળ જોખી માયા—
કૂર કુંકર્મી કંતાસ કોધી શોધે મિથ્યા નિંદ્રા
રાત્રી સારી ધપકે જાપકે તફડે મુત્તાલ છત્રે
સહજ જુએ પર નહીં ચાએ-કતરો મોજ મધુરી નિદ્રા—
કવી કવેશ્વર પર દુખ ભકતને આશ્વસ આપે નિંદ્રા
માત વિનાયુ બાળક પાણુ રોઈ-રોઈ વશ રહે નિંદ્રા
નિંદ્રા યુવાન બનાવે તનને-નિંદ્રા તુતન કરશે મનને
ઠરશન તુજના લેવા કીલ્લ ગમતા ગીતડાં ગાતાં
ગાતાં ગાતાં પગમાં ચોટે ઉક મળે તુજ આપે
ઉંઘમાં જોળ કરીને ચોટે હસી મગ્ન રહી છે હોડે.

મન તુ વિશ્વમાં ધ્યાન ધર

અરે મન સમજને માંગે શુ કરવા
ભવ દુષ્કર્મ યા નરના—અરે,
પ્રાંતી જૂલના છે ઉપચેગી
તનનો મયેલ દુર કરવા—અરે મન.
નિર્થક તારો આટો થશે રે
ખાડો ખોદે કાં પડવા—અરે.
માયા કાયા કર્યા કરે તુ-માહા રહી સમ મોર
કુદી કુદી રોય ચરણપર-બનશે જગનો શોર—અરે મન.
વિશ્વબનિના વિષય વિણી લે
જાતે ચરણ હરી ધરવા—અરે.
રાગ રાગમા શેક તજ કર-ચોગ ભોગનો જોગ
કલ સમા દિલ ફણગા કુટશે-ધ્યાન હરીશે જોડ—અરે

હા. સો. મીરઝી.

With Dadabhai Naoroji's Compliments,

VESAVA.

22nd, September, 1913.

I offer my most heartfelt thanks to all friends in India, England, Africa etc., who have sent me their kind congratulations and good wishes on my 89th, birthday, on 4th, Inst.

It is indeed exceedingly good and kind of His Excellency Lord Willingdon the Governor to send me a telegram of his congratulations and good wishes on this occasion.

Looking back to the year that has passed, I cannot but recollect with horror & pain the the criminal attempt on the Viceroy's life at Delhi in December last. Though the escape of assassin is calculated to create grave misgivings, the joy & thankfulness of our Princes & people at the providential escape of Their Excellencies the Viceroy & Lady Hardinge, can leave no doubt as to India's loyalty to British Rule & gratitude to her benefactions.

Once again, the situation of our countrymen in the Colonies & particularly in South Africa, stirs us with deep emotion. They have suffered long & suffered much & have so borne their misfortune as to entitle them to the better regard & protection of His Majesty's Government. I have viewed with deep concern,

the indifference of the Imperial Government in regard to the recent Act in South Africa. But I still hope for justice & action.

The appointment of the Royal Commission on the Services in India has given one great hope. I pray that its work may result in securing to our Country the justice that has been long delayed. It has been my lifelong conviction that simultaneous examinations will furnish the only remedy for a great & just grievance, by the fulfilment of pledges & promises which cover a period of over eighty years. I feel sure, it will deepen the confidence of the people of India in British justice.

I have observed with sincere satisfaction the part played in many fruitful activities by the rising youth of our Country. The work of the Member of the Servants of India Society in this & other Presidencies & Provinces & the work of the Volunteers during the recent floods, in Bengal, which was appreciated, by the Govt. of Bengal, has greatly rejoiced me & made me more hopeful for the future of our Country.

Palitana, Bengal & Southern India have my deep sympathy in their present sufferings from the calamity of the floods, and my high appreciation of the munificent gifts by Dr. Rashbehari Ghose and Sir Taraknath Palit.

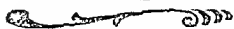
(Sd.) Dadabhai Naoroji.

Love & Joy.

Let your life be full of laughter
 E'en tho' pain may come hereafter
 Banish from your heart dull care ;
 Hither, thither, gaily dancing ,
 Thro, a world of love entrancing
 Seek and find joy everywhere.
 There's no room in life for sadness ,
 Life was made for love and gladness ,
 Let no care its sweetness cloy ;
 Hours and moments quickly flying
 Leave no time for doleful sighing,
 Each day brings some new found joy.
 Fill you then your cup with pleasure ,
 Dance you then a joyful measure.
 Love is sweet tho' love is blind
 Hither, thither, gaily dancing ,
 Thro' a world of love entrancing,
 Till your heart's desire you find.

Victor Roberts.

કાંઈક રમુજ.

ખાસ લખનાર—આવાંત.

ચાલાકી ભયાં જવાળ.

આવાંત—મોહકી તું દુકકર છે, હવે તું
વનજોઈ કે દુકકર એટલે શું ?

મોહકી—હા, આવાંત. દુકકર એટલે
ભુંભું નાહતું ચમત્તું.

+ + +
તે—ચાલકી તારા 'ઓપેરા' ખાસ લાવીછ કે?

તેણી—હા, પણ વાપરી નથી શકતી.

તે—કાંય ?

તેણી—મારી હીરાની વાંદીઓ પેહરતાં
ખુસી ગમ્મત !

+ + +
તે—ડીપર, તારા આવાં રૂંસથી કોઈ
મદુર્ય ખુસી નહિ યાય ?

તેણી—હું કાંઈ મદુર્યોતે ખુસી કરવા
રૂંસ કરતી નથી, પણ ખીજાં ઈરાઓને બાળવા
કરુંછ.

+ + +
એક ઘટ્ટરે શોધ કાઢી કે, એક બેરીનાં
માથા ઉપર, એકથી, બે, સાખ જોટલી સંખ્યામાં
બાજ હોય, પણ એક મરદના માથાના બાજની
ગણતરી તો તે કેટલો વખત યયાં પરખોઈ
તે પરથી કહી શકાય.

ધણીજીને કેમ મુધાયાં.

એક બેરીએ પોતાના વર મોડી રાતવેર
મટકોતે ઘેર આપો ને, બારણું ચોકડું, ત્યારે
તેણીએ અંદરથીજ બારણાની કડમાંથીજ
પૂછ્યું, “કાણે જરી ડીપર કે ?” મદુર્યીજી હવે
મુધરી ગીયાજ, અને રાતના જલદી ગેરઆવેજ
પણ દ્રકયા નીમે પીસનોત લઈને સુવેજ.

+ + +
હનોક, (Enoch)ને ઝોમી, (Naomi)
ની દીકરી પદ્મ મે વરસો પડણી. ક્રમારીકાઓ
દામન રાખો !

+ + +
એક ધર્મશાળાનાં ઉતારાઓ નાટકની
રજ્ય ઉપર મોખાની અંદર બારે બાર બાજ
માંજ જદું કરાવવા દના. તેઓમાંના ઉતારા

ધર્મશાળાના કારભારીને બાલુએ લઈ જઈને
સલાહ આપી કે, તમે જે જુદી જુદી રકાખીમાં
માખણ અને બાજ જુદા મુકો તો સારું ! પછી
દમોતે ગમશે મેટલા બેળાને ખાઈશું !

ગરીબ બીચારી બેરી.

રેલવેનાગારડો ધણીઓ તરીકે ધણા સારા
કહેવાય નહી. એક રાતે ગાર્ડે રવપનાં પોતાની
ત્રેન, બીજી સુમી ત્રેન સાથે અથડી પરતો
જોઈ. અને ત્રેનને અથડતી અટકાવવા પોતાની
બેરીને ત્રેનની બેક સમજ, કાન પકડી ગરડી,
મોરી નાખી.

+ + +
એક તોસમારખાં સાહેબ. કુતરને સાંક-
કલે બાંધીને, રેલવેની તીકીટ ઓપીસ આગળ
ગયા, ને પુછ્યું કે કુતરાની તીકીટ કરાવું કે ?
“ નહી, તમે સાધારણ ઉતાર તરીકે મુસાફરી
કરી શકસો.”

+ + +
એક ‘અકકકક’ સાહેબ, ખોરાકી વગેરે,
રાખવાની દુકાનમાં ગયા, અને ભપકામાંજ
પૂછ્યું કાંઈ તાજે માલ આપોઈ કે ?” હા,
સાહેબ, તમે જે યાંત્રલાને અડેલીને ઉભાજ,
તેને તદને તાજે રંગ લગાડોજ.

+ + +
એક “બે-ધ્યાન પ્રોફેસર પોતાની કોલે-
જનાં દરવાજામાંથી બાહર નીકળતાં ગાયને
અથડી પડયા તેવજો, ગુચપણમાં પડી, તરત
રોપી ઉત્તારી કહ્યું “દુ” માફ માંચુંજ આવું.”
ચોટુંક આગળ ચાલ્યાને વળી એક બાનુને
અથડી પડયા, તરત આગલા એકસીડન્ટની
બુક યાદ આવીને બોલી પડયા, હેવાંન ? પાછી
તું છેક ?”

+ + +
રામબાણુ ઉપાય.

“ અરરર ? શું ચ્યું ? પડી ગયો-પડી ગયો
જરી પડી ગયો-જદુ લાગ્યું-માંવ બદુજ લાગ્યું
ને !” કરતો મોહોડોતો તલે ઉપર મધ ગયો
દેમકે જરી ઝાટલાપરથી ફોળ પડકાયા દનો.
પણ તુરંત પાસેના પેટાયાએ કપાટમાંથી પેરી-
ડેનીમનું પેનકીસર ચોપડ્યું ને અડયા કસાકમાં
જરી રમયા દોડ્યો-નમે સમજ્યા કે ?

પિમુખા.

ઘરડાંએને જીવાન થવાનો
જમાનો તે વળી શું ?

ખીજળે કુસુતુન તુનીયા.

“અચૂત ઇસ્તમોલમાં બનેલો”

યાન પ્રાપ્તિ. ૧૧ ક્ષેત્ર કે જમી શોખીન કલ્પે
સફેદ બાવને કાળા ફરી શકે છે. આ કલ્પે બાવનો રંગ
કાળો બન્યો બને છે, એટલું નહિ પણ ખરી અચૂત
બાવની જમાએ નવા બાવ ઉમે છે, એ એક નુસખો
છે, અને જગત્પ્રદેર થયે છે. એની ખરી ખુશીઓમાં
એક નો એ છે કે માથાંની ચામડી ઉપર કાચ પડના નથી
તેમજ આવ વાસ મારવા નથી. વાપરીને ખાતી કરો.

કીમત રૂપીઆ બે, પોસ્ટેજ ભુલું.

ધી બાંએ ટાઈલ માર્ટ.

મળવાનું કોણું—

૨૧, એક સ્ટ્રીટ કોલેજ હાઈવે.

માલેક, ગુલામબલી ગુલામહુસેન, ટાઈલસ તથા સ્ટ્રીકની શીલીંગના વેપારી.

તૈયાર છે !

તૈયાર છે !!

તૈયાર છે !!!

સચિત્ર સાક્ષરમાળા.

એક નવી નવાઈ

આજ સુધી બહાર ન પડેલો ગ્રંથ.

સાહિત્યના સાગરમાં આ પુસ્તક નવીન અજવાળું નાંખનાર છે.
દરેક સુનંદા પારસી, હિંદુ લેખકોને તેમની છબી સહિત બેસે.

કિંમત રૂ. ૨-૦-૦

મળવાનું કોણું—

પુસ્તકાલય વૃન્દાવન.

આઈ.સી.

કોણું કોણીયા, વડોદરા.

આખાં હિંદુસ્તાનમાં પ્રખ્યાત થયલું

હિંદુસ્તાની દવાખાના.

હિંદુસ્તાનમાં ખાસ ખાત્રી પૂર્વેક યુનાની તેમજ વૈદક દવા
ખનાવવાનું મોટામાં મોટું કારખાનું.

હાલના ચક્રતા-એ ઝમાનાના મહાન ધીમ

“ હાઝાક-ઉલ-મુલક ” હુકીમ હાફીઝ મહમદ
અજલખાં સાહેબના.

ખાસ સરપરસ્તી હેઠળ ખનાવેલી તમામ યુનાની તેમજ વૈદક
દવાઓ, તેમજ હાઝારો જાતની સુકી દેશી દવાઓ હરદમ સ્ટોક
માં રહેછે.

આ દવાખાનાની કુલ આમદાની મદરેસા તખ્ખીયા ઝનાના
તેમજ ફીમેલ હોસ્પીટલમાં આપી દેવામાં આવેછે. સવાખનો
સવાખ અને વળી સોજ ખાત્રી પૂર્વેક દવા વાપરી જલદી તનદરેસ્તી
મેળવવા માટે આ એકજ ખાતું છે.

ડાક્ટરોની દવાના ધીયારથી કંટાળેલા આસામીઓ માટે આ
દવાખાનું એક આશાવાદિ ગેરું છે.

ગીમારનો વીગતવાર હાલ લખે મહાન હુકીમ સાહેબની સલાહ
લઈ (નુસ્કો લખાવીને) દવા વી. પી. ધી માફલવામાં આવશે.

પારસી મેનેજમેન્ટથી આ દવાખાનાનો તમામ કારોબાર ફતેહમંદ રીતે
ચલાવવામાં આવેછે.

પદવ્યવહાર નીચલાં સરનામે કરવો:--

બલ્લીમારાન ઓટ, દીલ્હી.

ટૂંકીચીક એડ્રેસ:-- “ મેડીસાન્સ ” દીલ્હી

વીલસનની

ચાહ તથા કોંઈ

ની નોંધ કરી

તમારા ખજાર માશ્તર ને ખરીદી

લાવવાનો ચોરડર આપશો.

દરેક દેકાળે વાચ્ય છે.

ડેપો—૯૦, ૯૧. પારસીજનરલ્સ્ટ્રીટ, ૩૧૨. મુંબાઈ.

નિરાશ થયેલાઓને આશા આપનારો સ દેસો વાંચો.

કમળેરી અને નાકઉત્તી એ એક જીંદગીનાં જીવનમાં દુઃખરૂપ છે.
કોઈપણ કારણથી શકિત તથા તાકાત ઝાંછી થવા લાગે અથવા ઝાંછી થઈ ગઈ

હોય ત્યારે નિરાશ થયું નહીં,

ખાસ અમારા ત્રીસ કરતાં વધારે વર્ષના વૈવક ધંધાના જાતી અનુભવથી સિદ્ધ કરેલી

ધાતુપૌષ્ટિક અને તાકાતને મોટે

રાજ રાજેશ્વ

ચુદ્ધ તાજ અને વૈદ્યકાસ્યમાં અત્યુત્તમ ગણવામાં આવેલી કીમતી ચીજો વપરાય છે અને
કોઈપણ જીવસાનકારક હેરી ચીજો ફોતી નથી.

દરેક દેશમાં તેમજ દરેક રૂઢીમાં સરખી રીતે લાગુ પડે છે, પહેલે દિવસથીજ કાપડો આપે
છે અને કાપડ તાકાત તથા શક્તિને ટાળી રાખે છે.

રાજ રાજેશ્વરી ખાનારના ચરીરના ભાગોની નસોને અત્યંત તકાત આપે છે અને કોઈપણ
જાતની લગાડવાની દવાની જરૂર રહેતી નથી. કીમત ગોળી ૩૦ ની ખાટલીના રૂ. ૨૫.

એક જ ડબ્બી ખરીદનારને ગેરંટી આપવામાં આવે છે અને એક ડબ્બી પુરેપુરી ખાવાથી
કાપડો ન થાય તો એક પણ સવાસ પુછવા વિના પૈમા ખાજા આપવામાં આવે છે અને પૈસા
પ્રાપ્ત નથી આપતા એવો એક પણ પુરાવો આપનારને રૂ. ૧૦૦ હનામ. બીજી દવા મોટે
કેટલોગ વાંચો.

વૈદ કલ્યાણજી હનીફજી હાકર.

નં ૧, જામનગર કાંડામાવાડ મુંબઈ, કાસખાદેવી રોડ વીડલવાડીને દે.

એક ખરો ઈલાજ

બાદશાહી ચાકુતી.

ખરી “બાદશાહી ચાકુતી” નો રજીસ્ટર નં. ૨૨૦ છે

અરિચારથી કે ખીજા મ્હે તેવાં કારણથી થયેલા ધાતુ રાખધીના દરેક જાતના રોગો દુર કરી નામરદાનનો બડ મુળથી નાશ કરી જીવાનીમાંજ ચયલા ઘડપણના ચિન્હો દુર કરી રાંસાનું સુખ ભોગવવાને પુતા લાક જનાવનાર જાણીતી ડોક્ટર ચાંદલીઆ કૃત “બાદશાહી ચાકુતી” છે. જીવાનીનો ખરો જીવસો. ઉત્પન્ન કરી જાણુકને માટે ટકાવી રાખનાર અને આ પુરોથી દરેક રુતુમાં પડેલજ વગર લાક શકાય તેવી આ ૧-તેલ મંદ ચાકુતી છે. કિંમત ૪૦ ગોળીની ડબી ૧ના રૂ. ૧૦.

કમજોર નસો માટે ચાકુસીર “પુરુષાર્થ લેપ” કી. રૂ. ૨૫
ગરમી માટે રજીસ્ટર્ડ “પ્રમેહાંતક”

પીરખમાં અગન, રસી, ચરકા અને દુખાવા સાથેનું જીવું પા નવું દરેક તરતજ સાર કરતું હોય નો જે દવાથી લગભરે દરદિએ સારા થયા છે. તે દવા ગરર વાપરો, કી. રૂ. ૨ દરેક દવાનું પોરટેજ જીવું.

ચાંદલીઆની કું. કાલખાદેવી રોડ, પોપટવાહીને નાકે, મુંબઈ.

રૂ. ૧૦૦ ઇનામ

તાવની રામબાણુ દવા.

આ દવાથી કેલ પણુ જાતનો તાવ ના ઉતરે તો લીધેલા પછસા પાછા આપીશું. આ દવાથી ચોથીઓ તાવ નથી ઉતરતો એમ સાખીત કરનારને રૂ. ૧૦૦ નું ઇનામ આપીશું ગોળી ૪૨ ની ડબીની કી. રૂ. ૧-૦-૦. ખાસ પરજ નથી.

શકતીની દવા.

શકતી સજવનમાં શકિત લાવવાનો મુણુ નથી એમ સાખીત કરનારને રૂ. ૧૦૦ ઇનામ મળશે. દરેક જાતની નખખાઈ દુર કરી પુરુષત્વ વધારે છે. વૃદ્ધાવરથાથી અગર ખીજાં કારણોથી કમી થયેલી શકિત વધારે છે. નાગરદાહના દરદો અને નસોની નખખાઈ દુર કરે છે. ગોળી ૭૫ ની ડબી ૧ ની કી. રૂ. ૨-૮-૦.

ધાતુ વિકાર—નામનું પુરુષ એક કાડ લખનારને મફત, જોડવામાં આવશે.

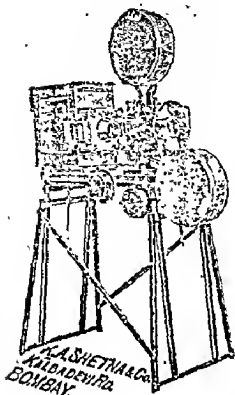
વૈદ શા. ગીરીધર ત્રાલ કંદાનજી.

ગીરીધર આયધાયક

હું ઓરીસ-ધોળકા, મુંબઈ.
આંચ ઓરીસ-મુંબઈ, મારકીટ ધીમી ગાંધી ખી.
વણારસીલાસની કું.

કાગળપ વનો વપવાર હું ઓરીસે કરશે.

નેહરાના હકેલા ! તકદારના તાસાર ! અને સરપુર ખખનો !
ક્યાંથા મેળવશે ! !

વાંચક વાંચ ! અને મેહનતનો ખખનો
મેળવવા માટે નીચલાં હાથાણુ તરફ તારું
ધ્યાન યુગાડ, થોડે પેસે મોટો વેપાર ! સુ-
ખવાસી ધંધો અને હિંદુસ્તાનની દિલગુશ
સેહલધાહ તે શું ? **સીનેમેટોગ્રાફ**

અસ હવે જાતદીન જતું છે. અને આખા હિંદુસ્તાનમાં
સાથી વધુ જાતના સીનેમેટોગ્રાફ તથા ફીલ્મોનો મોટો
જથ્થો સપ્તાનારને મળતું છે.

પણ ક્યાં ?

**કાલખાદેવી,
કે. એ. શેઠનાની કંપની**

દિંદમાંથી કેળવેલા રૂપેના કમાણ આપનાર હયા સીનેમેટોગ્રાફ ૧૦૦૦૦ શીટ સાદી તથા
રંગીન ફીલ્મો, હાઇ પ્રેસરની લાઇમ-લાઇટ સાધનો કંપનીટ સીનેમેટોગ્રાફ, ૩૦ ૧૨૦૦ સુધીની
“ જાત્રાણુ સીનેમેટોગ્રાફ ” “ એમ્પાયર મશીન ” ૫૦૦૦ શીટ સાદી તથા રંગી
ફીલ્મો, ૩૦૦૦ કેન્ડલ પાવરની હાઇ પ્રેસરની લાઇમ લાઇટ સાથે, કંપનીટ ૩૦ ૫૦૦ સુધી
વીનિળાક અતીથી યોએટરમાં ચાલતો સીનેમેટોગ્રાફ, એમ્પાયર મેલ્ટેસ કેસ સીનેમેટોગ્રાફ
તથા પાયે સીનેમેટોગ્રાફ, ૨૫૦૦૦ શીટ સાદી, કોમીક તથા રંગીન ફીલ્મો, હાઇ પાવર ગ્રાફ લેન્ઝ
કોન્ટ્રી-યુઝન, બોર્ડ, ફાયરપ્રુફ, સેલેસ્ટ રટાઇલની કમીન, તથા તેના બીજા સંપૂર્ણ ચીજો સારે
કંપનીટ ૩૦ ૨૫૦૦ સુધી.

તે ઉપરાંત જાત જાતના સીનેમેટોગ્રાફ, રેકૉર્ડસ, ફાર્મોનોમગ, હાઇ પાવર લાઇમ-લાઇટ, હર્
ટ્રોફ ગ્રાફ લેન્ઝો, ફોનોગ્રાફ તથા તેને લગતો દરેક સપ્લાન.

લેહી શોધના અને નવી સ્ટાઇલના ફોનોગ્રાફ એમલક તેલથી વર્ક કરના પંખાઓ જેમ
૨૪ કલાકે માત્ર ૧૦ પાઉન્ડ તેલ ખર્ચે છે વાસ સુદસ નથી, બીજા સાધનોની જરૂર નથી,
એક મીનિન્ટમાં ૩૦૫ રેવોલ્યુશન કરે તે જોવા માટે ખુબસા રાખ્યા છે.

હવેના સાદી, પારસીઓ, મેલાવડામાં સીનેમેટોગ્રાફના ખેલો રંગીન ફીલ્મોની મોટી શીમાં
મજબૂતી તમારા તમાચાનીને અરેજ પુસ કરશું.

તે માટે મળો અધિકાર લખો.

ટેલીગ્રાફ એડ્રેસ.
“ વીનર ”

ના ૧૪૩ મલખાદેવી રોડ—યુઆઇ

શું ઉ.?

સલા માણસ બજારમાંથી એવો એખરો શુ કરવા
ઉંચકી લાવે છે? હાથે કરીને કાં હરાન થાય છે?

ફાટક કંપનીનાં

બાલનાં તૈલ

વાપર્યાં છે? એકજ વાર અજમાવો અને તમારી ખાત્રી
કરો. તમારી સેવા બજાવવા હમો તૈયાર છીએ.

જરા નીચે નજર ફેંકશો

કેશરજન	બાટલી એકનો	રૂ. ૧-૦-૦
જાયા કુસુમ	૧-૦-૦
મોધરધ	૧-૦-૦
કાશીર માલતી...	...	૧-૦-૦
કામીનીઆ...	...	૧-૦-૦
દીલપ્પદાર...	...	૧-૦-૦
બુલબુલ	૦-૧૨-૦
જેસમીન	૦-૧૨-૦
પુષ્પ માલતી	૦-૧૨-૦
નવિ નવાઇ	૦-૧૨-૦
દીલ્લિ દરબાર	૧-૦-૦

આ ઉપરાંત દરેક જાતનાં અંતરો; દવા; ચાહ; કાફી, ઉપરાંત
હરજોજન લેપયોગી ચીજો હમારે તૈયારી મળશે.

એકજ વખત ખાત્રી કરશો.

કે. આર. ફાટક.

જનરલ મસ્જિદ એન્ડ પારસુમર,

કાંઠારદાર રોડ, મુંબઈ નં. ૦-૨.

ઇભરાહીમ અબ્બદુલકાદર

જનરલ પેપર મંરચંટ.

સુતાર ચાલ નં. ૪૭ મુંબઈ.

જનણીતા વેપારીની એલતેમાસ

રફ અને ગલેઝ પ્રિન્ટિંગ

હબલ અને સીંગલ કુલીસકેપ

સાદા તથા બુકના મારબલ,

પ્રાઉન પેપર, બુકેટ કપડે,

સોનરી રૂપરી પાઉડર

ઠરેક જાતની છાપાની ગ્રાહી

વગેરે વેચનાર.

અદારગામના કોરડોર ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવે છે.

સ્વતંત્ર.

The Independent.

દર સ્વીચારે પ્રગટ થાય છે.

ભાગજ્યાનું નવું અઠવાલિક પેપર.

પતેતી અંક જોયો છે ?

નીચલાં લેખકો.

મિત્ર બીખાજી લીં પાલમકોટ.
 મીસીસ શારદા સુભત મેહતા.
 બીં એ
 મિત્ર મહેરજાનુ ડીં રંગુનવાળા.
 મીસીસ મહેરજાનુ શીં એડનવાળા.
 મિત્ર શીરીન.
 બાઇ રૂપાબાઇ દોં રગાડી.
 મીસીસ જ્ઞલાં બ. ચીનાઇ.

શમશુભ આલ્મા ડાક્ટર જીવનજી ન.
 મોદી.
 મીં બેહમન સોં બનાજી.
 મીં ડીં જોં દેસાઇ, બેરીસ્ટર.
 રશીક.
 નાજી.
 સોલન.
 મીં મીનોમહેર માનેજી માદન.

ભાગજ્યાની દિલકશ નોવેલ

સેટ.

લવાંજમ રૂં ૨-૮-૦
 પોસ્ટેજ સાથે ૩-૮-૦

જેતજર, સ્વતંત્ર,

નવસારી.

અંદગીના અળથી ઘણીક મુશીબતો દૂર થઈ શકે છે તેના

જાણવા લાયક દાખલાઓ.

ગુલશને ઇલમ માટે

અનુવાદ—મી. બેદરમ શેરાબહાદુર બા. બનાહ.

Through each perplexing path of life,
Our wandering foot steps guide
Give us each day our daily bread,
And raiment fit provide,
Oh ! Spread thy covering wings around,
Till all our wanderings cease,
And all our Father's loved abode,
Our Souls arrive in peace.

John Logan.

જીંદગીના દરેક મુશ્કેલીથી ભર્યા રસ્તામાં
તું અમારા રખડતા પગથીયોની સહાયરી કરજે.
દરરોજનો ખોરાક અને કપડાં તું પૂરા પાડજે.
જ્યાં જઈએ અમારો આત્મા શાંતીમાં તું અમારા
પીતાના પ્રિય ઘરેણું આપે અને અમારી
સઘળી મુશ્કેલી અભાસ થાય ત્યાં લખી અમને
રક્ષણ આપજે " આ લખાણ કરવાની મુખ્ય
મતલબ એ છે કે કેટલાકે ઉપર જવારે
ન પાડેલી મુશ્કેલીઓ અને નામ્વારી આવી
પડે છે ત્યારે પોતાની જાણે પ્રમાણીક થઈ
કરી ધધરનો મદદ માગવાને જાને આવડે રહે
ઉતરી નાથ છે. લોકોને હેરાન કરી પોતાની
મતલબ સારી લેવા માગે છે. કેટલાકે કુચ્છાણ
કરે છે કેટલાકે નરેન્દ્રવાર વડેપો કરે છે. ઠગા

આજીવ જોડીઓ પાસે જઈ મેલી વિદ્યારો
ઉપયોગ કરે છે અને એવા કુચ્છાણોથી
ઠગાઈ પૈસાની બરબાદી કરે છે. એવા મુશ્કેલ
તમાં આવેલા માણસોને આ દાખલાઓ આપી
અમલનગમાં આવે છે કે દરેક રીતની પ્રમા-
ણીક કોશિશોથી અને ધધરની મદદ માગવાથી
અને તેની આશનોમાંથી સારી રીતે પસાર
થઈ જવાય છે અને નસીબમાં બનવાના માફ
જનાયો મરી નાથ છે.

અંદગીના અળથી દરેક તામિયાં જિનારો
જુએ મરનો જન્મે.

જાણીતો ચિનારો બેશીંગ્ટન ઓશ્વટોન
પોતાની રજાવાનની કાર્ટિફમાં વારંવાર તંગીમાં

પામઆલા શું છે ? — મેક્સેરવાનો દુશ્મન.

આવી પડતો હતો. એક વખતે આ ચીતારો એવી તો તંગીમાં આવી પડ્યો કે પોતાને અને પોતાની બાંધકીને માટે ખાવાનો એક રોટલો ન હોવાથી પોતાના ચિતો મુકેલા આર-ડાંતું બારણું બંધ કરી ખુદાની બંદગી કરવા બેઠો. આવી રીતે જ્યારે બંદગીમાં મશગુલ હતો તે વખતે કોઈએ તેનું બારણું ઠોક્યું અને જ્યારે તે હવાડવામાં આવ્યું ત્યારે કોઈ અનજ્ઞો માણસ પુછવા લાગ્યો કે The angel uriel પૂરીયલ ફરેસ્તાનું પેલું સુંદર ચિત્ર તમારી પાસે છે કે ? મી. આફસરને એક ખૂણામાંથી પેલું ચિત્ર કાઢ્યું અને તેની ઉપર ધુળ પડી હતી તે લુછી નાખી અને પેલા માણસને આપ્યું. પેલા ઘરાક બોલ્યો કે રાયલ એકઝીબીશનમાં એ ચિત્ર હતું ત્યારે મેં તે ઘણું વખાણ્યું હતું અને તેની કીમતને વીશે પૂછપરછ કીધી હતી. તે ચીતારાએ જવાબ આપ્યો કે “કોઈએ તેની પીછાણ કીધી ન હતી અને તેની પુરતી કીમત નહી મળવાથી એ ચિત્ર વેચવાનું તે વેળાએ માંડી વાળ્યું” હતું.

પેલા સખસે કહ્યું કે “૬૦૦૦ રૂપયે હું ખરીદી શકું કે ?” ચિતારાએ જવાબ આપ્યો કે “તમે જે કીમત કહો છો તેથી અરધી કીમતે માગવાને હું હિમત કરી શકું નહીં” પેલા સખસે કહ્યું કે “ત્યારે તો હવે આ ચિત્ર મારું થયું છે.” પોતાની ઓગળ આપતાં જણાવ્યું કે તે મારકવીસ ઓફ સ્ટેફર્ડ હતો.

પોતાની બંદગીનો આવી રીતે તુરત જવાબ મળવાથી પેલો ચિતારો આશ્ચર્યની લાગણીથી દંગ ચઢી ગયો હતો.

બંદગીના બળથી પૈસાની મદદ મેળવનાર એક ગરીબ વિદ્યાર્થી.

હેન્રીયંગ સ્ટીફીંગ તે. આંડ ડ્યુક ઓફ

મેદનની દરબારનો એક જાણીતો તખીબી હતો અને આંખના તખીબ તરીકે ધણેજ હુદીયાર હતો. પોતાની ગરીબ અવસ્થામાં બંદગીની મદદથી આવે દરજ્જે ચઢ્યો હતો. એ એક જાણીતા કવી ગેથી (Gethse) નો જાત્રી મિત્ર હતો અને તેની જીંદગીનો હેવાલ લખવા ઉરકેયો હતો.

હેન્રી સ્ટીફીંગ નાનો હતો તે વખતે માયાપ વગરનો એક નાચાર છોકરો હતો. પણ હિંચા પ્રકારની કેળવણી લેવાની ઘણીજ ઇચ્છા રાખતો હતો. એક ચોકકસ કેળવણીના ખાતામાં અભ્યાસ કરવા જવાને માટે રાત દીવસ બંદગી કરતો હતો. અને અભ્યયન સંયોગ વચ્ચે સ્નેસ બર્ગમાં જવું થયું હતું. તેના અભ્યાસના ખર્ચ અને માટે ૧૦૦૦ દોલર જોઈતા હતા. પણ એક ૧૦૦ દોલર ક્યાંથી મેળવવા તેની તેને ખબર હતી નહીં. પોતાના ગરીબ સગાઓને વારંવાર કહેતો કે “મને અભ્યયની લાગે કે ઇશ્વર અને આ પૈસા ક્યાંથી અપાવશે.” પોતાની પાસે ૪૬ દોલર હતા તે લાઇ ઉપડ્યો. ફેક્ટરી કે જે સ્નેસફર્ડથી ત્રણ દીવસને છેડે છે, ત્યાં આવી પહોંચ્યો. તેટલામાં તેની પાસે ફક્ત એક દોલર બાકી રહ્યો. ખોલ સિવાય આ વાન કોઈ આગળ કહી નહીં. જ્યારે બંદગી કરતો કરતો ચાલતો હતો તે વખતે તેના ગામનો એક વેપારી મળ્યો. તેણે આ છોકરાને તીરાધાર જણી લાઇ પૂછ્યું કે તું આટલા બધા પૈસા ક્યાંથી મેળવશે. નાના સ્ટીફીંગે જવાબ આપ્યો, “મારા મહાન પિતા ઇશ્વર તરફથી ૧’ પેલા વેપારીએ જણ્યું સ્ટીફીંગ પાસે હવે ફક્ત એકજ દોલર બાકી રહ્યો છે, ત્યારે તે બોલ્યો હું એ તારા મહાન પિતાનો નોકર છું, એમ બોલી તેને ૩૩ દોલર આપ્યા. પણ જ્યારે તે સ્નેસબર્ગ આવી પહોંચ્યો ત્યારે તેની પાસે બાકી ફક્ત એકજ દોલર રહ્યો હતો. તે ઘણેજ આતુરતાથી.

નદિયાઓથી ચેતનને ! પેરી ડેવિસનાં પેનકીલર સિવાય બીજા કોઈ લેતા ના !

બંદગી કરવા લાગ્યો. અને એક સહવારે તેના ઝોરડામાં રહેતા માણસે તેને ૩૦ દોલરો આપ્યા. તેની કોલેજની શી ગુરુવારની સાંજ મુખીમાં આપવીજ જોઈએ નહીં તો તેનું નામ કાઢી નાંખવામાં આવે. તેની પાસે મુદ્દત પૈસા હતા નહીં. તેણે ગુરુવારનો આખો દીવસ બંદગીમાં કાઢ્યો. સાંજના પાંચ વાગ્યા પછી કેટલી પૈસા મળ્યા નહીં. તે આખો પરસેવાથી ગરકાવ થઈ ગયો અને આંખમાંથી માત્ર ઉપર આંસુના રેશા ચાલવા લાગ્યા. એ વખતે તેનું બારણું ઢોલકાનું તેનો ધરમણી આવી લાગ્યો. તે પુછપરછ કરવા લાગ્યો કે તેને ઝોરડો પસંદ પડે છે કે કેમ? અને ત્યાર પછી પુછ્યું કે તું કાંઈ પૈસા લાગ્યો છે કે? રીસોંગે જવાબ આપ્યો કે નહીં મારી પાસે કાંઈ પૈસા નથી. પેરો ધરવાળો અખબત થયો અને કહ્યું હવે મને સમજ પડી. છશરે તુને મદદ કરવા મને મોકલ્યો છે. તે તેની આગળથી ચાલી ગયો. પછી થોડા વખતમાં ૪૦ દોલર લઈ પાછો આવ્યો. રીસોંગ જમીન ઉપર પડ્યો અને આંખમાં આંસુ સાથે છશરનો આભાર માન્યો. તેની આખી કોલેજની કાફિદિ આવીજ રીતે પસાર થઈ હતી. તે હમેશાં તંજીમાં રહેતો પંથ તેની બંદગીના જવાબમાં છશર હમેશાં તેને મદદ કરતો હતો. આ નામિયા તખીએ પોતાની હંમી કેળવણી અને કાફિદિ બંદગીના બળથી મેળવી હતી.

બંદગીના બળથી ચાલેલું એક કુટુંબનું ગુજરાન.

જરમનીમાં આ વાન સારી રીતે જાણુચકી છે. મીસ દોરોથીયા ટરફ જ કેળેણી બંદગીનાં બળથી હોડોના દરદો સાગ્ન કરતી હતી તે તે વિષે જાણુચકું છે. મીસ દોરોથીયા એક

ગોપાન્ય મારફતે પોતાની માતા અને કુટુંબનો નીચે પ્રમાણે હેવાજ આપે છે:

પોતાની માતા વિશે લખતાં મીસ દોરોથીયા જણાવે છે કે નેણીને બંદગીમાં ઘણુંજ ચકીન હતું અને જો કે તેણીનો ભરથાર એક જાકટ માણસ હતો, અને પોતાના કુટુંબને માટે અને પોતાના અગીઆર છોકરાનાં ગુજરાનને માટે કાંઈ કરતો હતો નહિ, અને કેટલીક વખતે તેઓ ઘણીજ તંજીમાં આવી પડતાં હતાં, તે છતાં તેઓની આ દરેક મુશ-કેલીમાંથી બચાવવામાં આવતા હતાં. આ હેવા લેવું ગોપાનીયું જરમનીમાં ફેલાયેા પામેલું છે. તેમાં મીસ દોરોથીયા નીચે પ્રમાણે લખે છે કેટલીક વખતે એવો સમય આવતો કે ધરમાં એક અરધી પણ હતી નહીં. ખોદા સિવાય કોઈ હમારી હાલત વિષે જાણુતું ન હતું. જે (છશર) કોહતાં કુતરાઓને જીખમરાથી રડતાં તો તેઓને ખચકાવે તે પોતાના વફાદાર બચ્ચાંની અરજ ન સાંભળે એ કાંઈ બની શકે એમ નથી. તે હમારી તંજીને વખતે હમેશાં મદદ કરતો હતો. આવીજ રીતે અમારી માતાનો મુદા લેખ પણ “ Pray, but do not beg ” બંદગી કરો પણ કોઈ પાસે જીખ ના માંગો, કરી હતો. જે અમારા મન ઉપર ઘણીજ સખ્ત રીતે હાસવામાં આવ્યો હતો. આવી રીતની અમને કેળવણી મલતી હતી. તે દરમ્યાન ઘણીક જાણુવા લાયક મદદો મળી હતી અને જેઓ અમારી આસપાસ રહેતા તેઓ સાક્ષી આપી શકે કે અમારી તંજીમાં અમને જરૂરપણું વેદના ખમરી પડતી ન હતી. જ્યારે અમારામાંના એક બચ્ચાંને પુછવામાં આવે કે તંજીમાં તમારી માતા કોણ ઉપર આધાર રાખતી ત્યારે અમે બાળકો કહેતાં કે

પેરી રેવીસનું પેઇનફીલ્ડરનું દુન્યામાં વિખ્યાત છે.

“કેટલો ખોદાપરજી”. તેણી (અમારી માતા) જણાવતી નથી કે ખોદા કેવી રીતે મદદ કરશે પણ તેણી ખાત્રીથી કહેતી કે ચોકકસ વખતે મદદ જરૂર, મલશે. પેલો સવાલ પુછનાર માણસ અમને સવાલ કરતો કે “દરેક કામમાં બુદ્ધિ વાપરવી જોઈએ.” અમે જાણકો જવાબ આપતા કે આપણી ધર્મપોથીમાં બુદ્ધિને વિશે લખ્યું નથી પણ એમ લખ્યું કે જેઓ માને છે તેઓ કદી સુચવાડામાં પડતા નથી. જ્યારે આ સવાલના જવાબની અમારી માતાને ખબર પડી ત્યારે તેણીએ અમને કહ્યું કે ‘તમને અનુભવ થશે કે જેઓ ખોદા ઉપર પુર દ્રઢતાથી યકીન રાખે છે અને તેઓને માટે કામ કરવાની મદદ મેળવવાની આશા રાખે છે, તેઓ અનુકુળ વખતે મદદ મેળવે છે.”

પ્રિય વાંચનારને અરજ કરવામાં આવે છે કે તે એજ કે આ દાખલાઓ ઉપરથી એમ ન માનવું કે જેઓ આજસુ હાંદગી ગુજરી ધધરની મદદ માગે તેઓને ધધરની મદદ મળે છે. અંગ્રેજીમાં કહેવત છે કે “God helps those who help themselves” જેઓ પોતાને મદદ કરે તેઓને જોઈ ખોદા મદદ કરે છે. માટે ખુદાની મદદને લાયક થવાને માટે પહેલાં આપણે દરેક રીતની પ્રમાણિક કોશિષો અને એટલી કરવી જોઈએ, અને આપણે જે પ્રમાણિક કોશિષો કાઢી હોય તેના બદલા તરીકેજ ખોદાની મદદ માંગવી જોઈએ, અથવા તો જ્યાં આપણી કોશિષોથી નહીં બની શકે તો ત્યાં ધધરની મદદ માંગવી વાજબી ગણાય.

વળી ખુદાની મદદને લાયક થવા પવિત્ર હાંદગી ગુજારવી જોઈ. જેઓ પવિત્ર હાંદગી

ગુજારતા નથી અથવા તો પવિત્ર હાંદગી ગુજારવાને ધધરને વચન આપતા નથી તેઓને પણ સુસીધતામાં મદદ મળતી નથી. માટે આપણા ધર્મના ફરમાન મુજબ હંમેશાં પવિત્ર હાંદગી ગુજારવાની કોશિષો કરવી જોઈએ અને હર વખતે ધધરની ભક્તિમાં મદદગી રહેવું જોઈએ. જેઓ આવી રીતે હાંદગી ગુજારે છે, જેઓ ખીજાઓ મુશકેલીમાં હોય તેઓને હંમેશાં મદદ કરવા તૈયાર રહે છે, તેઓ જ્યારે પોતે મુશીબતમાં આવે છે ત્યારે તેઓને વખતસર જરૂર મદદ મળે છે એમ આપણે દાખલાઓથી વાંચું છે. માટે પ્રિય વાંચનાર દુઃખમાં કે સુખમાં પ્રભુને હંમેશાં બજતા રહી અને તેના સમ્મુખ ભક્ત તરીકે હાંદગી ભોગવવાની કોશિષ કરજો કે જ્યારે દુઃખ અથવા મુશીબત આવી ઉભી રહેશે ત્યારે ને કૃપાળુ ધધર તુને જરૂર મદદ કરશે અને તારી સમગ્રી મુશકેલીઓ દૂર થશે. ને કોઈ પાપી માણસ પણ ખરાં જીવંત રહી ધધરની મદદ માંગશે અને પોતાના પાપી કામોનો પશ્ચાત્તાપ કરી પવિત્ર બનવાની ખરાં અંતઃકરણીય કોશિષ કરશે તેને પણ ધધર જરૂર મદદ કરશે એમ ખાત્રીથી માનજો.

If you have tried everything for Malaria and can not shake it off get a bottle of Pam-ala. It will cure you.

PAIN KILLER IS THE FAMILY MEDICINE

ready at all times to overcome cramps, cold, diarrhoea and other similar bowel complaints. Try it and you will obtain quick relief from pains.

તમારા સાંધા અકડે તો જરૂર પેરીડોસિસ પેનકીલર વાપરજો.

માતાનો ધ્યાન.

(એક હાંધી વાર્તા)

(ગુણશાન માટે ખાસ)

—૦૦૦—૦૦૦—

મીસીસ ઈસ કસી-નની પાળા નેતાં
ઘરનાં આરણ્ય દંડાવાં નેણાં ખચખચાટે તેમની
નાં અંગમાં વેહેમી દેહશયનો ઝનુઝન
વ્યાપી રહ્યો. એક દુઃખવાર તેણીની આત્મા
વિચાર કરવા ધોમી થઈ. મયા એક અંગારા-
વાથી તેણીએ મકકમ પછે વિચાર આવનાં નવ
કર્મો હતા. તેમજ તેણીએ આ વેળા પછી
પોતાનો લકીશ વિચાર મનમાંથી રૂંધેલી રાખે
અને ચાલનાં, માગેલી ચાલુતાં પુરુષમાદુતેથી
સુંદરના ઉપર પોતાની નાજર ફેંડી રાખી
અને ચાલુની વડમાંનાં વચંતતા હાનરો
પંખેરાનાં મધુર ગાલણો અને વચંતની ગડબડ
સાંભળની ચાલતી રહી.

પણ એ સવજી હતાં પેલા હાંધી કાટેકો
વિચાર પાછો ને પાછો ધાપ આવતો. “ હું
આ સવજી ઝેડી જાઉં છું ! ” એ વિચાર
તેણીનાં બેભમાં કુદી નિકળતો હું કદિ ફરીથી
આ તરફનો કુલપાનં વાળો ખુસમમાં રસ્તો
જોવાની નથી, કદિ ફરીથી ખાઈ પુરુષન
‘મેન્ડાન્ડસ’ જોઈશ નહિ, ને ને જોઈશ તો
પેલા મેન્ડાન્ડસનાં ગેટમાંથી પારકાં માણસો પેટે
મીમાલિત જોઈશ ! ” એ વિચારો સાથે પોતાનાં
પગમાં ઝડપવાર કીમાં અને લગભગ સ્ટેશને
જઈ લામી.

“ હવે મારાથી પાછું નથી ફરવાનું !
નહી, — નહીં જઈ શકારો. મોટું ન મારી વાટ

જોના હશે..... હવે મારાથી પાછું ફરવું
નહીં. મેં કરાવ એકવાર કર્યો એકને તે
કરાવને મારે વળગી રહેવું જોઈશે. ” ઉપલા
સાદો પોતાનાં કુજતા હોડી બળાતી રહી અને
તેના મધુર બહુ આંખેરામાં આંખ મુક—મુકી
રતાં એ મોડન ઉપર જઈ શામનાં વડનની દેન
મ હું દાખલ થય. એક દરવાજા ઉપર તેણીનો
કપડોનો કાપડો મેલા આવ્યો. આરણ્ય પોલી
અંદર જમને પૂછ્યું “ કંઈ બીજો સામાન નથી,
ખાજ માટે ? ” તે દરવાજા મેન્ડાન્ડસનાં જામની
ચાકરી કરવાને રાજ—રાજ હતા, તેણે ઉપરો
સવાલ કર્યો, “ નહીં; કંઈ બીજો સામાન નથી. ”
સ્વપનામાં હોયે તેમ ઉત્તર વાળ્યો, પછી એકદમ
કંઈ વિચાર આવનાં ધીમેથી બોલી : હું ફક્ત
આજનોજ દહાડો જાઉં છું; કાલે હું પાછી ઘરે
આવશ. ” દરવાજે સલામ કીધી, પેલા બેભમાં
મેલી ચાલતો થયો. ગાડે વાપરો ઉઠ્યો અને
દેન હજારેથી સ્ટેશન છોડી ચાલી.

ઈલા કસીનન દેનની આરીએથી બેમાન
આંખોએ રીકતી મેલી હતી. એનજનના
ધમકારાની સાથે સાથેજ તેણીનાં બેભમાં
પણ ધમકારા થતા હતા. માંડી લડીસાઈ સાથે
એકતો એક વિચાર પાછો ને પાછો થઈ
આવતો હતો. “ હું મોટું ને ત્યાં જતી રહું છું
હું મારાં સગાં મારાં ધરખાર, મારા આંખે
જનમારો સળગ્યો તે સ્થળ, મોટું ને ખાનર

હજારો કાકરો પામ્યાલા વાપરે છે તો તમે કેમ જુઓ છો ?

જગતમાંથી આપણુ બેજ જણાને પ્રિતે ઘસડી લાગીને એકમેકને મેળવ્યાં; અને જે સ્ત્રી મારી સાથે જોડાઇ તે આગમજની બેન્ગ વનાની છે, તે સ્ત્રી ખાતર આપણે એ પ્રિતથી મોંઘ મરડીએ વાર ? આ જગતનો કાપડો-કાનુન તે ઘેલી સ્ત્રીને અને મને બંધાએલા ગણે છે. પણ જોદા આપણો પિતા છે, અને આપણો ન્યાય કરનારો-આપણને ઇનસાફનો આપનાર છે, તે મદાન પિતાને ઠરાવ કરવા દો, ઇલા-ઇલા.

તેણી જાણે ઉંઘમાં કે ફેરમાં હોય તેમ નમ્રર ખાતી ઉભી યઇ. તેણીના બાજ છુટી ગયા હતા અને એક ઝુલ્લું આંખ ઉપર આવી પડ્યું. છુલ્લે દાથે તે ઝુલ્લું ઉઠ્યું કાઢ્યું, અને મોડનનું મોઢા ગલરાટ સાથે જોતી જાણે સ્વપ્નામાં મોઢાતી હોય તેમ ધીમેથી જોડી-દા-દા- તે મદાન આપને ઠરાવ કરવા દો. કુદરતનો ઠરાવ ! મને કુદરતના ઠરાવનું જે કાંઈ મીઠું મળશે તેના ઉપર અમલ કરીશ. કુદરતનો ઠરાવ કબુલ. મોડન !

અંદરના એક એરડા ભણી તે ગઇ. અને બારણું ઉઘાડી અંદર દાખલ યઇ. એ સુખ મારેનો તૈયાર ફરેલો એરડો હતો. સપળા સફેદ સામાનની સગ કરેલો હતો. બારી ઉપર નાંખેલા મોઢાળી પડામાંથી સૂર પ્રકાશ મોંઘે પથરાયેલો હતો, અને સર્વ કાંઈ તે પ્રકાશમાં દીપ્ત હતું. તેણી સાથે લાગેલી કપડાંની જેમ ઇનપથે ઉપર મુકામી હતી. અને ખાનમાં ને ખાનમાં તેણીએ તે બેઠવો. અને પેલાને જરૂરી વસ્તુઓ-નિખા-ચણ ઇલાદી દાખલ બાહર કાઢ્યા. તેની અંદર એક સાદીનો ચારેક પેશાક ઢપેલી લાવેલી હતી. તે તેણીએ હાથ લગાડી તપાસ્યો તે દિને અને આજુ ઉપર પહેરવાનો વિચાર કરી સાથે લાવી હતી. તેના ઉપર ઘણી કીમતી લેસ સી-વેલી હતી—ઘણી મોઢી કિમતનો પોશાક હતો અને તેણીનો વાલો હતો, પણ હવે તેણી તે પહેરવા કાઢનાં દગમગવા લાગી. ખાનનો

વખત ! તે વખત ઘણો આવે હશે તેમ લાગતો હતો. કલાકના કલાક, તેનાં તો કાંઈ પણ ભવિષ્યનો ઠરાવ થશે ! "ઓ જોદા ! મને સહાય થા ! મને સહાય થા !" પેલાના આંગળા વતી એવાનપણે પેલા પોશાક ઝુલ્લતી જોડી. "અરે હું શું કરું ! હું એકની છું તદન એકલી છું ! એ ઠરાવ કરવામાં મને મદદ કરનાર કોઈ નહીં મળે !" એમ જોડતાં તેણી તે પલંગ પાસે જોદા હુલૂર ગાંધુ મરડીએ પડી કચકા ખાતા લાગી તેનું માથું પેલા સાથે લાવેલા પેટા પેદરવેશ ઉપર પડેલું હતું. અને તેનાં આંગળાં તે પહેરવેશ ઝુલ્લ્યાં કરતા હતાં. તેમાં તે પહેરવેશની ધડી માંથી કાંઈ પોશ્યું દગલા જેવું તેણીનાં આંગળાંએ લાગ્યું. ને તે આંધળી સ્ત્રી હને તો પણ તે વસ્તુ હાથને લામતાંજ તેણીની રંગોમાં જે ઝલ્લુઝલુટ યયો તે ઉપરથી તેણીને જણતે કે તેણી સહવારે પેલાની પાછળ છે. ડી આવેશાં વાલસાં બાળકની કાંઈ વસ્તુ હાથે લાગીતો તેની અસરે ઝલ્લુઝલુટ થયો હતો. તેણીએ પેલાની જળતી આંખો ઉંઘાડી પેલાના જળતા હાથમાં અચાનક આવેલી વસ્તુ જોવા લાગી. તે જીલ્લું જુલુ રંગનું છુટું હતું. જુલુ પોશાં જનનું. તેણીને જોદા તરફથી કાંઈ સકુન જોઈતો દત્ત. અને તેણીનાં હાથમાં જાણકનું છુટું આનું. એ તે સુકન હશે ? એ તે ઈપણી હશે ? એ છુટું તેણીના હાથમાં ની ધડીમાં શી રીતે આનું ? અકસ્માતિત રીતે આનું હતું ? તેણીએ તો જાણીને તે મુકેલું તો નહિ હતું ! તેણી દમમમ થતી ઉઠીને ખડી ચાલ. તેણીના પ્યારા આગળું નાજુક છુટું તેણીના હાથમાં ઝલેલું હતું. તેજામાં એક દાસી ઉતા અખરનાં પાણીની તામડી અને સોનળા હુવાલ લઇ મહિ આવી.

"તમેને હું પાણી જોઈએકની" આજ ? તે દાસીએ માન સાથે સમજાવ કર્યો. ઇલાએ મુઠે મોંઘે ડોક ફેરતી, અને તે દાસી જોડી

તમે મારી સાથે એકમત નથી થવાના ? પણ હું દરાવ ઉપર આવીજ, જુઓ ? ” એમ કહેતાં પેલું ઝીણું નાજુક છુટ તેની સામે ધકુ અને તે પુરુષ તેણીની સાથે દીકતો ઉભો રહ્યો. ‘એ તમે શું કહોજ ? મને સમજ નથી પડતી ’ તે બોલ્યો.

‘હું મારી છુટીનો વિચાર કરુંજ, મોટન; હું તે બાળકની છાંછીનો કાંઈ બિગાડો નથી કરી શકતી. હું તેની મા છું અને તેને મારું કામ પડશે. તે મોટી થશે ત્યારે તેને તેની માયની ગરજ પડશે. અને તેની મા દુન્યામાં કોઈક છુટામાં સંતાતી છુપાતી ફરેજ કરી જાયતાં તેને લયકર દુઃખ પેદા થશે. હા—હા, એ વાત ખરી છે મોટના’

‘એવો તમારો દરાવ છે ધવા ?’

ધવાએ હ્રદયરાંત્રી દમ બેઠ્યો. પેલી અંચલ દાસી સત્યના સાધારણ વાતમાંત પાછી આ દુન્યામાં આવા લેને ઘસડી લાવી. તેણીનાં આખામાળા પાચત્ર દેખાવ શુભ થઈ ગયા. પાછા અગ્વાર તે ધવા કલ્પનાદન થઈ—પાછી રૂઝવણ આવી. તે મનસં દસી પડી. તેનાં મુખડા ઉપર પાછો રતાશ આવ્યો. અને તેની આંખોમાં છાંછીની રચિ આવી. તેણીએ બારી ખાલી, હાલ રસતા ઉપરની ગડબડ સાંખડ અને મહિમા જોતી હતા. પછી જાણે માહે આવતા સૂઈ દીરજુથી અને હાલની દુન્યાની ગડબડથી તેણીને જોમ આવ્યું હોય તેમ તેણીએ વચ્ચું ખાનસું ખાનસું અને બેઠકવળા ચોરડામાં દાખલ થઈ. મોટન તેણીની વાર જોતો તેજ જગ્યાએ બેઠેલો હતો. તેના દેખાવ બદલાયો નહિ હતો. તે જવા ન તનજ આદેશમાં તપેલો બેઠેલો હતો. ધવાને આવતી જોતાંજ ત આવેશજન ઉછાળા મારતો સામે આવ્યો.

“ તમે દરાવ કીધો ?—દરાવ કરેલો લાગે છે ? શું દરાવ કીધો ? ધવા-ધવા, મારી સાથે રમતી ના, ખરું કહી દે ! ”

‘હા મેં દરાવ કીધો, મોટન ? પણ મને લય લાગે છે કે મારો દરાવ તમોને રચશે તરી

‘એ પરમેશ્વરનો દરાવ છે. મોટન ! મને ચિન્હ જોઈતું હતું. અને મને આ મળ્યું. મારી છુટીતું નાતું છુટ મળ્યું મોટન, ! અ ખરે ખરી નિશાણીજ છે કેની ? એ કાલમાં છે એવી મને તદન ખબર નાંહ હતી. અ શી રીતે તેમાં આવી તે પણ હું જાણતી નથી ! હું દુવા મોગતી હતી. ખેદાતઆજાની મદદ આહતી હતી; અને એકાંક મારા હાથને એ પાંચા મુવાળી વસ્તુ લાગી, તે પરથી મને પ્રાંત જાતો મધ કે કુદરતનો એવો દરાવ હતો એ ચિન્હ આપણે સ્વીકારવુંજ જોઈએ, મોટન.’ તે પુરુષ કાંઈ કહેવા જતો હતો. પણ એકદમ બંધ થઈ ગયો. ધવાના ચ્હેરા ઉપર તેણીનાં છાંછરના વિચાર સ્પષ્ટ દીસતા હતા. અને તેણે જોઈ લીધું કે તેણે કશું ચાકનાર નથી. ગમે એવા કાલાવાલાનાં ચપ્પો હશે પણ તે નિર્થક સાબેન થવાનાજ. તેમની મુકેલીનો નિર્ણય કરવા માટે પોતાના પેદા કરનાર ને તેણે અરજ કીધી હતી. અને તે જાણતો હતો કે તે પેદા કરનારે આપેલા જવાબ ઉપર તે પોતે પણ સતોષ પડવાનોજ. ધવાના ચ્હેરા ઉપર એજ નજર નાંખતાં તેને સ્પષ્ટ

૫ દીસ્યું કે, સ્ત્રીનો પ્રેમ એક કોરે યજ્ઞ ગયો છે, અને માતાનો પ્રેમ હજારી નીકળી તે સરસાઈ મોગવે છે. તે જુવીના નાજુક નાનકડાં આંગળાંએ માતાના છગરને પેલા તરફ ખેંચ્યું છે, અને માતા જવાણમાં તેના તરફ રજુ થઈ સુઈ છે. તેણે સખત નિરાશા સાથે માથું જુકાવી છેલ્લી સલામ કરી ત્યાંથી આવી ગયો.

તે તેણીને ઇંડી ગયો. ધવાએ તેના મ્હોડે ના ચન્દો વિના જ્વેડ લીધું—સમજ કે એ સલામ આપ્યો—આખરીની સલામ હતી. અને તેણીની આંખો પથું નિરાશાના આવેશમાં દં-કાંઈ ગઈ. એક ક્ષણક પીતે તેટલાં તો, જે ગેટમાં તે કડી પાછી દાખત્ર થનાર નથી કરી સમજ હતી—નેત્ર ભેદનાં 'ગેટ'માં દાખત્ર થઈ, અને ઉનારજે જુવીને પેટ—પાસામાં ચાં-પયા દોડા દોડ કરતી હતી, જે જુવીનાં આંગળાંમાં છેલ્લી ધડોએ પોતાની માવનરને જે. તા તરફ ધસતી લાવવાની, અને જીવ-જન કરતાં વાદલા પુરવથી તેણીને ધુરી પાડવાની કરાગત અને શક્તિ હતી, તે જુવકતિ જાતીએ દાખવા તે ઇતેમર બની ગઈ હતી. એ જુવની નિર્દોષ આંખો ખાતર તેણીએ જન્મ બરતું સુખ તગણું હતું. તે દિને આખી રાત તેણીએ ગમ કરવામાં અને રડવામાં જાગૃત દાવાનમાં મૂલમી હતી. સડવાર પડતાં તેણી ઉંઘમા પડી અને ઘરની દાસી 'તેના માટે આ હેતું' પાપું અને રૂપાની તવકમાં દયાવના આવેશાં કાગળનો ટગમે લઈ તેના મિજાના આગળ ચાલી ઉભી ત્યાં લગી તે ગમી ઉડી નહી. ખારીને પાદો ખોલી નાંખેલા હતો, અને જુવગુમા સર્વે મકાસે એટલાની દરેક વસ્તુ ઉપર સેમાં અને લીરા સમાનનો ગળકાટ પાંથરી દીધો હતો.

ધવા ગમગીન હોવા છતાં, જાગૃત થતાં જુવીના અજાણ્યાં જાણે તેણીના રંગમાં ચર્વાં લાગ્યાં. તેણીને લાગ્યું કે કાંઈ નહિ તો, સર્વ—પ્રકાશ તો તેણીને માટે છે. એટલામાં તે ની નગર કાગળના ટગલા ઉપર પડી, અને સૈદ્ધી ઉપરનું કાગળ તેણીએ આપરના સાથે જડ્યો ઉંચક્યું, અને ઉમેડી વાંચવા માંડ્યું, તે કાગળ મેઈનનું હતું. કાળી ધારવાળું હતું અને પાછું કુંકમાં હતું. આ પ્રમાણે લખેલું હતું:—“મારી અતિ વાકફી,—ખોદાના શુક કહેલ કે તમેએ એવો ફડો કાઢવ કીધો ! અને તમારાં વાહજાં જુવકાંઓનાં છુટ ઉપર પાપુ આશીર્વાદ દોળે ! જો કે તે વેળા મેં એવા દુષ્ટ નહીં દીધા હતા. ધવા, હું છુટો થયો ! આજે છેક સાંઢાને તાર આંખો કે મારી ધણીપણી મરણ પામી. તેની આધત જારી જીંદગીનું છેવટ પણ તેવુંજ દુષ્કાળું આ વ્યું. તેણીએ પોતાના પેમાપણાના આવેશમાં એક ખારીએથી કોંકારી દીધું, ત્યાંના લોકોએ તેણીને ઉપાડી ત્યારે સડતર મરણ પામેલી હતી. હું ત્યાં કાલે જાઉં છું. એક માસ વીના કેડે હું તમે ઉપર ઘાવો રજુ કરતો આવીશ. એ કાંઈ ધણું જન્મદી નહીં મજુશો—કેમ ? ખોદા તમારું ને તમારાં વહાવા જુવકાંનું કસવાજુ કરી ! સુખી કરે !” ‘ખોદાન.’

અરે, એટલામાં સખતે મોનાનો અને લીરાનો ચળકાટ પચરાજ રહ્યો હતો તેમાં કાંઈ નવજી નહિ હતી. એ તો ખોદાતઆવાના અર્ચાંવાંદ, સાચો અવેર, અને બહાલી હતી !

રૂપાંઆઈ દારાખાજી રજાડી.

બેહેસ્તી બાપની બાહેશ.

(અગ્રેજ ઉપરથી ઉપજાવી) લંખનાર—મં ૦ ડો ૦ બસલા

જુદા દીનશાહ રસ્તમજ બલસારા બંધી ઉમર મીઠા ઉધોગમાં કહાડી મણિતુમ્મર શેઠ્યા બનીને આખરે પોતાનાં વાલકે વરનાં બંગલામાં મોતને બીજાને પડેલા હતા.

નરમ, પણ હુકાશું બીજાનું હતું. અને મોંઘી કીમતના એક સોદા દેખપર પડેલા હતા. તેમનો બંગલો અપટુ-ડેટ ફેશન, તેમજ વિજ્ઞાનિક સાધનોથી સજ્જમારેલો હતો. તેમના સોદાની બાલુમાંજ આપેલું એક વિજ્ઞાનિક બટન દાખતાં નોકર હાજર થતો અને જે ફરમાવે તે થોડીજ વારમાં મોજુદ થતું. હુકમાં પૈસાથી જે સુખ-સગવડ મક્કી શકે તે સર્વ ત્યાં મોજુદ હતાં.

પણ સૌનેરી આઇ-આઇએ જે ક્યું તે એટલામાંજ આવી અટક્યું નહતું. તેમની વડી બેટી આલાને એક લેડીને જાજતી રીતેજ ઉછેરવા ઉધારવામાં આવી હતી. તેમની એજ ઇચ્છા હતી કે તેણી દેખાવ; કેળવણી અને રીતભાતમાં ધપધપ્યાં મંડલમાં બીરાજ સર્વથી શ્રેષ્ઠ ગણાય ! અને તેમની બાહેશ બર આવી હતી. તેણી ઉંચી, પણ દરેક રીતે આદવા ઇચ્છવા નેમ બાંધાની, અને ખુબ તોરદમામ વાળી સ્ત્રી બની હતી. અને હમણાં આપણી વાત્તા શરૂ થાય છે તે વેળા તેણીનાં પીતાનાં મોતનાં બીજાનાં પાસે આપણે ઉમેક્કી નેમ્મએ છીએ. ત્યારે તેણીને પતી ખાન બાહુદુર રસ્તમજ વહુદાર, મોટા ડાકટર સાથે ધીમે સાદે કાંઈ વાતો કરતો હતો. બીજી બેટી માણેક કાંઈબી સંગીન લાભ કીધો નહતો. તેણી ઉપર

તો પૈસા ખરચેલા બજે બરમાદ ગયા હતા. તેણી કુદરતી રીતે સ્વભાવે, બોલવે-ચાલવે, તેમજ રીતભાતે, એક સાદીમાદી છેકરી જેવીજ-અસીલ અને રાંક હતી. એમ છતાં અજબ જેવું એ હતું કે તેણીએ એક ગંભીર ભૂલ-એક બાબદમાં હડીલાઇ-કરી હતી. જે કે તેણીને મારેથી સારે સારે ઠેકાણેનાં માંગાં આપ્યાં હતાં, તે ના પાડીને એક ગરીબ, હુક કમાણીનાં, તોપણ આખરદાર ક્લાર્ક સાથે પ્યારમાં પડીને તેનીજ સાથે જુદા બાપની ઉપર વારી થઇને, પરણી ગઇ હતી. જુદા દીનશાને તેથી બહુજ માણું લાગ્યું હતું. અને તેથી તેણીને આવાર નિવાર કરીને 'મરતાં મોંહ નહોં નેવા-ના' કસમ ખાધા હતા.

હવેજ-મોતને બીજાને પડ્યા ત્યારેજ જુદા દીનશાહએ પોતાનાં બોલપર પાણી ફેરવીને દીક્કી દોરી છેડીને તેણીને પોતા પાસે આવવા દેવાને, છવતા છવત છેક્કી મુલાકાત કરવા દેવા દીધી હતી. તેણી પરણી ગયા પછીથી તેણે તેણીને એક પાઇ પણ પુછી-પરખાવી નહતી. આ તેમની જીંદગીની સાંજે-અંતની ઘડીએ પોતાની અર્ધી ઉધાડી આંખેથી તે છેકરી સામું નેચું. તેણીનાં પોપાક બીલકુલ સાદો-મોંઘ, પણ મુખ-આંખે તેણીની વડી બહેનનાં કંઠરાથી ઉલટીજ કીસમનો હતો. તેણીનાં ચહેરા, તથા આલનાં ચેહેરાપર પણ વિપરીતપણું ખુલ્લું દીસતુ હતું. કારણ, આલાં 'મોહટે, ઘેરનાં હમબાઇજની માફક, તોરમાંજ, પોતાની દલગીરી છુપાવી રાખતી હતી. ત્યારે-

બાપડી રાંધ અને અસિદ્ધ માણેકનું હૈયું
મરાધ આન્યુ હતું. અને તેનાં દુખનું જોર
અંધોને બહાર પડતું. અટકાવી શકતી
નહતી.

“આઝાં !”

“હા, પપા ?”

“મને કાંઈ કહેવાનું છે ! જોની બેટા,

તું જાણે છે મારો જન્મ વસસામાંના આ-
પણા ધરમાં થયો હતો. આપણો વડીલ મહેર
વાનજી તે જાણે છે. તે છે તો એક નાકનું જુ-
પડાં જેવું. પણ મારી ખાહેશ છે કે, મારી
સાદસતને ખાનર, તેને સારી હાલતમાં
રાખવું.”

“વાર, વાર, પપા. આનો-હું અને ર-
સી તેનો ધરતો બંધોબસ કરશું.”

“જોની, મોગ પરની, મારાં ઓરખની
ફરેકાર (લાકડાંની દીવાલ) બામલે ઓરડેથી
ખસેડીને પાછલે ઓરડે લઇ જવાઈ છે, પણ
તેને પાછી ખસાડીને આગલે ઓરડેજ લઇ
જવાની છે, કે જેથી તે ઓરડે, જેમ અસલ
નહું નાકનો હતો તે વખતે હતું તેમજ થાય
અને, અને તે ધરમાં તું થોડોજ વખત રહેજે
થોડો વખત ખી વસવાટ કરજે ? એ પછું મુ-
રોજ તો નથી, પણ મારી ખાહેશ મુજબ મ
શી, એમ જાણી, મારી-હેલ્લી ધડીએ મને કરાર
યરી ! કે જે જાણવતાં ધરમાં મેં મારા જય
મીના દીવસો કહાડ્યાજતાં મારાં જન્મ્યાં
ખી રહેશે !”

“વાર પપા, હમે જોઈશું ! તમે તે
વાતની કાંઈ ફર ના રાખો.” આવાં બોલી.
‘ત્યારે તો ખસ, મને એટલુંજ જોઈતું હતું !
હેલ્લી ‘સલામ ! જીવતી રહેજે મારી બેટી,
અને હેલ્લી સલા-આ-મ તને-ખી-મા-જુ-ક !’
તેજણો જુદો નાનપાન હાથ, તરોરતો
તરોરતો તે જીજી હોકરી માણેક તરફ ગયો.
એક ધીમું ડચકાં ! કાંઈ બોલના હોય તેમ
ટાકમાંથી ધીમે કુસ કુસ કરતો અવાજ તે

જુદા રાખસના મોંઢમાંથી નીકળ્યો, અને તેમની
ગુણે પડેલી માણેકનાં બોલો-ઓ બાપજી-
ઓ મારા વડાજી બાપજી ! અને, ખસાસ !

તે છેક હેલ્લી ધડી, હેલ્લી પળ હતી.
જે વખતે દીનચાજી બસસારાએ હમણાંજ
ધણુંજ જોયું, અને જાણ્યું હતું. પણ અફ-
સોસ. તે તેમના દીકરાંજ દટાઇ રહ્યું !

પાપદસ્તની ક્રિયા થઇ ગયા પછી મી-
મેરવાનજી વજીએ બહેર કીધું કે માસીસો
ક્રિયા પછી મરનારનું વિલ પાંચવામાં આવશે.
આઝાં-મીસીસ ખાન બાપદુર રસ્તેમને
ફક્કાટ લાગ્યો. નેવણે લાવતો સિંસો ચઢાડીને
કહ્યું-“કેવું કંટાળા બરેલું ! કેવું પળવનારું !
મકીનો દહાડો સુધી રોગા તાણવાનું ! ખાન
બાપદુર ફસી તો એમ જાહેર રહેલા છે કે
પેસો એવજુનો માદીમને બગીચો, તે ખેતવા-
ડીની ચાલી મારગેજ મુકેલી છે તે એકમ
છાપતી હે !”

“એમ મકીના દહાડાની દીલ નાંખવાનું
મેં પોતે કાંઈ સુચવ્યું નથી.” મહેરવાનજી
વજીએ જણાવી કહ્યું-“તમારા બાપાએ પેસા
વસસાના એવજુનાં પુરાણા મકાન બામે તેમને
કાંઈ કહ્યુંજની ! તમે તેવજુની ખાહેશ બર
લાવશે !”

“હા કાંઈ દહાડે જોઈશું ! હમણાં કાંઈ
બને નહિં. અમારો કાંઈ ત્યાં સમાસ થાય નહીં.”

‘ત્યારે તે મકાન બાપે આપવાની મને
રજા છે ?”

“અરે, તમારે મને તેમ કરોતી ! તે
બુંધમાં જવાનો મારો કાંઈ વિચાર નથી !”
અને એમ બોલીને ન તો મેહવાનજી વજીએ
ડાકાંથી નમન કરીને, કે ન તો સાહેબ સલામ
કરીને, આવાં મરસાએ નિરાશ થઇને પોતાની
મોટરમાં ચઢી બેઠી !

‘કેવી છોકરી છે !’

ઉપજાં બોલોનો કાંઈખી અર્થ - તમે
કરી. પણ તે બોલો, જેવી આઝાંની

મોટરનાં એનજીને શરૂઆતનો ધણુધણાટ બંધ પાડ્યો કે મેરવાનજી વડીલનાં મુખમાંથી આહર પડ્યા. ત્યાર પછી તેવણે તરત એક લેટર લખ્યું અને મીસીસ માયુકેફરેદુન જસાવાલાનું સરનામું કરીને તારવે. આગળની એક નાની ચાલીપર રચના કાઢું.

“ઓ, વહાલા ફરેદુન, આપુને મલશે ! મીન મેરવાનજી વડીલે આપણને રજા આપી છે. અને સાથે વળી ચાલીખી મોકલી આપી છે !” માણેક ખુશી થતી પોતાનાં પત્ની પાસે દોડી ગઇ.

“વહવા ! એતો સારી ખબર સુનાવી !” તેભોળાદેખાવના, અને પૈસે ગરીબ, પણ અમીરી ખવાસના શખ્સે કહ્યું.—“વળી આપણે તારા વહાલાબાપની ખાદેશખી બરલાવશું તેતો જુદું ! મારી છુટીનો મંદીનો આપણે ત્યાંજ સુગરશું !” અને પછી જરા ટોચરથી—“આપણે નો જાણે મુંબઈનાં શેડીઆ ગણામશું ! વાહ ! ગામડે ગોઠે એક નાનું, પણ પોતાનું ઘેર હોય, તો જાણે લાંબાં એક મહેલ બરાબર ! ઘેરનું ઘેર હોયતે તો પાંચ પૈસે મુખી ગણાય ! ખર્ચ કેની ? વળી તને એક ખીજ ખુશીની ખબર કહું ? શેઠ શોક્રાએ ગારા પગારમાં દસ રૂપીઆનો વધારો કર્યો છે !”

જેવાનું થાય ?”

“ઓહો, હું સમજ્યો !”

એક બાળ જેવા બાજનાં મોતને ખીજાને ખાસ આપેલું ગંભીર વચન-બરોસાપર તાણી જોઈને પાણી ફેરવે, તે છોડરીની ચાલને માટે વિચાર શું હતો, તે ફરેદુને પોતાની ધણીઆણીની આગળ તો જાહેર કર્યો.

“ગરીબ ખીયાત ! તેવણે જાણે આપણી સાથે રહેતા હોય તેજ પ્રમાણે તેમને માટેનાં પુરતાં વ્હાલ અને માનથી આપણે વર્તિશું ?” તેથી તે ધીમે સારે અને ગંભીરાઈથી બોલ્યો.

આટલા દેખીતા ગરદનસાફ છતાં, પોતાના વ્હાલા પિતા તરફ આવી નાંખતી ની નજરે જેવાનું દીસ દેખાડ્યું તેની ચાઆશીની નીલાની તરીકે માણેકે હસીને તેને એક વ્હાલ ભરી દીસ લીધી.

“હા, વાહ શખજે કે તારા પપાનું કહેવું—ફરવું બંધીજ વાતમાં ખર્ચ હતું એ વિચાર રથી નહીં. હું કાંઈ મારા પોતા વિશે બોલતો જ નથી. અલખનાં મારે પોતાને માટે તેવણે જેમી ધાયું હશે તે વાજખીજ હશે. કારણ કે બોલી ચાલીને એક કસાક—સાન પાણીએ ધોયલો ઘસાબોરો કરનારજ દ્યો !”

છુપાવી શક્યો નહીં. મરનારે પોતાનો સર્વ આર વ્હાણ એક છોકરીનેજ અર્પણ કીધો હતો. જે છોકરી તેને ગદ્ગદે 'પીતા તરીકું' માન અને ગદ્ગદ આપવામાં નિષ્ફળ નીવડી જે છોકરી ગરીબજન માટે જીવન પાપ સમજે. જે છોકરી પોતાને માટે પાપથી પેટે અસ્વાસ્થ્ય પેસાને માટે એક કંપકારના સજીવને ગદ્ગદે એમ કહે કે જેમાં તમ પછલા અસ્થો છે તેવું ને તેવું સુખ મળે છે ! અને જે છોકરી પોતાને મોટે પાપ છે, કે જે રાહ ! હું ! કેવી પગથી મ.ય સુધી એક લેડી જેથી લાલું ? અને દોરે નાં મને સરતાં, પીડીત, રેડીમની ને વાદળા જેમાં ખાનસાનમાં ધરોએ જેવું થઈ પડ્યો છે. અને વળી હું એક ખાનમદાહસ્તી ધમીપાણી થઈ છું ! હવે એવી વધારે શું નંતર ? એવા મોદરાઈમાં મરી મરી રહેવા જેવા વિચાર ધરાવે, તે છોકરી માટે આપણે શું વિચારે !

ફરેદુને ગદ્ગદ તરફ જોઈને માણે- અંતી ગઈ કે તેને સાના વિચારો આપતા હવ !

"હું ધારું કે અંતની ધડીએ મરનાર ને પરતાવો થયો હતો." તેણી ધીમેથી બે.

"એ તે હોય, પણ આપણાં કરતાં મરનારેજ વધારે દુખ સહ્યું હશે !" ફરેદુને દખામજો ગદ્ગદ કરી કહ્યું.

"આપણને કાઈ જોવાર-નીવાર કે કાંઈ ગેર ઇન્સાફ કરે તે જીવવું શુભ છે."

"આનો દવે એ બાબદ રહેવા દો. અને આપણા કપડાં અપડાને સામાન ગોઠવે." ન પછે કેવાં નસીબવાળાં છીએ કે તમારી રંગ આપની કામથી સાર થાય છે ?

"હા, ડીપર જે એક દીન વંડુ મળ્યો ને ખરો !" અને પછી તેણીએ ચાહેનાં પાલાં રંગ બી ટેબલ પરથી પોઈ ધાળીને ઉંચા કીધાં.

અંતે તેઓ વલસાડ જઈ પુઆં. ત્યાં જઈને જીવેજ તે મરમાં મળુ મળુ ક્યારે :

ને બધું જાણીથી ભરેજું ! બેઠાદ થઈ પડેજું દીકું, જે જોઈને માણેકને જરાક કમકમાટી છુટી.

"એમાં થેરમાં કેમ રહેવાશે, વાદળા ? હવે શું કર્યું ? ને ક્યાં જઈએ ?" તેણી બોલી.

ફરેદુને હીમનથી જરાય આપે:- "અમ જો, કે એમાંજ તમારા પીતા રહેતા હતા, તે તમે શું કરવે ? તેવું જનજો આપણી ત ફેફસી કરના હોય, કદાચ હમણુ બી તેમની નિગાહ એ થેર પરજ હશે, તે કાણુ જનજો ? એમ સમજને કામ લેએ ! આનો, હમણુ તે પાસેનાં પકોડીને ત્યાં જઈએ, અને પછી જોઈએ કે એનો શું ઉપય કરવો."

નામ ન્યારે રંગના-આસાપસના દહાણ ! અદ્વારના પાંચ વાગેથી ઉંચાનું, ખાટલા બે જનુ કપાદ જાડ-જુડ, ને સાફ-પુફ કરવાનું ! જે એકદ ધારી કાઢીથી કરવા ના પડે તેવું જીવન રંગ મહેનત કરવાનું તેને આસાપસ કહે ? કમકમાટી કમકમાટી સુધી સુને પોતાનાનું, લીપવા પેગવાનું વગેરે કામ કરવાનું તે મનદ મારવાનું તે નહીં કહેવાય ! પણ એક એગારીની મદદથી ફરેદુને આ રાખ શું દંડળા જરેજું ને ધકારી નાંખનાર કામ મનથી હાથ ધરું હવે. "મનિને દહાણ સુ ને આજેજુદમાં રહેવાનાં છીએ કેનો ? તે પા આપને, મનને, ને દીધને ખુશ કરે તેવું મનને નેજ મોજ પુરે પુરી જોગવેથી રાખ." એમ માતી લઈને એક દુગર જાડવાને વે: સાદસ માથે ઉઠાઓદને, અને વળી એક કાં કરે મેજથી મરશે ને તે જીવે ! તેમથી પડવાનો. "આપણેજ રડીને મોજ માલીશું. ને વળે મરનારની ખાહેશ થોડેપણે દરજે આ લાવશું. મરનારનું અંશો રવાનમી એણું જીવી થશે કે નેરજીવી સાધી બેડી નહીં આવી તે ગેર ! પણ એક લીજાવથી કમનમીય પણ ગરીબ બેડીમી આવી રહી તે તેમની ઈચ્છા પાર પડી.

ફરેદુને પેવી લાકડાની દીવાલ (ફરેદુ) પાછલે જોરડેથી ખમ્ખમનું સાર કીડું. જુના

ખંભાઈ ગયલાં પાંડીયાં દહાડીને ખીલત નવાં નાખ્યાં, અને તેને સસતાં પણ સારાં દેખાયા એવાં વાલ પ્રેમરથી સણગારી આ સણગાર પુરો થયો ત્યારે માણેકે એ જોઈને હાંતમાં આંગળાં પકડ્યાં ! કે, એજ એક વેળાનું પેયું ગાળું ભરાય એટલા કચરા પુત્રને જલ્દાઓથી ભરેલું અંપડું તે એક શોભાપમાન મકાનને ટકકર મારે એયું ગંતી ગયું હતું. 'હાથ ફેરે ત્યાં લક્ષ્મી, ને પગ ફેરે ત્યાં અવક !' એણે આગળનું અંપડું નહીં પણ એક નાહતા ગંગ-લાના રૂપમાં ફેરવાઈ ગયું હતું !

એહેસતી તમોતે ધણું મુખ મોકલે, પણ જો તેવણી છવત્તા છવત્ત જેયું હોત નો કેવા ખુશ ખુશ થઈ ગયા હોત ! "માણેકથી પ્રસન્ન થાતી લાગણી દેખાડ્યા વિના રહેવાયું નહીં.

આજે મરનારનો મારીસાનો ખરો દહાડો હતો. અને આ ગરીબ ધણીધણીઆણીએ પેતાની ચુંગદા મુજબ મરનારની બાજ કરી હતી અને દરનખાજ કરી પરવારી એએદ જમશેદ દારૂનાં આવીને આફ્રીનગાન લણવવાની રાત્ર જોતી માણેક બેઠી હતી, તેણીની નજર ખારી વાટે બહાર હતી. કુદરતી રીતે વખતે મરનારનીજ વાત તીક્યો. તેવણે ગરીબાઈ સામે કૃષી લડત ગજાતી પોતાની હાલત સુધારી હતી, આ તેવણુનોજ એટલો હતો જ્યાં તેવણુ જુવાનીમાં પાંચ્યા લખ્યા બેસતા હતા હાંસજ માણેકને મનથી તેવણુ લમણાંની નાણે આગળના જેવીજ હાલતે ગરીબ, પણ બેઠીનાં વંદા લઈ માનખર, જનીને એટલાજ છે ! તેણી બોલી અને તેણી કાંઈ પાસે પેલા હોય છે તો તે પેલાથી વળાંકે મકાને નેક કામો કરવાને સકિતવાન થાય છે !"

મારી પાસે હજાર પાંચસોજ રૂપિયા હોતે ! મેં તારી આગળ પેલા ખીયારા બુદ્ધા દાવરની વાત કહી છે કે ?" ફરેહુન બોલ્યો.

"નહીં વંદાતા !"

"ખીયારો હેંગંગારીને જામજથી હાથ બે હાથ થઈ ગયો છે ! માંગનારાઓ તેને જામીને બેસવા દેતા નથી બુદ્ધાને લાંબે ક્યે મોકરીથી મક્કતી નથી. ખીયારાન ફેટલી ફેટલી વખત તો ફાક મારી દીન કાઢતો પડેછ ! જાણે કેયું દીક થાય છે કે જો મારી પાસે એક પાંચસોજ રૂપિયા હોતે તો કાંઈ ધરખમ કંપનીનો શેર લખેને તેનાં બ્યાનમાં થી એ ખીયારાનું પુરું કરું."

"લેઓ, આસોની ? તમારી વાટ જોતાં જોતાં તો પ્રજાથી દુઃખી બાબ્યા ?" જમશેદ દારૂને જોતાંજ માણેકે નરમ હપકાથી કયું. — "ક્યારનું બધું તૈયાર કરી મુકયુંછ !"

આફ્રીનગાનની ક્રિયા વેળાએ એક ધણી ધણીઆણીએ અંકે ખુરસી પર બેઠેક વાંધી અને તે ગંબીર ક્રીયામાં ચુપકીક્રીથી ભાગ લીધો. એટલામાં માણેકની નજર બહાર ગઈ.

"ફરેહુન, જરો જુવોની સાંમેથી કાણ આવી રહ્યુંછ ?"

તે બારણાં તરફ ધસ્યો અને જ્યાં બારણાપર કાંઈએ લાકડીનાં બેચસુ દોડા લગાડ્યા તેવુંજ બારણું ખોલ્યું. આ નવો આવનાર એક ભરેલાં અગનો, અંદર હિમરનો, પણ અંચળ દેખાવનો કાંઈ અદસ્ત હતો.

‘દરેક જીવો માટે’

જાણીતો કુમારી આસવ

પેટનાં દરેક દરેક માટે ગમબાધુ ઇલાજ છે. નીચમસર અટકાવ લાવી

ગર્ભાસય સાફ રાખે છે.

કીમત ૪ ઓસ બાટલીના રૂ. ૨-૦-૦

પાચળી ચરબી—જામી વા માટે જગમગીય તાલકાલીક ઇલાજ છે કીમત

ઓસ ૧ ના રૂ. ૫-૦-૦

મલવાનું ઠેકાનું કાકરર ડી. એચ. બટ.

નં. ૩૮ જામતી મોહલો મુંબઈ.

ગીજેરીની કરામત અને મજબુતી,

અમારી ગીજેરીમાં ખરી ચર્મી ચોથા છતાં તેજ ચર્મી પાણી મળે છે, એવી કસમન છે ને દેથી અથવા વિગ્રાવની ખીજ કોઈમાં પણ અંગની નથી. ખરી ચર્મી પાણી મળવાની પહેલાં જેમ ગાળી ચોરી દોષ તેજ પાણી સકે નહિ અથવા કોઈ વખત ચર્મી ભૂલી ગયા દોષ અને ગીજેરી પાસે પડી દોષ તેજમ ચોરીની પતતી રહે નહિ. અથવા તેજ ચર્મી પહેલાંની પાણી મળવાની પછીને ચેતવણી અને અથવા ખમર ખરે. ઉપરની ખરી ચર્મી રાખાય ખીજ તેજ પછી મળતી ચર્મી ગીજેરીમાં નાંખવા પડાય છે.

ખીજ ગીજેરીમાં જો ખામ એક ચર્મી જનારી નેપર રાખે છે ને પરખે તે ચર્મી ગીજેરીમાં પસંદગીને જમાવે છે એવી રીતે અમારે ત્યાં નથી. અમારે ત્યાં ખર્ચ અને ગીજેરીની ખર્ચ કસમમાં આવે છે, માટે કોઈની ચર્મી રીપરને દેય દરેકે જાન પાડાને પછીને પાડી મળે છે. ઉપરના જાન અમારે દોષ છે કે જેની જગમગ મલવાનું કાકરર રીજ તેજ નથી. અમારે કાકરર પણ અમારી અખર કાકરર જેવી મજબુત પેલાની રૂણ સાંખીને ખરી ચર્મી તેને રા. ૧૦૦૦ જેવા ખામમાં આવે.

ગીજેરીના કબાતુ કામ, પીંચુ કામ, રિવાજુ કામ અને અંકરનાં

જોખાનું કામ નવરે નેકરવી નેકરમ પડી રહ્યો.

જુઝાન જંગડી બચર મારસી, મચીના નાકે, મુંબઈ

લાલા કેન્દ્રેલાલા એન્ડ સન્સ.

જાણનાં—આપજણા પુલની નીચે, મુંબઈ.

લગનની ભૂમ.

જુઓ આ બાનુનો હાથ કેવો
શોભી રહ્યો છે !

લગનસરણે લગતી જરમન સીલવરની તેમજ રૂપાની દરેક ચીજો, જેવી કે ગુલાબારા, ખીંગાણી, માછલી, પાન, ચોપારી, ખારક, ખદામ, ખતાસા, નારીયલ, ચોખા, ફલ, તોરા, નીખીયા, પાનખીરા, ત્રાં, ખુમચા, ખુમચી, તામરી, હાંદા, ચંબ્રલા, પરા વગેરે દરેક ચીજો, હમારી વીસ વરસની જુની અને જાણીતી દુકાન ઉપરથી તૈયાર મલેરો. હમારાં પહેલાં નંખરના જરમન સીલવરના વાસણો હમેશાં ચાંદી જેવાં સરદ રહે છે. તેની હમે ગેરંટી આપ્યે છીએ.

જરમન સીલવર, એલ્યુમીનયમ તથા ચાંદી
કામના વેપારીઓ.

નવરોજ શરાફની દુકાની,

૩૫૮, ૩૬૦, ખર્જીગેટ સીટને નાકે-કેડ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દર્શી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેને વિપયોગ માત્ર શરીરમાં ત્યાં ફેંખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાં કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરેક જલદીજ મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાનું ઘુગ્ગ ગળાનો સર્વ જાતનો દુખાવો, લયક, છાતીની ફીનીંગ વિકાર, સંધીવા, કમરનો દુખાવો, ફેસ, ઘા, વગેરેનો દુખાવો એ સર્વ રોમ વિપર આ ઔષધનો લેખ ચોપડવાથી તરત આરામ થશે. કિંમત માત્ર આઠ આનાર.

દુથ પાઉડર.

કિંમત માત્ર બે આના.

દાદરની દવા.

સાધી ખરબચડ વગેરે ચાખીનાં દરદો આ અમૃતથી સારા થાય છે.

કિંમત માત્ર ૭ આના.

અમૃતાંજન ડીપો,

૧૦૮, કિંચર રોડ, કાઠ-મુંબઈ

(છપાઈ બાહરે પડી છે.)

આપણી બચતાવર પતેલીબાઈ.

એ નામની પારણી જરથોસ્ત્રીઓના પતેલી નરસિંહ સંઘ તીજ સંબંધ ધરાવતી પારણી સંસારી એક ઓરીજનત્ર ચાલી, જે યગીશ કેબર તથા ચાલી નવેશ મીં ખરોડનું બગનડું કરાખરોજની કલમથી લખી છે અને જેમાં એમની "ખરોડની ખુરશી" "ધર્મોક્તિઓની ક્રમી ક્રમેદ" "જામનું યુક્તિ યુગ" "સચ્ચિનો વારસો" ત્રીજે આગમી ભોક્ષીન વારનાઓની જે પારણી સંભારને એક મારે તથા શુદ્ધ વિગત. ધર્મોક્તિ આગમીની એકજણી સાથે, શેઠરી તથા મામડાંસારી પારણી જીંદગી મીઠાન, જામને પહોં તથા કાપી લીજેરના કુદરતી કેબરોની ગુંથણી સડીન અને પ્રસંગોપાત કીનાની પ્રસારી સાથે બધું પેચદાર તથા બેદ બંરેલી રીને આપેલો છે.

કી મનુ—માર આના, પોરોડા આપો નાનો; દેહવરો ખાતે વેળુચેએબખાં મોક્ષવામાં આવશે. મુખ્ય મધે કાદ, કાદિરોડ, માંગલગંભાન ઓરીમમાંથી, તથા નવસારી મધે નરીમાનતા. (એમાં એના કતાને ત્યાંથી મળે.)

એક કતાની રજેલી "ધર્મોક્તિઓની ક્રમી ક્રમેદ" એ નામની વાતાં ૬. ૧ તી કીમન (છપાસ આથ ને આના.) મુખ્ય બરતવાની વર્તમાન પ્રેસમાંથી તથા નવસારી મધે એના કતાને ત્યાંથી મળે.

નેપોલિયન બોનાપાર્ટ

(સખનાર—ગોડગદાર મધુગદાર શાહ. બી. એ. એલ એલ બી.)

નેપોલિયન બોનાપાર્ટે નેપોલે તેજ રિપગતીજ નિબરપાતી દરિદાસ અમેરિકન મંચાર એવરોડો નખાવ છે. તેના તમેજા પૂરતાને માપારે આ મંચ તેવાર કરવામાં ખર બેર છે. એવરોડો તેજ એ મનોદારણી તરફકર નિ ગ્રાહ તે વાંચી બધાવ એવો છે. બી. સમજ પૂરતું જેમાઈ રજા માર વાંચનારને કાંઈ પડું અપૂર્વ જાનંદ અને નવીન જ્ઞાન પડે છે.

આ મુદત: એકંદર નર્મિયના ૧૫ એવર્થ અને તેમાં એવર્થ દાખ છે તેજ દાખવાતે આસારે ૧૦૦૦ ૧૦૬ કલાને મંબર એ. (૧૫૦ માંકડતાં નામ નોંધાઈ નાખ્યાં અધવા. બાદ પડેલો બાગ હાપરામાં આવશે જે ૧૬૦ નામ નોંધાયાં છે.)

પૂરતું ૧૫૨ થવા પડી તેજ ૬. ૪-૦-૦ એવર્થ આવશે.

આમળી ૧૦૬૬ થનારએ પામેથી ૬. ૪-૦-૦ એવર્થ આવશે.

જેજ નેપોલિયન બોનાપાર્ટની એક મુદત ૭થી પૂરાંતો એક નર્મિય, જેટલા માણુમે તથા રથેલોના નામ પૂરતમાં આજ્ઞાં કરે તેજ અગ્રામજિહા રોઝ પ્રવાને પ્રેક્ષકમાં આવશે.

૫૪ બ્યવહાર નાચેને મજનામે કરશે.

લીખા. પોતા, વડોદરા. }
જા. ૧ માર્ચ ૧૮૧૧. }

ગોડગદાર-મધુગદાર શાહ.

તમેને શું જોઈએ છે?

હું એ દેએ જતલુ નવુ તેમજ સેકન્ડ, હેન્ડ સાચાં કામ યુગેપ, અમેરીકાથી ખાસ મગાવ્યે હાએ વહાગેલનાં પ્રિન્ટીંગ, તથા લીધો મશીનો, જાંબ કામ, માટેનાં, અને કાંઠો ઝીંકાના અપ-ટુ-ડેટ ટ્રેસો અને મશીનો, કટીંગ, સ્ટીચીંગ તથા પ ફરિટીમ મશીનો તેમજ સ્ટીગીઓ મશીનો હું એ ખાસ મગાવ્યે હાએ

તાલકાળિક જરૂરયાતને પ્રેસી, વજવા આ મશીનેગીઓના માગે જરૂર હું એ જોઈમા રાખ્યે હાએ.

એકજ વાર અજમાવશે.

પેરોલ મેકસીમ કું.

સીતાગમ બીલ્ડીંગ,

મુંબાઈ.

વીસમા સહીનો અજખ અમલકાર

જિલ્લાના વાસ્તુનાની નામ જાણ કરે

“વીજળીક વીટી.”

જે તમારે મુલકોમાં બાપો, દાદાસા ખજાનો, ભુત, મેત, જેવોઈ કમ્પાર, પ્યા પાર, રોજગર, નેકો, તુકોશોને, સુખ-કુખ, નોકરી ચાકરી, જોવાયલી કે ચોરોયલી ચીજ, કંઈ જી મને થાકે છે, તેના લગન મારી સાથે થશે કે નહી, જિલ્લામાં પેસાદાર કચેરે થવાશે, દરખાસ્તો દાલત મેજરો કે પરદરખાસ્તો, વિગેરે મનના હરેક પ્રમતુ એ માખાને, ભુત, ભવિષ્ય અને વર્તમાનથી કરણ હોય, હુકામા જેને નેસમેરીઅમ યોગ રામ અને હોનાટીઅમ કહેવામા આવે છે, તે વિધાના અદ્વાન અનુભવી અને પ્રખ્યાત મહાત્માની ખનાવેલો

વીજળીક વીટી.

આ વીટી ગમે તે નાત જાતના ગમે તેટલી મોટી યા નાની ઉમરના દરેક સ્ત્રી પુરુષ મોઝે પાથ મીનીટ જરા પાણુ મહેનત વગર પોતાની હરેક બાખત પ્રત્ય સનેઈ શકે છે ને તેથી કુનિયાના દરેક ભાગમા અમારી વડોઓનો જખરો ઉઠાવ અને વખાણુ પાથ છે—વીટીમા—જેવાની રીત સાથે મોકલવામા આવશે દરેક વીટીની કીમત રૂ. ૦-૨-૦-૦ પેકીંગ ને પોસ્ટેજ રૂ. ૦-૬-૦ જુલુ.

હીકુસ્તાન ખહાર વી. પી. જતા નથી માટે દેશાવરણ ગ્રાહકોએ રૂ. ૪-૦-૦ નો પોસ્ટલ ઓરડર મોકલવો.

હીકુસ્તાનમાં દરેક ગ્રાહકને વીટીવીં પીં થી મોકલવામા આવશે. દરેક ગ્રાહકોએ પોતાનું નામ ગામ અને પોસ્ટે સ્વચ્છ એકરે લખી મોકલવું. નોટપેક પત્ર લેવામાં આવશે નહિ એકપાઈ—અમારી વીજળીક વીટીમાં અમારા લખવા મુજબ ના જણાવ તો તે વીટી વીં પીં થી પાછી મોકલી તેની કીમત એરૂપીઆ પાછા મગાવી સેવા કરશે. સાહેબ આથી વધુ સંતોષ તમને શું નેહન? લખો—

એં પીં મહેતાની કું

વડોદરા—ગુજરાત.

નૈદક શાસ્ત્રના નિયમાનુસાર બનાવેલી

દેશી દવાનો મોટો વિજય

ગરીબ શ્રીમંત અને રાજ્ય રજવાડામાં પ્રખ્યાત
ધણેશ, ડો. ડી. એચ. ભટ્ટની.

આખરે તાબાત દેનારી.

રાજ્યવંશી નવરત્ન યાકુતી.

અજ્ઞાનતાને લીધે કરેલા કુકર્મોથી થતાં હુ:ખ
કુર કરી તથા માથાનાં દુખાવાને દુર કરી બોહીનો
શુદ્ધિ, વીર્યની વૃદ્ધી કરી શરીરને નવેશરથી રચે છે
અને ગયલું પ્રસ્તવ માન એક દબો વાપરવાથી

માન્ય થાય છે કી. ગો. ૪૦ ની ડબીના કો. ૧૦. પંચેછ ગંધ નથી.

દીલી નસોને મજબુત કરવારું.—રાજ્યવંશી સંકલ્પ તેલ.

ઉપલી યાકુતી બ્યારે અંદરથી જોર, આપે છે ત્યારે આ તે બહારથી
મજબુતી આપે છે. તેલ તથા યાકુતી સાથે વાપરવા બલામંજુ છે. કી, સીસ ૧
ની ખાટલી એકના ના રા. ૫ નમુના ર. ૧.

ત્રોપાઈટર ને. ને. મહીયાર મળવાતું ઠંકાણું. ડો. ડી. એચ. ભટ્ટનું દવાખાણું,
૩૮ બંઆલી મોઢોલો—મુંબઈ.

ધી એલેકઝાન્ડ્રા ફોટો એનસારજંગ ફાં.

ભરવાલાના લેરમાં ૪ થે આવે ૭ મી મણી ખેતવાડી મુંબઈ.

દબો તમારો ફોટો આમેદુલ ખાસ લંડનના મુશ્કેલીઆન કુશરમંદ આરટીસ્ટોની પોછીથી
એનસારજમેન્ટ કરી મંગાવીએ છોએ, ત્રોપાઈટ એનસારજમેન્ટસનાં બાવો નીચે મુંબઈ:

આરટીસ્ટી ૨૦. ઇન્ચ લાંબી અને ૧૬ ઇન્ચ પહોળી ર. ૩ અને તર. ૪.

દાઘથી ટીનીશ કરેલી ૨૦ ઇન્ચ લાંબી અને ૧૬ ઇન્ચ પહોળીના ર. ૬ અને ર. ૧૮.

વહર કલરમાં કરેલી ૨૦ ઇન્ચ લાંબી અને ૧૬ ઇન્ચ પહોળીના ર. ૧૨ અને ર. ૧૪.

મનપસંદ સોકેટ ફોટો આર્મ, અને ફોટોના સુંદર પોષ કાર્ડ તથા બીજા ઉંચ્યા પ્રકારના કોમેન્ટો
ખુશસો એક પોષ કાર્ડ લખવાથી દમાઈ માલુમ ફોટોના સેમપસસો લાવીને ખતાવશે.

ર. ૪ અને ર. ૮ ને એક ફોટો એનસારજમેન્ટ કસવારને રોંગ-સોંગ ચોપાનું આખુ વરખ
મુશત મલશે ત્યા મુર્તીની આંખનો લીંગ નામની વસીક વાનાની ચોપડી પંચ બેટ આપીશું.

રોંગ-સોંગ તથા મુર્તીની આંખનો લીરાની બેટ જોને નહીં પસંદ દોષ તેને સીનમગાર
નામની પારસી સંસારી વાનાની ચોપડી બેટ આપીશું જેની કીમત ર. ૨ છે. અગત્ય જગતને
દસો નામની ચોપડી બેટ આપશું જેની કીમત ર. ૨ છે.

બાલ વિનાશક, મુગધી

મારા બહાલાઓ, હવે તમારે હનમતે કરવાની અવધન હનમત બાળતની કમકુટમાં હવાની જરૂર નથી. આ હવા હનમતો કટો યતુ છે એક વંધન બાળને પાલો, બમ એક મીનીટમાં બાલ જતા રહેશે. આવો સુખથી અર્ધ કોળી આમ સુખી કહાંગો નથી. હનમતના હથીઆર ફેટી હો. અને આ સરલ એકેનો ઉપયોગ કરો, 'એનાથી' આમડી બળતરે કે કોળી પડતી નથી. અને ફરીથી જલદી બાલ ઉમતા નથી. માથું પલારી. હનમતને હનમત કરતાં જોશી વાર લાગે છે તેનાથી ઘણીને થોડી વારમાં આ અર્ધથી બાલ જતી રહે છે કીમતી શીથી એકના આના ચાલે. અર્ધનધ મંગાવનારને પોરટેકે માફ. વેપારીઓને સારું કમીશન આપવામાં આવશે.

પ્રતાવાહન યત્ર.

સ્પીરીંગ મુએલી જમ ના પ્રયોગોને આધારે બનાવેલું એમ વી. પટેલ. કૃત આ મંત્ર બુન ભવિષ્ય અને વર્તમાન હકીકત કેડી આપે છે, અમુક કામ થશે કે કેમ / સ્ત્રી, પુરુ, ધન, અને નોકરી વીગેરે હરકેષ પ્રજના જવાબ યત્રથી મળી આવે છે. કહરુ પ્રજનો જવાબ આ યત્ર લખીને આપે છે. નાના મોટાં સ્ત્રી, પુરુષા અને બાલકો-તુકધો તેમજ વિદ્યાર્થીઓ તેનો છુટથી ઉપયોગ કરી શકે છે. વાપરવાની રીત ઘણી સઘી છે. યત્રની કીમત પોસ્ટ અને રેકર્ડ સાથે રૂ. ૩-૩-૧-૦ હિંદુસ્તાન જહારના માહકોએ બે શીર્ષકો વચારે મોકલવી.

ત્રીકાળ કર્મી આપનો.

જે તમારે બુન, ભવિષ્ય, વર્તમાન બધુનું હોય તેા આ જરૂર બરૂર ત્રીશી પુરુષા બોરૂર, મોકલો. આ આપના જેવું ત્રીકાળ રાત પ્રાત કરવાનું સાધન દુનીઆમાં એક પણ નથી. તેને મારે હજારો સરડીશીકટો મળી ગયાં છે. અમુક બાળકો, સ્ત્રીઓ, અને પુરુષો પોતાના વિચારો અને તેનું પરિણામ જોઈ શકે. માત્ર પરગામ દુર દેશાંતર અને છેડેના મિત્રો અને સગાંબહાણી બપર તમે સહેલાઈથી મેળવી શકો. અમુક કામ થશે કે કેમ, ફલાણી બાળત તું પરિણામ શું આવશે. વેપારમાં નફો ટોટો, અમુક વસ્તુના બાજીરો વચર, પરીક્ષાનું પરીકામ નોકરી વીગેરે જે જે તમારા મનના પ્રતારા કરસ સાથે, તે સજળા યથા શક્યો. કીમત-સાદા કાપના આપનાની રૂ. ૨-૨-૦ બીસ્લોર કાપના મજબુત આપનાની. પોરટેકે પેકીય સાથે.

આસ મોટાં બીસ્લોરના મજબુત આપનાની હિંદુસ્તાનની જહારના માહકોએ રૂ. ૦ વધુ મોકલવું. આશાભાઈ વાગેશભાઈ પટેલ.

કે. કેરમસં તાલુકે આ જહારબેસીક.

જીવનશક્તિના નિર્માણ

દવાના ધિયારા પી પીને કાં હેરાન થાઓ છો ! !

કબ-દરદાથી નિરાળી ખરી તનદુરસ્તી યા શક્તિ જોઈતાં હોય-તો પાંચો-અમેરીકાનાં ફીઝીકલ કલ્ચર ખાતાનાં પ્રખ્યાત અરનાર એકેડેમની.

જીવનશક્તિનું અંધારણ.

(Building of Vital Power)

ધરીસ્તી સંપૂર્ણ સુખાકારી માટે સાદી બાધામાં સાધારણ લોકોને સરળ-વેહેવાર પણ સંગીન તાન આપનાર પુસ્તક—ચીત્રો સહીત. કિંમત રૂ. ૧-૮-૦ પોસ્ટેજ છુડે.

દવા વગરનો દાકતર, - (ભાગ ૧ લે.)

કિંમત ૧૦ આના.

ચોડીન નાસે દવે બાકી રહી છે.

કુદરત ઇલાજોનાં હારમાળાનાં પુસ્તકો:

- નાં ૧ કબજીયાત (Constipation) આ ચાલુ કરવે દુર કરવાના કુદરતી ઉપાયો ૦-૩-૦
- નાં ૨ દુધનો ખોરાક (Milk Diet) તે કેમ લેવો અને તેનાથી મળતા અમુલ્ય ફાયદા. ૦-૪-૦
- નાં ૩ ખહી-કાચરોગ (Consumption) નો દુર કરવાના કુદરતી ઉપાયો ૦-૬-૦
- નાં ૪ આંતરડાને પાણીથી ધોવાની રીતો ચીત્રો, સાથે ૦-૮-૦

ઉપવાસ (Fasting Cure) કેરું કરવે એકલો કરવો કે રતી ઉપવાસ ને કરવાની સમજણ અને તેથી મળતા બેઠક ફાયદા સંપૂર્ણ પુસ્તકપુષ્પળ ચિત્રો સાથે ચોડાક વખતમાં બહાર પડશે. ફીઝીકલ કલ્ચરની—સાદી કસરતોના નકશા.

વંચર ઓળખે—માત્ર શરીરની જ ઉબેસ સહકારથી ધરમાં કરવાનો થઈ શકે એવી ફીલચાલોના નકશા સમજણ સાથે, અંગ્રેજી તથા ગુજરાતી બંને સાથે. કિંમત. ૦-૧૨-૦ તથા બીજા છુટા નકશાઓ, વિગતમાટે લખો:—

'POSTUM' પોસ્ટમ ધર્મમાંથી બનાવેલી કાશી, ચાહ, કબજીયાતને તોડનાર સ્વાદીષ્ટ પીણું.

- નાં ૧ રતલી; ૫૦) કપ ચાહ ચાપ એટલે. કિંમત રૂ. ૧-૨-૦
- નાં ૨ રતલી; ૧૦૦) કપ ચાહ ચાપ કિંમત રૂ. ૨-૨-૦

McInton રેશનલ સાય જીદ જીદ બાવો માટે લખો.

એકલા એજન્ટ એ. પી. માંદન.

અમેરીકાના ફીઝીકલ કલ્ચરિસ્ટ.

દેશ્યદોમ—સાંદાકરજ

(બાહરમાં માટે એજન્ટો નોંધાયે છે.)

ઉપર લઈ બેઠા તેમને ખુરસી આપી
મેસાડયા. યોગીશ્વર તો તેમને આંસે પાસે. ઉપર
નીચે, ચોરો તરફ નજર કરવામાં આવે તે બહા-
નની સરવે કરવામાં કાઠો અને પછી બોલ્યા
“હું ત્યાં કામની વાતચીત કરવા આવ્યો છું.
આજે કાંઈ મોજેદ બાદશાહની હાજરી થાં
દેખાય છે ?”

“હા સાહેબ, ફરમાવો ! શું કામ છે ?
અને આજે હોલએ મરનારની બાજુ કરી છે
તેથી જમરોદ ફાર આશીનગાતુ લય છે !”

“અર્થ ! સારું સારું ! અને એ ભાંગાં
ત્યાં બંડાયાને હાથની હાથમાં લાવવા
મુશ્કેલી સારું તમેને ખરચ થયો હશે !”

ફરેદુનને શરમ પેલા ધર્મ કેમ કહે કે
તેણે પોતેજ રગ મેદનત કરીને ખરચ બચા-
વ્યો હતો !

“આજે સાહેબ, તમારું કામ શું છે તે
ફરમાવો ! મેં જ કાંઈ કીધું હશે, તે મારી
મરજી ખુરસી વગર તો નહીં કીધું હોય ? અને
તેથી બહારે અમલનું તો એકે એક ભતની
ફરજને મારે કીધું છે !”

“એકાં ? તમે ફરજ અમલને કીધું ?
તમારું, જમાઈ તરીકેનું નામ પોતાનાં લીસમાં
જણાવવાનાજ અખાસ કરેલા, તેજા સસરા
તરફની તમેને પશ્ચીક ફરજ બળવવાની બાકી
હશે ! અને તમારી બચીઆણીનાં નામપર તો
આખી એક રૂપ્યાની રકમ કઢાડી ગયા છે,
તેમાંથી આ કિયા કામી કું ?” મેરવાનજ
વજાલે ટકાર કરી કહ્યું.

“એક મરનાર બચીને આવી રીતે
બોલવાની તમે કેમ કીમત કરો ? તેજા જમે
તેજા હતા, પણ તેજા ચારા મુરખીજ હતા !
અને તેમને માટે એકબી ગદસુદન હું તમેજ
કરી શકનાર નથી.” માજેકે ઉચરે લીધો.

મીં મેરવાનજ તો એક તરફ ફરેદુનનું,
અને બીજી તરફ માજેકનું કાંઈ જ નોંધી રહ્યા.

“એ ફરેદુર ત્યાંથી હયાં કેમ જાય ?”

“હું લાગ્યો !” ફરેદુન બોલી ઉઠ્યો.

“અર્થ”-માજેક તરફ ફરીને-“મર-
નારે એમાં કાંઈ ફરેદુર કરવાનું નહીં મુશ્કેલ
હય ?”

“નહીં”

એકે બચી બચીઆણી અબખીવી
એકેકનું મોંદ જોવા પડ્યાં.

“ત્યારે તમે તમારી ફરજ જેનું સમ-
જો, તો મેહરબાની કરીને આ રજૂ પાઠા
કાઢો, હું તમેને જણાવશ કે મરનારે શું
ફરેદુર કરવા ચાલેા હતો.”

એક બેઠાની બેઠા વગર, તે પોતાનાં
બાજુની ઠાપવી આગળ મણે અને (“રજૂ
શીખર) પેચીકે લઇને કામે મંડો. બે ત્રણ
મીનીટમાં તો હીવાલમાં લાકા મારેલા હતા
ત્યાંથી રજૂ કાઢી અત્રણ કીધા.

“અરે હા, તમારાં બહેન, મીરીસ
ખાન બહાદુર રતમજને એ જગ્યા નેહી નથી
તેથી તમારી ખુશી પડે ત્યાં મુખી મક્ત, આ
કાં વગર તમે હાં રહી શકશો !”

“એ, ત્યારે નો કેવું મજબૂત !” મા-
જેકે બોલી હતી.

“અને એકે બીજી વાંત તમેને કહું, જ
તે પેરોણએ બોલવાનું માત્ર રાખ્યું. નીચેનાં
એક નાંકેના ઓરંડામાં પંદર રૂપે તારીનું પીકું
ખેલવા મણેજ. કારણ એ રસ્તે થઇને નવીં
સડક બનશે ત્યારે સારી ધરાકીની આવા રા
ખીને ને હાં આવવા મણે છે.”

“તમરા નામચીન લાકુતને કહેવડાવ
જે કે તમરાં પોતાને માટે કાંઈ બીજી સામક
ખાસા હુંડો લેવ !” ફરેદુન કમકમીને સખ્તાર્થ
ચી બોલ્યો-“ જે જ રીત પર, જે મકાન પર,
અજો રવાનની નજર હોય, ત્યાં કસાસખાનું-
પણીઆનું-રાખીને મરનારનાં રજવને કમક
મામ ઉપબચવા કરનાં તો એ ખાલી રહેલુંજ
મયું ! મને પંદર રૂપ્યા ખી નથી નેહીતા !”

“ચારો ત્યારે હરે આ એકે રોહું લાકક
કામ જાખી રજું છે તે મિયામ ખીલું કાંઈ
કમ રજું નથી.” (વતાવીને) “જોની મર

નારની ખાપશ એ હતી કે આ તખતો કાઢી ને ખીજો લગાડવો । દેખાયછ તો વિચિત્ર । નહીં ? એ ખી જાણે એક જાતનું ઘેલાપણું ।”

“ગમે તે હોય । ઘેલાપણું કે સ્થાણપણું પણ તે કરવું જોઈએ ।” ફરેદુન બોલ્યો.

“અસ ત્યારે એટલુંજ, વધું કંઈ નથી. અને તમે કહોછ કે એ કરવુંજ છે, તો પછી એ પુરું થાય ત્યાં સુધી હું નહીં ધાર તો કે મારે થોભવુંજ જોઈએ ! હું રજા લઉ છું ! સાહેબજી.” એમ બોલી મહેરવાનજી વકી લે પોતાની છત્રી બગલમાં મારીને ચાલતા થયા.

ફરેદુન, જાણે એ વધારાની મહેનતથી કંટાળેા ન લાવતાં—પુરા એહેર—જાણે મરનાર ની ખાહેશ બર લાવવામાં જોજ માનતો હોય તેમ, મનમાં મલકાતો, અને મોટેથી સીસો ડીમાં ફાઈ રામ લલકારતો જણાતો હતો.

“તમારા પપાનાં ખી કંઈ વિચિત્ર ખ્યાલ હોવા જોઈએ ।” તેણે તરત દીકા કીધા. માણેક જે રાંધણીમાં કામે વળગેલી હતી, તે એ સમજ પાછી આવી. “શું કામ એટલી ખપી હેજગારી કરોછ ? વાહલા મારી તો ખાત્રી છે કે પપાએ ખાત્રી, મજાજીતી તરફ ખ્યાલ રાખીને ફરમાવું હશે.”

ફરેદુન કંઈ વધુ બોલ્યો નહીં. તે તો કામપર મંડ્યો. તેણે તે પાટીયું વહેરી કહાડયું. અને નવાને છેદ પાકી તૈયાર કર્યું. પણ તેની સીસો ડીમાં અવાજ તેમજ ઠોકઠાક એકાએક બંધ પડી ગયું, અને તરત ગંભીર સુપડીટીએ તેની જગ્યા લીધી ! અને પછી ‘અરે !’ નો અગ્ગ યજીતો અવાજ થયો.

માણેક તે સાંભળી દોડતી આવી પુત્રી. “કમ ? શું છે વહાલા ?”

“આવીને આ જો !” ફરેદુને કહ્યું.

તેણી તેની પાસે દોડી આવી કે ફરેદુને તેના એક હાથમાં આરમાની રંગવું મોટું પરખીકું અને બીજા હાથમાં એક કાગળનું બંડલ મુક્યું । ‘કામ કરતાં અને ઠોક ઠોક કરતાં એ પરખીકું નીચે સરી પડ્યું અને

સીધ તુટી જઈને આ બંડલ મારી નજરે પડ્યું ! અરે ! જો ! જો ! !”

ફરેદુન કરન્સી નોરો એક પછી એક ઉઠાવતો બોલ્યો. ‘સો સોના અકક દુકકા છે અને વળી બરાબર સોજ દુકકા ! દશ હજાર રૂપિયા ! દશ હજાર રૂપિયા કાણે કહયાછ !”

‘ઓ ફરેદુન !’ માણેક કંઈ વધુ બોલી શકી નહીં.

ફરેદુનનું મોંઠ પણ મંદેદ રૂની પુત્રી જેવું થઈ ગયું હતું.

‘પણ એ પૈસા આપણા નથી’ તેણે મનં છુત મનથી જણાવ્યું.

‘આહ ! જો આપણા હોતે તો કેયું સાર ?’

આ વખતે બારણા પર કોઠના ઠોકા સંલ યાયા ફરેદુને તે બંડલ પોતાના કોટના ખીસામાં મેલી દીધું. અને બારણા તરફ ધસ્યો. અ જઈને જુવે છે તો મેરવાનજી વકીલ પાછા ફરેલા, જણાયા ।

‘એક એ વાત તમેને કહેતાં હું જુકી ગયો, તેથી મને પાછું આવવું પડ્યું.’ તેણે ખુલાસો કીધો. ‘મને અંદર આવવાની રજા છે’

‘હા બેલાસક ! મોકડી ખુશીથી । અને એક લેખે તમે આબ્યા તેથી ખુશી થયા જોગ છે । ઘણું સાર થયું’ તેઓ પાછા ઉપકા જોરડાગાં ગયા અને ત્યાં તેણે બેક લીધી ‘એ ફરેકારમાં કહે ‘ચોર વખોરો’ હશે તેમાંથી આ પાકીટ સરી પડ્યું. અને તેમાંથી આ નોટનું બંડલ સરી પડ્યું છે. અને એ તમારે હસ્તકલખને મને જવાબદારીમાંથી ક્યાપડો ? એમ બોલી ફરેદુને તે બંડલ મેરવાનજી વકી લને હવાલે કીધું.

કંઈ કલેજે, મેરવાનજી વકીલ પોતાની અમકતી આંખો વડે અકક પછી એક નોરો ગણી જોઈ અને પછી ધીમેથી બોલ્યા ‘બરાબર છે. દશ હજાર બરાબર નીકળ્યા ।’

‘ત્યારે તમે જણોછ કે એટલી રકમની નોટો હયાં સંતાડેલી હતી તે !’ માણેક અગ્ગયજીથી પુછ્યું.

‘હા, બરાબર, હું જાણું છું । પણ આલો હવે કામ કરો. એક ચીજ જે તમેને જણાવનાં

હું જુઝી ગયો, તે એ કે મરનાર દીનશાહજી
રૂસ્તમજી બ્રહ્મસારાનાં સાથી છેલ્લાં વસીયત
નામાં ઉપરથી એવું માલમ પડે છે કે તેવલુની
સંઘળી દોઝત, તેમનાં સગાં વહાલામાંથી જેણે
પછી તે મરદ હોય કે જોરત તેને, મરનારના
વસીયત એટલે મારી પોતાની ખાત્રી લાખક,
સામેત કીધું હોય કે તે મરનારની યાદ અને
ખાહેરાને માન આપે તેને મરે. અને જે એ
જણા એ પ્રમાણની સામેતી આપે તો તે એક
જણુ વચ્ચે સરખે હીસો વહેંચી આપી. પણ
એક વધુ ઘરને કે જેને પોતાનાં પ્રમાણીકપ
જાનીયો સામેતી હોય ? જે પ્રમાણીકપજાની
સામેતી આપવામાં નિષ્ફળ પિનડે તો તેને
વારસા હિસ્સામાંથી બાનમ કર્યો. અને હું
જાણું છું, અને મારી ખાત્રી થયેલી લાગે છે કે
તમે એક ધણી ધણીઆણીએ પોતાનો દાવો
પૂરેપૂરો સામેત કર્યો છે તેથી તમે એકજણને
અરથી અરથ હીસો મરદો ?

‘હું-હું’ નહીં સમજી શકી ! મને
સમજ નથી પડતી ? માનેક લખતી છું ને એકી
‘નહીં ? સમજ પડતી ?’ મેરવાનજી વરાત
જોડ્યા અને પોતાને ગતથી વરપટયા ‘કેવા
જોડી અને લડી છોડી.’ ‘જુલો હું તમેને
સમજાડે છે તમારા ધણી અને નમોએજ મારા
મરદુમ મીત્ર તે તમારા પીતા તરફ સાચો
પુત્રસાપ અને વહાલ ખરેખર વહાલ દેખાડ્યું
છે અને વળી આ તોરો જે તમારું પ્રમાણીક
પણું અજમાવવા માટેજ હતાં હુવાની
હતી, તે તમેએ સુપસુપ હજમ નહીં કરનાં
મરીખ છતાં લાકડને વશ ન થતાં જે કે એ
ખી તમારી પોતાનીજ મતા છે, પણ દમનસીએ
તમેને પોતાને વારમામાં નહીં મજેલી તેથી
પરાધ મતા સમજીને મને પાડી દુવાડે કીધી
તેથી તમારું પ્રમાણીકપણું સામેત કરી આપ્યું.
અને હમેશ યાદ રાખજો કે તેકોનો જલ્લો
જોડા આપ્યા પિતા રહેતો નથી. અને હું
જાણીને ધણીજણુ થયો કે તમેએ પ્રમાણી
કપણું વા-રી દસ હજાર રૂપીયાની રકમને

ઠોકરે મારી. તો તેનાં જલ્લામાં, તમે એથી
ધણીજ વધારે—દસ હજાર નહી, પણ એથી
વીસ હજાર ધણી વધારે—એ લાખ રૂપાથી
રકમના મણીક હવે થયો ! અને લેઓ એ
ખી તમેજ રાખો. એ તમારી પોતાનીજ મી
લકત છે. એવું તમારે ગમે તે કરો. સામે,
હું હવે જાઉં છું. મારી દેન ચુકી જશો !
સાહેબજી.”

“ઓ, ફરેદુન !” માણેક ધણી જાતીએ,
જ્યારે તેઓ એકલાં પડ્યાં પારે જોડી—“એ
દસ જાધા રૂપિયાનું આપણે શું કરશું ?”

“જોદાએ નમોને જણાવ કીધી, તો તે
વડે લલાં કમો કરો ! દુખીના દર્દ ટાળો—
મોદનાજ મંદની ફરત ટાળો—જુખ્યા તર
સ્વાની દાદ લો ! અને તેમની દુવા આશિર
લેઓ ! એ મેલત આપણી પોતાનીજ સમ
જીને, આપ સ્વાર્થી બનીને, આપણીજ મોજ
જોખ-આપણાંજ મુખ—સગવડમાં સુમાવડી
નહીં જોઈએ ! એ તો પારકી-જોદાની મતા,
આપણા દવાડામાં મોંપી છે ! આપણા જો
જોદાએ આપણને ‘કેસર’ (શરાફ) બનાવી
આપણને જાગે નોકરીએ રાખ્યાં છે ! આપણ
ને એ દેલત સમાજે વાપરી, આપણા જો
જોદાની સાચાં મેળવવાની છે !”

તેને આ વાન પરથી આ વિચાર સુ
જ્યો. તેનાં એહેરા પર ખુશાલી ચમકા રહી,
અને જોડ્યો—“અરે હા ! દીક યાદ આતી
શરઆન તો સારી થયો. આપણા પેલા જુદા
દાવરને મરદ કરી સંકેટમાંથી છોડ્યશું તો તે
ખીયારો હજારો હજાર દુવા દેજો ! કહે છે કે
કરને જે હયાનું હયાંજ છે, તે જોયું ? આપ
જો તો મરનારની—નારા પીકરની—ખાહેરાને
ખાતર કીધું ! અને તે નેતીનો નનિતો જોયો ?

“ એવારે દિવસો ક્યારે આવશે ? ”

(ગૌરળી.)

“ આધવછ સદેશો કહેલો સ્વામને. ” (એ રાગ.)

એવારે દિવસો તે ક્યારે આવશે ?

ભૂલી જઈશ સંસાર તણું હું ખાન નો,

બેઠ ટળી જતતાં રિયર થઇશ હું બ્રહ્મામાં,

પરબલની શક્તિનું કરીશ હું ખાન નો. એવારે. ૨

અંજળા યાશે વિવિધ વિકારો અંગથી,

સામુળગો મનથી ટળશે સંસાર નો;

માન પ્રમાણે કેળીશ સઘળી માનુની,

વિનાશ કારી જાણીશ વિવિધ વિકાર નો. એવારે. ૩

પોતાના સરખા જાણીશ સર્વ પ્રાણિને,

મનમાંથી કાઢી નાંખીશ હું મોહ નો,

અંતરમાં આનંદની જોગો આશો,

દિવ દરિયામાંથી ટળી જશે મોહ નો. એવારે. ૪

ચિનમાંથી સંસારની ટળીશ સાહના,

મોહ મમતા કાઢી નાંખીશ મૂળ નો,

માત્રમ સોજ, વિકારો વિના સમ લાગશે,

સશયને માનિતું ટળશે શુભ નો. એવારે. ૫

પ્રિતમ સંગાથે અંધારો પ્રીતી,

દૃષ્ટિથી વિકાર થશે પછી દૂર નો;

પડે તણુછીશ તહિ હું પ્રવૃત્તિના પૂરમાં,

નરદેથી નિરખીશ નિવૃત્તિ નૂર નો. એવારે. ૬

સાક્ષિરૂપ થઇ બેસીશ હું અર્ચક,

દેવરમાઠ હું સદા રહીશ ઉદાસ નો,

પ્રિતમની જોડે બાંધીને પ્રીતી,

રમિયા માથે રંગથી રમીશ હું રાસ નો એવારે. ૭

જોગનની કાઢી નાંખીશ હું બાસના,

સમૂળગા કાઢીશ જીવ્હાના સ્વાદ નો;

જીત્ ગોખીશ રાત દિવસ વૈરાગ્યમાં,

નીનિને ભક્તિનો કાઢીશ નાદ નો. એવારે. ૮

આરાગ અઢમ રહીશ પછી એકાંતમાં,

સગાં-કુટુંબનો જોડો કરીને સ્નેહ નો,

જોધ કરીશ હું રોઢે નિજ રક્ષણની,

ને પ્રભુની માથે બાંધીશ હું નેહ નો. એવારે. ૯

અબોધવાદી થઇને હું જીવનમાં,

રહીશ સવાની હું તો દાનને રાત નો,

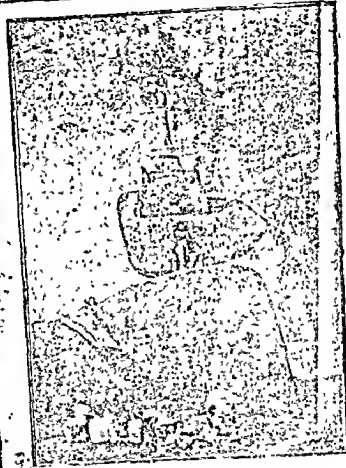
સાંપડશે શાંતિની સંપત્તિ રહેજમાં,

ને પછી મુજને મળશે અસંખ્ય નિર્ગન નો એવારે. ૧૦

લીંબારી. } સુખાનીશકેશુ નરસિંહરાય કવિ.

गुलशन.

GULSHAN

Editor

मार्च १९१३

Bhagdia,

November 1913

PKRANI

ગુલામ હુસેન ઈસમાલજી

એન્ડ પ્રધર્સ.

કરાંચવાલા.

સ્થાપના
૪ મે ૧૮૭૪ માં
થઈ છે.

By appointment
to The Governor
of Bombay

હુમેને આલ્ફ બોમ્બેના યાદગાર શહેનશાહી એકઝીબીશનમાંથી સોનાના ચાંદ મળ્યા છે. તે સિવાય હિંદુસ્થનનાં દરે ભગન મહાન એકઝીબીશનમાંથી ૧૩ સોનાનાં ચાંદા મળ્યા છે. જેથી હુમાર લોકે જાતન સ્વીકૃતિ બોક્સ બોટા સરકારી અધીકારી ખાતાં બો, હાઈકોર્ટ, સોલીસીટરના ઓફીસ, બેન્કો, તેમજ દેશી અધીકારીની ઓફીસો અને પહેડીઓમાં ઘણાજ વિશ્વાસ અને ઉત્કૃષ્ટ વપરાય છે. એજ અમારા બોક્સની ઉત્તમ બનાવટની ખરી જામીનગીરી છે.

વધુ વિગત માટે હુમાર કેટલોગ મંગાવી ખાતરી કરો.

૧૮૮૪

ગુલામ હુસેન ઈસમાલજી એન્ડ પ્રધર્સ.

ફેક્ટરી, ૪૨૫ કરાંચી. રૂમ નં. ૬૭-૬ હોર્નબી રોડ—મુંબઈ.

દુઃખીઓનો ખાસ

દોસ્ત.

ભલા, આ કાંઈ લેભાગુ ઉપાયો સમજશો નહિ મોટા અતુલ્ય અને ઉત્તમ વૈદકજ્ઞાનના આ રામબાણુ ઉપાયો છે. એકવાર જરૂર અજમાવશો.

સરદ. કોઠનેર ગતપીત.

આ હીનપસ્તી ભરેલી બીમારીમાં જે દુઃખનશીલ મરદ આ ઓરત સપડાયાં હોયે અને જેઓએ બીમારી લાખલાજ સમજી પોતાની છંદગી ધુણમાં મહેલી સમજી હોયે તેઓને હવે નવી ખુશી અને નવી છંદગીની આશા પેદા કરી આપનારી એ બહુજ અમતકારીક દવા મારી વરસોની યાકની નાખનારી મહનત અને આશુ કેસીય અને મોહા ખરચથી ફતેહમંદ નુસકાઓ હાસીલ થયા છે. એવા તો મમતકારીક છે કે આવી વીકટ બીમારીઓ કે જેને લાખલાજ સમજી ગઇ છે તેને માત્ર તથુ દીવસમાં અસર કરી શકે છે અને પંદરથી ૭ દીવસમાં તો તથુ કોહોડ થયોજ નહીં હોયે તેવી રીતે ગયો નાખુદ થઇ ગય છે.

જે સુખજ રકડપીતનાં બીમારી પણ એ ટકોજ દુકં મુદનમાં સમુદગી જતી રહે છે. પછી તે ગમ તેવી ધુરાંબી અને ગમે તેટલી હદે કાંચ નહીં પુગી ગઇ હોયે—

વળી એ દવાની ખુબી એવી છે કે તે લગાડવામાં આવામાં કશી પણ રીતની અડચણ આ દોકુટ નેવું નથી. માત્ર એકથી ૩૦ દીવસ આવાની અને એટલાંજ દીવસ રોજ ગયો ઉપર લગાડવાની છે. તેમજ વળી કાંઈ કરીમ રહેતી જેવું પણ નથી.

એ દવાઓ એટલી નીચી તો અસરકારક અને ખાત્રા પુર્વક છે કે દવાઓની કીમતનો એ ભાગ રોકો લઇ ગાકોતો ભાગ બીમાર સારો થવા પછી લેવાને તૈયાર હોયે માટે મહેરબાની કરી મરડુ નાં જેવોજ છે. પણ એની કીમતમાં ૬

રી એવાં બીમારોએ નીચલે સરનામે પોતાના બીમારીનો પુરતો વિગત ઉપર કેટલા વખતની બીમારી છે. કોણ કોણનાં ઇલાજ કર્યા છે. તે સર જે વીગતલખી જણાવવી કોણનાં બીમારો ગય કયા રના છે અને કેટલા કેટલા મોદયા છે તે જરૂર લખવા. તૈયાર ઉપરાંત નીચલી અક્ષરીર દવાઓ લાક્ષમાં કંઈક થઇ છે—માત્ર એકજ વખત મંગાવીને ખાત્રો કરો તો માત્રમ પડશે એ દવાઓ ખાત્રી અને તીહારી નથી પણ ખરેખરી કાયદા કારક એક અક્ષરીર દવાઓ છે. અને એની કીમતની એક પાઇ વસુજ કરી આપનારી છે:—

રોગને ઇનતેખાખ—આ એક અક્ષરીર તેજ કે એ તેજની માલીયથી એરા લેસીસ જેવી વીકટ બીમારી યોગજ દીવસમાં નાખુદ થઇ ગયે છે.

એજ તેજથી ગમે તેવું કોમક રમેટીમમ પણ ૧૩ મુલથી જતું રહે છે—કીમત રીશી ૧) નાં ૩.૧૫ સુરમો નંબર ૧.)—આ સુરમો ગમે તેવું જુવું અને સખત આંખનું જાણું—કુવું ચોડાજ ડીવસમાં કાપીને ઇનસાનને નવી રોગની અને નવી છંદગી બહે છે—કીમત ૦) તોલાની રીશીના ૩.૧ સુરમો નંબર ૨) આ સુરમોથી રાનઅધે ૫૫ પણ માત્ર ૮) દીવસમાં દુર થઇ જાય છે. અને કદી પાણું થવું નથી—કીમત ૦) તોલાની રીશીનાં ૩. ૪)

સુરમો નંબર ૩) આસુરમો તરેક મણુમને રમેસમો ઉપોગી છે. એનાં ૧) આંખની બાનાઇ કે—કીમત ૦) તોલાની રીશીનાં ૩.૩

સુરમો નંબર ૪) આ સુરમો પણ નંબર ૩ જેવોજ છે. પણ એની કીમતમાં ૬

૨૬ છે. કે જેથી દરકશ અને નાકશ એનો ઉપયોગ રોગને ખારીશત હુપવાની—આ એ
ખ કરી ફાલે ઉપરી સકે.—ક્રીમત ૧) તેણી ક્રીમતી તેજ ફાલી દવા છે. જે બાપડાં મુઝે
ની શીશીનો ૨. ૧)

રોગને ખાસ.—આ તેજ માથાની ઉંદરી રીતવદ સમાન છે. ઘોડા. ગાય. બળદ. બેસે કુતરાં
ને સંતરે દુર કરી નાંખે છે અને ઉંદરીના ગાયબીલાંમાં યા કોઈ પણ જાનવરને ખુજલી થઈ હોય
પડ્યા હેતુ નથી. એ ઉપરાંત કુશ્વા કુનસી વીગેરે જખમ પડ્યા હોય ત્રીમાડી થતી હોય યા ચીમડી
ઉપર બહુજ આકરી છે. ક્રીમત ૧) નેલાની શી- નો એવોજ વીગેરે કાંઈ રોગ થયો હોયતો આ
શીનાં ૨. ૧)

રોગને ખાણ આધાર.—આ તેજ માથાની જલી વીગેરે નાજુદ થઈ ગયલા બાણે પાછ
ને બહુજ દંડ આપનાર તત્ત બેઠને કુવત બ-આવે છે. ક્રીમત બોટલી ૧) નો ૨ ૧૫
દવારે હું મેળાથી જે માણસને બગથર ઉપ ન દોરસ દત્તડીશત પાવડર—આ દેશી
હીં આપતી હોય તેને ઉધ આપ છે અને માથાં મનાવવા ઘોડાઓ માટે મસાચો છે—એ મસાચોથી
નો ખોરો પન્ન દુર કરે છે—ક્રીમત ૫) તેણાના ઘોડાની બુખમા ત્રવારો થાયછે—પાણી બરાબર પી
શીશીનાં ૨. ૨)

રોગને બાવા સીર.—આ તેજ માથાં અગર કાપડવાન રોગ તો તે દુર થાય છે અને
માટે બહુજ કમ છે. એ તેજથી અથા આગર ઘોડાનું જલન હુવ તેવર થાય છે—
ને તરતજ રાત અને આરામ થાય છે. ક્રીમત
શીશી ૧) નો ૨.૨

સક્રુદ બાવા સીર.—આ એક પાકર છે એ ઉપરાંત દરેક જાતનાં દર ક્રીમતનાં
એ તેવા ઘોડી વહેતા મસા ઉપર એ પાવડર શી અતોર-સુગંધી તેલે—પણ દરવખત રાકોમ
દાખવાથી મસાં પાંણીની માંદક વડી જલે છે નેવાર-હેલે—એક મંગાવવાથી માલ અને ક્રીમત
એટલુંજ નદી થયુ એની તમામ જગ સુધાં ના જે માટે ખાતી થશે—
કળી પડે એ જેથી હમેશનો આરામ થઈ મસાં પાછા દરેક જાતના મુરખાઓ-ચાપડાં જાત
હી થતા નથી. ક્રીમત શીશી એનો ૨. ૨)

સક્રુદ દાખ—આ એક પાકર છે અને જાતનાં તેવાર છે—બહુજ કીધાવ બાવ અને ઉચ
તે માત્ર પાણીમાં મેળવીને ગમે તેવી દરાજ પછી માથની ખતી આપવામાં આવે છે—
તે જુની યા નવો હોયે કળી યા લાઘ હોયે તેને દરેક કીસમના બીમારો પોતાનો હાથ હ
માત્ર આર દીવસમાં ઉમેડી કાઢી દરદીને તુરંતજ મારા પર લખયો તો તેઓ માટે ઘડતી થયાઓ ત
રાહત અને આરામ થશે છે—ક્રીમ શીશી ૧ નાં ૨. ૨

હળ્ખે અકસારે ઉલ્લહાસમાં—આ એ જાતનાં તેવાર છે—બહુજ કીધાવ બાવ અને ઉચ
ગીઓ ખોરાક દરતો કરવા માટે—પાચન સકતી ન માથની ખતી આપવામાં આવે છે—
ધારવા માટે—બુખ વધારવા માટે બહુજ આકરી દરેક કીસમના બીમારો પોતાનો હાથ હ
છે. ક્રીમત ૧૦ ગેળીએની શીશીનો—૨. ૧) મારા પર લખયો તો તેઓ માટે ઘડતી થયાઓ ત
માં બહુજ વધારો થાય છે. આંખનું તેજ વધારે જાતનાં તેવાર છે—બહુજ કીધાવ બાવ અને ઉચ
પારાના ગેળીઓ—પરતી ગેળીઓ જ નાથની ખતી આપવામાં આવે છે—
નવી એક મેળેના સમજનાં છે અને તત્ત એકવા પાચ નારે સારે ડિસાદર આંખમાં
ની ગેળીઓ આજ સુધી જનવા પામી નથી. જન્ન બુદ વેપારીઓ અને વસ્થાપક માલ મંગાવ
ની બુદ્ધત બ્યારીંગ છે. માડાનમાં તે કીરવારે અગત્ય નારને સારે ડિસાદર આંખમાં
ખરબરાખી છે તે બુદીએનાં પ્રવાયીત આ ક્રીમતમાં મોદરો સેડેડેડ દમારી દવાઓ માટે વરડી
ને એકમા પારાની ગેળી બનીવામાં ક્રીમત મેળવ મ એન-ડેલી જરૂર છે—

પારાના ગેળીઓ—પરતી ગેળીઓ જ નાથની ખતી આપવામાં આવે છે—
નવી એક મેળેના સમજનાં છે અને તત્ત એકવા પાચ નારે સારે ડિસાદર આંખમાં
ની ગેળીઓ આજ સુધી જનવા પામી નથી. જન્ન બુદ વેપારીઓ અને વસ્થાપક માલ મંગાવ
ની બુદ્ધત બ્યારીંગ છે. માડાનમાં તે કીરવારે અગત્ય નારને સારે ડિસાદર આંખમાં
ખરબરાખી છે તે બુદીએનાં પ્રવાયીત આ ક્રીમતમાં મોદરો સેડેડેડ દમારી દવાઓ માટે વરડી
ને એકમા પારાની ગેળી બનીવામાં ક્રીમત મેળવ મ એન-ડેલી જરૂર છે—
પીચ બ્યાંન કરેડની કાંઈ જરૂર નથી. માત્ર એકમા ગેળી મંગારો ને તમને અને તમારે કળીવાને તમેડનંબર ૧૧૨ બાજર સીરકીવાલાં—દીલ્લી.
ક્રીમ આવશે અને બુદખાતી કરી થશે.

માલખત નીચે સરનામે કરેલ—

એન. ડી. બલસારા.

ચેનટ મ પ્રેમાચર,

એમ. ડી. બલસારા એન્ડ કું.

દીલ્લી.

બોમ્બે પ્રોવીન્શિયલ બેંક. લીમીટેડ.

એપોલો સ્ટ્રીટ કોટમા—મુંબઈ.

રજીસ્ટર્ડ થાપણ.....રૂ. ૨૫૦૦૦૦૦

ભરવાની થાપણરૂ. ૧૨૫૦૦૦૦

પસંદ કરેલી જમીનગીરી ઉપર ધીરશ્ચર કરવામાં આવે છે;

ખાર માસની ખાંધી મુદતની નાની રકમ પર સોડા ચાર ટકા અને મોટી રકમ પર પાંચ ટકા વ્યાજ આપવામાં આવે છે. ચાલુ ખાતા પર ત્રણ ટકા અને સેવીંગ બેંકમાં ચાર ટકા ફુલ મુદતની ડીપોઝીટ અને બીજી વીગતો માટે રૂબરૂ અગર પત્રવ્યવહારમાં જણાવવામાં આવશે.

એન્ટા,

બાલુભાઈ કહાનદાસની કંપની

નેશનલ દિનેનાશિંગ એન્ડ કમીશન ડોરપોરેશન, લી.

૧મી ઓક્ટોબર:—ઉપ, એપોલો ક્લોટ, કોટ, મુખધ.

જેના રૂ. ૧ કરોની થાપણ રૂ. ૨૫ ના

૪ લાખ શેરમાં વહેંચી નાંખી છે.

જેમાંથી રૂ. ૨૫૦૦૦૦૦ ની થાપણ બંધાયેલ ગઈ છે.

કરંટ ડીપોઝીટ માટે વ્યાજનો દર „ ૩%દર વર્ષે

શેવીંગસ બેંક ડીપોઝીટ માટે „ ૪%દર વર્ષે.

ફીક્સ ડીપોઝીટ માટે બાર માસ માટે, દર ૪૧% થી ૫%

ફૂકી મુદતનાં દર અરબ કરવાથી મળી શકશે.

દરેક અંતરુબેંકીંગ અને કમીશનનેલગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

અરોપ અને અપાન માટે રૂના કનસાઇનમેન્ટો સ્વીકારીએ છીએ અને
ત્યાં વેચીએ છીએ.

૩ હપ્તેર મુખધમાં નાણાં ધીરવામાં આવે છે.

૩૧ ટકાની સરકારી લોનો વેચીએ અને ખરીદીએ છીએ.

ધા. યોનરેબલ સર ગંગાધરરાવ ચીતનવીસ,

કે.સી. આઇ. ઈ.બેંકના ડિરેક્ટરોની બોર્ડના સરનશીન

મરહુમ લેખક મીં સોરાબ પાલમકોટનાં પ્રખ્યાત “માસિક મજલ”
 ચોપાનિયામાં શું પારસી, હિંદુ કે શુસરૂનીન કુટુંબોમાં ઘરઘર
 વખણાયલી અને અત્યંત લોકપ્રીય થયલી જાણીતા
 કવિ-લેખક મીં તારાપોરવાળાની કસાયલી કલમથી
 લખાયલી લોકપ્રીય પારસી સંસારી મોટી વાર્તા
 નામે

“દુઃખી દાદીબા” અથવા

પરીનજો પેરતાવો.”

જહાર પડી છે.

મીં તારાપોરવાળાની આ વખણાયલી વાર્તામાં મુંબઈનાં નામોકિત
 આર્ટિસ્ટ મી. ધુરંધરે ચિતારેલાં અતિ સુંદર રખુ ચિત્રો
 ઉંચા આર્ટ પેપર ઉપર છાપેલાં છે

— તમારાં બહાલાંઓને “લેટ” કરવા સારૂ એના કરતાં બીજા
 સરસ “પ્રેઝન્ટ” તાને કોઈ મલવાની નથી.

કીંમત માત્ર રૂ. ૩૫ P. P. થી મોકલવામાં આવશે.

તમે મોકલે વાર્તાઓ વાંચી હશે, પણ એકવાર “દુઃખી દાદીબા” વાંચી
 જુઓ અને પછી મત બાંધો કે એક સારી વાર્તા સંસાર સંબંધી કેવું ઉમદા
 માસલુ આપી શકે છે. નીચલે ઠેકાણે લખો:—

દા. એ. તારાપોરવાલા,

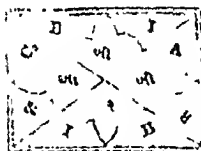
Mowlhem Mixture Tonic

બીઆરબીનું

માઉલહેમ મીક્ષચર ટોનીક.

તમારી નાચ પામેલી શક્તિ પછી લાગે આપશે. જમરેમાં લોહીને સાફ અને સ્વચ્છ કરી આપશે. મરી મળતી મુખને સજીવન કરી, લાંબીને નદોરસન મનાવી દેશે, એક વખત વાપરીને ખાતો કરી શુભે. કોમન આદતો ૧) ના ૩. ૩)

હકીમ લાહીઝ મ.મ.દ અજમલખાના નુસ્કાથી બનેલો.

યુનાની વેજટેબલ સોપ

આ સાબુની ગામડીના દરેક દરેક નાજુક વાદ કરો. ખીચ, ફરજા, ગોલવાદ વગેરે બે નેક દરેક પર ધોળો રામખાજુ છે.

નાદતી વખતે હંમેશા એ સાબુ વાપરોંગી આમડી માફ કરી ટીલને સજીવ મણે છે.

કોમન એક ગોગાના લા—, વજુ ગોગાના બાકસના લા—

બહાર મામતા બસાકો પર નાજીરે પ્લાન આપીશું—વારમન ની પી. થી મોલસાખાં ખાવશે.

Telegraphic address—
“Urgently Bombay”
રેલીમાઈ એસ
“અરજંટલી” મુંબઈ.

બીઆરબી એન્ડ કું

અજર, મોલી રાહી. મ.પ. રાજીવજી વગેરેના વેપારી
અને રાજીવ એન્ડ

સોના બીકાંગે રૂપ રમીનસ માંડ રેલ—મુંબઈ

લગનની ભેટ.

જુઓ આ બાનુનો હાથ કેવો
શોભી રહ્યો છે !

લગનસરને લગતી જરમન સીલવરની તેમજ રૂપાની દરેક ચીજો, જેવી કે ગુલાબાશ, પીગાળી, માછલી, પાન, સોપારી, ખારક, બદામ, ખતાસા, નારીયેલ, ચોખા, ફુલ, તોરા, નીળીયા, પાનખીરા, ત્ર, ખુમચા, ખુમચી, તામરી, હાંદા, ચંબુલા, પણ વગેરે દરેક ચીજો, હમારી વીસ વરસની જુની અને ત્રણીતી દુકાન ઉપરથી તૈયાર મલશે. હમારાં પહેલાં નંખરના જરમન શીલવરના વાસણો હમેશાં ચાંદી જેવાં સજ્જ રહે છે. તેની હમો ગેરંટી આપે છીએ.

જરમન સીલવર, એલ્યુમીનયમ તથા ચાંદી
કામના વેપારીઓ.

નવરોજ શરાફની ડુંપની,

૩૫૮, ૩૬૦, ખજારગેટ સીટને નાકે-કોટ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં ન્યાં દુઃખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાંજ કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરેક જલદીજ મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાનું શુળ ગળાનો સર્વ જંતનો દુખાવો, લથક, છાતીની ઠીની વિકાર, સધીવા, કમરનો દુઃખાવો, ઠેસ, ઘા, વગેરેના દુઃખાવો એ સવ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેપ ચોપડવાથી તરત આરામ પડે. કિંમત માત્ર આઠે આનાં.

દુથ પાઉડર.

કિંમત-માત્ર એ આના.

દાદરની દવા.

સુકી ખરજ, દાદર વગેરે આમડીનાં દરદો આ મલમથી સારા થાય છે.

કિંમત માત્ર ૭ આના.

અમૃતાંજન ડીપો,

૧૦૬, ફીઅર રોડ, કોટ-મુંબઈ

નિચ ચને ઉચ્ચનું નિરૂપણ.

ને નકલો છે અસલીમાં નવલ શું જાણે
 “ અસ્ત ” ક્રમ “ ઉદય ” નો ઉત્કર્ષને માને—ને.
 પરમાર્થીની ઉર્મીના ઊલા રહ્યા કીછેજ
 ક્રયુષ કહો કહેલને ઉકેલેલી શું જાણે—ને.
 પહેરે ખદન જો મોરનું નાસુસ જાની રહે ક્રમ
 સુધી પડી રહી પાંખ મુખે કાગ શું જાણે—ને.
 હંગુ કહો તખ્તવાલી રહે મગર તણા અછાક
 પ્રલંબાદની આંકેની જડવાદ શું જાણે—ને.

ધવના ચિન્તમાંજ છે સાચુ પ્રિત.

ઈષ તણા દિતમાં છે પ્રીતિ કામની
 ન કામ વાસનામાં રહે પ્રીતિ કામની—ઈષ.
 જ્યે હવ ઉગારી કરે ધર્મ નામની ધર્મ નામની
 યાલી કાંઠે સાજ નહી પ્રીત કામની—ઈષ.
 અમન ચમન ઝિજ્ઞ મોલે પ્રીત નામની પ્રીત નામની
 રંક અધીક મુખ માને પ્રીત કામની—ઈષ.
 સાધુ સંત જપન કરે પ્રભુ નામની પ્રીત કામની
 સંપ મુખ હાય ના ત્યાં પ્રીતિ કામની—ઈષ.
 સેવા રતન જેવી કરે પ્રીત કામની પ્રભુ નામની
 લાલવ જીવન ભાષી રહી પ્રીત કામની—ઈષ.

મુંબઈમાં આવેલા પારસી ડોક્ટર

સાયન્સ ઓફ ડિસીઝીસ

અથવા

અમેરીકાની જાણીતી દવાદાર વગર

માન કુદરતી ઉપાયોથી રોગ કરવાની વિધા.

આજ કાલ જ્યારે આપણા દેશમાં દુખો
જોડો વધી પડ્યાં છે, અને જરૂરિયાત યાજુ ખી
મરીની કુર્બાનો થઈ રહી છે, કે જેમને એ
વૈદ્યની દવા શરૂઆત કરી કાપરો કરી સકતી
નથી ત્યારે કમનારાઓ જાણીને ખુશ થશે,
કે આ નવી સાયન્સ એટલે કુદરતી ઉપાયોથી
જુદાને સ્થળ કરવાની વિદ્યાના સહથી પહેલા
ચક્રર થઈને, એક પારસી જવાનો અમેરીકા
થી અત્રે આવી પુગ્યો છે મુંબઈના જાણીના
જામે અમરોદ પત્રમાં દવા વગરનો 'ડાક્ટરના'
મથાળા હેઠળ યાજુ લખાણો, જે 'મા' ના
તખ્તસંસ્કૃત હેઠળ બે. પી. માદન અત્યાર સુધી
હરતા હતા, તે કન્યા થયું વાંચનારા જાણતા
હશે, અને આ જવાનપાતે મી. માદનના વડા છે
કરા માય છે. એવળુ ૧૯૧૨ માં આ કુદરતી
વિદ્યાનાં ડાક્ટર થયા ગયા હતા, જેમાં જે વર
સ અજમાય કરી. ડાક્ટર એફ ફ્રિડરિચ્સ
ની કીમી મેળી, ત્યાંથી થોડાક અઢારીયા

સંબંધમાં, કે જ્યાં આ વિદ્યાનો પ્રખ્યાત થયે
સો શોધક મી. બરનાર મેકફેલ હામે કાપ
કરી રહ્યો છે, તેમનાં ખાસ કામ હેઠળ થો
ડાક અઢારીયા કાઢી લગભગ એક સેન્ટી જે
વા થઈ અત્રે પોતાનો ધધો અસાવવા પાખા
કુર્બા છે. જાણુના મેજ એવળુના પીતા મેરામજી
માદનની ખાદેશ એવી છે કે સાંતાફ્રાન્સિસ્કો
કે એવી સેનીટરીયમ કાઢવી કે જ્યાં જેઓ
આ કુદરતી ઉપાયોની ખાસ ત્રીતમેન્ડી સેવા
ધમ્મતા હોવા તેવા યાજુ દરદી પીકાતા હરદી
ઓને, આ જવાન ડાક્ટર ખાસ રેખરેખ હેઠ
ળ રાખી તેમનાં હરદો સાળાં કરવાં. તેમજ
જે જવાનમાં તનદોરતી સાચવવાની વિદ્યાનો
અજમાય કરવા માંડતા હોય તેમના માટે, એ
ક કલાસ ઉઘાડવો આ ફ્રિડરિચ્સની શોધક,
મી. બરનાર મેકફેલ જે આખી દુનિયામાં સહથી
વધુ પ્રખ્યાત થયેલા ફ્રિડરિચ્સ કબચર એકસપ
સ્ત ગણાય છે, અને જેને તે માટે ચીકામો

શહેરમાં મોટા પાયા ઉપર એક કોસેજ કાઢી છે કે ન્યાયી સાંભળવા મેળે, હજારો મરદો તથા ઓરતો વીરક આ કુદરતી ઉપાયોના દાક તર યદ્ય બાહરે પડ્યા છે. એવું કહેવાય છે કે આને અમેરીકામાં લગભગ ૪ થી ૫ કરોડ લોકો, દવાનો મુદ્દલ ઉપયોગ કરતા નથી; અને એ લોકો ધણી સારી તનદરેરતી ભોગવતા થયા છે. વાયનારોએ કાંઈક ખ્યાલ આપવા આ વિદ્યાની અગત્યની ખામદ કુંકમાં દરશાવીશું.

એના શોધક, મકેઈન્ટુ' એવું કહેવું છે કે ને શક્તિ (Energy) આ માથુસાઈ સંચા (શરીર) ને ચલાવે છે તે સઘળી ચાતતંત્રો (Nerve centres) માં ખરડાની કરોડમાં અને ભેગમાં રહેલી છે. એ શક્તિ શરીરમાં ફેરવી ફરી વળે છે તેના આધાર લોહીનાં ગુણ અને સ્વચ્છતા ઉપર રહેલો છે. ખરડાની કરોડ અને ભેગમાંથી આ શક્તિ નીકળી છે અને તેથી કરીને જ સઘળા પ્રમાણીક અવ્યવેાનું અગત્યનું કાર્ય થઈ શકે છે.

હવે, શ્રીઝક્ટોપથીમાં જે સડથી મોટો ખાર મેળવાય છે તે એ કે લોહીને પવીત્ર કરવું અને તેમાં શુદ્ધી આપનારા તત્વો દાખલ કરવાં થપ્તે, આ લોહરી તથા હરોડ કાઢવા વાળા (Alimentary canal) અવ્યવેાને, સાચ નતીરીક રીતે મજબુત કરવાથીજ થઈ શકે છે. લોહીને તેજદાર અને પવિત્ર કરવા પછી શ્રીઝક્ટોપથીનો દાકતર પોતાનું ધ્યાન શાન તંત્રો (Nerve centres) ને તેજ કરવા ઉપર દોડાવે છે. ખરડાની કરોડને મજબુત કરી તેના સઘળા ભાગો સીધા ટહાર થાય એવું દરાય છે. આખા શરીરની શક્તિ અને પ્રાણીક

શક્તિ અને સઘળો આધાર એક મજબુત થયેલી કરોડ ઉપર રહેલો છે. આ પ્રમાણે તમો બેઠ શકશો કે, શ્રીઝક્ટોપથી દરદના મુળને જડ મુળથી ઉખેડી કાઢે છે.

ખંધાય એવા તત્વો રહેવા છે, ફરેફરેક નાનામાં નાના ભાગમાં. શુદ્ધીને ઝરો પાને પવિત્ર લેહી કે જેમાં પ્રાણીક-શક્તિ મોકલાવી આપવામાં આવે છે. એમ કરીને કરોડ તેજદાર. સીધી અને મજબુત થઈ, આખા શરીરનું એક અસાધારણ ક્રીમતી ખંધારણ થાય છે.

આપણે ઇચ્છીશું કે, સાગ કરવાની આ નવી સાયન્સથી કરી ધણીક દરદીઓનું દુખ ટળે, તેમજ એવા ખીલ ધણીક મરદો તથા બાઈઓ વીરક આ વિદ્યાનાં દાકતર થઈ આપણા દેશમાં લોક મુખપાકારી વધવા પામે કે જે માટે ખાસ રામબાણ Remedial exercise કસરતો કે જે મેકેઈન્ટુની પોતાની ખાસ શોધી કાઢેલી છે તેમજ મસાજ વિગેરે દરદીને અપાયા છે એ સિવાય, દરદીની દરદોનાની શુદ્ધી ઉપર ખાસ ધ્યાન આપાય છે. એટલે તે ફેરવું થાય છે. ક્યારે થાય છે, હવા પાણીનો પુરતો લાભ લે છે, કે નહીં કુંકમાં સવા રથી ઉઠે ત્યારથી તે રાત્રે ખીલને શુચાનય ઉપર દરમ્યાન દરદી રેવી શુદ્ધી થાતરે છે જે તે ઉપર ધ્યાન રખાય છે અને ત્યારેજ દરદોનાં કારણ દૂર થઈ, તે માથુસ ખરી તનદરેરતી ભોગવતો થાય છે.

ખાસ કરી ચાલુ (Chronic) દરદથી પીગતા લોકોને, શ્રીઝક્ટોપથીની સારવારથી ધણી સરસ રીતે તનદરેરતીને ફાયદો થાય છે. અને એવી ખાસ વિદ્યા લોક ઉપયોગ માટે શાખી આવવા માટે ચીન માંડને આટલો બધો ખરડા અને મહેનત લીધી છે તેથી આપણે એમને મુખારક જાદી આપીશું તેમજ અમુલ્ય જ્ઞાનના દુખ નીવારણ કરવા માટે, એમને ફતેહ ઇચ્છીશું.

એક અસાધારણ લાભ.

લેખકો માટે ખાસ.

- એ જિની ટુસ્ટ કેપના લગભગ ૬૦ થી ૮૦ પાનની કોઇ પણ સંસારી યા
ઐતિહાસિક લાંબી વાન્તી માટે
- એક ઝીની એક નાની હિંદુ સંસારિક યા ઐતિહાસિક વાન્તી માટે.
- અઝંદી ઝીની એક મુંદર રમૂદ રહેલ માટે.
- એક ઝીની એક નાની પારસી સંસારી વાન્તી માટે.
- ૬૫૫૫ દશ ટુસ્ટ કેપના ૧૨ થી ૧૫ પાના જેટલા કોઇ પણ બાબત પરના ઉત્તમ
લિપિ માટે.

ઉપલા ઇનામો ગુલશન અને સ્વતંત્રતા માટેક નરકથી ખાસ જાહેર કરવામાં
આવ્યાં છે, આ ઇનામની દરીકાઇ તા. ૨૫-૧૨-૧૯૧૩ સુધી ખુલ્લી રહેશે.

લેખકોએ નીચલી સુચનાઓ ધ્યાનમાં લેવી.

૧ ટુકડા વાન્તી ટુસ્ટ કેપ ૧૨ થી ૧૫ સાઇઝની હોવી જોઈએ.

૨ એકથી વધુ દરીકાઇમાં ઉત્તરવાની દરેકને છૂટ છે.

૩ લખાણોની માલિકી પર લેખકનો હક રહેશે નહિ.

૪ ઇનામની દરીકાઇનું પરિણામ ૧૧ દેના જન્યુવારીનાં પહેલાં અઠવાડિયાનાં સ્વતંત્ર
માં તેમજ જન્યુવારીનાં ગુલશનમાં જાહેર થશે.

૫ અધિપતિનો અભિપ્રાય છેવટનો ગણાશે.

લખો.

દરીકાઈ

C/o અધિપતિ,

ગુલશન અને સ્વતંત્ર

નવસારી.

મેલીન્સ ફૂડ

Mellin's Food

૧૫ લગભગ વિન્સ તૈયાર કરેલો

બચ્ચાં અને અશક્તો માટે

રામબાણુ-દલાળ

બપણથી તે ઘડપણ સુધી ઉપયોગ

યદ્ય પડે અને તંદરેસ્તી ને મજબુત

રાખે એવી સંપૂર્ણ રીતે તૈયાર કરેલો

ખોરાકમાંથી આ બનાવવામાં આવ્યું છે.

મેલીન્સ ફૂડની બનાવટ આખાં દિવસ બપોર

અને સીલોનમાં દરેક દુકાનદારને ત્યાંથી વેચાણી મળે છે.

જથાબંધના આદરભાવે

મેસરસ લેધમ એબર ફોર્મખા અન્ડ કો. — મુંબાઈ.

નક્કર સોનાનું ધડયાલ મુકત.

DEL **TRADE**

એક સદર પેટ્રીની ખાસ માંગણી અજમાવવામાં તમને કરો ખર્ચ થનાર નથી. ચિત્રમાં જણાવેલાં દિંદનાં આ બે સહેરોનાં ખર્ચ તમને જોએ લખી મોકલશે અને હમણી કરતો ક્યુલરી તેમને હમો બેટ તરીકે ફરતે કલાસ સરકાર બાપ હસાયતું નક્કર સોનાનું ટપ રૂપાનું ખાનુએનું ઘડયાલ મુકત આપીશું મહરદોને રૂપાનું ઘડયાલ મુકત.

એક કાગળ પર તમે ઉપચાર તમને લખી તમારાં સરનામાં વાળુ પરખીક એક આનાની કીકીટ સાથતુ બીકી મેસરસ ફેલોઝ બેન્ડ કો. ૧૦, કોસવેનેર બીલ્ડિંગ્સ, રીસ હાઉસ લેહન, બર્મીંગહમ. હવેનાં તમને મોકલજો. ધડીવાળ સાથે પહેરવા ધનામ છતનારે સંકળે ખરીદવી પડશે. કાગળ લખવી વખતે "ફેલોઝ" નામ ખાસ જણાવશે. ગઈ વખતે હનામ છતનારાના નામો:-

મી. એમ. રહેમન, સી. એમ. હોરટેલ, મોહતી, આસામ

મિસ એ. મેરવાનજી, ૧૦મી કોસવેન, બેતીનાડી મુંબાઈ.

ધડીવાળના ધડીવાસ સા માટે લેખેલો પાસપોર્ટ વાપરશે.

પ્રેમ સહજતા.

(ગુણશાન માટે ખાસ.)

સખનાર-ધનપ્રસાદ ચંદાલાલ સુનશી.

વપ્ત પૈશાખ મદિનાનો હતો. સર્વ સ્થળે વસંત પૂર્ણ પછે પ્રસરેલી હતી. ત્યાં ત્યાં જત જતના ધાન્ય વિગેરેથી પૃથ્વીની સુંદરતા ઘણીજ અનુપમ દેખાતી હતી. આકાશ સ્વચ્છ હતું ઝાડો ઉપર તવીન કુપળ તથા અનેક પુલ ફળીયી, પર્યંત, તળાવ, નદી, અને ઉપવન ઘણાજ સુસજ્જીત દેખાતા હતા. પવન ઘણાજ મંદમંદ શીતલ વાતો હતો, અને તેના પ્રભાવથી મધુરી સુંગંધ આસપાસ પસરી રહી હતી. ત્યાં જુઓ ત્યાં શાંતિ પ્રસરી ગઈ હતી. પ્રભાત ઘણું સુદર અને રળીયામણું હતું વિશ્વ, રાત્રિનું સુખદુખ વિસારી ફરી પાછું પોતાની રિથતીના ન્દાના મોટા કાર્ય કરવા ચપળતાથી લાગી ગયું દીશે છે.

નિત્ય નિયમ પ્રમાણે ધર્મ નિરત ગોદાવરી આજ સહવારમાં ઉડીને ગુલસી પુખ્તની સામગરીમાં બહુજ શુધાએલી હતી. ધરના ઉમરા જામેના ગુલસી ક્યારા અઃજાળની જામીન ઝાડી કરીને સ્વચ્છ કરી હતી. સર્વ સ્થળે સાદ જણાતું હતું. ક્યારાની આસપાસ ન્દાનો બગીચો હતો. જેમાં વસંતના પ્રભાવથી આડપાન ફીલા કરી રહ્યા હતા કેળીકેળી ખુલ્લુલ, ચણીઓ આદી ન્દાના ન્દાના પશીઓ કલોલ ફરી રહ્યાં હતાં ક્યાગમળી ગુલસી એક બનમાંના રોની જડ માફક ઝાડી મકક પ્રસરી રહી હતી. ગોદાવરી ગુલસી પુખ્ત

કરવા સર્વ સામગ્રી સાથે બેડી હતી, પુષ્પ, કપુર, ધૂપ, ઇંડ સામાનથી બધી જગ્યાએ સુંગંધી પ્રસરી રહી હતી. પાસે એક તલાવ હતું જેનું જળ મંદમંદ વાધુની લહેથી હાલી રહ્યું હતું.

આ મમયે મહાબળેશ્વર શહેર ઉત્સાહ અને આનંદથી બરપુર હતું. એટલામાં ત્યાં આગળથી એક ગાડી આવીને ઉભી પોતાની ખાસીને પુંગમાં ખાન નિજ યમેલી જોઇને જય કૃષ્ણ ગાડીવાળાના પર્ષસા સુકાળી ધરમાં ગયો. જયકૃષ્ણના માથાપ ન્દાનપણથી મરી ગયાં દર્ના, એટલે તેને તેની ખાસી ગોદાવરી એ ઉઠેરી મોટો કર્યો હતો.

તેણે આજ દિન સુધી મહાબળેશ્વર જોયું નહોતું. તે આજ બે વપથી બહાર ગામ ફરતો હતો. આ દરમ્યાનમાં તે એકપણ વખત પોતાની ખાસી તે ત્યાં આવ્યો નહતો. મુંબઈમાં તેણે એક ઘર હતું તે તેણે ખાડે આપ્યું હતું. ગોદાવરી અને તેના ઊંઠકર્તા ઉન્ડાળાની હવા ખાવાયાર મહાબળેશ્વર આવી રહ્યાં હતાં.

ગોદાવરીની તખીયેત અઢી રહેવાથી ઘણી સારી રીતે સુપરતી હતી. બંગલો મધ્યે ચારી જગ્યા ઉપર એક રેકરી ઉપર આગેલો દને. કોણે છેટે જોડ તળાવ હતું અને તાળુ પુષ્પોથી સુશોભિત યમેલી એક બાન હતો.

“ત્યારે તે શું કહ્યું.”

“મેં તેની આથા છોડી બિન્ને દિવસે મુસારીએ નિકળ્યો, ફરીથી તેનું મ્હેર જોવાની ઇચ્છા રહી નહી.”

“ત્યારે તું ખુલ્લે દિસે તેની પાસે જઈ શા વાસ્તે તેનો ખુસારો આંગ્યો નહી. આટલી બધી ઉતાવળ શા માટે કરી ?”

આ સમયે જયકૃષ્ણનું મ્હેર ઉતરી ગયેલું જણાયું.

“પણુ તેમ કરવાનો મને અધિકાર ન હતો કારણુ અમાર લગ્ન થશે કે કેમ તે નક્કી નહોતું.”

આથી મુશીલાતા મનનું સમુપાન થયું. તે જાણતી હતી કે જયકૃષ્ણનો સ્વભાવ ધણો ઉતાવળીઓ છે એ કે તે ખુદશા દીક્ષનો હતો. પણુ તેના પાંધડીઆ સ્વભાવને કીચે થયું વખત તેને વેકયું પડ્યું હતું.

“કદાપી તે તેનો ભાઈ હશે તો.”

“પણુ તે કહેતી હતી કે મને ભાઈ છેજ નહી. અરે પણુ નહી-પણુ-તેને મારી મરફરી કરી દશે કે કેમ અભિમાની આત્માએને પોતાના સ્વાદર્ષને માટે ધણોજ ગર્વ હોય છે, અને નિંખાવણ સ્વભાવના પુરોનોની ધણી વખત મરફરી કરી ગય છે. હવે મને તેણીને રિધે વાત સાંઝવણીજ નથી ચાલ આપણે જાણ્યો.”

આથા અનેક ગપ્પા ભાઈ બહેનના ચાલતા હતાં. મુંબઈથી ઉદ્દાગાને લીધે ધણુ મિત્રો હવા ખાયા સાર આવેલા હતાં. તેઓ સર્વે મળતા અને આનંદથી વખત ગાળતા હતાં. એક દિવસે રાત્રીની ચાંદની પૂર બહારથી ખિલેલી હતી. અને દંડ પછેરની અનેક વાતો ચાલી રહી હતી. વખત ધણોજ ગયેલો હતો. જયકૃષ્ણ બેઠો “આ બંગલો સારો છે. પણુ રાત્રીના વખતે જરાક ગરમ લાગે છે ખરો વળી અહીંઆ મુત આવે છે નાંચે છે એરી

જુના વખતની લેકાની માન્યતા નહીં હોય તોપણુ અહીં કંચના કરી લેવાને આપણને સહેજ ઇચ્છા થાય છે.”

“તારે એટલી તસ્લી લેવાની જરૂર નથી. અહીંઆ મધ્ય રાત્રીએ ઘેલો પોશાક પહેરીને આ સામેના તંગાવ ઉપર એક યુવાન જોરવળની તરણી હમેશા ફરે છે એમ લોકો કહે છે, પણુ અદ્યાપી સુધી અમે કંઈ પણુ જોયું નથી.” મુશીલા બોલી.

“હો, હો જયકૃષ્ણ !” તે દીવસે પેલી કાશી કાકી આપણે તે કહેતા હતાં કે એક વખત રાત્રે પરાણને વળાવીને અમે રેલનથી આવતાં હતાં ત્યારે આ તંગાવ આગળ એક સફેદ કપડાંવાળી સ્ત્રી જોઈ હતી. અને બીજો દીવસે રેતીમાં તેના પગલાં પણુ આપણે દેખાડ્યાં હતાં. તો પછી તે બોલું કેમ હોય ! મંદુએ મુકયું.

“અને તેમ હોય, પણુ મરતી વખતે ખ્યારી વસ્તુ ઉપર મોંદ રહેવાથી જૂત ધવાનો સંભવ હોય છે તે પ્રમાણે આ પણુ હોય” મંલુ બીવાડવાના દરદારથી બોલી.

આ સાંભળી સર્વે જણ ખડખડાટ હસી પડ્યા પણુ જયકૃષ્ણ વિચારમાં દંગ થયેલો જણાયો. સર્વે જણ વિચારવા લાગ્યા. ધરના માણસો ધરમાં જ્યાં માંડયું પણુ તે ઉછેજ નહી. તેની નજર ટેકરી નીચે જુપડાં ઉપર હતી. જયકૃષ્ણ કેમ રહી ગયો એમ મુશીલા એ છુમ મારીને કહ્યું, એટલે તે ચમકીને-હસતો હસતો બેઠો.

“તે ઘાતકી પણુ રમ્ય રમણીય મુર્તી હતુ રદ્યમાંથી ખસતી નથી. કેમ કરવું ત્યારે તે આમ વાત કરીથી, ત્યારે મને તેની ચાહ આવે છે.”

“તે ઉતાવળ કરીને બગાડી નાંખ્યું એમ તેમ કહ્યું નહી કોત તો તે આજ આપણી સાથે હસતી રમતી હોત.”

“કંઈ હરકત નહી.” એમ તે બોલતો ધરમાં આંગ્યો આ રાત્રીના જયકૃષ્ણને

બિલકુલ ઉંઘ આવીજ નહી. આખી રાત આરીમાં ઉભો ઉભો વિચાર કરતો હતો. તારાએ શાંતનાથી ચળકતા હતા ભગવાન ચંદ્રમાં રમ્ય ચંદ્રિકા સહિત સ્વચ્છ આકાશમાં પ્રકાશતા હતા થોડે થોડે વખતે કાળા વાદળા આવી તેના દિવ્ય તેજને ખંડીત કરતાં હતાં નજ મંડવની શાંત પ્રતિબિંબ તલાવના ધીરા ધીરા હાલના જળ ઉપર પડી રાત્રીની શુદ્ધતામાં વધારો કરતું હતું આ સૌંદર્યને નિહાલતો જ્યકૃષ્ણ ગાંડા જેવો ખાસેએ ઉભો ઉભો અખડતો હતો.

આવા ગાંડા ગાંડા ઉદગારો તેના મુખમાંથી બહાર પડતા તે વખતે ધરની નીચેની બીંત પાસેથી કોઈ આમ નેમ ફરતુ હોય નેમ જગ્યાનું આ જોઈ તેના રૂવાં ખડા થઈ ગયાં તે મનમાં બોલ્યો, “અરે જેનો વિચાર ચાલતો હતો તેજ આ” એટલામાં તે આકૃતી જંગલની લીલ પછવાડે અદૃશ્ય થઈ ગઈ.

જીરાસાના ઉમરાને કીચે આ બામતની તપાસ કર્યા શિયાળ તેની મનોવૃત્તિ શાંત થઈ નહીં તેથી તેને ભદ્રન ટોપી પહેરી નીચે ઉતર્યો તથમાં એક જડો દંડુકો લીરો અને જે તરફ આકૃતિ અદૃશ્ય થયેલી જણાઈ હતી તે તરફ જવા નીકળ્યો.

કૃષ્ણને સમજ પડી નહી તેના જેવાજ કોણ, તેનાજ જેવી ચાલ, તેના જેવાજ વસ્ત્ર; ત્યારે એના જેવું તે બીજું કોણ હશે એના હૃદયમાં સંશય ઉત્પન્ન થયો.

તેને શું કરવું તેની સમજણ પડી નહી. આખરે એટલા નિશ્ચય ઉપર આગ્યો કે હવે તે ક્યે રસ્તે જાય છે તેની શોધ કરી તેની પાછળ જવાને નિશ્ચય કર્યો.

તેને તલાવના કાંઠેથી નીચે જવા માંડ્યું. જ્યકૃષ્ણ તેની પછવાડે ધીમે ધીમે જતો હતો. તેને એક પથ્થરના ન્હાના ધરનોદરવાળે ઉઘાડ્યો અને અંદર ગઈ એ પણ ધીમે રહી ને એની પછવાડે પેસી ગયો. તેને ગમવામાંથી ચોર ફાનસ કડાડ્યું, અને નેનો પ્રકાશ તેના મ્હો ઉપર પાડ્યો તેમાં ઉભી હતી તેને ઓળખ પડી નહી તે ફરીથી બહાર આવી એ પણ એની પછાડી ગયો ફરીથી પાગલો તે દરવાજા આગળ મઈ હાથ લંબાવતાની સાથે દરવાજો ઉઘાડ્યો. ધરમાંથી પ્રકાશ પડ્યો. જ્યાં જ્યકૃષ્ણે એક મનુષ્યને જોયો તે આક્રિષ્ટને જોઈને તે મનુષ્યને આનંદ થયો તેને હૃદય સાથે બોલ્યો ફરીથી તેજ દેખાવ ? હાન, હાન ! જ્યકૃષ્ણનું હૃદય ચિરાઈ ગયું. જ્યકૃષ્ણને જોઈને તે જગાં ક ગમરાયો અને એમ લાગ્યું કે આજે આપણું આરી બન્યું છે તેના શરીરમાં એક દમ કંપારી છુટી જ્યકૃષ્ણ એકદમ ધુસી ગયો અને દરવાજો બંધ કરી દીધો.

હાય, હાય ! મેં ઘડું દુઃખ સદન ક્યું, વિના કારણે અપમાન વિગેરે સદન ક્યું છે. આખરે અધમ કામમાંથી મુક્ત થયો, એટલે ટાડતો ટાડતો ઘેર આગ્યો અને મારી પુત્રીને પ્રેમના પુર્ણ આવેશમાં આવી જઈને કદ આ લીગલ આપ્યું. તે એક સ્વદેશીય શીખેત જોડે પ્યારમાં હતી તે ચોંચી પોકર થયો, અને ધણે ખુશી થયો તે મારી વાટ જોતી બેઠી હતી. સગ્ન હજુ ક્યો નહતા. એટલામાં ખીજેજ દીનસે તે તરણ એકાએક આવે. પ ચર્ચિ ગયો."

"યોમો, યોમો !" જયપ્રજ્ઞ બોલી ઉઠ્યો. "તમારી પુત્રીનું નામ શું ?" "કાન્તા"

"ત્યારે આજથી એક વર્ષ ઉપર કોણે તેણીને પ્રેમાર્ચિત ક્યું હતું ? તેમજ પ્રેમના મીઠી મીઠી વાતો કોની જોડે કરતા હતા ?"

"તે તો હુંજ, એવો દુર્ભાગી બાપ. કે દમાંથી હુંડીને તેજ દિવસે આગ્યો હતો."

"બાપ, એનાજ બાપ ?" તે કહેતી કે તેને કોણ પશુ નથી."

"ઝરીજ બિચારી ! ખીજું તે શું કહેવાની હતી ! દુઃખમાં તે વધારે શું કરી શકે. ખીજના ક્રોધેના અપરાધને ક્રોધે મને અર્ધકર શિષા થય. હા તો નેમથી આખરે છુટકો મરતી વખતે તે અધમ અપરાધિએ પોતાનો ક્રોધેનો ચુંદો કપુષ્ક કર્યો. આ સાથે મકાન છે તે માર છે. તે ગેદાવરીને બાડે આપ્યું છે તેમજ મારી અર્ધવા ઘોડા જખીન પશુ છે કાન્તાના સ્નેહી પતીના તીરસ્કરથી તે મિચરી દુઃખમાં મોડા જેવી કરે છે. તેના મેનનું સમાધાન કેમ કરી શકું નથી, એનેજ લખને આ કાંઈ પાપી મહોં લખને છતું છું. આ કુશલજે દેશ મારો કોણ પશુ રીને અજાયબ નથી."

"ત્યારે આ તબાવ સમેલી મીઠકન તમારી છે ?"

"હા, મારી આ છદની પુત્રી થયા પછી તે મારી દિકરી કાન્તાની ને ? પશુ મહેરગાન તેની ઓતી તમે ઉર હજે તો—"

"મારો સર્વ પ્રેમ એનાજ ઉપર હતો. મારા ઉતાવળી આ સ્વભાવને લીધેજ આ

વખત આગ્યો હતું મૂર્ખ અને તેમ એને વ્યર્થ દુઃખ આપ્યું.—

"અર, તે શોકમાં એટલી બધી ગરક થઈ છે કે વાન નહી. મેલા જેવી તે માંડપણ માં ગમે ત્યાં થાકે જે, તેથી મને એની બહુજ ધારની કાંઈ છે. મુતો તે ડંગવામાં ને ઉધવામાં અડીઆ આવે છે."

"એટલામાં આજુ ઉધાયું. પ્રેમ પૂર્ણ આંખ સહીન કાન્તા ત્યાં આવી. "ખીતાજ દરો નમે કોની જોડે વાત કરતા હતા. તમારા બોલવાથી હું ઉધમાંથી જાગી ઉઠી" એટલું બોલતાં તે થોડી કારણ કે તેની પગલાંજ જયપ્રજ્ઞ ઉભેલો હતો.

મુટણીએ પડીને સ્નેહ પુર્ણ અનુથી તેમજ પચાતીપ કરતા પ્રેમાન શન્દોથી તે બેસ્યો "કાન્તા મને એટલમ લમા કર !"

"તે એકદમ ચમરા ઉઠી, બે પગલાં પગડી દહી ગઈ તેની દ્રષ્ટિમાં લજ્જા, અધીરતા, વિગેરે અનેક વિગેરો મનો વિકારો જણાયા લગ્યાં આખરે તે બોલી "આ દાદા તમારે આ દીન દાગીને ક્ષમા આપવાની છે, કારણ મેજ ખરી વાન છુપાવી આપવાના રાખ્યા હતા. મને જે અકસલ હતી તે આજ હતી."

બન્નેમાંથી કોણથી વધારે વખત બોલાયું નહીં

"જયપ્રજ્ઞે, તમારા ઉપર મારો કટકો બધો પ્રેમ છે તે મારાથી કદી શકાતો નથી. મારું અંતકરણ ભરાઈ આવે છે."

"મિત્ર કાન્તા ! ગેરસમજથી અને ઉનાવરીઆ સ્વભાવે આ સર્વ હરીગત બની છે હવે મને ક્ષમાકર. હું તારો દાસ છું"

એટલામાં પ્રમાન થયું. પદ્મિએનો કિત્તવિલાટ અને કશોલ તેઓને કાને પડ્યો. વસંત નાજારે કોપસોની મજૂરી વાસલીએ તેમનું ધ્યાન ખેંચ્યું. જયપ્રજ્ઞે ત્યાંથી મદા મંકટે નિકળ્યો. બિગે દિવસે જયપ્રજ્ઞે કાન્તાને લખને આગ્યો અને બોલ્યો "શું છે, મંત્રુ મંદુ જુવો આજ મારું બોલાયેનું રત્ન આજજ તેનો ખતો લાગ્યો."

શરીરની શક્તિ બાંધવા માટે

કસરતની ખાસ જરૂર.

અમેરિકાનાં તે વિષે ફીઝિકલ કલચર ખાતાના મહાન નર બરનાર મેકફેડનનાં ખાસલાખણનો સાર

લાખનાર—**બે. પી. માદન.**

અને હાંડળી ખતમ કરવાની આણીપર આવી હતી, ત્યારે કેડે તેને કસરતનો શોખ લાગ્યો, અને પરિણામે તેની હાંડળી શક્તિથી ભરપૂર થઇ અને તે સધળું કસરતથી થયું હતું અને તે સિવાય બીજું કંઈજ નહીં. આ સખરા દેહનો હતો, ખોરાક વગેરે ચીજ વીશે તે કંઈ જાણતો ન હતો, જે ગમે તે ખાતો અને જયારે ખોરાક ભેદભે ત્યારે ખાતો. પણ પોતાની શક્તિ તેણે માત્ર કસરતથી જ પાછી મેળવી હતી. આને તે નવ જવાન જેવો ખુશ ખુશાળ દેખાતો ફરે છે અને ખરે જોતાં તે જવાનજ કહેવાય.

એક બીજો તાળો અને જીવતો દાખલો આપીશ. તે એક અમેરીકનનો છે. જેનું નામ સેન્ડરસ બેનેટ છે. તે એક વેપારી ગૃહસ્થ છે, જે હાલમાં ૭૩ વરસનો છે. જેનું પીકચર તમો સનમુખ અને આખું છે ૫૦ વરસની વયે તદન ખખરી ગયો હતો, અને ત્યાર કેડે ફીઝિકલ કલચરના સમાગમમાં અધ્યયી કસરત વગેરે કંઈ પછી એટલે નો મુદ્દર્ષો કે ૭૦ વરસની વયે લગભગ પડેલવાન થયો

છે. ત્યારે જે તેણે પોતાની એક ખાસ કસરતો માંત્ર બીજાનામાજ સુષ્ણે લેવાની. શોધી કાઢી છે, જેનું પુસ્તક Exercise in Bed, થયું. લોક પ્રિય થઇ પડ્યાથી હાલમાં તેને નવી આટલી નામે Old Age, its Cause & Prevention એટલે બુદ્ધિપો તેનું કારણ અને તેનો અટકાવ, એવા નામની મોટી પુસ્તક કાઢી છે.

(ફિમલ ૫-૪-૦ છે. પુષ્કળ ચીત્રો) ને હાલ વખણાઇ છે.

વળી હાલમાં એક ૧૦૨ વરસનો જવાન મેસે સેન્ટ ફ્રાન્સિસ્કો વસે છે જે માથુસે એક સદી પસાર ફાળી છે તે માથુસ જો કસરત ન કરતો તો આવો જવાન રહેવા પામતો! આ કસરતથીજ તેની જવાની રહી છે.

અચપળતા એટલે મરણ—તમારા શરીરના કાંઈમી ભાગને અચપલ ન્યૂસ્ત રાખો તો તે ભાગનું મરણ નીપજવાનું થઈ યશે. ત્યાં મુવેલા સેમ્સો બરાબ રહેશે. આ મુવેલા સેમ્સો શરીરને બરી, નાખે છે અને પરોણાને સેંકો

જાતના દરદોઆથી એકાદ તમને યહ લાગે છે એ સુસ્ત હાલન જે તમેા લાંબો વખત ચાલુ રાખો તો તમને લકવો પા ખીછ તેવું બપકર દરદ થવાનું તેવું કારણ કે સોઢી મુરદાર સેક્સે-થી બરાબ ગયું છે. અને તે મુજબ સેક્સે બાહેર નીકલી શકતા નથી એક માણસનાં દેખાવપરથીજ તમેા કહી શકો તેના શરીરમાં મુરદાર ચીજો અથવા મોહોત કેટલું બધું છે. કદાચ તમેા સમજીને અજબ થશો કે, આ શરીર દરેક પળે મરતુંજ હોય છે કારણ કે આપણે દરેક જાણુ મોહોતનો એકસ જાણુ આપણી આસપાસ લઇનેજ ફરતા હોઇએ છીએ—એક ચપલ માણસ તે આ મુરદાર સેક્સેનો પ્રણી આછા જાણુ મરાવતો હોય છે.

જે કે ચાલવાનું એ પ્રણી સારી કસરત છે છતાં તેથી તમેા જોઇએ તેવી સરસ અને હંચ તનદરેલતી ભોગવી શકો નહીં—આલવાથી પગોજ વપરાય છે, અને દમ લેવાની કીયા ઠીક થાતી છે. પણ આપણુ શરીર માહેલો દરેક બારીકમાં બારીક મસજે પણ વપરાવે જોઇએ છે. અને એવી રીતે સધળા મસદોસો જે ન વપરાય તો એક મનુષ્ય જાત તરીકે તમેા ધણુજ આછા શક્તિવંત રહેશો.

જે હથીઆરોથી તમેા કામકાજ કરો છો. એટલે કે ભેજુ તથા હાથો તે ધોડાંજ શક્તિ વાંન છે. તેટલા માટે હું કહું છું કે આ મનુષ્યની દેહની સંપૂર્ણ ખીલવણી કરવી તે સહધી વધુ અગત્યની બાબત છે. ત્યારે તેનાં હથીઆરો મણાં સરસ હોય એમ કાં ન થવું જોઇએ ? અધકચરા હથીઆરોથી સતોષ પડતા ના અરધુકામકાજ થવાથી સતોષ થતા ના—અરધા શરીરથી અને અરધીજ શક્તિથી ફરવાનું ચાલું રાખશો નહીં.

વળી કહ્યુંકે, ભેખાંનાં કાંઈ કરવાવાળા બેહી હાસે કે અને કાંઈ મરુકુલર શક્તિ જોઈતી નથી. મન નરવસ શક્તિ જોઈએ છે. " પણ જો સંપૂર્ણ માનસાધ શરીર તમેા મોગતા હો તો તે સધળી

માણુથી ખીસેલીજુ હોવાનું જોઇએ. અને એવું જે તમેા મોગતા હો તો તમેાને કસરત કરવીજ જોઈશે.

જે હું કસરત નહી કરું તો જે ભેખાંનાં કાંઈ હું હાલમાં કરું છું તેનો પા ભાગ પશુ હું કરવા પામું નહીં કસરતથી અને ઘટતા ખોરાકથીજ હું મારું ભેજુ હમેશાં સાફ રાખું છું. મારી નરવસ સીસ્ટમ શક્તિથી. બર-પુર રાખું છું. હું મારા શરીરને એવી સારી સરસ હાલતમાં રાખું છું કે તે દર દીવસે વધુ ને વધુ કાંઈ કરી શકે છે. જે કાંઈ બી એ પ્રમાણે કરે તો તે પોતાની જાણી સુધારી શકે અને તેમાં જે કડકથી ફરસ મુંખી છે. કે જેના માટેજ આપણે જાણીએ છીએ. તે મેગરી શકે, અને ત્યારેજ જીવેજુ પ્રમાણુ છે.

તમેા મજબુત છે એવો સતોષ થાય એમાંજ કાંઈ કામત છે. તે કામતી છે એ-ટલુંજ નહીં. પણ એથી જ ભરોસો ન ખાતરી આપજીને આપે છે તેવું મુલજ નથી શરીરના જોર માટેજ ભરોસો આવે છે એટલુંજ નહીં પણ મનની શક્તિ તેમાં આવે છે અને ત્યારે તમારો ભરોસો વધતો જાય છે. ત્યારે તમેા કાંઈ બી સવાલ હાથ ધરી તેને ઉકેલવાને સમર્થવાત થાઓ છો ત્યારે તમેા જીત મેળવવાને ત્યા જે કાંઈ ઉત્તમ હોયને તમારાથી કરી શકાય તે કરવાને, તેમજ જાણીમાં આવતી દરેક મુશકેલીઓની સામે થવાને તૈયાર થાઓ છો.

કેવટે, મારા મિત્રો, હું નમને બાર મુહીને કહીશ કે જે તમને શક્તિ-જોર જોઈતી હોય તો તમારા જોરને ચાખો. તમાર શરિર મજબુત મોગતા હો, તો જે આજોમાં તમાર જોર વપરાય એવું તમારે કરવું જોઈએ છે; અને દરેજા કસરતો કરવી અથવા એકીઃ કાલદસરતી પણ કસરતો જોઈએ છે કે જેથી તમાર શરીર દરેક સીતે સમતોલ રહે, કે નથી જાણીની

જાળો સામે ટપી રહી તમારે કાર્ય બંધવવા ઉપરાંત દરદથી નીરાળા થઇ તનદરોસત સુખી અને ખુશાળ રહી શકશો.

અસખતાં કસરત ધણીક જાતની હોય છે એક અર્ધગ કસરતખાળ થવા માટે ચાલુ નીચમીત વરસો સુધી સાયન્તીરીકરીતે કસરતો કરવી પડે છે પણ આપણાસાધારણ લોકને કાંઇ કસરતખાળ થતું નથી આપણને જે કાંઇ જોઇએ છે તે આપણા શરીરનાં પ્રાણીક અવ્યયો એટલે કે હાર્ટ, ફેફસા હોજરી લીવર અને આંતરડાઓ પોતાનાં કાર્યો સંતોષકારક બનવે એટલું જ જોઇએ છે અને તે માટે થોડીક એવી સાદી સરવકસરતો છે કે જે દરરોજ સવારમાં સાંજ અથવા બની શકે તો બન્ને વેળાએ માત્ર પાંચ કલાકજ આપણે લઇએ તો પાંચ હાલત મેળવી શકીએ માટે આ અદનાં લખનારે, મેકફેઇની ખાસ શોધી કાઢેલી, ફીઝીકલ કલ્ચરનાં આવી કસરતો, દરેક મરદ યા ઓરત બધાને અતી ઉપયોગી થઇ પડે એવી કસરતોનાં નકસા કાઢ્યા છે જેમની કીમત ઘણીજ જુજ છે. જેમને તે જોઇતા હોય તેઓએ આ લખનારને પત્ર લખી મંગાવવી.

છેવટે એ બોલ આ અદના લખનારને અંગત અનુભવનાં કહીશ તો તેથી વાંચનારને કાંઇ વધુ ખાતરી થશે અને તે જોઈ, આગાધ વરસની ઉપર સુધી કસરત થું તે હું જાણુ તો ન હતો પણ જગતથી આ ફીઝીકલ કલ્ચર ના સમાગમમાં (મારા અમેરીકાના હુકે પ્રવાસ વેળા) હું આપણા ત્યારથી મેં આ સરતો કરવાનું ચાલુ રાખવાથી મારી તનદરોસતી આ

જે (૫૭ વરસ થયાં ત્યારે આજે રહેલી છે.) તેવી મેં કદી પણ આગળ મોઝવી હોય એવું મને યાદ નથી. માટે જ બીજા લોકોને તે તેને કાપદો મળે એવા હેતુથી આ નકસાઓ ખાંડેર પાડ્યા છે.

રામબાણુ ઉપાય.

“અરરર ! થું થયું પડી-ગયો નસી વડી ગયો બહુ લાગ્યું મોંય બહુજ લાગ્યું જો !” કરતો મોહોલ્લો તજે ઉપર થઇ ગયો કેમકે જસી ઓરલાપરથી હેડગ પટકાયો હતો. પણ ઘુરત પાસેના પેસુબાંએ કપાટમાંથી પેરી-ડેવીસનું પેનડીસર ઓપાયું તે અડધાકલાકમા જસી રમવા ટોડયો તમે સમજ્યા કે ?

વેસુબ.

If you have tried everything for Malaria and can not shake it off just get a bottle of **Pamala. It will cure you.**

“પ્રલભટ-મિત્ર”

પ્રલભટ જ્ઞાતિ અર્થે દર મહિને મગદ થતું માસિક. આ માસિકનો ઉપદેશ ફક્ત ધાર્મિક, સંસારિક, નૈતિક અને જ્ઞાતિ સબંધી વિષયો ચર્ચવાનો છે.

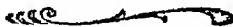
વાર્ષિક લવાજમ ફક્ત રૂ.-૧-૪ છે.

પ્રલભટ-મિત્ર. આશીસ.

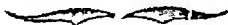
આમલીર.ન રિટ્ટ સુરત.

મરુકરીનું પરિણામ.

(શુભકાંડ મારે ખાસ)

સેખ-વસત,

પ્રથમથીજ એ વિષયમાં કણુક નહતો, કારણ કે એકાદ જણને અને તેમાં પણ બાળા સાહેબ સરખા વયોદય, પ્રેમાળ મન અને-દસાગવાનું મને અરણ્ય

માગતું હતું. પ્રહલાદનો દરતાવ પડ્યો અત્યંત મરાકરે, મેં પુચ્છળ આગતેમ હાંસી મારી પરંતુ કાંઈપયોગમાં આવ્યા નહીં. વટપુરના હરિવલ્લભ કાકા સાહેબ અને રાજવંશ મનાં મુગરાવ બાળા સાહેબ દેહ એમને બાળવયથી ધણે પરાં બો હતો કાકા સાહેબ એટલે કે પ્રહલાદના શિરછત્ર વટપુરની પંચ કોલીમાં પ્રથમ વર્ગ ના ધનાઢ્ય ગૃહસ્થમાં ગણાતા હતા. બાળા સાહેબ દેવતા પણ કાંઈ કમી ગાંમત ન હતા પરંતુ તેમના વડીલોના સમયની સંપત્તી અધુના રહેલી નહતી. તેમનાં વડીલોના સમયમાં તેમની પાસે અડધાકે ડબ્બ હતું એમ કહેવાનું કાકા સાહેબે બાળા સાહેબના અગાળથી પ્રહલાદ ને રાજવંશમાં માર દિવસ માટે મોકલ્યો હતો. પ્રહલાદ કોઈ પણ સ્થળે જવા નીકળ્યો કે જાંદો પોતે તેની સાથે જવાનાજ. એમો ઉત્તમ બાળ પશુના સોમની હતા. આમત્રા અત્યુચ્કટ મિત્ર પ્રેમને અન્ય કોઈ પણ વસ્તુની ઉપમાએ આપી શકાય એમ નહીં. એમો શિશુજી પણ એકજ શાળામાં અને એકજ પાઠશાળામાં

લીધું હતું; પ્રહલાદ અને હું હમણાંએકમેકની સાથે જ હોઈએ એટલે સુધી કે આમારા સંસ્કૃત ના પ્રેક્ષિતર તર્કશાસ્ત્રમાં " વ્યાપ્તી " સમ- જવતાં આમારે દગ્ગાંતે હતા હતા. ઉપરજણાવ્યા મુજબ પ્રહલાદ અને હું રાજવંશ જવાને નીકળ્યા. બાળા સાહેબનો પ્રહલાદને રાજવંશ બોલાવવા નો અન્ય હેતુ હતો. બાળા સાહેબ અને કમળા નામક એક ઉપવર, સુશિક્ષિત અને મુંદર પુત્રી હતી, તેને પ્રહલાદ સાથે વરાવવાનો તેમનો વિચાર હતો. બાળા સાહેબ અને કાકા સાહેબ જરા જુના વિચારનાં માણસો હતા તેપણુ તેમને નવીન મત કેટલેક અંશે પસંદ હતો તેમ તારા પછાદી પ્રાદ વિવાહ અને પરસ્પરની પમંદગી પ્રમાણે વિવાહ કરવો એ બે પણ હતાં; લગ્નનો સત્યાર્ય ઉચ્ચ જરાવર સમજેલા હોવાથી પ્રહલાદ અને કમળા અવાપિ અવિવાહીન હતાં પ્રહલાદ અને કમળા તદન એક બીજાથી અનસિરી હોઈ ઉભા પરસ્પરે પસંદગીને પામે છે કે નહીં તે દરાવી પછીજ તેમના વિવાહ કરવો એવો બાળા સાહેબનો વિચાર હતો. પ્રહલાદને એ વિષયની કાંઈ પણ ખજાર નહીં હતી, મને માત્ર કાકા સાહેબે નીકળતો વેળા, કમળા મારી પરીક્ષામાં ફવીલતરે છે તે જોઈઆવવાને કણુ હતું. ગાડીમાંથીજ પ્રહલાદને થોડી-ગમત કરવાનો વિચાર સૂઝ્યો. બાળા સાહેબ દેવને પ્રહલાદને અત્યંત બાળ પશુમાં

એવો હતો. વચમાં ધણી વર્ષ બાબા સાહેબ — મયા માયુ. મારા સ્વભાવના ગુણોપ પણ વટપુરમાં આવેલા ન હતાં એટલે અધુના તે તેની દ્રષ્ટીએ પડી અને એક બીજાને જોળખી પ્રસ્તાદને જોળખી શકતા ન હતા આ સંધી નો સાળ લાઇને પ્રસ્તાદે મને પ્રસ્તાદ બનવાને કહ્યું અને પોતે વસંત એટલે કે પ્રસ્તાદનો મિત્ર બનવાનું કાન્યુ. આ બાબતમાં મેં પ્રથમ તો હા પાડી નહીં પરંતુ પ્રસ્તાદના શબ્દોમાં એણે તો કાંઈક બહુ ભરેલું હતું કે ઉવટે મને તેનું કહેવું કબુલ કરવુંજ પડ્યું. તે વાત એકાદ પણ સ્મરે છે ત્યારે મને હમણાં પણ ફેટલું બહુ ખરાબ લાગે છે પણ હવે તેથી શું કાપશે ? “ ચિનાસ કાળે વિધિરીત બુધિ ” ની લેખિત અનુસાર મને તે “ સમયે કાણ જાણે કયાંથી બુધિ સમ પડી. મેં પ્રસ્તાદ ના આગ્રહનો સ્વીકાર કર્યો ।

રાજધામમાં બાબા સાહેબ દેવતાના કંપાકંડમાં જઈ પહોંચવા પૂર્વેજ અને પેલા અગ્નિ નાટ્ય ગુર શેષકળીપરના એકાદ નાટકમાંના પાત્રો પ્રમાણે વસંતનો પ્રસ્તાદ અને પ્રસ્તાદનો વસંત બન્યા । બાબા સાહેબના ગૃહમાંના કાંઈએ પણ અમને પૂર્વ જોવાના ન હોવાથી આ હન વિદ્યાની મુક્તિ જવારી પડી ગઈ નહીં. પ્રથમના પંદર દિવસ ધણી મોજ મગમાં પસાર થયા; પ્રસ્તાદને માટે જે અતિથી સેવા અને આદરસત્કાર તીરખી મુક્યા હતા તે મને મળતા અને તેનાં મિત્ર વસંતને માટે જે કંઈ નિર્માયલાં તે પ્રસ્તાદને મળતાં તે નિદાગી અને અતીવ ખરાબ લાગતું હતું. હું દરરોજ બાબા સાહેબને સત્યવાત કહી કેવા માટે પ્રસ્તાદને તમારા કરતો પણ પ્રસ્તાદે તે ગણકાયું નહીં. પહેલ જહેલાં તો તે તેડનું બરોબર આપ્યું પણ ધીમે ધીમે તે બાંછ બદલાઈ કારણ કે કમળા અને હું બરોબર પરસ્પરે પ્રેમ દર્શાવવા લાગ્યા ગમે તેમ હો પરંતુ કમળા ને જોતાં વેતજ મારા હાથમાં પ્રેમાકુર ઉદભવ્યો હમેશના પરિચયથી મને તેના એક એક ગુણનું જાન

તેની દ્રષ્ટીએ પડી અને એક બીજાને જોળખી લાઇ જાતે પ્રેમ કરવા લાગ્યા । રહીને રહીને અને એવી શંકા આવતી કે કમળા મને પ્રસ્તાદ સમજીને મારા પર પ્રેમ કરતી હશે, પરંતુ જ્યારે મેં તેનું ખરા પ્રસ્તાદ પ્રતિનું વર્તન નિદાગીયું ત્યારે તે મારી શંકા અને અસાધને જણાઈ ખરા પ્રસ્તાદ પ્રતિનું તેનું વર્તન અતિથી પ્રતિ જેનું હોતું નોંધ્યું તેવાજ આદરવાનું પ્રેમાળ હતું. તે વધે મને માત્ર પ્રસ્તાદ સમજીનેજ પ્રેમ કરતી હોત તો મારો મિત્ર વસંત કમી દરજ્જાનો તેના પ્રતિ તેણે એટલા આદર દર્શાવ્યો ન હોત ઉપરાંત હું તેના સ્વભાવથી સંપૂર્ણ માત્રીન થઈ ગયો હતો; ધન મોટે કિંવા માવ મોટાઈ ને કારણે તે એકાદ જણુ જોડે લગ કરવાના ધરાડાથી પ્રેમ કરે એટલા બધા તેના વિચારો શુદ્ધ ન હોતા.

આટલે દરજ્જે જ્યારે વાત આવી પહોંચી તે સમયે મેં પ્રસ્તાદને બરી સ્થિતિનો ખુલાસો કરવાને આગ્રહ પૂર્વક જણાવ્યું. કારણકે સધળી બાબત લક્ષમાં લેતાં મારી સ્થિતિ ચમત્કારીક હતી કેમકે કાંઈ પણ મારા પર આગળના નિંદ આરોપ લાગી શકે. કમળાના પ્રેમ સંબંધી પણ મેં પ્રસ્તાદને સ્પષ્ટ કહ્યું, અધુ ધર્યુંજીત, સાંભળ્યા છતાં પણ પ્રસ્તાદ સંપણે વેશ પોતરવાનો પ્રત્નસો કરવા ને કબુલ થયો નહીં. તે બોલ્યો:—“સમય સાંપડતાં સધળું બરાબર સચો જાનો. તારે કાંઈ પણ કાગલ કરવી નહીં,” હું નિરુપાય થઈ સ્વસ્થ એકાદ એકાદ વેળા બાબા સાહેબ ના કહ્યું પર સધળી હકીકત આજુબી એવી નિશ્ચય પણ મારા મનમાં સ્પૂર્ષો પરંતુ તેમ કરવા જતાં પ્રસ્તાદને માયું કાંઈ નાંખ્યા ને જુ લાગશે એટલે હું મેન્યજ રહ્યો. કમળા ને માત્ર મેં એ વાત કહી અને તેને પણ તેના એક અદાર ગુણનાં બહાર ન કાઢ્યા મ

પાસ કરીને સુચતા આપી. અસ્તુ દેવતા-
ની હરેલી-મહેશ નગર બહાર એક મેઘા રિ
સાગ ઉવાનમાં આવેસો હતો. ત્યાં અમારા
દિવસે જતાં નાનકાં પસર થતા. જાત અ-
તી વિદ્યજા હેઠળને નેમાં પુષ્કળ ઝાડો દત્ત
અને તે ઝાડોને કાંધે બાગમાં પુષ્કળ ફૂલ
બની ગણતા દત્ત. આખા સાદેબને ધનસુખ
પાવેલી, કમળા અને સંતોષ એમ છાંયી
હતાં. તેમને બેઠવા માટે તે બાગમાં તેમને
એક 'ટીનીસ કોર્ટ' પણ તૈયાર કરાવેલી હતી.
કમળા અને ધનસુખ 'ટીનીસ'ની રમતમાં ઘ-
ડી પ્રતીયુ થયેલાં હતાં. હું અને પ્રજ્ઞાદ એ
આમુએ અને તે બાહ બેન બીજા બાજુ
મેંએમ ફરેજ રમેતાં. રમત પુરી થયાં પ-
છી ઉવાનમાં આમ તેમ ફરતાં નહીં તો કોઈ
ત્રણે બહાર સહેલ કરવા જતાં. મારા જીવ-
તા પુષ્પનાં તે દિવસે અત્યંત સુખી અને
સંસ્કારશ્રુષીય હતા. આટલા દિવસે સુધી તો
બી પ્રેમ કેને કહે છે તેની મને કંઈ સરખી
પણ ન હતી; પરંતુ અધુના કમળાએ સપ્રમા-
ણ મને તેનું અભિચાન કરાવ્યું. અમારી તુલ-
ના અનનુભવ પ્રજ્ઞાવત્રીના અમારું સ્વમાન પ-
ણ વિસ્મરણવતી હતી.

એક દિવસે પ્રજ્ઞાદ બપોરનોજ કંઈ
બહાર ગયો હતો, ધનસુખ કાંઈ કામચે રહે
રખાં ગંધેલા હતો એટલે તે દિવસે હું કમળા
સાથે 'સોંગ્રસ' રમ્યો. (અને જણાવવું જોઈ
એ કે કમળાના બીજા અને બાળીતીએ આ
પ્રસંગે વેળા બહાર ગામ રહેતી હતી.) બેજ
જણુ ટીનીસ રમે તેને 'સોંગ્રસ' કહે છે. કમ-
ળા સાથે 'સોંગ્રસ' રમવાનો તે પ્રથમજ
પ્રસંગ હતો, તેની રમવાની મોહક
પણવણિ પતિ અને તેના કરતાં પણ મોહક
એકી તેની મુખ ચર્ચા પ્રતિજ મારું લક્ષ લ
રાઈ રહેવું હોઈ મને કમળાએ તે દિવસે "સ-
વ સેટ" આપ્યો (હાલ જીવતાને "સવ સેટ"
કહે છે.) તેને 'સવસેટ' આપેલા જોઈને મને

અત્યંત શરમ લાગી અને બોલ્યો, "આસો,
બાવા ! તું તો મારા કરતાં વધુજ. સારું. જ-
મવા લાગી છે !"

"લગ્ન કંઈ થવનું કારણ પણ આપજ
હોને !" આવી રીતે કાંઈક બોલી કમળા
ગાલમાં ને ગાલમાં હતી. આ પ્રમાણે અમે
સાવંકાળ થતા સુધી સમય ગાળ્યો. ધનસુખ
પાછો આવી ગયો પણ પ્રજ્ઞાદ આખો ન હતો
તો. કોઈ સ્થળે થોડા પર સેહેલ કરવાગયો કે
શે અમ સમજી હું સાંત રહેયો. અતિ ધની
સત જઈ વાળુ કરવાનો વખત થયો, ત્યારેજ
મારા મનમાં રાંકા આવવા લાગી ! મારું મ-
ન વાળું હિંદાસ થઈ ગયું. ધરમાનું બીજું કા-
ંઈ એ બાબતની વિચાર કાળજી કરતાં નહોતું.
કારણ કે તેમના મનમાં તો એમજ કે વસં-
તરાયજ હજી આવ્યો ન હતો !

"આવ જમવા બેસી જાઓ, વસંત
રાય પાછાથી બેસે." એ પ્રમાણે આમક
થવા લાગ્યો. મારા મનની સ્થિતિ શું હતી
તેની કોઈને કંપના સરખી પણ ન હતી. મા-
રાથી વધારે મોહાય પણ નહિ. પ્રજ્ઞાદ આટ-
લા બધો સમય પાછો થેર હોઈને બહાર રહે
એવો સંજવજ નહોતો. મારો કાંઈ તકેજ
ચાલે નહીં. તે થોડા પર બેસીને ગયો હતો
એવી મારી કંપના હતી. પરંતુ તેમ પારવાં-
માં મારી શુલ હતી કારણકે ધોડાવાળાને પૂંજ
તાં સર્વ અર્થો પોત પોતાના કાંધમાં જાંધા
યજા માસમ પડ્યા. ત્યારે પ્રજ્ઞાદ ગયો ક્યાં ?
એટલો એકજ નિચાર મારા મનને એક 'સ-
રખી ચીનામાં ગરક કરતો હતો. એટલામાં
પ્રજ્ઞાદનો એક દુરનો એકી અદશ્ય રોજ આ
મમાં કાંઈ કામે આવેલા હતો તે તેને મંલવા
ને આવ્યો. ધરમાના મોકડોએ તેને મોંદી પા-
સે આપ્યો. મને જોતાંજ "એ પ્રજ્ઞાદજ ન-
હી" એવા ઉદમાર તેના મુખમાંથી નીકળ્યા
થયું, જે વાતથી હું દરતો હતો તે વીતેલો પ-
ડેલ એકા એક ઉપડી ગયો ! હું વિચારી આ

કે મનમાં પણ નહોતું આવ્યું ! તે સ્થળે જ્યાં ગને તદન, એક ખુણે હતું. પેઢાનર કુધાનની સીમાની દાવાલ હતી અને તે બાંતની પેઢી બાળુ શહેરમાં જવાનો માર્ગ હતો. તે જગ્યા અને અત્યારે કેટલી લયાનક લાગતી હતી ! એ પ્રમાણે વિચાર તરંગોમાં લીન બની જડ મુઠ પ્રમાણે પુષ્કરણીનાં જળ તરંગો પ્રતિ દ્રષ્ટિ માંડી બેસી હતો. મારી મંત્રજ કુંકીત બની ગઈ હતી ! એટલામાં પાછળની બાળુએ કાંઈક ખખડવાનો મને લાગ્યો થયો ; તેથી પાછું ફરી જોયું તો મારી હૃદય સ્વામીની કમળા ! તેના સુખ કમળ તરફ મીઠ માંડતાં હું તદન નિર્દોષ છું એવી તેની ખાતરી છે એમ મને નિશ્ચય પુરેકે બન્યું ! કમળા તત્તા ગમ થીજ મારા દુઃખનો આધાર થયો હતો કે મળવા જેવું મને લાગ્યું ! પ્રેમાળ મનુષ્યોનો સહવાસ માત્રજ આવા સમયે જોઈવું કામ કરે છે તેટલું હજારો શબ્દ વડે બનતું નથી.

“ ધૈર્ય લાગો નહીં. પ્રહલાદજી આ ઘેર દારણુ સંકટમાંથી મુક્ત થઈ મંગળમય પરમાત્માની કૃપા વડે આપ આ સંકટના વાદળમાંથી પ્રકાશ પામશે. ”

અહાહા ! કેવા પ્રેમમય અને મધુર તે શબ્દો હતા ! આવી પડેલું સંકટ એટલે કે આશીર્વાદની મને તદનજ મિતી ન હતી. મને બીતી હતી માત્ર પ્રહલાદની. વરપુરથી કાકા સાહેબને આવવાને હજી થોડું જ હતું. તેમણે તો મારા પરનો જીભ તરતજ ઉઘાડી દીધો હતો ; કારણકે અમારો અરસપરસનો પ્રેમ તે મને સારી પેઠે માલમ હતો. પરસ્પરે પ્રાણ પછી કરવાને પાંચ તૈયાર એવા સ્નેહીઓ એક બીજાનો પ્રાણ સેવા ઉપરુક્ત થાય એ તેમના મગજમાં બનરવા પામે તેમ હતું જ નહીં. જ્યાં બાળુતો પર સ્વસ્થતાથી વિચાર કરતાં જો ગાળી મારી જાતી થી ધીને નીકળવી જોઈતી હતી તે સુધી જઈ પ્રહલાદનાં શરીરમાંથી પાર મળ ગઈ એમજ મને લાગ્યા માંડવું તેમજ આ પ્રતી. ૭૧૧૫ પ્રતિ. પ્રતિ પ્રતિ.

આપને વસવતી વસંતનો પ્રહલાદ અને પ્રહલાદનો વસંત બનવાથીજ ઘડાઈ ગયો હતો, કારણ કે પ્રહલાદનેજ જો કાર કરવો હતો તો મને મેળવવાનું કાંઈ મુશ્કેલ ન હતું કેમકે તે પરસંદનમાં હુંજ પ્રહલાદબની રાગી અતિથી સ્વકારનો ઉપભોગ લેતો હતો રીવાસવરનો થોડો ચટાવનાર હસતો. મારીકે વસંતરાયનેજ આ જગતમાંથી દટાવી નહીં સર ખો કરવા ફરતો હતો અને તેથીજ વિચારા વસંતનો પાઈ ભગવંનાર પ્રહલાદને તેણે પોતાના સપાટમાં લીધો ! હવે જે પ્રશ્ન રહ્યો તે એટલોજ કે તે વ્યક્તિ કાણ હશે? મારો એવો બળવાન શત્રુ હોય એવું બધું માત્ર મુશ્કેલ ન હતું. બાળ પછીથી કાકા સાહેબે મારું લાલન પાલન કરી મને મોટો કર્યો હતો. અન્યાય નારીએકની માતા કાજલીને હસ્તમાં ગ્રહી હું પૃથ્વીની સંપાદી પર કાણ જણે કર્યા બીક્ષા માગતો હોત આવી મારી સ્થિતી હોઈને મારો એવો રીપ કાણ ઉપસ્થિત થયો તેની મને સંમજ પડે નહીં એ ગુદા જોલનાર મનુષ્ય માત્ર એકજ હતો અને તે પ્રહલાદ હતો તેણે મદિ તે મનુષ્ય-રે, મનુષ્ય લક્ષી રાક્ષસ—ને કદાચ જોયો હશે તોજ તેનો પતો મલવાનો સંભવ હતો, પરંતુ પ્રહલાદની સ્થિતિ તો હતી જેવી તે તેવીજ હતી ! હું ફરીને હોસ્પિટલમાં ગયો અને પ્રહલાદની સુશુભા કરવા લાગ્યો તે દિવસ પછી હું જમવાં યાદ માત્ર મુકામે આવતો અને બાકીનો સમયો સમય હું પ્રહલાદના ટાટ પાસે બેસી વ્યવન કરતો તાર પહેાં ચતાંજ કાકા સાહેબ આવી લાગ્યા. કાકા સાહેબને પ્રહલાદનો પ્રાણસમાન હતો ! એકતો એક પુત્ર હુશીયાર, શુભશાળી, ઇત્યાદિ કારણોને લઈને પ્રહલાદ તેમને થયોજ લાગ્યો.

કારણ કે તેવી તેની આદતજ હતી. તેની પાછળ તો ધણા ધણા પ્રકારની વાતો સાંભળવામાં આવી હતી.”

“તેનું તું અધુના ઓળખી ચકીરા ?”

“હા, નહીં જામારે ? તેનો તે કાળો મેંસાસુર જેવો અને શીનળાના આદંવાળો ચહેરો, તેના ફર ફેખાના પંચિજવર્ણી ડાળા, તે તો—”

“જેહ, તેજ માગપર રીવોલ્વર છોડનારો જલસ” એ સમ્રો પ્રત્તાદના મુખમાંથી બહાર પડ્યા. તેને મારા મુખમાંથી બોલાયમું વર્ણુન સાંભળતાંજ દિવસનું તે રમરણ થયું !

ત્યારે મારું અપમાન સહ્ય નીવડ્યું. વસંતને આ જગતમાંથી પાર કર્યા પછાત ખડેરાવનું અગણીન દ્રવ્યનો એકનો વારસ થવાના લોભે સેવાઇ ગુલાબરાયે મને માર મારવાનો મેન રમ્યો હતો. મારી પહેલાં તેણે તે જાહેર ખખર વાંચેલી હોવી જોઇએ. અને ત્યારથીજ તે મારો પીડો પકડી બેઠેલો હોવો જોઇએ વટપુર સ્ટેશનના વેટીંગ રૂમમાં વીસ-રી જવાયલી મારી હેન્ડ બેગ તેને જોડેલી

અને મારી રીવોલ્વર પણ તેને આદતી મળી આવેલી વટપુરથી રાજગામ આવતાં વાટમાંજ વસંતનો પ્રત્તાદ અને પ્રત્તાદનો વસંત બન્નાની ઘટ નાની ગુલાબરાયને ખખર પડેલી નહીં.

તે દિવસે લક્ષ રાખી પ્રત્તાદને વસંત સમજી તેણે ગોળી ચલાવી પણ અમારાં સર્વ ના નશીય સંભોગે તેનું તેનું કુટ પરિણામ આવ્યું નહીં. ગુલાબરાયનો પત્નો મેળવવામાં ઘણો ત્રાસ વેકવો પડ્યો નહી. તેના પર પોલીસ નો ડાળો પડેલો હતોજ. પકડતાંજ તેણે સર્વ વાત કબુલ કરી દીધી. તેના અધળા અપરધિ નિહાળનાં હિંદુસ્તાનમાં રાખવો છાટન જગ્યામાંથી સરકારે તેને જન્મ પર્વત કાળા પાણીની સગા ઠોકી.

આ પ્રમાણે પ્રત્તાદનાં મરકરીનું પરિણામ આવ્યું અને તેવી દલીલ મેં કરી છે. ફક્ત એ કેજ વાત કહેવાની રહેતી જણાત છે અને તે વાત તે કમળા ગૈરી અને મારું સત્વર મમ એક શુભ મુકુતમાં કરવામાં આવ્યું તે છે કલિશુભય.

સમાપ્ત.

નરીબનાં નખરાં.

એક દુહી વારતા.

ગુલશન માટે ખાસ.

સખતાર-મિસ શિરિન.

દુખના એક નિશાણ સાથે ખીજાના પ
ર કોરવાળી સોરાળ વારડને કંટાળા ભરી ન
જરે ખારણુ તરફ જોયું. “કારણ તું છે કે ?
તેને ધીમેથી હાંક માર્યો. “જરા અહીં આવ.
તે આપ સામેની બારી બંધ કર. અંદર તાર
ફું આવવાથી મારું માથું ધણું દુખે.” કાંઈ
પણ અવાજ ના તો ગડગડ રિતે તે વફાદાર
નોકરે કહેવા મુજબ ફીધું, અને પછી વધુ
હોકમની રાહ જોતો અદબ વાળી રોડના ખી-
જાનાં આગળ આવી કબો.

“આંદોગરમી થણી છેની કારણ ?”
થોડેવારે સોરાળે પુછ્યું.

“હા, શેઠ આજે તાર ઘણો સખત પ
ડેછ. પણ તે મેઠ-હું જાઉં તે અગાઉ કાંઈ
ખીજું કામ છે ?”

“નહી-હા-હોકમનું ખારણું અને વરંડા પ
રનાં બધા ખારણું ઘુસ્યાં મુકજો, કે બહાર
ની ખુસી હવા અંદર આવે.”

“ફીક છે, શેઠ.” એક પગની ચુપડાદી
અને પછી, “સોડી શેઠ તમને છેડી જવાં
મને ગમતું નથી, તમે—”

“નોનસન્સ.” સોરાળ વચમાં જોડી ઉ
ઠ્યો. “કાજકા આજે તું એમ શું કરેછ ? બે
કલાકમાં મને શું થઈ જાયું છે ? તું જા,
વધારે વખત ના ચુમાવ.”

વધુ કાકલુદી કીધેલી ફેકટ છે એમ
જ્યારે તે વફાદાર નોકરે જોયું, ત્યારે એક
ન્હાની ટીરપાછ ખીજાના નજદીક લાવી મુકી,
અને તેની ઉપર સહવારનું તાણું ન્યુંસ, એક
ચોપડી, લેમન-આઈસનું એક ગ્લાસ, થુડી કે
લોનની એક શીશી, સફેદ કપરમાં વિંટાળેલી
લાલ સીતથી બંધ કીચેલા મેહોડાની એ ન્હાની
શીશીઓ, એ સઘળું બરાબર ગોઠવીને મુક્યું.

“શેઠ, તમારી દવાની શીશી અહીં મુ
કાઠ.” તેણે સોરાળને જણાવ્યું. “પણ એક
વાગ્લા અગાઉ તમને દવાની કાંઈ જરૂર નથી
એટલે હું આવ્યા પછી તે તો જોવશ.” અને
પછી કાંઈ રડી ગયું’છ કે નહી તે જોવા માટે
તેણે ઓરડામાં ચોપાસ એક અગર નજીક ફે
ંધી, અને પછી ધીમે પગે બહાર આવી ગીપી.

તે નોકરના જવા પછી દુખની કચનરો
અને દુખનાં માથાં સાથે સોરાળ એક કલાક
સુધી કાંઈ ખી હીલચાલ કરવા પગર ચૂપ પ
ડી રડી ઉઘવાની કોરોશ કરવા લાગ્યો. પણ
ફેકટ. હાથ તેને આજે તરછેડા ગમત હતો. ત
રેહવાર આગલા પાઉશ વિચારો તેને આવવા
લાગ્યા.

આહ ! તે આગલો સુખી વખત ! કે
જ્યારે સોરાળ વારડને માહુતેબર બાપનો એ

ચાહી તે ટેવલાઈડસ ગળી જવા માટે મેંદાં આગળ દાખલ થોડો થયો. પણ એકાએક આરણ્યની નજદીક કોઈને જોતાં તેણે ચોંટી તે તરફ જોયું, કે બીજાજ પછે તે દાખલ તેનો આજુબાં નહીં પડ્યો, અને જ્યાં ટેવલાઈડસ નીચે ગાસોયા પર પડી ગઈ. તેણે એ રાત્રીની વચ્ચે એક ન્હાની ચાર પાંચ વરસનો છોકરીને દાખમાં થોડાક સુંદર તાજાં પુલો સાથે દરતે મહેરે ઉભેલી જોઈ. તે એક આતી ખુમસુરત બાળકી હતી. શુધ્ધ સફેદ રેશમી ક્રોડ પર બાંધેલા ખુમ્બો ગુલાબી રંગનો સેશ, પગમાં પહેડેલાં નાલુક સફેદ સ્ત્રીવરો, ઉઝના બાલ પર બાંધેલાં ધીમે જો લાગી બો, અને માંજરા બહુડેળા સાથેના તે જોડે ઘટમઘટ મહેરો, જેનારતે છકકરી નાખે તેવો હતો.

“તમારે માટે હું થોડા પુલ લાવીછ. મજેદના છે. તમે લેશો કેની ?” તેણી દસ્તાં દસ્તાં મધુર સ્વાદે બોલી, “અને પછી બીજાનાં નજદીક ચાલી ચારી થોડાંક પુલો તેની છાતી ઉપર મુક્યાં.

“મારા ખુદા !” એકકો નજરે તે સુંદર મહેરો દીકના સોરાજ બચાવે, “મારા ખુદા ! છોકરી શું તું આકાશમાંથી ઉતરી આવીછ ? શું તું પરી છે ?”

“હા.” દમામથી ડોકું ધુણાવી ખડખડ હસતાં તેણી બોલી. “હા હું પરી છું, પણ મમા મને પરીન નહીં તો પક્ષી કહેછ.”

“ધણુંજ સુંદર નામ છે.” તેણીના રસમ જેવા બાલ પરવારતાં તેણે કહ્યું.

“હા, એમજ તમારા કાવસજીથી કહેછ.”

“કાવસજી ? કાવસજીને તું બોલો ?” તેણીને મરોડે. પોતના મરબારીનું નામ સાંભળી સોરાજ અન્યથા ચપા વિના રહ્યો નહીં.

“હા. તેવજ તો મારા દોસ્ત થાયછ. અને—” હાં તેણી સોરાજના મહેરપર વાંકી વળી ધોમધી બોલી. “અને હું તમને એક

બીજી વાત કહું ? તમે કાવસજીને ના કહેતાં હં. એવજ મારી ચાંદણના બી દોસ્ત થાય.”

“ચાંદણ ? હા, હા, હા.” સોરાજ મોટે થી હસી પડ્યો. “ચાંદણ કાણ ? મારાં ભુલકાં ?”

“મારી આથા, તમે નહીં બોલો છો ? તેને બી તમરા કાવસજી ધણજ મમેછ.” હાં થોડાવાર તે બાળકીની મધુર પટપટખેરી જાંબા બધે રડી, અને પછી પાણું ચાણું કીધું.

“તમે બગોળ કે ? મને તો અહીં કાવસજીએજ મોકલી.”

“તેણે ધણુંજ નેક કીધું,” સોરાજ પટપટખેર.

“હું તમને મધુંજ કે ?” વળી તેણીએ થોડાવાર પાણું પૂછ્યું.

“હા. તું મને ધણીજ મમે, મારા ન્હાના ફિરેતા.” વાંકો વળી તેણીને કીસ કરતાં સોરાજે કહ્યું. પણ એકાએક તેના કુખે પાણું જોર પડ્યાથી તેણે એક ખુમ પાડી. તક્યા પર માથું નાંખી દીધું.

“શું છે ? તમે ખુમ કાંમ પાડી.” પોતાના નાનુક હાથોમાં પકડેલા સોરાજનો હાથ એકદમ ઊંડો ધઈ તેણીએ ગભરાઈને પૂછ્યું. સોરાજે મદા મુસીમતે હોહ પીસી તે કુખની કળવર ખમી, હસવાની કાશોય કરતાં તે બચ્ચને ગમરાવવા નહીં મંગતા બેઠકારીથી જવાબ દીધો ‘મારું જરા માફું કુખેજ, પણ પરીન તું કહાં રહેજ ?’

“તમારાં ઘરની પાસેજ. મારાં મમા સાથે !”

“ને હમથા તું અહીં છે, તે તારાં મમા જાણે કે ?”

“નહીં મમા એમ જણીશ કે હું કંઈ બરઘ મન ફેરવત, અને તેથી તેવજ મને બધે મોકલે.” અને ત્યાં તાણી પાડી ખુસ થી તેણી કુદવા લાગી. પંચ સોરાજનું ધ્યાન દાક તે તરફ દર્શાવે નહીં. તે તો અન્યથાથી દિધ

મદ જતી તેજીને ડીકનો પડ્યો હતો. આ આગની ધારી ધારીને જોતાં તેજે તેનો આ ગરો ખોદવાયકો પ્યાર વાદ આજ્યો હતો. અહાં તેમ જુનમુરન ગોરો મહેરો, તે માંગરી જુ આંખ, રીધું અજીઆજુ તાક, તાલુક ગોત દાય,—મધું આપાદ બધું તેજ !

“જેવું મળવાપાત્રું ? નરી જલ્લે તેજ !
જુ ઓસ્મરા !” એક દુખી નિસામે ફેંકી ને
ખીમેથી પઠપડ્યો, અને પછી—ખુદા તે અ
જગા સામે તેનાં મોત અગાઉ તે ફક્ત એક
વાર પણ મેળવે તો જેવું સારું એમ વિચાર
વા લાગ્યો, તેવામાં તેના વિચારમાં પછી
અક્ષ પડી.

“હું ‘ભરાઈ જલે’ હું ?” પરીની તેને
પઠાવતાં પૂછવા લાગી.

“આવ કેરી સરસ રમત ? એંદ ! તું
જું એમ ધારેજ કે મમા તુને મોતો કદાચો
મારાં બચ્ચાં ?”

“હા. હું જો અડીથી મમાને સ્વાદ
મારું તો તેવું આતી મને શોધી કઢાવશે.
હું મમાને સ્વાદ મારું !”

“હા” નહી ધારેસો એ મોમ સોગમય
કુદરતીજ મોસાઈ ગીયો.

તેજી એકદમ ઝડપ પમતે જારજા તરફ
રોડી, અને ખુદાં વાજાંવરથી દસો દાંધ માર્યો.

કીધું, અને થોડોતાર ત્યાં સુપકીતી ફેલાઈ રહી,
પણ પછી એકાએક કોઠવા નજીક આવતાં નાજી
કપગલાં સંજગાયાં. જેમ જેમ કોષ વધુ નબળી
ક આવતું ગીધું, તેમ તેમ મધુર સેંદનો ખિડો
પમરાટ મોપાસ ફેલાઈ રહ્યો. આસોમે સોરાજ
ને ગોલા નવી છંદગીએ જીવવાને લખયાજો,
કુદરતી તેવ દીક મુજવા લાગ્યું, દેવું જ્વેલથી
ધાકરા લાગ્યું, અને તે તમામ પસીને ગર થઇ
ગયો. તે એકાં ટમરે આતુરતાથી જારજા તરફ
નીડાળા લાગ્યો એક મોટો મધુર અવાજ વાજી
ને મારક ત્યાં ધમધમી રહ્યો.

“પરીન તું કદો છે ? પછી તારકીત ?—”
અને તેજ ધરીએ પૂનમનાં ચાંદ જેવી એક
જુનમુરન અખળ ઉનારો સરગામ જોરામાં
આતી, પણ જેની તેજીની માંગરીસુંદર
આંખો બીજાનાપર મુનેમા સોરાજ ઉપર પડી
કે “મોરજ” કરીને એક તીજી ચીસ પાડી
યંબ થતે જીમો પણ સોરાજ !—નેશું કરતો
હતો ? તેરી નજર જેવી આ અખળ ઉપર
પડી કે તે તુરત જોશુધર રમ થયો હતો.

કીઅર તાંચક, એ અવતાર અખળ
કોઠજ નહી પણ આપજી આ પાતોની
સુંદર હીરોહનનર દની.

હતું. તેણીએ સ્વયં જાણ્યું. જણાવનાં કહ્યું કે જમરોદ કાવર સાથે પરણી તેણીએ. થયું દુખ અમરું હતું. તે હુરજો, કુછંદી, અને દારૂથી જુગારી નીકળી હતો. પણ પોતાના વહાલાં અચ્ચાનેજ ખાતર તેણીએ તે જુરા ખાવંદને જેમતેમ ખેંચ્યો હતો. આખરે ખુદાએ તેણીની હીંમત અને ધીરજના બદલામાં જલદીજ તે જુઠાથી તેણીનો છુટકારો કર્યો. તે પાપીએ એક દીવસ હદ બહાર દારૂની મોજમાં પોતાનો પ્રાણ તે કીરતારને હવાને કીધો. તેણીએ છેવટે એમ પણ જણાવ્યું કે તેણી તો સોરાબનેજ સ્થાતી હતી, પણ તેના એકાએક બહારગામ આવી જવાથી તેણીએ એમ ધાધું કે, જે છુટથી તેણી તેની સાથે વળતી હતી, તેથી ગુસ્સે યથ તે આવી ગયો હતો, અને તેટલા વાસ્તેજ તેણીએ જમરોદની માંગણી એકે બોમે મંજુર કીધી હતી. સોરાબે તેણીને સમજાવ્યો ખુલાસો ખાનથી સાંભળ્યો, અને પછી, તેણી જે રાજ હોય તો તે તેણીને પોતાની કરવા હજુરથી તૈયાર હતો એમ જણાવ્યું જરે તેની પરજોનર યવાનું રાજપુત્રી થી કહ્યું કીધું, પણ એકજ રાત્રે, અને તે એજ કે “વહાલા, કોઇ બાહેશ તખીજ કેને તમે પહેલાં તમારાં દુખનો કાંઈ ઉપાય કરાતી વહેંદા તંદરોસ્તી બરેમા ઉઠો, અને પછી હું સદાની તમારી થાઉં.” સોરાબે તેણીને પોતાની કરવાના હરખમાં તે સરત મંજૂર કરી, અને તે શેહરના એકાદ દુસ્વાર મખીજને બેસાતી તેનું મત લઈ ‘એલરેશન’ કરાવવાના નકી કરાવપર આવ્યો.

તે મુકર પ્રપિસો દીવસ આવી પુગ્યો, “વોરાન વોલ”માં સાંત મુખાદી પંચરાષ

રહી. જર સોરાબના રમની પાસેજ આવેલા રાંધિજ રમમા સારા સમાચાર જલદીજ સાંભળવાની આતુરનામાં ખુદાની બંદગી કરતી બેસી રહી, “નંધારે તે કાંરંજો, તે વહાલાર ભજો ને કર પોતાની જવાન શેને બધી દુનંદો માંગતો જારણાની બંદાર ખડે પંગે ઉભો હતો એકકી ઇગરે તે બંધ જારણા તરફ દીકયા લાંગ્યો. તે એમ ઉભો હતો તેમાં કાંઈ નાજુક હાથ બહાપર મુક્યો. તેણે ચોંટી પાછળ ફરી જોયું તો તેને પોતાની હારે અમળી ધમ્મે ચાંદણને ઉમેલી બેઠ. “જેમ, ધારૂં કે?” તેણીએ ધામે સ્થાદે પુછ્યું.

કાંવસાંએ પ્રશ્નારતથી નાનું રોડ પૂછાવ્યું, અને પાછો તે બંધ જારણા તરફ દીકયા લાંગ્યો.

“શેકર ના કર કાંવસ,” ચાંદણે તેણે ધીરજ આપી. “તારો રોડ જલદી સરો યરો, એવી મને કુદરનીજ આગાહી થાય છે. તે સારોજ યરો—અને પછી તેને મારી શેકાપી, સદાનાં મુખીજ જરો—નું સમજે કે, કાવસ? તેઓ મુખીજ છંદગી ગુલરશે—તેણી બાં એક પળ ચોંટી અને પછી ધીમેથી પાકું બોલી “તારી અને મારી માફક; કાવસ.”

ખુજતા અવાજે બોલાવવા આ છેલ્લા મળેથી, બને મકીના મુખી ખુપાવવા સેદના પડે એકાએક ખુલી ખીયો. કાવસે ન્યારે તેની નજર તરફ જોયું તો માલમ પ્રકુ કે તેણીની મુંદર આંખો આંતુથી ભીંજવણી હતી. તેણે તે નાજુક હાથ જે હજુ તેનાં ખમ્માં પર મુકાયેલા હતા તે પોતાના હાથમાં લીધો અને કાંઈ અજાન જેની માગણી રીતે તેણીને દીકયા લાંગ્યો. એક પળ—અને પછી વરત

તે મીઠી નગરમાં સમાવશે. મુજી, દરખા. જા. પાન, નદી, ધારેલું પરીત્ત આવતું. અને તે થોં જાણ સમજી જઈ તેણી દરખાતે હાથે પંડાલો તેઓનો ઓચિતો મેળાપ એ સર્વે ત્યાંથી જતી રહી.

તેણે પહેલીથી ઉત્તે મુખીનું તરૂં તેણીને કહી સમજાવ્યું, અને પછી ઉવરે ઉમેયું કે

* * *

તે પ્રાણી-ધારેલું, 'ઓપરેશન' હતેદમંદ નીચકુ. જરૂરના નાણક દાયેલી સારવાર, અને કાવલની, આવી પ્રણી ખંત અને કાળજી થી સેવામાં જલદીજ સારો થતો આવેલો, અને કંઈક વખતમાં તો, દરતો કરતો, પણ મુખો. એ ક દીવસ તે વરના ઉપર, કાંઈ મંબીર વિચાર માં બેસે હતો તેવામાં જરૂર પાળાથી આવી તેના, વિચારમાં, અથવા, કાંઈ.

"મંબીર, વદાયા સાહેબ, તમે મંબીર પ અને કાંઈ બોલો ?" તેનીએ તેને મનાવતાં પૂછ્યું.

"મંબીર ! પદામી જરૂર, મને આજે એક મંબીર વિચાર આવ્યો, અને તેથીજ મને જોઈજ, મને આજે મંબીર મળ્યું. બેસકાનું કારણ મળ્યું," તેણે દલીલ જાહેર કરી અને પછી તેણીને, પોતાના, પાસે બેસાડી ઉમેયું, "જ ર, આમાં, જરૂર, કંઈ, જુને એક વાત કહેવા માંગું છું, બહાલી, અને સાંભળ," અને પછી તેને સપળી બીના, માંડીને, કહી, તેણે, તેણીની સાથેનો પહેલો મેળાપ, તેમણે - મારેનો તેમો, જુવો પ્યાર, તેની અદાર ગામની મુસાફરી, ત્યાંથી આવ્યા પછી મેળવેલી નીરાશી, તેની કંદગમથી એકાંત, અંકળી, તેને થયેલા મંબીર અકસ્માત, વદાકાળ, મારેની તેની તા. મરજી, જુવેલી ઉપજેલો કંદગમ, કરવા, ધારેલો અપ

ઓગ, ગાંધી, કે આપણી વદાલી મુસાફરી મારો જમનો અચાનક ફીરતો. મુસાફ કે નહીં, એ પાસાં અચ્ચાંએજ આપણું આ મુખ આપણેને મેળવી આપ્યું કે ની ?"

"હા સોજ, પરીત્તજ આપણને મુખી, કીધાં છે, પણ, વદાયા તમારે પહેલે અનુકૂળો આપાર માનવો જોઈએ. તમે ખૂસી કેમ જાણો છો કે તે મેળી કીરતારેજ આપણને મદદ કરી એ વદાયાં અચ્ચાંમારેજ આપણું ધારેલું કામ પાર પડામું છો?"

અને હવે કંદગમની કંઈજ જરૂર નથી કે એ બધું જોઈું. લગ્નનાં માંથી એક મજ, પોતાનાં, વદાયાં અચ્ચાં સાથે મુખમાં અમનચમન કરવા સામ્યું. એક પુરુષ નદી જન્મ કંદ સીંદ્રી નીજ, આજે, તેઓના, વદાયાં અચ્ચાં ગોકરે રો કાચમ અને માંડજ પણ બહાઈ અને વદા કારીનો જાહેરો અસપરમનાં મુખમાં બોમવવા કાચાં.

બોધે હવે વદાયા, ગાંધી, કે એ "નમીજ નાં નખરાં" નવી તો જાણું, મુંડી

જાહેસો થયો

અખનાર—A. C. D.

કહેને ભુઝગોની શીખામણ મુજબ થયો કે સુખી થશે, ધુરને ધુમારો! એમ કહેનારાઓ કમ બખ્તો કાર્યોના ધસેલાને નર્ચનાખસેલા હોરો! સેવક તમારો તમને ગેરદી આપે છે કે એમ કહેવું સંદેર ખોટુંને હડહડવું બુદ્ધુ છે. ભુઝગો અને દાનાવેની શીખામણ મુજબ હું ચાલ્યોને સુખી થાવાને બદલે સંમિત વધારે દુઃખી અને હેરાન હેરાન થયો.

હું જરા-દાદાખરોને ચીડિ ઉપર જરા જરામા મીઠાજ ખોડી દઉં પળક પડેખમાં જાગર થઇ જઇ ઉપચય કરી મુકુલ નખ્ખો દગીયા મારો દ્રેદો તથા સગવાહલાઓ તથા નોકર નકરો તથા મારી આશીસનો દમાલ વડીક મને છેરેજ; ને સૌથી ગજબનાક વાતતો એ ખરી છે કે તેમાં મારા કલેગને ફેફસા તથા આંટરડાના કટકો પછુ લાગ લય છે.

દરેજ બધા મને છેરેજ કોઈ તરાર દેવું કે દારમજાલ લગાવેજ તો કોઈ વરી દન દેજ કે મારા હાથમાથી જે હોપજ તે ભુટની જાયજ, ને તે ભેદ મારા મીઠાજનું ઇસકોર ધીધુ થઇ જાયજ, મારો દેખપર ચરી જાયજ, જેમ જેમ હું છેરડિજ તેમ તેમતેમ તે લોક મને વધુ છેરી ગમત મેલવેજ? કંઈ મારી દારી ખલેજ ને કંઈ તે લોકને ઉગરર થતું દેખું?

છે કોઈ પડી ગાળગઝામની કરજ, માર વાની ધમકીની આપુજ, ઘણી કદુજ કે બાપઓ ના સતાવો ના હેરાંન કરો વધુ કમજખતોપર કંઈ અસર થની નથી. કદુજ ત્યારે કમજખતો મારી સામે ઉમા રહી ખરખર ખર ખર હરી મારેજ પનાવીની નેયા સમજનીની નેયા, ધમકાવીની નેયા પછુ એ નખખોદગીયા ઓના મનમાં વાત થસતીજ નથી. 'મે' દોડા દહાડી પાનપર એક ચોપડીમાં વાચું કે 'અય ઇનસાપ તારા ચુરસાને, વું માર, તારી સુરી લાગણીના યોડાઓપર સવાર થા માને સુરા બુરસાઓ દાખી નાખ ઇનને દામની તો વું વાતજ ના કરતો. કોઇ તે વગેરે તો પછુ જરાતા, તારા દુસમનનો દુસમન કરી

થતો ના! કોઇ તને એક સહેપ પછુ જુરી કાથે તો ઉશકેરાતો ના પછુ ધીરજ અને શાંતીથી તારો બીજો ગાળતે મરનાર આગળ ધરજો ને બીજી સહેપ મારવાની તેને એલતે મારા કરજો; અને ખાતી રાખજો, અપ મરદ, કે તે ચાલનાર પોતાની ચાલથી શરમી થે બની પરીમાન થઇ મારી ચાલી ચાલી જશે" આય સલાહ મને સુના મોઢર જેવી લાગી ને તે પર અમળ કરવાનો તમાચ સેવ કે હાથ કીધો.

તેજ દહાડે મારો ફેફસા પીપમને રસ્તામાં મચ્યોને હમેશની માયાણુ (?) ચાલ મુજબ મને એક ફેફસાપર દારમ જાલ આપ્યું હવે મને શીખામણપર અમલ કરવાનો વિચાર આવ્યો, પછુ બીજું માથું કોંપી લાઉ એ વિચારથી અસમખારા કરી ગયો.

યોડા દહાડાની વાતપર ચાલતી ત્રામપર ચી ઉતરતા એક પાછ દેખાવતા અંગ્રેજ સાથે અહી પડ્યો તે નખખોદગીયાનો મીઠાજ આગી હા હડી ગયો, અને માફ માગવા છતાં કમજખતે કદુડાનીને એક સહેપ બેચી કાધી. આ વખતે પેલી વાંચેલી બે મુળ શીખામણ મને પાછી યાદ આવી મેં પેલા છેડા અંગ્રેજને બીજો ગાળ રેખડાની 'દુસરા' બી લગાવ, સાખ, દુસરાખી લગાવ' કરી ક્યું અને ઓ અન્યમની નિશરમહિા બની પરીમાન થઇ ત્યાંથી મારી માંગી ચાલી જવાને બદલે, તેને તો ઉપર વધુ ઉશકેરજ ગયો ગપને દયોદય મારા પાસરામાં મુશી દીધી ને હું તો જમીન માપવા લાગો.

હવે તમેજ વિચાર કરો કે દાનાવેની શીખામણપર અમલ કરી મેં મું મુખના સાખ્યા તોડ્યા?

દહાડી બધા દોરતો તથા સગાવદલાઓ મને પગલે-છે; શીખામણપર અમલ કરવાનો ખ્યાલ મેં સદા મારે અમરમ પરમેશીકાંડયો છે કોઈ વાંચનાર મદેરજાની કરી નહિ સુચવશે કે હું છું કંઈ ?

શુભોદ્ધિ વચ્ચનો.

(શુભશન માટે ખાસ)

સખનાર:—શુભેશન કાનડ

કહિનાનો વિચાર કરનારો પ્રોફેટ ક.ઈ કહિન ભાસે છે, પરંતુ પ્રોફેટ કાઈ કરનારો નહીં સમર્થ છે, એવું જરાયે તમે જાન કરો છો, ત્યારે કહિનાનો નાશ પામે છે.

સપ્તમેશ ચોનાના ઉાર ફર્ડ પ્રેર કરે, એવી ધમ્મજ દર્શાવેલી નથી. તે કામ પણ પ્રકારના બદલાને ધમ્મજોગ નથી ને પ્રેર કરે છે કારણકે પ્રેમ એ તેનું સ્વરૂપ છે, અને તેનું પ્રેમ કરવાનું એકમાત્ર.

વિધિપુર્વક ભાવનાને સેવવાથી તમે મને તે ધમ્મજને તમારા હૃદયમાં નાંખી ઉત્પન્ન કરી શકશો, અથવા મનમાં ધર કરી રહેલી મને તે ધમ્મજને નાશ કરી શકશો, તેજ પ્રમાણે મને તે ઉદ્દેશને તમે ઉત્પન્ન કરી શકશો અથવા તેનો નાશ કરી શકશો. આમ કરવા, તે કરવાની જે કરવાની અમ્મજ છે તે એજ કે જે ઉદ્દેશને અથવા ધમ્મજને તમારા મનમાં તમારે પ્રથમ રાખવી હોય તો તેનાજ વિચારો મન પર લાગવા.

આ વિચારોને મનમાં અમ્મક આશરે રાખો, અને તમને જણાશે કે તમારું આજીવન તિન્ય અધિઅધિક બદલાવને વિચારોના જેવું જ ચતું બન્યું છે. પરિણામે તમારી ભાવના પરિણામેજ તમારું આજીવન જીવન થયેલું તમને અનુભવમાં આવશે. પછી હરિદ્વમાં તેથી પણ વધારે ઉત્તમ પ્રકારના યજ્ઞ માટે નવી અને નવી કળા શિખરને વિચારો કર્યા

કરને. અને તેમો તમારા હૃદયમાં કે-તલી રાખને.

છુ વપાંથી કેમ પણ જાનનો શબ્દ જો લનાં આપનાના રાખો, તમારી પામે કેમ કહેવા જેવું હોય તોજ મુખમાંથી શબ્દ કહેવા, અને ખોડવી વખતે એવા સાશ શબ્દ કહોને કે મમામમાને જરા પણ ખસત લાગે નહિ. આ કેમ પણ વિવિધ મુખમાંથી ખસત શબ્દ કહેવા નહિ, તથા કહેને અપમાનના શબ્દો કહેવા નહિ, તથા કાંઈ પણ કહેને અપમાન કરતા નહિ કારણકે આપણાથી સામાજિકો નાનો હોય અથવાનો પ્રેરો હોય તો પણ તમારે માન તથા મુખમાંથી વર્તવું. મનુષ્યના જીવનને પ્રકાશિત કરનાર વચનોજ માત્ર મુખમાંથી બહાર મળે, જેને તમે સત્ય માનતા હો તેને તેનેજ રૂપે બોલાવો, જે વિષયનું તમને જ્ઞાન હોય તો તે વિષયમાં માન ધરાવો.

ઉચ્ચ અભિવાદા ધરી, વિજયના વિચારો મનમાં કેનરી રાખી, નવિનપણે જોખમદારીના કામો માંડે ઉદ્દેશો. સદસનાં કાર્યો ખેડતાં તેજ પણ ચિંતા સેવવાનું પ્રયોજન નથી, ચિંતા એ સંરેખવી સમી જોત છે. સંરેખ અને ચિંતા એ જાને વિજયના મોટા શત્રુ હોવાથી, તે જોએકને પણ તમારા હૃદયમાં પેસવા દેતા નહિ. તમારા જીવન સ્વરૂપનો વિચાર કરી નિરંતર અને નિજર નયિત રહેજો. ચિંતાને મનમાંથી વેગળી કરો, નેતેને મરી જવાશે, તમારે તેમની કદી પણ જરૂર પડવાની નથી.

તમે વેપારી હો અથવા કારીગર હો અને કાંઈ નવી વસ્તુ બનતી હોય, અથવા તમે ભેખક હો અને તમેએ કાંઈ નવો અથવા નવો હોય, તો તમારા માનવું કે વસ્તુનું કે ભેખનું મુલ્ય તમારા મનમાં કદિ પણ ઓછું ધારણ નહિ. તે ઉત્તમ પદિનો છે, એવા વિચારનો પ્રસાદ નીચેનાર ખીજ અગત્ય દેખાડવા કરતો. તમારા વિચારના ગજી ખીજના મન ઉપર અસર થશે, અને તેઓ તમારા માલ વગેરેના તમારી પેટેન મહત્વવાળો અથવા મુલ્યવાન ગણાશે.

પોતાને, પોતાની શક્તિઓને, અને પોતાની કૃતિને જેઓ પોતાના મનથી નિરંતર વખોડ્યા કરે છે; અને પોતાને, પોતાની શક્તિઓને અને પોતાની કૃતિને, એ ગોરવવાળાં ગણવા લાગે છે, કારણકે વખોડનાર અથવા મહત્વવાળાં ગણનાર મનુષ્યોના વિચારોના મોઝાં,

જગના જે જે મનુષ્યોના તન સાથે અથડાય છે, તેમાં ઉપર તેઓ પોતાનો કાચુ થોડા કે થડા પ્રમાણમાં પાડવા વિના રહેતાજ નથી.

તમને કાંઈ કામમાં આરંભ આનંદ નહોત્ય, પણ જો તમે તેને કરવા માંડો છો, અને ગમે તેવી કદિના જણાય તોપણ તેથી ન ફરતાં ફરી ફરીનેજ કર્યોજ કરો છો, તો અંતે તે કામ તમોને અવડ્યા વિના રહેતુંજ નથી.

કાંઈ પણ સારી અથવા નફારી વસ્તુ ઉપર તમારા મને દ્રવ્યજો અને પૂર્વિકત નિયમ પ્રમાણે તે વસ્તુને તમે તમારા તરફ આકર્ષવાના, અથવા ન વસ્તુ જ્યાં હશે ત્યાં તમે તેના તરફ ખેંચાઈ જવાના જે વસ્તુની તમે તેને પ્રાપ્ત થવાની વાટ જોવા કરો છો, જે વસ્તુનોજ તમે વિચાર કરો છો, અને જે વસ્તુને તમે તમારા મનમાં ગોળી રાખો છો, તે વસ્તુને તમે તમારા તરફ ખેંચી લેઓ છો.

મુગાં બોલતા થાય છે.

મહેરબાન સરકાર તથા મ્યુનીસીપાલિટી દર વર્ષે રૂ. ૧૫૬૦ ગ્રાંટ આપે છે.

પ્રોફેસર દાતેની મુગાંઓને બોલતાં કરવાની નીશાળ મુંગઈમાં સને ૧૯૦૮માં ધાપન કરેલી છે. આમાં કોઈ પણ મુગાં તથા બેકેરો માણસ આવે તો ખાત્રી પુષક રીતે "બોલતાં" રશે. ગરીબ મુગા બાળકો મફત શિક્ષણ મળે છે. હાલ નીશાળમાં ૪૦ છોકરાઓ અને ૭ શીક્ષકો છે.

Prof: DATE'S DEAF & MUTE INSTITUTE.

પ્રોફેસર દાતેની મુગાં બેકેરો નીશાળ

નારાયણના નંદિર સામે,

મહાત્માદેવી રોડ—મુંબઈ.

FROM MY PORTRIT GALLERY.

Specially written for Gulshan by-

MANHORAI HAKUMATRAI DESAI B. A.

The belief in anything like a spiritual agency in the affairs of men appears as morally superstitious in the eyes of penny philosophers and petty jugglers with life whose brains have shallow waters and no deep depth. Let the pessimistic croakers croak as they may. The world is wise. To me it looks well-designed. To me the belief in a spiritual agency is palpable, is palatable, is acceptable. Let me be stamped morally superstitious, what cares a dreaming soul for the buffers of inconstant, foolish, fatuous prob with scanty grains of common sense and sheer absence of reason. The Lord Circumstance too must be done justice. It too plays a part unmistakable in the moulding of creature, man.

• One happy day dawns and sees a crisis in my life. One happy day dawns and I am revealed mines of treasure. One happy day dawns and I am fronted with momentous question -

to be or not to be. And that happy day I am brought into contact unknowingly, innocently with persons who were to exercise powerful influence on my making. Did I then know that, that happy day was to be my life's Elysium, to be the memory and delight and joy of youth, to be the paradise of then and ever? One passes faces everyday unnoticed. Some are indifferent to him, some interesting but some appeal to him and claim his interest and the Lord Instinct asks him to be interested in them, but the silly, vain creature man does not heed to the inner voices which are ever ready to direct him to his good. If by good luck, circumstance brings them together and thus be the producer of beneficial influence, how we wonder at the inner voices that predicted of some relation to come. By some such circumstances and some such direction and by the grace of some such supernatural agency, I got ac-

quainted with the friends I have now. Their company is my life's blessing, life's paradise. Hell, I know not for what is hell?

"Hell hath no limits,
nor is circumscrib'd
In one self place; for
where we are, is hell
And where hell is,
there must we ever be;
And to conclude, when
all the world dissolves
And every creature
shall be purified
All places shall be hell
that are not heaven."

Yes, that is so. Hell and heaven are of our own making and when such company to which I intend to introduce is there, can hell even be dreamt of. Mine is the company of friends.

"Where Love and Friendship o'er the heart at rest
Watch through the flowing hours and we
are blest!"

eccentric, fantastic but sympathetic, jovial but reasoning. This you may call us. We are fantasy-real men. But our ideals are high. We are not a shallow-minded people. For character-study we form a unique group. Merry men are we all. It is the harmony within, the music that has its dwelling-place in its own rich soul that keeps us together. Though different bodies, we are one soul. Oneness is our motto and attribute and we are the merry inseparables. When ever we are together, we feel each coming hour, new consciousness of power. Oh happy, happy time above all praise! When together,

"Thoughts on thoughts
and crowding fancies spring
And find a language
in unhidden lays."

Ours is a motley company. A jolly company and fantastic-variegated. My friends are not mere Phantasmagories and loud-gibbering spectral realities only. They are true men. Fraternity, equality stand for our motto.

of Yoric would be required for that purpose. In matters of guidance and advice, my friend never feels inclined to "wave any of the prerogatives which primogeniture confers." He is an youth of extraordinary spirit and boldness and has an irresistible personality. He is of a medium height, with bright and animating eyes and a lovely little beard nicely trimmed. He is a "genuine child of impulse, at times a frigid philosopher of prudence" and has always some new project or other in his brain. His brain is crammed full of ethereal substance ready to ignite at the slightest spark. My friend is highly sanguine and I am afraid at times too romantic and at times too optimistic. His is a very great, poetic brain. Of imagination vivid, every hour a hundred fine notions chase one another in his fancy of a sanguine temperament and impetuous nature, he is often carried away beyond himself. He cannot, as we say, contain himself. His youth is fiery, glowing, tempestuous and there is no sign, as Lamb says, of cooling. I admire very much his impulsive, boisterous, but generous and kind nature and his eloquence and his oratorical powers. "Nature never in her

haste ran up a more restless piece of workmanship than when she moulded this my impetuous friend, and Art never turned out a more elaborate orator than he can display himself to be on his favourite topics." His presence inspires any assembly with a cheerfulness and buoyancy, the most animating. The bane of my friend's life is his restlessness. It is always pleasant to meet him with his shining, sanguine face. At times he is an idealist, at times sentimental, at times dead against paltry sentimentalists, at times buoyant, at times dejected. He is a wonderful character. "Ah I could have done this. I had the chance, but look now where I am. Ah, I have been the finest cricketer but you see I never could score a century, somehow or other the ball hitting off the wickets. Ah, I'd have obtained a first-class in every examination, but that nasty second-language was a stumbling-block in my way. What could I not have done, had I tried! Never mind, I'll see." Whenever he sees a poor helpless peasant harassed by some scoundrel, money extorting, press-screw like policeman, he always becomes his advocate, at once and readily. Water over flowing the bridge, want of light in tide streets, hust

on the roads—all these rouse his virtuous indignation and his pen pours forth many a brilliant gem of literature in the shape of eloquent lectures, when, compared to him, even the smoke-and-fire writer Carlyle is naught. For purposes demanding co-operation, he is but very imperfectly formed, for he cannot wait. His amelioration plans must be ripened in a day. He is always impatient and being of a too sanguine temperament, often times in danger of being ridiculed. When in his mood, he says some of the best things in the world. It is not my desire to laugh at thee, my impulsive, uncontrollable friend. I mean no offence to thee. I love thee so much that I cannot but be happy at thy thought. Thou art among the best of my friends. "Marry, heaven and all good manners and the understanding that should be between friends "forbid!" As Lamb says, I'll not have thee in one jot or tittle other than what thou art. And neither will I "barter or exchange" my impetuous friend for the most exact, regular, grave, systematic, sober and "every way consistent friend breathing." Remember that a sensible man learns in

everyday life; to abstain from praising and blaming character by wholesale. He becomes content to say of this it is good and of that act that it was bad. A clever, subtle character is always difficult to sketch. When seeming to come the most within our grasp, he eludes us and mocks our attempt with a broad laughter. Turn to the screen and have a look at one more of my friends. My friend Mr. D. in doodle-doo is a strong figure. Sincerity is his marked virtue. None is of so sanguine a temperament in our company except my friend XYZ. His brain is ethereal, requiring only a slight-spark to fire up a project. His fads and fancies are distinct and individual. His heart changes colour like a Kaleidoscope. At one time comic, at another tragic, at times serious, at times light-hearted, at times gushing with warm feelings, at another boiling with heat, he has a wonderful knack of creating pathos. By appealing to his feelings and emotions, we are sure to bring out his good parts in display. He is sincere, honest, but feeling is the word peculiar to him. He has a warm heart, a brave resolution and a powerful imagination. He is always the champion

of the weak amongst us. But he is too much prone to look on such weak persons whom he protects, with a patriarchal, patronising air. But better still, to the weak and the miserable amongst us, he plays the mother rather than the father, looking with maternal tenderness and maternal care, showing in every lineament of his face a connivance at the truancy of his disciples. His face then paints on it sympathy, pity, love. And yet he pretends to hate the wavering. This my friend would really have formed a study for Darwin. He is awfully fond of performing antic joys, whenever out of excessive joy, he loses his self-control and forgets himself and that happens not unfrequently. Then he looks to me the truth of Darwinian theory. But let me tell you, he is really a child at heart. He is what the poet calls child-like. But there is the cunning of an innocent, but shrewd, all observant-roguish child marked in his eyes. He has got a powerful imagination. He has the poetic faculty in

him. When in ecstasy, as he was once in my company at the sight of a big vaporous cloud overhanging a hillock, he breaks forth into many a happy innocent, but bold and poetic metaphor and simile which make me wonder at his child like simplicity. He is a sight then. He looks innocent as a babe unborn when he is in this self-oblivious mood. But often times he is a puzzling study. Wait and watch, sound him hollow, sound him deep, scrutinise and observe, yet he is a mocking spirit that will like Proteus change shapes every moment and seem to you ever new and different. He is unique amongst our company by his wit. It is a mighty engine of defence in his possession whenever our slighty brains are inclined to level our a week engines of attack against him. Our thousands of canon-shots are rendered useless by a single stroke of his hyper-broedignagian wit. All our professed intellectuality, all our egoism vanish into air like bubbles of water. We look a show for theatre,

We are non-plussed, funkcd and laughed at. He will, without doubt, bask some day in the glorious sunshine of his genius.

Human nature is exactly the same everywhere. It is a wonderful study—this, of human nature. Man, with all his failings and virtues, with all his merits and defects, what a compound complexities, what a labyrinthine creature, what a sublime, exalted figure! How tender, how lovable man is with all his faults! How the heart gushes forth towards him! All his acts and actions are the result of either love, religion or power. Let love and religion be your motto and hate the love of power and the fondness for its display with all your heart for it is a sure way of degradation in the eyes both of God and man. But man is a hater of truth, lover of fiction. Universal love must be the doctrine humanity should preach. Yes, it must be the love that God preached upon earth. "To love everything—to love God in

all his manifestations." says Tolstoy "Love is God, love is life. All, all that we understand through love." Why, then vain man, why all these vanities, all these foolish quarrellings, why treachery, why deceit, why hatred, why all these!

If you have tried everything for Malaria and can not shake it off get a bottle of **Pam-ala**. It will cure you.

PAIN KILLER IS THE FAMILY MEDICINE
ready at all times to overcome cramps, cold, diarrhoea and other similar bowel complaints. Try it and you will obtain quick relief from pains.

નહીજ માન્યુ.

"નારી સુનધને બહુએ સમજતી પણ હંદે । એ બેસીયું આપકું જરા બી નહી સમજ્યું. આખરે જ્યારે મારી તેહમી મેલેરયાથી પટકાઈને ઘાટગેનું કાંઈ વળ્યું નહી ત્યારે રકમસ થઈ અને પાવવા લાગી. મરિતો દોકોડો ધીયારા ધીયાગ્યા ને બોમો બી પેવા ખરમ્યા તેને બદલે તથુ ભાગમાં મારી તેહમી દુસ્વાર થઈ ગઈ. અગત્ય રામગાથુ ઉપાધ દતો. પામઆગા હું હમેશાં રાખું છું તમે રામગ્યા કે ? જરૂર એક ખાટી રાખજો."

A TRIAL SOLICITED.

ઝગઝગીત મશીન પોલીશ.

છેલ્લામાં છેલ્લી કેશતના ચોખ્ખાં સોનાં ચાંદી અને ઝવેરાતના ઉત્તમ
દાગીના ક્યાં ખનાવશે ?
ભલા ત્યારે અત્યાર સુધી શાને વિચાર કરે છે ?

ચોખ્ખાં સોનાં ચાંદી અને ઝવેરાતના નમુનેદાર દાગીના ખરીદવાનું
આ જુનું અને જાણીતું મથક તમે નથી જાણતા ?

દર માસે અમારે ત્યાં દરેક પ્રકારના દાગીનાનાં નવા નવા નમુનાઓ
તૈયાર થાય છે.

ઝેકન વખત પધારો. ખીછ વખત તમને ઉપે જવા ગમશેજ નહિ.
ભેટ આપવા લાયક અકેકથી સરસ ચીજો છે.

ઉત્તમ કામ મધ્યમ દામ એકજ વાયદો
સોનાંની ગેરંટી

અમારી આ જાહેર સરટીફિકેટ છે.
સંતોષ નોંધતો હોયતો જરૂર પધારો
તમારી સેવામાં

જી. મેહતાની કુલ૦ તૈયાર છે.

ઝવેરીઓ, કારનર પાયધાણી, ખારીયા ખીલડીંગ—મુખર્દ.
૨૬૬૧૧ નંબર ૧૨૮૮

મારા બહાસાઓ, હવે તમારે હળમત કરવાની. અથવા હળમ બાળતની કડાકુટમાં હેવાની જરૂર નથી. આ દવા હળમનો કટો રાત્રુ છે એક વખત બાલને પલાળો, બન્ન એક મીનીટમાં બાલ જતા રહેશે. આવો સુગંધી અક કોઈએ આજ સુધી કહાડ્યો નથી. હળમતના હથીઆર ફેંકી દો અને આ સરસ અર્કનો ઉપયોગ કરો. એનાથી આમડી બળતી કે કાળી પડતી નથી. અને ફરીથી જલદી બાલ ઉભતા નથી. માથુ પલારી હળમને હળમત, કરતાં જોડકી વાર લાગે છે તેનાથી ઘણીય યોડી વારમાં આ અર્કથી બાલ જતી રહે છે કીમતી થીસી એકના આના ચાર- પાંચ મંગાવનારને પોરટેજ માફ. વેપારીઓને સાર કમીશન આપવામાં આવશે.

પ્રેતાવાહન યંત્ર.

સ્પીરીટુએલ જમ ના પ્રયોગોને આધારે બનાવેલું એમ. વી. પટેલ. કૃત આ યંત્ર ભુત ભવિષ્ય અને વર્તમાન હકીકત કહી આપે છે. અમુક કામ થશે કે કેમ ? સ્ત્રી, પુત્ર, ધન, અને તોફારી વીગેરે હરકેઈ પ્રશ્નના જવાબ ઝડપથી મળી આવે છે. સદરહુ પ્રશ્નનો જવાબ આ યંત્ર લખીને આપે છે. નાના મોટાં સ્ત્રી, પુરુષો અને બાલકો વૃદ્ધો તેમજ વિદ્યાર્થીઓ તેને છુટથી ઉપયોગ કરી શકે છે. વાપરવાની રીત ઘણી સારી છે. યંત્રની કીમત પોરટ અને પેકીંગ સાથે રૂ. ૩-૩-૧-૦ હિંદુસ્તાન બહારના આડકોએ બે શીર્ષીંગ વધારે મોકલવી.

ત્રીકાળ દર્શક આયનો. ?

જો તમારે ભુત, ભવિષ્ય, વર્તમાન જાણવું હોય તો આ જાહેર ખર્ચ વાંચી પુસ્તક ઓરડર મોકલો. આ આપના જેવું ત્રીકાળ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાનું સાધનદુનીઆમાં એક પણ નથી. તેને માટે હળરો સરડીશીકેટો મરી ગયાં છે. શ્રદ્ધાળુ બાળકો, સ્ત્રીઓ, અને પુરુષો પોતાના વિચારો અને તેવું પરીણામ જોઈ શકે. માત્ર પરગામ દુર દેશાવર અને છેટેના મિત્રો અને સગાંવહાલાંની ખર્ચ તમે સહેજાઈથી મેળવી શકશો. અમુક કામ થશે કે કેમ, કલાણી બાળક તું પરિણામ શું આવશે, વેપારમાં નફો ટેટો, અમુક વસ્તુના ભાવથી વધવડ, પરીક્ષાનું પરીણામ તોફારી વીગેરે જે જે તમારા મનના ખુલાસા કરવા સાથે, તે સપળા થઈ શકશે. કીમત:-સાદા કાચના આયનાની રૂ. ૨-૬-૦-૦

બીસ્તોર કાચના મજબુત આયનાની

પોરટેજ પેકીંગ સાથે.

આસ મોટા બીસ્તોરના મજબુત આયનાની
હિંદુસ્તાનની બહારના આડકોએ રૂ. ૨ વધુ મોકલવા.

આશાભાઈ વાગજીભાઈ પટેલ,

ઘરડાંઓને જીવાન થવાનો
જમાનો તે વળો શું ?

ખીજખે કુસતુન તુનીયા.

“અસલ ઘરડમખોડમાં બનેલો.”

યાને ઇસતમખોડી કમર કે નથી શોખીન મદરચે
મરેઠ બાતને કાળા કરી શકેછે. આ કમરથી બાતનો રંમ
કાળો બનર બનેછે, એટલુંજ નહિ પણ ખરી ગયલા
બાતની જગ્યાએ નવા બાસ ઉગેછે. એ એક તુસખો
છે, અને જગજગરેર ચયલો છે. એની ખરી ખુશીઓમાં
એક તો એ છે કે માર્થાની આમડી ઉપર કાપ પડતા નથી
તેમજ બાસ વાસ મારતા નથી વાપરીને ખાતી કરે.

કીમત રૂપીઆ બે, પોસ્ટેજ જુડું.

ધી બોમ્બે ટાઈલ માર્ટ.

મળવાનું ઠેકાણું—

૨૧, બેંક ઓફ કોલ મુંબઈ.

માલેક, શુભામબલી શુભામહુસેન, ટાઈલિસ તથા સ્ટીલની શીલીંગના વેપારી.

તૈયાર છે !

તૈયાર છે ! !

તૈયાર છે ! ! !

સચિત્ર સાક્ષરમાળા.

એક નવ નવાઈ

આજ સુધી બહાર ન પડેલો ગ્રંથ.

સાહિત્યના સાગરમાં આ પ્રસ્તુત નવીન અજવાણું નાંખનાર છે.
દરેક સુનંદા પારસી, હિંદુ લેખકોને તેમની છબી સહિત જોશે.
કિંમત રૂ. ૨-૦-૦

મળવાનું ઠેકાણું—

પુરુષોત્તમ વૃજલાલ.

આર્ટિસ્ટ.

ઠેકાણું કોમ્પોઝ, વડોદરા.

“ દરેક સ્ત્રીઓ માટે ”

જાણીતો કુમારી આસવ

પેટનાં દરેક દરદા માટે રામબાણુ ઇલાજ છે. નીચમસર અટકાવ લાવી
ગર્ભાશય સાફ રાખે છે.

કીંમત ૪ ઐસ બાટલીના રૂ. ૨-૦-૦

વાઘની ચરબી—સંધી વા માટે જગમસીધ તાત્કાલીક ઇલાજ છે કીંમત

ઐસ ૧ ના રૂ. ૫-૦-૦

મલવાનું ઠેકાનું ડાકટર ડી. એચ. ભટ.

નં. ૩૮ બંમલી ત્રાહલો મુંબઈ.

વિલાયતમાં નવો શોધ.

લાલા કન્હैयाલાલ એન્ડ સન્સે શોધી કાઢેલા

અખંડ તાળાં અને ત્રીજેરીની અખંડ કળો કે જેનું આખા વિલાયતમાં અને
હિન્દુસ્તાન માટે ગવર્નમેન્ટ પાસેથી પેટન્ટ મેળવવામાં આવ્યું છે.

કામ જેવાને અને ઇજનેરી તથાસ માટે ખુલ્લાં મુકવામાં આવ્યાં છે.

આ શોધથી ત્રીજેરીઓ અને તાળાં એટલા બંધાં મજબુત થાય છે કે જેવી
મજબુતી અત્યાર સુધી હિન્દુસ્તાન અને વિલાયતમાં થઈ નથી.

આખા વિલાયત અને હિન્દુસ્તાન માટે પેટન્ટ મેળવનાર.

લાલા કન્હैयाલાલ એન્ડ સન્સ.

કારખાનું

આયખલા મુંબઈ.

ફકાન

બંગાડી બજાર-મુંબઈ.

વીલસનની

ચાહ તથા કોંફી

ની નોંધ કરી

તમારા બળર માશ્તરને ખરીદી

લાવવાનો ઓરડર આપશો.

દરેક ઢેકાણે વેચાય છે

કેપો—૬૦, ૬૧. પારસીબજારજીટ, કોટ, મુંબાઈ.

નિરાશ થયેલાઓને આશા આપનારો સ દસો વાચા.

કમળેરી અને નાકભટ્ટી એ એક જીંદગીનાં જીવનમાં દુઃખરૂપ છે.

કોઈપણ કારણથી શક્તિ તથા તાકાત ઓછી થવા લાગે અથવા ઓછી થઈ ગઈ

હોય ત્યારે નિરાશ થવું નહીં.

ખાસ અમારા ત્રીન કરતાં વધારે વર્ષના વૈદ્ય ધંધાના જાની અનુભવથી ભિદ કરેલી

ધાતુપૌષ્ટિક અને તાકાતને માટે

રાજ રાજેશ્રી

શુદ્ધ તાજ અને વૈદ્યકલાત્મક અત્યુત્તમ ગણવામાં આવેલી કીમતી ચીજો વપરાય છે અને કોઈપણ તુકસાનકારક ભેરી ચીજો હોતી નથી.

દરેક દેશમાં તેમજ દરેક રૂઠામાં સરખી રીતે લાગુ પડે છે, પહેલે સિવકામીજ રાખદો આપે છે અને કાયમ તાકાત તથા શક્તિને ટકાવી રાખે છે.

રાજ રાજેશ્રી ખાનારના સ્ત્રીરતના માગોની નસોને અત્યંત તાકાત આપે છે અને કોઈપણ જાતની લગાડવાની દવાની જરૂર રહેતી નથી. કીમત ગોળી ૩૦ ની બાઈલીના રૂ. ૨૫.

એકજ કબ્બી ખરીદનારને ગેરંટી આપવામાં આવે છે અને એક કબ્બી પુરેપુરી આવાધી રાખદો ન ચાપ નો એક પણ સવાસ પુછ્યા વિના પૈસા પાછા આપવામાં આવે છે અને પૈસા પાછા નથી આપતા એવો એક પણ પુરાવો આપનારને રૂ. ૧૦૦ છતાં. થીજ દવા માટે ફેટમેગ વાંચો.

વૈદ કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર.

નં ૧, જામ રોડ, કાંડોબ. ૧૩ મુંબઈ, કુલજાદોનો રોડ વીકલવાડીને નાકે.

શું ઉ ?

મહા માણસ બજારમાંથી એવો એવરો શુ કરવા
ઉંચકી લાવે છે? હાથે કરાને કાં હિરાત થાય છે?

ફાટક કંપનીનાં

બાલનાં તેલ

વાપર્યાં છે કે? એકજ વાર અજમાવો અને તમારી ખાત્રી
કરો. તમારી સેવા બજાવના હમો તૈયાર છાંએ.

જરા નીચે નજર ફેંકશોજી

કેસરજન	બાલની એકના	શો ૧- ૦-૦
જાળા કુસુમ	...	૧- ૦-૦
મોધરધ	...	૧- ૦-૦
કીચોર માત્રતી	...	૧- ૦-૦
કામીનીઆ..	...	૧- ૦-૦
દીવબહાર	...	૧- ૦-૦
બુલબુલ	...	૦-૧૨-૦
જસમીત	...	૦-૧૨-૦
પુષ્પ માત્રતી	...	૦-૧૨-૦
નવિ નવાઇ	...	૦-૧૨-૦
દીલિહ દરઆર	...	૧- ૦-૦

આ ઉપરાંત દરેક જાતનાં અ-તરો; દવા; ચાહ; કાફી, ઉપરાંત
હરજન બાપયોગી ચીજો હમારે ત્યાંથી મળશે.

એકજ વખત ખાત્રી કરશો.

કેં આરં ફાટક.

જનરલ મરચંડ એન્ડ પાર્સુમર,

હાટોરદાર રોડ, મુંબઈ નં-૨

આખાં હિંદુસ્તાનમાં પ્રખ્યાત થયલું

હિંદુસ્તાની દવાખાના

હિંદુસ્તાનમાં ખાસ ખાત્રી પૂર્વક યુનાની તેમજ વૈદક દવા

ખતાવવાનું મોટામાં મોટું કારખાનું.

હાલના ચક્રતા-એ ઝમાનાના મહાનીમકંઠ

“ હાઝાક-ઉલ-મુલક ” હકીમ હાફીઝ મહમદ

અજલખાં સાહેબના

ખાસ સરપરસ્તી હેઠળ ખતાવેલી તમામ યુનાની તેમજ વૈદક દવાઓ, તેમજ હાજરો બતની સુક્ષ્મ દેશી દવાઓ હરદમ સ્ટોક માં રહેછે.

આ દવાખાનાની કુલ આમદાની મદરેસા તબીબીયા ઝનાના તેમજ ફીમેલ હોસ્પીટલમાં આપો દેવામાં આવેછે. સવાખનો સવાખ અને વળી સોજ ખાત્રી પૂર્વક દવા વાપરી જલદી તનદરોસ્તી મેળવવા માટે આ એકજ ખાતું છે.

હાકરોની દવાના ધીચારાઓ કંટાળેલા આસામીઓ માટે આ

દવાખાનું એક આશાવાદ જેવું છે.

ખીમારનો વીમતવાર હાલ લખવે મહાન હકીમ સાહેબની સલાહ લઈ (ગુરુકો લખાવીને) દવા વી. પી. ધી મોકલવામાં આવશે.

પારસી મેનેજમેન્ટથી આ દવાખાનાનો તમામ કારોબાર ફતેહમંદ રીતે ચલાવવામાં આવેછે.

પત્રવ્યવહાર નીચલાં સરનામે કરવો:—

બલ્લીમારાન શ્રીદ, દીલ્લી

રજીસ્ટર્ડ એન્ડ — “ મેડીસીન્સ ” દીલ્લી

માસુની શિખે

સંસાર મુધર્યો.

(શુદ્ધશાન માટે ખાસ.)

લખનાર—મચેરજી કો. બસલા

“દીકરી, એ બધો મારો વાંક છે.”
 છુદાં મીસીસ ચીનાઇ, સહેજ આંખ પાણી
 કરતાં બોલ્યાં. મીસીસ ચીનાઇ જો ‘કે ઉમરે
 વૃદ્ધ હતો, માથાનાં બાલો રૂપેરી તારો-
 ની સામે સરસાઇ કરતા દેખાવ દેતા હતા,
 તોપણ તેમની કાઠી મજબુત હોઇ. દરથલી વિના-
 નો ગોળ, હરાવદાર ચહેરો, તન્દુરસ્ત બાંધાની
 ગવાહી આપતો હતો, જણે ખીચતી જુવાની-
 નો બહાર, અને જુવાનીનું જોર, તેમને છોડી
 જવાને, તેમનાથી રૂપસદ લેવાની આનાકાની
 કરતાં હતાં !

તેમની વહુ, આઝાં ચીનાઇ, તેમનાં ચ-
 હરાગમ જોતી, દલગીર ચહેરે બેઠી હતી.
 તે બોલી—“એમાં તમે શું કરો? તમારો
 શાનો વાંક?”

“હા, મારોજ વાંક છે, મેંજ એને
 બગાડ્યો તે” મીસીસ ચીનાઇએ જવાબ
 આપ્યો.

“પણ બધાં કહે છે કે, એવણુ તો ઘણું
 સારાં માણસ-ઘણાજ લખા છે ! મરે, મને
 એવણુને માટે તમારી આગળ બોલતાં-કહેતાં-
 બી લાજ લાગે.”

“તું જલો છે ? તું કાલો છે-શ્યાણો છે, એમ
 તેના મોંહાપર કહી કવીન તો છાપરે ચઢ્યા-
 બ્યો ! એમજ તો સારાં માણસોને છાપવી
 મુકાય છે ! એમજ તો, સારાને સારાં કહીને
 બગાડ્યે છ’એ ! પણ દીકરી, એનો સ્વભાવ-
 બી જરા એક માર્ગી છે નં.”

“અરે એવું તે કેવું એક માર્ગીપણું ?
 પોતાની ખેરી આગળથી એકમાર્ગીપણું દેખાડ
 વાનું ? હાથની ધરતીતપી જુર પંજરમાંનાંખ-
 વાનું ? મુઝા બાપરીયા સહી થઇ બેસવાનું ?”

“હા, એના બાપને બી એવીજ દેવ હતો.
 એમજ, એવેજ. તેને બી સ્વભાવ હતો. આખર
 કરેને બાપ તેવા બેટા ! બાપની અસર દેડો
 ઘણીઓ બેટામા ઉતર્યા વગર રહે ? પણ દવે
 એ ટાણેજુ રહેવા દે, ને આજ, દવે કાંઈ એનો
 તોડ ઉપાવ શોધવો જોઈયે. કાંઈથી કરવુંજ
 જોઈયે ?” છુદાં મીસીસ ચીનાઇ જેમ ઉમરે
 પાકટ થયાં હતાં તેમ વિચાર અને દરાવમાં-
 બી પાકટ પુખ્ત બન્યાં હતાં. કાંઈથી કરીને
 પોતાના બેટા અને વહુનો બગાડેલો બેહેકેલો
 સંસાર મુધારવાને દરાવજર આવેલાં લાગ્યાં.

આઝાં ચીનાઇ નિરાશ થઇને બેઠી—
 “ઉપાય અને તોડ દવે શું બાકી રહ્યા છે !

મેં બધા ઉપાય કરી જોયા. કાંઈ બાકી નથી મુકયો. ! ”

“ નહીં, ત્યાં સુધી હું જાણું છું ત્યાં સુધી મારી સમજ પ્રમાણેના ઉપાય નથી કીધો. ”

“ માય, તમે શું બોલો છો ? એવણી આગળ રાવ કીધી, ર્ષ્યાદ કીધી, રડી, તતરી, અરજ-આલુછ કરી, પટાનીને કહ્યું, સમજાવીને કહ્યું, પણ જાણે પથ્થર પર પાણી ! હવે તો બસ, મારો છવ કંટાળી આવ્યો, તાકમાં દમ આવ્યો, ને બધું આવાર નિવાર કરી, નિરાસ-નિસોસ થઈને બેઠી. ”

“ ચટ-ચટ-ચટ ”-મીસીસ ચીનાઈએ અવાજ કીધો. “ જે ઉપાય કરવાનો, તે છોડી દેખે, તેં બોટા-સજ્જતા ઉપાય કીધો. ઉપાય તો એજ છે કે, એની સરોખરીમાં ઉતરવું-સામે ચલું ! ”

આણં ચીનાઈ કાંઈ બોલી નહીં. કાંઈ જવાબ આપ્યો નહીં, તેથી મીસીસ ચીનાઈએ પોતાનું બોલવાનું જારી રાખ્યું-“ હા, મારી ડાની, ધણીની સામે થવાનું હાથ નથી, તે હું ક્ષણ કરું છું. કારણ, મોટીડાઓ ધણા ખરા, પોતાનો બોલ ઉપર રાખવાને માટે, અધડો વધારે છે ને સામી ફજેતી-ફેટા, એડ ફજેતી થાય છે. લોકને તમારો જોવાનું થાય છે. પણ તેમ કરવુંજ જોઈએ. ત્યાં વગર, એની સામે થવા વગર, એનેથી જીમ પગત્યા વગર, એ સુધરે તેવું નથી. ”

“ પણ, મરે, આટલું સુધી, આજ નહીં કીધું, તે હવે કેમ થાય ? મારું તો મોત થઈ જાય ! બરી ગીયું, શું કરવું, તેથી સમજ નથી પડતું. ”

મીસીસ ચીનાઈ વળી કાંઈ વમાસણમાં પડ્યાં, વિચારમાં મસ્તુક થયા. જાણે, ક્યો રસ્તો લેવો, શું કરવું, કેમ કરવું તેને માટે હાથ મગતો વિચાર હોય તેમ જરાવાર વિચારવંત હોય પોતાની વહુનાં મહેરા નરદ રીકતાં બેસી રહ્યાં.

“ દોકરી, જોની. મારા પોતાના દોકરાને બદલે તારી તરફદારી કરી, મારા બેટાની વિરુદ્ધ થવાને તને શિખામણ દેવાનું કામથી વિચીત્ર ગણાય. મારા તેહમુરસ સાથે તું પરણીને મારે ઘેરે આવી. ત્યારે મને લાગ્યું કે તું કાંઈ મારા બેટાને મુખી કરશે નહીં, અને એવું મારે મત હોવાથી. તારી ચાલ-ચલણ, બોલવા-ચાલવાનું મને જરાક યદને ગમતું ન હતું. ખરું પુછો તો, જાણે તું મારી દુસ્મન હોય તેમ ગણવા લાગી, તારી તરફ શિકારની મજરથી જોવા લાગી. ”

આણં ચીનાઈ, આજે પોતાનાં સામુજીકું “ કનફેસાંડ ” સમજીને, જો કે પોતાનો છવ દલગીર હતો, તો પણ મોંઘ મહાકામ્યા વિના રહી નહીં.

“ પણ હું તમને, ગમતી નહિ, મારી સામે તમે. દુસ્મની ધરોવાળ, એવું તમારી વર્તણૂક ઉપરથી, તમારા મહેરા ઉપરથી, કે તમારા બોલવા ઉપરથી મને તો કાંઈજ માન્ય પડ્યું નહીં. ”

“ વાત તો ત્યાંજ છે-ખુબી તો, ત્યાંજ છે ? મારી દુસ્મની, મારો અણગમો, ખુશી રીતે દેખાડીને તારી સાથે વિરોધ કરીને, શું બરબાકુત, ને પાર પડાશીઓને આડાશીઓને શરસ, નાટક દેખાડું ? કે સાસુ-વહુને સહમી છે, ફેસો જોવાનો હોય તો આવી જાઓ ? કેમ ખર કેતી ? ”

“ ખરુંજ છે. ” આણં ચીનાઈએ ઉમેર્યું. “ સાચું કહું તો મને અદેખાઈ લાગી, મને એમજ લાગ્યું કે બીજા કોઈથી સ્ત્રી એને મારા જેવો સુખ-સંતોષમાં રાખી શકશે નહીં, મારા જેવી કાળજી રાખશે નહીં, મારી પેટે એની ખાનદ-મદારત કરશે નહીં, મારી પેટે એનું સુખ-સગવડ સાચવી શકશે નહીં. એ એક કુદરતી લાગણી છે. દરેક માને એવી વેળા એ લાગણી ઉત્પન્ન થઈ આવે છે. સાસુ-વહુને વિરોધ લાગે તો સુખ કારણ એ છે, જેમ માનને એ લાગણી થાય છે તેમ બહેનને પણ

એવીજ અદેખાઈ-એવીજ લાગણી માય છે ને નાથુંદ સાધનાં ઝપડતો બેદખી લાગે છે.”

“અને હવે જુવોજ, જાણોજ કે તમારી પેટે, તમારાં મનને ગમતી રીતે, મેં એની ખાતરને મદારત નથી કરી, એનું સુખ સગ વડ તમારા સતોષ પ્રમાણે નથી આવતી શકી, તે છતાં બી તમો મારી દયા ખાઓછે ? મારી એક પરાધ છોકરીની કદર ખાઓછે ?”

આશાં ચીનાઈનું હંધું બરાધ આન્યું હંધું. તેણીની આંખમાંથી ટપટપ આંસુઓ વહેતાં હતાં.

“તે જોની દીકરી, જોની ઉપર પડે તેજ જાણે. દર્દીની ગતી દર્દીજ જાણે. એનાં બાપ-તોળી એવોજ સ્વભાવ હતો. ને તેથી મેં જે ખચ્યું છે, સોર્યું છે, અનુસચ્યું છે તેની ઉપરથી તારાં દુખની કદર કીમત જાણું અને તેથીજ મને તારી દયા આવે છે. મને તારી કદર આવેજ કે બીમારી છોકરીને કેટલું દુખ ખમવું પડતું હશે. પણ હવે ચાલો. વાતમાને વાતમાંતો પેલા કહે તેમ ભયંભા પચે ભર્ય ચુમાન્યું ? હવે તો કાંઈ ઉપાય કરવો જોઈએ. જો મારું કહ્યું છું માનશે ? મારી સલાહ પ્રમાણે તું ચાલશે ? મારી તો એજ સલાહ છે કે જેમ એ તારી સાથે ચાલે છે, તેમ તું બી એની સાથે ચાલ. જે મ તારી એ પરવા નથી કરતો, તને ચણકાર તો નથી, વઠારતો નથી તેમ તું બી એને તારી બેપરવાઈ દેખાડ, તું બી એને જરા ‘પોન-કેર’ કર ! ને પછી જો કે એની સુધ્ધ ઉંધડેજ કે નહો.”

આશાં ચીનાઈ તે પોતાની સાસુનું કાકું જ જોતી રહી. સાસુ ગમ કેળા ફાડીને જોવા લાગી,—“એ માથરે, એપણ મારા બેપરવાઈ જોઈ શકે ? સાંખી શકે ? એવણ તો મને વાધની કાંની ખાઈજ નાવ ! મારી ઉપર જાડ તોડા પાડે, જરાબી એવણને ઓડું પડવું, એ વણને અણમમનું થયું, તો પછાં જોઈજ સેઓ !”

“બરાબર, હું સારી પેટે જાણુંજ, મને સારી પેટે ખબર છે કે એની સાથે મેં કહ્યું તેમ ચાલવાથી, છેડાશે, એનો મિત્તજ તપી આવશે, ને એનાંથી તામોશ નહોંજ થશે અને એમ જાણુંજ તેથીજ તો તને એવી સલાહ આપુંજ કે જેવાની સાથે તેનાંચાપ ત્યારેજ ખોડ શાગે ! એને બી ત્યારેજ ખબર પડે એને બી ત્યારેજ લાંન આવે, એનીંબી ત્યારેજ મુધ્ધ ઉંધડે, કે જેમ મને દુખ ઉપજવું, તેમ, મને જેમ લાગ્યું તેમ, બીજનેમી દુખ થવું હશે, બીજનેમી લાગતું હશે ? ગરમ અને તેજ મિત્તજનાં માણસો જેમ જલદી ગરમ થઈ જાય છે જેમ જલદી મિત્તજ ખોઈ દેવ છે, તેમ તેવાજ જલદી કાંખી પડી નાવ છે. અને કડો પડ્યા પછી, જરા શાંત થયા પછી તને પુછતો આવશે કે આજે એમ કાંઈ કીધું ? એમ કરવાતું કારણ શું ? કરીને.”

“પણ એમતો મેં ધણીવાર, નહીં તોબી દાગર વખત સમજાવ્યા હશે ! આલમિ કહ્યું.”

“હા હશે, ના નથી કહેતી પણ તું શું કહેજ. ને શું બોલેછે તે તે ધ્યાનપર સે ત્યારે કેની ? તેનું સમજવાતું પક ધ્યાન નહીં, ને તે વખતે તું ગમે એટલું બોલે, ગમે એટલા કાકાવાકાને અણુજ કરે, તે આવ કાને સમજેને પેલે કાને નીકળી નાવ ? આ તો જ્યારે એ પોતેજ પુછતો આવે ત્યારેજ પૂરે પૂરું સમજે, ને તે ઉપર ધ્યાન આપે ને તૈ તારાં બોલવાની અસર થાય ? માટે પહેલાં તો એની ખોડ જુલાવ, એને નીચો પાડ અને પછીજ, તારે જે કહેવું હોય, કહુવાવું હોય, તે કર.”

“પણ, એમ મારેથી થાય કે ? મારેથી બને કે ?

“હા, કાંઈ નહીં ! કાંઈ નહીં બને ! જે તું એટલું યાદ રાખે કે, એટલું ધ્યાનમા રાખે કે, એની ઉપર,—એમ કરવા ઉપરજ—તારા સંસારનું સુખ સમાપ્ત્યું છે, ને તેમ સમજને, અને જરા સમજદારી વાપરીને કામ સેશે, તો બની શકશે તેવું છે. અંહ !

પેલા બીધેલ, કુત્રાની પેઠે એ પગની વચ્ચે
પુછડી કરીને—કુમદાવીને, બેસથ. " (જરા
બારીમાંથી બહાર ડોકનું કરીને) —"તે
ચાલે હવે તો હું જાઉં છું. ધણેજ વાર થઈ
ગયો. " એમ કહી રૂખસદ લીધી.

આત્મા ચીનાઈ હવે એકથી પડી. તે
પિયારવા લાગી કે હવે શું ઉપાય કરવો, અને
શું કરવું તેનાં વમાસણમાં પડી—“ અરે,
મારી છાની ચાલે, મારી હીમન ગયે ! ને
હું એમની સામે થઈ શકું ? તો કેવો મામલો
સુધરી જાય ? પણ એવજી મારો મીનજ
સાંખી. જરો કે ? મારો મીનજ ગયો એ કરીને
સમજીને જરો કે ? અખાડા કરશે કે ? તાંખની
કરશે કે ? આહ ! એવજીને શું ખબર કે
મેં કેટલી કેટલી વાર નાંખની કરી છે !
કેટલી કેટલી વાર અખાડા કર્યા છે ! અને
કેટલી કેટલી વાર સોડીતો ગોર ગાગો બેઠી
હું ! પણ, હવે તો નાકે દમ આપ્યો કાંઈ
બીજાકોઈકો કરવા વગર છુટક નથી. અધોસ
અધોસ, અને શું ખબર કે એવજી એક એમ
અનેક કરશે. નહીં તો પહેલે ધરથીજ, એવજી
નાં એવાં લખખનપર લખ આંકોસ રાખ્યો
હોત. મેં તો જાણ્યું કે એમ, જાણે જાણતાં
નહીં, કરીને અખાડા કરીને, કાંઈ કેયું કરીને
બેસથું તો પોનાની મેજે કેકાણે આવશે પણ
તેને ખસેલોતો દહાડે દહાડે બમડનાજ આપ્યા.
તેમા આ છેલ્લા છ મહીનામાં તોખાનું પાસડું
આપ્યું છું, તેણીએ ધડીયાત્તપર નજર કરી
“ હવે આવવાનો વખત થયો. દીવાનની યજ
ગજ સાત વાગવા આવ્યા. સખીસાંજનું રાંધી
રાંધીને તૈયાર તો થઈ ગયું છે. આત્માં
મેરી (આવાને બોલવાની કહ્યું) કે સાડસાતનો
ટકેતો પડે ત્યાં સુધી ખાવાનું ગરમ કરવા
નામુકની કારણ એવજી આવ્યા પછી કપડાં અપડાં
ઉતારી, જરા આસાપસ લઈને અર્ધા કલાક
પછી ખાવાનું માંગશે અને તેટલાં તો હું
આવીશી લાગીશ. હું જરા બહાર જઈને
હમણાં પાછી આવું છું.”

આત્મા બહાર ગઈ. પા કલાક ગયો નહીં
એટલાં આત્માનો ધગી, તેકમુરસ આરીસેથી
થેર આવી પુગ્યો. તેવજીનો સાદ, દહાડી થેમીઆ
વિનાનો એહેરો દેખાડતો હતો કે પોતે કાંઈનો
હુકમ બજા માવતાનાં કરતાં બીજાંઓ ઉપર
હુકમ ચલાવવાનું હાકમી ભોગવવાનું વધારે
પસંદ કરતા હતા. તેવજીનો કેસ પણ અપહુડેટ
અને ખામી રહીન હતો.

“ હવે ? તેવજી થેરમાં આવી, આસ
પાસ નજર કરીને બોલ્યા “કેમ અર્ધા કાંઈ
ગયાં ?”

તેવજી જરાવાર થોભ્યા—જાય ક્યાં, આત્મા
હમણાં ફોડી આગી.

“આત્મા !” તેવજી ફરીથી પુછ્યું “કેમ
ક્યાં ગયાં ?”

આ વખતે આત્મા ધરમાં પાછી દાખલ
થઈ અને તેકમુરપનાં એરોપર થડે કસેળે
નજર કરી. તેણી તાં હાથમાં તરતવું આવેલું
“શુદેશન” એવા—નું હતું “એહ, તમે આવ્યા કે ?
સાડેનજી” તેણીએ કારકાં મેંહથી પોનાનાં
ધણીને હંમેશ માફક આવકાર આપ્યો.

“હું તો તમોને બધે બધે શોધતો ફરજી ?”
“હું તો હયાંજ છું” એમ કહીને તેણી
એક પુરસોપર બેઠી વાંચવાનું થઈ કહ્યું. તેક
મુરસે તેણી તરફ થોડાવાર નિહાળીને જોયું
પણ કાંઈ બોલી શક્યો નહીં.

“વેત્રા” આખરે તેનું પાછી આવ્યું
તેથી બોલી ઉઠ્યો. આત્માતો જાણે સાંભળ્યુંજ
ન હોય તેમ વાંચવામાં મસ્તુવ દેખાઈ.

“કેમ શું છે ? આજે એમ કેમ ? મને
કહેશો ?”

એ સાંભળીને જાણે અજબ થઈ હોય
તેમ આત્માં જવાબ આપ્યો—“ હોય શું ?
કાંઈ બી નહીં. ”

“ કાંઈ બી નહીં, ત્યારે આજે, એમ,
આરીસીતે કેમ વર્તો છે ? ખાવાનું કાંઈ છે ?”

“ કાંઈ હોય વળી રાંધીનીમાં ! ”

“શું હાંકું?” કરતો કે તેડમુરસે તરા રા કીયો. આજાએ વાંચવાનું વાચુજ રાખ્યું. તેડમુરસે હવે પોતાની બોલવાની હપ બદલી ને જરા ટકારમાંજ પુછ્યું—“કેમ આજે શું છે, ડીયર? એ કાંઈ સમજ પડે?”

“તમેને શું જોઈએજ ને મોહડેથી કહો તો ખુલાસેથી તમેને જ રાખખી આપી શકું!”

“મને બોલું—ખાવાનું જોઈએજ!”

“વારું, મંગશે. સાડા સાત વાગે તૈ વાર થશે.”

“પણ હું નો તમેને કહી ગયો હતો કે હું જ વાગે આવીશ.”

“ને તેથીજ તો મેં સાડા સાત વાગે તૈવાર રાખવા કહ્યું છે.”

ચીરગ્રાંથને મારે તેડમુરસે પોતાનો કાટ ને ફેટા ઉતારીને પાસેરી ખુરશી પર ફેંક્યો, ને તે પોને બીજી ખુરશી પર જઈને બેઠો. તેણે આજાં ગમ ટગર ટગર જોવા માંડ્યું. આજાંએ કાટ અને ફેટા તરફ નજર કરી, અને પાછું વાંચવાનું શરૂ કર્યું.

“મેડેરખની કરી મને જણાવશો—કહે શો કે આ બધાંની મનલખ શું?” તેડમુરસ ને કાંઈ કારણ સમજ નહીં પડ્યું ત્યારે પુછ્યું

“હે.પ શું? કાંઈખી તો નથી આજે.”

“એ એમજ આજે બોલપર જાર મુ કીને બોલવાનું કારણ?”

તે રોજ ખાવાનું ચુષાપર છંગારે પડ્યું પડ્યું તનરીને સુકકું થઇ ખાવ-ધણું ખરું ખુખરાઇ બી જોય.”

“તેમાં વાંક કોણને?”

“કોણનો વરી? તમારો?”

“હુંએએ! શું મારો?” તેડમુરસની “પ્રસ્ટીમ અથ.” કાંઈ ખીલ્યો.

“હા, તમારો વાંક, કારણ જ વાગે આવજ કરીને કહી જવ્યો, ને આવો ત્યારે તો સાત વાગે!”

“રસ્તે મને બોલી થતું પડેજ, તેને માટે બેસાજ?”

“હું શું જાણું કે તમેને રસ્તામાં જાને માટે બોલી થતું પડેજ?”

તેડમુરસનું આજે પાછી ગયું હતું, તેથી તે ઉઠ્યો. તો પણ ગુરસો નહીં દેખાડનાં કંડા અચાજે બેઠ્યો—“હું ધારંજ આજે મારાં માવજ પાસે જઈને બોલુંબી હું ત્યાંજ ખાઈશ!”

આજાં ચીનામગી હવે છેડાઈને ઉભી થઈ—“એમ કાંઈ બનશે નહીં! હું કાંઈ તમેને ત્યાં જવા દેનાર નથી!”

તેડમુરસનો તેણીનું કાફું જોતોજ ઉભો. તેને હજી મુઠી કાંઈજ સમજ પડી નહીં કે આજે શું બોલો બની છે. આજે એને (આજાંને) રાતો ‘ભુવ બરાયોજ’—“ત્યારે હું તેવજીને હયાં બોલાવી મંગાવું છું!”

આજાંએબી પોતાનો રંગ દેખાડવા માંડ્યો તેણીનોચેહેરો ગુરસાયો લાજ થઇ આવ્યો. આજો લાજ લાજ થઇ આવી હતી.—“ખખરદાર, હું તમેને કહુંજ સાફ, નમારાં માવને મારાં ધેરમાં આવવાનું કાંઈ કામ નથી. મારા કામની વચ્ચે આવવાનું કાંઈ કારણ નથી?”

હવે તેડમુરસની ગરમ ચવાની વારી આવી—“અને હુંબી કહુંજ કે ખખરદાર, મારાં માવને માટે કાંઈખી વાંકુંયુકું બોલીજ તો. મારાં માવ કાંઈ કાંઈનાં કામમાં કે કાંઈનાં ધેરમાં માયું મારે તેવાં નથી!”

“ત્યારે તેવજીને હયાં બોલાવવાનું શું કારણ?”

તેડમુરસ બોલવા જતો હતો, પણ અચાજી અટકી ગયો. તે સુપ થઇ, ખુરશીપર પાછો બેઠો. અને જરા પડામથા સાદે કહ્યું—“આજાં, સાં આવ.”

પોતાનું મોંક જરા ફેરવી આજાં તાણે થઇ. તેડમુરસ પાસે ગઈ. તેડમુરસનો તોર હજી પ્રેરો ન હતો. તે બેઠ્યો—“હું ખુશી થયો કે તારી અકલ પાછી ફેકાજે આવી. આટલું બધું કરવાનું શું કારણ છે, તે મને ખખર પડતી નથી.

વાર, આજે કાંઈ તકમાં કેથે બહાર ફરવા
તો નથી મળીને ? ”

“નહીં” હુંકમાંજ જવાબ મળ્યો.

“ત્યારે તું આજે શું કરતીંતી ?”

“શું કરે ? રોજનું કામ ! રોજનું વહી
તરે ! પણ કાંઈ પુછવાનું કારણ ?”

“કારણ કે મને લાગેલ, આજે તારી
તખ્ત કીક નથી. આજે તારો મિત્રજ હાથમાં
નથી !”

“રોજનાં કરતાં તો હું આજે ધણી
સારી પેટે છું ! આજના જેવી મારી તખ્ત
આગળ નહીં હતી. પરણ્યા અગાઉની પેટે
હમણાં હું ખુશી છું—સુખી છું !”

“અંહ—અઅઅ !” જાણે કાંઈ સમજ
પડી હોય તેમ તેહમુરસ બોલ્યો—“એટલે એટલે”
“એટલે એજ, કે જ્યાંથી આપણે પરણ્યાં,
નહીં, આપણાં લગનને મદદીનો એક યજ્ઞ થયો
ત્યાર પછીથી, મારી ઉપર જીવન પડેલ !
તમે મને હાથતા તમણાં ? હવે મારી
શુધ્ધ પ્રુધ્ધ, પ્રુલીલ ? એજ ?”

“કાણે જીવન કીધો ? ને કાણ તને દબાવતું
દબાવતું ચાલ્યું ?

“અજાણતાં, બીજું કાણ હોય ! તમાજ
વળા !”

“હું હં હં હં ! તારો ધણી થયોને ?”
કાંઈક અન્યમનીથી તેહમુરસ બોલ્યો.

તેહમુરસના આ બોલવાની દપ, તેમજ
તેના અર્થ ઉપરથી કાંઈ હોય તો સમજ
નય, કાંઈ હોય તો પીગલી નય, ક્યા આવ !
પણ ના, તેહમુરસનાં દીક્ષમાં કાંઈ પુરું ન
હતું પણ આમાં તો તે સમજ વનારે મોરખ

“હા, ધણી થયોજ ! તમેજે મારો હાથ
ધર્યો, મને ફરક રીતે ખુશીને મુખી બનાવવાનો
કામ આપ્યો ! તે કાલનો, તે વચનોજ બંધ
કીધો ! તમેજે મારી તરફ બેઠકારી બનાવી !
મારી તમને જરાબી અદર કર નથી આવતી !
એક દહાડો, બે દહાડા હોય તો જાણે સહન-

જ્યાં પશુ નહીં, રોજ ઉડીને, ઘેરમાં આવ
વાનું મોઢું કરીને મુન્નાં જેવું રાધેલું સધેલું
જમડે ! તમારા વાંકથી જમડે ! ને પછી સાર
નહીં થયું, માનું થયું, તનરી થયું, અગરી થયું,
ધુજસાઈ થયું કરીને મને બદનામી આપે !
આવાનું અઘવાર કુટે બધાજ થયું કે, ચાલ્યા
હોવામાં જમડે જેને ચોપડા લઈને બેસે ! તે
ધણીઆણીને સાખાતી મુકે ! વાર એમણી સહ
મજ્યા કે ખાખા પછી કસાક અર્ધો કસાક
વાંચવા રોજનો મહડેતો, પણ વખતસર
સરે સકારે મુન્ના આવાવાનું પશુ નહીં !
ચાલેલી, ઉઠાતી, પોહડી જનમોની ! કરીને
ધોક ધોક કરો ! પોતે ઉભામરો કરે તેની
આથે બીજાઓની જનમે, નમારી ચોટી
સંભળ કરે, ને જમરાજનીએ ઉઠાડે ત્યારે,
કેવા ધીમે રડીને માકાઅગ્યાર ખારને કેટ
લીક વારતો જર્મે વાગે શેડ પોહડા આવે !
અર્ધી રાત મુંડી ઉભામરો થાય, અંખનાં
નેજ ખેંચાય ! ત્યારે પછી સકારનાં સકારે
તે કહાંકી ઉઠાવ ! મોડે ઉઠવા છતાં બી ઉભા
સને લીધે માથું ધુમે ! અપ થરથર થુજે !
બોલવા ચાલવા ગમે નહીં પણ ચાહે નાસ્તો
થયો કે ન્યુસપેપર હાથમાં પકડેલુંજ છે !
ન્યુસપેપર ! મને તો જોતો ધધરીને તાવ
આવેલ ! ચિકાર છુટેલ ! અસ નમસ ત્યાં
સુધી એવો ચીથરાંએને જોવરા જળુશાબી નહી !
જાણે ન્યુસપેપર પરજ બધો અપ જન છે
ધક ખાત છે ! જન કુરખાત છે ! તો ધૈરીનું
શું કામ છે ! મો કાંઈ કાંઈ દપડો સાથે દેનમાં
બહાર નીકળતાં તો આવે રસ્તેની તેજ દાહ ! ન્યુપે
પર આવે રસ્તે વાયવાનું ! કાંઈ દીસ હોટલમાં
આર્ડરફીમ ખાત જમ્યો, ત્યાં ખો ધૈરી સાથે
બેસીને બે ધરી ખુશ ગૂંથેલ—વાતચીતમાં
વખત કસવાને બદલે—“બીજા” આપણા
લેલો આવે તેને દેખાડે કે ધણી ધણીઆબીમાં
કેવો સંપ—મેલ છે ? અકેકને કેવો ચાહેલ ?
એજ દેખાડવાને બદલે—ત્યાંબી એજ ચીથર
હાથમાં ! બસ બધો હોય ત્યાં એ ચીથરાં—

ચીથર—ચીથર આગળનું આગળ ! જાણે
ઘેરી સાથે નથી પરપવા, પણ ન્યુસપેપર
સાથે પરપવાજી ! ઘેરીની જગાએ ન્યુસપેપર
ચીથર ! એવું જો હતું તો ઘેરી કાઢી શું
કરવા ? મારી સાથે પરપવા શું કરવા ? કુંવારા
જ કાં નહીં રહ્યા ? ને વળી જ્યારે બોલુંજ
ક્યાંક કશું, ત્યારે કહેજે તારોજ વાંકે !”

આટલી લાંબી મુક્ત સુધી મુઝે મોટે
ખમેલાં દુખની લાગણીનો ઉભરો, આલાંબે
આજે બહાર પડ્યો. તેથી તેની છાતી હરાષ
આવી હતી, જીવ થરથર ધ્રુજતો હતો, આંખ-
માં આંસુઓ આવી ગયાં હતાં ! આયું આટલું
લાગણી ભરેલું સાંસળી, તેડમુરસ તો દંભજ
થઈ ગયો. તેણીનાં હોરા સામે ન જોતાં-
નીચી નગર કરીને સુપચાપ સાંભળતોજ ઉભો
હતો ! “તે મને આગળથી તેમ કાંય
નહીં કહ્યું ?”

“કેટલી વખત કહી ચુકી !”

“ક્યારે ?”

“એક હપ્તરને એક વાર કહ્યું હશે !

યુ સમજે કાણુ ? ધક-ધ્યાનતો ન્યુસપેપર
ભરેલું !”

“શું બરધાર-ધણી તરીકે તારી સાથે
કું સારી રીતે નથી ચાલ્યો ?”

“નહીં !” આત્રાએ દરાવથી કહ્યું.

“શું ઉંડું ઉંડું !” તેડમુરસને કાંઈક
ગુસ્સો લાગ્યો હોય તેમ બોલ્યો.

“હા, હું જાણુંજ કે તમે મનમાનતા
પરણીને સુખી થયા ! હા, તમેને તો સુખ
થયું ખરું. લગનથી તમેને તો દરેક વાતનું
સુખ-સગવડ મળેજી ! પણ તો બી, હું નહીં
ધાર્મી કે પરપવા અગાઉ જે સુખ-સગવડમાં
તમે રતાં તેથી વધારે-તેથી બહેતર-તેથી
ચડતા પ્રકારનું સુખ તમે ભોગવના હોય ! તો
બી તમારે મનથી તમે તો સુખી, ને સંતોષી
છો. જ્યારે મારાજ છુરા હાલ થય છે ! અરે,
એમ મારી સામે જોધને મને ડરાવે-બોવરાવે

નાં મારી કુંવારી જીંદગી હજી સારી હતી. અને
હવે ? આપ ઘેરનું-વહીતર કરવાનું, ને મારી
સહી મીતીઓ પોતાના ધણી સાથે સુખ
ચેનમાં ફરે હરે-વાતચીત કરે તે જોષ જોષ
ને જળવા-ખળવાનું ! મારા વિચાર પ્રમાણે
તો તમે એ લગન કરીને, છુદી માયને બદલે
બદલે, તમારી ખાતર કરવા તમારું સુખ-
સગવડ સાચવવા, જીવાન છોકરી ને ઘેરી કરીને
લાંચા માયને રાહત આપી, ઘેરીને મધિ જવાબ
દારી નાંખી ! માયનું ઘેર છેડી, પોતાનું ઘેર
માંડ્યું, કે જેથી મારું પોતાનું ઘેર છે, એવા
અંતોષ લેવાનું બને ! રાતનાં ઘેર આવે ત્યારે
રોકને માટે ખાવા પીવાનું તૈયાર રાખીને ઘેરી
કાળા તાણતી વાટ જોતી બેસે !”

“પણ, આજે તો હું તેમ નથી જોતો.”
તેડમુરસે કડવાસથી કહ્યું.

“સહવાર પડ્યું કે વરી ચાહે નારતો
તૈયાર કરીને તમારી વાટ જોતાં બેસવાનું !
અણીસે ગયા, કે ઘેરી શું ને વાત શું ?
પાંજ ઘેરમાં પગ મુકે ત્યારે, કાંઈક માદ આવે !
તમે ભણે કાંઈ બીજું સમજતા હોય. પણ
હું તો એમ સમજુંજ કે એવા લગનથી
ઘેરી નહીં, પણ લોંડી યુગ્મામકી ખનીને
આવીજ !”

“તને ખબર નથી કે, હું તારે માટે
કેટલા ભોગ આપુંજ ?” (વાંચનારે જોષ લીધું
હશે કે એકવાર કડવાસ ઉત્પન્ન થયો ત્યાં
“તુંતાં” પર ઝટ ઉતરી પડાય છે.)

“ને મેં શું નથી ભોગ આપ્યા ! મારું
કેમ ?”

“તારું ? તે શું ભોગ આપ્યા વળી ?”
આત્રાનો મિનનજ વળી હાથથી જતો
જાણ્યો !—“હજી તો આસ્તે રહીને પુછોજ તે
કે ને શું ભોગ આપ્યા ! મેં મારાં વાદલાં મા
આપ સગાં વાદલાં, જેઓ મને ચાહતાં હતાં.
તેઓને છોડ્યાં ! તમારે સાડ તત્ત્યાં ! મારી
એળખાણ પીઝાણની, ને જીવે જનની સહી
મીતીએને છોડી ! એક અંગનણી જગા,

અમળ્યાં હોડામાં આવી, એવે મરસે આવી કે મને મારો ધણી મળશે ! ધણીનું સુખ મળશે ! ધણીનાં સુખથી આગલાં સુખનું દુખ શુભારો ધણીનાં સુખ આગળ બીજું અધુરું રહેશે !”

“અને મેં તને દુખી કીધી !” તેહમુરસે જરા અણુકા કીધા.

“પરણીને તમારે ઘેર-આ ઘરમાં આવી ત્યારે મને માલમ પડ્યું કે આખા દહાડાનાં ચોવીસ કલાક વચ્ચે ફક્ત ત્રણ ધમ દહને ત્રણ કલાક તમારી હાજરીમાં રહેવાનું ! તમારું સુખ જોવાનું ! અફસોસ આવી રીતનું !-બીજાની ઘેરીની દરકાર કર્યા વગર, પોતાનું જ ફેડવાનું પોતાનું જ સુખ જોવાનું મળી શકશે !”

“નેહ, ત્યારે હવે તું શું કહેવા કરવા મગિજ ! તારી એવી મરજી છે કે તારે મહીરે જ્યાંથી જે સુખમાંથી હયાં દુખમાં આવી, તે સુખ જોવા પાડી જરા મગિજ !” હવે તેહ મુરસે તેણીને “એસે-જ કરી”

આમાં સુખ રહી.

“તારી મરજી હોય, તારી જવાની પ્રશ્ન હોય તે જ” તેહમુરસે બોલ્યો.

આમાં મુસ્તાબેર ઉઠી. અને “આહ” કરી એક હાથ મારી.

“ને તમે મારી ઉપર જ્વાલ-ખાર ન હોય, મને ચાહતા બધ પડી હોય, તો જખરદસ્તીથી સાથે રહેડું મેવકુશી ભડું છે.” તેહમુરસે “ચોળા” મુકવાનું ચાલુ રાખ્યું.

“તમારું જ દીસ મારી ઉપરથી ઉઠી ગયું છે. તમેજ મને ચાહતા બધ પડી ગયા છે ! તમેજ હવે ઘેરીથી ધરાધ મયા દેખા આ છે !”

“નહીં, હું તો જેમ હમેજ ચાહતો આવ્યો છું તેમ હજી બી ચાહું છું.”

“ત્યારે તમે મને મુદત ચાહતાજ નહીં ! ચાહતા હો તે આવી રીતે નહીં ચાહતો !”

“ચાહ, પંચાતી હોય, ને તારી મરજી પડે-તે કર !”

“ત્યારે તમે કશું કરાજ કે મને આ હતાજ નથી ? ત્યારે મારી સાથે પરવચાજ શું કામ ? કહેાની, મારી સાથે શાદી કીધીજ શું કામ !”

“હું પરવચો-મેં શાદી કીધી, તે એ વુંજ માનીને, કે જેવી આવે છે, તેનાં કરતાં જુદીજ કીસમની આ ટું નિવડશે !” તેહમુરસે બી ઉરકેરામને જવાબ આપ્યો.

આતમે જાણે એક ફટકો સાચો હોય તેમ “એહ !” નાં નિસાસા સમેત તે ઝારકો છોડી જવા ઉઠી-“હવે બસ, ધણું ધણું તમારી સાથે, તમારાં ઘેરમાં-એક દહારે બી હું રહેવાની નથી. હવે રાત પડી, ને મોડું થઇ ગયું, તેથી હવે હમણાં તો હું તમારા માથા આગળ જઈને તેવજીને ત્યાં રાત તોડી પાડશ, ને સહવારે, હું મારે મહીરે આવી જવરા.” એમ બોલી જુસ્સાબેર જવા ઉઠી.

“પણ, મારાં માથે થઈને, મારી તરફ દારી કરશે કે તારો ?” તેહમુરસે જરા જોરથી બોલી, તેણીને જવાં જતાં સંભળાવ્યું.

એટલામાં ધીસીસ ચીનાઇ તેહમુરસના માથાજ ત્યાં “શું છે ! એ શાનો એમ એકસો એકલો મોરથી બોલતોતો” કરતાં આવી સાચ્યાં.

તેહમુરસ ષડકતી ખાલીએ, ચોતાનાં માથાનો હાથ પકડીને તેવજીને સોફાપર લઈ જઈને બેસાડ્યાં અને પૈતેથી તેવજીની પાસેજ બેઠો.

“આજે કાજ, કમખખતનું મોડું જોયું છે કે, આવો ખરાબ, ખરમરતે દહારો કાઢ એ ! આજે માથાજ, ધણું નરસ થયું છે ! છાં થયું છે ! ખરાબ, કમનસીબ બનાવ બન્યો છે !

“પણ શું થયું મેટા ! શું બનાવ બન્યો તે તો કહ !”

“આજે હમે એક જણે ગયો કાંઈ
છે. એણે મને તરેહવાર કહ્યું. મને તે
બોલી, ને વસી રૂસાઈને આવી જાય છે અને
આજની રાત તમારે ત્યાં રહેવાનું કહીને
આવી ગઈ.”

“ઓ, બોદાયજી! એટલું બધું શું થયું?
સાને માટે થયું?”

“મનેબી, મને પોતેનેબી ખબર નથી
એણે મારી સામે તરેહવાર તોહમત બોલતાન
મુક્યાં. હું તો ધારજી કે કાંઈ ચીથરાં
જેથી એપડી વાચ્યાંથી એનું બેનું ગયું હશે!”

“અરે, આજકાલ નીકલતાં ચોપાન્યાં
ઓનાં ચીથરાં ખરેરે? હું તો ન્યારે જીવાન
હતી. ને પરણીને-”

“બસ કરો, માયજી, એ બધું રેહવા દો.
તે એનો વિચાર કરો. એનો કાંઈ રસ્તો કરો.
એનો કાંઈ તોડ ઉપાય કરો જે કે તમને
અમારી વચ્ચેના-ધણી ધણીઆણીનાં ગયડાની
વચ્ચે લાવવાં નહીં બેઠેરે પણ શું
કરે? હું તમેને મારાં વાહલાં માવતરને નહીં
કહું? એ તો બોલતીતીકે, તમેને સંસુને
વચમાં પાયા દેવા નથી માંગતી!”

“મને વચમાં આવવા નથી દેવાતી?
ઓ, બોદાયજી! કેટલું નશુનાપણું! કેટલો ઉપ
કારનો બદલો અપકારથી! મેંતો-”

“હા, હા, માયજી હું જાણું છું તમેતો
એની સાથે ઘણી સારી રીતે વર્તવાં. વકુને
પોતાની અંગત દીકરી પેટ ચાકી, ને સારીજ
સમાહ આપતાં રહ્યાં પણ એનાં માથાંમાં
એનાં બેન-માં પેલા જીદાજ વિચારો બમે
છતી? (દાંત કચકચાવીને) પેલી કાંઈ ચોપડી
આહ, તે કંગાળ ચીથર મારા હાથમાં આવે
કેની, તો સુહલાનેજ સપુરક કરે! હવે જુઓ
એણે મારી આગળ શું કહ્યું તે. એ બોલી
કે હું એની ઉપર ઘણાજ જીલમ પાડું છું
દણાવું છું! અને કેટલા દહાડા, થયાનો

લાએજ એની સાથે બોલતો વાત કરતો
હેહી! તમે શું ખાણું માયજી, હા! તમે શું
સમજ્યા?”

મીસીસ ચીનાઇ જે કે છતાં થયાં હતાં
તો પણ પોતાનો રમુજ સ્વભાવ સદાજ
મુકી બેઠાં નહતાં. તેણે કાંઈક રમુજથી
કહ્યું. “જેની, દીકરા, હું તો એ કહું છું
કે ન્યારે હું તુને કાંઈ પુછતી હતી, ત્યારે
તું તેનો તકનેક જવાબ દેતોતો! શું જવાબ
આપવો તેનો વિચાર તને કરવો પડતોતો
નહો. એને જવાબ આપેજા હશે!”

“ત્યારે નહો? શું સુખ બેસું? તેણે કાંઈ
વાદ કરતી હમે પોતાનું કપાળે પસવાયું.
“હમણાં જરા મારો જીવ કેકાણે નથી માયજી!
હું વિચાર કરી શકતો નથી. મને સમજ
નહો પડતી. હું અજાણ થાઉં છું કે એ શું
કરતી હશે? તમે ધારોજ કે કાંઈ કાંઈ જીવ
પરતો નહો કરે? મારી સાથે બોલતીતી ત્યારે
આજે એનો એહેરોજ કાંઈ આર તરહનો, ને
અનુની દેખાતો હતો. તમે એમ ધારોજ કે
પોતાનાં જીવને હાંની કરશે?”

“નહો હું ધારું છું કે એનું ગાંડું-ધેણું
કાંઈ કરશે નહીં. એક કલાકની વાતપર તો
હું એની આગળ આવી ગઈ હતી! ત્યારેતો
મજેહ તરેહથી મારી સાથે, સારી રીતે વાત
કરી હતી.”

“હા એ? શું તમે એક કલાક ઉપર બાં
આવી ગયાં હતાં?”

“હા,—” મીસીસ ચીનાઇએ કાંઈક પુજતા
અવાજે કહ્યું.

“અને તે વખતે મારે સાડ કાંઈ તમારી
આગળ બોલીતી?”

“હા. તારે વાસ્તે બોલી ખરી, પણ તેમાં
એણે કાંઈ બોલું તો નથી દીધું, અરે કેની?”

“વાર, પણ મારે સાર શું બોલી? મારે સાર શું કહ્યું?”

“તારું બધું કારત્તાન કહી સંભળાવ્યું.”

“અને તે જાને માટે કહી સમજાવ્યું?”

તમે કાંઈ અંજણા છો? બાણુતાં નથી?”

“હું તો ધારૂં કે તારે માટે હું શું ધારૂં, મારો કેવો વિચાર છે તે બાણુતાં માટે, હું બીજાં બિચાર સાથે મલતી આજુક કે નહીં તે જોવા માટે?”

“તે શું તમે હા કહ્યું? તમે બેનાં વિચારો સાથે મળતાં થયા?”

“હા, તદ્દન.”

“ત્યારે એણે પોતાનો વિચાર કંઈકથી ફેરવ્યો હશે. આજાં જે ખાસજીવી બહાર ગઈ હતી ત્યાં બહારથી, દીકરાં કાંઈક સંકારી-તજર કરી કહ્યું આજે એને કાંઈકથી થયું હોયુ જ નેકરે. એ મારી આગળ બોલી નહીં તો શું થયું, પણ—” તેણે વિચારવનું દષ્ટે પોતાનાં હોઠપર આંખણી મુકીને—“જાણે જોયું જોડાયે.”

તેહમુરસ બહાર ગયો. અને થોડીજવારમાં આજાં બીજે ફરવાજેથી અંદર દાખલ થય. તેણી તૈયાર થઈને બહાર જવાને માટે હાથમાં ‘હેન્ડ બેગ’ લઈને આવી હતી. અને પોતાની સારું ને પાછાં આવેલાં જોઈ—“ઓ! તમે ત્યાં?”

મીસીસ ચીનાઈ કાંઈ બોલ્યાં નહીં, પણ આજાં ગમ જોયું.

ત્યારે આખરે એવણે તમેને બોલાવી મંગાવ્યાં ખરાં? કેણે પાસે?”

“હું હમણાંજ આવી. ફરી વિચાર કરતાં મને બીજાં લાગી કે કાંઈ બેમાંથી બોલતું દેર થય જશે! તેથી હુંને એતાવવા પાછી આવી, કે મારી સલાહ પ્રમાણે નહીં કરે. વખતે બહાર કાઢતાં હું પેસે. એને ગઈ પુન, ને જો આજ ખસમ વારી ચાલ થાય.”

“પણ હું તો હવે હયાં નયાં રહેવાની? હું તો મારે મહીરે જાઉં છું. આજની રાત

તમારા ઘરમાં તોડી પાડીને સહવારમાં જાય.”

“પણ મારે ઘેર તો હમણાં તમે દેવર થઈ ગયું છે. ઘરને સુનેર દેવડાવું, તે બધો સામાન વેર વિખેર પડેલો છે! થોડાં બિજાનાં પરતો મળ્યું મળ્યું કયરો એકરો થયો છે.”

આજાં નિરાશથી તટાર ઉભી રહી સડી નહીં. તેણીએ ખુરસી પકડી લીધી. અને જાણે એણે બેઠાં બેઠાં જતી હોય તેમ—“આહ!” કરીને એક સરહ હાથ મારી.

“જો. દીકરી. મારું કહ્યું માનીને, કાંઈ બી કરીને આજની રાત હાપાંજ તોડી પાડ. ધણું ખરું એ ઠેકાણે આવી જશે! ને તને સમજાવી લેશે!”

“નહીં હવે તેમ બનવું મુશ્કેલ છે.”

“શું? ત્યારે ખરેખર હું તારે મહીરે જવાજ મંગિજ? હું બેતાથી છુટી થવાજ મંગિજ?”

“હા, ખરેખર.”

“પણ તે તો અમથો સમ બરાવવાનું કહ્યું હતું.”

“હા, પણ મેં બી મારો મિત્રજ બોલ દીધો. હું બી જીવપર આવી ગઈ! હું તો જાણતી હતીજ, કે મારો મિત્રજ હાથથી ગયો એટલે થઈ મુક્યું. અને પછી એવણે તરેહવાર બોલ્યા તે હું સાંખી નથી સંકયાની, ભુમવાની નથી, માફ કરવાની નથી. ખરું પુછો તો મને પાખર પકડીને જ બહાર કહાડવાની બાકી રાખી—એવજેજ મેં હુંકે ચહીને કહ્યું કે તારે મહીરે જા. ત્યારે મેં કહ્યું કે હું તમારે ઘેર પહેલાં જવજા. એવજે ત્યારે મને કહ્યું કે તમે મને રાખશો નહિ, બોલાવશો નહીં!”

“કારણ એને ખબર છે કે હમણાં હું ઘેરને સુનો દેવાડું છું. ત્યારે સુનો દેવાતો દતો ત્યારે એને અમતું છું નહીં, અને પોતાની કસમમાં જાણે મુતો તો.”

પેરી ટેલીસન પેનજીજરજ કુન્યામાં વિખ્યાત છે.

“ત્યારે મને સમજ નહીં પડતી કે હું શું કરું. પણ હું હયાં તો રહી શકતી નથી.”

તેઓનાં ઘનપર કોઈનાં ઝડપથી આવવાનાં પગલાં સંભળાયાં. અને બીજી પળે તો તેહમુરસ બહારથીજ પુકારતો આવ્યો. “એતો આવી ગઈ! માથા હાથમાં એક બેગ લાઈને બહાર નીકળીજી. મને ઊંડીને ચાલી ગઈ, માથા હાથે મરતાં પછી નહીં આવશે. મારોજ વાંક છે. મારા કાંઠ ભોગ લાગા કે મારેથી બોલાઈ ગયું? મેંજ એને ચાલી જવા કહ્યું.” તેહમુરસ જુરસામેર અંદર આવ્યો હતો અને પોતાની નિરાશીને લીધે આશ્વીગમ પેલીગમ એરડામાં નજર નહીં કરતાં, પોતાની મા પાસેજ ધપદેતો બેસી ગયો અને પોતાનો જુસ્સો ખાલી કીધો.

“ચાલ, હવે થાણું ચડું! બસ કર! એકા ઊકરા! અને જરા તારું માથું ઉઠું કરીને જો, પેલી શું તારી બેરી, જો તારી સુધ્ધ ઠેકણે રાખીને બહારથી આવતાં સાધજ, આશ્વીગમ પેલીગમ જોયું હતે તો, એ તારી નજરે પડતેજ! તમારાં ભોક્તો આવો હાલ જોઈને નોકર શું વિચારે? તે લોક શું સમજે! ને આશ્વીગમ નજર કર, એતો ક્યારની આંખ પાણી કરી રહી છે! રહી-ચરી રહીજી! ને તને પાંજી મળવા માટે તમથી રહીજી!”

“આસાં!” તેહમુરસ બોલી હાલ્યો.
“તેહમ!”

જવા તદન તૈયાર થઈને આવી હતી. ઘું, દીકરા, (તેહમુરસ ગમ કરીને) બહારથી અંદર અંદર આવ્યો, ત્યારે એણે મને કહ્યું કે મહીરે ચાંડી જાઉંજી. અને ખરું પુછો તો એ બધી ભાંજગડ મારાથી ઉભી થઈ છે!”

“તમારાથી, માથા?”

“હા, અને હું ખુશી છું કે એ ભાંજગડ મેં શરૂ કરાવી. કદાચ હવે તને એથી નસીદન મલશે. ઘું કાંઈ શીખ્યો હશે. હું પોતે બી.એકે વખત જીવાન હતી. જરા બેચક્ર બી હતી. અને મેં એવી બી જીવાન ઊકરાઓને જોઈએ-જાણીએ, કે. જોએએ પોતાના પ્રણી ઉપર, ખાર, અને લાકમાં આવી જઈ, પહેલાંથી-પહેલે ધરથીજ, કાશુ-દામ નહીં રાખ્યો. તેથી તેમનાં પ્રણીઓ વિખરાઈ ગયા. તને ખબર છે, બેટા, કે ઘું બી વિખરાઈ ગયો છે? હા, ઘું બી વિખરાયો છે. વગર નાથનાં બળદની પેડે, પોતાનીજ મરજી પ્રમાણે વર્તો-પોતાનીજ મરજી પ્રમાણે બીજાં બી આ લે તેમ ચાલું! ખરું કહું તો તારી પોતાનીજ મરજી પ્રમાણે-હુકમ પ્રમાણે બીજાંઓ ચાલે, તારી મરજી, ને હુકમને બીજાંઓ બી માન આપે-તામે યાય, તેમ આજ સુધી ઘું ચાલતો આવ્યો છે. કુંવારો હોય ત્યારે તો પોતાના બેટા ઉપરનાં ખાર-જાલને લીધે, એક માથ તો લાક ચલાવી શકે, તેથી વહણાઈ નથ. પણ પગમાં બેડી પડી-પરપયા પછી તો, એ વી ચાલ-એવી વતણુંક, ભાગ્યેજ વહણાઈ

ખીરબલ

ચરિત્ર.

(ગતાંકથી ચાલુ.)

ગુલશન મારે ખાસ.

લુદાં જુદાં સાધનોપરથી લખનાર—પાલનજી ખરબેરજી દેશાધ.

ખીરબલના રાત્રીએએ એકવાર તો પાદ-
શાહની મદમદિવાન રાણીને ઉશકેરીને દિંદુને
પદલે મુસલમાન વજીર નેમવાનું જટકું માંડીને
જેત ચયા હતા—રાણી પોતે તેમાં હાર
પામી હતી, તોપણ હજી તેઓ ધરણા નહિ,
અને એજ રાણીને ફરીથી ઉશકેરીને તેણીનાજ
જાણને વજીરાત આપવાની પાટી બહુવાવી પાદ-
શાહ આગળ મોકલી. અકબર જેવો કાચો
અને સમજી પાદશાહ મોગલાધ તખ્ત ઉપર
કોઈ બિરાજી ગયો નથી. તે નામદાર સમજી
સમજતો હતો. રાણીનાં ફેલ અને મહાર તે
એક સેલજામાં પામી ગયા. ખીરબલને ખસેડવા
માટે દલીલ એ હતી કે તે મુર્તિપૂજક હતો,
અને તેના દાસ તથા કામ કરવાને અડધાદેને
માનનારા મુસલમાનો રાજી નહતા. તેણીને
પ્રછવામાં આવ્યું કે આ મુર્તિપૂજકની જગ્યા
રાખે એવો કેવો છે? તારે તેણીએ તરત
ઉત્તર દીધો કે તેણીનો ભાષ અને પાદશાહનો
સાથો અમીર ઉલ્લખ આજ રોજ દુસનખાં!

પણ તેનામાં ખીરબલ જેટલી અકલ ક્યાં
છે? તે તો ખેવકુદ છે. તેને બોલતાં પણ ક્યાં
આવડે છે? મારા વરસોના અનુભવી અને
આહોશ વજીરને ખામખા તારા આવા એકમક
લાઈને થઈ હું રજા આપીશ નહિ. " પાદ-
શાહના આ જવાબથી રાણીને ગુસ્સો ચડ્યો
અને તે રીસાઈને ચાલી ગઈ.

પણ એટલેથી વાત અટકી નહિ. રાણીએ
ફરી ફરીથી એની એજ વાત રજી ક્યાં કીધી,
જેથી આ દહોડ ચતુર સાલેજ કેવા લુહિયાગી
છે તે પોતાની રાણીને દેખાડવાની મતલબથી
અકબરે એકવાર તેને હિન્દાનગીરી આપવાનો
દરાવ કીધો. તેણે એક તરફથી રાણીને કબુલત
આપી કે આવી કાલથી તારા ભાઈને વજીરાત
મળશે, જેથી તેણી અને તેનો ભાઈ તથા સર્વ
મુસલમાન દરબારીઓ અને અધિકારીઓ ખુશ
ખુશ થઈ ગયા. ખીજી તરફથી પાદશાહે ખીર-
બલને ખાનગીમાં કહ્યું કે " તારે મોઝક રિવસ

ખીખારીનો સખમ ખતાવીને ગેરલાજર રહેવું. રાણીના કંટાળાનો અને એક ઇલાજ મુક્યો છે. હું તેને અને સર્વ આહમને દેખાડી આપવા માંડું છું કે મારાં રાજ્યને ધરી ખીરખલ સિવાય ખીજો એક વજર અનુકુળ નથી. ”

ખીરખલ ખીજો દિને ઘર રહ્યો, અને પાદશાહે દરબાર ખરીને પોતાના સાહેબને દીવાન નેમ્યો. મુસલમાનોની ખુશાલીનો પાર રહ્યો નહિ. દીવાનની ખુર્સી ઉપર ચડી બેસી નવા વજરે ન્યાય ચૂકવવા માંડ્યો, જેમાં ઘણી વાર કાચું કપાણું અકબરે તથા દરબારે નજરે નજર બેઠા લીધું.

આ રીતે ચોક્કસ દિવસ જેમ તેમ ગયા બાદ પાદશાહે નવા વજરને ભર દરબાર વચ્ચે ફરમાવ્યું કે “ ચાર ચીજોની ખલુ જરૂર છે, પાસ્તે એક અઠવાડિયામાં તે હાજર કરવી. તે ચીજો આ-૧ લી-સખરસ, ૨ છ-સખજીવ, ૩ છ-નિમકહલાલ અને ૪ થી-નિમકહરામ. ”

પાદશાહનો હુકમ થયો એટલે તે જગત વચ્ચે તો બેઠ્યો. બે નહિ જગતી રાકાય તો દીવાનગીરી જાય, ફરવાઇ થાય, ફળેલી બેડે ધરબાર તારાજ થાય, એટલુંજ નહિ પણ વળી વખતે છવ પણ જાય. એટલા માટે વજરે આખાં રાજ્યમાં આ ચારે છનસો બામે માંધીઓ અને હાકીમો તથા વૈદો વગેરેથી તલાસ કરાવી, પણ ચારખાંની એક પણ છનસ મળી ચડી નહિ. અફસોસ !

એમ કરતાં સાત દિવસ પુરા થયા. ખીજો દિને દરબારમાં પાદશાહને જવાબ દેવાનો હતો. વચ્ચે માત્ર એક નાની સખખી રાત રહેલી હતી. હવે કેમ કરવું ? સાહેબ રાણી સાહેબની સલાહ લઇ ચૂક્યા હતા; પોતાની કોમવાળા અખીર હમરાજાની સાથે મસીહત કરી પરવાર્થા હતા; પણ તેઓ સર્વની સઘળી ધોષણ ધરપચ છતાં મતકબ બર આવી નહિ; પાદશાહે માંમેલી છનસોનો પતો મળ્યો નહિ. ભારે હવે ! પણ રાણી માવકી હતી. તેણીએ એક ઇલાજ

મુક્યો અને તે બેલોજ ખલાજ હતો. અક્યાડિયું ખલાસ થયું નહોત તો નવા દીવાનજમે ઇલાજને ચોકડે મારન. પણ હવે તે અજમાવાને એકદમ તૈયાર થયા. બહેનની શિખામણ મળીને તેઓ ખીરખલને પુછવા ગયા.

માછ વજર પોતાનાં મકાનમાંજ હતો નવા વજરને આવતો જાણી તે સામે લેવા મયો અને માનઅકામ આપી બેસાડ્યો, પણ બેસવાને જાહે તો દીવાનજ ખીરખલને પાયે પડ્યા, અને પોતાની મુરઝેલી જાહેર કરી કર મરીને કહ્યું કે “ રાજજી, આપને મને આ મુસીખતમાંથી છુટવાનો ઇલાજ નહિ ખતાવો તો કાલે જાન જવાનો. ”

ખીરખલે તેને ધીરજ આપી. આત્રી ચલાવીને પોતાની મદદ માંગવા આવેલા યુનો છુટકાર કરવામાં ગેરલામ છે, પણ તેને રીઝ વવામાં બેવડો લાભ છે, તો પણ ખીરખલ ખધો હતો. તેણે બેયું કે છટકામાં ઉદર રાપ કાયો છે માટે તેને જરા રમાડ્યા વિના છોડવો નહિ. તેણે ઉવડી ચારે છનમો દીવનને વેચવા માગી અને તેના એક લાખ ફિયા કીમત દરાવી.

નવો દીવાન તરત ધરે દોડ્યો અને એક લાખ ફિયા લાવીને તેજ ખીરખલ આ ગળ કમો માયો. એ રકમ મળ્યો લખને પડી ખીરખલે તેને બે દાખડી આપી અને કહ્યું કે “ એમાંની એકમાં ” સખરસ “ અને ખીજીમાં “ સખજીવ ” છે. ત્રીજી અને ચોથી છનસ વિશે પાદશાહને અરજ કરવી કે તે ખીરખલ કને છે માટે તેને મોલાવીને સ્વાધીન કરો. ”

ખીજો દિને દીવાનજમે પાદશાહનો અવાસ ના જવાખમાં બે દાખડીઓ રજુ કીવી, જેમાંની એકમાંથી મીઠું અને ખીજીમાંથી પાણી નિકળ્યું. સર્વ રસોમાં ઉતમ નિમક છે; અને સર્વ છવનું પેરાનુ કરનાર પાણી છે. પાદશાહ મનથી સમજ્યો કે આ વસ્તુઓ ખીરખલની શુધ્ધિ વિના ખીજો કોઈથી પેદા કરી

શકાય નહિ. અને જ્યારે બાકીની વસ્તુઓ યકી દેવાનજીએ કહ્યું કે તે “ બીરબલ કને છે ” ત્યારે અકબરની પૂરે પૂરી ખાતરી થઇ.

જ્યારે બીરબલને તેડી મંગાવ્યો ત્યારે તે પોતાની જોડે એક કુત્રાને લેતો આવ્યો. પાદશાહે તેને પુછ્યું કે “ દીવાનજી કહે છે તે બે જનસો ‘ નિમકહલાલ ’ અને ‘ નિમક હરામ ’ તારી કને છે તે હાજર કર. ” બીર બલે તરત પેલા કુત્રાને હાજર કરી કહ્યું કે “ આના જેવું નિમકહલાલ જગતમાં કોઇ જડનાર નથી ”

અકબર—અને નિમકહરામ?

બીરબલ—આ તમારી પાસે બેઠો છે તે.

અકબર—કોણ, મારો જમાઇ ? એ નિમકહરામ ?

બીરબલ—હા ખુદાવંદ, જમ અને જમાઇ તે એકજ બને નિમકહરામ. જમથી સદા આપણુ ડર રાખિયે છીયે—પરમેશ્વર કરતાં તેનો ડર વધારે કરિયે છીયે—તેજતાં તે આપણો થતો નથી, રેહેમ કરેતો નથી, ને આપણુને ધસડી બંધ છે. એ જેવો નિમકહરામ તેવોજ જમાઇ પણ ?

અકબરે દીવાનજીને ધમકાવીને પુછવાયા તેઓએ કપલ કીલુ કે આ સર્વ જવાબો તેને બીરબલેજ શિખવ્યા હતા. પાદશાહે સર્વ દર-જારીઓ તરફ ફરીને ક્યું કે “ હવે તમારી ખાતરી થઇ હશે કે વજરાત ચલાવવા માટે વધારે બુધ્ધિવાન કોણ છે. આજથી બીરબલને હું પાછો તેના અસલ આપઘા ઉપર મુકરૂર કરું છું, અને હવે ફરીથી જેવી ધણી મદમ-દિવાન દીરાનને નેમવાનો સખન કદાચરો તેને બારી સગલ ફરમાવ્યા વિના રહીશ નહિ ”

બીરબલ દીવાનની ખુરસી ઉપર બિરા-જ્યો એટલે પાદશાહે તેને ક્યું કે “ તું કહે છે કે જમાઈ નામે નિમકહરામ છે ત્યારે સહેરના સર્વ જમાઈઓને મૂળીએ મરણ ? ”

બીરબલે મોટો ખર્ચ થવાનું બહાનું બતાવ્યું પણ ગમે એટલો ખર્ચ કરવાની જગ્યાએ પરવાનગી મળી ત્યારે તેણે ફાંસીનાં લાકડાં તૈયાર કરાવા માંડ્યાં. દરજારીઓ, અમીર હિમરાઓ અને વજીરોના જમાઇઓ હવે બીધા. તેઓ સમજ્યા કે હવે મુઆ છુટા. કાંઈખો ફરીને બીરબલને સમજાવી લેવા અને તેની સાથે દોસ્તી કરી નાંખવાને આગુર થયા. જેને જે મર્યું તે લાવીને પણ વજીર આગળ લાવી મેલ્યું બીરબલને ત્યાં તો હવે ટંકસાળ ચાલી. રૂપિયાના ઢગલા થવા માંડ્યા કંઈખી તદ્દબીરથી જીવ બચાવવાની સર્વેએ અરજ મુન્દરી અને બીરબલે તમને છાતી એ હાથ આપી રવાના કીધા.

વજીરને ગમે એટલો ખર્ચ કરવાની છૂટ હતી માટે તેણે ધણી ખરી સુળીઓ જગ્યાએ લાકડાની બનવાની, ત્યારે થોડીક લોખંડની, થોડીક પિત્તળની, એક રૂપાની અને એક સોનાની પણ ધણી તૈયાર રાખી. પછી તે સર્વ જેવા માટે પાદશાહને તેડી ગયો. અકબરે જનતજનતની ફાંસીઓ ઉભી કરાવવાનું કારણ પુછ્યું ત્યારે બીરબલે આ મુજબનો પ્રોત્સાહો કર્યો:— “ જેહાંપનાહ, આ લાકડાંની સુળીઓ ગરીબ લોકના જમાઇઓને માટે છે; સોડાંની રોક સાવકારોના જમાઇઓ માટે, ત્રાંખાની સર દારોના જમાઇઓ માટે અને પિત્તળની અમીર હિમરાઓના જમાઇઓને લટકાવવા માટે છે. ”

પાદશાહ—ત્યારે આ બે, રૂપાની અને સોનાની કોને માટે ?

બીરબલ—રૂપાંની મારે માટે, જોહાવંદ. અને સોનાની આપને માટે ?

પાદશાહે—તારે અને મારે માટે કાંવ ?

બીરબલ—તું મારા સસરાનો જમાઇ છું, અને તેમ આપ પણ આપના સસરાના જમાઇજ છે કે ની, મદારાજ ?

અકબર દસી પાયો, અને મુળીની જાત માંડી વજીર.

गुलशन.

Gulshan.

अधिपति—भाग्यदा.

Head office —NAVSARI.

ombay office—c/o Manek Printin Press
Grant Road.

London agent—Messrs E. W. Harwood &
Co; 21 Warwick Lane,
London, E. C.

हेड ऑफिस

मुंबई

—नवसारी

—फैर आइ मायूक

मिडिंग प्रेस ऑफ रोड

लंडन ऑफिस

—मेसर्स ए. डब्ल्यू

हारवुड एंड को २१, वारविक लेन,

लंडन, ई. सी.

(पुस्तक पत्र)

प्रति

दिसम्बर १९१३

दि

अंक १२.

सांकेत्युं.

विषय.

लेखक.

पान.

१ शिवेशाल अक्षर...	दा. ओ. तारापारवाणा...	१०-१४
२ दुन्याना नामांकित प्रयोग...	दा. ओ. तारापारवाणा...	१५
३ ओ. पादशाहानी दरीभाष...	इशांभाष दा. दयाजी...	१७
४ शुं सरस...	येशभा...	२१
५ Buddhist Remains...	Neroom...	३४
६ A peep...		३७
७ प्यार अणवान के पिसा...	सोयन...	३८
८ प्यार १ अक्षर भीम...	डामन...	४३
९ निरमल अरिन...	पा. अ. देसाय...	४५
१० अक्षरानो शिरोस्तो...	दरमीस...	५१
११ मेदुभुजनी मूर्ति...	कवि अजानीशंकर...	५१
१२ तुं अने कुं...	ओ. ही. तारापारवाणा...	५१
१३ नमोनीनी तासीर...	मे. ओ. अनाथ...	५२
१४ दावर शिं ससरौ के सेवक के शिं...	दा. ओ. तारापारवाणा...	५५
१५ भावती...	सा. प्रियमती-मुकुल...	५५
१६ सप्तीने शीष्माभू...	दा. सो. भीखी...	६६
१७ अमे छहारी आ दोहरी...	कवि अजानीशंकर नरसीदराम...	७०
१८ प्रभुनो आकार...	जी. प्यार. नोशी...	७१
१९ भरभुमी शिं सा भाटे...		७२

શેહેનશાહ અકબર.

[હિંદુસ્તાનનો નૌશીરવાન—આદીલ.]

ગુલશન માટે ખાસ,

લખનાર—દાદી એ. તારાપોરવાળા.

(દાહર.)

અકબરશા' દિલ્લીપતી, શુધિયલ ગરિબનવાળ; દુરમન થા નર દુષ્ટકા, સમ્યેકા સરતાળ. અપની રૈયતકે સિયે, અનલહ રંગ હડાઇ; ગાઝ નર થા એક તું, સમ્મી કિર્તિ બદાઇ. ધનસારી દેખા નહીં, અપસા કોઈ મહાન; અમર બના ઇતિહાસમે, હિંદી નૌશિવાન ।
(એક શુન્દર લેખક.)

દિલ્લીના મોગલ વંશનાં મહા પ્રતાપી શેહેનશાહ અકબરનાં બાપતું નામ દુમાયુન અને દાદાતું નામ બાબર હતું.

અકબરશાહનો જન્મ દુમાયુન બાદશાહની એક માનીતી રાણી બેગમ મરિયમ બકાનીને પેટે તા. ૧૫ મી અક્ટોબર ૧૫૪૨ ને દીને અમરકોટનાં કિલ્લામાં થયો હતો.

આ વખતે દુમાયુન બાદશાહની પાછળ તેના શત્રુઓ લાગેલા હોવાથી તે ન્દારાબાગમાં પડેલો હતો. આ ન્દારાબાગ હરમાન જન્મ થવાથી તેની મુરકેલી બેગમી વધી પડી, પણ પોતાની બેગમે એક રાજવારસ વળેડે બધી તે ધજો દરખાઇ ગયો અને પોતા કો એક કસ્ટુરીનો ગોટો હતો તે ફાડી પોતાના યોગ્ય વિશ્વાસુ રાધીઓને વધામણી આપતાં તેણે

દુઆ આદી કે “જેવી આ કસ્ટુરી પમરે છે તેવો આ બેટો પમરજે.” સમોધરિયે આદેલી બાપની આ દુઆ બેટાને ફળ્યા વિના રહી નહીં.

અકબર બચપણથીજ હિંમતવાન, સખી અને બાહોશ જણાવા લાગ્યો. બાદશાહ દુમાયુનનાં સરદારોનાં પોતાની બરનાં છાકરાઓ જોડે બચપણમાં બેઠતાં તે હમેશાં તેઓની સરદારી લેતો અને આ નાનકડો સીપેહસાવાર તેઓ જોડે એવાં માથાગુપ્તણી વરતતો. કે દરેક જણ તેના દુકમને તાગે રહી તેની મં રજી મુજબની રમતો બેઠતાહતા.

એની વ્યાસાકી જોઇ ૧૧ વર્ષની ઉંમરે દુમાયુને એને પોતાનાં એક વિશ્વાસુ સરદાર જોડે લશ્કરનો વડો કરાવી લાઘમાં મોકલ્યો. જે લાઘ અકબર જીતી આગ્યો અને લાઘમાં જીતેલી લૂટ લાવીને પોતાનાં બાપનાં પગ આમળ સુકી.

તા. ૨૪ મી જાનેવારી ૧૫૫૬ને દીને અકબર ઉપરથી એક અથગ્ય આદન આવી પડી. દુમાયુન બાદશાહ પોતાના રાજ મહેલનાં દાદર ઉપરથી હનરનાં અયાનક પગથિવેં સુક વાધી પડી ગયો અને માથામાં મજબુત વામ્મા થી અકસ્માતિક મરણ પામ્યો, જેથી માત્ર ૧૪

પરની વચે અકબરને તખ્ત ઉપર આવવું પડ્યું.

તેણે રાજ્યનો સંઘર્ષ કારભાર પોતાના આ પનાં વિશ્વાસ વઝીર અમીર બેહેરામ ખાનનાં હાથમાં આપ્યો. થોડુંક સુધી બેહેરામે પોતાનો અમલ ફીક રીતે ચલાવ્યો. પણ તે પછી તેણે આપણું સત્તા વાપરવા માંડી. તે એટલે સુધી કે બાદશાહ અકબરની રજા વગર રાજ્યના કેટલાક નામાંકિત અમીરોનાં ડોકાં વઢીક છટકાવી નંઆવવાને તે ડરો નહીં.

એવો ગંભીર મામલો જોઇ બેહેરામને ય છરાત ઉપરથી બરતરફ કરી અકબરે રાજ્યની લગભગ પોતાના હાથમાં લીધી આ ઉપરથી બેહેરામે ખંડ ઉઠાવ્યું. તેણે ધાર્યું કે આ ૧૩ વર્ષના છાકરાને હું ઝપાટામાં છની લઇશ પણ અકબરનું નસીબ કેટલું બુલંદ હતું તેનું તે બેહેરામે બાન ક્યાં હતું ? તેણે ઉઠાવેલાં બંડમાં તેની હાર થવાથી બેહેરામને અકબરની સમક્ષ પંકડી લાવવામાં આવ્યો.

ફરેશ જથ્થુ ધારવું હતું કે બાદશાહ તેને ફાંસી ને લકડે લટકાવવાને હુકમ આપશે, પણ નહિ. તે ક્યાણુ શહેરનાહાહે બેહેરામની આગલી કીમતી વફાદાર નોકરી ધ્યાનમાં લઇ સર્વે કોઇની બારે અત્યવશી વચ્ચે તેને “મારી” બઢી ! અકબર શાહની “દયાનો” આ સડધી પડુલો “પાયો” નખાયો હતો, જે સંજીત પાયા ઉપર તેનો લાંબો રાજ અમલ ઇતસારી અને ઉદાર ની વડયો હતો.

અકબરે બેહેરામખાનને મકકે હજ કરવા જવાનો હુકમ ફીધો, જે હુકમને તાબે યઇ હજ કરવા અને એકાન્ત છંદગી ભોગવવા ગયો, પણ તેની મુસાફરી દરમ્યાન યુગસાતની અધવચમાં કોઈ અધધાન ઉમરાવે પોતાનાં ખાખને મારી નાખવાનાં આમર્શ વેરમાં તેને હાર ફીધો.

અકબર બાદશાહે ગાદીપર આવનાં વાર જાહેર ફીધું કે “મારો રાજ-અમલ -અદના

કે આલા મારે એક સરખો રહેશે. મારી કાં કિંદિમાં નાત-ખાતનો તફાવત રહેશે નહીં.” તેનાં છંદલા વાણીએ તેને એક તકકે પોતાની હિંદુ પ્રજામાં લોકપ્રીય બનાવ્યો. શરૂઆતમાં આપેલું આ કીમતી વચન બાદશાહે પોતાની છંદગી સૂધી પૂર મમાણીકપણે પાળ્યું હતું.

તેણે રાજ-સત્તા હાથમાં લીધા બરાબર જે પહેલ્લો હુકમ છાડ્યો તે હિંદુઓ ઉપરનો “જાણ્યા વેરો” કાઢી નાખવાનો હતો- એમ કરી તેણે તેમને મુસલમાનોની એક પંકિતનાં ગણ્યા. તેવું આ પડેલું જ પગલું. રૈયતનાં દીઘ છતી સેવામાં બારે ફતેહમંદ નીવડ્યું. અકબરે પોતાની મુસલમાની પ્રજાની માફકજ હિંદુ રૈયતને એક પંકિતની ગણવાથી એની રૈયત એને બહુ ચાહવા લાગી.

જ્યાં યરે ત્યાં કરકાવણું અને જ્યાં યરે ત્યાં દયા, ઇતસાફ અને નરમાસ વાપરી એણે પોતાની શરૂઆતની મુશ્કેલીઓ ફૂંધી દીધી અને સર્વે કોઇને યશ કરી લીધા. ઇ. સ. ૧૫૬૧ માં એણે મારવાઝ ઉપર લરકર મોકલી મીરતનો કિસ્સો તાબે ફીધો. આ કિસ્સો તાબે થયા પછી અકબરનો સેતારો વધુ ને વધુ મમકયા લાગ્યો.

એની હાકમીનાં ૬૦માં વર્ષમાં અલીકુદા અને ખાનજમાન યગેરે ઉઠ્યે એક સરહદીએ ખંડ ઉઠાવ્યાં જેમને તેણે મજબુત હાથે રાખી દઇ તાબેદાર બનાવ્યા. એવાજ હાલ ખીજ વર્ષે આસરખાનનાં યયા, ઇ. સ. ૧૫૬૬ માં કાઠુચનાં મીરજાં હાકીમ લાહોર પર ચડાઇ લાગ્યો, પણ તેમાં તેનો પુગળ પરાજય થયો.

ઇ. સ. ૧૫૬૭માં અકબરે ઉદયપુરનાં રાજા ઉચસિંગ ઉપર યરે ચડાઇ લઇ જઇ પોતાના હાથે તેનાં બહાદુર સૈન્યાધિપતિ જયમલ ને કિસ્વાના કંચુરા પર જોળાથી હાર મારી ચીતોડ ગઢ તાબે ફીધો. આ “ચીતોડગઢ” છંદગી કામ તે વખતમાં બહુ મુશ્કેલ ગણાતું.

હતું, અને ખુદ અકબરની સેનાને પોતાને પણ તે જીત માટે શક હતો, આ જીતની આગમજ બીજા રમણુન રાજ્યો મોગલ અમલનાં તાખા તજે કથારનાં આવી સુકયાં હતાં

૪૦ સં. ૧૫૭૨—૭૩માં અકબર પાદશાહે યુગ્મશત જીત્યું, ૧૫૭૨માં બંગાળ પ્રાંત કબજે કરી પોતાના રાજ્ય સાથે જોડી દીધો અને તે પછીના ૧૦ વર્ષના દાહેકામાં તેણે કાશ્મીર અને તેની આસપાસનાં સુલકો તામે ઠીકા,

૪૦ સં. ૧૫૬૨માં તે સિંધને અને ૧૫૬૪ માં કંધારનો માલેક થયો. આ સુલકો મળવાથી તેની કીર્તિ ધણી વધી ગઈ. ઉત્તરે વિધ્યાવળ પર્વતથી તે કાપુલ અને કંધાર સુધી હિંદુસ્તાન માહેજા સર્વ સુલકો એના અમલ તજે આજ્યા.

૪૦ સં. ૧૬૦૨માં આખરે ખાનદેશ ખાલસા ક્યું અને જ્યાં જ્યાં હાય નાખ્યા ત્યાં ફતેહ પામ્યા. વિના રહેણ નહીં. એનો મેતારો એકેયો. યુગ્મક હનો કે એનું લસકર જ્યાં જતું ત્યાં ગમે એવી મુશ્કેલીઓ હોય તે માપ મેળે આસાન થઈ જતી હતી!

૪૦ સં. ૧૬૦૫ માં ૬૩ વર્ષની ઉંમરે, ૪૬ વર્ષ સુધી બારે જાહોજલાલી બધું રાજ્ય ભોળવી પાદશાહ અકબર મરણ પામ્યો.

હિંદુસ્તાનનાં મુસલમાની પાદશાહતાનાં અમલમાં એકબરને જેવું ન્યાયી રાજ્ય કોઈએ ક્યું નથી. એનો દરબારમાં એકેથી સરસ એવાં વિદ્વાન પુરો હતાં, જેઓમાં રાજ ભગવાનદાસ, રાજ માનસિંગ, રાજ તોડરમલ, વડો વઝીર અબુ ફઝલ, તેનો બાઈ મુલ્કાં દુધો, કવિ અંદમેદાસ, (રાજ ખીરખંડ), કવિ ગંગ, પંડિત જગન્નાથ, મદાન સંગીત શાસ્ત્રી મિયા તાનસેન (વિરે તાલ મદારાજ), ખાનખાનાન અદિ ઉત્તમ રત્નો હતાં.

અકબરશાહનાં વડા વજીર અબુ ફઝલે રચેલી “આકબર-અકબરી”માં એ નામાંકિત

પાદશાહનું જન્મ ચરિત્ર અને તેના રાજ્યની જાહેરાતની તમામ હકીકતો ખુદ રસીલી ભાષામાં લખેલી છે. આ ગ્રંથે અકબરની કીર્તિ દુનિયામાં અમરકાળ સુધી જ્વલવેલી છે.

અકબરશાહે પોતાના ૪૬ વર્ષનાં રાજ્ય અમલ દરમ્યાન શું શું કીધું તેની ટીપ કરીએ તો પોતાનાં પોતા બરાબ. એટલી છે, પણ પણ તેનાં મદાન કામોમાંથી, ઘોડાંક સુખ્ય કામોની એક ન્હાની, યાદી અત્રે ઉપલવેશી જાણવા જોગ થઈ પડશે:—

૧. જજ્યા. વેરો માફ કીધો,
૨. શુલામ પનાવવાની મનાઈ કીધી.
૩. હિંદુ સ્ત્રીઓમાં ધણીની પાછળે રજાત બળી મરીને “સતી” થવાનો નાશાક રવાજ હતો તે એકદમ બંધ પડ્યો.
૪. વિધ્યા તથા હુન્નર-કળાને ઉત્તેજન આપ્યું.

૫. કવિઓ, પંડિતો તથા વિદ્વાનોની દર કરી આખર વધારી તેમને ઉત્તેજન આપ્યું.

૬. નામાંકિત ગ્રંથ રચાવ્યા તથા પ્રાચીન પુસ્તકોનાં બાપાન્તરો કરાવ્યાં.

૭. હિંદુસ્તાનની પડતર જમીનો એકાવી તેનાં મેદેસુલની બાંધણી કામમની મુકરર કરી આપી.

૮. ન્હાનાં કે મોટાંને એક સરખો ધન સાક આપ્યો.

૯. પોતાની તમામ રાયતને એક સરખાં હકો બક્ષી બધી પ્રજાને દરજ્જે એક ગણ્યો, ઇત્યાદિ.

એણે સઘળા ધર્મોની ગંધા કરી “એકાલી ધર્મ” નામે એક નવો ધર્મ રચાવવાની બારે પાદેશ રાખી હતી, પણ તેમાં તેને જ્ય મંજૂ નહીં. તેની આખી રાજ કાર્તિ હિંમાં તેને એટલી એકજ નિરાશા મળી હતી.

એનાં આખાં રાજ્યની વાર્ષિક ઉપજ ૩૦૦૦૦૦૦૦૦ (ત્રીસ કરોડ) રૂપિયાની હતી. ને એણે ચાલુ હોત તો પ્રજાને પીડીને આ

પાષિક-મહેસુલ-તે બેવડી વધારી શકત, પણ
એ ઇનસારી અને દયાળુ બાદશાહે તેમ કરવું
નામનાસેખ ગમ્યુ-એણે પોતાના રાજ્યમાં
“સલામ આલેકુમ” (તમે સાંતિમાં રહો!)
એમ બોલાવું હતું, તે બાંધ પાસે તેને
બદલે “અલ્લાહુ અકબર” (પુણ મોટો) એમ
બોલવાનો ચાલ પાડ્યો અને એ રીતે સલામ
કરનાર બોલે તેનાં જવાબમાં “જલ્લ જલાલ
હું” (તેનો પ્રકાશ પ્રકટ થાઓ!) એમ ઉતર
આપવા દરમાંયુ. સલામ કરવાની આ નવી
રીતથી “જલાલુદીન અકબર” એવું એ
બાદશાહનું પોતાનું નામ ઉત્પન્ન થઈ શક્યું હતું.

અકબર શરીરે પુષ્ટ, રૂપાળો અને પ્રુથ-
નુંમા ચોહેરાવળો હતો. તેની વાણી ઘણી
મધુર અને નરમાસ બરેલી હતી. તેની ચામ-
ડી, ઘણી ગોરી હતી. તે કદાચજ શરસે
ચેતો હતો. અપ્રાપ્તિ તરફ બની શકતી દયા
બિતાવવાને તે હમેશાં ઇનતેજર રહેલો હતો.
બનતાં સુધી પોતાને માટે કોઈ કંઈપુર બોલે
નહોં. તેનીગતે ઘણી સંભાળ રાખતો હતો અને
આ સંભાળ રાખ્યાથી તેનો રાજ અમલ
બલો, નિષ્કલંકી, ઇનશાફી અને કીર્તિવત
નીવડવા પામ્યો હતો. તેની બુદ્ધિ વિશાળ
હતી. દરેક કામ હાથ ધરવા આગમજ તે ઉપ
ર તે પુરતી ધીરજથી વચ્ચર કરતો અને તે
ની તંત્રરૂપમાં તેમજ વિરમ્બમાં જતી વાતોનું
પ્રથમ મનમાં તોડ કરીને પછીજ ઘટતા હુક-
માં આપતો હતો. આ હથેલી તે જ-મધ્યજ
પોતા જોડે હાથને જનમ્યો હતો. તે એક
વિર પુરુષ હતો. પોતાનું અંગજળ ટકારી
રાખવા સાર કરસત, ધોરેસ્વારી અને ખીજ
નરકાતંગી બરેલી રમત ગમતોનો તે મોટી
હમર સુધી શોફીન જણાયો હતો. જુવનીમાં
તે મહિરાખાન અને અનેક પ્રકારનાં ગમ્યાં
તથાસ્વાદિષ્ટ બોજનનો જગરો શોખી હતો.
પણ એ શોખ થોડાં વરસ પછી તેણે છોડી
દધ મહુ પરેઝગાર જીંદગી ગુમારી હતી. તેને
જનાના કરતાં વિદ્વાનોની સેવન ઘણી બાવતી
હતી. સાહિત્ય સંબંધી ચર્ચાનો વખાણનાર હ
તો. મોટા મોટા વિદ્વાનો પચે મનદેરી ઉભી
કરી તેમની વચ્ચે ચાલતા સંવાદમાંથી તત્તર-
પી સર ખેમી લેવાની તેની બાહોશી નક્ક ક
રવા બેગ હતી. તેને તત્તવાન પર ઘણી રવી

ત હતી, માટે ઉંધવનો વખત થોડો રાખી
તે ઘણીવર આખી આખી રાત વિદ્વાનોના
સંવાદ સાંભળવા બેસતો અને દરરોજ કંઈને
કંઈ નવું જ્ઞાન મેળવવાની જખરી હોંસ રાખતો.
વહીવટમાં કોઇએ એના જેટલા સુધારા વધારા
કર્યો નથી બાળસાધમાં વખત ગાળવાનું તેને
બીલકુલ પસંદ પાતું નહોં હતું. પોતે જાતે
બાહોશ અને વિદ્વાન હોવાથી વિદ્વાન પુરો
ની પરીશા કરવામાં એકો હતો. વરસમાં અ
નેક દિવસો ઉપર તે કદી મંત્રાહાર કરતો ન
હોં. એવા દિવસોનો સરવાળો કરતાં
વરસ દહાડો ખાસ્સા ત્રણ માસની રાસ
આવતી હતી. હાથે ધરેણું કામ ચતુરા-
દથી જટ ખલાસ કરવાની અને કામ ખલાસ
થવે તેને અમલમાં મુકવાની તેની ખંત નોંધ
લેવા લાયક હતી. તેણે પોતાના વખતની વં-
હેચણી કલાકમાંથી ઉપર મુકર કરેલી હતી.
અમુક વખતેજ અમુક કામ કરેણું. અમુક
વખતેજ દરબારમાં હાજર થવું. અમુક વખ-
તેજ ગોજશોખની મીજલસ મેળવવી, અને
અમુક વખતેજ ધોરેસ્વારી કસરત કે રમત-
ગમતમાં સામેલ થવું એવો તેણે નિયમ રા-
ખ્યો હતો. પોતાની પ્રજાનો એક અદનામાં
અદના આફી ઇનસાફને માટે ટવળવા પામે
નહોં તે બાબેની તેની પોતાના પ્રધાનમંડળને
દરેશની તાકીદ તાણને તાણ રહેલી હતી.
વખતની વહેચણી તેણે સંભાળથી કરેલી
હોવાથી દરેક બાબ જાતે એવા તથા તપાસ-
વામાં પુષ્કળ આવકાશ મળી શકતો હતો.
તેને સાડમારી, અંગ બળની કસરતો અને
ચતુરાઇ બરેલા બેરો જોવાનો બહુ શોખ હતો.
પરતુ સર્વથી વધારે બાન દ તેને રોકારખાજ-
માં લાગતો. તેમાં ત્રિશો કરોને વાધ મારવાની
અને હાથીનાં રોળાં પકડવાની તેને ઘણી હોંચ
હતી. એને પગે ચાલવાનું બહુ ભાવનું હતું.
તે એક દિવસમાં ત્રીસથી ચાલીસ મૈલ સુધી
વગર થકવે ચાલી શકતો હતો. વળી તે એક
અગ્રેા ધોરેસ્વાર હતો. એકવાર ધોરેસ્વાર
થઈ તેણે ગાજમેરથી આગ્રા સુધીનો ૨૨૦ મૈલ
લાંબો અંતર માત્ર બે દિવસમાં કાપ્યો હતો!
નામદાર રાજા સરકાર સિવાય હિંદુસ્તાનના
તમામ રાજા બાદશાહેમાં શહેનશાહ અકબર
જેવો જાહેગજાહ અને ઇનશાફી રાજઅમલ
ખીજો કોઈ બોગતી ગયો નથી.

નામાંકિત પ્રાચીન ગ્રંથો.

(શુલશાન માટે ખાસ)

(લખનાર—મી દા. એ તારાપોડવાળા.)

અમૃતાનુભવ—આ એક અધ્યાત્મિક ગ્રંથ છે. તે બહુ પ્રાચીન કાળમાં રચાયેલો છે. એમાં યોગ-યોગાસન, સંન-સમાધી અને આત્મજ્ઞાન વિવેચન સંપૂર્ણ વિસ્તારમાં કરેલું છે. એક ખરો સન્યાસી કદી કહેશે નહીં કે “મેં અમૃતાનુભવ” ગ્રંથ વાંચ્યો નથી !” એ ટકી બધી આ ગ્રંથની ખ્યાતિ છે. એનો લેખક કોણ હતો તે આજ સુધી જાહેર થયું નથી.

* * *

અમૃતસાગર—આ એક ઉત્તમ સંસ્કૃત ગ્રંથ છે. ભરતખંડના મહાન ખગોળવેત્તા બાષ્કરાચાર્યે “લીલાવતિ” નામે ગણિતનો જે સુપ્રસિદ્ધ ગ્રંથ રચેલો છે, તે ઉપર ગંગાધર નામના પંડિતે કરેલી ટીકા આ નામે જોળાય છે. ગંગાધર પંડિત જંજીરનો રહીશ હતો અને જ્યોતિષ વિષયમાં મણે કુશળ હતો. બાષ્કરાચાર્યનાં “લીલાવતી ગ્રંથ ઉપર રંગનાથ, સુપેંદય, ગણેશ તથા ધનેશ્વર નામે પંડિતોએ જુદી જુદી ટીકાઓ લખેલી છે, પણ તે સર્વમાં પંડિત ગંગાધરકૃત “અમૃતસાગર” ગ્રંથ સર્વોપરી લેખાય છે.

* * *

અશ્વમેધ પર્વ—મહાત્મા વેદવ્યાસનાં સુપ્રસિદ્ધ શિષ્ય દૈમિનિ રિષિનું નામ યાજ્ઞમાં અમર કરનારો ગ્રંથ આ “અશ્વમેધપર્વ” છે, જે હિંદુઓના જગત વિષ્ણુના ગ્રંથ “મહાભારત”ના પેટાખાનામાં એક અનિહાસિક

કહાણી રૂપે સચવાઈ રહેલું છે. એ વિશે એ નોંધ જરૂર છે કે મહાત્મા વ્યાસે ૧૦૦૦૦૦ શ્લોકનાં પ્રમાણુનાજો “મહાભારત” નામે અતિ રસિક ઐતિહાસિક ગ્રંથ પેાતે રચ્યો. તે જોઈ તેમનાં માનીતા અને વિદ્વાન શિષ્ય દૈમિનિ રિષિએ પણ તેજાંજ પર્વોવાળું એક બીજું નવું “મહાભારત” બનાવી ગુરુને બતાવ્યું. વેદવ્યાસે પોતાનાં અને શિષ્યનાં બનાવેલા ગ્રંથની સરખામણી કરતાં શિષ્યનાં ગ્રંથની ઉંચકતા જોઈ અન્યપક્ષની આગળી દાંતમાં પકડી ! ગુરુ જેવા ગુરુને પણ પોતાના શિષ્યની અદ્ભુત જોષથી ઉત્પન્ન થઈને એ “નવું મહાભારત” હસ્તીમાં રહે તો પોતાના ગ્રંથની કીર્તિ જોષી થશે એમ વિચારી વેદવ્યાસે એ ગ્રંથનો નાશ કરવા ફરમાવ્યું ! શિષ્ય દૈમિનિએ ગુરુની આજ્ઞા તાત્કાળ માનપૂર્વક રિવકારી અને ત્યાગે ત્યાં સગડી સળગાવી જરા એ એક ન પામતાં તે આખો ગ્રંથ અગ્નિમાં હોમવા માગ્યો જગભગ પોણા ઉપર ગ્રંથ બચી ગયા પછી વેદવ્યાસને શિષ્યની મહેનત સાચ બરાબર જાણ છે એમ જોઈ એ ઉપવ્યસે માટે તેનાં નમુના તરિકે “અશ્વમેધ પર્વ” ગુરુના ઉંચકી લીધું અને તેને પોતાના ગ્રંથમાં દાખલ કર્યું, જે અધ્યાયિ સુધી “મહાભારત”માં “દૈમિનિકૃત અશ્વમેધ પર્વ” નામે પ્રસિદ્ધ છે. જ્યારે પણ સાદિત્વની કહાણીઓનો ગ્રંથ રચારો, ત્યારે આ

જેમિનિકૃત “અમ્યમેધ પર્વ”ની કહાણી તેમાં સોનેરી હરદોથી સચરાઇ રહ્યા વિના રહેશે નહીં !

અષ્ટાધ્યાયિ—સંસ્કૃત ભાષાનું સર્વોપરિ વ્યાકરણ આ નામે ઓળખાય છે. આ વ્યાકરણ ‘પાણિની’ નામે મહા વિદ્વાન રૂપિએ રચ્યું હતું. આપિને “વ્યાકરણમ્”નો એકાદ્ય મળેલો છે, કારણ કે તેણે (૧) અષ્ટાધ્યાયિ સૂત્રપાઠ, (૨) ગણપાઠ, (૩) ધાતુ પાઠ, (૪) સિંગાનુયાસન અને (૫) શિક્ષા ઉણ્ઘિસૂત, એ નામના પાંચ વ્યાકરણ શાસ્ત્રનાં ગ્રંથો રચ્યા છે. આ સર્વ ગ્રંથો રચીને તેમણે પોતાના મુર “ઉપવર્ગી” પાસે મૂક્યા, જે જોઈ મુરને પ્રસન્ન થઈ શિષ્યનો ઘણી પ્રકારે સત્કાર કરી તેના ગ્રંથોને પ્રસિધ્ધમાં મુક્યા. “અષ્ટાધ્યાયિ” ગ્રંથમાં ચાર ચાર પાઠ છે. મહાત્મા પતંજલિએ “મહાભાષ્યા” નામનું વ્યાખ્યાન ઓળખ સૂત્રોપર કરેલું છે. વ્યાકરણ વિદ્વ, ચંદ્ર, કાશ્યાપ અને સંમત આદિ ધણુ છે, પણ વેદ પરત્વે તો પાણિનીની “અષ્ટાધ્યાયિ” વપરાય છે. મહાત્મા પાણિનીની મુતિમાં તેના કોઈ શિષ્યે નિયત્રા બે શ્લોક કરેલા છે, જે “અષ્ટાધ્યાયિ”નાં આરંભમાં હાલ પદન-પાઠનમાં પ્રસિધ્ધ છે:—

ચેતાક્ષર સમાગ્ન ધિગમ્ય મહેધ્યરાત !
દૃત્સેન વ્યાકરણ્ય ઓકત તરમૈ પાણિ નપૈ
નમઃ ૧૧૧ ॥
ચેતઘૈતાઘિરઃ પુરસાંધિમલૈઃ શબ્દવારિનઃ
તમઘ્યા જ્ઞાન જલિંતંત રમૈ પાણિનયે
નમઃ ૧૧૨ ॥

ભાષાધ્યાયી—જે પાણિની રૂપિએ મહેધ્યન-

રથી ‘ચૈદ શ્વરય’ અક્ષર સમાગ્નાય મેળવી સમગ્ર એટલે કોઈપણ પ્રકારની ખામીથી રહિત વ્યાકરણ પ્રગટ કર્યું તે પાણિને હું પ્રણામ કરું—(૧) રવચ્છ શબ્દરૂપી પાણીથી જેણે મનુષ્યોની વાણી નિર્મળ કરી અને અજ્ઞાનથી પેદા થયેલા અધકારનો નાશ કર્યો, તે પાણિની રૂપિ તે હું પ્રણામ કરું છું—(૨)

આર્યવિદ્યા સુધારક—મહેશ્વર ભટ્ટજી આ સંસ્કૃત ગ્રંથ બહુ વખણાય છે. એમાં કલિયુગ આવતાં વેદધર્મ ઉપરથી રાગગોતર તથા બ્રાહ્મણીની આરથા કમી થઇને જાઇન ધર્મની રૂઢિ કેવી રીતે થતી ચાલી તેનું વર્ણન છે. અદ્યંત અને બૌદ્ધધર્મ વચ્ચે આ લેલો સંવાદ તેમાં અમૂલી રીતે દર્શાવ્યો છે. મગધુર ગ્રંથમાં લખ્યું છે કે “આરંભમાં દેહ એજ આત્મા છે, એવો મત પ્રતિપાદન કરનાર ‘ચાર્વાક’ ઉત્પન્ન થયો. તેણે વેદ ધર્મ ખંડન કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો. ત્યાર પછી ‘લુધ’ ઉત્પન્ન થયો અને લુધ પછી ‘દિગંધર’ અને ‘શ્વેતાંજર’ એવા બે બેદથી પણ પ્રકારના જાઇન ઉત્પન્ન થયા. એ સર્વ ધર્મ પરલોકને માનતા નથી. બૌદ્ધ યાવાંક નો મત ખંડન કરી પોતાનો મત સ્થાપ્યો, તેજ પ્રમાણે અદ્યંતે બૌદ્ધ મત ખાંદેલા સિદ્ધાંત સર્વ દક્ષિણે દક્ષિણે (સર્વ જગત દક્ષિણ છે.) તેનું ખંડન કરી ‘જમ્બત અનાદિ છે, અને તેનો કતાર કોઈ નથી’ એવો પોતાનો મત સ્થાપ્યો.”

• • •

તૈયાર થઇ રહેશે હવે તારી સફર કશાથી અટકશે નહીં, કે કોઇ તારા મારગમાં કશુંક મારનાર નથી સિપાએ પેલો જ્યાંદારાઝ મીઠી બોલીનો પટામણો અને એકાદી ભોગ વીલાસ નામનો શાહનશાહ, તે કદાપી આવી તને મીઠું મીઠું પોરસશે અને તારું મન બદલાશે પણ ખરેખર દાર ? એ પછી ભોગવિલાસ આગ્યો ધણી નમનતાઇથી પ્રશ્ન કરવા લાગ્યો—મિત્ર મારા, એ વહાણ ઉપર તું ક્યાં ચાલ્યો ? એનું છેવટ શું આવવાનું ? કાંઇ દીવાનશાગામાંથી છુટીને આગ્યો છે શું ? આ એમ વેલા માણસની પેઠે સમુદ્ર સાથે એડાં શું કાઢે છે ?

એક “કૃષ્ણી”માં પુરાઇ, સાદરી ઉપર સુઇ, કોહેલી મચ્છી અને ગોરતનો ખોરાક અને ઉતરી ગયેલો ઝેરી દારૂ પી અને મેલાં ઘેલાં લોકને હાથનું પકવેલું પકવાન ગલીચ હાલતમાંનું ખાવું— એ સગળું તુને લાવશે ? એ સર્વે વેડી એક હળરનાં દશ હળર કરનાં તું તૈયાર થયો છે ? બોલ ! જા, જા, જાસ્ત ! ખાહ—પી ખુશ મનહમાં રહે ! કાં કે મનહમાં ન રહ્યા તો હવેલું મીથાજ છે. તારું મોહોત, તારી પાછળ પાછળજ છે, દરેક દોડતી પણ તારી હાંડગીની એક-એક ચીજ ગડપ કરતી જાય છે. હાંડગી છે તેટલાં ખુશીમાં હવી લે, કેમકે મોહોત આવી લાગતા સર્વ કાંઇ છોડી ચાલી જવું પડવાનું, ફક્ત આપણું નામ રહી જવાનું. હવે વિચાર કરી કહે પૌર્ણી, કે કોણને તારા શેઠ લેખે કણુલ રાખે છે. મને ભોગ વિલાસને, કે બીજને શેઠ લોભ નામનો છે તેને ! એમાંથી એકને પસંદ કરી એકને ના કહે !”

ઉપજાનાં ગાન ઉપર વંમાસણ કરતાં અને હાલ દિનકેનો તેમાં મુખ્ય કરી આપણું પાસ્ટીઓની હીજ ચામ, રાંદ-રસમ, રવધિયા જોતાં—વધી ગયેલો હાંદ માંદ, ભંપકા, દોઢ દમામમાં એક બીજન સાથે ચડા ચડી, અને પારકે પૈસે બની શકતી મોજ મજા

“કલ હયે, ને અલ્લાહ હયે,” એ કહેતીને અનુસરતી વણણો યાદ કરતાં નિચલી કલ્પીત વાત મારા મનમાં જોડાઇ તે ટપકાઈ છું.

એ બળવંત, બુલમગાર બાદશાહોમાં જન્યુક અરસપરસ લડત ચાલ્યા કરતી હતી. બંનેની નેમ એકજ હતી, કે મનુષ્ય જતીનાં અંતઃકરણ ઉપર નિખાલસ સરદારી ભોગવવી. એક બાદશાહનું નામ “લોભ” હતું, અને બીજે “ભોગવિલાસ”ને નામે રાજ્ય કરતો હતો. હવે, લોભ કહે જે, હું સરદારી ભોગવું, અને બીજે કહે જે, હું ભોગવું એની મારા મારી—કાપા કાપી બંને વચે જન્યુકની ચાલ તી રહેતી. “એ મારામારી” જ્યારે જોશમાં વધતી. ત્યારે ત્યારે નજળાં પાસા તરફ બધું નુકશાન થતું, અને ઘણાં જીવંતોના નાશ થતો, એમ બંને બાજુ અવારનવાર ચાલ્યા કરતું હતું. ભોગવિલાસના તાજા તબે ઘણા નામનો અથવા સરદારો હતા, જે તેની ધણી ફરમાં ખરદારી કરતા હતા, જેમનાં નામ મન, ખુશાલી, દમીમ, ભંપકા અને ‘ફાશન’ એવાં હતાં. તેમજ લોભની ખિદમતમાં પણ ઘણા જોશવર, કટમસ, અધિકારીઓ હતા. જેવા કે, બુખમરો, મેહેનત, ફિકર, તંગી ઇત્યાદિ નામના હતાં. જેઓ ધણીજ વંદારીયા લોભની સેવા કરતાં હતાં. તેમજ એની બાજુમાં એક ખાનગી સલાહકારી પણ હતો, જે હંમેશાં તેની પાછે ઉભો રહેતો, અને તેના કાનમાં પોતાની સલાહ રેડ્યા કરતો હતો. એ સલાહકારીને આપણે કંગાળને નામે ઓળખીશું. જેમ લોભને તેનો ખાનગી સલાહકાર હતો, તેમજ તેનાં સામાવાળો શતરૂ પણ એક ખાનગી સલાહકારીની આજ્ઞાઓ અને કહેણીથી સંપૂર્ણ બાબદોમાં દોરવાતો હતો. તેનાં સલાહકારીને આપણે ‘ઉગાવ’ ને નામે ઓળખીશું. જે આજ્ઞાથી ભોગવિલાસનાં પાસમાંથી દારતો ન હતો. નિત્યની રહેણીનો ‘મોઝામ’ તે નિદ્ર રચતો હતો. અને કદી પોતાના પાદશાહ અને

ને શેઠની નજરથી આધો જતો ન હતો. ઉપલા બંને સામાસામીઓ જગતની બાદશાહી મેળવવાના હેતુથી આમ લડત ચલાવતા હતા, તે વેળા તેમની છતો વિધ-વિધ પ્રકારની હતી. લોભ કાંધકુનું દીલ પોતાની માલકી તરીકે જીતતો, કે પોતાને તાબે કરતો. તે બોમ વિલાસ બીજાનું જ દિલ કળજે લેતો. એક કુટુંબનો પાતનહાર બાપ-બપાવો, લોભનાં કુંડા હેઠળ નામ નોંધાવતો. તે બેટો, બોમ વિલાસનાં લશકરમાં જોડાતો. કોઈ વાર માટી બેચર પણ એમ છુટાં પડતાં, ધણી લોભને આધીન થતો, તે ધણીયાણી બોમવિલાસનું પડખું ધરતી, અને ઉગાડ સાથે ધાડી મિત્રાચારી બાંધતી હતી. એટલુંજ નહીં પણ બીજાં વખતે એકજ આસામી જીવાનીમાં એકની પદામાં ચાકરી નોંધાવતો તે તેજ આસામી વૃધ વંચે ત્યાંથી કંઠાગો ખાઈ સાચી પહેને જોડાવાનાં ફાંદાં માતો, એવું ચામ્પા કર્યું હતું. દુન્યાનાં લોક આજીએ ઉભા રહી તમાશો જોતા હતા, પણ કંઈ કરી શકતા નહતા, કોઈ અફસોસ! એમની સંખ્યા ઘણી નાની હતી. છેવટે, ત્યારે આ બંને સામથે રાજાઓ એક સાથે લડત ચલાવી યાકયા ત્યારે અરસપરસ મુઠાકાત કરી વાદવિવાદ ચલાવવાનાં દરબ ઉપર આવ્યા: નેવાદ વિવાદમાં બંનેનાં સલાહકારીઓની હાજરી રહે નહિ એવી બંદોષત યાગ એમ કહે છે કે, એ મુઠાકાતમાં અરસપરસ સલામ અફામ થયા કે? બોમવિલાસે પહેલ્લી વાત છેડી, આ અસંખ્ય મુષીમાં બંને જાતીની કેવી ખાતાખરાળી થઈ તે દર્શાવ્યા કેડે તેણે પોતાની સ્વભાવિક બોળાઈથી પોતાનાં હરીને કહ્યું કે, જો પેસો ખાતે અરાજ કાનિકારક સલાહકારી “કંગાળ” એ ખોટી ખોટી ધારણાઓથી અને ખોટા પાયા વિનાના વિચારોથી કાન નહીં ભરતો રહેશે હશે તો તેઓ બધે મણાં સારા મિત્રો

થઈ રહે એકેકની મિત્રાચારીમાં કુખી થાય પણ એ ચંડાલ “કંગાળ” તેનાં કાન બિગાડે છે વિધવિધ પ્રકારનાં ખોટા ખ્યાલો અને પાયા વિનાની દેહશતોથી તેનું મન બિગાડે છે. છંછંછં નેનાં ઉત્તરમાં લોભ બોલ્યો કે તેનાં કરતાં એનો પોતાનો સલાહકારિ ઘણો દુષ્ટ છે. તે કારભારિ “રેલછેલ” માઠા ધુરો છે; કાંકે, તે લવિષ્મનાં કરસા વિચાર વિનાં ખાત ખાતનાં અને પ્રકાર પ્રકારનાં મોજ મજાદ મુચવે છે, જેથી જે મજાતલો ઉપર પોતાનો (લોભનો) પાયો રચાયો છે તે મજાતલોનો ઉત્કંઠન કરે છે; છેવટે તેની અસરે કૈયન, કંગાળ અને દુષ્ટ રોગોમાં પીડાયે છે. છં છં

સારાં, શેવટે તેઓ બંને એવાં સિંધાંન ઉપર આવ્યા કે, બોભે અને બોમવિલાસ રાજ બંનેએ પોતપોતાનાં ખાતખી સલાહકારી એને એકઠમ બરતરફ કરવા, અને બંનેએ સંપત્તીને રાજ ચલાવવું, અને બંને ખાજી એ જે જે છત યાએ તે સરખે બાજે બંને ખાજી વેદચાષ જાયે. એજ કારણસર આપણે આજનાં વખતમાં એકજ આસામીમાં લોભ અને બોમવિલાસ એ બંનેને લુકમન ચલાવતાં જોઈએ છીએ એટલુંજ મારે ઉમેરવાનું છે કે, લોભનો સલાહકારિ—કે પ્રધાન કહે, તેની જગ્યાે બોમવિલાસ સાચવે છે, અને રોકા આપે છે, અને બોમવિલાસનાં સલાહકારીની જગ્યાે રેલછેલને બદલે લોભ સાચવે છે—અને તેથીજ પોતાનો ભોમ તુષત કરવા, લોભ સામાનો પેસો,—છનસાઈ કે ગેર છનસાઈ—સમન્વયથી, કે દખાણથી પોતાને હાથ કરવાલી પ્રપત્તમાં રહે છે.

પેઇન કીલર. Pain Killer.

પેરીડેવિસ નું પેઇન કીલર દુન્યાનો સૌથી શ્રેષ્ઠ આક
સીર ઇલાજ છે. આજ સી-તેર વર્ષ થયાં દુન્યાના દરેક ભાગમાં
તે વપરાય છે. આજે તેનો બહુજોખ્ય હોઇ તે આગેવાન બન્યા બે છે.

દુન્યાના દરેક ભાગમાં દરેક જણ એ વાપરે છે
મધરાતના એકાએક તમને આક્રંચ થઇ આવે ત્યારે જા-
કર ને બોલાવવાની દોડ દોડ કરી દુખ ખમવાની જરૂર નથી.

ગરમ પાણીના આડધાં ગ્લાસમાં પેઇન કીલર એક ચમચો ભરી નાંખવું અને જરા ખાંડ
યા સાકર નાંખી પી જવું. બેઠકે તો ફરી અનુભવવું; પણ ઉપાય તદ્દન રાખ્યા છે.

મરડાથી દુખી થતા લોકો રડીક! નકામો કાં હેરાન થાવ છે? તારે માટે
આક્રમીર ઇલાજ તૈયાર છે. બસ શા માટે દીક કરે છે? બાટલી સાથે આપેલી સુચના
મુનબ પેઇન કીલરનો ઉપયોગ કર ને પછી જો કે તમે યોગ્ય જવા થાઓ છ કે નહિ!

અકસમાત જવા કે જખમ, ચીરા, સોજા, ચાદાં, લથક વગેરે પર પેઇન
કીલર સૌથી ઉત્તમ ઉપાય છે.

દુન્યાના દરેક ભાગમાંથી હજારો સરડીશકિત વગર માંગવે આવી આ
કીલરની ફતેહ અચુક સાબિત કરી આપે છે.

શીં કે, એસ. ઇવાન્સ, લોન્ડન ખર્ચથી લખે છે કે:—

‘પેઇન કીલર વગર મારું માથું સદજ પણ ગળડે તેમ નથી. મારી નિરાશમાં તાત્કા-
લિક ઉપયોગ માટે હું એક બાટલી દરમિયાં રાખું છું. જેવાં બચ્ચાંઓ લોહી લુટાણ આંગળી
કે પત્ર લઈ આવે છે કે તરત પેઇન કીલર તેમને આરામ દીધે છે. એક બીજી બાટલી
મારા બેડરૂમમાં છે ને ત્રીજી મારી યુસાફરીની બેગમાં છે. ઉઠ્યાં વોસ વરસ થયાં દુઝારોએ
પેઇન કીલર ફતેહમંદીથી વાપરું છે.

દક્ષિણ દિવિસના ખાતેના બોનગ્રાથથી શીં એચ. દુર્લોખા લખે છે કે “દુમારી બો-
રફનેન માં પેરી ટેલેક્ટુ” પેઇન કીલર સૌથી ઉત્તમ દવા થઈ પડી છે. આજ કાંઈ વરસો થયાં
હવે તે વાપરીએ છએ અને આંતરજના દુખારા આંકરાં અને મરડાપર તે આ પેઇનકીલર અચુક
ફતેહમંદ છે.

દરેક દવા વેચનારને, ત્યાંથી. મળશે.

નકલીઆઓથી સાવચેત રહેજો.

એકજ પેઇન કીલર દુન્યાના ઉત્તમ છે

પેરીડેવિસ નું.

શું સરસ ?

એક માતાની મગરૂરી કે એક લેખક ગરૂરી !

લખનાર—“ ઘેલમા. ”

કેટ પ્રગણના એક રસ્તાની. બાળુમા. તે માંદમ રોન ખડો હતો, હુનાળાની એક સાંજના ઝગપણાનો તે વખત હતો, તે માંદમ રોનની એક બાજુ ઉપરથી જણાવું હતું કે એક ચોકસ ઠેકાણેથી આડ મેલને તરાવને તે આવેલો હતો, જ્યારે બીજી બાજુ ઉપરથી જણાવું હતું કે બીજી ચોકસ ઠેકાણેથી અગર મેલના તરાવન ઉપર તે પથર ખડો હતો, મિત્ર મેગરી કે તેણીએ આ બંને ચોકસ ઠેકાણાઓ વિશે કદી સામઝ્યું વરીક નહતું તેણી તે માર્ગન રોન ઉપર મેલની પોતાના ખાસી ગજવામા હાથ નાખી શોધ મક્કાવતી હતી.

આ વેળાએ તેણીના ગજવામાપૈસાની શેલી આંદીની એક પેનસીઝ એક રૂમાલ હોલો જોઈતો હતો, એક નાની ધર્મશાળા કે જ્યાં તેણીએ તે દીવસે ભોખન લીધું હતું અને તે ના પૈસા આપ્યા હતા, તે વેળાએતો આ સ્થળી ઓળો તેણીના ગજવામા હતી, તે ધર્મશાળા આગળ રસ્તે રખાનાં બીખારીઓ પોતાનું સુકામ કરી પડનાં હતાં, અને તેની અંદર ધણાક સીઝ ઝડપ્યા મંદો તેમજ ભોરતો ટકા રાતો બાહર અંધારવાં હતાં તેઓએ તેણીની પાસે બીખ માગીને તેણીને પોતા સાથે વાતમા ઉતરવાની કારોવ કરની અટકાવી હતી, એક ધરડી ભોરન તેણીની પાસે બીખ માગવાને આવી હતી, જ્યારે બીજાઓ આસપાસ ઉઠા રહ્યાં હતાં, જે વારે તેણી તેઓની પચ્ચે

ઉમેલી હતી, તે વારે તેઓમાના કોઈએ તેણી ના મજવામાંથી સવળું કાઢી લીધેલું હોય જોઈએ, તેણીએ આ પચો ઉચકો અને આકારા ઉપર સત્રીના અધકારને પથરા તો દીકો અને ત્યારેજ તેણીએ જણાવું કે તેણીના પગો ઉપર લાગડા પડ્યા હતા અને તેણી યાદી મધ હતી,

“હાવડ દરસે!”—તેણી બેલી તેણીને તેણીનો ભાઈ સાંસરી આવ્યો હતો, કે જેનું નામ મેગર જેનરલ સર હાવડ મેગરી હતું અને જે હાંતીથી ધરમાં આસા એસ લેતો હતો, ત્યારે તેણી પોતાના ચીસ છુસ્થા સ્વભાવને શાંત કરવા કાળે પગે ચાલીને કેંદ્ર પ્રગણો જેવાને નિરૂણા હતી. તે તેણીના કરતાં દસ વર્ષ મોટો હતો. તેણી જે વારે ધરથી બાહર નિસરી તે વારે તેણીના ભાઈએ આધા હી કરી હતી કે હાથે ધમ્મચાના ગાડાંમાં ધ સમઘને તેણી પાછી ઘેર આવશે. તેણીએ એક ચોપડી લખવા માંડી હતી, જેને માટે બાબદો મેજરવાને તેણી ખુસાફરીઓ કરતી હતી; મગર હવે તે ચોપડી પુરી થઈ હતી, અને તેણીની હોંસ પરીપુર્ણ થઇ હતી. હવે તેણીના ભાઈ મા, યા તેના સર્ગારેલાં ધરમાં એવી એકે વીજ નહતી કે જેમાં તેણી પોતાનું મન રોકી શકે. જેથી તેણી હરહમેશ પગે ચાલતી એકલી નિરૂણી પડતી, અને ધણાંક વાકાસુકા અને ઝાડ ઝાડીઓથી ટંકાપડા રસ્તાઓ ઉપર લાંબે સુધી ચાલતી જતી, અને તેમ કરતાં તેણી

દ્વિમેશ એવી આસા રાખતી કે, કોઇ ગળી થું
મીમાં વળતાં તેણી કોઇ ઘણાજ ખુશાલ યા
ઘણાજ ડરામણા દેખાવતી સામે કોઇક વેળા
એ યાજ જશે. એવી રીતે મિસ ગ્રેગરી પોતા
નો વખત પસાર કરતી હતી. આજે જે બના
વ તેણીના બાજમાં બનવા પામ્યો હતો તે ય
જોજ દીકર ઉદ્દેશનારો હતો—રાત્રીની વેળાએ
પોતાના ઘરથી આસરે પંદર યા તે કરનાને
પણ પધુ મિલતા હતા ઉપર તેણી એક્ટરી
પડી ગઈ હતી.

વિચારવનં આદ્યે તેણે આગળ અને
પાછળ જોયું તે રાત્રે કાંઈ મદદ મેળવી શક
ય એનો ખીસકુલ સંભવ નહતો તે રસ્તાને
છેક છેડેથી બે આકાશે ધીમે કરમે તેણીની
તરફ આવતા જણાતા હતા—તેઓ એક મદ
અને એક ઓરત હતા, જેઓ એક ખીનના
હાથમાં હાથ બેરડીને આસના હતા. તેઓ આ
ટકે ખડા છેડે હતાં. અને ત્યાં અંધકાર વ્યા
પી રહ્યો હતો, છતાં તેઓની દષ્ટિ ઉપરથી
તેઓ નાચાર અને નિરાધાર હોય એમ જણા
તું હતું. મિસ ગ્રેગરી, જેણી તેઓને આરતાં
નિહાવતી હતી. તેણીએ જોયું કે તે ઓરત
સગડી હોય એમ જણાતું હતું; તેણી પોતા
ના સાથીનો ટોડા લઈ મુશકેલીથી ચાલતી
હતી. તે રાત્રીના અંધકાર અને તે રસ્તાની
એકાંત રિયતી સિવાય ત્યાં ખીલું
કાંઈએ તેઓ જોઈ શકનાં તદનાં

તે માધ્યમ રોગ તેઓ લગભગ વટારી ગયાં
હતાં. ત્યારે તે મદં એત એક પાછળ ફરી
જોયું. અને ત્યારે તેણે મિસ ગ્રેગરીને રિયર
જે તે પથર ઉપર બેઠેલી રીતે. તે તુરત યા
ખ્યો. “બાનુ” —તે જોખરે કારે બેઠેલી—“આ
જ થાને અમને કેડે આસરો. મળી શકે. એ
વી કોઇ જગ્યા તમે જતાથી ચક્રાણ”

“મારેથી તેમ બની નથી શકતું” —મિ
સ ગ્રેગરીએ ઉત્તર કર્યો. “હું ખુબી પડી છું.
અહીંના રસ્તાઓમાં મને ખીસકુલ માહિતી નથી.”

વેળી ઓરત ને મરદનો હાથ પકડીને

છેક વાંકી વળી ગઇ હતી. જો તે મરદ પોતા
નો હાથ ખોસાડે તો તેણી ઉપે મસ્તકે તુડી
પડે, એમ જણાતું હતું. ત્યારે તે ઉભી રહ્યો
ત્યારે પણ તેણી તેની રીતે ઉભી રહી હતી.
“જોહાને ખાતર !” —તે મદં બોલ્યો અને
બોલ્યો. “હું કાંઈ બીજા માગતો નથી,” —કાં
છક ઉદ્દેશપત્રી દષ્ટે તે બોલ્યો. “હું તમને ફા
કટમાં કંટાળો આપતો નથી. માત્ર અહીં
કોઇ એવી જગ્યા નથી, કે જ્યાં એક ગરીબ
રી ઓરતને આસરો મળી શકે ?”

તે એક ઉંચો અંગે ભરેલો અને દહાડી
વાળો યુવક હતો. તેના પિઠાળ એકરો તે અંધ
કારમાં ઉગળો પુણી જવો જણાતો હતો.

“મારી પાસે કાંઈ પણ પછસા નથી,”
મિસ ગ્રેગરીએ કહ્યું.

“પેસા !” —તે બટકતો મદં પુકાવ્યો.
“મેં પછસાની માગણી કરીજ નથી. એક વ-
ખાર, એક ગાયનો કાઠાર-યા કોઇ પણ જ-
ગ્યા, કે જેની ઉપર એક યાપકં હોય. તે મ
ને તો જોઈએ છે ! અમે કાંઈ બીજારીએ
નથી, બાનુ—અમે કાંઈ બીજા માગીને પેટ ભ
રનારા નથી. આ બાદને આખર ઈજ્જતમાં
ઉધારવામાં આવી હતી. હું ધણે એક મુદાર
છું, બાનુ, અને પાંચ માસથીમતે કાંઈ કામ
મગતું નથી. જો તમે અમને મદદ કરશો,
તો હું મહેનત કરીશ. કોઇ પણ કામ હું કે-
રીશ. માત્ર મને એમ તક આપો—અને ત
મે જોશો કે હું કેવી રીતે મહેનત કરું છું !
બાનુ ! બાનુ ! જોહાને ખાતર—જે તમારેથી
બની શકતું હોય તે—” આમ તેણે નાસીયાલ
બનતાં કહ્યું, અને તે બોલતાં તે તરો મધને
જમો, તથા ને ઓરત, કે જેણી તેનો ટોડા
લઈને દહાડ પથ્ર ઉભેલી હતી, તેને પોતાના
હાથ ઉપર ટેકવી રાખી હતી.

“આ ઓરતને શું થયું છે ?” મિસ
ગ્રેગરીએ પુછ્યું.

તે રખડેમે તેણીને દષ્ટા આપતી દષ્ટે
તેણીની તરફ જોયું. એક પગ ઉતર તેણે

પૌં નહીં. “તમે તે જોઇ શકતા નથી!”—તે પછી તે બોલ્યો.

“હું?”—મિસ ગ્રેગરી પુકારી ઉઠી.

તે રખડેસ તે ઓરતની ઉપર વાંકા વ બ્યો, અને ધીમેથી તેણીને કહ્યું. “વદાઈ, આ બાબતની સામે જો,”—તેણે તેણીને સમ- નાવી. “તેણીને તાહરો ચેરો નોવા દે. જ્યારે તેણી જોશે ત્યારે છુને અહીં રખડતી નહીં મે લશે. જરા ઉપર જો વદાઈ, મારી ડાકી દીકરી.”

તેના બોખરા અને ઉકેરાવસા સાદમાં માથા સમાવણી હતી. તે ઓરતે એક મોટો નિશાસો નાંખ્યો, અને તે પછી ગોથા ભારે જેદમતથી તેણી ગડી મઢ, અને મિસ ગ્રેગરી તરફ જોયું. જ્યારે તેણી બોલી. ત્યારે તેણી નો સાદ ચિથચટો અને ઉકેરાવસો લાગનો હતો. ગોથા તેણી પથનની છુમમાં બકતી હોય તેમ.

“તમે એક ઓરત છે!”—એક લંપડો

ખાતાં તેણીએ મિસ ગ્રેગરીને કહ્યું.

તે મરે તેણીને પકડી લીધી, અને દી- લાસો દેવા લાગ્યો. મિસ ગ્રેગરી પોતાની બેઠ- ક ઉપરથી ઉઠી. તેણીએ પોતાનો પોગાક સર યો કર્યો. તે ઓરતની બીમારી તેણીએ પિ- જાણી લીધી હતી. “હું” કહું છું તે સાંભ- લો,”—તેણીએ કહ્યું, અને તેણીનો સાદ સાંભળતાં તે મરે આ સાવંત આંખોએ તે- ણીની તરફ જોયું. “હું” કહું છું તે સાંભળો- હું લખે છેરે મુધી ચાલી આવું છું, મારાં પોતાના ઘેરથી આસરે પંદર માઈલનો ઉટા ઉપર હું ચાલી આવી છું, અને મારાં ગજ વામાંથી મારી કેલો કાઢ્યે કાંદી લીધી છે. મગર અહીં નજીકમાં જે કાંઈ જુપકું યા ઘેર તમે શોધી કાઢી શકો તો તમારી ધણી- આણીને આસરે મળશે, તમને સમજ પડે છે કે?”

“જોહા તમારું બહુ કરે!”—તે રખ- ડે કહ્યું.

“એવી કાંઈ જગ્યાની તમને માહિતી

છે?”—મિસ ગ્રેગરીએ જાણવા માગ્યું.

“હા,”—તે રખડે કહ્યું. “ત્યાં પેલી તરફ યુઝન ઘેર અને ખેતર આવેલું છે. આપણે તેણીને ત્યાં લઈ જઈ શકિશું, મગર—”

“મગર શું?”

“વેલ, બાનુ,”—તે બીખારીએ ક- હતું,—“યુઝન પોતાના ખેતરમાં યા ઘેરમાં કા- ઢ પણ બીસુકને કાપસ થવા દેતો નથી. યુઝન એક ધણીજ દવાદિણ ધરડો છે—તેનું જીમર પથરના ઝંડુ ચખ્ખ છે. જે હોતો તેને ત્યાં માંગવા જાય છે, તેઓ-દી પાછળ તે ફૂત રાખીને દોડાવે છે.”

“એમ છે?”—મિસ ગ્રેગરીએ કહ્યું.

“ત્યારે આપણે તેને વધુ સારી રીતસાત થી ખરીદીશું. આપણે યુઝનને ત્યાંજ જાડશું.

“જેમ તમારી મરજી, બાનુ.”

“આ ઓરતનો બીજો હાથ હું પકડી- શ,”—મિસ ગ્રેગરીએ કહ્યું “હા, એ પ્રમા- બે. મારી ઉપર બાર મેલવને અયકાતા ના તમારા કરતાં વધુ બારી અંગના માણસોને મેં મરડ કરી છે. હવે ધીમે ધીમે ચાલે— એમજ બરાબર છે.”

તે પ્રગટીને માલ જોદમતે ચાલતી જોના- ર ત્યાં કાંઈ હતું નહિ. ગ્રેગરી તે નીરધાર ઓરતને ચાલવામાં પોતાથી બનતી મદદ કર- તી. રાત્રીનો અધાર વધે જતો હતો. તેઓ ત્રણે આગળ ચાલતાં હતાં, મગર તેઓ વચ્ચે ઝામો ચાન ચીત થતી નહતી. તે ઓરતમા વાન કરવા જેટલી શક્તિ નહતી, અને આ બાનુએ તે મરે અને તેની પરણેતરને મદદ કરવાનું માથે લીધેલું હોવાથી તે મરે સુપથી દીમાંજ સતોય માની લેતો હતો.

તે ઓરતના જમણા હાથમાં પોતાનો કાંચો હાથ બેસીને મિસ ગ્રેગરી ચાલતી હતી તે વેળાએ તે કાંણ દરજિના યુઝન સાથે કેવી રીતે કામ લેયું તેનો તેણીએ સેજ પણ વિચાર કર્યો નહતો. વખન પોતાનું કાંમ કર્યો જશે. જ્યારે તેણી તેઓ સાથે ચાલતી હતી, ત્યારે

તેણીને પોતાની આગલી મુસાફરીઓનો ખ્યાલ આવતો હતો. હાલ તુરન તેણી એક પેની વનાની હતી, અને તેણી પોતાના ઘેર અને આજખાણુંનારાઓથી ઘણું કે છેટે આવી પડી હતી, તેણીનો હીંમતવાન શુભાશી એહેરો અને સારી રીતભાત, એ સિવાય તેણી ખીણું કાંઈ એ ધરાવતી નહતી, છતાં તેણીએ કાશિય કરવા અને તેમા રહેલ મેળવવાનો નિશ્ચય કર્યો હતો.

હવે તેઓ ચૂનો લગાડેલા પથરની એક નીચી દીવાલ સામે આવી લાગ્યા હતાં. કે ખીણ તરફ ખેનરને લગનાં નાના ઝૂપડાઓ અને એક મકાન નજરે પડતાં હતાં. કે જે મકાનની એક બારીમાંથી હજીપણ જતીનો ઊગમ્ય દેખાતો હતો, મગર તે બારી ઉપલા મજલા ઉપરની હતી; બેશક ગુડન ઉંઘવાને જતો હતો. તેઓના પગલાનો અવાજ સાંભળતાં વાડામાં એક કુતરો આમ તેમ ફરવા લાગ્યો હતો. તેઓએ તેની સાંકળનો ખણખણાટ સાંભળ્યો હતો. "આજ તે જગ્યા છે કે ?"

મિસ ગ્રેગરીએ પુછ્યું.

"હા, બાબુ," તે મટે કહ્યું, "એજ તે જગ્યા છે. મગર ગુડન તે કાંઈ સાધારણ માણસો નેવો નથી. હવે હું ધારું છું બાબુ કે તમે પોતે પણ તેને પીછાનતા નથી."

"ચોડીક મીનીટના અરસામાં હું તેને પીછાની લઇશ," ખુશ મીનજેમીસ ગ્રેગરીએ કહ્યું. "આ દરવાજાનું કડું હું ચોપી કાઢું. તેટલાં તમારા ધણીઆણીને તમે પકડાવે !"

જેવાં તેઓ વાડામાં દાખલ થયાં કે પેલા સાંકળથી બંધિત કુતરાએ જોરથી ભસવા માંડ્યું અને તે ઘેરની માહેથી ખીજન કુતરાએ તેને ઉતર દીધો. તે જતીના અજવાળાથી પ્રકાશતી એક પુરી બારીનો પરો ઉચકાયો.

મિસ ગ્રેગરીએ જોરથી ઘંટ વગાડવા માંડ્યો; જ્યારે તે રખડેલ એક ધીમો ખંખાર માર્યો, જેનો ઉતર તે કુતરાઓ તરફના વ્યુ મુનુની ભસવાથી મળ્યો.

"ઉપર ના જોતાં," તે બારીનો પંડો ખસેડી તેઓને કાઢી જોતું હતું, તે કારણે મીસ ગ્રેગરીએ હુકમ કર્યો. અને જ્યારે બારણું ઉઘડે ત્યારે જો એક કુતરો આંગ ઉપર ધસી આવે તો તેને લાત મારજો.

"વાર બાધ," તે રખડેલે ઊતર કયો.

"અને ખુશી થાવો. ચોડીક મીનીટમાં તમારી ધણીઆણી આ મકાનની અંદર જવા પામશે," તેણીએ ઉમેચું.

"વાર બાધ," તેણે કહ્યું. "જો તે એક કાઠારમાં પણ આસરો મેળવવા પામશે, તો તે બરા થશે બાબુ."

"કદાચને તેમ પણ બનવા પામે" મીસ ગ્રેગરીએ કહ્યું, "મારા ઘંટેનો ઉતર દેવામા તેઓ ધણાજ ધીરા જણાય છે." તેણી ફરીને ઘંટ આગળ ગઈ, અને તે અંધકાર વાડામાં તે ઘંટેનો પડધા થઈ રહ્યો, તે રખડેલ અડક વડકમાં પડ્યો; તે જગ્યાની ચુપકાદી કાઢ માફા બનાવતી આધાહી કરતી હતી. મગર તે કાંઈ એ બોલ્યો નહીં, આ સઘળો ઘખત તે ઓરત ચુપ રહી હતી. તે ઘંટેનો અવાજ અને તે કુતરાઓના ભસવાથી તેણીની ઉપર જરાએ અસર કરી ન હતી. તેણી પોતાના સાથીના હાથનો ટેકો લઈ ઉભી રહી હતી.

ગોયા તે બારી ઉપરનો પડો ઉચકાતો હોય એવો અવાજ થયો. અને મહિની ખતીના અજવાળામાં એક મરદનો ચહેરો ત્યાં નજરે પડ્યો, "અહીંઆ સઘળી શી ગરમ છે ?" તેણે જાણવા માગ્યું.

તે બારીમાંથી ત્યાં અજવાળું પડતું હતું ત્યાં મીસ ગ્રેગરી ગઈ કે જેથી કરીને તે ઘેર ધણી તેણીને જોઈ શકે તમે ગુડન છો કે ?" તેણીએ ખુશ્લા સાદે પુછ્યું.

જો તેણી તેને રખડ રીતે જોઈ શકી હોત તો હવે પછી જે રખડોની લગાઈ જાગનાર હતી તેને માટે તેણી નવાર થઈ રહેતે મગર

બારીમાંથી માસના એક લોચા જેવો તેનો આકાર તેણી જોઈ શકતી હતી. તેણીના કંઠાર સચાચે જવાબ આપવા પહેલા વિચાર કરવાને તેને થોડાંચો હતો.

“ વંદ, ”—તેણે સેજ સંકાપી કહ્યું—
“ વંદ, હું ધારો કે અને શુદ્ધિ છું ! ”

“ નિચે આવો ત્યારે ”—મિસ ગ્રેગરીએ કહ્યું; આવી રીતે મોટેથી બુમો પાડીને એક બારીમાંથી હું વાત કરી શકિત નથી. મેદર-બાની કરીને ઉતાવળ કરો ! ”

તે મોટું માથુ ગોળા રિથરપણે હાથ એમ જણાવ્યું. મિસ ગ્રેગરી તે બતીના અજવાળામાંથી મક્કમ પગે ચાલી, અને તે ઘેરના બારણા આગળ મેસેલા એક બાજક ઉપર બેસી તે અફડા તફડીની પહેલીજ કરોડરીની વખત હતી. જો તે બારી આગળ ઉમેતો મઈ તેણીની વાત સાંભળવાને મજાશુભીથી નાજ પાડે, તો તેણી પોતાના કામમાં નિષ્ફળ નીવડેલી કહેવાય. મગર જો તે તાપે થઇને નિચે આવે તો માત્ર પોતાની તમેદને આપીન થઇ તે તેણીના હુકમને માન આપે. તેણીની સામેની બારી બંધ થઇ. અને મીસ ગ્રેગરીએ તે રખ ડેશને ઇશારત કરી. કે તે ઓરતને લાવીને તેણીની પાસે બેસાડવી. “ હવે સુપડાદી આખ ત્યાર કરજો, ” તેણીએ ધીમે સાદે કહ્યું. “ હું જ્યાં સુધી તમને બોલવાને કહું નહિં ત્યાં સુધી બીલકુલ સુપ રહેજો. ”

તે કુતરાઓએ ચિચ્ચારી પાડી. અને બરધા. અને તેઓની નજદીકના એક તમેદા માં એક ઘોડાએ પોતાના પગો અફડાયા. રાત્રીના અધધાર હવે પુર બહારમાં વ્યાપી રહેવો હતો. અને તે મકાન તરફ પીક કરી બાજક ઉપર બેઠાં તે ત્રણ મુંગા મંતર આસાપીઓ ને તે અધધાર ધડોળ બધંકર લાગતો હતો. તે ઝાડીઓમાંથી પવનનો એક ડુંગડો આવ્યો અને ગયો. અને તે પછી તે મકાનની આંદર ની પથરની જમીન ઉપર કોઈના પગલાં સંજ-ળાયા, અને બારણાનો કડાનો અખગટ સંજ-

ળાયો. તે બારણું ઉપડતાં એક ફાનસની બ-સીનો પ્રકાશ ત્યાં પડ્યો. મિસ ગ્રેગરી ઉઠી ઉભી થઇ.

શુદ્ધિ તે ફાનસ ઉંચે ધકુ. અને સામી તરફ નજર કરી. ને અંગે બરેસો, ઉમરે પુગે લો એક મઈ હતો. તેણે રમેનડનો નામક રેસ પહેરેલો હતો. અને તેને શુરા રંગના મોરી દહાડી હતી. તેનાં વાંદર સરીખા કપડી મંદુર; ઉપર ઝીણી શરસાગામી આંખો હતી, જે મીસ ગ્રેગરી તે તરફ ટીકાપણી હતી; તેનો દ આર જુલમી અને દમાખેર હતો. “ અને હવે ” તેણે કહ્યું. “ આવા રાત્રીના વખતે લો કોને ઉપમાંથી ઉઠાવવાનું શું કારણ છે તે મને જણાવો. ”

“ હું મીસ ગ્રેગરી છું, ” તે બાતુએ દંકામાં કહ્યું. “ મારા બાઈ સર હાવડ ગ્રેગરી વિશે તમે સાંભળ્યું તો હશેજ ” તે પછી તેણીએ તે ઓરત આંખે કહ્યું. કે જેણીને હતા વજો મદદની જરૂર હતી, અને તેણીને ખીછ જગ્યાએ લઇ જવા જેટલો વખત બોકી ન હતો.

“ તમે સર હાવડ વિશે બોલવા કે ? અને તેવળુને શું છે ? ” શુદ્ધિ જણાવા માગ્યું.

“ તેઓને કાંઈ નથી ” મિસ ગ્રેગરીએ કહ્યું. “ અહીં મારી સાથે એક ઓરત છે, જેણી ધણીજ બિમાર છે. જેણીને એક બી-બનાની ધણી જરૂર છે. પાતો કેથે પછુ તેણી ને આરામ કરાવવોજ જોઈએ, કોઇપણ રીતે એક ડોક્ટરને બોલાવી લાવવામાં આવે તો ત્યાં તેણીને જોઈને આ મકાન સર્વેથી વધુ નજદીકના હોવાથી હું તેણીને અહીં લાવી છું. ”

“ શું તેણી બિમાર છે ? ”—કાંઈક નર-માસથી શુદ્ધિ પ્રુછ્યું, તે બારણામાંથી બહાર આવ્યો, અને જ્યાં તે ઓરત પોતાના ભરથા-રના અમાં ઉપર માથુ નાખીને બેસી હતી. ત્યાં ફાનસ લઇને ગયો. તેઓની લાગ્યાર અને એકસવાઇ હાથત જોઈ તેણે પોતાનો પતળો દેઠ કરાવ્યો. તે રખડેડે આજીજ કરતી

આખો તેની તરફ ફેરવી. “અંહ !”—સુઝનના ધીકારથી બોલ્યો, અને એકવાર ફરીને મિસ ગ્રેગરી તરફ ફર્યો. “એડીંગટનથી તમે આવ્યા છો, નહિ ? પંદર મૈલના છેડાથી ! ત્યારે તો અહીં નજદીકમાં કેટલે તમારી ગાડી તમારે માટે રાહ બેતી બોડી થતી હશે ?

“હું ચાલતી આવી હતી,” મિસ ગ્રેગરીએ ખુલાસો કર્યો. “મારા ધરાદા કરતાં હું કાંઈક વધુ છેટે સુધી ચાલી ગઈ, અને વાટ ચુકી ગઈ છું. આ લોકો મને રસ્તામાં મળ્યાં, અને વખત બોલા જેની આ ઓરતની હાલત નથી. ચાલો આપણે તેણીને બિછાનામાં સુવાડ્યે, અને આ માણસ તખીબને બોલાવવ જશે.

બ્યારે તેણી બોલતી હતી ત્યારે તે વિકાળ અને તિરસ્કાર લરી આખોથી તેણી ને ટીકતો હતો, જેથી તેણીને કાંઈક નાખુશ બાન આવ્યું કે, તેણીના પેશાક ઉપર રસ્તાની ધુળતું નહું પડ ચલા પામ્યું હતું.

“કયા તખીબને ?—તેણે એકાએક પુછ્યું.

“નજદીકમાં નજદીક કયો તખીબ રહે છે ?”—ઉત્તરમાં તેણીએ પુછ્યું.

“તમે તે બાલુતાં નથી ?”—સુઝને કહ્યું. “અને બ્યારે તે આવશે ત્યારે તેની મેદનતનું ઘમ કેણુ આપશે ? સર હાવડં આપવાના હશે, એમ ધાર છું ? યા કદચને તમારાં પોતાના ગજવામાં તમે પેસા ધરાવતા હશો ?”

તે ફાનસના પ્રકાશમાં મિસ ગ્રેગરીના ચેહરા ઉપર લેહી ધાધ આવતું હોય એમ તેણીને લાગ્યું. આનો અર્થજ્ઞ હતું કે, સુઝનની મદદ મેળવવામાં તેણી નિષ્ફળ નીવડી હતી; તે તેણીની મંરકરી માત્ર કરતો હતો, અને તેણીની વાત બીજકુસ માનતો ન હતો. તે દયાહિણ મદદને ધુળ ચાટતો કરી માત્ર સંતોષ મેળવવા કાજે સોનાથી ઝકઝક ભરેલી એક ટૂંલી તેને દેખાડવામાં લાગે, તો તેણી

મિસ ગ્રેગરીને નીરાંત વળે એમ હતું. મગર એક છેલ્લી કોશિષ કરવાનો તેણીએ ઠરાવ કર્યો “જુઓ”—તેણીએ મક્કમપણે કહ્યું. “આવી તોછડી રીતે વર્તવાની મેદનતમાંથી તમે પોતાને બચાવી શકશો. બે તમે બેઠ શકતા ન હોવા કે તમે એક બીખારી સાથે વાત નથી કરતા. તો તમે એક મુખાં છો. બે તમે આ ઓરતને હાંકી કાઢશો. તો તમે જીવહંત્યા કરશો, અને હું તમને ખાતરી આપું છું કે તેને માટે તમને જવાબદાર ગણવામાં આવશે. તે યાદ રાખજો ! તે તખીબની મહેનતના પંદસાં વીશે બાલુતું કે, તે હું સંભાળી લઉંશ.”

તે કંબુસ મદદ બેકા હાંમતવાન હતો. તે હસ્યો. “તમારી પાસે પંદસા નથી—?” તેણે ધીરથી પુછ્યું. “મારી અટકળ ખરી પ હી. તમે અને તમારા સર હાવડં ! મારી ધા સના ગંઢમાં ગયે મહીને જેણે આગ લગાડી, તે સર હાવડં તો નહિ હતા. ખરું કેની ! હવે શું કરવું તે હું તમને કહીશ.” તેણે એક ઉતાવળું ડગલું તેણીની તરફ બધું અને હાથ લાંબો કરી તેણીને દરવાજા દેખાડ્યો. “તમે સપળાંની ઉપર હું મારા કુતરાને દોડાઉ તે આગમન તમારી ખીમાર ઓરતને લઈને અહાંથી ચાલી જાઓ,” તેણે એકાએક બરાડ મારી કહ્યું. “હમણાં હમણાં તમે રખડેલાં ધણા ચપળ બનતા જાવો છો. ચાલો અહાંથી જલદી ચાલી જાવો, વેકા ! હવે તમે જાવો છો કે નહીં ?”

“આતો પ્રાર્થુહંત્યા ચાપ છે—!” મિસ ગ્રેગરી બોલી ઉઠી. બે તમે આ ઓરતને અલોટવાને એક બિછાનું નહીં આપશો, તો તેણી તમારા કોઠરમાં જઈને સુઈ શકશે. બાહે ર રસ્તા ઉપર તો તેણી કદી પણ જઈ શકશે નહીં !”

“શું ?” સુઝને પુછાર કર્યો. “તેણી જ નહીં શકશે, એમ તમે કહ્યું કે ? એક મીનીટમાં તે તમે બેઠ શકશો.” આમ બોલી તે પોતાના મકાનમાં ભરાયો.

“તે કુતરાને લાવવા ગયો છે,—” મિસ એમરીએ કહ્યું આલો આલો—તમારી ધણી આશુની ઉંચકીને મને આપો. તેણીને હું પેલા કોઠારમાં લઈ જઈશ. તમે અમારી પાછળ આવજો અને પેલા કુતરાને નજીક આવવા ના દેતા.”

તે રખડેલ ચુપાચુપ તાંબે થયો. મિસ એમરી પોતાના બોમ્બ સહીત અર્ધ રસ્તે પહોંચી, જોટલામાં ઝુડના મકાનમાંથી ફાનસ લઈ તે પાછો બાહર નિસર્યો.

“પેલા લોકોની ઉપર, દીકરા !—” ખુશાલ ટપે ઝુડના પોકાર્યો. “મારી ધાસની મંછ તે આમ લગાડનારાઓ ક્યાં છે ? શોધી કાઢ દીકરા—તે લોકોને શોધી કાઢ. હેવાન ! આઠ તેઓ ત્યાં હોવા જોઈએ !”

તેના હીમકા ખાના ધ્રુવસના અજવાળાંથી તેણે તેઓને શોધી કાઢ્યા હતા. તે કુતરા એક કુદકો મારી સીધા દરવાજા તરફ ધર્યો હતો, મગર હવે તે ઝોડી પાછળ ધર્યો. મિસ એમરીનાં પહેલાં, ખબાની આસપાસ તે ઝોરત નોકાય વિંટળાઈ પડ્યો હતો, અને તેણીએ તે તરફ પોતાનું ડોકું ફરવું નહીં તે રખડેલ ને તે ઝોડી પાછળ ચોળીના તરીકે ચાલેના હતા, તે પોતાનું બનવું કરશે એમ તેઓ વિશ્વાસથી માનતા હતા. તેણે પોતાના ભાગ અડધી રીતે બજાવ્યો. તે કુતરા, કે ને એક મોટા કદવું વિકાળ પ્રાણી હતું, તે હાડતો તેઓ તરફ આવ્યો, અને તે રખડેલે તેની સામે જઈ તેને એવી તો સજડ એક લાલ મારી, કે જોથી તે હેવાન પોતાના ધણીના પગ આગળ તરફમાં ખાતું જઈ પડ્યું. “હરામખોરે—” ઉછળતા ઝુડને યિસ પાડી. “એને માટે હું તને બંદીખાને પુરાવીશ !”

“પેલા બીજા કુતરાને પણ છોડો—” તે રખડેલે કહ્યું,—“અને તેનો પણ હું એવેજ હાથ કરીશ, અને પછી તમને પણ હું સવાદ ચખાડીશ !”

“આલો !”—મિસ એમરીએ હુકમ કર્યો.

“હા, બાઈ,—તે રખડેલે ઉતર ર્યો અને તાંબે થયો.”

“પેલા કોઠારનું બારણું ઉઘાડો,—” મિસ એમરીએ ફરમાવ્યું. જ્યાં સુધી ઝુડના આપણા કામની આડે આવે નહીં ત્યાં સુધી તેને છોડના ના, મગર જો તે વચ્ચે પડે, તો તેને ઠોકી કાઢજો.”

“વાર બાઈ,—તે રખડેલે કહ્યું, જ્યારે ઝુડને તેઓની આસપાસ બમતાં બારે ઝડુ નથી તેઓને થાપ દીધા.

“તમે શું એમ-ધારો છો કે, હું તમને મારા કોઠારમાં રહેવા છ્દશ—” જ્યાં તેઓ તે અધારાં કોઠારમાં દાખલ થયા કે તેણે ખરાડ મારી. “શું તમે લોકો એમ માને છો કે બામટાએને અને મારાં ધાસની મંછઓમાં આગ લગાડનારાઓને હું આશરો આપીશ ? હું તમને દેખાડીશ, ગદાઓ !”

“અમને બતી દેખાડો,—” મિસ એમરીએ સુચના કરી, “જો તેમ તમે નહીં કરશો તો આ સગળાં ધાસની વચ્ચે અમને દીવા-સળી સળગાવવી પડશે.”

આ સાંભળતાં તે દીગધુદ બની ગયો; અને તેના શ્વાપો અને ધમધીઓ તેનાં મળામાં ખુદી બેઠી. તેથી ઉલટીજ રીતે આ ધમધીથી સામે તે ધ્રુવવા લાગ્યો, અને તે પોતાનું ફાનસ લઈને કોઠારના બારણા આગળ ગયો, અને પોતાનો હોડ કરતો ત્યાં ઉભો, જ્યારે તેઓએ ધાસની એક પધારી ખનાવી. તે ઉપર તે ઝોરતને સુવાડી. એક નિરાસતા સાથે ત્યાં લેટતાં તેણીએ પોતાની આંખો બંધ કરી.

“હવે તમે જઈને એક તખીખને બોલાવી લાવો” મીસ એમરીએ તે રખડેલને કહ્યું. “એક ડોકટર તમને ક્યાં મળશે. તે તમે જણો ?”

“હા, તે લાંબાં રખડેલે ઉતર

કર્ષો. “અદાથી તણ મધલના છેડા ઉપર એક તળીય રહે છે. મગર આ અગળાવું કેમ તે બારણામાં ઉમેલા ઝુડનના આકાર તરફ દેખાડનાં તેણે કહ્યું,

“લેલ, તેને શું છે?” મિસ એગરીએ જાણવા માંગ્યું.

“જ્યાં સુધી હું અહીં છું ત્યાં સુધી તમને હાથ લગાડવાની હોમત એ કરી શકવાનો નથી.” તે રખડેલે ખુલ્લો કર્યો “એ જાણે છે કે હું એને પુરા પેડું તેવો છું. મગર મારા ગયા પછી.—”

“ઓ તેની કાંધએ ચીંતા કરતી નહીં,” મિસ. એગરીએ ખુશ મિત્તને કહ્યું. “મારી ખાતરી છે કે મીંડ ઝુડન અમને એક આંગળી વડીલ લગાડશે નહીં.

ઝુડનના દીકરા જે લાગણી યતી હતી તે દરશાવવા કાળે તેની પાસ શખ્દો ન હતા, જેથી તેણે જેમ તેમ લોહીનો તે ગોટ પોતાના ગળામાં ઉતાર્યો.

“કાઝણ કે,” મિસ એગરીએ આગળ ચલાવ્યું, “તેને માટે હું કટલીક નાપસંદ અજાણીઓ ધરાઈ છું, અને જે તે મને હેરા ન કરવાના યત્ન કરશે તે જાહેર કરી દેશ. અને હવે તમે જાણો તે આગમજ પેડું દાત રડું છે તે મને આપતા જાવો.”

“હા હા,” તે રખડેલે કહ્યું, અને તે દાતરડું તેણીને આપ્યું.

“ઉપકાર થયો,” મિસ એગરીએ કહ્યું “અને તમારી પાસે દીવાસળી છે કે? ત્યારે તે પણ મારે લેવી જોઈશે. હવે હું અહીં સલામત રહીશ. તમારે હવે જે કરવાનું છે તે તમારેથી અને એટલી ઉતાવળે તે તખીજને ત્યાં જઈ તેને અગે લાવવાનું છે. તેને તમારી ધણીઆણી માટે કહેજો. અને માર નામ મિસ એગરી કરી દેજો. અને હા મીંડ ઝુડનનું નામ પણ દેજો.”

“તેમ કરવાની તું હિમત તો કર.”

ઝુડને બરાડ મારી.

“જૂલતા ના,” મિસ એગરીએ કહ્યું, “ચાલો, હવે તમે ઉતાવળે જાઓ.”

તે લાંબા તાડ જેવા મદને રસ્તા આપવા કાળે ઝુડન બાજુ ઘૂમ ગયો; તેનાં દોડતા પગલાંના સાદ તેઓએ સાંભળ્યો, તે પછી બાંને દરવાજે બંધ થતો તેઓએ સાંભળ્યો. અને પછી તે ધંગધાર જેવા મોટા કાદારમાં તે બે ખોરતો એકલી પડી. તે રખડેલ લાંબે છેટે જાય ત્યાં સુધી પોતાના હાથમાં ફાનસ લઈ ઝુડન ઘોખ્યો હોય એમ જણાવું હતું. તે રખડેલના પગલાંના સાદ સાંભળી તો બંધ પડતાં કાંધક સતોપથી ઝુડન બોલ્યો,—“હવે.”

“હા,” મિસ એગરીએ કહ્યું,—“મગર આ જુલતા ના!” આમ બોલતાં તેણી એ તે દાતરડું દેખાડ્યું. પોતાના બાકના બગીચામાં દાતરડાંનો ઉપયોગ થતો તેણીએ ધણી વખત દીડો હતો.

“તમે એનો ઉપયોગ કરી શકશો કે?” ઝુડને કહ્યું.

“હા, ખચીત.”—મિસ એગરીએ ઉતર કર્યો,—“જો તમે જગ પણ નગદીક આવશે તો હું તમને દેખાડીશ.”

“અહા!”—ગુસ્સાથી ઝુડને કહ્યું. “અને તમે પોતાને એક બાતુંમાં ખચારો છોતી? મગર એક મિનિટમાં મારા માંજુસોને લઈને હું અહીં આપું છું, અને ત્યારે આ દાતરડું તમને શું લાભ કરે છે. તે આપણે જોઈશું.” તેણીનો ઉતર સાંભળવાને તે ઘોખ્યો નહીં, મગર ટુંટજ આવી ગયો, અને હવે તે ફાનસના અજવાળાને બદલે તે મોટા કાદારમાં અધકાર બાપી રહ્યો.

મિસ એગરી ટોટાસીને તે ધાસના ઢગલા આગળ ગઈ, કે જેની ઉપર તે ઝારન સુતેલી હતી, અને તેની પાસે બેઠી. તેણીને એક પળનો અવકાશ મળ્યો હતો, જેટલામાં તેણી કેટલી બધી ચાકી ગઈ હતી. તે તેણીએ જોઈ લીધું. જેવારે તેણી પેલા માધન રેટરોન ઉપર

મેડી હતી ત્યારેજ તેણી ધાંધાને હુંસ થઈ ગયેલી હતી, અને ત્યાર પછી તેણીએ પોતાના ગેર અને જોમને બારે ઉપયોગ કર્યો હતો. તે ઝોરતની પાસે આરામ કરી લે આસાએસ સેવાનું તેણીનું મન થયું, મગર, તેણી જાણતી હતી કે, ઝુઝન તેણીને તેમ કરવા દે તેમ ન હતું. તેણી તે ઝોરતની પાસે બેસી તેણીને આસ લેતી સાંભળતી હતી, અને મનથી વિચાર કરતી કે કેવા સંજોગમાં તેણી પોતાના બાઈના મકાનમાંથી બાહર નિસરી હતી. ઇ-ગત્રાંઝ એક વિચિત્ર ભુમી છે, તે પોતાના ખુશાક પેદામાં સધળી જાતના મરદો, અને છ' દગી અને મોતને એક બીજા સાથે અદ્વિતીય સમાવી રાખે છે. માત્ર આપણે હંમેશાનો શાંત માગ છોડી આડે રસ્તે જવાનોજ ખોડી છે કે જ્યાં એક નવીજ દુન્યા આપણી નજરે પડે છે. ઝુઝન જેલને ત્યાં પાછો ફરતો હતો તેનો ખોખરો સાદ સાંભળતાં તેણી પાછી ઉડી ઉભી થઈ.

“તેણી પણ વિચાર હાલ દેખાવની એક ઝોરત છે,” તે કહેતે કહેતો સંભળાયો. “તેઓ અહીં બરાબસ છે. એક વેળાએ તે મારા ઘાસની મંછ તેઓએ સળગાવી મેલી હતી. હવે ફરીને તેમ થવા દુ નથી દેખતો. માટે કોઈપણ રીતે તેઓને અહીંથી બાહર દોરો.” તે કાઠારનું બારણું ઉપડ્યું. અને એકવાર ફરીને પોતાના ફાનસ સાથે ઝુઝને ત્યાં દેખાવ દીધો. તેની પાછળ તેના ઉપજીયો જેવા બે મંજુરો ઉભા હતા. જેઓ મીસ ઝેગરીને જોતા હતા, કે જેણી પોતાના હાથમાં દાતરડું પકડીને જે કોઈ મોઢે દાખલ થાય તેના પગ તે દાતરડાં વતી કાપી નાંખવાને તૈયાર બની ને ઉભી હતી.

“આજેજ તે ઝોરત છે,” ઝુઝને કહ્યું.

તેના સાથીઓમાં જે ઉમરે મોટા હતા, તેણે શંકાથી પોતાના હોઠ કસ્યા, તે સુકાં સોરઠ્યાં કર્યો એક મદ્દ હતો, અને સુધ્યાના

તડકાથી તેની આમડીનો રંગ કાળો મારી ગયો હતો. “તેણીના દેખાવ કાંઈ રખડેજ નેવો લાગતો નથી,” તેણે ધીમેથી કહ્યું.

“અરબર છે,” મીસ ઝેગરીએ કહ્યું, “તમારા મહેરના જેવા સુખી તમે નથી. હવેશું આ દાતરડાથી તમારા પંચ કપાતી ના ખચા અને આવતી કાલે તુરંગમાં તે જવા માગે છે.”

“તેણીના ખોલવા ઉપર ધ્યાન આપો” ઝુઝને બરાબ પાડી, “તેણીનો બકલો કપાંજ કરશે. બિન અર્ધા આવ, અને તેણીના હાથ માંથી પેટુ દાતરડું કુટાવી લે.”

પેશા બીજા મંજુરનું નામ નિસ હતું. તે જવાન અને દલાવર બાંધાનો એક મદ્દ હતો.

“હા,” તેણે કહ્યું, અને તે પોતાના કામ ઉપર ગયો.

“તેણી કાંઈ રખડેજ બીખારી નથી” વિચારવંત અદાથી પોતાનો હોઠ કસતાં તે ઉમરે પુગેજ મંજુરે કહ્યું, “તું એ શું કરે છે, તેનો બરાબર તૈયાર કરીનેજ કરજો.”

“મારાં ધાસની મંછોએ તેણી સળગાવી. નહોં મળે તેનોજ ફું તો વિચાર કરીશ, ઝુઝને યુસ્માથી કહ્યું. “આહ, બિન અર્ધા આવ! હવે તું શું કરી શકે છે તે અમને દેખાડ.”

મિલે પોતાની આંખો ઉપરથી બાજુ ઉઘાડ્યાં. અને એક માટી કાંચ સાથે તે કાઠારના ઉપર ઉપર નજર ફેરવે, તે જમરજસ્ત કદનો એક જનાવર હતો, અને તેની આંખોમાં એકબીજાની ખાચન ચમકારા મારી રહી હતી. હુમલો કરવાને તે તૈયાર થયો હતો. મિસ ઝેગરીએ દાતરડું ઉમાર્યું. “સંભાળજો!”—એતવણી આપતા તેણી પુકારી. મિલે ફુંકારો માર્યો, અને આડેતીડો ચઢતે યોડાંક પગમાં આગળ વધ્યો. તેણીના હાથમાના દાતરડાં ઉપર એક દટકો લગાવી તે નીચે તોડી પાડવાની, યા તો તેણીના પગમાં એક જમરી આંડી મારી તેણીને પાડી નાખવાની હેમેદમા ને હતો. ફરથી ઉભા રહ્યો.”

મિસ ઐગરીએ ઠરસામાંજ દુકમ કર્યો. "આ દાતરડુંથી હાથોહાથ લડવા હું નથી માગતી—હું તો છુટું ફેંકવા માગું છું !"

"શું ?" બિલે ચિસ પાડી.

"હા,"—મિસ ઐગરીએ કહ્યું અને ગોચા તે દાતરડું છુટું ફેંકતી હોય એવો તેણીએ દેખાવ કર્યો એક કુદકો મારી બિલ પાછળ દડ્યો, અને તેની પછવાડે ઝુડન અને પેસો બીજો મચ્છર ઉભા દતા, તેઓ પથ પાછળ દડી ગયા.

"ડાકણ !" — ઝુડન પુકાર્યો. "તેણીની ઉપર ફરીને દુમસો કર, મિલ તેણીના માથાની ઉપર એક ફટકો લગાવ. તેણીના જેવી ડાકણોથી શું આપમેં હારી ખાતાના દતા કે ? તેણીના સાથમાંના દાતરડાં ઉપર તારી નમર રાખી, એકદમ તું માંહે દાખલ થા ! મિલમા અને એક તામેદાર હેવાનમાં ઝાલો તફાવત ન હતો તેણે કાંઈએ ઉતર કર્યો નહીં; મગર પોતાના શેકનો દુકમ સાંભળ્યાંજ તેણે તે ગંગ ઉઘાળી અને એકવાર ફરીને દુમસો કરવા તૈયાર થયો.

તે જાનસના અગ્રજાણથી મિસ ઐગરીની

આસપાસ મોટા ઓગાઓ પડતા હતા; અને ત્યાં લાંબી છટ યધને પડેલી પેરી ઓરત માત્ર આસ લેતી હતી, તે સ્તિવાય બીજી કાંઈ પણ લક્ષ્યાત્મક કરી શકિત નહતી. બારણામાં ઉમેસા પ્રજા મદો અર્ધ નગના હાલતમાં હતા, અને તેઓની પાછળ ઝુડનનું મકાન આવેલું હતું, જેના ઉપરના મજલાની બારીમાંથી હજી પથ અજવાળું દેખાતું હતું. એ સપજો દેખાવ કાંઈક બપ પમાડે એવો લાગતો હતો.

હજી પથ બિલ બારણાની વચ્ચેજ ઉમેસો હતો, જ્યારે તેણીએ તે દાતરડું જમીન ઉપર નાખી દીધું. "વત્ત,"—ઝુડને બરાડ મારી— "દલે તમારી ખાતર જમા યધ કે ?"

મિસ ઐગરીએ પોતાના મગજમાંથી ઠંઠં કાઢ્યું, અને તે પોતાના હાથોમાં લઇ તપાસવા લાગી.

"તો તમે એમ કારતા હોવો કે હું આ

જગ્યા છોડી બાહર આવીશ, તો તેમાં તમારી બુલ્લ છે,"—તેણીએ દુકમાં ઉતર કર્યો. "આ મારી પાસે શું છે, તે જુઓ ! આ દીવાસળીને એક જયો છે, અને આ તેની પેરી છે, જે બિલ એક પથ ડગલું આગળ વધશે તો હું એ દીવાસળી સળગાવીને તે સધળી આ ઘાસમાં નાંખીશ. તમને સમજ પડે છે કે ?"

"તેમ કરવાની તમારી દિલ્લિખત નહિ ચાલશે !" — ઝુડને પુકાર માર્યો. "તેણીને ફટકો લગાડ બિલ, નહિ તેણીને ફટકો ના લગાડતો ! સુખાં પાછો આવ ! એનો સ્વાદ હું તેણીને ચખાડીશ !"

મિસ ઐગરીએ મોંહ મલકાવ્યું. આ તો દેખાઈતુંજ હતું કે આગને નામે ઝુડનને મોટી ક્ષણ પડતી હતી, કદાચને વિશે ઉતરાવવાની તેણે બખીલાઈ કરી હોય, તે કારણે તેમ હોય. તે કાશર લાકડાંનો બાંધેલો હતો, અને તેમાં સહેલાઈથી સળગી ઉઠે એવી સધળી ચીજો બંધેલી હતી, ઝુડનને તામે કરવા કાજે મિસ ઐગરીએ એથી સરસ ઉપાય બીજો બાગેજ અજમાવ્યો હતો.

"બચીતજ તમને સ્વાદ ચાખવો પડશે," મિસ ઐગરીએ કહ્યું. "તમને ઘણો ભારે દંડ જ રજો પડશે, ઝુડન. તમારા મકાનનો માલેક કોણ છે, તે હું હજી જાણતી નથી, મગર તે હું જલહીજ જાણી લઇશ, અને મારી ખાતરી છે કે, તમારા જેવા હેવાનોને પોતાના મકાનમાં રાખવાને તે બાગેજ દરકાર કરશે. એ કે ખુન કરતાં તમારી મંરજી વિરધ તમને જ ચારી લેવામાં ચાલુ થા છે," મગર તમને શિક્ષા તો કરવામાંજ આંરશેજ."

"તેણી કાંઈ રખડેલ બીખારી તો નથી જ,"—તે ઉમરે પુગેસો મચ્છર બડબડ્યો.

"રસ્તે રખડતા બીખારીઓ વરીકે તમારી વાખવાખારી માલીન છે,"—મિસ ઐગરીએ આગળ ચલાવ્યું. "તમારી ઘાસની ગંજો બખી ગઇ તેથી હું કાંઈ અજાજ યની નથી. બખીલાઈ અને ફરતાથી તમારા એવી દલા

થવા પામી છે, અને આજ રાત્રીના જતાવ પછી તમને તમારી ચાલનો પુરેપુરો અહેસાસ આવવામાં આવશે. સાચારેને વરસોથી તમે તમારી મીઠીઓ ચઢવા દોધાં નથી. વેગ જો મારેથી જતી શકશે, તો તમને પણ અહીંથી ફાંસી કઢાવીશ.”

“હું—!”—ગુફને અનુભવી પુઠાણું.

મિસ મેગરીએ ધીકારથી એકદાય ઉચ્ચ કંપે. “હવે તમે સીધારો,”—તેણીએ કહ્યું. “મેં તમને ખરાબર પિંજાની લીધા છે. હવે પોણ વખતમાં ડાકટર આવી પોંદાયશે, અને ત્યારે તમારું અહીં કામ નહિ રહેશે. માટે હવે તમે અહીંથી વંજો માલો.”

તેણી જે ઠસાપી બોલી તેની અસર મિસ જેના મંદ પ્રક્રિયા અને પોતાની નજર મિસ મેગરી ઉપરથી પોતાના રોડ ઉપર, ફરજાન રહેનારા એક મદ ઉપર પણ કાંઈ જાણી શક નહીં તે અગાધપ્રીમાં દંભ થઈ પોતાની નજર મિસ મેગરી ઉપરથી પોતાના મોં અને રોડ ઉપરથી તેણી ઉપર ફેરવવા સાંગે. તે વાગને બીજે છેડે કાંઈક ગુસ્સાનંતર તાકસર થતી તેણીના સાંભળાવમાં આવી. કે જેમાં કાંઈક ડાકાપણ સમાવેશ દેવ અમ જાણતું હતું. જેની તેણી પાછી પાસ ઉપર બેઠી કે તેણીના સાંભળાવમાં નિયત રાખેલા આગળ

કેઈ દાક્ટર ન હતું તે ઓરતનો દાય પોતાના દાયમાં સ્થ મિસ મેગરી ને અધાર જગ્યામાં બેઠી હતી, ત્યારે તેણીને કાગ્યું કે તે ઓરતને મદ કરવાને તેણી પોને બીજકુલ નાલાયક હતી. આ ઓરત દમખા જે દાકતરમાંથી પસાર થતી હતી, તેની સાથે સરખાવતાં તેણીના પોતાના સાદસ કરમે તો કુચ બીસદમાં પણ નહાં. આ રખડેલી ઓરત ખરેખરે સામ મેગરવને ખાતર દિંમતથી મોટો જોખમ બેઠી હતી, જ્યારે તેણીએ પોને ના પોતાની ઉપજોગી છાંદોનો આ દુન્યામાં ફેફડામાં નાથ કર્યો હતો.

આવી રીતે તેણી વખાસજુમાં મીન થયતી હતી, ત્યારે તે તબીબ આવી પહોંચે. તે પોતાની સાથેના કાનસા પોતાની સાથે મેલે આ બેસા દનો, અને તે રખડેલ તેની જાણુમાં તેનો કાગ્યો સંકળે આગળે દનો. તે તબીબ આરો વગરો તક અને ફડ બોલનારી મંદ હતો.

“આ તો ખરેખર મિસ મેગરીજ છે—” જોવા તે રખડેલનું કંદેરું બોલું માન્યુ દેવ તેમ તે બેસે. મે તમને આગળ જોવા છે મિસ મેગરીએ મેં સાં જાણુ છે કે, આજ રાત્રે તમને પછી મુઠ ફેફડાઓમાંથી પમાર થયું પાણું છે. અને હવે માલો. આપને હતીને તપાસે?”

મિલની પરણેતરને જગાડી, અને પોતાને મદદ કરવાની તેણીને ફરજ પાડી, તે પછી તે પેલાં કાર્મ હાઉસમાં દાખલ થયો, મિસ ગ્રેગરી માટે દુધ તથા પેલા રખડેલ માટે વીરફી લાવવાનો હુકમ કર્યો. અને તે પછી જીંદગી અને મોતના રાગઓના એક એક ચી અને સલાહકાર તરીકે તે કોઠારમાં તે દાખલ થયો અને બારણું બંધ કર્યું, અને તે કોઠારની બાહરની જગ્યા ખાલી અને ઉજડ થઇ ગઇ.

તે કોઠાકોટ, કે જેમાં મિસ ગ્રેગરી બેઠી હતી, તેની આગળ જઇ તે રખડેલ ચોખ્ખો, અને ચિંતાથી તેણીની તરફ જોવા લાગ્યો. તેના હવલામાં સઘળું પાર ઉતરવું જોઇએ,”—તેણે ક્રગરીને કહ્યું.

“પાર ઉતરવું જોઇએ?”—મિસ ગ્રેગરીએ કહ્યું. “અલબત્તે, તે પાર ઉતરશેજ. સઘળું સારજ થશે.”

તેણે નિસાસો નાંખ્યો. “તેણી અને હું” તેણે કહ્યું, “અમેએ ચાકીને ધણાક માઇલની સુસાફરી કરી છે. તેનેથી તેણીને ધણું ખમવું પડ્યું છે. તેણીની માતા એક ગૃહ સ્થનાં કુટુંબમાં બાવરચણ હતી—ધણીજ આ બંદાર તેણીએ આવી હજગારી કદી વેદી નથી.”

“મગર હવે તો સઘળું વધન ચિતી ગયું છે,”—મિસ ગ્રેગરીએ સંધ્યારો આપ્યો. “એડિંગટન ખાતે હું તમને રોજીએ લગાડીશ.”

“ઉપકાર થયો, બાર્મ,”—તે મરદ વગર ઉઘટે બેઠ્યો. “હું” તેની શોધમાં હતો. “પણ—પણ જો તેણીને કાંઈ થશે તો—” તે એકાએક અટકી ગયો, અને પ્રાંટા ફેરા ખાવા લાગ્યો.

સહવારનું પહોર પડ્યું હતું અને માન સાઇ જીંદગીના એક નવા તખ્તમાં માટે આ પૃથ્વીને તૈયાર કરવા કાળે તે ઉપર સુખ પોતાનો પ્રકાશ પાંચરી રહ્યો હતો. સુખ ઉગતાં સાંધજ તે તખ્ત પોતાના થઈ ઉપરજ તે કોઠારમાંથી

બાહર નિસર્યો, તે થંડીથી ધ્રુવતો હતો.

“ત્યાં અંદર તમારી ઘણી યાણી સાથે એક આસામી છે,”—તેણે તે રખડેલને કહ્યું. “માટે જાઓ, અને તેને જુઓ.”

તે રખડેલ કાંઈ સમજ્યો નહિ. “તે કોણ છે?”—તેણે ડાડું વકાસીને જોતાં પુછ્યું.

“આ—તેણીના એક નવો મિત્ર”—તે તખ્તે ઉતર કર્યો. “તમે તેણી આગલ જાઓ.”

તેણી તંદરસ્ત તો છે કેની?”—મિસ ગ્રેગરીએ પુછ્યું.

“તદન તંદરસ્ત,”—તે કોઠરે કહ્યું, “એ સધલા તમારી મેહનનના પ્રતાપ છે, મિસ ગ્રેગરી તેઓને પાંચ મિનિટ એકલાં મળવા દેવો, અને તે પછી, જો તમારી મરજ હોય, તો તમે તે નવા પરાણાને જોઇ શકશો.”

“ઉપકાર થયો,”—મિસ ગ્રેગરીએ કહ્યું. તેમાંના આલહાલ કરવાને શક્તિવાન થાય તેટલાં તેઓ ત્રણેની સંભાળ લેવાની આપણે કાંઈ ઝાડવણ કર્યો તો કેમ?”

“તે સધલાંની હું ગોઠવણ કરીશ,”—તે તખ્તે કહ્યું. “તે સધળું મને સોપો. મિસ ગ્રેગરી અને જ્યારે આપણું અહીં કામ પૂરું થશે, ત્યારે તમને મારી, ગાડીમાં તમારે મકાને પોંદ આપવાનું માન મને લેવા દેજો.”

મિસિસ બિલ પોતાના ભરચારથી જુદાજ રવમલ ધરાવતી હતી જેવી જ્યારે મિસિસ ગ્રેગરી પેલા કોઠારમાં દાખલ થઇ, ત્યારે તે સ્ત્રીએ તેણીને નમીને આપકાર દીધો. તે રખડેલ પોતાની પ્રીયા આગલ ગુરૂં મરડી બેઠો હતો. તે ઓરતને આરામ થયો હતો, જેથી તેણી પોતાના ધાસના બીછાનામાં એક ચાદર ઓઢી સુતી સુતી મોંઢ મલકાવતી હતી. તેણી શીકડી પડી ગઇ નહતી; સામી તેણી કાંઈક રાતી ચંઇ હતી, ગોપા તેણીએ જે જેહમત ઉઠાવી હતી. તેમા ફતેહમંદ ઉતર્યાથી આનંદ પામી હોય તેમ તેણી કાંઈએ બોલી નહો, મગર જ્યારે મિસ ગ્રેગરી તેણીની ઉપર વાકી વળી, ત્યારે તેણી સેજ હાલી, ગોપા તે અગમ્યનીઓનું ફળ

જે તેણીના હાથમા પકડેલું હતું. તે દેખાડવા કાઢે હોય. નરમ સુંવાળા વાળેથી બરાચકું, નાનુક, ગોળ આકાર એક માથું તેણીની છાતી ઉપર સુકાપલું હતું; નવોજ છપાયેલો એક મેદરો શાંત ઉંઘમા ત્યાં પોટેલો હતો; પોતાના નાના કદને લીધે દીલ જામતી કરનાર એક બટકડું ખલુ આ પૃથ્વી ઉપર અવિધમા ટકકર ઝીલવા કાઢે આ જગતમ પેદા પડ્યું હતું. તે રખડેલ જોરતે એકપાર ફરતે મોઢ મલકાવ્યું, કે નેમાં એક માતા તરીકેની મગરૂરી, વિશ્વાસ, મોડાઈ અને માપતો મેળ જણાતો હતો.

મારે ઉંઘટથી મિસ ઝેગરીએ તે જોરત માટેની ગોઠવણ તપાસી. મગર તેણી કાંઈએ ખોસી નહીં. તેણી કાંઈ પણ ખોસી શકે તેવું કાંઈજ હતું નહીં— એક અનુભવી કહેવાનો હક ધરાવે એવું કાંઈજ ન હતું મિસ ઝેગરી ને કે ચોપડીઓ લખવા માટે ધણીજ મુસાફરીઓ વિગેરે કરીને મોટા અનુભવ મેળવી ચુકી હતી, છતાં એક જોરત તરીકે કુદરતે જે મકસદથી તેણીને આ પૃથ્વી ઉપર મેળવી હતી અને તેણીથી જે લાભો મેળવવાની ગણતરી કરી હતી. અને તેમાં તેણી બીન અનુભવી અને કાચીજ રહી હતી.

તેણીને મકને જવાનો માર્ગ ધણે લાંબો હતો. ધણે ખરા વખતેતો તેણી પોતાની બેઠક માં અડેલી ને બેસી રહી, અને ગોપા નવી શંકા ઓધી તેણીનું મગજ ચાલતમ ચઢ ગયું હોય તેમ વિચારવત અદાથી પોતાની સામેજ ટીકવા કહ્યું. જ્યારે ઍડિંગટન હોલમાં તેઓ દાખલ થયાં ત્યારે ટપાલનો સીપાઈ ત્યાંથી બોલેર નીકળતો હતો, અને તેણીના બાહનો નારતો લેવાનો વખત થયેલો હતો.

“તમારે માટે એક પારસલ લાંબો છે, મિસ,—” તે સીપાઈ એ પોતાની ટોપીને હાથ લમાડતા વાંકારીકો થઈને કહ્યું, અને તે જોવાને મિસ ઝેગરી દીવાનખાનામાંજ યેળી ગઈ. તેણી ની સાથે આવનાર તખીખ ત્યાં નારતો લેવાને

દોખનાર હતો, તેણે મુશાકોનો એક પુકાર સાંભળ્યો. અને ફરીને જોતાં મિસ ઝેગરીએ પેકું પારસલ ઉખેડતાં તેણે દીઠી. તેણીએ આંખો ઉંચકી તેની તરફ જોયું.

તે તખીખ પોતાના ધંધાની રૂએ તીક્ષ્ણ લામણીએ ઉપર કાપુ ધરાવવામાં કુશળ બનેલો હતો, તેણે કાંઈક લામણીથી મિસ ઝેગરી બણી નગર કરો, અને મનથી વખાતયો:— “મારા ખોદા, મુઝનના કોઠારમાંનાં પેલી માતા જોજોજ મગરૂર અને આનંદી એ પણ જણાય છે.” પછી તેણે મોટેથી પુછ્યું:—“શું છે, કાંઈ નવું જુનું બનવા પામ્યું છે, કે?”

“કાંઈ નવું જુનું!”—મિસ ઝેગરીએ કહ્યું; “નહી. મગર—” આમ કહેતાં તે પારસલ ઉપરનું કાગળનું પડ તેણીએ વધુ ઉખેડ્યું, અને તેની માહેથી સોનેરી મીઠીટના લાલ પુશમાં બાંધેલા એક સુંદર ચોપડી બાહરે કાઢી. “આ—આ મારી ચોપડી છે,—” તેણીએ કહ્યું. મારી પોતાની લખેલી ચોપડી!”

ત્યારે વાંચનાર, આ બેમાથી વધુ મગરૂર તું કોણને મણશે! એક મત દેના એક અંધારતે!

If you have tried everything for Malaria and can not shake it off just get a bottle of **Pamala. It will cure you.**

રામબાણુ ઉપાધ્ય.

“અરરર ? શું થયું પડી-ગયો નરસી પડી ગયો બહુ લાચું માંધ બહુજ લાચું જો ?” કરતો મોઢોલવો તજે ઉપર યઇ ગયો કેમકે નરસી-ઓટલાપરથી હેજળ પટકાયો હતો. પણ દુરત પાસેના પેસુબાએ કબાટમાંથી પેરી-ડેરીસલું પેનકીલર ચોપડ્યું તે અડધાકલકમા નરસી રમવા દોડ્યો તમે સમજ્યા કે ? પેસુબા,

ANCIENT BUDHIST REMAINS IN MAHARASHTRA.

Specially written for **Gulshan** by—
NEROOM.

It is a world-known fact that the fate propagated by the great Budhaspread through many countries, soon after its birth, and was on the height of its eminence in the time of King Asoka, the grandson of the famous Sandracottus or more properly Chandragupta.

King Asoka's conversion to the fate took place about the year 260, B. C. Buddhism was no longer, at the time the religion only of the poor and humble, but was openly professed by a great King and propagated far and wide by the help of all the resources at his disposal. This fact makes King Asoka stand to Buddhism in the same relation as that in which Darius the great stood to Mazdaism, and constantine to Christianity.

At this epoch of time,—about two thousand years ago—the Buddhist monks and devotees, zealous,

and vigorous as they were entered the Saiādhri hills of Maharashtra, and considering the magnificent aspect of Dame Nature there, cut dwellings and places of prayer and refuge, out of the solid rocks which now go by the names of Bhaja, Karla, and other caves.

The caves finished as they are without a due amount of artistic skill, still make the chance travellers, who visit them dumb with wonder and amazement when they reflect upon the gigantic structures, and the hard labours, which the Buddhist emigrants were put to.

Well knowing that many gentlemen from Bombay and Poona are wont to visit the caves of Karli, I shall endeavour to describe something about Bhaja, and the surrounding scenery.

On the Southern side of the station of Karla and immediate

ly behind it there is a chain of hills,—a part of the circular chain, which is supposed to be the crater of a Volcanic.

The caves of Bhaja are just on the backward slope of this particular hill. Immediately beneath it, is placed the pretty little village of Bhaja surrounded with groups of tall green trees; this village is given as an *Indm* to a respectable and educated Brahmin gentleman of Poona, who is commonly called Bhajedar.

It takes at least ten or fifteen minutes to reach the main entrance of the caves. They are situated just on the brink of the hill, the slope of which leaving behind it a foot-wide space from the entrance, rapidly declines down hill. To Guard against dangers the present Government has barricaded the entrance with iron-railings.

The main cave is something like an oblong church with a nave and side-aisles. It is about fifty feet long by about twenty feet broad, also has a circular apse, on the farthest extremity. The roof is circular resting on pillars hewn out of rock; each of these having a carved capital. The interior is not so spacious as that of the Karli caves.

On either side of the main cavity there are cells above and

below, scooped out of the solid rock. These cells are very rightly supposed to have been occupied in by gone times by either the pilgrims or the monks of the Buddhist faith.

There is a large number of these square-shaped cells some six or seven feet high and as many feet broad. There is a small entrance of about two feet wide to each of these pegeon-holes. Inside the cell is a raised seat cut out of the same stone, for the monks to sit on the Eastern side of the main cave are two others, small, but carved out in like fashion. There are more finer and look more picturesque than the principal one. On the right side of the entrance to these small caves are relieved out of the rock, two chariots with spoked wheels, driven apparently by two warrior princes. Two watchmen in Indian garb, and turboned-heads guard the entrances of these little structures.

In side the caves there are some four or five drum-like structures of solid rock but not so big as to rival that of the main cave. The diameter near the base of each of these solid cupolas must have been not less than three feet.

Leaving these behind, we

come across, a number of cells again, above and below, each containing a raised seat in side and a fine little arch above its door-way. There are a couple of lines, in no perfect and skilled hand, inscribed in some unknown-more probably Pali-language on the wall out side the cave. Outside, and on the Eastern side of hill with its caves, rise at right-angles the two street and almost perpendicular peaks, bearing on the summits two ancient forts in good order, of the time of Shivaji. These two ancient and historically important forts-Lohogad and Visapur-of the Maratha fame lift their heads majestically over the caves. If the interior of Lohogad fort is more minutely examined, it is atonce discerned that formerly there ought to have been cells for Buddha worshippers, which cells are turned in to prisons, where the Peshwas used to send in their enemies, who scarcely came out alive from these dungeons. The antiquity of the said fortress is described by Professor Michael Macmillan, -Principal of the Elphinstone College Bombay in his novel, "In wild Maratha Battle," who says, "It was not long before he saw, sticking up in the sky before him, the out work of Lohogad called the scorpions

string, and knew that he was near that famous fortress, which is old enough to be mentioned by Ptolemy, and is one of the strongest of the hill forts in the Deccan." At the same time, the Professor goes on picturing the exquisite scenery out side the fortress, "They conversed on wind-swept top of Lohogad, as they walked at the witching hour of sunset round its battlements, and looked down on the table-land of the Dekkan and the many mountains that rise from its surface. On the North they saw the Tudrayani flowing to Khadkda; the Eastern view was blocked by the mountain of Visapura, with its embattled summit; on the South rose the tapering cave of the fort of Tongi, and a little further away the sister peak of Tikona." On the West the sun was setting over the high mountains on the edge of the Ghats," and which disclosed to view the tiled-houses of Khandalla and Lanola.

In putting before the public, this short, but illustrative and interesting description of these Remains of the Ancient Buddhists,-which more or less were turned some centuries ago in to Maratha hill-forts,-my chief aim and object is to point out the grand works of Art and Nature on the road between Bombay and Poona.

A PEEP.

Hunger, cold, rage, hard-work, contempt, suspicion, unjust reproaches, are disagreeable; but debt is infinitely worse than them all. If you have fifty cents and can get no more a week, buy a peck of corn, parch it and live on it, rather than owe any man a dollar:—Horace Greely.

* * *

Who goes a-borrowing goes a-sorrowing.

* * *

What keeps one vice would bring up two children:—Franklin.

* * *

High interest means bad security.

Duke of Wellington

* * *

Knowledge is like the mystic ladder in the Patriarch's dream. Its base rests on the primeval earth—its crest is lost in the shadowy splendour of the empyrean; while the great authors who for traditionary ages have held the chain of science and philosophy, of poetry and erudition are the angles ascending and descending the sacred scale and maintaining as it were the communi-

cation between earth and heaven.

Lord Beaconsfield.

* * *

Books are to mankind what Memory is to the Individual.

Lord Avebury.

* * *

The wise, (Minstrels or sages) out of their books are clay and in their books as from their graves they rise Angels—that side by side, upon our way Walk with and warn us.

We call some books immortal, Do thy live?

If so, believe me, time hath made them pure.

In books, the veriest wicked rest in peace—

God wills that nothing evil should endure:

The grosser parts fly off and leave the whole,

As the dust leaves the disembodied soul.

Bulwer Lytton.

* * *

PAIN KILLER IS THE FAMILY MEDICINE

ready at all times to overcome cramps, cold, diarrhoea and other similar bowel complaints. Try it and you will obtain quick relief from pains.

એકું જેરાવર વીજળીક બતી લઇને તેણે તે કાચ આગળ ધરી અંદર શું હતું તે એક પણ સુધી જેમી નેમી રાક્યો નહિ. નજર દરાવતાંજ તેને જે દેખાવ લેયો તેથી તે હેલતથી એ ડગલા પાછળ હાથ્યો. તે નાના ઝોરડાની વચ્ચે વચમાં એક મોટો કાબજ નાગ હતો. બતીને ઉગ્મશ પડતાંજ તેને પોતાની ભયંકર ફેન ઉચકી જે નેતાંજ જેમીના હાંત ગગડી ગયાં.

“જેયો કે આંધ નાગ ? પેસ્તનજીએ વગઇ લેતાં પુછ્યું, કેમ બચ્યા છાતી ધપ કેછ કે ? એરે એ એવો છે કે જરાક ને કરે કેની તો માણસ પાણી પીવા નહી ઉભું રહે, એ આંધ ઝોરડામાં છુટો ચમગ્યોછ ?”
“પછી” જેમી બીહતાં બીહતાં બોલ્યો,
“વેલ, તું હમણાંજ વગઈ હતો તો કેની કે હું મારે ખાતર બીજનઓ આ ગમ હાય નેહું તેના કરતાં મરવાનું પસંદ કરું, તો નેહીજ તો આં ઝોરડામાં દાખલ થા, ને તું મરી જશે તો હું તારી બઈરીનું ખૂલણુ પોશણુ કરશ.”

ગમે તેટલું કરવા છતાં જેમીનાં મોઢાંમાંથી ધાસ્તીની એક ચીસ પડાઇ ગઇ.

“તારે આંધ નાગનેદરેક ચાનસ આપવો,” તેણે આગળ ચંચાવ્યું, “આંધ ઝોરડામાં તારે એની સાથે એક કલાક રેહવું. ને ને એક કલાક પછી તું છવતો માલમ પડ્યો, તો એવી કણલાત આપુંછ કે મારે તારી બઈરીની સાથે તારાંબી શુનરાણુ કરવું હવે નેહીજ તો તારી હીમતની કીમત તારું નજીમ તારી સાથે કેવું આવેછ તે ને તું મારે કેહવું ના પાડતો હાય તો આંધ ધડીએ તમારે બેઠ જને મારું ઘેર છોડી જવું.”

હીક છે તે હું ના પાડતો નથી.” જેમી

એ હાં કચકચારી જરામ પાળ્યો.

“એમ છે તો, જલદીકર, નહી તો પછી મેહરાં મુધીમાં આવશે.”

“તમે તમારું સાડું બરાગર બંધાવ્યો.”

કે મી. પેસ્તનજી હું ગાડી બી જરાગર બંધાવ્યો.

એટલું બોલીને એક ધસારામાં તેણે તે

જારણુ બોલ્યું, અને પેસ્તનજી હવંતો કંઈ

બેઠો તેટલાં તો તે પેલા ઝોરડામાં ગયો.

અને બારણું રોકી દીધું.

“બાવાજી !”

પેસ્તનજીને હાંક મારતાંજ એક શુનેગારની માથુંક તે ચોક્યો.

“દીકરી ?” શું છે ? જરાક મુઠ્ઠાજ રેહ.”

“તેને એવો ગમગમ્યો નેતાંજ મેહરાંએ

ધાયું કે કાંઈબી બચ્યું હોવું નેહીએ. તેણી

પુરત બાંકપરથી ઉભી થઇ.

“બાવાજી, મારો જેમી કાંદ છે ?” તેણી.

એ પુછ્યું. મેં એને સાડું રાખવા તમુને

કેહતાં સાંભળ્યો બોલો, બાવાજી તમે મારેથી

કંઈબી છુપાવોછ મારે એકદમ તે બાણુ

નેહીએ તમે એને છુ દીધુંછ ?”

“શું કરે ? કંઈ નહી ! કંઈ થેલી બેલી

તો નથી થઇ ?” પેસ્તનજીએ અસાનપણુ

બાલાવ્યું.

બોલોની, એમ, શું કરોછ ? જેમી, જેમી

તમે કાંદ છે ? હવે તેણીએ મોટથી જેમીને

હાંક મારી.

“દુર રહે મેહરા એને દુર રાખો. મીં

પેસ્તનજી તમારી સરત ચાલે રાખો.” જેમીએ

અંદરથી ભુમ પાડી.

એક ચીચવારી સમેત મેહરાં પોતાનાંબાપ

આગળથી ધસારામ પ દોડી ગઇ. પેલા દરવાજો

ખોલી નાંખ્યો અને પુરતજ ઝોરડામાં ધડી ગઇ.

“એ લોક એક બીજને. ખરેખર આ

હેજ. ખરેખર હું સુધ્યો,” પેસ્તનજી મનમાં

બડગડ્યો.

તે હવે પોતે પેલા ઝોરડામાં ગયો. મે

હરાં પોતાના વરને વળગીને ઉભી હતી. એ

રમને એક નકિ પેલો ઝરી નાગ પોતાની ફેન

બહાર કઢાડી દલાવતો હતો. પેસ્તનજીએ તેને

પુરતજ ફેનમાંથી પકડ્યો અને એક ખાંલી બોલ

માં નાંખ્યો.

“આંધ નાગ જરાક કર્યો કેની તો

માણસનું તરુતજ મોત નીપજેછ.” તે મોટી

ચી બોલ્યો, પછી એની એરની કાથળી ગઈ

કાલજ કઢાડી લેવામાં આવીતી. જેમી તુને

એ વાતની ખબર નહી હતી અને તે છતાં

તું અંદર ગયો જેમી તે તારો કબાલો બરા

ખર રીતે પાળ્યોછ. હુબી મોટી સરત શરો

ચથમથી પાળશ.”

તે દીવસથી પેસ્તનજીએ પોતાનો બોલ

બરાખર પાળ્યો. જેમીને તેવને એક મારી જેમી

નોકરી અપાવી અને તેઓને પોતાને ત્યાંજ રાખ્યાં.

પ્યાર!—અજબ ચીજ !!

(શુભશન માટે)

લખનાર—Kolan.

હા પ્યાર! એ એક નિર્મળ વહેતા પાણીનો
ઝરો છે કે જેના પાણી લાકડીએ માથાં કરી
ખી છુટાં પડતાં નથી. પ્યારને ખાતર માથાંસો
શું શું કરે છે તેના ઘોઝાક દાખલાઓ નીચે
ટાંકું છું.

શેરીડન નામનો વિખ્યાત લેખક પ્યારને
ખાતર પોતાની પુનઃગીતે ઘેર એક ઘોઝાક
તરીકે નોકરી કરી હતી. તે દરરોજ સાંજ
જ્યારે પોતાના શેઠ તે પોતાની પુનઃગીતે ત્રણને
ગાડી હાંકારી જતો ત્યારે તે તેણીને આંખના
છુપા ઇસાદાઓ કરતો કે જેનો જગ્યા તેણી
તેજ રીતે આપતી હતી. આખરે તેઓ પરણી
ગયાં હતાં.

કોઈ એક “એનયુ” પોતાની પ્યારીને
ઘેર ૨૦) વરસ ઘેર નોકર તરીકે રહેતો હતો.
અને પેલી બાઈ કે જે પરણીતી હતી તેનો
ધણી મુલા પડી પરણી ગયો હતો.

કોઈ એક જરમન ઘેરને (ઉમરાવે)
પોતાનો હાથ કાપી નાખાવ્યો હતો કારણ કે
તેના હાથની એક આંગળી કુત્રી તેની પુતળી
ના ગાંઠ ઉપર મરાઈ ગઈ હતી.

એક ઉમરાવ પોતાની પુતળી આગળ
એ પ્રેતડીસ તરીકે રહેતો હતો ને પછી તેને
પરણી ગયો હતો.

એક આફ્રિકાનો માલેકે જે પોતાના ખાતરામાં
ની એક જુવાન લોકો-ગ્રામ્યીર સાથે પ્યારમાં
પડેલો હતો તે તેને દરરોજ એકની એક પ્યા
રની વાર્તા પોતાનાં ને તેનાં નામ સાથે આપતો

હતો. આખરે તેણી માહન થઈ તે તેની સાથે
પરણી ગઈ.

એક જુવાન અમીર કાઉન્ટ ક્રાંશીસ
અરમેકે જે એક ખેડૂતની છોકરી સાથે પ્યાર
માં પડ્યો હતો તેણે પોતાની મરજી પોતાના
બાપને જણાવી આ ઉપરથી તેનો બાપ ધબોળ
મુરસે ધથો ને ને કામ નહિ કરવાને
તેને કહ્યું જેણે તે મારી મરજી વિરુદ્ધ
ચાલ્યો તો મારી આવક ને દોષત ઉપર તારો
જરાબી હક રહેશે નહિ. પણ તેણે પેલી દો-
લત કરતાં તેણીને પજુવાનું દરરોજ પ્યારનું ને
૨૦૦,૦૦૦ પૌંડની વરસ દહાડેની આવક બાઈ
બોલો તે જ્યારે પોતાનો હક બાઈ બોલો ત્યારે
બોલ્યો કે “મેં આ મારા લીધેલા પગલાં માટે
એક ધરી પણ પરતાવો કરીય નહિ ને કરતો
ખી નથી પણ બચકે હું વધારે સુખી છું.”

પ્રીન્સ એલ્બર્ટીન-જુ બેનથીમ રસીનદો
કે જે હોલ્ડેન્ડી રાણીનો કઝીન થાય છે તે એક
વેપારીની છોકરી સાથે પ્યારમાં પડ્યો હતો ને
તેને તેની સાથે પરણવા માંગ્યું. જરમનનો
ચહેનચાહ પણ આ સંબંધની સામે હતો. તેણું
પણ કશું વચનું નહિ. અને તે આખરે પરણી
ગયાથી તેના નાનાભાઈને ૨૫૦,૦૦૦ વારસીક
આવકવાળી બાદશાની જગીર મળી અને જ્યારે
તેને એમ તેના હકમાંથી ખાતર કરવામાં આ-
વ્યો ત્યારે તે બોલ્યો કે “મને કહેવાની જરૂર
નથી કે હું પહેલાં કરતાં વધારે સુખી હોઉં.
હું જ્યાં સુખી છું ત્યાં સુખી એટલાં માટે

હું ખુદી થઇશ કે મેં મારાં ને મારી બેરીના સુખને ખાતર મારી બાદશાહી મીઠકતને આ- વક બોલી બેરવાનું મકકમપણું બતાવ્યું છે, ને મેં મારા ને મારી બેરીનાં સુખને મારા બાદશાહી મેહતના સુખ કરતાં ચઢ્યાનું ગણવાનું મકકમપણું બતાવ્યું છે.

ક્યુક ઓફ રહોનરટોકનો વારસ ક્યુક ઓફ હોકખને નામનો હતો તે એક દુકાનદારની છોકરા સાથે પ્યારમાં પડ્યો હતો. તેણે બ્યારે પોતાના બાપ આગળ આ કહ્યું ત્યારે તેના બાપે બ્ને તે આ પગલું લેવ તો પોતાના સંઘલા વારસામાંથી દુર કરવા કહ્યું તોપણ પરખ્યો ને પોતાનો બાદશાહી વારસો બોલ્યો. તે બોલ્યો હતો કે " હું એક શોહર તરીકે મારું ને મારી બેરીનું ચુગ્ગસન કરવા માંગું છું હું એક સ્ત્રી કે જ્ને હું મારા ખરા દિલથી આહુચ તેની સાથે આખરદારથી ચુગ્ગ.

સનકરી તેના પ્યારથી જેટલું સુખ ભોગવશ તેટલું સુખ હું તેણી વગર મારા પાહદશાઈ મહેલમાં કદીપણ મેલવી શકતેજ નહિ" તેના બાપની વારસીક આવક રૂ. ૧૦૦,૦૦૦ પૈંડ હતી. એક ઇટાલ્યન અમીરે પ્યારને ખાતર હજમનો ધંધો કીધો હતો. મારકવીસ તે કેરતર ઓફ નેપ્લરના દીકરાએ પણ પ્યારને ખાતર પોતાનું સર્વસ્વ બોલ્યું હતું.

આર્ય ક્યુક થોપડ ઓફ ઓસ્ટ્રીયા કે જે ઓસ્ટ્રીયાના એમચરરનો ભરીને થાપ છે તેને પણ પ્યારને ખાતર સર્વસ્વ બોલ્યું હતું. પ્યારને માટે શુનાહો પશુ કરવામાં આવ્યા છે એક ફ્રેંચ એક કર્નાઈ ૩૪,૦૦૦ પૈંડની રકમ મોરી હતી બ્યારે તેને પુછવામાં આવ્યું ત્યારે તે બોલ્યો કે " મારી પુતલીને પરદેશમાં લઈ જઈને રાખવાને લાં એક સુખી ઘેર વસાવવાને તેણે આ કીધું હતું.

સંમાસ.

સાચી સલાહ.

કખલ્યાત અને અરૂચી મટાડવાના, લોહી સુધારવાના, વિરુધ્ધિકારના ગમે તે દાંધ દુર કરવાના, ગમે તે જાતની અને ગમે તવી કમજોરી નાખુદ કરવાના, અને સ્મરણ શક્તિને સ-તેજ કરવાના દેવી શુણાં અમારી

મદન મંજરી ગોળીઓ

ધરાવે છે. એવી સાચી સલાહ તમામ વિદ્વાન વધદે અને બાહારા ડોક્ટરો પોતાના દરદીઓને આપે છે.

વધુ વિગત માટે અમારું તદન મફત મળતું 'વૈદ્ય વિદ્યા' નામનું ૧૨૮ પાનાનું વધદકોષ પુસ્તક મંગાવો. રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી નામનગર-કાઝીવાવ. આંચ ઓરીસ-નં. ૧૮૭ કાલબાદેવી-મુંબઈ.

બિરબલ ચરિત્ર.

(ગદ્યાંશી ચાલુ)

ગુલશન માટે ખાસ

શુદ્ધ શુદ્ધ સાધનોપરથી લખનાર—પાલનજી બરજેરજી કેશાઈ.

પાદશાહનો બોલ નીચે—બીરબલનો ઉપર !

બીરબલની હતેલ ન્યારીજ હતી. હરદિને તો તે માલુમાલુ બોલાવતો ગમે એટલા પુકે લાગતા. પણ અતે હારખાતા તેઓજ અતે પાછા પડતા તેઓની તકલીફી લાગત અકબર તો તરત ચેતી જતો અને તેમનાં મેલાં દિકતું કપટ પણ પામી જતો બીરબલ તો મુઝમાં જ હસતો, અને લાગ આતે ત્યારે એવો દટકો મારતો કે તેમની મુઝના ઉંચા નીચા આંકડા આપેઆપ નીચા વળી જતા.

પણ આવી સરસાઈ શત્રુઓઉપરજ તે ચલાવતો હતો એમ નથી અકબર દાનછનો નમુનો હતો, તેને પણ બીરબલનાં ચાતુર્ય આગળ ગોચા હાથ એકલા પડતા ધણીવાર એજા સંજોગો બનતા કે અકબરની હાતો બીરબલની ના; અને છેવટે બીરબલ કાવતો એજ રીતે પાદશાહની ના અને બીરબલની હા હાથ

તો અતે હા તે હાજ થતો ! એ રીતે ફાલી જવાનાં કાળ શોખાં નથી. શત્રુઓ તો ત્રાલ ત્રાલ કરતા અને પાદશાહ પોતે બહુ ચીઝમાં આવનો; પણ ચતુરાઈ કાઢના બ.પની છે ? બીરબલની પાદશાહ ઉપરની ફનેહના થોડા કામચા આ રહ્યા.

x

1

x

શત્રુઓનો સમુગો પરાબ્ધ કરી બીરબલ વચસત ઉપર પાછો આવી બેઠા પછી પાદશાહ એક દિને પોતાના બગીચામાં ફરતો ફરતો તમાવ આગળ જઈ ચડ્યો. સાથે થોડાક ખાસ દરબારી અમીરો હતા દિવસ ફકડલી થંડીના હતા, અને શિયાળાનો મનીમા કેવો ભારી હતો તે પદશાહને પાણીમાં હાથ બોળી જોતાં માથુંમ પડી ગયું તરત તેને ગમત કરવાનો શોક થયો.

“આ શિયાળાના દિવસમાં આ તળાવમાં આખી રાત ગુળરે એવો કાંઈ છે ? તેજે સવાસ છડાવ્યો” તેને ગાહ દિમતથી બદાર

આવે અને આ કામ ખાતરીપૂર્ક ખતાલાવે
તો તેને હું પચાસ હજાર રૂપિયા - ધનામના
આપું ! છે હિમત ?”

પ્રથુ પોતા દરબારીઓમાં હિમત ન
હતી, પાદશાહે આ ધનામ રહ્યેતમાનો કાષ્ઠખી
ધણી તળાવમાં બેસે તેને આપનાંની ખુશી દેખાડી
આ વેળા થોડક છેટેથી બેગા મળેલાં લોકોમાં એક
મુઢલેસ બ્રાહ્મણ પણ હતો, જેનાં શરીર ઉપર
પુરાં પાષાણં વસ્ત્રો પણ નહતાં. તેણે ગરીબીને
ખાતર ઉપલી શરત કબ્જા રાખી, અને તે
આખી રાત તળાવમાં બેસી રહે છે કે નહિ
તે તપાસવા માટે અકબરે ખાસ ચોકીદારો
મુકરર કીધા.

બ્રાહ્મણ કપડાં મુઢાં તળાવમાં બેઠો.
રાત મુજરી અને દિવસ ઉઝ્યો. બીજા પહેલ
કપડે પેશો ગરીબ ચોકીદારો નેરે દરબારમાં
હાજર થયો અને ધનામની નમ્ર બીધી.
ચોકીદારોએ ખાતરી આપી કે બ્રાહ્મણે બોલે
ખાસ શરત બખરી હતી જે ઉપરથી પાદશાહે
તેને ધનામ આપવા ફરમાવ્યું. પણ કેટલાક
અદેખા દરબારીઓથી કેળી ખમાયું નહિ.
તેઓએ ક’ઈક તટખીરથી આ ધનામ અપાયું
અટકાવ્યું. તેમના શિખળવાથી ચોકીદારે ફેરવી
તોલ્યું કે ખુદાવંદ, આ બ્રાહ્મણે જે સરી
રાત સામેના ડુંગર ઉપર બેગાને દવ નેવા
કીધો ન. હોત તો તે જીવવા પામત નહિ.

“દવ નેયો માટે ધનામ મળે નહિ,”
આમ કહીને આપણ ગરીબ બ્રાહ્મણને દરબાર-
માંથી હાંકી કહાણવામાં આવ્યો. ગરીબનો
એકી ખેદા. તે રડતો રડતો આગળ આવ્યો
એટલે માર્ગમાં બીરબલની સવારી મળી તેણે
માંડીને સર્વ વાતો કહી બીરબલે તેને બીરબલ
આપી ઘેર મોકલ્યો અને બેચાર દિવસ પછી
પાછો મળવા ફરમાવ્યું.

બીરબલે દિને બીરબલ કચેરીમાં ગયો નહિ.
પોતાના સમય આમચળ તેણે નહી કાઢે એક
ઉઝ્યો વાંસ દડાવ્યો અને તે ઉપર એક
વાસણ તટકાવ્યું, જે ચોખા, દાળ, અને પાણી

હતાં પછી વાંસ નીચે થોડુંક ધાસ બેસું કરી-
ને પોતે તે સળગાવવા લાગ્યો.

દરબારમાં ત્યારે બીરબલનો વખત થય
ગયો તે કતાં તે આવ્યો નહિ ત્યારે પાદશાહે
તેને તેડું મોકલ્યું. ઘરમાં તે નહતો. જમાદારને
ખબર મળી કે તે તો નદી કાંઠે છે, માટે
ત્યાં તપાસ કરતાં બીરબલ જણાયો. પાદશાહ
ઉપર જવાબ મોકલાવ્યો કે “થોડીવારમાં
આવીશ.”

જમાદાર—એ તમે શું કરો છો ?

બીરબલ—જેતા નથી? બીચડી રાંધું છું.

જમાદાર મુઢમાં હસી, બીરબલની મુખો-

મથી પાદશાહને વાંકે ફરવા દોડ્યો આ
પછી અનેક તેડાં મોકલ્યાં તોપણ
બીરબલે એકનો એક જવાબ આપ્યો. બે ત્રણ
કલાક નીકળી ગયા તો પણ તેમની બીચડી
રંધાઈ રહી નહી. પાદશાહને ચટપટ થઈ. તે
પોતે બીરબલની મુરિધ બની ગયો છે કે શું
તે તપાસવા ગયો તેણે મુઢમું કે “દીવાના
એ તું શું કરે છે ?”

બીરબલ—જેહાં પનાહ ! બીચડી રાંધું છું.

અકબર—અરે મુંઝ, તારી બીચડીનું
વાસણ કયાં અને અતસ કયાં ! આમ તે
કાંઈ બીચડી રંધતી હશે ?

બીરબલ—કેમ નહીં, રંધાય ? ત્યારે
પેલા તળાવમાં બેઠેલા બ્રાહ્મણને બે ગાઉ ઉપર
ના ડુંગર ઉપર લાગેલી આગથી ગરમી કેમ
મળી હતી ?

અકબર ચેતી ગયો. તાનાં તો જગરો
મઝયો. તરત બ્રાહ્મણને બોલાવી તેનું ધનામ
ગણી આપ્યું, અને બીરબલને સાચાથી સાથ
દરબારમાં લઈ ગયા. એ તે આનુષંક !

૨

પણ પાદશાહને તાના મારીને મુઢ્ય
કેટલું લાગતાની આ દિમન તો કુચ્છ નથી.
એક દિને દરબાર બરખાસ્ત થઈ ત્યારે
પાદશાહે સચેને પાન બીઝાં, અતર, ગજરા
વગેરે આપ્યાં ફરમાવ્યું આ દિવા દરખાન

પાદશાહના કુલના તુરા ઉપર નહિ ફરતાં અતરતું એક કુદ ગાલીચા ઉપર પડ્યું. અકબરે તરત તે પાછું કુલ ઉપર લેવાની ઉતાવળ કીધી, પણ તે ટીપુ ગાલીચા પર પડતાંજ પસરી ગયું. આ જનાર બીરબલે આજ્ઞા બોલે. તેની નજર પાદશાહ સાથે એક યજ્ઞ અકબર સમક્ષે કે બીરબલ આ બાજતમાં કેાઇ પણ દિવસે તાનો માર્ગ વિના રહેશે નહિ; માટે તેને કુંકેથીજ તોડવાનો કસ્ટ કીધો. તે નામદારે પાછુંતો હોજ બાલી કરાવી તે અતરથી ભરાયો, અને પોતાની રમતોને આ જળ જેમ ગમે તેમ વાપરવાની છુટ કીધી. આ વેળા આવેલી લટ જોવાની બહુ મજાદ પડી. એ મજાદ જોવા પાદશાહે બીરબલને બોલાવ્યો અને અનરથી તારેસો હોજ દેખાડ્યો પાદશાહની મતલબ જુદીજ હતી. તે તે બીરબલે કાઢે જ્વેલો જનાવ દેખાડી શાખાસી બોલાવા ઇચ્છા તેાં હતો. પણ બીરબલ ચક્રાર હતો. તે સર્વ મતલબ એતી મયો.

પાદશાહે એ દરકારીથી પુછ્યું કે “ કેમ બીરબલ, અતરની છુટ જેઇ ? કેવી મજાદ પડે છે ? ”

બીરબલ જ ને હાથજોડી બોલ્યો—“જેહ પતાહ, બેઅઘનીની તકરાર માફ ફુકરો તો કહુઃ જે કુંકેથી ગઇ તે હોજથી કેમ આવે ?”

પાદશાહ પાછી ઉતાર યયો. તેને બહુ લાગ્યું, પણ બીરબલ આગળ તેના ગૂસ્સા કે ધમકીનું કશું ગત્યુ નહિ.

૩

પાદશાહે બીરબલને યચન આપ્યું હતું કે તેનો જે વાંક પડશે તો તેના ઇનસાફ તે કહે તેની પાસેજ કરવામાં આવશે. એ તે કાક બન્યો એવો કે એક વાર બીરબલ ખરેખર વાંકમાં સપડાયો, અને હાનરેા રૂપિયાના હંડ વિના તે છુટે એ મન હતું. પાદશાહે તેને જે હતું તે કવી ટીપુ અને બીરબલ વાંક કસ્ટ કરીને હંડ આપવાને રાજી યયો, પણ પાદશાહે પોતે હંડની રકમ ચુકકર કરી નહિ

એમ વિનંતી કધી.

પાદશાહ—કાં નહિ ? ત્યારે પાંચ કરો અને તું કહે એ અમીરો જે ચુકકર કરીએ.

બીરબલ—જેહાંપતાહે મને કબુલત આપેલી છે કે હું કહું તે મણીઓ કને મારો ઇનસાફ કરાવવો. માટે દરબારીઓ કે અમીરો મને પસંદ નથી. હું પાંચ દેઝાઓ જે ફરને તે આપવા તૈયાર છું.

પાદશાહ—દેઝા જેવા નીચ લોક આગળ તે તારો ઇનસાફ હોય ? કેાઇ ઉચ વર્ણના શેઠ સાદુકારોને બોલાવ.

પણ નહિ. બીરબલ પંસાની બાજતમાં બહુ નીચો દેખાય આવ્યો. તેણે તે દેઝાઓ કનેજ ઇનસાફ મંગાવવાની ખુશી જતલી જે ઉપરથી નાચાર યજ્ઞ પાદશાહે પાંચ દેઝાઓને બોલાવી મંગાવ્યા, તેમને સર્વ બીનાથી વાંક કીધા, અને પછી ફરમાવ્યું કે સારી પેટે વિચાર કરીને બીરબલને તેના વાંક મુજબનો તમારેથી ચાપ એટલો હંડ કરજો.

દેઝાઓની ખુશીનો શા પાર ! બીરબલ જેવા વજરનો ન્યાય તેઓએ તોલે ? શાખાસી ? તેઓ તો સુઝપર હાય મુશી, લાંબા દુકા હાય કરી, ઉચા નીચા ડાકાં કરી, પોતપોતા માં જુદી સાચી મતલબ કરવા મંડ્યા.

એક કહે—“ અજા કીક લામ આવ્યો છે, હાં ! ”

બીજો બોલે—“ એને એવો હંડ કરવો કે મરતાં એ જુવે નહિ ! ”

ત્રીજો ભરડે—“ વીસ વખત દસ તે કેટલા ? ને તેની ઉપર બીજા દસ. એટલો ભારી હંડ હોય તો શું ખોટું ? ”

“ બશે દસ ! બાપ ! બાપ ! મારી લાખ્યા ! એવડો હંડ તે કેાણ કરતું હશે ? ”
“ એના બાપાથી એ અપાય ખરે ? કે ? ”—
“ ના, ના, ના ! શું મારીવારી નાખવો છે ? ”— “ છેકરા બોકરાં દશે તેને જુપે મારી બીખારી કરવાં છે ? ” આ રીતે બાકી નાચો એક પછી એક બોલી ઉઠ્યા.

“વાર ત્યારે એકશોની ઉપર પચાસ ક રિયે તો કીક ને? એમાં તો એક પાંચ ઓ ધી ન જોઈયે!” પહેલાએ પાછું સુચવ્યું.

“પણુ લાવે કાયા કાકાને ઘેરથી?” બીજાએ કહ્યું.

“કરજ કરે ત્યારેજ તો!” ત્રીજાએ ઉમેર્યું.

આ રીતે તકરાર કરતાં કરતાં તેઓ પ ચાસ રૂપિયા ઉપર આવ્યા, અને તેમાં વડા દેડાએ પોતાની તરફથી એક વધારીને એકાવ નેનાં આંક નફા કીધો. પછી પાદશાહ આગળ જઈ હાથ બેઠી, વાંસ વળી તે બોલ્યો કે “મહારાજ! બે પીસા, એક દસ, ને ઉપર ચોટલીનો એક, એવડો ત્રણ ધણો દંડ અમે એને ફરમાવિયે છિયે. અમે બહુ વચાર કરીને આ દસ ઉપર આવ્યા છિયે. અને ફરીથી પેલી તરખી બરબલ કદિએ ન કરે એમ ખા રીથી માનિયે છિયે.”

પાદશાહ અને દરબાર દેડાઓ વિચાર કે ને આવ્યા ત્યારે બહુ ઉલટમાં હતી. તેઓ ને એવું શુમાન હતું કે લાખ બે લાખનો દંડ વગર સમજી તેઓએ આટલી નાખ્યો હશે, પણુ જ્યારે ચોખી એકાવન રૂપરડી ઉપર વાત આવી ત્યારે પાદશાહથી હસી પડાયું. તે હવે સમજ્યો કે ખીરબલ ગતમાં રમ્યો હતો, અને મોટા દંડમાંથી છટકી જવા ચકીજ તેણે આ દેડાઓના ન્યાયની બાજુ રચી હતી. એકાવન રૂપિયાનો બી દંડ નહિ કરતાં તેણે તકરીર વારનો, શુનાહ માફ કરી છોડી મુક્યો.

એક દહાડો પાદશાહે ખીરબલની ચતુરાઈની પરીક્ષા લેવાનો કરદ કીધો. પોતે તેના હાથ ઉપર વખતે વખત માખત થતો હતો માટે એકવાર તેને ખાજ માખત કરવાની મતલબથી પાદશાહે એક તદખીર શોધી કહડી તેણે ગંભીરાઈનું દોળ ધાડીને કહ્યું કે “રાણીને એક એવી જાતનું દર્દ થયું છે કે તે ઉપર ચોપડવાના અને દવામાં નાખવા ચકી બળવું દુધ જોઈયે છે; માટે સત્તર મે-

ળની આપવું.”

ખીરબલ ગભરાયો. જાત જાતની યુક્તિ આ સહજમાં તેનાં મગજમાં ઉત્પન્ન થતી હતી, પણુ આ બળદનાં દુધને ચકીથી યુક્તિ લડાવવી તેની તેને સમજ પડી નહિ. પણુ તેની દીકરી હુશિયાર હતી. પોતાના બુધ્ધિવાન પિતાનું બાળક એટલે તે પણુ બુદ્ધિશાળી હોયજ હોય. તેણીએ ખીરબલના બેદની સર્વ વાતો બાણી લઈ આઠ દિવસમાં બળદનું દુધ આણી આપવાનું માથે લીધું છું.

આ પછી મેલાં વસ્ત્રો ભેગાં કરી આ ચતુર છોડી એક મધરાતે ધરમાંથી નિકળી નદીને કડિ જ્યાં પાદશાહનો મેહેલ હતો તેની બરાબર સામે જઈ ઉભી, અને કપડાં ધોવા માંડી એક તો બીજાનયલાં કપડાંની આવજ થતો, અને બીજો તો ધોનારી સુખથી પછાડતી વેળા દાંત પીસીને ચોક્કસ શબ્દ કહાડતી તેના આવજ; આ બંને મધરાતને સમે પોતા ને કાને ઓચિંતા પડયાથી પાદશાહની ઉંઘ ગઈ. તે ગુરસે થયા, અને કપડાં કોણુ પુએ છે તેની ખબર કહાડવા માણસો દોડાવ્યા. તે ઓ નંધને જુએ છે તો કાઠ ધોખી નહિ પણુ એક નવ જવાન છોડી કપડા ધોતી નજીક તેઓ તેણીને બહુ આગ્રહથી પાદશાહ પાસે લઈ ગયા.

ખીરબલની છોડીએ પ્રથમ પોતાનું કામ છોડીને મહેલમાં ચાલી આવવાની સાફ ના પાડી પણુ જ્યારે પોતાની જખર જદસ્તીથી લઈ જવામાં આવશેજ એમ તેણીએ જોયું ત્યારે નંધે બહુજ આનાકાનીથી રાજ થઈ હોય તેમ ગઈ. મેહેલમાં તેણીએ પાદશાહને કોધાય માન દીધો, જેણે તેણી ઉપર પોતાની ઉંઘ ઉડાવી દેવાનો મોટો વાંક મુક્યો. બાપડી છોડી લંટરપંટર થઈ ગઈ, તેમ વળી અકબરે તેને વગર ઓગળવે બહુ ગભરાવી, અને મધરાતે આવી ગળ્યડ પોતાના મેહેલ આગળ કરવાનું ખરેખર કાંચુ પુક્યું.

(અધૂરું)

તે છોડી કાંઈ ખરેખર ખીધી ન હતી. જો તે ખીધી હોત તો મધરાતે એકસી કપડાં ધોવા આવતું નહિ; વળા જો તે ખીધી હોત તો બળદનું દુધ આણી આપવાની ચેતના આપને કમુઘાત સેની આપત. ના, તે ખીધી ન હતી; તે તો અંકગર જેવા પાદસાહની કજુરમાં એરત જતે દાબર ચતી વેળા ખીયું જોઇયે, એવાં ખ્યાલંથી ખીધી હતી; વળા તેથી જે બિનો તરત પાદસાહ આગળ જાહેર કરનાર હતી તે નહિ માન્યામાં આવે એવી બિના હતી તેથી પાદસાહ વધારે ગુસ્સે યશે એમ માની લઇને ખીધી હતી. પણ એ ખીલવાના સર્પ દોગ હતો.

“ખદે નવાજ !” તેણી સહાધાર વળા નથી સેર નમાવી, હાથ જોડીને બેઠી. “ખદુજ અમલનાં કારણસર હું આવી અઘોર રાત્રે અહીં ધોવા આવી છું. જાકી મું સહવારે ધોવાનું નહવું?”

પાદસાહ—તે શું કારણ ? જે હાથ તે કટપટ કહીદે.

છોકરી—ખુદાવંદ ! તે કહેતાં મારી નખાં પુજે છે. મારાથી તે બોલાવ એમ નથી. તે કહેવા જેવું પણ નથી.

પાદસાહ—કહેવુંજ પડે છે કેમ નહિ ? બોલ તે શું છે ?

છોકરી (જહુ પુજતી)—મહારાજ, તકસીર માફ કરશે. આજ રાત્રે મારા પિતાજી એ એક હીકરાનો વસ્ત્ર આપ્યો છે, તેને લગતાં કપડાં ધોવાં મને મધરાતે આવવું પડ્યું છે.

આમ બોલીને તે છોડી જાણે રંગી અને પુજતી હોય એવા દેખાવ કરવા લાગી.

પાદસાહ—એ તું શું જાણે છે ? કાંઈ માંડી યઇ છે ? એમ તે પ્રશ્ન હોવાદ શું નર ખયાં જણે ? ત્યારે માદાનું શું કામ ? આવી વાત તો આપણીં દીડી નથી તેમ સાંભળી પણ નથી.

છોકરી (પુજારો તદ્દન નરમ પડી મળે)

હાથ તેમ ધીમેથી પણ મળ્યુનીથી)—નહિ કેમ, ખુદાવંદ ? વધારે બળદો દુધ આપે છે ત્યારે મહોને બાળકનો પ્રસવ કાં નહિ થાય ? અકબરને તીર વાળ્યો. તેને બળદનાં દુધની વાન ચાદ આવી ગઈ. ખીરખતની ચતુરાઈ તેણે જોઇ લીધી થોડાવાર ખામોસ રહીને પડી તેણે પુછ્યું—

“તું કાણુ છે ? ખીરખતની પુત્રી કે ?

“હા, નામવર ! હું તેજ. આપને બળદનું દુધ મળ્યું ?”

“વાહ વાહ, સામાર, બેડી ! હા, મને મળ્યું; અને તે મારેનું દામ આ તું લેતી ના.” આમ કહી પાદસાહે ચેતાનાં ગળાંમંત્રિ મોતીનો દાર વગેરે ઝવેરાત હવું તે તેણીને આખી પાદસાહી મિષાનામાં બેસાડી તેના બાપને ધર મોકલી આપી. ખીજ દિને ખીરખતને સરોપાવ આપ્યો તે તો શુદ્ધ.

ક પ ૪

એક દિને સાંજે ખીરખત જતી બાપને પાતાના મગાનના ઝોટલા ઉપર બેઠો હતો ઝોટલામાં મહેલમાંના એક નોકરને ઝડપથી આ લી જતો તેણે દોડા. બેસાતીને પુછતાં તેણે બેસાસા દાખે કે “જેહાંપનાહને પાણીમાં પલા જોશો મુનો બરોર જોઇએ છે, અને તે જુલું તાકીદે મારી પાસે મંગાળ્યો છે જે જેવા જાઈ છું.”

ખીરખત—કારણ શું ? એ આજા તને આપી તે આગમજ શું બન્યું હતું ?

નોતર—કારણ તો મને ખબર નથી; પણ જોગજન લીધા પડી મેં જેહાંપનાહને પાનની પડી રક્ષાળીમાં નજર કીધી, જે મોમાં મુકપા પડી તેઓએ મુનો લાવવા મને ફરમાવ્યું.

ખીરખત સમજ મળે કે આમાં કાંઈ બંદ છે. પાનને નાસ્તી મુનો લાગેલો હોવાથી પાદસાહ ગુસ્સે યયો છે, અને આ નોકરનું કાટું કહાવવા માંગે છે. આટલા માટે તેણે સમજી ખીનાથી નોકરને વાઢેફ કરીને કહ્યું કે “જવ્યા તારા વરસ કરાવ મુકપા ? આ જ

શેર ચુનો તેં ખાધો એટલે છવતો રહેનાર નથી. વારતે એક કામ કરે. બશેરને બદલે ચુનો એકજ શેર લેજે, અને એક શેર માખણ લઇને તે આ ચૂનામાં મેગની પાદશાહ આગળ લઇ જાવે. માખણ સાથે ચુનો ખાધાથી નવે ઈંજન થશે નહિ.

નોકરે તેમજ કીધું, પાદશાહે પેલો ચુનો તેને ખવાડ્યો, અને રાત્રે તેની પોટથી સળી જવાની વક્રી રાખી, પણ જુઝાળમાં સધ જો ચુનો નીકળી ગયો અને નોકર તો સહવારમાં પાછો. પોતાના કામ ઉપર મુસ્તાદ રહેલો જણાયો. અકબર અચરત થયો, અને પેલા નોકર ઉપર તેને એટલો તો ક્રોધ હતો કે તેને જન લેવાની ખીજ તદખીર રચી. તેણે એક લોખંડની ભડીવાળાને ખાનગીમાં હુકમ આપ્યો કે આપની કામે મારી તરફથી જે માથુસ આવે તેને તારે ભડીમાં પાહોમ હોમાવી દેવો.

ખીજ સહવારે પેલાજ કમેતાલેના નોકરને જોણતી કહ્યું કે “ફલાના ચીના લોખંડની ભડીવાળાને કારખાને જા, અને તેની કનેથી પાંચશેર ચુનો લઇ આવ.”

“રોખનાર ખોજા તેને મારનાર નાચાર છે ! એતેકાદ એવો બન્યો કે ભડીવાળા તરફ જતાં માર્ગમાં નોકરને ખીરબલ સામે મળી ગયો. પરંતુ કરતાં સધળી વાતોથી ખાતરી થઇ કે પાદશાહ તેનો જન લેવાની કાંઇ નવી તદખીર રચે છે.

“તું થોડો વખત મારી બેઠે આવ” બિરબલે તેને શક્તિ કહ્યું. “ અને પછી પાદશાહે કામે જાવે.”

નોકરે પાદશાહના કામની ઉતાવળ દેખાડી, તો મથુ ખીરબલના હુકમનો તેનાથી

અનાદર થયો નહિ. તે વંછર બેઠે ગયો અને જ્યારે ભડીવાળા તરફથી કામ સરનગમ હતું ત્યારે પેલામ મળ્યો નહિ સારે પાદશાહ વીચારમાં પડ્યો. તેણે એક ખીજ માણસને ફરમવ્યું કે ભડીવાળા કને જઇ શું બન્યું તેનો ખેલાસો લાવે. જ્યારે આ ખીજે માણસ ભડીવાળા પાસે ગયો ત્યારે પાદશાહ તરફથી આવનારો પહેલો નોકર તેજ હતો, માટે તેણે તે આપકાને હાથની ભડીમાં હોમાવી દીધો. એ પછી પેલો ખીરબલ સાથે ગયો નોકર આવી ચડ્યો. જે પાદશાહના ફરમાન મુજબનો ચુનો ખરીદી મહેમમાં પાછો ફર્યો.

પણ તેને જોઇને તો અકબરની અચરતો તો પાર રહ્યો નહિ. “કેમ તું પાછો ફર્યો ?” પાદશાહે તેને ધમકીથી પૂછ્યું. “શું રસ્તામાં ઉભા રહ્યો હતો કે ?”

નોકર ધરધર ધુનતો ખોલ્યો કે : “ખુદાવત ! માર્ગમાં ખીરબલજીનું ઘર આવ્યું, તે એએમને જોણતી પૂછ્યું કે ‘જેહાપનાહ શું કરે છે ? સારી પેઠે છે કે ?’ મેં ઉત્તર દીધો કે હા, ખુદાવંદ ખુશમાં છે.’ એ પછી હું લોખંડની ભડીએ ગયો અને આ ચુનો લાવ્યો છું.”

આ ખેલાસો પાદશાહે ખાતરી પુરક જણાયો નહિ, અને જ્યારે ભડીવાળાએ ભલતા જે નોકરને હોમાવી દીધેલો જણાયો ત્યારે તો પાદશાહની હીજગીરીના પાર રહ્યો નહિ. તે સમજી ગયા કે ખીરબલ વચે છે, માટે તે નીજ કારસાદથી આ નોકરે અખેવાર મોતથી બચી ગયો. ત્રીજવારે પણ કાં નહિ છવતો રહી શકે એમ સમજીને અકબરે પેલા કમ તાલેના નોકરને છવતદાન બધ્યું.

x x x

(સમાપ્ત.)

“અબલનોફીરેસતો.”

યાને

“મોતનો દૈત્ય.”

લખનાર—“હરમીસ”

“તું અને હું.”

ગંઝલ.

શુભશન માટે ખાસ.

અબલનો ફીરેસનો ડરામણો છે કાંય ?
પક્ષક પરતી યાદે બદલ કાં લગાયે ?
શાને અગાઉથી, તને આ કુળે
મમ ઘોર થઈને, ન કાંઈ મુજે.
પોતાના પેટને બસ એકલો પુજે.
જરા તો ધર ધીર એ “જમરાય” ?
હમેશ રેસી તું ઉઘરો મક્કાયા. !
ન ધરડો, જવાન, —સપુન કે કપુન
મેરહેમ સારી અઘાવે છે લુટ.
રડન કરતી માતાની, કદર ખી તો કર
જરા હીસ રાખી, સખડ ખી તો મુઠ
કેવાં બાધ બેનો, રડનાં દરે છે
કેવાં દીમા તાબી—દુખમાં મરે છે !
શુભિની તું પર છે દરેમી !
યા ખીન હુકમે કરેલ, તું જાતણી
એમજ લે છે, તો હું નમાવું સર
એવીજ હોય મરજી—તો બર લાવ પડવ.

મેહેશુખની મૂર્તિ.

ગંઝલ.

મેહેશુખ તારી મૂર્તિ, નિહાળવા યેજો થયો.
મેહેશુખ (ટક)
તરણી, તું જે તળાં, તનેના સુખમાં તળાં
મનથી મહેશુખને નિહાળવા યેજો થયો—૨
જમવું ના ગમે જરા, લમવું બેમાનમાં
અનળ તારી આંખરી, નિઃશ્વસ યેજો થયો—૨
તુહિ ! તુહિ! તાનમાં, બોવું છું બેમાનમાં.
માથુક તારે મુખડું, નિહાળવા યેજો થયો—૩
શરીર સુકાવે ! મનડું રુઝાય છે !
માથુકના મેળાપને, નિહાળવા યેજો થયો—૪
ભવાનોશંકન નરસિંહરામ કવિ.

હસી નોંસે જકા^૧ હપ ઓર મંય હું^૨
દિલે દરદ—આરાના^૩ હપ ઓર મંય હું^૨
જમાના હીજર^૪ કા હપ ઓર મંય હું^૨
ગજબ કા સામના હપ ઓર મંય હું^૨
નહીં મનલય મુજે અથ કુછ ખીજરો^૫
મેરા દિલ રાહનુમા હપ ઓર મંય હું^૩
નહીં દયરો દરમ^૬ કોઇ મતલબ
બય અખતો દર તેરા હપ ઓર મંય હું^૪
અદા કરતી હપ દિશકા કામ પુરા.
કનન બી રીજતા^૭ હપ ઓર મંય હું^૫
ન કયું દરદે જુદાઈ અથ હો, જામલ^૮
તેરા દરદે રાક્ષ^૯ હપ ઓર મંય હું^૩
નહીં હોતા અદાર કિશ તરાહ દેખે ?
મેરી ખાહે-રશા^{૧૦} હપ ઓર મંય હું^૭
ખીજરકા કામ અથ લેતાં હું દિલશે
મે તુરફ^{૧૦} રાહનુમા હપ ઓર મંય હું^૮
“મોદબત” કે જળાપેર હપ યે માંશરા^{૧૧}
ખુદ કા આશરા હપ ઓર મંય હું^૯
એદલજ હીરજ તારાપોરવાલા.

(૧) જુનુમ—શીતમ (૨) તરણી અને
વેદના ઉદાહરણ. (૩) જુદાઈ (૪) એક પેગ-
જરુ નામ જે રાહનુમા કેળવાય છે. (૫)
દેવસ અને કાળા (૬) આશક (૭) કબી મયું
(૮) તંદરસ્તી બક્ષનારો હાય (૯) ફતેહમંદ
(૧૦) અજબ—નાદીર (૧૧) ભેટ.

જમાનાની તાસીર !!!

(ગુલશન માટે ખાસ)

લખનાર:—મી० મેહરવાનજી મ. ખતાજી

તે “સુધારણું” શીખર” ઇલાહીના કર્તા.

કપીર ગામ ગયો છે કે—

‘જ્યાં દેખો જ્યાં દુખ્યા ખાળા સુખ્યા કોઈ
નહીં રે’

આ કહેવતની સન્માન દીન પ્રતીદીન
સુખી થતી જાય છે. લોક કહે છે કે કાક
રોના વધવા સાથે નવાં દરદો પેદા થતાં જ
છે. લોકને હું પુછું કે આમ કાં નહીં
હોય કે નવા કાકરો જાણમાં ન આવેલાં દં
દોને આપણી જાણમાં લાવે છે. જે દરદના
ઇલાજો આપણને ન સુઝતા હતા તે આપણ
ને તેઓ હાલ સુઝે છે. આ તકરારને સમ
જીએ એવી જીજ્ઞાસી તોડે છે કે દરદીઓની
સંખ્યા આગળ કરતાં બહુ વધુ પ્રમાણમાં વ
ધી ગઇ છે, અને લોકો વધુ મોટી સંખ્યામાં
કાચી, જમરે મરણ પામે છે. આપણા પીલા
યતી કાકરો જ્યારે વીલાયત સીમારવાના હો
ય છે ત્યારે તેઓ વાહકકાપની ધુંધમાં વિરેશ
ધુણુ બને છે. “કાપ મારા બાપ” બોલી તે
ઓ કમ્બર કરી બકરાં મુઝાફેઝ માણસો રહે
સયા માટે છે. આ તેઓની ધુંધને “એપેન્ડી
સાઇટસ” નામમાં નવાં દરદે વીરેશ સંખજતા
કરી આપી છે. મારા એક બહા અંગ્રેજ
મીત્રની બાઇડને પેટ વ્યાધી થઇ વીલાયત

સીમારતા એક ઇંગ્લેન્ડ મોટા કાકરે “એપે
ન્ડીસાઇટસ” નો પુકાર કરી મોટું જીવું “પ
હોથ” મુકવા માંગ્યું. ચતુર લરચાર એતી મ
યો, બાઇડને થોડા દીવસ સખત પંદરેજ કરા
વી અને પરીણામમાં “એપેન્ડીસાઇટસ” સ
દાનું વીલાય થયું. આ ચતુર ઇંગ્લેન્ડ ગ્રહસ્થ
ખુદ્દુ જાહેર કરે છે કે વીલાયતી કાકર સા
હેજ વીલાયત જવાનો ખરચ તેની બાઇડના
બીનતરનાં બોગે કાઢી લેવા માગતા હતા!

*

*

*

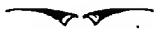
અધીપતીરાજ, આ નવો ધોંધાટ શું છે?
કહે છે કે જુવાન વયે ઘડપણ લાવવાનો પ
વન હાથ કાઢી નીકળ્યો છે! આ નવા પવન
નું નામ મહોલરી નાખે તેવું પોખાળ છે!
“Pyorrhoea Alveolaris”!! કહે છે કે
દાંતમાં પેશની પીડાં થાય છે, તે પીડાથી પા
ન રાકતી બીગે છે, માણસ નખાડું જાય
છે, અને જે વેળાસર દાંત કાઢી નાખવામાં
ન આવે તો મોતને ચરણ થાય છે. શીઝારો
નોનાં આ મતથી દાંતવંદોને તગડા પડવા મા
ડ્યા છે. આપણો યુગુવાળો દરતે રસ્તે પુકા
ર કરે છે કે જે મારું ચુરણ બાપ તે જુદાને
જવાન થાય! આપણા દાંતવંદો પુકાર કરે છે

યધ પડ્યો અને મોટા પગાર ઉપરાંત બે આ નાનો ભાગ શેકાએ કરી આપ્યો. સરવાળે શે-
કાએ ઉંઠાણુ દરીઆ દોઢઝ્યા અને ઇમાનને
વળગી રહી દીવાળાં ડુંકયાને બદલે પોતાની
પાપમાણી કરી સ્વમાન બળવચ્ચુ. શેકાનાં ગુમ
થવા સાથે મારી વેપાર બુધ્ધી ગુમ થઇ નહિ
અને આજે તમારી પગની પુનઃપ્રાપ્તિ પાંચ પછ
સાતની પુંછ ધરાવું છું.” આ પાંચ પછસાં તે
કેટલાં તે સવાલનો જવાબ શું મળ્યો તે આ
પ જાણો છો ? “આ એલા કસ્માજી જેટલા
નહીં, એની પાસે મારાં કરતાં ચાર ઘણા,
અને ત્રીમોર્ચન કેને દશ ઘણા બધા
દામોદરભાઈનો તો વાતજ ના કરશે...”
આ બાઈઘસને બદલે પાંચે દતે
તો ૧) લાખના ૧૦) લાખ બતાવતે !!
કેમ સાહેબ હવે શું થાયું ? નામ ઉકેલી
જાણનાર વેપારી થયું છે કળવાપસા બીજુક
રહેવું છે. કે બહેન બીખરી બનવું છે ?

* * *

આ સામ મેટ્રીકની પરીક્ષામાં હાજર થ-
નારી પારસી પ્રતજ્ઞાઓનાં નામોની ટીપ તમે
એ વાંચી કે ? તે માંહેલી કેટલીઓને તમે
પીછાની ? મેહરાં મેહરનોચછ.—ધીરીન એમ.
કરામછ,—તેહગી તેહમુરરપ, લાડકવાયાં નામ
બાપની જન, પણ અટકની ન પીછાન ?
લાડકવાયાં નામો ધરમાં શોભે, પણ જાપાદારે
સાર્થક સાંધે નહિ. આંપ મહેા મટમટાપશે
નહી કે મુખ્ય નગરીએજ આ વાય વાંધે
છે, અને પરદેશમાં આ પવન ડુકતો નથી !
મેટ્રીકની ટીપ ઉપર નીગાહ કરશે તો પરદે
શી પારસી પ્રતજ્ઞા આ બાઈઘમાં ચાર ચાસળી
વધુ અવધી કરતી જણાયે. એમ લગામબી
અટકોનો ડુંકીમાપતી નથી અને તે વીંધે

મારા “શુધારાનું શીખર”માં મેં પેટલરી
પુકાર કર્યો છે. પણ સાંભળે કાણ ? દાંતની
વ્યાધી સાથે પારસી કાન પણ સુંઠન મોરતા
બધ છે ! બહેને જંગમમાં પુકાર કર્યાં કરે !
આપણામાં રહેતે રહેતે કયાની નામોનો પ્રચાર
થતો બધ છે પણ એક આવે તેવી અટકો
તે હાની મારવાની હામ બીડવામાં આવતી
નથી. જે અટકોથી બાપો લજવાતા નથી
તેનેથી બેટીઓએ શરમાવાને શરૂ કર્યું છે.
ત્યાં સુધી “અંબરદસા” અટકોની જગ્યા
સુધવાણી અટકો લે નહીં ત્યાં સુધી gilly-
willy, મરછ ના મરછ છતાં માડી, અટકો
ઓળખ આપણાં કાજે કામે લગાડવી જોઈએ.
આમ કરવામાં છવ જેવી મુશ્કેલી
નડશે નહીં. નવસારીમાં વસતા
એક પારસી કુટુંબના નવીરા જેઓ મારા મી-
ત થાય છે અને મુખ્યમાં નોકરી બજાવે છે
તેઓની એક હસવા સરીખી અટક હતી; આ
થી તેઓ બહુ મુંઝાનો. તેઓએ દાંખત મીડી
‘અવરમેંટ એમેંટ’માં અને જાપાદારે જાહેર
નામુ કરી પોતાની અટક અંદરી અને આજ
પ) થી ૬) ધરસનાં અંરસામાં તેઓની પેટી
પુરાણી હસવા સરીખી અટક સર-મ-સર ગ
મ થઇ છે. મહીના ફીઃ ૫૦) પારસીઓ આ
મ અટક બદલે તો પછી મુધરેસા જમાનાના
મુધરેસાં બાળકોને શરમાવાને અને તાણા જ
ણી સાંમજવાને કારણુ મુજે નહીં. જેમ અપટ
અટકોનો ડુંકાણુ ડુંકીમાપતી નથી તેમ જા
પાદારે લાડકવાયાં નામો જાપી મારવાનો
ડુંકાણુ નથી, પણ બહેને બહેન મમે
તે વીચારે.

દાવર શેઠ કે સસારો કે સેવક શેઠ.

(બૈતબાળમાં એક રસુલ વાર્તા.)

લખનાર—“શ્રીકવર”

હતી તેનાં વડીલનીય ચલતી મોટી, પણ આજે તે નીસતીમાં ચઢતી ખોટી !
 ન્હાના એક પગાર પર પકડી સખર ધરડી એક માં જોડે કરતો ગુનર,
 જરનાં લગન પછી વરસ પસાર— થયું, પણ શુભ નથી કરતી વિચાર
 પ્યાર માસની લાંબી આ મુદત દરમ્યાન મામણો શું હતો ત્યાં આપીએ કંઈ ધ્યાન,
 દાવર શેઠ એણીસે દરરોજ જતા, ને દીકરીનાજ સેવકને કાસદ થતા !
 છુદ્દાછને પાધડીનાં ગાભા અંદર, તે આશક ને માથુકને આલતાં પતર !
 પખ્યાજ સધાવતા એણીસ ન્યારે, લારી આવતી શુભ તેમને પાધડી ત્યારે !
 ને એણીસમાં નવલ આવતાંને વાર, નવલ રહેતો પાધડી તે લેવા તૈયાર !
 દાવર શેઠ નવલ પર રાખતા બહુ પ્યાર કારણ કે તે હતો બહુ વફાદાર !
 એણીસનાં કામ સાર નવલ કોઇ વાર, બંગલે બી આવતો કે દેખે દિલદાર
 પણ તક તેમને વાતચીતની મળે ક્યાંથી ? છગરની ઉમેદ એમ ફળે ક્યાંથી ?
 એક દહાડો એણીસમાં આવતાંને વાર કુદરતે દેખાડ્યો એક ચમત્કાર !
 નખખોદ ગીયો માકડ એક પાધડી અંદર પડ્યો છુદ્દાછને ચાલતો નગર !
 કમકમ્યા છુદ્દાછ બહુ તેને જોઇ, “ કમખખત એજ મારું રોજ પીએ છે લોહી ! ”
 હશે એનાં આપ-કાકા બીજા એમાં ! ” એમ ખોલી હાથ નાખ્યો તરડ તેમાં !—
 તો ગજબ ! કે માકડનો બદલે; આભાઈ ! કાગલની કાપલી એક તેમાં દેખાઇ !
 “ એ શું છે કાતક ? ” એમ મનમાં ખોલી, છુદ્દાછએ તરતજ તેને ખોલી !—
 તો નખખોદ ! કે ખ્યાલ ગીયો કાણનીતરફ ! “ એ ! એ તો છે માહરી શુભનાં દરફ ! ”
 શેકારીને જોતાં જેમ ચમકે પાધણ, મહારીને જોઈને જેમ બડે નાગથ,
 બડક્યા ધડાજ કાપલી તે જોઇ, કે જયજય યા દેખું છું સ્વપ્ન આ કોઇ ! ”
 લખ્યું તું તેમાં કે ” મારા નવલ ! એક દહાડે બંગલે તું આવીને મલ !
 જહું છ તારી જુદાઇમાં દહાડો ને રાત, કાણ પાસે કેહું મારો હૃદયમાંની વાત !
 છુદ્દાછને જોઈએ કોઇ માતબર જમાઇ, નથી તારી એવી કંઈ ધરખમ કમાઇ
 તો આપણા આ પ્યારનો શું રસ્તો આખર ? નથી મને જોઇતાં તુજ દોલત કે જર
 પણ ફજારો આ છગરની ઉમેદ ક્યારે ? ફડચો બસ કરવો છે એનો મોર
 વાસ્તે આ અરજ તું કરજે કણુજ, ને આવજે-હું રાહ જોવસ પ્યારી તું જ શુભ ! ”
 સલગી તે છુદ્દાને આગ ને અગન. શુભસાથી બન્યો તે ઘેરો તંદન
 મારી ત્યાં એવી એક મોટી કપ્પાર કે તડખાયા સીપાઇ કે રામેસી, યાર !
 “ નાપાક તે નવલને મોકલો અંદર ! ” આ શબ્દોને સાંભળીને ધૂન્યો તે નર !
 તો પણ તે હીમતથી અંદર ગયો કે “ બાપરે ! આ ફેસ્તો શુ આજે ચયો ! ”
 “ કેમ આજે આયો નહી પાધડી લેવા ? સીપાઇને કેમ આવવું. પડ્યું કેહેવા ?
 શુભ તને ખોલાવેજ બંગલે નવલ ! લે તેની આ ચીટી આપ આપુ અસલ
 રોજ તો તું પાધડીનાં ગાભા અંદર, મેદનત લખ કર ” તો બારીક, નગર
 પણ બચાવીજ આજે તે મેદનતને મે ! એ કાદર ! તું ખોલ કે આપ કીધું શું તે ન
 તું મારી દીકરીનો આશક ?-કગાલ ! શી રીતની ચાલ્યો તું મુજ સાથે ચાલ ?
 તું હાંકા-બી-બરડો તે મારો જમાઇ ? હું કેમ હવે સાંધું આવ તારી ગાહી
 સાંભળ ! એ નવલ ! એ છુદ્દા બદકાર ! કે મરતાંબી નહીં યશે શુભનો બરધાર !
 ને હેળ તારી ધજનની તું ને દરકાર, તો જા છોડી આજેજ આ મુજાઇ શુભનર !

ચીનથી કોઈ આવ્યો છે નોશીર ચીનાઈ, ઈચ્છું એને કરવાં હું મારો જમાઈ !
 બે હોય તારી મરણ તો કોશિશ કરું ને રાઈ તું હોય તો હું પીકછો ધર.”
 નહિ કોથી ગૂંસાંબંધન ગૂંસે દરકાર જોઈતોતો તેને તો નવલનોજ પ્યાર !
 મઈ હતી આપડી તે ગમથી ગળાઈ ને “પધ્યાની મરણ” ને શરણ ન થાઈ !
 તો પણ તે ધરડાને આવી અદ્વૈત કે શુભાં છે નવલના પ્યારમાં એકજ
 એજ રીતે મામલો બે રહેશે ચાલુ, તો ખોઈ એસશે કોઈ દહાડે દરજ્જા વહાલું
 વારતે બે માને આ નોશીર ચીનાઈ તો શુભ સાથે બેઠું હું બચ્છ બસ થાઈ
 એક દોસ્તદારને તેડીને કીધું કૃષ ગ્યાન ને આપી તે જવાનની પુરતી નિશાન
 ને મોકલ્યો શુભ કાળે પરચુઈ કર્યા આ ચીનાઈ કોઈ શેક્યાનો પીછો ધરવા.
 પણ શું ધારોઈ આવ્યો શું ત્યાંથી જવાન? શું કીશમત? બીજનસાંનથી ઇચ્છેછિ હિસાબો!
 તે નોશીરવાન ચીનાઈએ કહેવાડયું એમ—કે કબુલ હોય શરત—હું ઇચ્છું છું જેમ;
 તો દાવરની દીકરીએ મુગ્ધને કબુલ લલે હોય નામ તેનું ‘નામ’ કે શુભાં
 શરત બસ એટલી કે સસરાની સાથ નજર નહીં પડતાં લઉં લગનમાં હોયાં
 પછુવાની આગળ નહિં કોઈને દેખાડું, ને પરણીને પડીજ બસ જમાઈ કહેવાઈ!
 સાંભળી આ કાંટાખાજ વિચિત્ર વાત, દાવરશેઠે બોલ્યા કે તેની સંગાથ—
 નથી મારે પરણવું—પરણેછ એટી તો શા સારે દડી બાઈ એસો એથી ?
 કશું છે નોશીરની મુગ્ધને શરત, નહીં જેવરા પ્રથમ હું તેની સુરત !
 જ્યાં સાંથી બેટીનો ઉત્તવ બસ થાય તે, અરજાયલા ઇવને મુજ, નિરાંતી પાગ .
 ખાનગીમાં નોશીરે શુભની ઉપર મોકલી એક ચીટી કે ” વહાલાં, ઊગર !
 દશ વર્ષે આવ્યો છે તારો નવલ માટે ન ફરીશ તું એમાં બલત
 છુટાછ મુગ્ધને કોઈ બુંદો ધોરેછ, પણ ડોકરાછ ગપલમાં આજે હારછે !
 માટે આ માગણી તું કરજે કબુલને ડોઝને તું ગમગીની આવથી બીલકુલ !
 આફતની વાદળી કૂત્ર યજ છે પંસાર, ને આપણાપર ઉનચોઈ કુદરતનોપ્યાર !
 વરસ દહનો. દાંડેકો કુંડ ગમમાં ગયો પણ તકદીરનો પુરશેદ છે તંહુ થયો.
 નોશીર છે નામ માઝ નકલી, ગગર—આતિનમાં નવલ છું જોણે નિગર !
 વારતે બે દાવર શેઠ પુછે તને, તો આંખ મીચી કબુલજે, વહાલી મને !
 વાંચી આ ચીટીને શુભે જ્યારે દરબથી હલકાયું ઊગર ભારે.
 તેટલામાં દાવરશેઠે બોલ્યા આવી; “ દીકરી ! તે આજ, સુખની આવી—
 જડી બને આજે—બસ કરવું કમલ ! ને માફ મને કંઈ મારી આગલી કલ્પલ.

પણ તે પછી નીકળતી હસને મુખે, બોલી કે તજપારી કરવો મુખે !
સુરાઈ મારાં મનની તો નથીજ દેવી, પણ ક્યાં મુખી પડી રહું એમ હું બોલી ?
અદગદુ' છું હેઝાન મધિ સુખન. ખુશી છું નોશીરથી કરવા લગન
નથી તેને. નગરથી દીકરી આવે ! પણ જાણેછ તે અજાન કેઈ મીઠો, જાણે !
જે મારી-સરજતમાં લખ્યું દશે નેજ મારા ખાવિદને પહોં યંશે !
એમ બોલી પાંખાને ફાટી છોડી, ને મતનથી જાણને હાથમાં લીધી !

*

*

*

પાવડાઓ લાસ અને લીલા—પીલા—પી શોભે છે એક દહાડે “ દાવર વીના ”
ખાનગી એક મીઠવસની દાગરીદત્તુર નોશીર નેગર કેરાં લગન મંજુર—
થયાં ને પરણીને હાથમાં નવરે જમાઈજ સમગ્ર પાસ ગયાં ત્યારે !
ઓ ! તું મારો દામાદ ? ઓ ! તું ને. નવન ! એમ બોલી કેસાંજ બહારી અવલ—
પુરતજ મન કરી મોટું કયું. કે કિરમતનું પાણું ને અતે થયું !
બેટી જાણ ! સસરાને રંગો કે એમ ? પ્રસમુદીયાં થયાંથી અમો કે એમ ?
ચાલ મારા દીકરા ! તું સુખી થશે ! મુજાબ જેવી દીકરીને લખતે જજો !
ત્યાં કુદરતની મરજ છે એવી ત્યાં હું, જોલ જ્ઞાતા નવલ શું કરી રાહ ?
જ્ઞાતાઓ ! આપાદ ને સુખી થને ! ને ‘ગીદી’ ને ‘પાપડી’ને બુદ્ધી જજો !
કોઈ મેં છોડી એક દાહેશની વે’ ! (દાવરશેઠ સસરો કે સેવક કે શેઠ !)

(સમાપ્ત)

નકર સોનાનું ઘડયાલ સુકત.

FOR PORE | RAS

એક સફર પેડીની ખાસ માંગણી અજભાવવામાં તમને કરો ખર્ચ થનાર નથી.
‘વિવમાં જણાવેલાં દિવસ’ આ જે સરેશનાં ખરાં નામો જેઓ ‘લખી
શેઠલશે અને દમારી શરતો કણવરી તેમને હમે બેટ તરીકે કરત’ કલાસ સદમાર
ખાપ લસાયનું નકર સોનાનું ટપ કંપાનુ બાનુઓનું ઘડયાલ સુકત આપીજી
મદરદાની કંપાનુ ઘડયાલ મળશે.

એક કાગળ પર તમે ઉપલાં નામો લખી તમારાં સરનામાં વાળુ પાણી
એક આનાનો દીકરી સાથનું ‘બીડી મેસજ’ ફેરોજ એન્ડ કો. ૧૦, મોસવેનોર
બીકડીંગ્સ, રીસ હાઉસ લેહન, બર્મિંગહામ, ઈંગ્લંડ તરફ મોકલજો. ધડીયાળ સાથે
પહેરવા ઇનામ જીતનારે સાંકળી ખરીદવી પડશે. કાગળ લખતી વખતે “ ગુલશન ”
નું નામ ખાસ જણાવજો. ગણ વખતે ઇનામ જીતનારાના નામો:—

મી. સી. એસ. આયર, વધીલને ત્યાં નંદબાર

મી. એ. એચ. રાવ

મહવીપદજી.

કવીનીતના ધીઆરા આ માટે લેખાઉં— પામખાલા વાપરશે.

એક ખરો ઈલાજ

બાદશાહી ચાકુતી.

ખરી “બાદશાહી ચાકુતી” નો રજીસ્ટર નં. ૨૨૦ છે

અવિચારથી કે ખીજ ગમે તેવાં કારણથી થયેલા ઘાતુ સમ્બંધીના દરેક જાતના રોગો દૂર કરી નામરદાઈનો જડ મુળથી નાશ કરી જુવાનીમાંજ ચયલા ઘડપણના ચિન્હો દૂર કરી સંસારનું સુખ ભોગવવાને પૂરતાં લાભક બનાવનાર બહુમિતી ડોક્ટર આંદલીઆ કૃત “બાદશાહી ચાકુતી” છે. જુવાનીનો ખરો જુરસો ઉત્પન્ન કરી નાથુકને માટે દકાની રાખનાર અને સ્ત્રી પુરુષોથી દરેક રૂતુમાં પદેદછ વગર લઈ શકાય તેવી આ દનેક મંદ-ચાકુતી છે. કિંગ્મન-૪૦ ગોળીની કમી ૧ના રૂ. ૧૦.

કમળેર નસો માટે અકરસીર “પુરુષાર્થ લેખ” કી. રૂ. ૨૫
ગરમી માટે રજીસ્ટર્ડ “પ્રમેહાંતક”

પીસાળમાં અગન, રસી, ચરકા અને દુખાવા સાથેનું જુનું યા નું દરદ તરતજ સાર કરવું હોય તો જે દવાથી કમળેર દાદિકો સારા થયા છે. તે દવા જરૂર પાંચરો, કી. રૂ. ૨ દરેક દવાનું પોસ્ટેજ જુડું.

આંદલીઆની કું. કાલબાદેવી રોડ, પોપટવાડીને નાકે, અંબધ.

રૂ. ૧૦૦ ઇનામ

તાવની રામખાણ દવા.

આ દવાથી કોઈ પણ જાતનો તાવ ના ઉતરે તે લીધેલા પદ્મસા પાત્ર આપીશું. આ દવાથી ચોથીએ તાવ નથી ઉતરતો એમ સાબીત કરનારને રૂ. ૧૦૦ નું ઇનામ આપીશું જોખ ૪૨ ની કમીની કી. રૂ. ૧-૦-૦. ખાસ પરજ નથી.

ચાકુતીની દવા.

ચકુતી સજવનમાં શકિત લાવવાનો મુશ્કે નયો એમ સાબીત કરનારને રૂ. ૧૦૦ ઇનામ મળશે. દરેક જાતની નખખાઈ દૂર કરી પુરુષત્વ વધારે છે. જુદાવરયાથી અગર ખીજ કારણોથી કમી અવધી શકિત વધારે છે. નામરદાઈના દરદો અને નસોની નખખાઈ દૂર કરે છે. જોખ ૭૫ ની કમી ૧ ની કિ. રૂ. ૨-૮-૦.

ઘાતુ નિકાર—નામનું પુરતક એક ઠાડ લખનારને મૂત ભોગવવામાં આવશે.
વેદ શા. ગીરધરલાલ કલ્યાણજી. } રૂડ એશીસ—ધોળકા, મુન્નરાત.
ગીરીપર અપધાલય } આંચ એશીસ—મુન્નર, મારકીટ છોપી આમ બી.
રામજી પવનો વ્યવહાર રૂડ એશીસે કરવો. વજારસીદાસની કું.

શું હ ?

સલા માણસ બળરમાંથી એવા એખરો શું કરેવા
ઉચ્છ્રી લાવે છે? હાથે કરીને કાં દેશન થાય છે?

ફાટક કંપનીનાં

ખાલનાં તેલ

વાપર્યાંછ કે? એકજ વાર અબમાંવો અને તમારી ખાત્રી
કરો. તમારી સેવા બલવવા હમો તૈયાર છીએ.

જરા નીચે નજર ફેંકશોછ

કેસરંજન	ખાલલી એકના	રૂા ૧- ૭-૦
જળા કુસમ	...	૧- ૦-૦
મોધરમ	...	૧- ૦-૦
કીશોર માવતી	...	૧- ૦-૦
કામીનીઆ..	...	૧- ૦-૦
દીવ્યબહાર	...	૧- ૦-૦
બુલબુલ	...	૦-૧૨-૦
જેસમીન	...	૦-૧૨-૦
પુષ્પ માવતી	...	૦-૧૨-૦
નવિ નવાહ	...	૦-૧૨-૦
દીલ્લિ દરબાર	...	૧- ૦-૦

આ ઉપરાંત દરેક જાતનાં અતરો; દવા; ચાહ, કાફી, ઉપરાંત
હરેશન બપયોગી ચીજો હમારે ત્યાંથી મળશે.

એકજ વખત ખાત્રી કરશે.

કેં આરં ફાટક.

જનરલ મેજસ્ટ્રેટ એન્ડ પરીકુમર

કાંકરદાર રોડ, મુંબઈ નં-૨

સ્વતંત્ર.

The ntpenJedend.

૧૨ સ્વીચારે પ્રગટ થાય છે.

ભાગજ્યાનું નવું અઠવાડિક પેપર.

ટીપ.ટીપ.

પતેતી અને દીવાળી

અંકો.

ભાગજ્યાની દિલકશ નોવેલ

 ભેટ.

લવાજમ રૂ. ૨-૮-૦

પોસ્ટેજ સાથે „ ૩-૮-૦

મનજર, સ્વતંત્ર,

નવસારી.

પતિને સોંપી આજથી પાંચ વર્ષ પર સ્વર્ગ
 સ્થ થયા. તે વખતે મહારા પતિની ઉમ્મર
 પચીસ વર્ષની હતી અને એ એ મુંબઇની
 એક્ઝીક્યુટિવ કોલેજમાં બી. એ. ની ટર્મ ભરતા
 હતા. પિતાના મૃત્યુ પછી એઓ વસંતપુર
 આવ્યાં અને તેમની યથા યોગ્ય ક્રિયા કરી
 મ્હને લઈ મુંબઇ ગયા. તેજ વર્ષે એ એ
 બી. એ. માં પસાર થયા. ખેન તે વખતે
 એમે કેવાં સુખી હતાં ! અમે પતિ પતિ
 એમજ ધારતાં કે અમારા જેવું પ્રમાણ અને
 સુખી જોડું કોઈ બીજું નહિ હોય. પણ અ-
 ફસોસ ! માણસ ધારે છે શું અને મંથર કરે
 છે શું ! દુર્ભાગ્ય વશાત મહારા પતિને કેટલાક
 દુરાચારી મિત્રોના સંગ થયા. તેઓ હરેક પ્રકારે
 એમને ફેસલાની પેસા અને આજરની ધુળ
 ધાણી કરાવી અમારે અનિષ્ટ કરવાજ ઇચ્છતા
 હતા. તેઓની શીખવણીથી મહારા પર શું શું
 ચિંત્યુ અને મહારા પતિએ કેવાં કામો કર્યાં
 તે મહારાજ મોઝેથી હું કહી શકતી નથી.
 આખરે એક દિવસે એમની આંખ ઉઘડી. જો
 તાના કૃત્યોથી પ્રસાની ખુબારી સાથે મહારી
 પણ કેવી રિયતી કરી સુકી હતી તે એમને
 તેજ વખતે સમજાયું. અનેક પ્રકારે સાંત્વન
 કર્યા છતાં પ્રધાનાય અને ધારમતર માયાં એ
 જિયારા છાત્રામાના કોઈ દેકણે જતા રહ્યા.
 હાંપ ! પ્રાંપ સળી, હું એમને ક્યાં શોધું ?
 અને એમનાં વગર સંસારમાં રહીને પણ શું
 કરું ? ત્હને ખબર નથી આજે એ વાતને
 પણ ત્રણ વર્ષ થયાં. એઓ ગયા
 તે દિવસથી હું આગળે વાટકું હું પણ કોઈ
 દેકણે પત્નો લાગતો નથી. ખેન હવે મ્હને
 છોડ. ત્યાં સુધી આ દેહમાં છવ છે ત્યાં
 સુધી હું એમજ બટકતી ફરીસ અને એમની
 શોધ કરીશ. એમ કહી તેણી વિદુલતા પ્ર-
 માણે ત્યાંથી દોડી ગઈ. તેણીની પાછળ કુમુ-
 દીની પણ “અરે આ શું પણ મ્હને સુધ્યાં
 આવવાદે” એમ કહી ગઈ અને એક ક્ષણમાં

તે બન્નેઓ નિર્ભય તરૂણી લાંથી અદ્રશ્ય થઈ
 ગઈ. તે નિસ્તબ્ધ રાત્રે એક ચંદ્ર સિવાય
 અન્ય કોઈની પણ દ્રષ્ટિએ આ દેખાવ પડ્યો
 નહિ.

* * *

“હે શ્રમિષ્ઠ મનુષ્ય ! તું ક્યાં ભય છે ?
 ઘોર અધારી અમાવાસ્યાની રાત્રીએ એવી
 ભયંકર જગ્યાએ કેમ ભટકે છે ?” એક
 સંન્યાસી આ પ્રમાણે બળકતો સ્મશાનમાં
 ફરતો હતો. પાણી માત્ર નિંદ્રાવ વશ હોવાથી
 ત્યાં ત્યાં શાંતતા હતી. માત્ર પવનથી હાલતાં
 વૃક્ષોનો બીજાનાદ તે શાંતિમાં બગ કરતો
 હતો. સ્મશાનની પાસે એક મોડું સરોવર હતું
 ત્યાંથી દિમાલય પવંત પાસેજ હતો. પવન બ-
 લેા કંડો ધુકતો હતો. સંન્યાસીનું શરીર વિભૂ
 તીથી ચર્ચિત ન હોવાથી કંડી ને કીધે રોમાં-
 ચિત થયું હતું. તેની નજર એક
 સરળી આકાશ તરફ હતી. સરોવરના નિર્ભય
 પ્રતિબિંબ દુષે દીકા કરનારાં નક્ષત્રો તરફ તે
 દ્રષ્ટિ ન્હોતી. ગાથના જોરથી યત્ના વૃક્ષોના સુસ
 વાટ તરફ તેનું લક્ષ ન્હોતું. તેણે ચારે તરફ
 નજર ફેરવી એક વાર જોયું અને ઉઠા નિસા
 મો નાંખી બોલવા માંડ્યું “આ મન સંસાર
 માંનાં ભયંકર સંકેરો જોઈ બચીત થયું છે.
 શાંતિ અને શ્રધ્ધા પ્રાપ્ત કરવાને એ અસમર્થ
 છે ! પરંતુ શ્રધ્ધા એટલે શું ? અજ્ઞાન અને
 મુર્ખ ગાણુસોને તેમાં શું છે તે સમજતું ન
 થી. પરંતુ મહારા કરતાં જે જાની હશે તે કહે
 શે કે “તેમાંજ રાઈ કંઈ છે અને તેમાંજ શ્રે-
 ટ છવેં વાસે-કરે છે. હાં એમ કહાય હશે.
 પરંતુ જો દ્રેષ્ટિએ પડતી નથી, અને તેથી શ્રધ્ધા
 એ એક અમરી શક્તિ છે એમ હું કણુક કર
 તો નથી. હે નક્ષત્રગણો ! મ્હને હવે શ્રધ્ધા ન
 થી. શ્રધ્ધા તે શું ? હું કોણ ? આ સ્થળ કે
 ન આત્મે ? આ ભયંકર દેખાવ જોઈને હું
 અપ્રિય કેમ થાઉં છું ? સંસાર છોડીને હું
 પવંત પર આવ્યો. કારણ સંસારમાં મારે મા
 રે શ્રધ્ધા અને શાંતિ નથી. આ અખિલ કં.”

રતી આસક્તિ છોડવી જોઈએ. સંસારની માયા જાળમાંથી મોક્ષ મેળવવા કઠિન છે. સંસારિક બોમ વિલાસમાંથી મુક્ત થઈ 'ધર્મ'માં આચરણ થાય છે તેને જ ખરી શાંતિ મળે છે. સંસારના મુખ અને શાંતિ આ નાશવંત શરિર પ્રમાણે જ ક્ષણિક અને અસ્થાયી છે. પછી રિયર અને અવિનાશી પદાર્થો સિવાય બીજા શેનાથી મનને શાંતિ મળી શકે ? માહ, જો આપણે આપણા અનાદિઆત્માનું અસ્તિત્વ નરિવકારીએ તો તું કોણ અને તું કોણ ? આત્મા અવયવ રહિત છે. તેને સંસારમાં અવલંબન નથી. મનોવ્રતધર્મિયોને સંસારિન છે. વિચાર સરતો દાસ છે, આત્માને અવલંબન કરવા જેવો જગતમાં એક પદાર્થ નથી. જે પરિપૂર્ણસંહાર કરી આત્માને દિવ્ય પથે દોરવાને સમર્થ થાય છે તેના મનુષ્યને જ નમન સાચક થાય છે. તું જો ત્હારા મનને સંસારમાં લપટાવીશ તો ત્હારો આત્મા શાંતિ શાંત થશે ? મન જો આત્માનું યંત્ર સ્વરૂપ છે. તે જગતમાંથી આત્મા આશ્ચર્ય થાય છે. તું ત્હારા મનને સંસારમાંથી કઢાડીને આત્માને આત્માની દિવ્ય જોતિમાં પરેશ. આત્માને સંસારમાં ફસાવીને તું કાદવણ શાંતિની આરામગતો નહિ. આત્માને શાંત રિપૂતીમાં રાખવાની જો ત્હારી છુટ્ટા દોષ તો અંદિક મુખોળ વાસના છે. કારણ સંસારના મુખો મેળવી ધરિઓ તૃપ્ત થાય છે, પરન્તુ આત્મા અવયવ રહિત છે તેને અંદિક મુખોથી શાંતિ અંત મળે ! જ્યારે મન, મુખ, લાલસાઓની પાછળ ગૂંથાયલું દોષ છે ત્હારે આત્મા રાગ ધ્રુવ દોષ છે. ત્હારા આત્માની પશુ તેજ રિયતી થઈ છે, તેથી કહું છું કે જાગ વિલાસ આદિની આશક્તિ છોડ અને આ મોહ પાશમાંથી જ મેળવ નહિ તો મનને સંસારમાં પરેશીને આત્માની શાંતિને માટે ત્યાં દર્શા શા માટે મારે છે ? આ સાંભળી સંપત્તીએ ટીપ્પણિ આસ છોડ્યો છે તેના મેષમાંથી જળધારા જેવા લાગી. તેનું સર્વગેરે માંચિલ થયું. તેણે પોતાનું માયું સ્વામિના મરણ આગળ નમાવ્યું અને બોલ્યો. "સ્વામિ પ્રજ્ઞા ત્હારા જીવિત નિષ્ફળ થયું છે. મને કંઈ સંજ્ઞ નથી. હું તારા પ્રણયો છું. મને નાગે ! મને

તારો ! અરેરે ! પશુ તે ક્યાં હશે ?" એમ બોલી તે મૃતિંત થયો. તેની જટા છૂટી ગઈ અને લાંબા સુંદર કેશો સ્વામિની નજરે પડ્યા તે એક સુંદર તરણી હતી. સ્વામિ વિસ્મીત થયા. તેણે સ્ત્રીને સ્પર્શ કરવાની પ્રતિજ્ઞા લીધી હતી છતાં મહા પ્રવ્રતથી તેણીને સાવધ કરી, અને તેણીના જતાં કહેવાની આજ્ઞા કરી. તે માણતી હતી. તેણી ભટકતી ભટકતી અદિ આવી પહોંચી હતી અને સંન્યાસીના વેશ લઈ રોજ સ્વામિ પાસે ઉપદેશ સાંભળવા જતી હતી. તેણીની યુક્તિથી સ્વામિને આજ્ઞા મળી કષ્ટ થઈ આવ્યો નહિ. માણતીએ પોતાની સવિસ્મર દર્શાવત તેને કહી. તે સાંભળતાં સાંભળતાં સ્વામિ ના નેત્રમાંથી આશ્રુવહન થતું હતું. સર્વ જતાં સાંભળ્યા પછી સ્વામિ ઉપાસા તે ઘોડીવાર આમ તેમ ફર્યા પછી માણતી પાસે આવીને પુછ્યું. "માણતી, ધાર કે તું ત્હારા પતિની સાથે મેળવી આપું તો તું શું કરશે ? ત્હારો આવેશ છોડી ફરીથી સંસારના મોહપાશમાં પડી ત્હારા પતિને પણ ફસાવી દે નહિ ?"

તેણી દીનપાણીથી બોલી "મહારાજ આ માણતી ફરીથી સંસારમાં પડવાની લેશ માત્ર પણ પશુ છુટ્ટા કરશે એ સ્વપ્ને પણ ધારશો નહિ. સંસારનો મુખ દુઃખનો મંદને પૂરો અનુભવ મળ્યો છે. હવે જીવિત તે લેવા છુટ્ટાતી નથી. પરન્તુ શું આપ તેમને જોળીએ છો ? તેમણે સંસારનો ત્યાગ કર્યો છે કે શું ? મને તેમ દોષ મહારાજ, ત્હારા પર એટલો અનુમદ કરો, હું પ્રતિજ્ઞા કરું છું કે તું તેમની શિષ્યા તરિકે સ્વીકાર અને તેમની સેવા કરીશ."

સ્વામિ, "ધન્ય છે માણતી ! ત્હારા જેવી સ્ત્રીઓ લે એ પવિત્ર બ્રહ્માં ચેરોયેર ચલિતી પરેશિરાજતી દોષ તો સંસારને પશુ સંગે બનાવી શકે ! પવિત્ર માણતી ! આ ત્હારા નિષ્કુર, દયાહિન પતિને કામા મળશે કે ?"

અહા ! આ સમયે માણતીના આનંદનું વર્ણન કરવું એ મનુષ્ય શક્તિની બહાર છે. તેણીએ સંન્યાસીનો વેશ કઢાડી સંન્યાસીનીતે વેશ ધારણ કર્યો અને આનંદથી પોતાની સર્વ વાસનાઓને નિસાંજીથી આપી. તે યુવાન સ્ત્રી સાધુ પતિની સદચરિત્ર શિષ્યા બની રહી. આવાં પવિત્ર પુન્ય-શાળી દુષ્ટિને રહેવાને સમગ્ર જગતમાં શિવરાજ દિમાસપના જેવું પોતે સ્થાન ક્યું દેઈ શકે !

સખીને શીખામણ.

આવો સખીરી સાથે મજીને સાંસરીઆના ગુણ ગણીયે
 સેવા પુજને હીત વધારી ચિન્ત હરીજન નિત્ય યુનીયે—આવો.
 સાંસરીઆના ઉંચા સ્થાને ચઢતા પડતા નહિ કરીએ
 મુંઝવણમાં લપટ છપટ કેમ કરીને નહિ ધરીએ
 સાસુ નંદન પુત પતિના હરદમે માન દિસે ધરીએ—આવો.

હોરમંસલે સોનાબદ્ધ, મીઝી.

મણનો મંલય.

માણુ મુખેથી જાય છગકાઈ રે
 મહારા મનની શાન્તિની શું વાંહે ન વાહ ! કરે
 મહારા આનંદના લીલાને મણુ સમ ધર—મહારા માણુ,
 ભારી તુમનો કાળજી એઈ છવ હરખાય—સાચી મુંજનો
 તું ખરે કહો કેમ કરી, વીસરાય.

મહારા રાજનનાં દરશતમાનેત્ર દીકાં
 પિતા માતૃની પ્રીતિમા પ્રલય દીકા
 બાપુ બહેનીના લાવનમાં ભક્ષ દીકા
 સર્વ સાગરના ચમરણમાં સરળ દીકા
 મહારા અર્ધાંગ મીત્રમાં અખંડ દીકા—મહારા માણુરે.

હો० સો० મીઝી.

“અમે હિંદાસી આ કોંકથી.”

ગરબી,

અમે હિંદાસી આ કોંકથીરે, સુના લાગે સંસાર
ધરણી આ ખાવા થાય છે, અમે લાગે અંગાર-અમે.

(૨)

સગાં, વ્હાંલા સૌ સ્વાધરે, પ્રીતે લોહી પીનાર;
ખાતે કાળજી કોરી ખાય છે, નેહ કરી નિજ નાર-અમે.

(૩)

સ્નેહ વિદાના સંબંધીઆરે, ડાલા છે ઠગનાર,
ભાઈ, ભાનધન ભાન્ડુઓ, છેવાં છેતરનાર-અમે.

(૪)

ગરબે મળ્યા સૌ ગોડીઆરે, ગરબે મીતડાં ગાય,
ગરબ વીતે નહિ ગાંડલા, સ્નેહ તંબુને સંતાપ-અમે.

(૫)

માયા સૌ મેળાપી છેરે, ગ્રાંખી જીન ન જરાય;
હેત ન રાખે હેતુઓ, ચિત્ત એવાં શું સ્ફુટ ?—અમે.

(૬)

આવાં સગંધીઓ એળખીરે, વધુ થયો છે વેરાગ;
સંબંધ છોડી સંસારનો એમાં ઝુકી છે આગ-અમે.

(૭)

સવાની વ્યહવાર ન લાવતોરે, ભાવતો નહિ ભાગ,
વનથી સંસાર આ ત્યાગીને જરૂર લીધો છે નેત્રાં—અમે.

સવાનીશંકર નરસિંહરામ કવિ.

મહુનો આભાર.

ગાજલ.

મહુ આભાર પુરા તારા, મહુતાં પાર આવે ક્યાં ?
 ગતિ ચાંહે મતિની ના, સકે હારી જરો તે સાં;
 મનુષ્યોની મહિં દીધો, જનમ ઉનમ હમેને તે,
 અતીસે પ્યારથી પાળ્યાં, ધરી સાધન મુખોનાં તે.
 પરા રક્ષક રહી પોતે, પિતા માતા ધર્મા સામે,
 હતો પડવા નહીં નારી દુષ્ણનો બેઠે કે પામે;
 રમ્યા રંગો જગે નાનાં, પ્રકારે ને પ્રુર્ણ તારી,
 મહી રૂહે સકે દેહ જલ આનંદથી ભરી.
 અકળ માયા મહી બાંધ્યાં, અમેને ન્યાંયને સાંચે,
 મજાની મેળવે માની રહિએ હેત તારાં એ.
 પુરા પડો રજા તારા, અધુરો એક છે માલ્યો,
 જનનટલિ સદા તુજ દો, કમિ છે એ હમે જનપ્યો.
 હમેને દો મની સારી, ધરીએ હેત સનામી,
 કરી ભકિત સદા ભાવે, પ્રમુખ પકળે પામી.

B. R. Joshi.

સત્ય

લેરવી

જુઠાની વાત જાણી—

સત ધારે તોડી નાંખી—

યન જન કકલુ મન રૂં કરે ?

અન પન હરી ભે વું ખસે—દોરી છે સા જગનાથના

નીત હાથમાં—હરે વાતમાં—હીન રાતમાં—જુઠા.

રૂં કરે ભક્ષા રૂપા વગાઈ ?

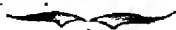
પ્રમુ કરતા—જગ ધરતા, સંહરતા છે અદલ

અદલ—સાદ તેના હાથમાં—નાદાન કરે સુમાનના

સત તરસે—જુઠા કરશે—મહિ વળશે—દુઃખ ભરશે

સત પંથમાં તું ચાલજે —જુઠા

મરણનો શોક શા માટે ?

ઉપનિષદ.

શાનેધરો અન્તર શોકકેડો મૃત્યુ થતાં કેા દિલ્લાર રમે !
 દેહી જન્મે દેહ તણી સગાઇ અનિત્ય ન્યારે જગતે જણાઇ; 1
 દેહી રહેયો અક્ષય એ પ્રમાણ નથી તમેને લગરી અન્નલ
 શરીર આ તે કણ્ણ મંચુરી છે તેની તમેને પણ માહીતી છે 2
 કળ્લેકમાં કાષમતા રહેતો, ઉત્પાત પૂરો જગમાં વહેતો
 જાણો છતાં જો મન સંયમે ના રાખી શકો તો ફળશુભ તેનો! 3
 દેહી કરે પુરુષ કામ ન્યારે, આ દેહમાંથી છુટવાજ ધારે;
 આ રહો એ વિપરીત કેવું તમે કરો કેવળ કામ એવું; 4
 નેસર્ગને જે રચ્યું રચ્યું છે તમે અમાલે અટક્યું ક્યું છે !
 રોના સુરી પ્રાણ તજ્જેપછાડી, રહે જશે રાહ તણીજ ગાહી 5
 માયા તણી જાલ મહિં શુદ્ધેતો, સગાઇના રાગ વિશે ખુએલો,
 રચી પચી સ્વારથમાં રહેલો, ખેમાન એમાન વડેજ બેલો, 6
 સંબંધ કોનીસહ આપણો છે શરીર કે આત્મ વિશે ધણો જે !
 એ જે જુએ એટલું કે તપાસી, સન્તાપ કે શોક ધરેજગાસી; 7
 આ દેહ છે માનવનો બનેલો જે પંચ બ્રહ્મ જગમાંય તેનો,
 એ તત્વમાં મોહ તણીજ છાયા તેને કહે સૌ જગમાંજ માયા 8
 કાળા મહીં આ ધરી ખૂબ માયા ચાહ્યાં સગાંકીટ પતંગ ન્યાયા
 તેથી રહી રૂપ વિશે અતીશે પ્રીતિ તણો ખેદ યતોજ દિશે 9
 શરીર વસ્તુ નહિ સ્નેહ સ્થાન આત્મા મહીં પ્રેમ રહ્યો પ્રધાન
 આત્માયદા નારા કદા ન પામે વિપાદનો કયાં અવકાશનામે; 10

B. R. Joshi.

